Academia Română
Filiala Iaşi

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza“
Iaşi

Referenţi: Prof. univ. dr. Petru URSACHE
Cercet. pr. gr. I dr. Lucia CIREŞ

Lucrare elaborată în cadrul
Institutului de Filologie Română „A. Philippide“
al Filialei Iaşi a Academiei Române

Redactor: Mariana CODRUŢ
Coperta: Manuela OBOROCEANU
Tehnoredactor: Alexandru CVASNÂI
Culegere computerizată: Codrin CIUBOTARU

Coperta I: Sfinţii taumaturgi Cosma şi Damian
Coperta IV: Gheorghe Ciobanu, pictură naivă

ISBN 973-703-121-0

Silvia CIUBOTARU

FOLCLORUL MEDICAL DIN MOLDOVA

TIPOLOGIE ŞI CORPUS DE TEXTE

EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA“
IAŞI – 2005

Carte apărută cu sprijinul financiar al Ministerului Culturii şi Cultelor

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CIUBOTARU, SILVIA
Folclorul medical din Moldova: tipologie şi corpus de texte / Silvia Ciubotaru. – Iaşi: Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2005
Bibliogr.
Index
ISBN 973-703-121-0

39(498.3):61
615.89

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea valorifică documentele etnoiatrice aflate în colecţiile Arhivei de Folclor a Moldovei şi Bucovinei *(AFMB), din cadrul Institutului de Filologie Română „A. Philippide" al Academiei Române, Filiala Iaşi. Tema a făcut obiectul unui proiect de cercetare ştiinţifică individuală, ce s-a finalizat prin realizarea volumului de faţă. Baza documentară a lucrării s-a constituit, printr-un efort colectiv, pe parcursul a peste trei decenii.*

Materialele studiate şi valorificate provin din două secţiuni importante ale AFMB, răspunsurile la Chestionarul folcloric şi etnografic general, *în cadrul căruia problemelor de medicină populară li s-au afectat 237 de întrebări, şi înregistrările pe benzi magnetice, efectuate de cercetătorii Departamentului de etnografie şi folclor din institut, precum şi de colaboratorii* Arhivei.

Chestionarele primite din ancheta indirectă, efectuată în peste 800 de localităţi, au fost verificate şi completate pe teren de cercetători. Textele din acest fond, selectate pentru antologie, poartă menţiunea Anexă-chestionar, *iar în paranteză este trecut anul 1971, când s-a încheiat cercetarea de prospecţiune.*

Transcrierea descântecelor de pe benzile de magnetofon s-a făcut cu respectarea pronunţiei locale, fără ca particularităţile fonetice să fie marcate prin semne diacritice. Casetele tehnice cuprind, printre altele, următoarele date: numărul de ordine al benzii, pista pe care s-a înregistrat documentul sonor şi numărul materialului respectiv. De exemplu: Mg.546, I,14. Se menţionează, de asemenea, vârsta subiecţilor chestionaţi şi anul efectuării cercetărilor de teren.

Cele mai multe înregistrări au fost făcute de specialiştii departamentului: Lucia Berdan (L.B.), Lucia Cireş (L.C.), Silvia Ionescu-Ciubotaru (S.I., S.C.) şi Ion H. Ciubotaru (I.H.C.). Acestora li se adaugă contribuţiile, sporadice, ale colaboratorilor Mircea Fotea (M.F.) şi Ştefan Popa (Şt.P.) de la Facultatea de Filologie a Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi.

Lucrarea este împărţită în patru secţiuni. Partea întâi cuprinde studiul introductiv, în care particularităţile fenomenului etnoiatric din Moldova sunt analizate începând cu cele dintâi preocupări de acest gen şi până în contemporaneitate. Totodată, sunt puse în evidenţă relaţiile ce se stabilesc cu practicile etnomedicale din celelalte provincii româneşti şi chiar din unele zone europene.

Partea a doua este consacrată tipologiei. *Documentele etnoiatrice luate în discuţie sunt clasificate în funcţie de bolile umane şi de animale, menţionate de agenţii terapeutici locali. Cum în cadrul actului de medicină populară practicile empirice şi cele magice se împletesc la tot pasul, articolele de tipologie includ ambele aspecte ale fenomenului investigat.*

Cea mai amplă este partea a treia a lucrării, adică antologia textelor poetice, în care sunt incluse numeroase piese inedite, ordonate în funcţie de maladiile la vindecarea

cărora sunt folosite. În felul acesta, descântecele vin să completeze practicile terapeutice și leacurile tămăduitorilor empirici, menționate în tipologie.

Ultima secțiune este rezervată aparatului critic: bibliografie, indice de localități (siglar), indice de nume (subiecți chestionați), indice de plante medicinale, cu denumirile lor științifice, indice de reprezentări mitologice și glosar.

Sperăm ca acest demers științific să dezvăluie măcar o parte din inepuizabila comoară de experiență și simțire transmisă de atâtea generații de vindecători anonimi. Pentru că, așa cum spunea Mircea Vulcănescu, în Dimensiunea românească a existenței, *„sub chipul brăzdat de cutele veșnicei liturghii a acțiunii sale rituale, românul va fi fost mai atent, poate, decât alții, la* ce ne învață crinii câmpului și păsările cerului*".*

STUDIU INTRODUCTIV

Scurt istoric

Medicina populară românească își are rădăcinile în zorii civilizației omenești, străbătând, în forme adaptate mediului natural al acestui colț de lume, milenii. De la începuturi, practicile etnoiatrice au constituit sursa primelor norme de viață sănătoasă, *epodele* și *belaginele* stabilite de tagma sacerdotală a *pileaților* daci[1]. Numiți de Strabon, în *Geografia*, *ctiști*, *theosebi* sau *capnobați*, și de Iosephus Flavius *polistai*, aceștia se fereau să consume carne, hrănindu-se cu brânză, lapte și miere[2]. Dacii cunoșteau bine însușirile plantelor medicinale. Acest fapt a făcut ca, mai târziu, *herbariile* secolelor III-V, în copii executate după operele anterioare, redactate de Pedanios Dioscoride din Anazarba și de Pseudo-Apuleius, *De materia medica* și, respectiv, *De medicaminibus herbarum* ori *De herbarum virtutibus*, să cuprindă mai multe denumiri în limba dacă. Deosebit de utile pentru recunoașterea plantelor numite de Pedanios Dioscoride sunt reproducerile după desenele principalelor specii din cel mai vechi manuscris al său, *Codex Constantinopolitanus*, numit și *Vindobonensis*, copiat în anul 512[3].

Sub Deceneu și, mai apoi, sub Comosicus, geto-dacii au fost îndemnați să ducă o viață echilibrată, evitând excesele alimentare și chiar consumul de vin. Zalmoxis era adorat nu numai ca zeu al nemuririi, ci și ca mare tămăduitor, vraci sau vrăjitor[4]. Theodoretus din Cyros îl pomenea, în lucrarea sa *Terapeutice*, alături de Anaharsis Scitul, printre cei mai înțelepți lecuitori. Din scrierile Antichității se poate deduce originea descântecelor folclorice în acea perioadă intermediară între *iatnoiatrie* (medicină populară) și *iatrosofie* (medicină cultă), pe care o reprezenta societatea geto-dacă. Preotul dac din acele timpuri, care era *vrăjitor* (γόης) și *medic* (ἰατρός)[5], folosea, pe lângă leacuri, descântece. Principiul de bază al acestei terapii îl constituia legătura dintre trup și suflet. Într-unul din *Dialogurile* lui Platon, intitulat *Charmides*, Socrate îi dezvăluie ce a învățat de la medicii traci ai lui Zalmoxis: „Să nu te lași înduplecat să îngrijești capul nimănui, care nu-și va fi dăruit mai întâi sufletul spre îngrijire descântecului. Aceasta, zicea el, este greșeala pe care, acum, o săvârșesc oamenii, că încearcă să devină un fel de medici ai câte unei părți, fără de cealaltă"[6]. Viziunea integralistă, intuitivă și psihologică a sacerdoților de la noi reprezenta un pas important în dezvoltarea medicinei și se va regăsi la adepții școlii din Kos, unde s-a format marele Hipocrate[7]. Galentropia era însoțită de folosirea medicamentelor de origine animală sau minerală dar și de vrăji și gesturi mistice.

Mai târziu, creştinismul ortodox va prelua această viziune asupra vindecării sufletului o dată cu trupul. Tălmăcind parabola slăbănogului din *Evanghelia lui Marcu*, Varlaam spunea: „Pentr-acea şi Domnul Hristos, când tămădui pre-acest slăbănog, întâiu lecui sufletul lui de pacate [...]. În chipul unui vraci, când boleaşte neştine de ochi, nu pune leacurile la ochi, ce la cap întâiu, unde iaste rădăcina şi izvorul boalei, aşea şi Domnul Hristos, vraciul sufletelor omeneşti, întâiu opri izvorul răutăţii"[8].

Sihaştrii-cărturari au continuat să-şi exercite, din lăcaşurile lor urcate pe munţi şi tăinuite de păduri, influenţa asupra populaţiei autohtone şi după ocupaţia romană. Medicina locală s-a îmbogăţit atunci cu noi informaţii taumaturgice, multe din acestea fiind, probabil, de sorginte populară, lucru firesc dacă ne gândim că, până în timpul lui Pliniu, medicii romani erau *sclavi* sau *liberţi*, meseria lor fiind considerată nedemnă pentru *romana gravitas*[9]. Cultul lui Esculap devine deosebit de puternic prin identificarea sincretică, pe de o parte, cu divinitatea greacă Asklepios (cu rădăcini în simbioza dintre un primitiv *demon-cârtiţă* şi un *erou-medic* originar din Tesalia), iar pe de alta, prin *interpretatio romana*, cu o veche divinitate locală, tracă[10]. Templele dedicate acestui zeu-medic erau locuri unde se practica *incubaţia* şi se îngrijeau bolnavii. Aşezarea romană de la Barboşi, din sudul Moldovei, s-ar părea că era prevăzută cu un astfel de *asclepion*, din care s-a mai păstrat un fragment al statuii Hygiei, una dintre fiicele lui Esculap, căreia i se atribuiau puteri vindecătoare. Ea poartă în braţe *situla* şi cutia cu unguente[11]. În Dacia romanizată şi chiar mai târziu erau răspândite cultele gemenilor Machaon şi Podalirius (fii ai zeului Asklepios), ale *cabirilor dolicheni*, ale *dioscurilor* (Castor şi Pollux) şi ale *cavalerilor danubieni*. Toate aceste divinităţi erau invocate în ajutorul bolnavilor prin formula *pro salute*[12].

Hecataioanele şi *hermele* de la hotare sau de la răscruci de drumuri erau monumente unde se conjura ajutorul zeilor htonieni, capabili să secere vieţi, dar şi să vindece maladii grave. Cum multe boli erau atribuite efectelor magiei negre, în aceste locuri se îngropau tăbliţe de lut sau de plumb, prin care i se cerea lui Hermes sau zeiţei Hecate să lege voinţa sau chiar să provoace moartea duşmanului, aşa-zisele *defixiones*[13]. Practica numită *defixio* sau κατaδεσις era întărită de faptul că, uneori, aceste inscripţii se aşezau într-un mormânt, invocându-se astfel puterile subpământene. Atât actele legate de necromanţie, cât şi cele care ţin de cultul răspântiilor se vor păstra, în forme mai mult sau mai puţin atenuate, în contextul etnoiatriei, până în zilele noastre. Erau cunoscute şi „maltratarea imaginii de ceară a duşmanului şi καταδεσμοι (lanţurile) cerute lui Hermes şi Persefona"[14]. Nimicirea duşmanului cu ajutorul statuetelor de ceară sau al altor figurine, botezate şi blestemate cu numele acestuia, va supravieţui în plin ev mediu catolic, la curtea principilor francezi, sub denumirea de *invultare* (fr. *envoûtement*). De exemplu, Charolais era terorizat de aceste vrăji: „N'ay-je devers moy les bouts de cire baptisés dyaboliquement et pleins d'abominables mystères contre moy et autres?"[15]

Divinităţi lunare, patroane ale destinului, de tipul Bendis, Diana sau Isis, se regăsesc în numeroase farmece şi vrăji făcute la adăpostul nopţii. *Gemele*, sculptate în *cornalină* şi *jasp* cărămiziu, cu chipul zeilor vindecători, ca Esculap, Hygia, Serapis şi Isis, având rol de amulete împotriva unor boli, se vor purta până în primele secole ale Evului Mediu[16]. La fel acele *geme* magice pe care apare efigia cocoşului sacrificat lui Asklepios[17]. Multe aspecte ale folclorului medical de la noi, precum şi alte componente ale culturii populare, „fără analogii în alte zone, ca şi unele particularităţi ale ortodoxismului român în contextul general al creştinismului, sunt rodul dăinuirilor dacice şi daco-romane în spaţiul carpato-ponto-danubian"[18].

Începuturile creştinismului şi migraţiile popoarelor barbare au dus la retragerea orăşenilor în lumea satelor. Îngrijirea bolnavilor a continuat să se facă de către persoane mai mult sau mai puţin specializate. Denumirea de *lêkeis* dată medicilor de către Wulfila, episcopul de Durostor, în versiunea gotică a Bibliei realizată de el, ne oferă un indiciu asupra acestei realităţi. Termenul este înrudit cu românescul *leac*. Wulfila a păstorit în sudul Moldovei vreme de şapte sau opt ani, până la 348, şi este posibil să fi cunoscut pe cei din tagma vindecătorilor locali, *doctorum montium cultrix* cum îi numeşte Lactantiu în *De morte persecutorum*[19].

Locul vechilor divinităţi taumaturgice este luat de sfinţi vindecători, cum ar fi Anichit, Chir, Cosma, Damian, Diomid, Ermolae, Ioan, Mochie, Pantelimon, Samson, Spiridon, Thalaleu, Trifon, Varvara ş.a. Dintre aceştia se disting Cosma şi Damian, al căror praznic, la 1 noiembrie, este cunoscut ca *Vrăcevul* (de la slavonul *vracevati* „a vindeca"), pentru că este propice tuturor tratamentelor. Lăcaşurile de cult zidite în cinstea medicilor *anarghiri* au avut aceeaşi funcţionalitate ca şi *asclepeioanele*, adăpostind bolnavi pentru incubaţii şi îngrijiri. Numeroase descântece îi invocă pe gemenii *agioi iamasikoi*, „sfinţi doctori"[20], să vindece *lingoarea*, *răul copiilor* sau *spărietul*. Cosma şi Damian prezintă toate calităţile medicilor creştini, la cunoştinţele acumulate prin învăţătură şi practică adăugându-se sfinţenia, puritatea morală şi milostenia faţă de suferinţele aproapelui.

S-ar părea că *anarghirii* practicau *chirotetia* (de la *kheir* = „mână" în greaca veche), adică vindecarea prin aplicarea mâinilor deasupra rănilor şi locurilor dureroase, metodă semnalată în vechi texte chineze, egiptene, indiene, la Homer, Hesiod şi chiar în Biblie. Despre Cosma şi Damian se spune: „... şi preste câţi din oamenii cei ce pătimeau şi din dobitoace îşi puneau mânile lor, îndată aceia se făceau sănătoşi desăvârşit"[21]. Medalioanele de ceară marcate cu trăsăturile acestor sfinţi, precum şi icoanele ce-i reprezentau erau considerate miraculoase de către credincioşii din Antiohia, Mistra sau Ravenna. Primele dintre ele datea-

ză încă de la construirea *martyriumului* lui Cosma şi Damian de la Cyr, în Siria[22].

Acelaşi efect l-au avut, probabil, cruciuliţele duble-relicvar, datând din secolele XII-XIII, descoperite pe teritoriul Moldovei. Engolpionul de la Cândeşti – Neamţ îi reprezintă pe cei doi fraţi medici *fără de arginţi*[23]. Alte cruci-relicvar au în centru răstignirea Mântuitorului, iar în medalioane chipurile sfinţilor vindecători Grigore, Ioan, Neculai, Petru sau Vasile[24].

Isus Hristos însuşi era considerat, de către reprezentanţii creştinismului primitiv, un mare taumaturg. Justin afirma, în *Dialogurile* sale, că Mântuitorul „vindeca asemenea lui Asclepios"[25]. Credincioşii din popor păstrau amintirea unei lupte victorioase a Stăpânului Vieţii cu Puterile Morţii, după călătoria lui Hristos în iad[26]. În Moldova, ca şi în toate ţinuturile locuite de români, Maica Domnului a fost principala divinitate creştină invocată de cei aflaţi în suferinţă. O întâlnim în cele mai numeroase descântece. Pe cruciuliţele engolpioane *Bogorodniţa* apare întotdeauna în câmpul central, în chip de orantă, însoţită adesea de inscripţia „Sfântă Născătoare de Dumnezeu, ajută-ne !"[27]

În Evul Mediu, frontierele ce separau medicina savantă de cea populară erau aproape inexistente. Ca şi în Europa Occidentală, doctorii cu o anumită pregătire „întreţineau uneori raporturi echivoce cu empirismul şi magia"[28]. De fapt, adevăraţii profesionişti ai medicinei au apărut târziu la noi, cei mai cunoscuţi fiind *vracii*, pomeniţi în *Psaltirea Şcheiană* şi în *Catehismul* lui Coresi, *femeile mai în vârstă* (care îl îngrijeau pe voievodul moldovenilor) pomenite de Długosz în 1308, *moaşele*, iar, mai târziu, *bărbierii*[29].

Starea de sănătate a populaţiei părea să fie bună, de vreme ce cronicarul polon Oricovius afirma că „moldovenii sunt nişte sălbatici, pentru că *nu sunt niciodată bolnavi*"[30]. Câteva secole mai târziu însă, Dimitrie Cantemir nuanţează această viziune optimistă. Constatând că speranţa de viaţă a moldovenilor rareori depăşeşte 70 de ani (situaţie care nu diferă prea mult de tabloul general al longevităţii din alte zone europene de atunci), principele subliniază că, în schimb, aceştia „sunt toată viaţa sănătoşi şi scurtimea vieţii lor este compensată prin aceea că, lipsiţi de boli care-i iau omului cea mai mare parte din fericire, pot să-şi ducă mai voios zilele pe care le au de trăit". Explicaţia acestei stări de lucruri este dată de un program zilnic foarte activ, care ducea la o departajare în sânul categoriilor sociale: „Ţăranii mai cu seamă trăiesc mai mult decât cei născuţi din neam nobil, crescuţi în plăceri şi în viaţă uşoară"[31].

Totuşi, marile epidemii ce au bântuit Europa medievală nu i-au ocolit. Ciuma neagră de la 1348 a făcut victime şi în Moldova, însă nu atât de multe ca în alte ţări, deoarece aici nu existau mari aglomerări urbane. Tot secolul al XIV-lea aducea şi răspândirea *leprei* în întreg spaţiul european. Timp de şase veacuri, autorităţile laice moldoveneşti s-au luptat cu acest flagel, cunoscut aici sub denumirile de *gubăvie* sau *mişelie*. Ion Neculce o considera „rană fără leac şi să cheamă *lepra* sau fistula în pântece..."[32]. Breasla *mişeilor* avea cartiere proprii în oraşele Roman şi Iaşi. După cum se ştie, leproşii de la Iaşi locuiau în Râpa Galbenă şi în Râpa Peveţoaiei. Ultimul hrisov al *mişeilor* moldoveni datează din 14 ianuarie 1823, când însă *lepra* îşi pierduse de mult timp caracterul de epidemie. Folclorul medical n-a păstrat decât derivatul de *lepricã*[33], prin care se denumeşte *pelagra* datorită unor asemănări cu vechiul flagel.

Dimpotrivă, amintirea *ciumei* a generat o adevărată mitologie, personificarea cumplitei maladii apărând în basme, balade şi legende. La 1646, arhiepiscopul Marcus Bandinus depunea mărturie pentru câteva practici magice săvârşite de moldovenii din satul Lucăceşti – Bacău pentru stăvilirea acestei molime pustiitoare. La marginea dinspre Transilvania a acestei aşezări, ca şi la toate răspântiile drumurilor, se ridicaseră *Priapos*[34] pentru a preveni epidemia de ciumă ce bântuia în provincia învecinată. Statuile de acest tip erau cioplite în trunchiuri de stejari masivi şi purtau în mâna dreaptă un arc întins cu două săgeţi, iar în mâna stângă o lance „care vibrând părea că ameninţă cu lovitura"[35]. Se recurgea, în acelaşi timp, la forţa apotropaică a nudităţii rituale şi a gestului marţial făcut de braţul înarmat. La aceasta se adăuga amintirea bătrânului zeu *Ithyphallic*, care salvase odinioară regiunea Propontidei de o epidemie cumplită, aici într-o „formă folclorică mai pură, mai degajată de cult şi de mitologie"[36]. Varianta românească a stâlpilor antropomorfi de alungat boala „s-a grefat pe o altă datină, nu mai puţin veche, şi anume cea a aratului împrejur, care formează elementul de bază şi care avea aceeaşi finalitate: alungarea unei epidemii înfricoşătoare, ce ameninţa satul"[37]. Într-adevăr, tot Bandinus descrie, din auzite, obiceiul de a se ara noaptea în jurul satelor cu ajutorul unui plug tras de boi şi mânat de zece flăcăi despuiaţi. Se credea că, procedându-se în acest mod, *ciuma* nu intra în sat. Nuditatea rituală ca *apotropaion* (valoare pe care prelatul italian o intuieşte ca fiind justificarea acestui ritual) este întărită de cercul magic al arăturii şi de larma vocilor omeneşti în tenebrele nopţii. Tot pentru a suplimenta eficacitatea celorlalte gesturi magice, „locuitori înarmaţi cu ghioage stăteau cu faţa întoarsă înspre Transilvania, la brazdă, ca să se lupte contra ciumei"[38]. Mai târziu, *holera* va fi asimilată *ciumei* sub înfăţişările deja cristalizate în folclor.

Vărsatul negru sau *variola*, care a chinuit generaţii de europeni în veacurile medievale, nu este amintit de cronicarii moldoveni. Pericolul acesta a fost îndepărtat la noi prin *variolizare*, operaţie pe care românii o cunoşteau bine şi de multă vreme, având chiar termeni locali specifici pentru ea. Această practică apare sub numele de *ultuire* în *Pravila lui Alexandru cel Bun*[39], iar în *Pravila lui Matei Basarab* este denumită cu un termen echivalent, acela de *prăsădire*[40].

Cea mai veche boală era considerată a fi *dezinteria*, căreia Miron Costin îi spune *boala raiului*, iar în capitolul *Întrebări şi răspunsuri* al *Pravilei lui Matei*

Basarab este numită *potrovianghi*, cuvânt slavon care s-ar traduce prin „slăbiciunea măruntaielor“[41]. Termeni arhaici din domeniul medicinei populare, ca *vătămătură*, *boscoană* sau *năjit*, se întâlnesc în cronici și în scrierile bisericești. În *Descrierea Moldovei*, Dimitrie Cantemir amintește de *frigurile rele*, cunoscute în literatura de specialitate sub denumirea de *febra dublu terță de Dacia*[42], care îi scutură pe cei loviți de ele mai multe zile. Domnitorul moldovean descrie pentru prima dată *icterul* și *oftica*. Simptomele primei boli îi slujesc la descrierea zeiței *Pleonexia* (Lăcomia) din *Istoria ieroglifică* „la chip veștedă și gâlbăgioasă, ca cei în *boala împărătească* cad a fi să părea“[43]. Oftica mai este denumită, în aceeași lucrare, *boală uscăcioasă* sau *hectică*[44].

Alte boli cunoscute în acele timpuri sunt *lingoarea* (tifosul exantematic), *dropica* (hidropizia), *frântura* (luxația) și *boala de voie rea* (melancolia). Dintre maladiile venerice pătrunse printre localnici, deosebit de temut era *sifilisul*, numit *mal français*, *molima frâncă* și, mai ales, *frenție*. Fără a stârni o epidemie la fel de gravă ca în restul Europei (unde se vorbea că i-ar fi căzut pradă a zecea parte din populație)[45], sifilisul, necunoscut în scrierile lui Hipocrate sau Galen, era considerat a fi pedeapsă dumnezeiască. Din această perspectivă îl percepe Ion Neculce, când se îmbolnăvește unul dintre sfetnicii *fără lege* care au pus pe umerii țăranilor moldoveni birul greu al *văcăretului*: „Și dintr-acel ceas ce-au scos văcăretul să și cunoscu că n-a lungi cu domnia, nice a precopsi casa lor de lacrimi multe a săracilor. Și-n scurtă vreme cădzu blăstămul mai degrabă pe Dumitrașco Ceaurul vel-logofătu, fiind sfetnic, că-i scurtă Dumnedzău viiața. Că muri cum îi mai rău, în *dub frențit*“[46]. Iubitorii de ospețe, ce se nimereau mai ales printre boieri și domnitori, se îmbolnăveau de *podagră* sau de *gută*. Așa s-a întâmplat cu Ștefan cel Mare, despre care cronicarul Nicolae Costin spune că suferea de *podalgie*, iar Grigore Ureche îi spune bolii *podagrie*[47].

Pentru a lupta cu atâtea maladii, s-au fondat instituții de asistență medicală după tipul bizantin statuat în veacul al IV-lea prin *canoanele* lui Vasile cel Mare din Cezareea Capodociei. Pe lângă adăposturile pentru străini (*xenodochiile*) și pentru săraci (*ptohotrofiile*), au apărut primele spitale, *nosocomiile*. Îngrijirea bolnavilor pe lângă mănăstiri se făcea la modul empiric, îmbinându-se experiența și tradițiile autohtone cu utilizarea unor obiecte ale cultului creștin (cruci, icoane sfinte, moaște, tămâie etc.) sau care au intrat în contact cu spațiul numinos al bisericii (acoperăminte de agheasmatare și de icoane, pânză cerată de la sfințirea altarului, mătura din pronaos ș.a.). Tratamentul aplicat de călugării ortodocși nu era cu mult diferit de cel folosit de Cavalerii Teutoni, monahi și militari, despre care medicul chirurg Guy de Chauliac relata, pe la 1363, cu toată neîncrederea unui specialist: „Cu farmece și licori, ulei, lână și foi de varză, oblojeau toate rănile, bizuindu-se pe faptul că Dumnezeu și-a pus virtutea în vorbe, ierburi și pietre“[48]. Pravilistul lui Vasile Lupu are principii asemănătoare.

Astfel, în *glava 38* din *Învățăturile patriarhului Anastasie*, el povățuiește: „Drept aceia și boalele toate nu le dreage nici le face să-l tămăduiască dohtoriile sau vrăciurile, ci le socotim ca niște ajutorii firii omenești și atunce nu ne nădăjduim pre dohtorie, ci ne lăsăm toată puterea la Dumnezeu“[49]. Puțin școliți, ei veneau însă în această meserie cu moștenirea bogată în practici empirice a părinților, megieșilor și străbunilor lor. La aceasta adăugau toate rugăciunile și slujbele creștinismului ortodox. În ajutorul lor se aflau mai totdeauna câteva bătrâne iertate „... cu formule de leacuri mântuitoare păstrate prin tradiție din generație în generație, cu superstiții și practice superstițioase, cu descântece și vrăjitorii“[50].

Cu vindecatul se ocupau și descântătoarele, fermecătoarele, moașele, *nașele-de-buric*, „universalele și eternele babe“[51]. Între categoriile de lecuitori, mai mult sau mai puțin oficiali, exista o anumită ierarhie: „Când va zice *vraciul* că iaste rana de moarte sau nu de moarte, îl vom crede; mai vârtos când le zice acestora *doftori*: atunce se crede și mai bine, decât ar fi altul mai prost, *bărbiiariu* sau *descântătoriu*“[52]. Bărbierii aveau însă un rol destul de important, într-o perioadă în care medicii erau extrem de rari și nu se ocupau mai niciodată de suferințele oamenilor de rând. După decăderea vracilor din fostele lor atribuții chirurgicale (oculare, herniare ș.a.) și, mai ales, după interzicerea dată clerului de a practica medicina, bărbierii devin cei mai cunoscuți lecuitori. De exemplu, în *Cele șapte taine*, lucrare tipărită la Iași în 1645, prin grija mitropolitului Varlaam, se spune: „Preotul ce va îmbla vrăciuind sau de va lăsa sânge cumva, să fie oprit de la liturghie“[53]. În mod similar, în Europa apuseană, preoții catolici erau opriți să facă pe doctorii: *ecclesia abhoret a sanguine*[54].

De altfel, numele de *vraci* a fost folosit, în special în textele bisericești, cu un sens elevat, ca epitet dat Mântuitorului, vindecător al tuturor suferințelor omenirii. Termenul apare folosit exclusiv cu sensul de *doctor* în *Pravila lui Vasile Lupu* (1646). În popor însă, mai ales în creațiile folclorice, *vraci* are înțelesul de vrăjitor, descântător, sol mistic pe pământ. După 1650, termenul de *vraci* este înlocuit cu cel de *doftor*. Acest moment coincide cu laicizarea medicinei oficiale[55].

Dacă nu se cunosc nume de vraci moldoveni, în schimb *bărbierii* sunt pomeniți în mai multe rânduri de documentele vremii. La 27 octombrie 1553, când ciuma bântuia Moldova lui Alexandru Lăpușneanu, găsim un *Gregorium Barbel ex Moldavia*, care decide închiderea (*intercludendum*) unui drum pentru a se opri întinderea flagelului[56]. Din actele de vânzare-cumpărare aflăm de un Albul, bărbier din Iași, și de un Arhip, bărbier din Tg. Trotuș, acesta din urmă fiind proprietarul unei prisăci. Pe vremea lui Vasile Lupu, bărbierul Vasile Gânscă era numit în funcția de șoltuz al Iașilor[57]. Mai rar, bărbierii-chirurgi primesc numele turcesc de *gerah*[58] sau pe cel leșesc de *țirulic*[59].

Primul spital din Moldova a fost fondat în 1602 de către mitropolitul Anastasie Crimca în bisericuța-bolniță de pe lângă mănăstirea Dragomirna. Tot sub

oblăduirea acestui mitropolit, în timpul domnitorului Gaşpar Graţiani, la 1620, s-a ridicat pentru poporul de jos (săracii din târgul Suceava) un alt aşezământ spitalicesc[60]. Cei din familiile înstărite nu aveau voie să-şi interneze rudele în aceste bolniţe pentru sărmani: „Acela ce-şi va trimite pe fiul său bolnav la spital, va pierde puterea părintească ce are asupra fiilor săi. Tot aşa să facă şi fiul ce-şi va trimite pe tatăl său la spital"[61]. Suferinzii din casele bogate erau îngrijiţi de un personal medical cu o pregătire mai bună decât a *doftorului de obşte*.

Pe de o parte pravilele şi sinopsisurile, pe de altă parte însemnările persoanelor particulare, făcute pe cărţi bisericeşti şi calendare, ne indică, în mod desluşit, măsura în care medicina vremii era condiţionată de tradiţia populară. În *Sinopsis, adecă adunare de mai multe învăţături, tipărit cu osteneala şi toată cheltuiala a preaosfinţitului mitropolit al Moldaviei Kir Iacov întru a sa tipografie în Iaş în anii de la naşterea lui Hristos 1757*, la *tâlcuiala* întâi se spune: „Şi iară cine crede în visuri şi în farmece şi în vrăji şi în *advare* şi în *baiere* şi într-alte, acela este fărădelege [...] Pentru aceasta nimenea să nu se înşale cu descântecele şi cu farmecele, sau să lege cu vrăji vita lui să n-o mănânce lupul..."[62]. Toate aceste practici erau deosebit de frecvente în acea perioadă, dacă a trebuit să se acţioneze împotriva lor atât de vehement. *Advarele*, acele amulete sau talismane împotriva deochiului şi molipsirilor, se folosesc şi astăzi (arnici roşu la mâna copiilor mici, bani de argint, ghiocuri ş.a.), la fel *baierele*, bune în perioadele de epidemie, pentru că, pe lângă firele descântate, conţineau camfor, o substanţă cu adevărat eficientă în acest context. Şi celelalte vrăji interzise de *Sinopsis* au rămas în practica lecuitorilor din popor până astăzi.

Un calendar manuscris, datând din anii 1785-1798, care a aparţinut iniţial familiei Tabără din Bucovina, cuprinde, pe lângă multe alte informaţii, câteva rubrici intitulate *Lunile cu zodiile şi doftoriile lor*, *Unsori pentru neputinţele omeneşti cum să să facă*, *Doftoriile pentru cai şi alte dobitoace ş.a.* Pentru muşcătura de şarpe se recomanda, la fel ca în prezent, un descântec făcut cu trei mlădiţe verzi muiate în apă neîncepută: „Prepeliţă pistriţă,/Prinde-te de peliţă,/Peliţă de carne,/Carne de os,/Os de pământ,/Cine ţ-au băut sângele,/Să-ţ bei şi veninu"[63].

Practicile magice exercitau o fascinaţie deosebită chiar şi în cazul unei persoane educate şi luminate. Dimitrie Cantemir, deşi priveşte cu dezaprobare *boaza dragostelor*[64] şi *necromandia*, „vrajea carea să face asupra trupurilor moarte; la toate limbile în loc de păcat să ţine"[65], va fi cucerit de măiestria unei descântătoare care a readus la viaţă frumosul cal al conducătorului cămăraşilor. Animalul, muşcat de un şarpe de câmp, este descântat de bătrână, care transferă în acelaşi timp boala asupra stăpânului acestuia, care simte că se umflă şi că e muncit de chinuri pe care abia le poate suporta. Principele moldovean este convins şi de puterea unor vrăji făcute cu ajutorul unor fire de păr de cal, prin care s-ar fi vindecat de râie un grajd întreg de cai, aflat la o distanţă de trei zile de mers de locul

unde se afla descântătoarea[66]. Pe bună dreptate va scrie, în *Istoria ieroglifică*, despre vrăjitoare, că „apă în piatră şi piatră în apă întoarce"[67].

Oricât de frecvent vor fi admonestate, în documentele bisericeşti, actele de vrăjitorie, sau chiar vor fi judecate în instanţă, cum se întâmplă cu mărturia unor farmece *de fapt*, adusă înaintea vornicului din Câmpulung Moldovenesc la 1761[68], nu s-a ajuns niciodată la pedepse severe. Ţinuturile moldoveneşti au fost ferite de acea „îngrozitoare excrescenţă a gândirii medievale", care a fost vânătoarea de vrăjitoare, lansată în apusul Europei prin bula papală *Summis desiderantes*, emisă de Inocenţiu al VIII-lea, în 1484, împotriva magiei, şi de arma sa teoretică, *Malleus maleficarum* (1487), scrisă de Jakob Sprenger şi de Heinrich Institoris[69].

Pe lângă o listă bogată de leacuri, cu dozajele potrivite pentru a putea fi folosite la nevoie, în manuscrisele păstrate la Academia Română apar, până la 1800 şi chiar mai târziu, sfaturi pentru efectuarea unor acte magice. Astfel, în colecţia lui Moses Gaster, manuscrisul 57 (*Răţături pentru doftorii*), găsim, la numărul 11: „Când plângi copilu noaptea, să tai păr după cap şi să-l afumi, că-i va treci"; iar la numărul 15, pentru *friguri*: „Să scrii pe un măr Tatăl Nostru tot şi să-l mănânce bolnavul"[70].

Prezenţa constantă a folclorului medical în practica şi conştiinţa moldovenilor, a românilor în general, a fost recunoscută de cei care au pus bazele medicinei moderne la noi. Astfel, doctorul Gheorghe Crăiniceanu, autorul unei prestigioase bibliografii comentate de cărţi medicale, afirma: „În ţinuturile noastre, cu o populaţie statornicită ca stâncile neclintite ale vechilor Carpaţi, fecunzi în tot felul de ierburi, vietăţi şi minerale, medicina populară singură a predominat lecuirea bolnavilor în cursul veacurilor de la colonizare şi până în timpurile noastre"[71].

O dată cu apariţia primilor doctori în ştiinţe medicale autohtoni, cu studii făcute în universităţile europene, se produce o separare *de facto* a terapeuticii ştiinţifice de practicile empirice din popor. Printr-un act de dreptate, acest moment coincide cu o reevaluare a virtuţilor medicinei săteşti. Costache Vârnav, primul medic moldovean cu pregătire de înalt nivel, susţinea la Budapesta, în 1836, teza de doctorat intitulată *Rudimentum physiographiae Moldaviae*, în care aduce un omagiu anonimilor lecuitori de la ţară[72]. O parte importantă a acestei lucrări prezintă legăturile genetice dintre medicina romană şi cea românească populară. Multe dintre medicaţiile indicate de Cato, în *De re rustica*, şi, mai ales, de Plinius în *Historia Naturalis* ori *Historia Mundi*, se regăsesc în repertoriile de leacuri ale ţăranilor moldoveni: varză pentru dureri de cap, suc de ceapă în oftalmie, oblojeli cu foi de patlagină pentru abcese, nalbă fiartă în lapte, hrean cu miere sau cu Lumânarea Domnului pentru tuse, rozmarin pentru întors laptele lehuzelor etc.

Retrospectivă bibliografică

Scrierile privitoare la etnoiatrie s-au axat pe mai multe ramuri tematice: etnobotanică, colecții de descântece, cărți de popularizare a medicinei empirice ș.a. La acestea se adaugă lucrările teoretice parțiale sau complexe.

Moldova a constituit o zonă folclorică privilegiată, fiind prezentă încă de timpuriu în mai toate aceste tipuri de scrieri cu profil etnologic. Această provincie a oferit mereu un material bogat pentru atlasele botanice și pentru ierbarii. Tabloul medieval al voievodatului dintre Carpați și Nistru prezenta vaste zone împădurite[73], binecuvântate cu numeroase specii de plante. *Codrul cel Mare* se întindea de la Horincea, cuprinzând Tutova, până dincoace de Bârlad. *Codrul Tigheciului* acoperea Fălciul. În ținutul Cârligăturii, la apus de Iași, se aflau *Codrii Căpoteștilor*. Între Prut și Nistru se întindea *Codrul Bâcului*, iar mai la nord se aflau *Codrii Herței* și *Slătioarei*. Oștile moldovenești au biruit la *Codrul Crasnei* (1450) și la *Codrul Cosminului* (1497).

După mărime, urmau pădurile, mai numeroase fiind cele de fag, numite și *bucovine*. Cronicarii pomenesc de *bucovinele cele mari* și *bucovinele cele mici* din nordul țării. Vestite erau și pădurile de la Baisa, Cornești, Guranda ori Ilișești. Dintre dumbrăvi, mai cunoscute sunt *cele roșii*, de la Botoșani, Cotnari sau Roman. Numeroase au fost și mai sunt încă *braniștile*, *curăturile* și *luncile*. Toate aceste spații împădurite asigurau materie primă pentru alimentația și medicina tradițională; fructe, ciuperci, gogoși de ristic, *mustăreață* de jugastru, plante melifere, buruieni de leac etc. Din cele peste 876 de specii botanice *utile*, semnalate în spațiul românesc, „aproape toate au fost folosite, sub o formă sau alta, și în medicina populară."[74]

Era firesc, așadar, ca aici să apară primele informații asupra florei locale. La 1849, I. Czihac și N. Șuțu publicau *Notions statistiques sur la Moldavie*, unde găsim, în cartea I, capitolul al treilea, intitulat *Florile Moldovei*, peste 600 de denumiri românești de plante cu echivalentele lor științifice. I. Czihac reia o parte din materialul botanic inclus în acest volum și îl publică în „Călindariu pentru poporulu românu" (Brașov, 1857) sub titlul *Colecțiunea de numiri botanice despre florile Moldovei*[75]. În lucrarea, păstrată în manuscris, *Flora Prințipatului Moldovei, pentru cunoașterea plănturilor crescătoare în Moldova, compusă și observată de I. Sz(abó), spițer în anul 1841*, autorul adăuga, la traducerea după J.Ch.G. Baumgarten (*Enumeratio stirpium Magno Transilvaniae Principatui*), mai multe denumiri de plante din toate ținuturile Moldovei, rodul investigațiilor sale făcute în 180 de localități[76].

Un dicționar de plante, intitulat *Flora română*, este publicat de C. Negruzzi în „Foaia Societății pentru Literatura și Cultura Română din Bucovina" pe anul 1869 (1, nr. 3-5). Inventarul plantelor cultivate în Grădina Botanică din Iași la 1870, alcătuit de A. Fătu, cuprinde un număr de denumiri românești autentice, pe lângă altele, calchiate după termenii științifici, ori după echivalente din limbi străine de mare circulație. Lucrarea lui G. Baronzi, *Botanică română*, introduce și mai multe denumiri populare de plante decât lista pomenită anterior[77].

Remarcabilul botanist Dimitrie Brândză publică, în mai multe numere consecutive ale revistei „Columna lui Traian" pe anul 1882, lucrarea intitulată *Limba botanică a țăranului român*, un vocabular destul de complet în ce privește sinonimia termenilor populari, reluând o parte din lista cuprinsă în *Prodromul florei române* sau *Enumerațiunea plantelor până azi cunoscute în Moldova și Valahia* (București, 1879-1883). Pe la mijlocul ultimului deceniu al veacului al XIX-lea, V. Răceanu semnează *Nomenclatura topologică și botanică* (Iași, 1896), iar în 1899, doctorul N. Leon se ocupă de *Botanica medicală a țăranului român*, studiu apărut în revista „Archiva Societății Științifice și Literare din Iași"[78].

Timp de peste patru decenii, Simeon Florea Marian a lucrat la monografia sa, intitulată *Botanica poporană română*, o amplă cercetare, al cărei manuscris numără nu mai puțin de douăsprezece volume. O parte din acest vast material va fi adus la cunoștința cititorilor, mai întâi în revista „Albina Carpaților" (1879), la rubrica *botanica populară română*, apoi în revistele „Familia" (1881-1885), „Noua revistă română" (1901), „Revista pentru istorie, arheologie și filologie" (1902) și „Junimea literară" (1904-1907), sub genericul *Din botanica poporală română*[79]. Aceste contribuții ale preotului bucovinean marchează un salt calitativ în cercetarea etnobotanică. S.Fl. Marian nu se ocupă numai de galenotropie ci și de reminiscențele cultice, rituale și mitologice circumscrise fiecărei plante de leac.

Un loc aparte îl ocupă, în acest context, revistele „Șezătoarea" și „Ion Creangă", în coloanele cărora apar mai multe materiale de *botanică populară*, semnate de Artur Gorovei și Mihai Lupescu, reunite apoi, la 1915, în volumul cu același titlu, publicat la Fălticeni.

Marile dicționare etnobotanice vor prelua numeroase informații din listele, nomenclatoarele și vocabularele botanice apărute până la sfârșitul secolului al XIX-lea. Într-un moment critic, în care exista riscul să nu se mai poată identifica o seamă de plante din cauza nomenclaturii confuze sau incorect utilizate, Zacharia C. Panțu purcede la organizarea fișelor pentru valorosul său dicționar botanic (prima ediție apărând în 1902). Lucrarea lui Panțu, intitulată *Plantele cunoscute de poporul român*[80], sistematizează lexicografic materialul botanic rezultat din chestionare și publicații anterioare, conținând nomenclatură botanică populară. Ediția a doua, îmbogățită, cuprinde circa 4650 de termeni populari, care se referă la 2.000 de specii de plante. Așa cum menționează autorul în prefață, lista botanică a fost amplificată datorită termenilor semnalați în Moldova și Bucovina (în special în regiunea Câmpulungului Moldovenesc), de naturalista Olga

Mălinescu, de doctorul Marcel Brândză şi de profesorul universitar dr. M. Guşuleac. Însuşi Zach. C. Panţu a făcut culegeri în zona muntoasă a Moldovei, aşa cum ne indică lucrarea sa, realizată în colaborare cu I. Procopianu-Procopovici, *Contribuţiuni la flora Ceahlăului*[81]. O parte din articole cuprind, pe lângă descrierea plantelor, şi date referitoare la întrebuinţarea lor în medicina populară.

O contribuţie importantă la cunoaşterea denumirilor populare de plante din nordul Moldovei a avut şi botanistul Em. Ţopa, prin studiile sale *Contribuţiuni etnobotanice*[82], *Flora halofitelor din nordul României (Numiri populare, distribuire, origine şi vechime)*[83], *Informaţiuni noi cu privire la culegerea numirilor populare de plante*[84], *Plante medicinale şi aromatice*[85] sau *Plantele medicinale şi veninoase*[86]. Preocupat de bogăţia lexicului botanic popular, Em. Ţopa adună mai multe sinonime şi variante dialectale, unele dintre ele inexistente în dicţionarul lui Zach. C. Panţu.

Denumiri etnobotanice a cules din Moldova şi M. Băcescu. Lista publicată de el, *Nume de plante*[87], cuprinde 360 de astfel de termeni din lexicul botanic popular. Meritul autorului moldovean este că, în cazul multor plante, explică şi motivează denumirile folclorice. Din Basarabia au fost culese astfel de materiale de către A. Arvat, autorul studiului *Plantele medicinale şi medicina populară din Nicşani*[88].

Cuprinzând peste 11.000 de nume româneşti de plante pentru circa 2.095 de specii, marele dicţionar botanic realizat de Al. Borza[89] poate fi considerat, pe drept cuvânt, depozitarul tuturor cunoştinţelor existente la acea dată asupra nomenclaturii noastre etnobotanice. Printre meritele incontestabile ale lucrării este şi acela de a fi eliminat „denumirile româneşti cărturăreşti, construite artificial, adeseori prin simpla traducere sau adaptare a denumirii ştiinţifice la limba noastră“[90]. Unele articole se încheie cu indicaţii succinte asupra utilizării plantelor respective în etnoiatrie. De exemplu, la *Menta aquatica L. – Izma broaştei* este notat: „Se foloseşte în medicina populară ca stimulent în convalescenţă şi contra palpitaţiilor“[91].

Abia cu *Enciclopedia de botanică românească*[92], alcătuită de Valer Butură, putem vorbi cu adevărat de un dicţionar complet din punctul de vedere al medicinei populare. Până la această realizare, etnologul ardelean acumulase preţioase informaţii asupra subiectului, după aproape cinci decenii de stăruitoare şi competente cercetări de etnobotanică. Dintre contribuţiile sale, anterioare apariţiei *Enciclopediei*, cea mai interesantă rămâne, fără îndoială, secvenţa *Botanique* din volumul al doilea al monografiei satului vrâncean Nerej[93].

Din păcate, două aspecte limitează desăvârşirea acestei lucrări, ambele fiind independente de voinţa autorului. În primul rând este vorba de dimensiunile restrânse ale volumului (282 de pagini) impuse de editură. Ca urmare, numărul şi cuprinsul articolelor s-au micşorat în mod drastic. Al doilea aspect restrictiv

este dat de unghiul de vedere îngust, pe care l-au avut cei implicaţi în această editare. O frază din *Cuvânt înainte* ne edifică pe deplin asupra presiunilor pe care le-a avut de suportat Valer Butură: „Scopul lucrării nu este de-a populariza practici empirice depăşite, ci de-a pune la dispoziţia numeroşilor cercetători, din ţară şi străinătate, un vast şi important material de studiu, comparativ şi experimental“[94]. Multe din materialele adunate, privitoare în special la medicina magică, au fost eliminate.

După nouă ani, autorul va publica o parte din ele în *Credinţe şi obiceiuri despre plante*, lucrare apărută în seria *Sociétés européennes*[95], iniţiată şi coordonată de Paul H. Stahl. Această parte a doua a dicţionarului cuprinde 100 de articole, amplu dezvoltate în ceea ce priveşte aspectele etnoiatrice şi mitologice. Această completare a elevului lui Al. Borza, cel despre care Paul H. Stahl afirma că numai el ar putea realiza „sinteza cunoştinţelor despre plante în cultura populară românească“[96], a rămas foarte puţin cunoscută. Nici cele mai complete liste bibliografice de profil nu o pomenesc. Moartea autorului, survenită la 27 august 1989, a făcut ca proiectul de a desăvârşi cea mai importantă operă a vieţii sale şi, în acelaşi timp, a etnobotanicii româneşti, să nu mai poată fi realizat. Geograf şi botanist ca formaţie, Valer Butură are meritul de a fi depăşit prejudecăţile privind practicile magice legate de etnomedicină şi de a fi stabilit principii clare de departajare a etnobotanicii de alte ştiinţe[97].

Primele descântece, despre care avem cunoştinţă că s-au cules la noi, sunt cele apărute într-un *Molitvelnic*, între anii 1650-1675. Colecţia de manuscrise a Bibliotecii Academiei Române cuprinde mai multe texte de descântece, datând din secolele XVIII-XIX (aproximativ între anii 1704-1829), multe dintre acestea fiind consemnate din Moldova[98].

Calendarul manuscris din 1825 – al lui Petrachi Popovici „ot Fulticeni“, găsit de G.T. Kirileanu în satul Pângăricior de lângă Mănăstirea Bisericani, judeţul Neamţ – conţine, pe lângă sfaturi pentru gospodărie, mai multe descântece, însoţite de leacuri băbeşti, cum ar fi: *de vindecat boliştea în oameni*, *de beşica cea rea*, *de cel pierit*, *de cârtiţă*, *de desfăcut de aruncături*, *de daturi* şi *de fapt*; *răţăte* pentru *dureri de măsele*, pentru *friguri*, pentru *gălbază*, *gălbinare* sau pentru *închiderea mâncării*; *doftorie* de *râie căprească*, de *şarpe*, de *turbă* sau „pentru ca să nu-ţi poată luoa mana la vaci“[99].

Până spre mijlocul secolului al XIX-lea, descântecele, ca şi reţetele de medicină populară, erau notate numai pentru a fi folosite la nevoie. Abia o dată cu publicarea, în 1850, de către B.P. Hasdeu, a unui descântec *de ursită*, cules din satul bunicilor săi paterni, Cristineştii Hotinului, şi cu apariţia, în revista ieşeană „Săptămâna“, foaie sătească editată de C. Negruzzi, a mai multor texte de vrăji, la 1854, se poate vorbi de o abordare estetică a acestei specii folclorice.

Paralel cu procesul de elaborare şi dezvoltare ştiinţifică a noii ramuri etnologice continuă transmiterea, pe calea scrisului, în cadrul aceleiaşi familii, din ge-

nerație în generație, a rețetelor medicale verificate și a descântecelor aferente. Un exemplu în acest sens îl constituie manuscrisul lui Emanoil și Nicolae Gârneață[100] din județul Roman, redactat între anii 1890-1900, unde pot fi găsite învățături pentru vindecarea oamenilor și animalelor din jurul casei, pentru *zămuri* și *alifiuri* pentru farmacia gospodăriei, pentru terapia prin buruieni și descântece.

Colecția de *Poesii populare ale românilor*, alcătuită de Vasile Alecsandri, cuprinde și cinci texte de descântec[101]. În foaia lunară „Buciumul român"[102] din 1878, apar treisprezece descântece, probabil moldovenești, comunicate de *un anonim*, iar în 1881, I. Berariu publică trei descântece din Bucovina (*de dânsele, de albeață* și *de beșică rea*) în „Aurora română"[103].

Moses Gaster efectua, în volumul său *Literatura populară română*[104], o investigare a vechilor manuscrise, recuperând cinci texte de magie populară (*de desfăcut, de desfăcut de dragoste, de desfăcut pentru fapt, pentru desfăcut* și *de șarpe*) conținute într-un miscelaneu de la 1784, patru descântece dintr-un *zapis* de la 1809, scris și iscălit de Iane Apostol Boränescu (*de ceancă neagră, de deochi, de plecate* și *de șarpe*) și o variantă din *Sbornicul Giurăscu*, din 1799. Descântecul *de pocitură de noapte*, pe care îl reproduce după „Albina Carpaților"[105], este folosit în sprijinul teoriei sale că unele categorii folclorice ar deriva din literatura cultă. Pentru Moses Gaster, descântecele ar fi „singurele, unde putem observa trecerea lor *directă* din literatura scrisă, în cea nescrisă"[106]. Relațiile ce se pot face între aceste domenii sunt numeroase, dar nu converg spre concluzia genezei descântecului din vechi scrieri religioase. Moses Gaster inversează de fapt ordinea apariției celor două compartimente literare. Meritul incontestabil al savantului îl constituie stabilirea structurii celui mai răspândit tip de descântec: cum a apărut boala, plângerea suferindului adresată lui Dumnezeu sau Maicii Domnului, intervenția ajutorului divin și lecuirea. Moses Gaster compară descântecele populare cu exorcismele din *Molitvelnicele* secolelor XVII-XVIII, în special cu blestemele marelui sfânt Vasilie.

Prima parte a lucrării lui Dimitrie P. Lupașcu, *Medicina babelor*[107], conține un număr de 54 descântece cu rețetele lor de aplicație, culese din nordul Moldovei (județele Iași, Botoșani și Dorohoi). Lista informatorilor care i-au furnizat aceste texte este deosebit de pestriță, indicând tabloul pitoresc al breslei lecuitorilor din acea vreme, de la țărani la târgoveți, cuprinzând mireni și preoți, români, armeni, evrei, țigani ș.a. Este semnificativ faptul că unii dintre cunoscătorii de practici magice preferau să rămână anonimi. În încheierea listei *De numele și prenumele vrăjitorilor și doftorilor poporului rural...*, D.P. Lupașcu, menționează: „Douăzeci și una de persoane au refuzat pentru a fi publicați"[108].

O dată cu Simeon Florea Marian, consemnarea folclorului medical intră pe făgașuri noi. Din momentul tipăririi, la Cernăuți, a volumului *Descântece poporane române*[109], putem vorbi de o culegere atentă și competentă a materialului etnoiatric. Deși animat de idealurile iluministe și de preceptele specifice rangului său preoțesc[110], S.Fl. Marian ajunge să prețuiască valoarea artistică și magică a descântecelor. După ce observa, în *Introducere*, că „dintre toate ramurile de poesie poporană, câte ni-s până acuma cunoscute, cel mai nebăgat în samă a fost fără îndoială acela al descântecelor, farmecelor și vrăjilor", folcloristul trece în revistă tot ce s-a cules până la el în materie de magie populară „răspândit prin unele foi, precum și prin unele colecțiuni de datine sau de alte poesii populare"[111].

Făcând operă de pionierat, S.Fl. Marian combate pe acei autori care au creat o atmosferă neprielnică înțelegerii și adunării materialelor de etnoiatrie românească. Un anume G.H. se exprima, de exemplu, în privința vrăjilor, descântecelor și farmecelor într-un mod total inadecvat: „Superstițiunea goală și otrăvitoare, precum ni s-ar presenta în culegeri ca cele amintite, fără remedii, esplicări, povățuiri, este prea tulbure izvor pentru înavuțirea junei noastre literaturi"[112]. În *Cuvântări bisericești*, I.P. Papiu arunca anatema asupra descântătorilor și vrăjitorilor, pe care „nici nu-i pedepsește D-zeu pre unii ca aceștia decât cu pedepsele cele mai rușinătoare sau cu moarte crâncenă"[113]. Aceste opinii nu făceau decât să amplifice dificultățile culegerii textelor magice de la niște persoane îngrijorate, nu numai că și-ar pierde harul, ci și că, o dată dezvăluită identitatea lor, ar suferi „vreo neplăcere din partea autorităților publice și mai ales a celor bisericești"[114].

Preotul folclorist subliniază, cel dintâi în literatura noastră de specialitate, importanța descântecelor pentru lingvistică, etnomedicină, mitologie, istorie, identitate națională și religie. În atmosfera de la sfârșitul veacului al XIX-lea, recomandarea pe care o făcea S.Fl. Marian intelectualilor români de a nu condamna la uitare și necunoaștere descântecele și farmecele era deosebit de prețioasă.

Fiecare text din colecția de descântece terapeutice, realizată de etnologul bucovinean, este urmat de *Observațiuni* și *Note*, în care se detaliază practicile săvârșite de lecuitoare, sunt indicate plantele medicinale și substanțele necesare vindecării, precum și zilele sau orele potrivite administrării lor. Sunt explicați termeni arhaici, rari sau populari, se dau relații asupra numelor proprii, în special asupra celor prin care se desemnează agenții nocivi etc. În ceea ce privește înregistrarea fiecărui gest făcut de femeia care descântă, în ordinea cerută de ritualul respectiv, S.Fl. Marian este un vizionar într-o știință care abia se întemeia, precedându-l pe Mihail Canianu și anticipând-o pe Ștefania Cristescu. Astfel, un descântec *de aruncătură* din Vatra Dornei prilejuiește celei care-l spune o agresiune insistentă asupra cămășii bolnavului. Mai întâi o lovește cu maiul, apoi o amenință, ținând un topor în mâna dreaptă și un cuțit în mâna stângă, o împunge cu o furcă de fier în măneca dreaptă și cu o furculiță în măneca stângă. Când ajunge la versurile „Cum întoarce plugu/Pământu/Și scoate/ Pietrile toate..." descântătoarea ia fierul cel lung al plugului și ridică pe el cămașa. La urmă, în-

şiră trei căţei de usturoi pe aţă, duce cămaşa afară „şi băgând mâna dreaptă în mâneca stângă, iar mâna stângă în mâneca cea dreaptă, astfel întorcând-o" spune: „Cine a făcut cu lucru rău/Eu întorc cu Dumnezeu". Finalul descântecului este rostit de către femeie în timp ce se întoarce cu cămaşa în casă, ia acul şi usturoiul pus pe aţă şi împunge pânza în semnul crucii[115].

Făcând o departajare strictă între *vrăji*, *farmece*, *desfaceri* şi *descântece*, S.Fl. Marian publică, în 1893, unul din cele două tomuri anunţate în *Precuvântare* la *Descântece*[116]. Volumul *Vrăji, farmece şi desfaceri*[117] este împărţit în trei capitole, după fiecare specie anunţată în titlu. În realitate, textele *vrăjilor* şi *farmecelor* se suprapun în cea mai mare parte. Dacă am admite că există o categorie aparte de *desfaceri*, ele s-ar opune în mod firesc *facerilor*, iar nu *descântecelor*, *vrăjilor* sau *farmecelor* luate fiecare în parte. Ceva mai puţin anturate de detalii etnografice, mai ales atunci când între autorul colecţiei şi informatoare se interpune o terţă persoană, introdusă prin formulele: „această vrajă mi-a comunicat-o" sau „mi-a împărtăşit-o", textele notate sunt de o excepţională valoare poetică, niciodată întrecută de alte variante culese mai târziu. Ca şi în cazul volumului anterior de descântece, cele mai multe variante provin din Moldova nordică.

Etnologul bucovinean include în culegere aproape toate tipurile de vrăji pe ursită: *aşternerea patului*, *chemarea apei curgătoare*, *chemarea lui Teme*, *chemarea lunii*, *chemarea către rouă*, *chemarea soarelui*, *chemarea stelelor*, *coacerea turtei*, *facerea cu ulcica*, *fierberea ocnei*, *înfigerea cuţitului*, *învelirea focului*, *scoaterea* şi *strigarea dragostelor*. Dintre descântătoarele care i-au furnizat creaţiile magice, două se disting în chip deosebit: Domnica Popescu din Ciudei – Storojineţ şi Ilinca a Mielului Capra din Stupca – Suceava, o localitate învecinată cu satul său natal. Analizând variantele culese de la aceste două femei, putem observa cât de important este talentul personal în vehicularea metaforelor rare, chiar şi în cazul unei specii atât de conservatoare cum este descântecul.

Chestionarele lansate de Bogdan Petriceicu Hasdeu – primul intitulat *Obiceiele juridice ale poporului român. Programa (1878)*[118], conţinând 400 de întrebări, şi al doilea, „limbistico-mitologic", *Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română (1884-1885)*[119], cu 206 întrebări, – aveau printre obiective şi culegerea de vrăji şi descântece. Savantul moldovean dorea să întreprindă o cercetare comparativistă asupra textelor magice, să pună în paralel „câteva descântece sanscrite şi române", pe care urma să le compare „cu unele din cele slavice, germane etc." În acest scop, Hasdeu solicita să i se comunice „orice descântece române din partea acelora ce le vor fi cunoscând, rugându-i însă de a însemna totdeauna cu preciziune localitatea unde le-au auzit, formalităţile ce le însoţesc şi boalele pentru care se întrebuinţează"[120]. Apelul făcut de Hasdeu în „Columna lui Traian" nu primeşte răspunsurile scontate, în schimb materialul adunat, ca urmare a trimiterii chestionarelor, va aduce un număr destul de mare

de informaţii etnomedicale şi descântece. Şi aceasta în ciuda faptului că intelectualii de ţară au întâmpinat destule piedici în culegerile pe care le-au efectuat. Astfel, învăţătorul I. Petrescu din satul Brăteni – Botoşani se plângea în acest sens: „În privinţa descântecelor nu poţi afla nimic, deoarece ştiutorii le-au monopolizat, aşa-zicând, încât pentru nimic în lume nu le-ar divulga şi aceasta în credinţa că îndată ce le-ar comunica şi altora îşi pierd influinţa, valoarea intrinsică"[121].

S-au primit descântece din următoarele aşezări moldoveneşti: Bădeni – Iaşi (*de deochi*), Băseşti – Fălciu (*de deochi*), Braniştea – Covurlui (*de frigare*), Floreşti – Tutova (*de deochi*), Movileni – Tecuci (*de buba inimii*, *de bubă rea*, *de ceas rău*, *de cel pocit*, *de dragoste*, *de întâlnitură*, *de nevăstuică*, *de orbalţ*, *de roşeaţă*, *de sancă*, *de trimis*, *de tifos*, *de umflătură* şi *de ursită*), Miroslava – Iaşi (*de orbalţ*), Nicoreşti – Tecuci (*de deochi*), Perieni – Tutova (*de beşică*, *de cei răi*, *de deochi*, *de desfăcut farmicele*, *de obrintit*, *de şarpe* şi *de viermi*), Piscu – Covurlui (*de deochi*), Prisecani – Tutova (*de deochi*), Războieni – Valea Albă, Neamţ (*de dragoste*, *de şarpe*, *de vierme*), Stolniceni – Paşcani (*de deochi*) şi Uscaţi – Neamţ (*de deochi*)[122]. Multe dintre răspunsurile la chestionarele trimise în Moldova au stat la baza unor capitole ca *Argintul viu*, *Borboase*, *Coleră*, *Deochi*, *Epilepsie*, *Fapt*, *Friguri*, *Iele*, *Ochii sfinţilor zugrăviţi pe biserici*, *Punerea cuţitului*, *Vrăjile* ş.a., redactate de I. Muşlea şi Ov. Bârlea pentru tipologia menţionată.

Răspunsurile la alte chestionare, la fel de importante, de la sfârşitul secolului al XIX-lea, întocmite şi difuzate de Nicolae Densuşianu – primul în anul 1893 şi al doilea în 1895, sub genericul comun de *Cestionariu despre tradiţiunile istorice şi anticităţile ţărilor locuite de români* – au adus un material preţios despre agenţii magici. De asemenea, au furnizat noi informaţii privitoare la *Ciumă*, *Circovi*, *Duhuri necurate*, *Iele* (cunoscute şi sub denumirile eufemistice de *Cele frumoase*, *Cele nepomenite*, *Cele sfinte*, *Dânsele*, *Măiestrele*, *Milostivele*, *Rusaliile*, *Şoimanele* sau *Vântoasele*), *Îmbărburare*, *Marina*, *Mătrăgună*, *Samcă* şi *Trifon*[123].

Din anul 1889, când publica, în revista „Românul"[124], un descântec *de desfăcut*, Mihail Canianu se ocupă în mod special de studierea practicilor magice. Deşi a rămas aproape necunoscut până astăzi[125], studiul său, intitulat *Din psicologia poporană. Descântece, farmece şi vrăji (1893-1894)*[126], constituie o contribuţie importantă în domeniu. Din cele 39 descântece *de deochi* şi din cele 24 *de fapt*, cuprinse în anexa acestei lucrări, cele mai multe sunt culese din ţinutul Hârlăului, unde M. Canianu a efectuat numeroase cercetări de teren, fiind din părţile locului. Prima piesă din şirul descântecelor *de deochi* este însoţită de informaţia „spus de mamă-mea în 1890"[127].

Studiul *Medicina poporului*. Partea I, *Boalele oamenilor*, partea II, *Boalele vitelor*, publicat de Gr. Grigoriu-Rigo în 1907, cuprinde un grupaj de descântece

din Moldova, în special din partea sudică a ţinutului. O parte dintre aceste texte sunt reproduse după alte lucrări din domeniul etnomedicinei, semnate de Dr. Leon, Dimitrie Lupaşcu, S.Fl. Marian, ori extrase din revistele vremii, ca „Apărătorul Sănătăţii“ sau „Şezătoarea“. Profesorul huşean Nicolae Păsculescu publică, în 1910, un număr de 56 de descântece, dintre care majoritatea (41) provin din Huşi, de la moaşe şi descântătoare celebre la acea vreme, ca Maria Ilioaia, Elisaveta Novăceanu şi Ecaterina Podoleanca[128]. Tot din sudul Moldovei provin şi majoritatea descântecelor incluse de Tudor Pamfile în volumul *Boli şi leacuri*[129]. Dintre acestea se disting, prin expresivitate şi ineditul formulelor magice, variantele comunicate de Şt. Manole din Bârlad, după unele însemnări de pe o carte „cirilică“. O contribuţie remarcabilă are, în această privinţă, Artur Gorovei, care anexează studiului său monografic din 1931, *Descântecele românilor*, toate textele de magie terapeutică apărute până la acea dată în manuscrise şi tipărituri.

Periodicele culturale ale vremii, cum ar fi „Albina“, „Apostolul“, „Arhiva societăţii ştiinţifice şi literare din Iaşi“, „Aurora Română“, „Buceacul“, „Buciumul român“, „Comoara satelor“, „Dochia“, „Doina“, „Învăţătorimea vasluiană“, „Mărgăritare basarabene“, „Petrodava“, „Revista literar-ştiinţifică a societăţii *Mihail Eminescu*“ din Chişinău sau „Traian“ publică adesea folclor medical din Moldova. Aportul cel mai însemnat, evidenţiat şi de ţinuta ştiinţifică a textelor date publicităţii, îl au revistele cu profil etnologic, cum ar fi „Şezătoarea“, „Ion Creangă“, „Tudor Pamfile“ şi „Izvoraşul“, dar mai ales „Anuarul Arhivei de Folclor“, „Arhiva pentru ştiinţă şi reformă socială“, „Dacoromania“, „Grai şi suflet“, „Sociologie românească“ ş.a. Revista „Ion Creangă“ a avut o rubrică permanentă, intitulată *Vrăji şi farmece*.

Notabilă este şi contribuţia unor periodice şcolare, devenite astăzi rarităţi bibliografice, în coloanele cărora au apărut numeroase descântece culese din Moldova. Amintim, dintre acestea, revistele „Luminiţa“, „Năzuinţi“ şi „Tinereţe“, ultimele două aparţinând şcolilor normale ieşene. O menţiune specială o merită revista „Frângurele“[130], scoasă de Şcoala Normală „Al. Vlahuţă“ din Şendriceni – Dorohoi, unde au apărut, în mod constant, descântece culese din satele Cristineşti, Dersca, Havârna, Hăneşti, Hudeşti, Manoleasa, Miorcani, Mitoc, Prelipca, Vatra şi Zamostea – Dorohoi, dar şi din Adâncata – Suceava, Banca – Tutova, Baraboi – Bălţi, Boroaia – Baia, Ciudei – Storojineţ, Costeşti – Bârlad, Frumosu – Câmpulung Moldovenesc ori Pererita – Hotin.

Izolarea unei părţi a Moldovei, după ocupaţia rusească, nu a întrerupt această unitate de preocupări pentru tezaurizarea folclorului medical, chiar dacă cercetările de teren se făceau din ce în ce mai greu. O întâmplare, povestită de Teodor T. Burada, în însemnarea *Cum am fost arestat în comuna Durleşti din Basarabia*[131], surprinde atmosfera tensionată în care se desfăşurau atunci relaţiile culturale româno-basarabene.

Unirea cea Mare a produs efervescenţă şi în domeniul cercetărilor de etnoiatrie. Cu sprijinul *Arhivei de Folklor a Academiei Române* şi al *Institutului Social Român* s-au realizat atente investigaţii de teren. Cele mai valoroase aparţin Ştefaniei Cristescu-Golopenţia, care a participat, în anul 1931, la cea de a şaptea campanie monografică, organizată de profesorul Dimitrie Gusti în satul Cornova din judeţul Orhei[132], şi lui Petre V. Ştefănucă, autorul studiilor *Folclor din judeţul Lăpuşna, Cercetări folclorice pe Valea Nistrului de Jos* şi *Literatura populară a satului Iurceni*[133].

Deceniile următoare aveau să întindă un zăbranic de tăcere asupra satelor de dincolo de Prut. Mai mult ca în România socialistă, în Moldova sovietică folclorul medical în genere şi magia aferentă în special au fost considerate *nomina odiosa*. Textele culese, printr-o împrejurare norocoasă, în anii 1945-1947, au rămas în *Arhiva Institutului de Folclor (AF)* al Academiei din Chişinău, nestudiate ani de-a rândul. Abia după deceniul nouă al secolului al XX-lea au fost reluate cercetările asupra acestui domeniu.

După cel de-al doilea război mondial, cea mai importantă culegere de descântece, reprezentativă pentru ţinutul dintre Carpaţi şi Prut, o constituie monografia *Descântece din Moldova*[134], realizată de Lucia Cireş şi Lucia Berdan. Folosind materialul tezaurizat între anii 1970-1982 în cadrul *Arhivei de Folclor a Moldovei şi Bucovinei* de la Institutul de Filologie Română A. Philippide al Academiei Române, Filiala Iaşi, această lucrare a apărut în seria *Caietele Arhivei de Folclor*. Reţeaua amplă de localităţi investigate, materialul inedit pe care îl valorifică, precum şi viziunea de ansamblu asupra folclorului medical, potrivit căreia miezul terapeutic nu trebuie desprins de coaja sa magică, mitică sau religioasă, conferă acestei monografii valoare de model în domeniu.

Pornind de la schema tipologică propusă de Ovidiu Bârlea, autoarele ordonează materialul colecţiei de descântece în patru mari secţiuni: *Denumirea agentului nociv*, *Invocaţia*, *Exorcismul sau porunca* şi *Analogia*. În fiecare din aceste compartimente, textele sunt grupate în funcţie de structura lor sau de procedeele stilistice utilizate. Studiul introductiv, semnat de Lucia Cireş, se distinge prin evantaiul larg de probleme abordate, de la specificul actului magic terapeutic până la stilistica textelor magice folosite în fiecare context în parte. Foarte multe aspecte ale praxisului magic sunt analizate pentru prima dată în literatura noastră de specialitate, cu sugestii şi nuanţări profitabile pe baza unui bogat material de teren, în cea mai mare parte inedit.

Ultimul volum antologic de folclor medical, precedat de un studiu foarte serios, bine închegat şi pus la punct cu ultimele cercetări asupra acestei importante categorii de literatură populară, aparţine etnologului Radu Răutu[135], de la Institutul de Etnografie şi Folclor „Const. Brăiloiu“ din Bucureşti. De mai mică însemnătate, culegerea efectuată de Cati Motea[136] reţine atenţia, mai ales, prin investi-

gațiile folclorice de ultimă oră (1997-2000), întreprinse în sudul Moldovei. Textele și informațiile culese de autoare din satele Berești, Braniștea, Cavadinești, Cosmești, Cuza-Vodă, Fundeni, Matca, Măstăcani, Pechea, Rugineni, Slobozia-Conachi și Vădeni, toate din județul Galați, constituie o mărturie privitoare la supraviețuirea medicinei populare în contemporaneitate.

Cunoașterea mai largă a etnoiatriei a coincis cu organizarea unui sistem educativ și administrativ în ceea ce privește asistența socială și medicală în principatele dunărene. Acest fapt a dus la un conflict greu de soluționat între cele două tipuri de medicină. Pe plan pragmatic, medicina populară nu prezenta, propriu-zis, un impediment petru dezvoltarea celei culte, întrucât se limita la tratamente casnice sau de urgență, evitând chirurgia serioasă ori investigațiile dificile. Latura care repugna doctorilor era cea magică sau superstițioasă, în fapt tocmai aceea care îi interesa în primul rând pe etnologi.

De la sfârșitul secolului al XIX-lea se adâncește discrepanța dintre medicina cultă și cea populară. Medicii români, de primă generație, au blamat de multe ori etnoiatria, considerând-o nefolositoare, neștiințifică și nocivă. De aceea, primele cărți de etnomedicină sunt, de fapt, lucrări de medicină cultă pentru uzul celor mai puțin instruiți. La Iași apare, în 1871, un *Manual de medicină practică populară*, sub semnătura doctorului A. Fătul. Acesta numea superstițiile din popor „credințe deșarte". La rândul său, Gheorghe Crăiniceanu încearcă să definească domeniul etnoiatriei, omologându-l cu *medicina casnică*, *medicina domestică*, *medicina băbească*, *medicina laică*, adică „nedoctoricească, scrisă de nedoctori sau de doctori pentru publicul laic în ale medicinei sau traduceri de către laici și doctori ale lucrărilor de doctori străini"[137].

Disprețul pentru *consuetudines non laudabilis* și pentru *carmina diabolica* va fi o constantă în atitudinea multor reprezentanți de seamă ai medicinei și culturii românești. Cu toate acestea, interesul pentru latura practică a etnoiatriei a rămas constant. Un număr impresionant de *manuale* și *îndreptare* cu astfel de subiecte apare începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea și până după cel de al doilea război mondial[138]. Multe dintre acestea au autori moldoveni sau utilizează o documentație reprezentativă pentru Moldova. Th. Codrescu publică la Iași, în 1874, *Doctorul sătenilor*, Constantin C. Codrescu scoate, în 1885, la Bârlad, un *Manual de medicină populară*. Carte didactică autorizată, V.G. Negrescu (născut la Botoșani) realizează lucrarea *Medicina populară*; D.P. Lupașcu tipărește, în 1890, *Medicina babelor*, iar Constantin Gheorghiu editează, în 1892, la Piatra Neamț, *Calendarul femeilor superstițioase. Credințe, obiceiuri și superstiții din țară*, pe care îl va relua în anul 1907. Trebuie menționat și aportul lui G. Ionescu-Gion, a cărui conferință, *Doftoricescul meșteșug în trecutul țărilor române*[139], ținută la Ateneul bucureștean, avea să fie publicată în 1892.

Curente culturale de luminare a satelor, cum ar fi *Sămănătorismul* și *Poporanismul*, aduc un nou impuls în elaborarea cărților de etnoiatrie sau de medicină

popularizată. La inițiativa ministrului Spiru Haret se înființează la sate cercuri culturale și biblioteci populare, care vor intensifica schimbul de informații între mediile cărturărești și cele rurale. Casa Școalelor, întemeiată de Petru Poni, începe să editeze colecția *Biblioteca pentru popor*, care cuprinde 30 de volume, printre care și o carte de sfaturi medicale.

Noii autori de cărți iatrice au o atitudine mai binevoitoare față de *ancilla* medicinei oficiale. În prefața la documentatul său studiu intitulat *Istoria naturală medicală a poporului român*[140], doctorul N. Leon, profesor la Universitatea ieșeană, sublinia: „Scim că aceste prejudiții sunt în general dăunătoare sănătății, că sunt un obstacol pentru desvoltarea poporului, dar nu e mai puțin adevărat că sunt o comoară de mare valoare pentru etnografia poporului român și acesta a fost motivul care ne-a determinat a le aduna și a le da publicității"[141]. Același autor considera că trebuie luat exemplu de la oamenii de știință străini: „Pe când în alte țări au apărut nenumărate lucrări asupra prejudițiilor medicale și asupra întrebuințării corpurilor din natură ca leacuri de către poporațiunea rurală, la noi nu s-a făcut nimic în această direcțiune"[142].

Capitolele lucrării elaborate de doctorul ieșean pun la dispoziția cititorilor, pe lângă o bogată listă cuprinzând denumirile corpurilor anorganice, animalelor și plantelor medicinale folosite pentru practici terapeutice, terminologia populară pentru boli și tipurile de preparate farmacologice specifice. Informațiile sunt obținute prin intermediul unor învățători, colaboratori cunoscuți ai revistelor de folclor, cum ar fi Mihai Lupescu și C. Teodorescu[143], sau prin investigații personale. Dintre subiecții pe care i-a chestionat personal, se remarcă negustoresele de plante medicinale, venite la Hala din Iași, precum babele Parasca și Sevastia din Slobozia sau baba Scrisa din Țicău, apoi unii studenți, ca medicinistul Titel G. Mârzescu, care a cules materiale de la țăranii internați la Spitalul Sfântu Spiridon, sau Amalia Mironescu, de la Litere, ale cărei culegeri de documente etnoiatrice provin din satul Oprișeni – Tecuci.

Un pas înainte în cunoașterea medicinei populare de la noi, sub toate aspectele sale, îl constituie monografia, în două părți, *Medicina poporului*, realizată de Gr. Grigoriu-Rigo, pe care am amintit-o mai sus, în contextul culegerilor de descântece. Autorul, băcăuan de baștină, însoțește descrierea simptomelor unei anumite boli cu prezentarea leacurilor – ordonate după zonele folclorice de unde provin acestea (Moldova, Muntenia sau Oltenia) – și a descântecelor aferente.

Din *Prefața* lucrării rezultă că autorul este conștient de valoarea materialului pe care îl pune la îndemâna tuturor celor interesați de acest domeniu al etnologiei: „Nevoia unui popor lipsit de cunoștințe medicale, care caută ca, în caz de boală, să se poată vindeca prin puterea lecuitoare a buruienilor și a descântecelor, a dat naștere la o mulțime de credințe și obiceiuri pline de învățăminte și folos pentru cei ce se ocupă sau se vor ocupa în viitor de această știință"[144]. Infi-

nitul practicilor terapeutice şi credinţelor legate de acestea îl fac pe autor să conchidă: „Comoara şi izvorul folkloric al unui popor nu sleieşte niciodată“[145].

Cartea lui Tudor Pamfile despre boli şi leacuri, după datinile şi credinţele poporului român, adunate din comuna Ţepu (Tecuci), apărută în 1911, include 132 tratamente pentru boli umane şi 15 pentru maladii de animale şi păsări. Deşi, potrivit celor spuse de autor în *Introducere*, lucrarea are un caracter local, ea aduce în beneficiul etnoiatriei o nouă înţelegere a mentalităţilor populare. Este vorba în primul rând de felul în care este percepută noţiunea de *boală* în mediul rural, nu numai ca o stare abstractă, opusă celei de sănătate, ci şi ca un fenomen mai amplu, integrat răului universal, nenorocirii, neşansei, chiar încălcării unor principii etice şi religioase, dezordinii ori abaterii de la viaţa corectă.

Folcloristul moldovean trage un semnal de alarmă asupra atitudinii dispreţuitoare faţă de practicantele etnoiatriei, calomniate uneori chiar de cei care le înregistraseră informaţiile medicale spre a le publica în reviste „pentru vulgarizarea cunoştinţelor higienice în popor“[146]. Pornind de la unele premise corecte – cum ar fi infiltrarea impostorilor dornici de câştig sub flamura etnoiatrică, mai ales în mahalalele oraşelor mari sau în micile târguri, sau de la eşecurile inerente unei astfel de îndeletniciri – s-a declanşat, în publicistică, o adevărată cruciadă împotriva descântătoarelor şi moaşelor de ţară. Chiar distinse personalităţi ale vremii au accentuat, de multe ori fără intenţie, această atitudine.

În memorabila sa conferinţă, *Medici şi medicină în trecutul românesc*, rostită în anul 1919, Nicolae Iorga stabilea o dihotomie netă în sânul etnoiatriei: „În această medicină populară sunt două grupări de făcut: de o parte trebuiesc grupate descântecele, de altă parte reţetele. Adecă, aşa-numita medicină băbească a babelor, de o parte, iar de altă parte, acele elemente de poezie populară, în cea mai mare parte *neinteligibile* (s.n.), nici lingvistic, necum psihologic şi încă mai puţin tehnic, care se întâlnesc în descântec“[147]. Din păcate, această disjuncţie între leac şi descântec, între latura empirică şi cea magică a etnomedicinei a devenit premisă metodologică şi pentru unii savanţi de mai târziu.

Tabloul sanitar derizoriu al satelor româneşti din perioada interbelică, marcate de o mortalitate infantilă ridicată, de malnutriţie şi boli sociale grave, ca hidropizia, malaria ori tuberculoza, a fost atribuit, pe nedrept, etnoiatriei. Acele femei care năşteau pe câmp, lehuzele întoarse prea curând la truda zilnică, acei copii lipsiţi de alimente vitale, ca lactatele, carnea şi ouăle, erau consecinţele unei sărăciri cronice a populaţiei. Dacă vom urmări liniile generale ale etnomedicinei, vom vedea câte principii corecte (cum ar fi intervalul de odihnă postpartum) erau încălcate din cauza nevoilor unei gospodării. Aşa cum spunea atât de sugestiv Vasile Voiculescu, într-un manuscris rămas neterminat, viaţa rurală „se desfăşoară răstignită pe cele patru braţe ale crucii anotimpurilor“[148]. Iar sănătatea ţăranilor era adesea sacrificată în perioadele de muncă intensă, pe ogoare sau la stână.

Rod al unor investigaţii care au durat douăzeci de ani, monografia de excepţie *Contribuţiuni la etnografia medicală a Olteniei*[149], realizată de medicul francez Charles Laugier, impune o percepere modernă asupra fondului etnoiatric românesc. Lucrarea nu se ocupă de Moldova, dar ideile pe care le pune în circulaţie se integrează, în chip nemijlocit, în problematica pe care o discutăm. Autorul verifică eficienţa leacurilor populare, testându-le prin experimente medicale, convins fiind că „nu trebuie dar să ne grăbim a svârli dispreţul nostru tratamentelor empirice poporane; nu trebuie să le condamnăm în bloc cu prea multă uşurinţă şi fără a le cerceta“[150]. Laugier consideră descântecele remedii psihoterapeutice care ţin de sugestionarea pacientului: „căci nu cuvintele bolborosite de vrăjitoare sunt de leac, dar punerea în scenă“[151].

Într-o vreme când, din cauza fondurilor insuficiente, revistele de folclor supravieţuiau cu greu, iar muzeele etnografice nu făceau anchete de teren, Vasile Voiculescu, împreună cu Gheorghe D. Mugur, încearcă să lanseze, în 1926, un nou chestionar etnologic. Ghid complet pentru specialişti, acest instrument de lucru rezerva medicinei populare mai multe capitole: *Anatomie*, *Fiziologie*, *Boalele şi vindecarea lor*, *Patologie-medicină*, *Igienă populară*, *Zoologie* ş.a. Autorii recomandau culegătorului de texte magice „să nu scrie numai versurile lor, ci să descrie practica acestor descântece, cu toate gesturile, căscăturile şi tot ce se leagă de aceste descântece“[152].

Medic de mare probitate profesională, Vasile Voiculescu alcătuieşte, în 1935, un manual de popularizare, intitulat *Toate lecurile la îndemână*[153], care a constituit un real succes în epocă, de vreme ce a fost reeditat de şase ori. Dorind să ofere cititorilor „un îndreptar casnic al sănătăţii, cu sfaturi pentru boale şi întâmplări rele“[154], V. Voiculescu realizează un dicţionar de leacuri în care, pe lângă plante medicinale, substanţe farmaceutice şi practici terapeutice, introduce reguli de viaţă igienică sănătoasă. Îşi propune să dezrădăcineze obiceiurile greşite, să deschidă ochii oamenilor asupra buruienilor otrăvitoare, ca *degetărelul*, *laurul*, *măselariţa*, *mătrăguna*, *rodul pământului*, *spânzul* sau *zârna*, recomandate de babe şi vraci „care n-au măsurat, cum fac doctorii, puterile acestor leacuri otrăvitoare, de dragoste, de urât, de căpială şi mai ales de lepădat copii“[155].

Cine urmăreşte lista articolelor conţinute de acest dicţionar, poate observa unul dintre aspectele specifice etnoiatriei şi anume preluarea, în decursul sutelor de ani, a unor leacuri din medicina *înaltă*. Asimilate de terminologia populară, aceste medicamente, din epoci diferite, se păstrează în compoziţia multor tratamente tradiţionale. Aşa sunt *amoniacul*, *apa de Breazu (purgativ)*, *argintul viu (mercur)*, *calaicanul (sare de fier)*, *cârmâzul*, *creolina*, *esenţa de terebentină*, *iodoformul*, *jalapa (răşină purgativă)*, *piatra acră (alaun)*, *piatra iadului (nitrat de argint)*, *piatra vânătă (sulfat de cupru)*, *pucioasa*, *saburul (aloe)*, *sacâzul (colofoniu)*, *talcul* sau *ţipirigul (clorură de amoniu)*. Altele s-au pierdut din

medicaţia curentă, fiind amintite doar în unele descântece. Dicţionarul se încheie cu o *listă a bolilor* „care se pot căuta cu leacurile arătate în această carte şi locul din ea unde pot fi găsite“[156], deosebit de utilă atât pentru cei care au nevoie să afle tratamentul maladiei de care suferă, cât şi pentru lingvişti şi etnologi.

Apărută în cadrul Bibliotecii „Astra“, la Sibiu, în anul 1936, prima ediţie a lucrării lui George Bujoreanu, *Boli, leacuri şi plante de leac*, cu prefaţă semnată de profesor dr. Valeriu I. Bologa, reuneşte informaţii din întreaga bibliografie a domeniului, apărută până la acea dată, precum şi materiale culese personal de autor din toate zonele României. Cum subliniază distinsul prefaţator, cartea se adresa în primul rând medicului sătesc, pentru a-l ajuta în înfăptuirea operei de ridicare a stării sanitare a poporului. De aceea – cum afirmă în *Întâmpinare* – George Bujoreanu a operat o selecţie atentă a materialului: „... n-am luat decât leacurile ce am crezut că pot fi leacuri şi am lăsat la o parte mulţimea de bozgoane şi descântece, despre puterile cărora noi nu ştim deocamdată aproape nimic şi despre care nu putem spune nici rău, nici bine...“[157].

Concomitent cu aceste lucrări, numeroase *cărţulii de îndreptări pentru popor* împestriţau rafturile prăvăliilor, fiind căutate nu atât de ţărani, cât de notabilităţile rurale ca primari, preoţi, notari, moaşe cu diplomă şi învăţători. În casele acestora *cărticica de sănătate* era ţinută la mare cinste creându-le iluzia că, folosind sfaturile din ea, s-au ridicat deasupra ignoranţei tămăduitorilor locali.

Problema alegerii, din noianul de credinţe, obiceiuri şi practici etnoiatrice, a celor folositoare, a continuat să preocupe pe medicii care s-au apropiat de acest domeniu. Profesorul V.L. Bologa considera, în articolul său din 1921 *Vrăji, babe şi moaşe, azi şi odinioară*, că empirismul bun şi util al medicinei populare a fost năpădit, de multe ori, de „vrăjitoriile iraţionale şi stricăcioase“[158].

Cel care a impus la noi termenul de *etnoiatrie* pleda pentru o decantare a leacurilor valoroase din mulţimea de eresuri: „Totdeauna a trebuit să începem cu defrişarea terenului – eliminarea învelişului mistic, magic şi religios, care de obicei acoperă, până la aparentă dispariţie, sâmburele de o valoare terapeutică reală“[159]. Din perspectiva tagmei medicale, pe care o reprezenta profesorul clujean, era imperios necesar să se poată prelua practica medicamentoasă cu plante de leac. Magia era resimţită ca un balast, cu atât mai mult cu cât ar fi necesitat o perioadă îndelungată de timp pentru a i se studia importanţa psihoterapeutică.

Când publica, în 1953, *Despre vrăji, doftoroaie şi leacuri băbeşti*[160], Valeriu Lucian Bologa „nu răspundea unei comenzi conjuncturale, în cadrul ofensivei împotriva superstiţiilor, desfăşurată pe un front larg în epoca aceea“[161], dar oferea, indirect, o justificare autorizată acelei campanii. Discreditarea „doftoroaielor“ şi descântătoarelor avea să se producă însă, în deceniile cinci-şase ales secolului XX, cu mult mai accentuat şi mai violent decât în perioada interbelică. Nu exista revistă umoristică sau program de cămin cultural, cu faimoasele brigăzi de agitaţie, care să nu aibă drept ţintă vestejirea practicantelor de etnoiatrie. Mai erau apoi amenzile şi chiar condamnările la detenţie. Adăugată unor vremuri tulburi, care au minat, uneori iremediabil, comunitatea sătească tradiţională, această ameninţare permanentă a dus la traumatizarea multor persoane nevinovate şi la dispariţia unor practici vindecătoare.

Mult timp, din grabă, dorind să testeze imediat leacurile aflate din ultimele anchete de teren, din ignoranţă sau dintr-o cunoaştere limitată, dar mai ales stăpâniţi de prejudecăţile unui sacrosanct *spirit ştiinţific*, unii medici au eliminat din capul locului latura magică şi „concepţia populară filozofică asupra omului, bolilor, influenţei factorilor de mediu etc.“[162].

Lucrările de ultimă oră au adus o modificare sensibilă în atitudinea faţă de *leacurile băbeşti*. În volumul colectiv, coordonat de Nineta Crainici, *Bioenergoterapia în tradiţia milenară a poporului român*[163], textele magice sunt cotate printre terapiile probate experimental: „Susţinem aspectul bioinformaţional cu efecte entropice favorabile la nivel profund celular al tuturor acţiunilor complexe ale descântecului, de ordin psihic, parapsihic, fiziologic şi bioenergetic“[164]. Realitatea că practicile magiei albe pot induce efecte pozitive sau negative asupra subiectului vizat a putut fi confirmată şi de cercetările medicale bazate pe psihoterapie. Astfel, într-un studiu de biofotonică[165], fenomene magico-ritualice de tipul deochiului au fost cercetate ca o ipostază a inversării emisiei *laser biologic* în situaţii de cvasi-stimulare[166].

Medici şi botanişti au utilizat câte un sector al datelor de etnoiatrie. Primii dintre aceştia au fost preocupaţi de selectarea elementelor empirice şi raţionale ale domeniului, de acel miez pragmatic pe care îl poate prelua medicina ştiinţifică (imunizarea activă, opoterapia, organoterapia, galenoterapia, zooterapia ş.a.). După prima etapă a ordonării şi descrierii buruienilor de leac, botaniştii au impulsionat pătrunderea în farmacii a unei bogate medicaţii pe bază de plante medicinale.

Pentru lingvişti, bogăţia de cuvinte vechi, rare, populare, expresive şi sugestive totodată a constituit suportul unor analize etimologice (preponderent comparativist-folclorice sau descriptiviste), dialectologice (din punctul de vedere al geografiei lingvistice), onomasiologice, semantice şi interdisciplinare.

Poetica descântecelor, a structurilor sale magico-metaforice, a constituit o preocupare constantă pentru mulţi lingvişti, folclorişti şi etnologi români. Studiile lui Ovid Densusianu, reunite sub genericul *Limba descântecelor*[167] în revista „Grai şi suflet“, surprind arhaicitatea, expresivitatea şi bogăţia semantică a textelor magice şi stabilesc etimologii rămase valabile până astăzi. Lucian Blaga urmăreşte consonanţa dintre valoarea lirico-dramatică a descântecelor şi cea magică, dintre efectele poetice şi mentalităţile arhaice[168].

După o pertinentă analiză a rădăcinilor universale, pe care le relevă fenomenele magice, pornind de la ipotezele lui E.B. Tylor şi R.H. Codrington, conti-

nuând cu opiniile lui James G. Frazer, W.I. Thomas, Claude Lévy-Strauss, Th.W. Danzel și încheind cu *teoria cuvântului magic* stabilită de antropologul Bronislaw Malinowsky, Traian Herseni se ocupă de congenialitatea și coexitența primară a poeziei cu descântecul. Metafore, metonimii, sinecdoce, hiperbole, antonomaze și, mai ales, alegorii vehiculate de genul liric au apărut în cadrul textelor magice. Matricea descântatului a asigurat *ab initio* trecerea din *emisfera reală* în *emisfera simbolică*[169].

Apropiindu-se de valorile intrinsece ale cuvântului, de funcțiile primare ale vorbirii încă din studiile sale mai vechi, cum ar fi *Filosofia cuvântului*[170], Alexandru Rosetti amplifică lista de termeni realizată de Ovid Densusianu. Lucrarea sa, intitulată *Limba descântecelor românești*[171], chiar dacă nu este exhaustivă, oferă o grilă ordonată pe tipuri de cuvinte, în așa fel încât viitorii specialiști s-o poată îmbogăți pe diferite compartimente.

O importantă analiză asupra terminologiei medicale folclorice realizează și Maria Purdela-Sitaru, în volumul *Etnomedicină lingvistică*[172]. Studiul cercetătoarei timișorene depășește limitele lexico-semantice. Îmbinând modalități de abordare specifice lingvisticii structuraliste cu o perspectivă genealogică și comparativistă, autoarea stabilește relații constante cu date de antropologie, etnobotanică, etnologie, folclor sau de filosofie a culturii. Terminologia etnoiatrică, acest amalgam de cuvinte vechi, populare sau neologisme, trebuie să fie cunoscută nu numai de etnologi și lingviști ci și de cercetătorii care se ocupă de istoria medicinei, pentru că „a servit și servește la vehicularea cunoștințelor de medicină în două momente deosebit de importante ale evoluției științei medicale la noi: în epoca protomedicilor români și azi..."[173].

Delimitându-și cercetarea la trei categorii terminologice ale magicului – actanți, acțiuni și practici vrăjitorești – Valeriu Bălteanu aduce o contribuție importantă la mai buna înțelegere a interrelațiilor dintre planul lingvistic și cel etnologic. De la textele vechi la versiunile folclorice contemporane, autorul reconstituie etapele formării terminologiei magice, fenomenele de transfer *intercategorial*, conexiunile cu antroponimia, mitologia și cu sistemul de eufemisme ale limbii populare. Ordonarea materialului după tiparul unui dicționar, cu articole dezvoltate, ușurează accesul la termenul căutat. *Terminologia magică populară românească*[174] este un punct de plecare pentru reconstituirea microsistemelor lexicale care s-au sedimentat de-a lungul vremii în sfera limbajului etnomedical de la noi.

Cunoscuta specialistă Sanda Golopenția a organizat, începând din 1987, în cadrul Universității Brawn din Statele Unite ale Americii, o bază de date a magiei populare, axată în jurul *descântecului de dragoste* românesc. Căutând punți și corelații între antropologie, pragmatică și semiotică, între metodologia observației de teren și reprezentarea ei electonică, cercetătoarea a împărțit programul

în patru compartimente: *Formule*, *Tehnici*, *Scenarii* și *Dosare*[175]. Un interes special îl acordă analizei descântecului de dragoste din satul Cornova – Basarabia, ajungând la concluzia că „domeniul semantic explorat de descântecele de dragoste din Cornova și descântecele de dragoste românești în general este acela al subiectivității în contrast cu descântecele de boală, care se concentrează, în mod clar, asupra corpului și a stărilor lui concrete"[176].

Etnologii au luat în calcul aspectul esențial că etnomedicina are drept obiect de studiu un fapt de cultură populară, deosebindu-se chiar și de cele mai vechi principii și remedii ale medicilor antici oficiali. În etnoiatrie, inovațiile terapeutice nu le elimină pe cele tradiționale și trebuie să se încadreze tiparelor prestabilite, adesea de natură magică.

Studiile lui Mihail Canianu despre *deochi* și *fapt*, reunite sub genericul *Din psicologia poporană. Descântece, farmece, vrăji*[177], aduc informații bogate asupra acestor fenomene psihogene și a numeroaselor credințe și superstiții pe care acestea le-au generat. Descrierea detaliată a modului cum are loc îmbolnăvirea *subită* și a terapeuticii adecvate este însoțită de analiza mentalității universale despre oamenii *cu ochi răi*, urmărită din antichitate până în vremurile moderne. Canianu deschide seria monografiilor asupra tipurilor de descântece românești. Mai mult, la 1893-1894, când au apărut lucrările sale în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie", pe plan european abia se conturau parametrii antropologiei medicale. Primii antropologi care au cules date etnografice despre terapeutica tradițională, punându-le în relație cu medicina oficială, au fost William Halse Rivers (1924) și F. Clements (1932).

Lucrarea alcătuită de Artur Gorovei, *Descântecele românilor*[178], rămâne o sursă de referință în acest domeniu. Corpusul de peste 2.500 de texte este însoțit de un studiu amplu, în care autorul se ocupă pe larg de istoricul speciei la români și la alte popoare, de agenții magici, de modul de transmitere a descântecelor, de spațiul și timpul propice vrăjilor, de obiectele, instrumentele și materialele întrebuințate în actele taumaturgice etc. Sistematizarea textelor magice se face după cele 203 boli sau afecțiuni puse alfabetic, de la *albeață* la *zmeoaică*. După modalitatea de performare, folcloristul moldovean grupează descântecele în unsprezece tipuri: *rugăminte*, *poruncă directă*, *poruncă directă cu amenințări și îngrozire*, *poruncă indirectă*, *indicare*, *blestem*, *comparație*, *enumerație*, *gradație*, *dialog* și *povestire*, analizându-le apoi pe fiecare în parte. Observațiile care s-au făcut mai târziu asupra acestei prime și *unice* tipologii a descântecului românesc nu au luat în considerație dificultățile muncii de pionierat într-o astfel de cercetare.

O altă scriere importantă pentru cunoașterea medicinei populare de la noi îi aparține eruditului profesor de dialectologie și folclor I.A. Candrea și se intitulează *Folklorul medical român comparat*[179]. Apărută într-un an de răscruce, 1944, lucrarea nu a putut impune, cum s-ar fi cuvenit, direcții rodnice în cerceta-

rea românească. Încercând să deslușească „toate credințele și îndoielile cari s-au strecurat și s-au așezat în nenumăratele cute ale sufletului" țăranilor, „... să le studieze și să lămurească noima lor tainică"[180], autorul prezintă, în prima parte a capitolului I, *Corpul omului. Anatomia și fiziologia*, așa cum apare din superstiții și mentalități rurale. Următoarele capitole tratează: *Originea boalelor*, *Personificarea boalelor*, *Diferite ființe demonice*, *Farmece, vrăji și blesteme*, *Deochiul*, *Boala e pedeapsă cerească*, *Terminologia boalelor*, *Diagnoza și prognoza*, *Mijloacele preventive*, *Cine poate vindeca* și *Originea leacurilor*. Partea a doua a lucrării, *Medicina magică*, tratează pe larg despre simbolism în terapeutica populară, despre specificul descântecelor și structura tipurilor tematice, stabilite după modelul dat de Artur Gorovei. I.A. Candrea mai analizează obiectele și substanțele utilizate în timpul actului magic, transmiterea maladiei ca mijloc de vindecare și alte gesturi simbolice de alungare a ei, leacuri luate de la morți, răvașe de leac, leacuri imposibile, influența corpurilor cerești și misticismul numerelor.

Cititorul interesat să urmărească numeroasele relații stabilite de autor cu folclorul medical european, antic și contemporan, imensul material românesc, selectat dintr-o bibliografie exhaustivă, diversele principii magice etnoiatrice, urmărite până în cele mai mici amănunte, află aici o bogată informație asupra specificului medicinei populare românești. Candrea dorea să scrie o continuare a studiului, care să trateze *Medicina empirică*. Împrejurările nu l-au mai ajutat să-și realizeze proiectul. Este posibil să se fi oprit în pragul imposibilității de a izola și detașa una din cele două coordonate fundamentale ale etnomedicinei. Pentru că sunt numeroase pasaje din *Medicina magică* în care latura empirică este prezentă. De exemplu, *laptele de mamă*, un leac ales aparent doar pentru implicațiile sale magico-simbolice, are o reală valoare tămăduitoare.

Pentru Mircea Eliade, medicina populară este un ansamblu armonios, în care fiecare practică empirică sau magică are la rădăcină un *fapt inițial* de sorginte experimentală. Astfel, analizând *magia contagioasă*, considerată de cei mai mulți savanți ca fiind urmarea unei *false logici* (mintea primitivă aplicând greșit legile cauzalității), el are o nouă optică: „trebuie să ne întrebăm dacă o asemenea legătură *fluidă* între om și obiectele atinse de el este cu desăvârșire infirmată de experiența umană, cercetând această experiență umană în toată întinderea ei[181].

Verificarea experimentală a anumitor credințe și superstiții ca *levitația*, *cryptesthesia* pragmatică sau *incombustibilitatea* corpului uman duce la concluzia că „și la baza *celorlalte* credințe populare stau *fapte concrete*"[182]. Pentru ca suferindul să aibă încredere în leacul pe care urmează să-l primească de la vraci, el trebuie să-i cunoască istoria, legenda. Pornind de la Erland Nordenskjöld și J.F. Rock, Mircea Eliade pune descântecul în relație cu această axiomă: dacă nu știi originea unei doctorii, nu poți s-o folosești[183]. În conformitate cu ipotezele lui C.G. Jung asupra *arhetipului*, savantul român consideră că salvarea *mithos*-ului, a substratului magico-folcloric al culturii, poate contribui la regenerarea spirituală și psihică a eului uman.

Studiul despre cultul mătrăgunei în România, apărut în 1938, rămâne până astăzi cel mai complet și mai bine argumentat în domeniul plantelor halucinogene la noi[184]. În capitolul al șaselea din volumul *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, intitulat *„Șamanism" la români?*[185], Eliade analizează documentele din *Codex Bandinus*, polemizând cu presupunerile folcloriștilor unguri Györffi István și Lükö Gabor că s-ar putea vorbi de existența unor incantații de origine șamanică la români. Savantul precizează că un număr considerabil de vrăji și formule magice utilizate în etnoiatria noastră „își au corespondentul în Europa sud-orientală și în Mediterana, și originea lor trebuie căutată în Orientul Apropiat antic"[186].

Fără a se ocupa în mod special de etnoiatrie, profesorul Petru Caraman a urmărit relațiile ce se pot stabili între colinde și descântece: „colindele nu numai au suferit influența descântecelor, dar și-au luat din ele și material de-a gata, adaptându-și-l conform spiritului specific"[187]. Formulei *directe* a descântecului de tip *pozitiv* i-ar corespunde colinda-*urare directă*, pe când formei *indirecte* a aceluiași tip de descântec i-ar corespunde colinda *dorinței realizate*.

Descolindatul, privit ca o contra-vrajă care vrea să distrugă efectul benefic al colindatului, îi prilejuiește etnologului ieșean o incursiune amplă în terminologia magică. Punctul de plecare al demonstrației îl constituie verbul *a descânta* „... prin contrast cu *cantare-canticum*, pe terenul latinei populare, mai precis al latinei dialectale – și nu numai în partea est-europeană a imperiului – au luat naștere de la aceste cuvinte, atașându-li-se prefixul *dis-*, verbul *discantare* și s.n. *discanticum*, care sunt prototipurile verbului român *a descânta* și al apelativului *descântec*. Sunt derivate care dădeau expresie ideii antitetice de nimicire a unei vrăji deja săvârșite și anume a vrăjii exprimate prin *cantare-canticum*"[188].

În studiul intitulat *Magia populară ca sursă de inspirație pentru poezia cultă*, eruditul cărturar stabilește relații între descântecele românești și *Idila a II-a* a poetului antic grec Theocrit. Aceste analogii între două popoare „atât de deosebite totuși între ele și cronologic atât de depărtate – sunt în același timp și o mărturie impresionantă de rezistența multimilenară a motivelor și temelor de magie populară"[189].

Gheorghe Pavelescu lărgește sfera studierii actelor de magie terapeutică, detectând în subtextul acestora viziunea proprie descântătoarelor, integrarea lor în mentalități tradiționale mai complexe. *Cercetări asupra magiei la românii din Munții Apuseni*[190] este rodul unei ample cercetări de teren, al cunoașterii din interior a unei comunități arhaice. Semantismul descântatului și al gesturilor care-l însoțesc este o parte a unei mentalități străvechi românești, în care *sinele armonic* poate echilibra universul.

Pentru Ovidiu Papadima, poezia ritualului de însănătoşire reprezintă un tezaur de imagini de viaţă arhaică, de nume şi cuvinte cu sonorităţi străbune, de metafore meşteşugite, închegate în adâncul vremurilor ca nişte picături de ambră. Participarea plină de compasiune a descântătoarei la actul vindecării impulsionează o stare de graţie, o comuniune benefică pentru pacient. Deşi se ocupă în special de latura estetică a textului magic, autorul studiului *Descântecul. Structura lui artistică* descoperă rădăcinile acestui „spectacol dramatic în miniatură"[191] în funcţionalitatea descântecului de a crea „un şoc psihologic, care să-l scoată pe pacient din apatia inerentă bolii"[192].

Volumul al doilea al sintezei realizate de Ovidiu Bârlea, *Folclorul românesc*, debutează cu un studiu amplu asupra structurilor de descântec. Pornind de la terminologia de bază a speciei şi de la cele două principii cardinale care guvernează magia prin similitudine şi cea simpatetică, folcloristul urmăreşte pas cu pas arsenalul magic, eficienţa descântatului dictată de respectarea fidelă a unităţii numenale de spaţiu şi timp propice, agenţii magici, transmiterea prin învăţare indirectă, clandestină, pendularea între cei doi poli ai scării posibilităţilor, benefic şi malefic, relaţiile cu alte specii arhaice, îndeosebi cu basmul fantastic şi colindele lumeşti etc. Partea cea mai importantă a lucrării este afectată analizei stilistice şi poetice a textelor magice.

Ovidiu Bârlea ajunge la concluzia că „o cântărire statistică ar scoate în relief repartizări inegale ale frecvenţei unor procedee compoziţionale, motive literare sau imagini specifice"[193] pe plan zonal. Observă, de asemenea, că descântătoarele moldovence au tendinţa să folosească texte magice mai lungi, fiind totodată „sensibile la forţa de plasticizare a imaginilor mai pline de expresivitate"[194].

Poezia descântecelor este abordată şi în volumul *Folclor literar românesc*[195], semnat de Mihai Pop şi Pavel Ruxăndoiu. Autorii urmăresc relaţia rit-poezie, constatând că descântecul acoperă integral secvenţele actului ritual ca atare, drept consecinţă el prezintă, la nivelul compoziţiei, patru secvenţe de bază: „starea iniţială (de sănătate); actul de îmbolnăvire; actul de vindecare şi starea finală (de purificare)"[196]. Studiul semnat de cei doi folclorişti bucureşteni aplică teoriile comunicării acestei practici ezoterice. *Mesaj codificat*, descântecul nu este adresat beneficiarului, ca în colinde, „ci forţei malefice, realizându-se astfel o deplasare fictivă a beneficiarului din poziţia de destinatar al mesajului în poziţia de referent"[197]. Capitolul despre descântec va fi reluat de Pavel Ruxăndoiu în volumul intitulat *Folclorul literar în contextul culturii populare româneşti*[198]. Singurul punct discutabil în această abordare modernă a textelor magice îl constituie păstrarea, în toate ediţiile studiului, a afirmaţiei ce nu dă nici o şansă fenomenului descântatului în contemporaneitate: „În ţara noastră, descântecul este o *categorie dispărută* (s.n.), deşi cu o jumătate de secol înainte era încă destul de puternic; existenţa izolată nu infirmă acest adevăr"[199].

Folosind variante de descântece din marile colecţii alcătuite de S.Fl. Marian şi Artur Gorovei, ca şi din *Arhiva Institutului de Etnografie şi Folclor „C. Brăiloiu"*, Nicoleta Coatu propune o nouă paradigmă tipologică pentru un virtual corpus de texte magico-terapeutice[200]. Demersul etnologic se axează pe modelul de structură organizată interior a descântecului, cuprinzând categoriile discursului magic, semantismul numărului şi al culorii, coordonatele spaţiale şi temporale, sincretismele magico-religioase ş.a.

În numele magiei terapeutice[201] este titlul incitant al studiului realizat de Camelia Burghele, care aduce multe date noi în domeniul descântatului. După o trecere în revistă a principalelor contribuţii româneşti privitoare la cercetarea textelor etnoiatrice, autoarea abordează complexul fenomen al magiei vindecătoare ca pe o *arcă a lui Noe*. Sub acest simbol stau cele cinci părţi ale lucrării: *În căutarea baghetei magice*, *Sub semnul antropologic al feminismului magic*, *Descântatul terapeutic în casă sau aproape de casă*, *Când descântatul iese din curte* şi *Sfârşit de mileniu cu... descântec*. Argumentaţia teoretică asupra avatarurilor actului magic în contemporaneitate, cu mutaţii şi tendinţe oscilatorii de desemantizări şi resemantizări, mai ales la suprafaţa ritualurilor, este susţinută de anchetele de teren făcute de autoare în mai multe aşezări din zona Sălajului.

Fără a fi exhaustiv, excursul bibliografic pe care l-am realizat are scopul de a atrage atenţia asupra interesului cu totul aparte pe care l-a suscitat, de-a lungul timpului, acest fascinant compartiment al culturii populare tradiţionale româneşti. Eforturilor de cunoaştere şi valorizare cât mai corectă a bogatului fond de practici medicale empirice, însoţite de poezia magico-rituală aferentă, li se adaugă acum modesta noastră contribuţie, rod al unor atente şi complexe cercetări de teren, ce surprind ipostazele contemporane ale fenomenului investigat.

Remedii terapeutice

Medicina populară din Moldova se înscrie în parametrii specifici etnoiatriei româneşti. Ea a rezistat uzurii şi vicisitudinilor vremii datorită calităţilor sale de bază: experienţa acumulată de generaţii, promptitudinea în acordarea ajutorului solicitat, utilizarea substanţelor la îndemână într-o gospodărie, cunoaşterea personalităţii pacienţilor, recurgerea la întărirea apărării naturale a organismului, implicarea afectivă a celor care vindecau şi respectul faţă de trăirea subiectivă de către pacient a maladiei.

Nu putem vorbi în prezent de o identitate între etnoiatria de odinioară şi cea contemporană. Chiar dacă tiparele în care funcţionează acest fel de terapie empirică nu s-au modificat, în interiorul lor au intervenit mutaţii importante. Elemente primitive convieţuiesc cu descoperiri de ultimă oră. Condiţia principală pentru

ca sistemul etnoiatric să funcționeze este încadrarea tuturor medicațiilor în vechile scheme ritualice. Oricât de nou ar fi un leac, el se va administra după vechiul obicei, în zile faste, la ore potrivite, în momente lunare sau anuale considerate de bun augur, la creșterea luminii, pe pragul casei, lângă fântână, la răspântii de drumuri, pe la poduri, la cumpăna apelor etc.

Medicina populară nu a supraviețuit numai în ținuturile noastre, aflate în estul Europei, ci și în țări vestice, puternic industrializate. O surpriză de proporții a constituit rezultatul cercetărilor efectuate de Jeanne Favret-Saada în Mayenne. Autoarea lucrărilor *Les Mots, la mort, les sorts. La Sorcellerie dans le bocage* și *Corps pour corps*[202] a descoperit nu numai existența unor credințe în vrăjitorie ci și a unor practici magice active.

La rândul său, Dominique Camus aduce mărturii asemănătoare din regiunea Haute-Bretagne, îndeosebi din zona rurală de lângă Rennes și Dinan[203]. Anchetele desfășurate aici de etnologul francez, între 1980 și 1984, l-au pus față în față cu martori ai unui ansamblu de proceduri magice executate în secret, cu vindecători și vraci, ghicitori adormiți sau în stare de veghe, vrăjitori care fac și desfac farmece.

Dacă pentru etnologii occidentali a fost nevoie de o adevărată revoluție metodologică pentru a se recunoaște că medicina magică este o realitate contemporană *bien d'chez nous*, permanența acesteia în satele românești nu poate fi negată în nici un fel. Comunitatea rurală tradițională funcționa, în sfera iatrică, aidoma unor ziduri ocrotitoare. Nu numai leacurile empirice asigurau echilibrul sănătății individului, ci și întregul complex de credințe și acte magice aferente, pentru că „les rites et les mythes donnent tous ensemble une protection systématique contre les dangers surnaturels, les menaces de maladies et du milieu physique, les tensions antisociales et la pression de la société toute-puissante“[204]. De aceea, în momentul în care ruralii și-au schimbat mediul natal, fiind supuși presiunilor urbanizării și industrializării, și-au pierdut siguranța de sine intelectuală și morală. Acest fapt a dus la refugiul în excese de tot felul și la multiplicarea nevrozelor[205].

Fără îndoială, credințele și cunoștințele privitoare la etnoiatrie sunt parte integrantă a personalității omului de la țară și-i asigură un sentiment de încredere în capacitatea sa de a lupta cu boala. Ca și în cazul altor comunități sătești, în așezările din Moldova există mai multe reguli de viață sănătoasă învățate încă din pruncie. O parte dintre acestea sunt legate de adaptarea firească la mediu: să nu te apropii de foc, de râpi sau de ape adânci, să te ferești de tauri furioși, să nu intri neînarmat în pădurea unde sunt lupi și urși, să ocolești locurile prăpăstioase sau mlăștinoase etc. Altele țin de trăirea magico-spirituală a vieții. Într-o lume în care nevăzutele suflete ale morților străbat, la soroace, prin aer, și ar putea fi atinse ori ofensate din întâmplare, unde agenți malefici bântuie spații nefaste iar persoane cu ochi răi te pot deochea, trebuie să respecți vechile precepte.

Pentru a fi feriți de bolile venite din duhuri rele, țăranii obișnuiau să se cântărească la început de an pastoral sau agrar, la Sf. Gheorghe sau la Paști. Ion Rusu, un personaj din scrierile lui Calistrat Hogaș, era convins că nu poate fi lovit de nici o vrajă rea: „– D'apoi că doar nu mă tem eu de farmazoniile ei; eu îs cântărit în ziua de Paști și nu se prind de mine drăcoveniile ei“[206]. Dacă plecau la drum asupra nopții, mai ales când lumina lunii era în scădere, era bine să li se facă un descântec. Eroul sadovenian, Ionuț Jder, se temea să nu-i aducă necazuri luna, aflată în al treilea pătrar: „– Batâr că-s descântat, tot mă tem să nu-mi iasă înainte Necuratu, într-o formă schimbătoare“[207].

Gesturile mărunte, ținând de buna creștere, care au devenit a doua natură în comportamentul ruralilor din neam bun, au o sorginte magică străveche. Sinteza acestora o putem observa într-un fragment din romanul *Frații Jderi* de Mihail Sadoveanu: „La mesele la care te duci, printre străini, nu gusta din mâncări până ce n-ai văzut pe stăpânii casei mâncând din blidul din care ți-ai scos tu. Și când bei vin, lasă întâi pe alții să ieie *credința*. Iar apă când bei, oriunde ai fi, suflă întâi asupra ei și varsă o picătură pentru morți, ca să împaci sufletele cele neliniștite“[208].

Primele roade se dau de pomană pentru sufletul morților, crezându-se că, dacă ar fi consumate fără efectuarea acestei jertfe, oamenii s-ar îmbolnăvi. Primăvara se consumă verdețuri proaspete și vin cu pelin, pentru primenirea sângelui. Până la Sfântul Gheorghe, uneori chiar până la Armindeni, nu se așază nimeni pe iarbă, să nu-l tragă pământul și să capete vreo boală. În același scop, locurile necurate sunt ocolite. Nu trec pe sub scară, pe sub schele, să nu le fie zidită umbra și, astfel, să se săvârșească repede din viață.

Multe dintre preceptele respectate de țăranii moldoveni țin de magia negativă sau *tabu*. Părul rămas pe pieptene se strânge într-o pernă, pentru a nu avea dureri de cap. Cei mai mulți au grijă să nu lase unghiile tăiate sau dinții căzuți în calea celor ce le-ar putea folosi în efectuarea unor vrăji ș.a. Toate aceste reguli sunt respectate aproape instinctiv și nimeni nu ți-ar putea desluși momentul exact când le-a învățat. „Așa-mi spunea bunica“, „așa am văzut pe mama că făcea“, „așa știu că este bine“ sunt răspunsurile pe care le primești. Au asimilat spontan credința că trebuie să evite unele gesturi considerate de rău augur, să nu blesteme, să nu înjure, să nu pronunțe acele cuvinte care ar putea genera consecințe nefaste.

Leacurile empirice acționează eficient în cazul accidentelor inerente activităților agrare, de creștere a animalelor sau gospodărești, cum ar fi *arsurile*, *bătăturile*, *degerăturile*, *fracturile*, *scrântiturile*, *tăieturile* sau *trântiturile*. În aceste cazuri, prezența gesturilor magice nu este necesară decât în foarte mică măsură. Etnoiatria a rezolvat, la modul optim, vindecarea unor maladii profesionale precum *dezvelirea oaselor*, *plescaițele*, *scurta* sau *uima*. La fel de benefice au fost

şi intervenţiile lecuitoarelor rurale din Moldova în cazul bubelor (*blânde, broască, bube dulci, bube negre, buboaie oarbe, cârtiţă, colţ de lup, rocii, ţâţa căţelei* sau *ulcior*), al *gîlcilor, pojarului*, rănilor sau vărsatului de vânt.

Dimpotrivă, s-au dovedit neputincioase în cazul unor afecţiuni grave, cu evoluţie rapidă, cum ar fi atacul cerebral, apoplexia, *aprinderea de maţe, boala grabnică, damblaua*, dropica sau peritonita. O mare parte din bolile ce se tratează pe cale empirică sunt cunoscute de secole şi generaţie după generaţie a mai adăugat câte un detaliu în ritualizarea practicilor legate de ele. Pentru *albeaţă, friguri, junghi, orbalţ, năjit* sau *vătămătură* există un ansamblu de gesturi adecvate fiecărei maladii în parte, care însoţesc administrarea leacurilor şi descântecele.

Practicile magice devin foarte importante în cazul bolilor psihogene, atribuite acţiunii malefice înzestrate cu intenţionalitate: duhuri rele, iele, ştime, strigoi, vrăjitoare sau oameni cu ochi răi. *Ceasul rău, deochiul, izdatul, speriatul* sau *pocitura* sunt vindecate cu ajutorul descântecelor, a agenţilor terapeutici de calitate simbolică. Dacă în diagnosticarea bolilor cu cauzalitate naturală se poate stabili imediat etiopatogenia lor, în cazul celor *personalistice*[209], de sorginte supranaturală, se recurge la iatromanţie. O grijă aparte este acordată bolilor primei copilării, pentru tămăduirea cărora medicaţia obişnuită este considerată insuficientă. *Baghiţa, boala câinească, boala copiilor, plânsorile, samca* sau *strânsul* se cer combătute şi prin numeroase practici magice. Este una din situaţiile în care magia răspunde nevoilor psihologice ale omului aflat în dificultate şi care se teme pentru soarta pruncilor săi. Aşa cum considera Bronislaw Malinowski, magia asigură încrederea în situaţiile de incertitudine tehnică, efectuând o ritualizare a optimismului, formând o punte peste prăpastia ameninţătoatoare a anxietăţii şi neputinţei. Ea este „încarnarea sublimei nebunii şi a speranţei care, cu toate acestea, a fost cea mai bună şcoală pentru caracterul uman"[210].

Pentru *boala copiilor*, considerată a fi *bătaia lui Dumnezeu* sau maladie *drăcească*, se încearcă o exorcizare a răului *la hotar*, unde se descântă şi se sacrifică o găină neagră, pentru fată, şi un cocoş negru pentru băiat (Boroseşti – Scânteia, Iaşi), la *răscruce* de drumuri, unde se îngroapă hainele celui suferind (Puntişeni – Costeşti, Vaslui), pe o *apă curgătoare* în care se aruncă o păpuşă îmbrăcată cu straiele copilului bolnav (Buciumi – Ştefan cel Mare, Bacău) sau *în pământ*, în locul unde cădea prima dată, în timpul crizei, cel lovit de epilepsie (Suceveni – Galaţi).

Molimele cumplite, bolile care au îngrozit prin furia cu care au nimicit mii de oameni, au fost cu timpul mitologizate. *Ciuma* şi *Holera* sunt socotite fiinţe ţinute în captivitate de Dumnezeu, Sf. Haralambie, de Moarte sau de Ursitoare, şi sunt slobozite pe pământ spre a pedepsi omenirea pentru păcatele săvârşite. Babele înspăimântătoare poartă cu ele o greblă şi o mătură. Pe unde greblează

Holera, mai rămân oameni vii în aşezări, dar pe unde mătură *Ciuma*, suflarea morţii nu iartă pe nimeni.

Conceperea entităţilor nosologice în chip de divinităţi ale morţii şi pustiirii o regăsim în întreg folclorul european. Astfel, în Suedia, angoasa unei mari epidemii de ciumă este redată în imagini simbolice asemănătoare cu cele din eresurile moldoveneşti: „... lumea vorbea despre un băiat şi o fată care colindau ţara şi umblau din casă în casă. Băiatul avea în mână o *greblă*. Dacă greblá cu ea în faţa unei case, asta însemna că în casa aceea aveau să moară multe fiinţe, dar nu toate, căci grebla are dinţii rari şi nu putea lua tot în calea ei. Fata însă avea în mână o *mătură* şi dacă mătura în faţa unei uşi, asta însemna că toţi acei care locuiau în casa cu pricina urmau să-şi dea duhul, căci mătura e o unealtă care curăţă şi nu mai lasă nimic în urma ei"[211].

Latura empirică a medicinei populare din Moldova se bazează pe mai multe proceduri terapeutice, unele fiind asemănătoare cu tratamentele medicinei ştiinţifice. Printre acestea se numără băile antipiretice şi aromatice, cataplasmele umede sau uscate, cu mixturi de plante sau cu alte ingrediente (muştar, nisip, sare, tărâţe), ceaiurile, compresele, frecţiile, fumigaţiile, inhalaţiile, instilaţiile, oblojelile şi unguentele. *Irurile* realizate în casă, pe bază de ceară curată de albine, se bucură şi acum de o largă întrebuinţare în lecuirea bolilor de piele.

Dintre tipurile de proceduri specifice etnoiatriei de la noi, se disting *horopsitul* (luarea de sânge din anumite puncte ale şirei spinării), *hultuitul* (vaccinul empiric), plasturele *vezicant*, punerea lipitorilor şi a ventuzelor. O practică la care se recurge în cazul crizelor de *sciatică* este cea a călcatului suferindului de către o persoană care provine din fraţi gemeni (Motoşeni – Bacău) sau care a născut copii gemeni (Belceşti – Iaşi). Mai demult, această operaţiune era încredinţată unui urs bine dresat. Mihail Sadoveanu redă în mod sugestiv, în romanul *Fraţii Jderi*, scena tratamentului aplicat comisului suferind. „La porunca ursarului, Vasile a păşit cu mişcări line în spatele comisului şi-a început a-l călca, pipăindu-l oarecum, de la şale spre grumaz şi iar la şale [...] se mişă iscusit doftoria vie deasupra ciolanelor bătrâne ale comisului"[212].

Medicamentele de origine animală se bazează în primul rând pe alimente proaspete, ca laptele dulce, smântâna, grăsimea de pasăre sau de porc, ouăle, untul, folosite în *iatrolepsie*, simple sau în combinaţii. O altă modalitate este fierberea sau arderea unor oase sau organe de animale şi aplicarea substanţelor astfel obţinute pe locul dureros. Se recurge uneori la remedii opoterapice. Fierea de porc este folosită adesea ca unguent pentru bube şi răni, la fel balega de vite sau găinaţul de gâscă ori de vrabie. Sângele diferitelor animale, amestecat uneori cu vin, se administrează la anemie şi *oftică*. Păsări şi animale mici (arici, cârtiţe, căţei, broaşte, nevăstuici, porumbei ş.a.), spintecate de vii, se aplicau pe abcese şi furuncule. Se practică *bufoterapia*, tratament cu substanţa secretată de glandele tegumentare ale broaştei râioase.

Laptele uman este folosit pentru bolile de ochi, practică recomandată şi de medicii din vechime, ca Dioscorides, Celsus, Plinius şi Marcellus Empiricus[213]. Acest produs, care intră în compoziţia mai multor oblojeli, are o conotaţie magică simbolizând puritatea şi puterea dragostei materne[214]. În basme, azima frământată cu lapte de mamă îl apără pe erou de vrăjile rele şi îl ajută să-şi recunoască surorile de sânge. Laptele anumitor animale-totem, ca şi sângele acestora, îl fortifică pe protagonistul naraţiunii fantastice, făcând din el câştigătorul probelor iniţiatice.

Dintre leacurile de sorginte minerală, cel mai folosit este *apa* în stare pură sau în soluţii şi fierturi cu alte substanţe. Artur Gorovei face o evidenţă a tuturor variantelor de apă care pot fi întâlnite în etnoiatria românească, de la *aqua virgo* (apă neîncepută) purificatoare, până la *apa părăsită*, utilizată în vrăjile *pe urât*, ţinută timp de trei zile în coteţul găinilor. Pentru diferite tratamente şi descântece se mai foloseşte apă de la *topilă*, apă din *urmă de vită*, apă în care au stat flori la biserică, apa strânsă din *nouă vaduri*, din *trei pâraie*, de pe *roata morii*, ţinută o vreme într-o sticlă îngropată la *răscruce* ori unde *se întoarce apa*, la *îmbinarea* a două pâraie, *apă întâlnită*, strânsă din locul „unde face râul sfredel sau bulboană"[215]. Adăugăm la acestea *apa mută*, pe care o folosesc şi astăzi ţărăncile din Moldova pentru a lecui *boala câinească* şi prin care se înţelege apa adusă pe tăcute, noaptea, în taină, la adăpost de orice privire. Baciul care voia să-şi vindece turma se ducea, înainte de răsăritul soarelui, cu 9 linguri noi de lemn, să ia apă din 9 izvoare „numărate îndărăpt" (Suceviţa – Suceava).

Apa, substanţă primordială, care păstrează o relaţie strânsă cu inconştientul vieţii infantile, prezintă, ca şi laptele, o anumită *maternitate*. Un imn vedic pune în evidenţă valoarea de aliment complet a apei: „Ambrozia este în ape, plantele medicinale sânt în ape... Ape, desăvârşiţi toate leacurile care izgonesc bolile, pentru ca trupu-mi să vă simtă influenţa binefăcătoare şi eu să pot vedea soarele încă multă vreme"[216]. Apa potoleşte setea şi febra, constituie un vehicol pentru sucurile vegetale şi pentru alte substanţe vindecătoare. Timp de secole, iar pentru mentalitatea rurală de la noi chiar şi astăzi, sănătatea a fost concepută ca un echilibru între *umiditatea radicală* şi *căldura naturală*[217].

Vindecarea cu ajutorul apei este legată de motivul Fântâna Tinereţii Veşnice[218] şi poate fi abordată din punctul de vedere al imaginaţiei materiale şi dinamice. Apa are virtuţi opuse stărilor maladive. Ea trezeşte energiile amorţite de suferinţă, purifică, vindecă şi întinereşte. Hidroterapia trezeşte centrii nervoşi şi dorinţa de viaţă. Apa moartă şi apa vie desăvârşesc prefacerea şi învierea corpului ciopârţit al eroului de basm.

Un alt element mineral utilizat în compoziţia leacurilor empirice este *argila*, cunoscută de regulă sub numele de *humă*. În stare naturală, mai ales dacă provine din ruptura malurilor de lângă o apă curgătoare sau de la rădăcina prunilor, lutul galben sau vânăt este bun pentru comprese şi legători. Pulberea obţinută prin răzuirea oalelor nesmălţuite se pune pe arsuri superficiale, pe locurile inflamate şi pe opărituri.

Sarea este un ingredient nelipsit din medicaţia tradiţională, acţionând ca un liant pentru celelalte componente. Un vechi precept medical latin, *cum grane salis*, păstrat de la Pliniu cel Bătrân[219], legat de cumpătarea în prepararea antidoturilor pentru diverse boli, poate fi recunoscut şi astăzi în recomandarea „cu un grăunte de sare". Este laitmotivul dietelor pentru mai multe afecţiuni ale stomacului şi rinichilor. Băile cu saramură sunt folositoare pentru reumatici. Dincolo însă de valoarea sa terapeutică intrinsecă, sarea are valenţe purificatoare, de alungare a duhurilor rele. De aceea se utilizează frecvent în practicile magico-medicinale contra maladiilor atribuite supranaturalului malefic[220].

Dintre metalele mai des folosite în etnoiatria din Moldova, se remarcă *fierul*, *arama*, *argintul* şi *aurul*. Uneltele de fier, mai cu seamă cele *părăsite*, coase, cuţite, fierul plugului, letca, potcoave de cai sau de boi, seceri ş.a., însoţesc descântatul pentru diferite boli. Sub patul lehuzei şi al pruncului nou-născut se pune un fier de plug sau o seceră, pentru a-i feri de deochi şi de *făcături*. Cel care suferă de incontinenţă este scăldat „cu hiare găsite" (Şindrilari – Reghiu, Vrancea). Oile erau trecute prin *focul viu* şi puse să calce peste tăişul unui cuţit sau al unui topor, ca să-şi recapete *mana* (Suceviţa – Suceava).

Multă vreme, în antichitatea mediteraneană şi a Orientului Mijlociu, fierul era considerat ca fiind impur, putând să „spurce, să prihănească pe cel ce îl folosea"[221]. Dar fierul, pe care Pliniu cel Bătrân îl definea ca fiind „optimum pessimumque vitæ instrumentum", putea servi la alungarea demonilor, a duhurilor rele şi a *făcăturilor*, convingere ce se păstrează şi astăzi. Pentru descântecele *de desfăcut* şi pentru boli grele, se confecţionează, din fier, *frigările*. Pentru aceasta se strâng sau se fură 9 bucăţi de fier de la 9 case *„nipriminiti*, cari nu au doauî cununii"[222], *„buni* (cari-s cu omu dintăi)"[223], de la 9 verişori de-ai bolnavului „şî macar din gard zmulgi câte-on cui"[224]. „Fierâli sî strâng în zâlili cân fimeili-s curati"[225] şi se duc unui fierar văduv, care le lucrează înspre Paşti (Heci – Lespezi, Iaşi), „în trii duminici pân'la zâuă"[226] sau sâmbătă seara[227], ţinând mâinile la spate.

Ritualul obţinerii *frigării* era destul de complicat. „Un fierar vădăoi ia o bucată de fier şi-o pune-n foc înainte de miezul nopţii, înainte de a cânta cucoşii. Şi când cântă cucoşii întâi, cu mâinile la spate îl suceşte o dată şi-l pune iar în foc, până la al doilea cântat al cocoşilor. Şi-l scoate iar din foc, tot cu mâinile la spate, şi-l mai suceşte o dată. Şi iar îl pune-n foc şi-l suceşte iar încă o dată. Cât l-o sucit când o cântat cucoşii, atât rămâne. Fierul acesta sucit se numeşte *frigare*." (Valea Seacă – Iaşi).

Pentru *deochi* se făceau „nouă hiare pe-o verigă" confecţionate de un fierar ţigan la miezul nopţii (Buciumi – Ştefan cel Mare, Bacău). Plata care se dă

fierarului aminteşte de pomana îndătinată la mormânt (pe care, în acel caz, o primeşte groparul), doi metri de pânză albă şi o găină neagră. Puterea intrinsecă a fierului, aliată cu cea a purităţii rituale, a magiei numărului 9 şi cu ambianţa şi gesturile neobişnuite cu care li se dau forma finală (la oră de noapte, în ajun de sărbătoare, cu mâinile la spate ş.a.), conferă *frigărilor* o valoare tămăduitoare deosebită. „Şî chiar dacî-i aproapi mort, îl îngii !"[228]. „La noi, o fimeie o păzât-o cu lumânarea [...] pi la tăţ docturii o dus-o [...] i-a făcut frigarea şi s-o făcut bine. Î fimeia lu Cărăbăţ; şî az trăieşti fimeia!"[229]

Arama şi *argintul* se folosesc în mai multe tratamente etnomedicale, mai ales sub formă de monede. În acest caz, metaloterapia se confundă cu *monetoterapia*[230]. Pe rana provocată de muşcătura de câine se aplică un ban de argint sau de aramă, care era de preferat să aparţină stăpânului câinelui cu pricina[231], sau un ban *de găsit*, *părăsit*, pierdut, un ban vechi austriac sau românesc, care „di pi ci tragi veninu, sî faci verdi" (Vidra – Vrancea). Tudor Pamfile comunica o practică asemănătoare: „Când te muşcă un câine, pui la rană o para pe care o dai după tămăduire celui care te-a descântat"[232]. Ban de argint curat este bine de pus şi la albeaţă, la muşcătură de şarpe, de nevăstuică sau de helge. Uneori plantele medicinale se detaşează din locul unde cresc cu ajutorul unui ban de argint.

Vrâncenii prepară o mixtură numită *priboi*, în compoziţia căreia intră pilitură de cupru, provenită de la o monedă sau de la un vas metalic ori de la *pietre roşii* conţinând minereu de acest fel. Zeama roşie rezultată se administra pentru dureri stomacale, *zdrobituri* (fracturi), şi lovituri de tot felul. Cine avea dureri de oase purta pe deget o verighetă lată de aramă, confecţionată dintr-o monedă *de căpătat*. Acest fel de inel avea şi un rol apotropaic, ferindu-l pe cel care îl purta de blesteme şi de deochi[233].

Metal cu simbolistică lunară, *argintul* este folosit adesea ca amuletă împotriva *deochiului* şi *pociturii*. Alături de *aur* (metal solar), el sugerează starea de bine, curăţirea completă de boală şi dureri la care trebuie să ajungă suferindul, după ce a fost descântat: „Nicolae să rămâie,/Curat şi luminat/Ca aurul de curat/Ca argintul strecurat" (Zorleni – Vaslui).

Bolnavilor de *gălbinare* li se da să bea apă neîncepută, în care s-au spălat bani de aur (Pădureni – Vaslui). Simbolismul magic evident în acest caz, în care incoruptibilitatea şi imacularea aurului sunt potenţate de culoarea lui galbenă, s-ar părea că are şi un suport empiric real. Experienţele au demonstrat că „sărurile de aur au atât o acţiune antiinflamatorie, cât şi una de formare a substanţelor de apărare (anticorpi) în organism"[234].

Leacurile vegetale constituie partea cea mai importantă a medicaţiei tradiţionale. Pe de o parte se folosesc plantele simple pentru ceaiuri şi oblojeli, siropuri şi băi. Virtuţile lor antiflogistico-revulsive, anestezice, cicatrizante, calmante, expectorante, antispastice ş.a. se crede că depind de anotimpul când au fost

culese şi de modalitatea de conservare. Pe de altă parte, calităţile vindecătoare ale mai multor plante se contopesc în boabele de polen, în mierea de albine, în *hoştina* de la stupi sau în *strohurile* din fâneţe.

Un rol important în medicaţia rurală îl joacă *grâul*, a cărui valoare nutritivă, vitală pentru supravieţuirea comunităţii umane, este întărită de implicaţiile sale magice şi sacre. Făina de grâu stă la baza a numeroase compoziţii de *turte* pentru oblojeli. Descântecul *de desfăcut*, efectuat de 9 ori cu buruieni de *desfăcătoare* şi de *faptnică* puse în apă, era urmat de prepararea unei copturi speciale. „Mă duc întâi la moarî şî când iesî făina-ntâi, acei'di grâu, eu fur o mânî di făinî di colu, răpidi-o fur. Şî vin şî-i fac Ilenii o turtî, şî-i torn apî de-acei disfăcutî, şî-i dau ş-o mânâncî"[235]. Prescura (*anafura*) de la biserică, precum şi pasca sfinţită la Paşti, se crede că pot avea un efect terapeutic miraculos.

În Moldova, *porumbul* este, mai mult decât oricare altă plantă curativă, conceput ca un receptacol al puterilor solare unite cu cele din adâncul pământului. *Cirul*, mămăliga, chiar *alivencile* sunt leacuri ideale pentru bolile interne cât şi pentru oblojirea afecţiunilor externe. Alături de cartofii copţi, de pâine şi de lapte, preparatele din făină de porumb stau la baza regimului alimentar cel mai potrivit pentru persoanele slăbite de boală.

Plantă cu reale virtuţi antibacteriene, antireumatice, de stimulare a funcţiilor renale şi hipotensive, *usturoiul* constituie un adevărat panaceu în medicina populară. Se crede că alungă strigoii şi, implicit, fereşte de toate maladiile provocate de aceştia. De asemenea, la moldoveni, ca şi la toţi românii, regăsim „credinţa cea mai persistentă [...] din bazinul mediteranean şi până în India [...] că usturoiul fereşte de deochi. Din această pricină găsim în Sicilia, în Italia, în Grecia şi în India mănunchiuri de căpăţâni de usturoi legate cu lână roşie. În Grecia, simplul fapt de a pronunţa cuvântul *usturoi* te păzea de deochi"[236]. Mihail Canianu menţiona, în studiul său *Din psihologia poporană*, că, în judeţele Vaslui şi Iaşi, după ce se descânta *de fapt*, era obiceiul să se înfigă 9 fire de usturoi pe 9 ţepuşe de lemn, care se aşezau astfel: „două la căpătâiul bolnavului, două la mânele lui, două la picioare, una în fundul casei, într-un colţ, una la ţâţâna uşei dinăuntru şi una la ţâţâna uşei de afară"[237].

Culesul plantelor medicinale se face încă după un anumit ritual, mai amplu în cazul *mătrăgunei*. În Basarabia se păstrează prescripţiile de factură magică şi la adunatul unor plante ca *avrămeasa*, *cicoarea* sau *odoleanul*. „Este-o buruianî nantî, într-on şir, cu frundzâli ca mătasa. O culezi la dzî scumpî, mari. Sî sii curatî, primenitî, cu bâcăţâcî di pâni şî di sari şî spui: Eu vă dau pâni şî sari/ Şî tu sî sii di folos"[238]. Buruiana *de dânsele*, pentru vindecat *ologeala* „se sapă în Vinerea Seacă, cu pielea goală, şi în locul rădăcinii se pune pâine în pământ"[239].

Între medicină şi magie, *Atropa belladona*[240] sau *mătrăguna* – termen păstrat la români din substratul dacic (vezi asemănarea cu albanezul *matërgonë*),

frecvent cunoscută şi ca *mandragoră* (denumire preluată din grecescul *μανδραγορας*) – a dezvoltat unul dintre cele mai interesante complexe mitice etnobotanice. Această plantă mai este denumită şi *beladonă*[241], sub influenţa mediilor intelectuale.

Virtuţile curative autentice ale acestei buruieni, numită în popor şi *Cireaşa lupului*, *Doamna codrului*, *Doamna pădurii*, *Floarea pădurii*, *Iarba codrului*, *Iarba pădurii*, *Împărăteasa ierburilor* sau *Împărăteasa Ileana*, erau suficiente ca să o facă deosebit de preţuită de locuitori. Conţinând, ca şi alte solanacee, *atropină*, *mătrăguna* este folosită pentru vindecarea astmului, a bolii lui Parkinson, spasmelor biliare, ulcerului gastric şi duodenal, precum şi a mai multor afecţiuni oftalmologice. În prezent, în Moldova, frunzele de *mătrăgună* se pun pe *buba neagră* (Ibăneşti – Botoşani, Rusca – Vaslui), pe *buba rea* (Ibăneşti – Botoşani, Mogoşeşti – Iaşi) şi pe *bubele oarbe* (Ţigănaşi – Iaşi). De asemenea, când cineva este bolnav de *călcătură*, i se fac „băi cu buruiana mare, numită mătrăgună" (Brăhăşeşti – Galaţi).

S-ar părea că medicii daco-geţi o cunoşteau bine, la fel ca şi, mai târziu, acei „zei de munte" (*doctorum montium cultrix*) de care aminteşte autorul creştin Lactantius din secolul IV, în lucrarea sa intitulată *De morte persecutorum*[242]. Herbariile Antichităţii şi ale Evului Mediu timpuriu au inclus această plantă în descrierile lor. Este destul să amintim de cataloagele după Dioscoride şi Pseudo-Apuleius (secolele III-V), precum şi de volumul *Institutio divinarum litterarum*, realizat de călugărul Cassidorus, în secolul al VI-lea. Medicii spaţiului balcanic, începând cu acei *lêcheis* celto-daci, urmând după ei *viatrii* din Zagoria (aromâni, albanezi şi greci), iar apoi discipolii anarghirilor Cosma şi Damian, au utilizat *mătrăguna* pentru calităţile sale curative. Până în zilele noastre, *Atropa belladona* a fost şi a rămas nelipsită din farmacopeea cultă şi populară.

Dar nu numai aceste calităţi tămăduitoare au creat aureola mitologică a *mătrăgunei*, ci şi puterile sale magice. Rădăcina de *mătrăgună*, frunzele ei late, fructele ei strălucitoare – „Cum îi lumina ochilor negri, neagrî, aşa i-i boghiţa la mătrăguna asta"[243] – întreaga plantă are puterea să sporească vitalitatea umană, să aducă noroc fetelor mari şi flăcăilor în dragoste şi căsătorie, să acţioneze benefic asupra fecundităţii turmelor, să-i ajute pe negustori şi cârciumari la câştig etc. În alte cazuri, dimpotrivă, proprietăţile sale, utilizate în practici vrăjitoreşti, pot fi angrenate în acte de magie neagră (*pe urât*), provocând îmbolnăvirea celor vizaţi, nefericire, nebunie şi chiar moarte.

În toate ţinuturile locuite de români a existat un cult al *Doamnei codrului*. Cele mai ample investigaţii în această problemă aparţin lui Simeon Florea Marian (*Mătrăguna*, în „Albina Carpaţilor", an IV, 1880, nr. 8, pp. 119-121), lui I.A. Candrea (*Iarba fiarelor*, 1928), lui Mircea Eliade (studiul *Cultul mătrăgunei în România*, redactat în 1938, va fi inclus mai târziu în volumul de studii comparative despre religiile şi folclorul Daciei şi Europei Orientale, *De la Zalmoxis la Gengis-Han*, 1980), lui Gheorghe Pavelescu (*Cercetări asupra magiei la românii din Munţii Apuseni*, 1945) şi lui Valer Butură (*Enciclopedie de etnobotanică românească*, vol. II, *Credinţe şi obiceiuri despre plante*, 1988).

Parcurgând toate aceste lucrări, putem deduce complexitatea datinilor legate de *mătrăgună*, ritualizarea strictă a culegerii ei în funcţie de scopul pentru care urmează a fi utilizată. Vom observa în ce măsură s-a păstrat până în zilele noastre, în Moldova, ansamblul cultic legat de planta regină a poienilor din inima pădurilor noastre de foioase.

În lumea satelor moldoveneşti, *mătrăguna* este înconjurată de un sentiment de respect şi de veneraţie. Momentul în care cineva se apropie de locul unde creşte este însoţit de acea tensiune specială, care este produsă fie de transgresarea unei interdicţii, fie de iniţierea într-un mister profund. Fascinaţia se împleteşte cu teroarea. Dubla încărcătură afectivă care învăluie alegerea şi dezgroparea *mătrăgunei* din adâncurile pădurii, *tremendum* (prin conştiinţa că se încalcă o interdicţie) şi *fascinas* (însuşirea plantei în ciuda riscurilor), indică pătrunderea într-o lume a sacrului care-şi păstrează „densitatea ontologică originară"[244].

Cu excepţia cazurilor în care este pomenită în strigături satirice sau în unele zicători (de exemplu: *Parcă i-a dat cineva mătrăgună, parcă e nebun*[245]), *mătrăguna* este înconjurată de cele mai reverenţioase adresări: *Buruiana cei mari* (Tarniţa – Bacău), *Coana Ileana* (Răchitoasa – Bacău), *Coana-mpărăteasî* (Dobrovăţ – Iaşi), *Coana mari* (Brusturoasa – Bacău), *Coana Marghioala* (Rădăcineşti – Vrancea), *Cucoana Ileana* (Dumbrăviţa şi Ruginoasa – Iaşi), *Doamna mare* (Buciumi şi Răchitoasa – Bacău, Gohor – Galaţi, Vlădiceni – Neamţ), *Doamna Ileana* (Iorcani, Tătăruşi şi Uda – Iaşi), *Iarba împăratului* (Ţepu – Galaţi), *Împărăteasa* (Oprişeni şi Sineşti – Iaşi), *Împărăteasa florilor* (Tarniţa – Bacău, Liteni şi Moara – Suceava).

Aspectul exterior al acestei plante este legat de simbolismul astral, dar şi de cel antropomorf. „Iara *luna* şî *soarili* – ne-arata ie – într-o tulchinî. Luna iara aşa ca o giumatati şî soarili iara cu floriceli aşa, roatî. Într-o rădăcinî iara"[246]. Dacă părţile aeriene ale buruienii ţin de universul divinităţilor cereşti, rădăcina este asemănată cu corpul uman. *Mătrăguna* transcende vegetalul, apropiindu-se de o fiinţă cu puteri supranaturale. Ea este percepută şi ca un model de estetică florală: „Mătrăguna era frumoasî ca o floare di gavanos" (Brehuieşti – Botoşani).

Agent afrodisiac, apotropaion, talisman sau mediu oracular, *mătrăguna* a impresionat imaginaţia populară, fiind cea mai importantă componentă din sfera plantelor halucinogene intrate în circuitul cultural. Simbolismul său, de recipient al vieţii şi morţii, uneşte cele mai bogate nuanţe cognitive şi psihogene: „Sesizarea unui anumit izomorfism dintre microcosmos şi macrocosmos are întotdeauna ceva tulburător şi poartă pecetea ambivalenţei cunoaşterii"[247].

În afara momentului ritualizat al culesului, nimeni nu trebuia să fie în preajma locului unde creştea *mătrăguna*: „Ş-apu ni ducé şî ni-o aratat acolo buruiana ceea, nantî tari, şî trestioasî, ca urzâca moartî; găuritî la mijloc. Şî iara cu floarea vânâtî, vineţâie, cum sî spun, aşa movî. Ş-apu zâcé: – Asta, zâci, sî nu va aprochieţ di dânsa, zâci. Mergim aşa încetişoru, împregiuru ii, da sî nu va aprochieţ cumva de ie. Cî asta sî ie numa cu socotealî“[248]. Sau: „Buruiana asta nu trebu sî vorgheşti urât di dânsa, nu nimica, cî asta buruianî-i periculoasî“[249]. „Îi foarti ră şî foarti otrăvitoari. An văzut şî eu pin păduri, da n-am pus nici mâna pi ie“[250].

Farmecele premaritale şi pentru armonie conjugală constituie domeniul pentru care *mătrăguna* este solicitată cel mai des. De obicei, în intervalul de timp cuprins între Paşti şi Rusalii, femeile şi fetele se duc în adâncul pădurii cu vin, miere, pâine, stafide şi zahăr, ca să culeagă buruiana *sorocită pentru dragoste*. Numărul de două persoane implicate în ritual este cel mai răspândit în Moldova. Totuşi, sunt cazuri în care se preferă o cifră fără soţ: „Di mătrăgună ştie că trebui s-o iei or' în trei or' unu sângur, întri cari sî fii ş-o fatî fecioarî“ (Costeşti – Iaşi). Prezenţa unei singure culegătoare se constată mai cu seamă în actele de magie neagră, unde instituirea unui secret absolut era necesară.

Prima condiţie a reuşitei captării puterilor *mătrăgunei* în acte de magie albă o constituie puritatea rituală a culegătoarelor: „Cî zâcé cî, la *Cucoana mătrăgunî*, dacî vroiei sî ti duci ca sî faci ceava, trebuié sî cii tari curatî. Dacî iarai fatî, sî fii curatî, dacî ierai nevastî, iar sî fii curatî. Iara tari gingaşî“[251]. Sau „Sî cii curat ca lacrâma, c-aceea nu sî ia chiar aşa, cî ti poţi strâca“[252]. Am văzut că prezenţa unei fecioare proteja şi mai mult puritatea puizării sacrului. *Mătrăguna* menită pe dragoste şi frumos cerea, de asemenea, celor care doreau s-o folosească, o ţinută de sărbătoare: „Femeili cari sî ducé de-o sapa, cân sî ducé s-o sapi pentru bini, sî duceu îmbracati curat, frumos, cântând, cu voie bună o scoté“[253].

Momentul ales – al răsăritului de soare – este propice riturilor de bun augur. La fel şi zilele de frupt, care sunt favorite pentru îndeplinirea acestor acte magice. Culegătoarele pornesc la drum pe tăcute, dimineaţa, înainte de a se lua roua. Nu trebuie să întâlnească pe nimeni în cale şi, mai ales, nu trebuie să fie văzute de nimeni în timpul îndeplinirii ritualului. Chiar atunci când se ştia precis în sat că o fată şi-a făcut pe ursită săpând *mătrăgună*, aceasta căuta să alunge orice suspiciuni: „Tinca Ursachi di la noi făcé aşa. Di dragosti. Când umbla sî-l iei pi Nihalachi. Da ié o spus c-o luat mătrăgună ca să nu-i moarî găinili“ (Rădeana – Bacău).

Pentru a amplifica forţele benefice, se recurge la un surplus de sanctificare a locului ales pentru îndeplinirea ritualului culesului: „Dacî o luau pintru dragosti, sî duceu fimeili cu rachiu, cu pâine, cu zahăr şi *cu o icoanî*“ (Brehuieşti – Botoşani). De multe ori, culegătoarele mai luau cu ele pe cineva, de obicei un copil, care să stea de pază: „Eu avem vo cinci-şăsî ani, poati c-avem; şî douî feti mari

aveu o babî cari li făcé di dragusti la [...] flecăi. Înţălegi mata. Baba era Cerceloaia, aşa îi spuné, cari ie ştié mătrăguna s-o iei. Şî vini Măriuca Bătrânului într-o sarî la mini şî zâci: – Leli Smarandî, dă-ni pi Anica la mini, cî tari ni-i urât. Cân mă duc colo, iaca şî Baba Cloanţa. Mă găteşte frumos şî mă ie în păduri, dragî. Mă ie-n păduri, cu ieli, gătiti [...] Ci zâci ? – Ţăţăicî, sî ti uiţi sî nu vii nimi...“[254].

Se ştia că nu este bine să le tulburi pe cele care vrăjesc *mătrăguna*, ca să nu le produci un rău iremediabil: „Ş-an vrut sî trag. Zâci, nu, cî poţ muţî sau po' sî sî-ntâmpli altî treabî“[255].

Mătrăguna este aleasă uneori cu câteva zile înainte sau se stabileşte din timp măcar locul unde cresc cele mai frumoase exemplare: „Găsăşti douî buruieni (cî *mătrăguna* nu creşti una niciodatî, douî cresc), una o ie, una o lasî (c-o ceri una pi ceilantî)“[256].

Când ajung în colţul respectiv de pădure, încep un întreg ritual de *captatio benevolentiæ*. Una din fete se aşază în partea stângă a florii şi bate mătănii, în timp ce cealaltă, din partea dreaptă, unge tulpina cu miere de albine, o stropeşte cu vin şi pune la rădăcină pâine şi zahăr: „– Doamnî Ileanî/ Eu ti cinstesc cu zahăr,/ Cu vin,/ Cu pâne şî cu mniere,/ Tu sî-ni dai dragostili tali“ (Uda – Iaşi).

Uneori, buruiana luată pentru dragoste este cinstită la o masă improvizată în poiană: „Ca s-o iei di bini, ti duci la ie cu vin, cu nieri di albini, cu pâni, cu mâncari, cu bani. Sî duc doauî. Stă gios, acolo, amândouî, beu, mânâncî, dă şî ii, udî cu vin, dă şî ii, râd, vorbesc, ş-apu o ie“[257]. Alteori, participantele înscenează un întreg spectacol. Fiecare gest – printr-un proces de *similia similibus evocantur* – este făcut să incumbe plantei magice aceleaşi reacţii pozitive: „Şî [...] dac-o săpi di bini, încechi sî cânţi, sî vorgheşti frumos, ai mâncari bunî, te-aşăz, mânânci, bei, râzi, spui, când o săpi...“[258]. Sau: „... ti duci giucându-te, cântând, sărutându-te“ (Buciumi – Bacău). Trei fete şi o babă au aprins un foc lângă *mătrăgună*, în pădure la Ciohorăni: „Giucau împregiuru focului şî împregiuru tufii ii [...] Şî strâgau: – Mătrăgunî, poamî bunî,/ Măritî-mă-n ceea lunî!“[259] La Ruginoasa – Neamţ se striga: „– Mătrăgună, doamnî bunî,/Măritî-mă-n iastă lunî,/ Nu-n aiasta, -n ceealantî,/ Cî-i distul di cân stau fatî !“[260], iar la Brehuieşti – Botoşani se descântă cu următoarele cuvinte: „– Mătrăgună, mamî bunî,/ Ti iubesc, sî mă iubeşti,/ Eu pâine şî zahăr îţi aduc,/ Tu să-mi dai noroc la cutare“.

Mai rar apar travestirile propriu-zise, cum rezultă dintr-o relatare consemnată în satul Frumosu, judeţul Suceava: „Ea era îmbrăcată în haine bărbăteşti şî giuca: – Mătrăgună, poamî bunî,/ Tu sî mă gioci,/ Tu sî mă cinsteşti !“ De obicei, fetele dornice de măritiş joacă scene de dragoste, spunând pe nume flăcăului dorit, fără să-şi schimbe straiele şi fără să-şi prefacă vocea: „– Cucoanî mari, ti cinstesc cu nieri şî cu gin şî cu pâni. Tu sî cinsteşti pi Măriuca cu Vasâli şî pi Ileana cu Ion“[261]. În ipostazele arhaice ale practicii, nuditatea celor care vrăjeau *mătră-*

guna în pădure pare să fi fost obligatorie: „Iarau dizbracati tăti, şî fetili şî baba“[262]. În prezent, despuierea rituală se întâlneşte doar în sfera magiei negre, când *Împărăteasa* este luată pentru scopuri malefice: „Sî duci cu chelea goalî, sî displeteşti, începi-a bati prin copaci, ca sî-l facî nebun“[263].

A doua parte a ritualului culegerii *mătrăgunii* cuprinde rostirea unui descântec în timp ce sunt dezgropate rădăcinile: „– Cinstitî Ileanî,/ Eu ti cinstesc/ Cu vin,/ Cu mnieri,/ Cu pâni,/ Cu zahar,/ Tu sî-m'dai/ Iubostili tali/ Şî dragustea ta mnii,/ Cî ma gasăsc făcutî-n urî/ Cu soţu mneu/ Sau cu dragustea me./ Tu sî-ni dai/ Tăti dragustili;/ A codrului,/ A cânticilor,/ Cântî cucu,/ Cântî mnierla,/ Cântî privigitoarea,/ Frumusăţili codrului/ Sî ni li dai tu mniia./ Eu te-am cinstit,/ Tu sî-m dai frumusaţa/ Şî dragustea ta“[264]. După aceea se bat „trii mătănii“ iar în adâncitura săpată „pui zahăr, pâine, vin“ (Buciumi – Bacău). Alteori „lasa petealî di la miresî tot acolo“[265], „nierea de albine“ (Uda – Iaşi), „îi pui on franc-doi acolo ş-acolo-i laşi“[266].

Întoarcerea acasă se face pe alt drum decât acela pe care s-a venit, pe un drum neumblat „sî nu sî-ntâlneascî cu nimi“ (Uda – Iaşi). Pentru a se împlini pe deplin cele solicitate prin intermediul unui ritual desăvârşit, se evită opririle şi, mai cu seamă, privitul în urmă: „Ş-ai plecat, da-napoi nu ti uiţi, cî asta-i cam periculoasî“[267].

În cele mai multe cazuri, buruiana sorocită pentru reuşita căsătoriei este purtată pe cap de către persoana în numele căreia s-au îndeplinit actele magice[268]. Comportamentul micului alai diferă de la sat la sat. Unele culegătoare „vineu chiuind şî cântând din păduri“[269]. „O aducé acasî tot aşa în cântece“[270]. Altele, dimpotrivă, respectă tăcerea rituală, protejând astfel misterul actului magic până la sfârşit: „Şî merge-acasî mut, nu vorgheşti pân-acasî. Ş-acasî, o puni ş-o fierbi tot mut; sau o plămădeşti, cum o fi făcând, tot mut“[271].

A treia secvenţă a ritualului *mătrăgunei* se desfăşoară acasă. Aici se pune masă de sărbătoare: „Aceia ci-o stat de-o pus zaharu“ se aşază „dupa masî“, „iastalantî i-aduci acol' pi masî gin, îi pâni, îi mâncari, mânâncî, cinsteşti mătrăguna, o spalî, stropeşti casa, sî spalî ie, ş-o puni dupa icoanî. Ş-aceea-i dragustea mătrăgunii; o ari-n casî permenent“[272].

Buruiana se fierbe pusă în *hirebii* de câte trei fire, „cum pui la pânzî“[273]. Apoi se amestecă în lăutoarea fetelor mari. Frunzele rămase se pun pe coama casei: „S-o lăut ş-o zvârlit-o, cum i-o spus baba ceea, pi streşâna casî, sus tucma, da sî nu chici gios, c-aceea îi buruianî gingaşî. O dat-o, cum îi casa, nantî, sî cie şî ie văzutî şî frumoasî“[274].

Alteori, buruienile fierte rămase în oală se aruncau pe ramurile unui pom înflorit, unde rămâneau până se nimiceau de la sine[275]. În satul Gohor, din judeţul Galaţi, s-a păstrat o variantă completă a ritului de acest tip, cu respectarea tuturor practicilor auxiliare la hotarul dintre lumea terestră şi cea cerească: „Ti-mbraci frumos, ti găteşti, ti pieptini, te-aranjăz, şî ti sui într-on nuc mari. Şî zâci: cât îs eu di sus aicea şî nu ma agiungi nimi, şî nici vântu nu mă bati... (şî încechi şî cânţi şî sî râzi şî sî spui, şî sî-ţi iei di mâncari, sî mânânci şî sî bei) şî dai drumu, câte-o leacî, din buruiana ceea ciartî, din vârfu nucului. Şî curgi într-on lighean jos. Şî-aceea cari-o iei, dac-o iei ş-o dai la cineva, aceea-i pintru-îmbogăţâri şî pentru-ndreptari“[276]. Alegerea nucului dintre toţi pomii nu este întâmplătoare, fructele acestuia fiind legate de simbolismul fertilităţii şi fecundităţii universale.

Mătrăguna sorocită în magia albă se răsădeşte uneori în grădină: „Şî cân ai nevoie di dânsa, ti duci la dânsa acoló“[277]. Alteori se „puné într-o baniţî şî creşté“[278]. Se păstreză pentru un interval mare de timp: „O pui într-o odaie curatî, într-on borcan, şî-n fiicari dimineaţî ti duci acol' şî-ţi faci cruci, îi pui zahar, îi pui ap-acolo...“[279].

Impresionează mai mult ca în cazul altor plante *asclepion* sau *fermecate*, cum ar fi *busuiocul*, *feriga*, *năvalnicul*, *pochivnicul* sau *sânzienele*, înălţarea elementului vegetal pe o treaptă elevată, aproape divinizarea sa. Ţinută în pod sau într-o încăpere ferită de ochii străinilor, *mătrăguna* primeşte ofrande: „Ş-o-nvaţa pi fomeea ceea, zâcé cî sâmbâta sî facî plăcinti, vin, şî sî sî ducî s-o stropeasc-acolo uni-o ţâné“[280]. „În schimb, îi duci, – am auzât şî eu – îi faci prăjături, îi faci şî cozonac“[281].

Planta menită şi descântată nu trebuia abandonată, pierdută sau distrusă. Povestind o întâmplare din copilărie, când vântul a luat pe sus *mătrăguna* legată într-o pânză albă de mătuşa sa Maria, Natalia Ungureanu, din satul Ruginoasa, judeţul Iaşi, a fost surprinsă de purtarea reverenţioasă a acesteia faţă de *Cucoana Ileana*: „O fost pusî acasî, cum îi casa făcutî cu grinzâli-aşa, o fost pusî pi grindî. Şî cân o bătut on vânt, o mânat-o ş-o dat-o gios. Şî pi fugî ie: Vaaai, şî pupî legătura ceea ie, ş-o ié ş-o duci-napoi, o bagoslovit-o ie acolo [...]. O sărutat legătura ceea ş-o pus-o-napoi acolo“[282].

Pentru a atrage dragostea flăcăilor, fetele de măritat le puneau în cale, la poartă sau la fântână, câte un fir de *mătrăgună* sorocită pe căsătorie: „La Paşti, în Vinirea scumpî, ştii mata, vini sî mă-nghii iar la: – Hai, lasî pi Anica, sî fac olea' di pascî. Cân mă duc, găsăsc pi Zancira acolo; feti mari, şî mă ie, dom'le, sî mă duc sî duc legăturili celea, cu nişti legături cu aţî roşî, cu [...], sî li duc în fântânî la băieţ, sî bei băieţî apî, ca sî li gioaci“[283].

Dar cultul *mătrăgunei* depăşeşte cu mult conotaţiile strict erotice. Planta poienilor din pădurile de fagi conservă în seva ei forţele latente din adâncul pământului – promisiuni de rodnicie şi prosperitate. *Mătrăguna* este aureolată de simbolismul proteic al plenitudinii vieţii şi al speranţei într-o fericire desăvârşită. De aceea, ea este invocată pentru a îndeplini orice dorinţă de realizare pe planul destinului personal – în viaţa intimă sau în societate. Poate funcţiona ca un corn al abundenţei sau ca o baghetă magică: „Dacî ti-mpărăţăşti cu dânsa, bani ţ-aduci, giti, ai di toati“[284].

Cu toate precauțiile de rigoare, *mătrăguna* este culeasă și pentru urcarea pe scara socială: „Orșâcând sî duceu. Ca sî aibî cinsti omu; să-l puie primari în comună, să-l [...] dă, să fie văzut“[285]. „Spuni: – Doamnî mari, cum ești tu doamnî mari pi toati florili șî pi toati buruienili, așa sî-l faci domn mari pi Vasili, Neculae. Așa. Când o iei di bini. Sî fie iubit, sî fie văzut, sî fie [...] asta-i“[286]. Efectul benefic se prelungea timp de mai mulți ani și era resimțit pe toate planurile vieții în gospodăria proprietarului: „Șî mergi, ca cum mergi apa, așa mergi-n casî la om“[287].

În medicina populară, *mătrăguna*, ca și alte plante solanacee euroasiatice, este folosită pentru anumite boli de nervi. Rezultatul unui astfel de tratament era incert, fiind bazat pe o testare a reacțiilor suferindului la efectul halucinogen al alcaloizilor conținuți de plantă. S-ar părea că, totuși, au fost numeroase cazuri în care s-au vindecat cu *mătrăgună* bolnavi *di spăriet* și epileptici. „Dom'lea, dacî ai un copchil bolnav di [...] ducî-sî pi pustii, o cerb în vin șî-i dau șî be“[288].

Puterile magice domină însă și în aceste cazuri pe cele terapeutice propriuzise, *mătrăguna* fiind încercată ca un fel de panaceu în orice maladie rebelă și, firește, ca antidot împotriva actelor de magie neagră, în primul rând a acelora bazate tot pe ea: „Dacî un om îi bolnav, uiti, ca cum îi norî-mea – cî i-am zâs, măi, hai la fimeia cutari – i-o dă di ghini. Ș'atuncea îi treci. Dacî dumneata ț-o dat-o ciniva di rău – șî iara o fimeie la Poiana –, atuncea ea ț-o dădea șî dumneata ti-ndreptai“[289].

Forțele telurice incumbate în *mătrăgună* sunt ambivalente. Ele pot produce influențe malefice din sfera htoniană sau din grădinile răului ale necruțătoarei Hecate Triformis. Declanșarea puterilor negative ale plantei se face prin intermediul unui comportament ireverențios, ostil sau numai indiferent față de aceasta. Dacă te duci s-o *spurci* „... nebunești. Dacî iei o buruianî de-aceea sî porț în mânî, iarî ti bolnăgești, nu-i bun. Dac-o aduci cu căruța, crap-on cal, ori moari omu“[290].

Când *mătrăguna* era căutată pentru vrăji de *ură* și *urât*, întregul scenariu ritual se schimba, pornindu-se însă de la același principiu de *similia similibus evocantur*. Cele două-trei culegătoare se porneau la drum înainte de miezul nopții (Brehuiești – Botoșani). Mai potrivită pentru o astfel de întreprindere era o zi de sec, după o noapte fără lună sau cu luna în descreștere (Uda – Iași). Femeile purtau sumane negre, cernite, sau haine zdrențuite și murdare: „sî-mbrăcau urâti“[291], „sî-mbrăcau urât, sî mâzgâleu pi ochi“[292], aveau părul despletit. Uneori, acestea mergeau în tăcere: „Nu vorbeu pi drum, nu sî opreu șî nu-ntorceu capul pânî la cioatî, pân' la mătrăgunî acolo“ (Brehuiești – Botoșani).

În cele mai multe cazuri însă, gesturile de magie imitativă începeau încă din această etapă a ritualului: „... sî bat tăt drumu, plâng, țâpî [...], nu vorbesc cu cii cari-i întâlnesc în drum. Îs mânioasî“ (Uda – Iași).

Când ajungeau în pădure, nu mai cinsteau *mătrăguna* cu bucate și băutură, ci aruncau în jurul ei cărbuni, cenușă părăsită, hârburi și bețe cu care au fost hărățiți câinii prin garduri. Descântecul care se rostește acum cheamă toate necazurile asupra casei dușmancei: „Cum sî mănâncî câni pin gard,/ Sî sî mănânci iel cu fumeea,/ Cum îi negru cărbunili/ Șî nu sî uitî nimi la iel,/ Așa sî cii niagrî/ Fumeea omului celuia,/ Sî nu poatî trăi-n casî cu dânsa./ Cum sî strâcî hârburli șî oalili/ Șî nu sî mai fac înapoi,/ Așa sî sî strâci dragostia lor/ Șî gospodăria lor,/ În casî sî nu poatî trăi amândoi“[293].

Abolirea purității rituale ca gest magic malefic și, în general, consonanța, detaliu cu detaliu, între ceea ce înscenează culegătoarele și ceea ce urmează să pățească victima, sunt potențate de incitarea forțelor negative ale plantei, prin tratamentul ce i se aplică: „Bati mătrăguna, o calcî-n picioari șî iau câteva frunzî din dosul ii, nu di undi o bati soarele“ (Uda – Iași). Textul care însoțește gesturile rituale este edificator în acest sens: „Cum sî păzăști lumea di mătrăgună,/ Așa sî sî păzascî Vasile de Maria,/ Cum îi călcatî în picioari/ Șî am vinit plângând șî nispalati,/ Așa sî fie ea calcatî șî nispalată [...]/ Cum îi mătrăguna ră șî nebunește,/ Sî nebunească ea“ (Uda – Iași).

Momentul recoltatului coincide cu punctul culminant al dramei rituale: „... când o săpi, ti despletești, încechi a țâpa, încechi a faci urât, ti tragi di păr“[294], „... sî bătea pisti ea acolo, sî despleteau, sî scârbea pi dânsa“[295], „... o rupé șî-n timpul ista sî băteu, sî certau, sî luau di cap, cî o luau pintru răli, ca sî sî despartascî bărbatu di fimeia lui“ (Brehuiești – Botoșani).

Vrăjile care țin de *mătrăguna* răzbunării și urii se fac de cele mai multe ori pe ascuns, chiar de însăși persoana interesată, fără a se mai recurge la medierea unei descântătoare. Aceste acte de magie neagră sunt cu mult mai numeroase decât acelea care se mărturisesc prin bunăvoința protagonistei sau a martorilor accidentali, dar, în același timp, mai puține decât cele bănuite a se fi comis pentru a cauza necazurile îndurate de o familie sau alta. Pe scurt, există tendința de a atribui supărările mari și nefericirea personală practicilor vrăjitorești cu *mătrăguna*, pe care le-ar înfăptui dușmanii.

Adesea, participanta la maleficiu povestește despre acesta fără să divulge adevăratul rol pe care l-a jucat ea în contextul ritualului. Acest comportament duplicitar are mai multe motivații, cum ar fi teama de opinia satului, de răzbunarea victimei sau de întoarcerea vrăjii rele – odată mărturisită – asupra celei care a urzit-o.

Nu trebuie să omitem nici faptul că orice act magic își pierde efectul scontat de îndată ce se încalcă una din regulile sale de bază, secretul asupra *dromeon*-ului. În Bucovina, după cum relatează Artur Gorovei, fata care pleacă duminică dimineața cu mama sa, ca să sape *mătrăgună*, spre a fi plăcută flăcăilor și jucată des la horă, nu trebuie să spună nimănui ce are de gând să facă. „Întrebată

de cineva ce duce, să nu spuie adevărul, căci atunci mijlocul acela n-ar mai ajuta nimic"[296].

Nuditatea rituală, atunci când apare în cadrul luării *mătrăgunei* pentru *lucru rău*, vine să faciliteze declanşarea energiilor naturale ale plantei, comunicarea cu forţele inferioare, infernale, ale pământului. Gesturile simulând tragediile menite adversarilor devin, în această situaţie, şi mai eficiente: „... iaram eu di vro câţiva ani, mititicî. M-am ascuns dupa on copac şî ie s-o dus acolo şî s-o dizbracat cu chelea, s-o displetit, ş-o-nceput a bati pin copaci: ci fac eu, aşa sî facî Marghioala! Ş-o vinit la noi la cuptiori ş-o cert-o şî s-o dus şî i-o turnat-o fimeii. Şî s-o înflat fimeia, gata sî moarî ! Întâi o calcat barbatu, da el iara încalţat şî n-o păţât nimica. Da când o calcat fimeia, ie iara disculţî"[297].

În final, actul de magie neagră – atunci când se respectă toate regulile – poate fi considerat un *opus operatum*, pentru că nu-şi ratează ţinta, oricare ar fi aceasta: „Ţi-o pune în poartă, pi undi calci – şi-i bătaie, şi-i ceartî şî urî" (Buciumi – Bacău); „... ţ-o arunca în prag şî dacă era minită di rău, ti bătei, ti omorăi" (Brehuieşti – Botoşani). Pentru a provoca îmbolnăvirea celui duşmănit, „o aducé acasî, o fierbé la un loc dosnic o noapti întreagî, certându-sî, o arunca în fântâna di uni lua respectivu apî"[298].

Amploarea dramei declanşate prin acest fel de vrajă poate fi şi mai mare: „Îi face şi nebuni cu mătrăgună !" (Frumosu – Suceava), „Poati sî omoari dintr-asta, la o casî, poa' sî facî multi ninorociri"[299]. Aruncată – după epuizarea ritualului magic aferent – în curtea casei, pe horn, în grădină, în prag, la podeţul dinspre uliţă sau pe gard, *mătrăguna* îşi începe influenţa nefastă asupra familiei vizate: „... nica nu s-alege nici de gospodăria ceea. S-o părăduit tot, uiti, văzând cu ochii"[300]. Putea să fie un proces îndelungat, fie dacă era vorba de consecinţa unui ritual pozitiv, de magie albă, fie dacă buruiana era menită să aducă nefericire.

Ca şi în cazul altor legăminte cu forţele întunericului, *mătrăguna* se poate răzbuna după o vreme şi pe autorul maleficiului, ba chiar şi pe acela care s-a bucurat de sprijinul ei în acumularea de bunuri materiale: „Făceu averi. Ş-apu, după aceea rămâneu la nimicî"[301], „Ti-mbogăţăşti, da, di la un timp oricari, îţi rămâni bătătura pustie"[302]. Aceeaşi soartă nefastă, pe care o impune adversarilor, o va împărtăşi şi cel care a ţesut pânza de magie neagră: „Chiar avem cari s-o părăduit şî cari-o avut-o. Şî pi ghini şî pi rău tot s-o părăduit, cî asta mergi pân-la al *noulea neam*. Sî distrugi"[303]. Această credinţă – impulsionată de concepţia creştină asupra folosirii solanaceelor euroasiatice – a sporit angoasa şi ambivalenţa contradictorie (cuplu de sentimente de atracţie şi respingere simultană) pe care le încearcă toţi acei care ar dori să profite de sprijinul miraculos al *mătrăgunei*.

Medicament sau otravă, respectată şi temută, *mătrăguna* se numără printre ierburile prezente în arsenalul unor divinităţi telurice şi selenare, cum ar fi Isis, Hecate, Afrodita, Bendis sau Circe. Vechiul Testament atribuia acestei plante

(*dudaim* în ebraică) impulsionarea natalităţii. Aceeaşi convingere o aveau şi babilonienii, care utilizau *mătrăguna* (numită de ei *Namtar*) şi în alchimie.

Mătrăguna a jucat un rol important în riturile dedicate Dianei sau Hecatei Triformis, care s-au prelungit în Europa apuseană până în pragul proceselor de vrăjitorie, iar în răsăritul continentului, în forme disimulate, până astăzi. Documentele anchetelor Inchiziţiei din Milano (1384-1390) pomenesc despre adeptele Dianei Herodias (*Signora Oriente*) care, în numele unui cult al fertilităţii, se ocupau cu folosirea ierburilor de leac strânse din locuri tainice, la lumina palidă a lunii. Din cauza asimilării supravieţuirilor mitico-rituale precreştine cu practicile satanice şi, în cele din urmă, cu erezia, s-a produs în Europa Occidentală o identificare a cultului *mătrăgunei* cu latura sa malefică.

Anumiţi termeni cu ajutorul cărora este desemnată *mătrăguna* în Europa centrală şi apuseană ne dezvăluie, în mod limpede, rădăcini funerare. Englezii i-au conferit plantei tenebroasa denumire de *deadly Nightshade* („mortala umbră a nopţii"), iar germanii folosesc termenul de *Galgenmännlein*, derivat din *Galgen* = „spânzurătoare". *Doamna codrului* din folclorul românesc se deosebeşte de *mătrăguna* crescută în *furcării* sau pe mormântul miticului Adam. Pentru că, oriunde s-ar afla, în flora spontană din pădurile de foioase sau în grădina vreunei doftoroaie, este prea puţin legată de cultul morţilor.

O altă particularitate locală pe care o prezintă ritualurile *mătrăgunei* la noi o constituie ponderea elementului feminin. Planta însăşi apare numai în ipostază feminină, spre deosebire, de exemplu, de lumea anglo-saxonă, unde se constată prezenţa unor denumiri speciale pentru fiecare gen, masculin *mandrake* şi feminin *womandrake*. La culegerea ei participă, în toate cazurile, femei şi fete. Bărbaţii sunt excluşi de la efectuarea ritualului, chiar dacă, de multe ori, sunt protagonişti în descântecele rostite cu acest prilej sau se bucură de binefacerile plantei fermecate.

Continuând un străvechi cult lunar al divinităţii daco-romane, Bendis-Diana, precum şi a substitutei nocturne a acesteia, Hecate, riturile legate de *mătrăgună* au un caracter exclusiv feminin. Încă din Antichitate se putea afirma despre Hecate – aşa cum subliniază P. Decharme în *Mithologie de la Grèce antique* – că este „une des divinités favorites des femmes"[304]. Nu este deloc întâmplător că toate apelativele româneşti ale acestei plante indică personificarea ei ca femeie.

Plantată în spaţiul domestic, într-un ghiveci la fereastră sau într-un colţ de ogradă, *mătrăguna* se metamorfozează în spiritul feminin ocrotitor al gospodăriei. Mai mult, ea devine un alter-ego al stăpânei casei sau al fiicelor sale. Astfel, dacă sacrificarea şarpelui casei (un *spiritus loci*) produce, potrivit credinţelor populare, moartea gospodarului, vătămarea *mătrăgunei* constituie o ameninţare pentru viaţa soţiei sau a fetelor lui. În Bucovina se spune că nu-i bine să scoţi *mătrăguna* din strat „că apoi moare fata sau gospodina casei aceleia"[305].

Păstrând până astăzi în jurul său formele închegate ale unui cult, cum ar fi condensarea mai multor precepte magice, comunicarea simbolică, convenționalismul, credința în eficacitatea vrăjii, redundanța formulelor și gesturilor rituale și stereotipia, *mătrăguna* rămâne, în Moldova, ca și în alte ținuturi românești, cea mai importantă plantă aureolată de puteri supranaturale. Ea constituie un miracol de supraviețuire, aducând din adâncul vremurilor toată fascinația eului arhaic în fața universului vegetațional.

La Sfântul Gheorghe se culeg plante galactofore, bune pentru asigurarea fluxului lactic al vacilor cu viței și al oilor cu miei într-un moment de cumpănă, când sunt amenințate de strigoaice și de vrăjitoarele care fură *mana*. Sub zodia *Mânecătoarei*, paredra sfântului ce descuie pământul, ca să înverzească pajiștile, „lapte și sevă se confundă într-un același flux vital, pe care unii încearcă să îl fure, iar alții să îi favorizeze producerea spre profitul lor“[306].

De la Ispas la Sânziene se crede că buruienile nu au putere tămăduitoare, pentru că au fost atinse de Iele. În ziua Sfântului Ioan de Vară se adună plantele galbene, solare (sânziene, pojarniță ș.a.), ca un omagiu adus momentului solstițial, dar care au reale virtuți curative: calmante și antispastice.

Pregătirea leacurilor pentru tot anul și, mai cu seamă, culegerea plantelor medicinale, încărcate de sevele întregii veri, se face la Ziua Crucii (14 septembrie). Pe un gard sau pe peretele grajdului, la soare, se pune la uscat baligă de vacă, în care s-au înfipt boance și busuioc, pentru afumat la nevoie suferinzii de *orbalț*, de *năjit* și de *buba cea rea*. În Bucovina era obiceiul să se culeagă cu gura nouă perje dintr-un pom, înainte de răsăritul soarelui, și să se păstreze pentru vindecarea durerilor de cap și a *dezvelirii mâinii*. Nucile culese la Ziua Crucii sunt bune pentru lecuit *osul mort*.

Ziua Înălțării Sfintei Cruci investește plantele cu puteri miraculoase: „Orice iarbî o culegi atunci îi di leac“ (Vama – Suceava). Mănunchiuri de busuioc, crăițe, calapăr și măgheran se usucă la icoane sau se pun în formă de cruce deasupra ușii de la intrarea în casă. Și mai prețuite pentru lecuiri erau florile cu care se împodobea sfânta cruce, scoasă din altar la această sărbătoare a începutului de an liturgic și așezată în mijlocul bisericii. Fiecare se grăbea să rupă vreun fir de busuioc, vreun lujer de crăiță sau de altă floare care a atins brațele crucii, încărcându-se astfel de forțe magice.

Pentru durere de inimă și vătămătură, se culege acum *cicoarea*. Pentru că înflorește până toamna târziu, legendele spun că, la judecata florilor, ea le-a blestemat pe celelalte să le pice floarea și numai ea să și-o păstreze până la căderea zăpezii.

Perceperea simbolismului crucii creștine la acest praznic de toamnă se ridică la nivelul liturgic. Sunt tabuate acum fructele care poartă semnul crucii, nucile și strugurii. Cine ține Postul Crucii va fi ferit de boli rele, de friguri. Toată puterea taumaturgică a ierburilor culese în această zi se datorează umbrei lemnului sfânt. Pentru a afla care este adevărata cruce a Învierii, împărăteasa Elena s-a dus la mormântul unui tânăr îngropat de curând. Din cele trei cruci înclinate, pe rând, deasupra locului de veci, doar una, Crucea Mântuitorului, a săvârșit miracolul învierii din morți. În predica sa, intitulată *Învățătură la ridicarea cinstitei cruci*, Varlaam prezintă astfel această *ciudesă*: „Iară patriarhul dusă tustrealele crucile de punea câte una pri însa [este vorba, de această dată, de o femeie] și numai cât să apropié crucea lui Hristos de acea muiare bolnavă ce muriia, că îndată învise și fu sănătoasă“[307]. Puterea regeneratoare a crucii s-a transmis și plantelor crescute sub ea din sângele și lacrimile celui răstignit: busuiocul, grâul și vița-de-vie.

Agenți terapeutici, agenți ai riturilor magice

În aproape fiecare sat moldovenesc există un număr de persoane recunoscute ca fiind foarte pricepute la vindecat și descântat. Ca și în alte regiuni ale țării, majoritatea o reprezintă femeile, spre deosebire de alte zone europene unde, dimpotrivă, vracii, vrăjitorii și cei care desfac farmecele sunt de obicei bărbații[308].

Această realitate se datorează, în primul rând, unui anumit tip de educație familială, multe fete fiind stimulate să deprindă încă de mici o astfel de îndeletnicire. De exemplu, Lenuța Gh. Busuioc din Cașin-Bacău spunea că știe descântecele de la bunica ei de pe tată, Maria Grozescu. Maria Lipovanu învățase tot ceea ce cunoștea despre leacuri de la mama ei, Marghioala Băiceanu din satul Topile – Iași, iar Anica Tudose din Valea Seacă fusese instruită de bunicii materni, trăitori pe vremea când „care cum avea, cu aceea se vindeca; că boale tot erau și doctorii erau foarte rari“. Altele deprindeau de la vreo mătușă sau cumnată, ori de la o vindecătoare vestită din satul lor, pe lângă care se întâmpla să se nimerească, în momentul când aceasta săvârșea practicile și gesturile știute. Ilinca V. Balan din Corni – Botoșani, născută în anul 1900, spunea că „a furat“ descântecul *de săgetătură* în copilărie de la baba Balașa, renumită lecuitoare a satului. Pe aceeași cale își dobândise priceperea în acest domeniu și Catinca Pălimaru din satul Huțani – Botoșani. Ea își amintea de bătrâna de la care prinsese știința descântatului, „o babî din Hânțăști“, renumită în părțile locului. Transmiterea se face întotdeauna de la o persoană mai în vârstă la una tânără, niciodată în sens invers.

În ciuda aparențelor, agentul riturilor etnoiatrice de la care a învățat descântătoarea era venerat. Mulți ani după săvârșirea din viață a celei care a inițiat-o în tainele vindecărilor, ucenica respecta cu sfințenie toate detaliile deprinse cândva.

Dacă i se părea că nu a reprodus aidoma descântecul, nu uita să menţioneze la urmă: „Şi câti cuvinti nu-s zâsî di mini/Vor fi zâsî di acel/Ci m-o-nvăţat pi mini" (Rânghileşti – Botoşani). Adăuga aceste cuvinte şi pentru că se temea să nu strice, în cazul că ar proceda altfel, eficienţa leacului băbesc.

În momentul în care se căsătoreau, femeile de la ţară îşi însuşeau un fond pasiv de cunoştinţe etnomedicale, ce era activat atunci când intervenea o astfel de situaţie. Experienţa maternă se adăuga deprinderilor din copilărie. Toate mamele ştiu cum să procedeze atunci când li se-mbolnăveşte un copil. Biografia personală, cu momentele în care au trebuit să vindece de o anumită boală pe cineva, le întăreşte priceperea. Totuşi, întrebate despre o anumită medicaţie, se constată că aceste femei o cunosc, chiar dacă spun că n-au avut ocazia s-o folosească până atunci: „Da nu mi s-a-ntâmplatu!"[309].

La vreme de cumpănă, aceste cunoştinţe străvechi sunt recuperate chiar şi din adâncurile subconştientului. Zoiţa Gheorghianu din Rânghileşti – Botoşani povestea că, atunci când i s-a îmbolnăvit copilul de vărsat de vânt, a visat o femeie care o povăţuia ce să facă: „Ci, nu ştii tu leacu copchilului tău? Îi deasupra uşî, dinculu, la bucătărie. Sunt şăpti rădăcini di *odolean*. Du-ti, zâci, şî spalî trii rădăcini, cerbi-li şî dă-i-li copchilului cu lapti dulci". După ce s-a sculat din somn, a respectat cu fidelitate toate indicaţiile primite în vis: „Trii zâli i-am dat. Cân' m-am sculat a triia zî – sî deie Dumnezău, sî-ni poarti nie Dumnezău di grijî, di bătrâneţili mele – dacî n-o fost înapoi chelcuţa cum o fost înainti de-a sî-mbolnăvi!"[310].

Moaşele de odinioară erau bune cunoscătoare în lecuirea bolilor lehuzelor şi pruncilor. Ele ştiau să descânte şi să facă orice gest magic pentru a apăra mama şi nou-născutul „de actele malefice ale *celor văzute şi nevăzute*"[311].

Un fenomen pe care l-am putut constata în mai multe localităţi este acela al acumulării de cunoştinţe etnoiatrice de către moaşele cu diplomă. Pentru a căpăta încrederea satului, acestea adoptă obiceiurile locului, cunoscându-le uneori la fel de bine ca şi bătrânele moaşe fără studii. Acest lucru se întâmplă pentru că pacientele lor reacţionează pozitiv numai la anumite practici, pe care le-au apucat în mediul lor familial.

Se ştie că durerea la naştere este augmentată de mecanismul psiho-dinamic produs de teamă, nelinişte, spaimă şi alte stări afective. Or, s-a demonstrat că „practicile populare au ştiut în mod conştient sau intuitiv să aleagă, să inhibe sau să dezvolte anumiţi factori subiectivi sau obiectivi, încercând astfel să se apropie de dezideratul contemporan – naştere fără durere"[312].

Dimpotrivă, când femeia care naşte n-a fost iniţiată în străvechile obiceiuri şi credinţe, nu poate fi ajutată în mod eficient de moaşa rurală. O renumită moaşă din satul Preuteşti de lângă Fălticeni, Maria N. Rusu, relata despre un astfel de caz, când s-a întâmplat să asiste o tânără nevastă, crescută la oraş. Deşi nu existau motive de îngrijorare privind naşterea propriu-zisă, pacienta era extrem de nervoasă şi speriată, primind cu ostilitate şi neîncredere toate liniştirile ritualizate, care funcţionau perfect în cazul femeilor de la ţară.

A doua explicaţie, pentru prezenţa prioritară a elementului feminin în medicina populară românească, ţine de aspectul casnic al acesteia. Femeile, păzitoarele vetrei, cele care asigură prepararea hranei, care cultivă grădina de lângă casă şi care se ocupă cu mica industrie a căminului, sunt în mod real cele mai bune cunoscătoare ale reţetarului domestic. În plus, ele părăsesc mai rar incinta gospodăriei şi de aceea pot să dea o mână de ajutor ori de câte ori se îmbolnăveşte un copil sau o persoană în vârstă din preajmă.

Celelalte motivaţii ale implicării femeilor în riturile medicinale au rădăcini străvechi în simbolismul matern. Purtătoare de viaţă, femeile sunt legate de fecunditatea şi fertilitatea naturii, de regenerarea spirituală, de puterea revenirii la starea iniţială după eliminarea bolilor. Ele au tainice relaţii cu forţele pământului, cu ritmurile biologice şi cu pulsaţiile vieţii. Din timpuri imemoriale, femeile au slujit cúlturilor lunare, divinităţilor destinului şi Marii Maici Telurice.

Este important ca vindecătoarea să respecte un statut special de puritate fizică şi morală. Să fie *iertată* de servituţile biologice, să fie *curată*, în sensul igienic dar şi magic, să fie *credincioasă*, din punct de vedere creştin şi paracreştin. „Curăţenia – absolut obligatorie în orice practică magică – are un lung evantai de sensuri, mergând de la primenirea veşmintelor şi spălarea rituală a trupului până la curăţenia spiritului obţinută prin gesturi de purificare, prin *gândul bun*, prin abstinenţă şi, nu în ultimul rând, prin rugăciune"[313]. În satul Bilca – Suceava, de exemplu, se considera că leacul *de nouă feluri* nu este de ajutor, decât dacă femeia care îl prepară îndeplineşte anumite condiţii: „Tré sî cie-o babî *parasâtî*. Batrânî tari. N-ari om, n-ari [...] îi *curatî* ie, aşa, baba..."[314].

O caracteristică a agenţilor etnomedicinei româneşti o constituie coexistenţa lor armonioasă cu preceptele creştine ortodoxe. Spre deosebire de vrăjitorii occidentului european, care se declară în marea lor majoritate atei ori legaţi printr-un pact cu Stana[315], descântătoarele de la noi se recomandă a fi credincioase, în consens cu voinţa lui Dumnezeu, a Maicii Domnului, a lui Isus Hristos şi a sfinţilor, respectă posturile şi împărtăşaniile cuvenite.

În momentul când descântă, au grijă să nu fie duminică sau altă sărbătoare religioasă, pentru că se tem de pedeapsa dumnezeiască: „Eu am discântat odată la Sânzâieni şî am gisat o fimeii neagrî, naltî pânî-n pod şi ni-o zâs di trii ori cî-ni scoati ochii şî nu mai discânt niciodatî la o zî mari"[316] povestea baba Onţa din satul Frumosu, ţinutul Câmpulungului Moldovenesc.

O seamă din aceste femei se consideră îndreptăţite să vindece, întrucât şi Isus, ca un mare taumaturg, s-a îndeletnicit cu această binecuvântată misiune. După ce a rostit descântecul *de albeaţă*, care este însoţit de gestul umectării

ochiului bolnav cu salivă, Anica Tudose din satul Valea Seacă – Iaşi a ţinut să adauge: „Acest descântec se aprubă cu a Mântuitorului când a scuipat şi a făcut tină şi a uns orbul din naştere, care s-a vindecat".

Reprezentanţii bisericii au îmbogăţit literatura etnoiatrică, alcătuind rugăciuni şi *ţidule* pentru friguri, orbalţ, năjit ş.a. La *privegherea rugătoare* preoţii puneau *stihirile Sfântului Haralampie* „de va fi cererea pentru ciumă"[317]. În finalul blestemelor marelui Sfânt Vasilie, care se citesc celor nebuni, exorcizarea duhurilor rele se face în termeni foarte apropiaţi de cei folosiţi în descântece: „fugi... duhul vicleşugului, duhul cel de noapte, cel de zi... duhul nălucirii, duhul cel *din întâmpinare*, sau cel de pre pământ, sau din apă, sau din păduri, sau din trestie, sau din prăpăstii, sau din răspântii, sau din trei căi, sau din heleşteie, sau din râuri, în case, în curţi şi carele umbli în băi şi strici şi schimbi mintea omenească"[318].

Preoţii, mai mult decât călugării, se bucură de un prestigiu deosebit în ochii agenţilor terapeutici. Investiţi cu rolul de *pater familias* sau de purtători de *mană*[319], ei sunt adesea implicaţi, cu voie sau fără voie, în anumite vindecări magice. Ne aflăm în faţa unui fenomen general european şi chiar universal, a cărui prezenţă a fost observată încă din Evul Mediu. „Ori ei practică magia pe cont propriu, ori intervenţia preoţilor este judecată drept necesară ceremoniilor magice şi sunt nevoiţi să participe la ele, câteodată fără consimţământul lor"[320].

Încărcaţi de sacralitate, preoţii se presupunea că au puteri taumaturgice. În general tot ce participa la o consacrare oarecare era privit de oameni ca putând servi la vindecare: „Pâinea şi vinul de la împărtăşanie, apa de la botez, cea în care oficiantul îşi înmuiase mâinile după ce atinsese sfintele daruri, degetele preotului însuşi au fost privite ca tot atâtea leacuri"[321].

Rădăcina raporturilor destul de strânse dintre magia etnomedicală şi religie se află în complementaritatea principiilor care stau la baza acestor domenii. Aşa cum remarca, în lucrarea sa *Gândirea sălbatică*, Claude Lévi-Strauss, „Nu există religie fără magie, aşa cum nu există magie care să nu conţină cel puţin un dram de religie. Noţiunea unei supranaturi nu există decât pentru o umanitate care îşi atribuie sieşi puteri supranaturale şi care împrumută, în schimb, naturii puterile supraumanităţii sale"[322].

Principalul atu pe care îl au descântătoarele asupra medicilor cu carte îl constituie comportamentul lor afectuos faţă de cel venit să le consulte. Nu-l vor aborda niciodată pe bolnav cu un aer superior, cu o atitudine distantă ori indiferentă. Din contră, îl vor încuraja şi consola, coalizându-se cu el împotriva demonilor maladiilor. Îi vor vorbi pe înţelesul său, îi vor induce o stare de bine şi de relaxare efectuând, mutatis-mutandis, *iatrogenie*, provocând adică pe cale psihogenă o deconectare psihică a bolnavului, care uită un timp de efectele angoasei. „Îi transmite în primul rând *credinţa* că se va vindeca şi *voinţa* de a se vindeca,

ceea ce medicina şi psihologia de azi recunosc a fi condiţii foarte importante ale însănătoşirii"[323]. Suferindul se simte luat în seamă, alinat, ocrotit. Dimpotrivă, în spital, bolnavii se consideră depersonalizaţi. Ei sunt stresaţi de un tratament care, deşi este de o competenţă indubitabilă, este asigurat uneori de angajaţi indiferenţi, dezabuzaţi şi chiar ostili.

În tot acest proces de *captatio benevolentiae* nu trebuie neglijat rolul factorului *placebo*. Cei care apelează la agenţii etnoiatriei sunt convinşi că se vor vindeca. Eficienţa magiei etnomedicale este strâns legată de credinţa în această formă de tămăduire „care se prezintă sub trei aspecte complementare: în primul rând, credinţa vrăjitorului în eficacitatea tehnicilor sale, apoi credinţa bolnavului pe care îl îngrijeşte sau a victimei pe care o persecută în puterea vrăjitorului, în sfârşit încrederea şi exigenţele opiniei colective, care formează în fiece clipă un fel de câmp gravitaţional..."[324].

Autosugestia creează adevărate minuni în vindecarea pacienţilor descântătoarelor. Aşa cum menţionează Achim Mihu, referindu-se la magie, *„chiar dacă nu are forţă cauzală, dacă oamenii cred că are o asemenea forţă ea va genera efecte"*[325]. Nevoia de a crede în miracole determină fenomenul greu de explicat prin care un *paleativ* dat suferindului are consecinţele benefice ale unui medicament autentic. Asemenea mod de gândire e întâlnit nu numai la cei de la sate. Nostalgia după un *panaceu* pe care să-l poţi avea la îndemână, fără să fii nevoit să mai treci pe la doctori, este cvasigenerală în mediile tradiţionaliste şi nu numai.

Câteva din numeroasele lecuitoare rurale se ridică deasupra simplei abilităţi în mânuirea tradiţionalelor practici terapeutice. Acestea, pe care le-am putea numi *profesioniste*, au har, cunosc întregul repertoriu etnoiatric zonal, se adaptează foarte uşor la orice situaţie dată. Nu există însă nici o asemănare între tămăduitoarele de valoare excepţională şi acea imagine prototip, impusă de prejudecăţile savanţilor mărginiţi ori de unele opere literare – o fiinţă malefică, vicleană, înapoiată, respingătoare şi stupidă.

Dimpotrivă, majoritatea au un coeficient de inteligenţă ridicat, se caracterizează prin afectivitate, sensibilitate şi o intuiţie ieşită din comun. Toate aceste calităţi s-ar părea că apar şi în cazul lecuitorilor din societăţile primitive. A.P. Elkin, eminent specialist în problemele civilizaţiilor australiene, „nu considera preoţii, magii, şamanii şi lecuitorii ca pe nişte psihotici sau degeneraţi, ci ca pe nişte *aboriginal men of higher degree* (aborigeni cu un foarte înalt nivel intelectual)"[326].

În *Teoria generală a magiei*, Marcel Mauss şi Henri Hubert afirmă că magicianul are o „inteligenţă anormală faţă de mediile mediocre în care se crede în magie"[327]. Pentru mediul rural european o mărturie convingătoare o aduce Jeanne Favret-Saada, care, elucidând sistemul vrăjitoriei din vestul Normandiei, respinge

viziunea unei lumi țărănești „înapoiate“ și „imbecile“ impusă de unele orientări ale mass-mediei și observă că „țăranul nu e mai inapt să mânuiască relația de cauzalitate decât oricine altcineva“[328].

Este o situație care, din păcate, o putem observa astăzi pe mai multe posturi de televiziune românești. Se constată o tendință de dezavuare și ironizare a ruralilor aflați la răscruce, siliți să se readapteze noilor situații. După ce au suportat, rând pe rând, împroprietăririle incomplete, spolierile totale, cooperativizarea, înstrăinarea de sat prin plecarea în orașele industrializate ori în zonele miniere etc., devin acum subiectul preferat al unor emisiuni lipsite de haz și de cea mai elementară conduită profesională.

Pe de altă parte, medicina populară autentică este năpădită de tot soiul de apariții – autoproclamate *vrăjitoare* și *magiciene* – care, chiar dacă nu sunt toate impostoare, falsifică esența practicilor tradiționale. Analizând datele unei performări urbane a descântecului terapeutic, Camelia Burghele observa: „Avem de-a face deci cu o posibilă parodiere a gestului, a praxisului ritualic, care frizează de cele mai multe ori *kitsch*-ul, dar *limita este clară*: parodierea, vulgarizarea sau *kitsch*-ul se opresc la *nivelul performării*, în timp ce auto-reprezentările comunitare își găsesc în continuare relevarea în sistemul ritual“[329].

Descântătoarele la care ne referim au acumulat, pornind de la calitățile lor native, un ansamblu de cunoștințe impresionant privind praxisul etnoiatric și formulele magice. Un anumit talent dramatic le ajută să reînvie scenariile taumaturgice, să le dea credibilitate în ochii suferinzilor.

Ne vom opri asupra unei vindecătoare-tip pentru categoria celor mai alese reprezentante ale etnomedicinei din Moldova. Varvara Ungureanu, zisă *a Cilinii*, din satul Uda, comuna Tătăruși, județul Iași, nu avea în ochi acea lumină ciudată, verde sau albastră, care impresionează pe cei slabi de înger. Și nici vreun *signum diaboli*. Dimpotrivă, privirea cercetătoare, ușor malițioasă, a ochilor căprui se cerea ghicită pe faciesul voltairian, cu pometii, nasul și bărbia pronunțate. Fiica văduvei Acilina, la rândul ei rămasă văduvă de timpuriu, baba Varvara nu știa carte și acumulase tot ce cunoștea dintr-un mediu matriarhal. Întrebată despre sursele repertoriului său etnoiatric răspundea că acestea au fost mama ei, bunica maternă și mai cu seamă o mătușă, sora mamei, ajunsă maică la Agapia.

Lupta cu dificultățile vieții (a crescut singură doi copii), cu sărăcia și cu privațiunile de tot felul i-au ascuțit perceperea realității. Conviețuiau în personalitatea acestei femei un talent remarcabil pentru estetica gestului și a textului magic, cu o luciditate ușor autopersiflatoare. Pentru a îndepărta vizitatorii nepoftiți, din aceia care, după ce-și „căutau în cărți“ sau „în bobi“, umpleau satul cu vorbe rele și minciuni, bătrâna se așeza pe prispă cu basmaua trasă pe ochi, cu buzele strânse, închipuind o vrăjitoare rea din basme.

Sprintenă și cu o surprinzătoare agerime a minții, la cei șaptezeci de ani ai săi, Varvara Ungureanu străbătea în grabă drumul până la pădurea din apropierea satului, pentru a culege buruieni de leac, pentru a descânta de Mama Pădurii sau pentru a pregăti *Noii cei mari*.

Când avea de vindecat pe cineva, pregătea mai întâi ingredientele pentru medicația empirică, după care îndeplinea un ritual complex, respectând până în amănunt fiecare detaliu magic. Astfel, pentru adusul *noilor* în vindecarea bolnavului de *ologeală*, oficia cu gesturi hieratice un scenariu complex. Seara, când se auzea la biserică toaca de vecernie, se îmbrăca într-un suman negru, *cernit*, își despletea părul și pleca la pârâu cu o oală nouă pe care o ținea într-o mână, cu gura la spate. Ajunsă pe malul apei, umplea vasul, aplecându-l spre vale. în tot acest răstimp ocolea trecătorii și nu scotea nici o vorbă. Întoarsă acasă, punea pe plită nouă grămăjoare de cărbuni. A doua zi, înainte de răsăritul soarelui, încheia vraja terapeutică, stropind bolnavul cu apă descântată.

Ceea ce făcea să crească însă valoarea ritualurilor efectuate de Varvara Ungureanu erau descântecele. De o certă valoare literară, aceste *hipertexte* de energizare și vindecare psihică impresionau întotdeauna suferinzii. Nu le pronunța răspicat, clar și bine articulat. Dimpotrivă, le spunea într-o cadență repezită, ca un răpăit de ploaie, adesea abia înțelegându-se cuvintele conținute de descântec. Era preocupată, desigur, de rosturile lecuitoare ale incantației, și nu de impresia artistică. Totuși, imaginile folosite în variantele repertoriului său etnoiatric sunt expresive, bine închegate și rotunjite. Tiparele vechi le-a îmbogățit cu noi imagini, fără însă a da impresia de improvizație nedesăvârșită. La repetare, descântecul de un anumit tip nu era reprodus niciodată identic, baba Varvara putând adăuga, pe parcurs ori la nesfârșit, noi module adecvate contextului dat. Un efect deosebit îl aveau descântecele dialogate, cum ar fi cel *de șopârlaiță*, unde agentul provocator de boală este supus unui adevărat interogatoriu, fiind iscodit, certat și chiar pedepsit.

Descântătoare autentică, nu-și asuma niciodată, în exclusivitate, actele pe care le săvârșea. Aliații ei în acțiunile taumaturgice alcătuiesc o paletă largă; de la zona întunecată cu diavoli, spiriduși și duhuri ale pădurii, până la componenții luminosului Olimp creștin. Pentru a vindeca o femeie căreia i s-a făcut *pe ursită*, erau chemați în ajutor 99 de draci: „– Voi draci, mulți ca frunza,/Iuți ca spuza,/Na-vă vouă frigarea înfrigărată/Cerbinte și-nfocată,/Să vă duceți la vrăjmașa Ilenii de-ndată/La pământ s-o trântiți...“[330]. Dimpotrivă, pentru alungat *deochiul* și *potca* imaginează o scenă *sui-generis*, în care Dumnezeu îl pune pe Sfântul Petru să-l tămăduiască pe suferind: „În dealul Garaleului/Șădi Dumnezeu și Sfântul Petrea/Uni s-adunî potca, diochiul/Șî toati rălili pământului./– Petre, Petre du-ti la Ion/Sî-i iei potca șî săgețili/Șî toati rălili pământului“[331].

Convinsă de eficiența gesturilor magice și a descântecelor pe care le rostea, Varvara Ungureanu nu-și aroga însă virtuți supraumane. Ancorată la modul maxim în realitatea vieții de zi cu zi, nu separa prea mult sfera etnoiatrică de alte

preocupări mai prozaice. Dar, în anumite cazuri, când se cerea intervenţia ei, se izola de ceilalţi, învăluind în mister utilizarea unor obiecte magice foarte temute, ca *figurinele de ceară, gura de lup* sau *mătrăguna sorocită*. Nu accepta să săvârşească acte de magie neagră, temându-se că vrăjile făcute pe nedrept sau nu se îndeplinesc, sau se întorc împotriva acelei persoane care le face.

Dacă maladiile umane puteau fi tratate în primul rând de femei, animalele bolnave erau vindecate mai ales de bărbaţi. Crescători de vite mari, baci sau ciobani la stână, slujitori pe la grajdurile boiereşti, potcovari şi chiar agenţi veterinari la crescătoriile particulare sau de stat, aceştia erau mult mai familiarizaţi cu lumea necuvântătoarelor. Această departajare nu este însă rigidă, multe femei ştiind să intervină în cazul unor probleme privind sănătatea orătăniilor din gospodărie. De asemenea, descântătoarele cunosc cele mai complete formule magice pentru *mana vacii*. Bărbaţii care au fost copii unici la părinţi sau n-au avut nici o soră au trebuit să deprindă anumite leacuri şi descântece de la mamele sau bunicile lor, mai cu seamă dacă acestea erau vindecătoare pricepute. Dumitru Gh. Pricop din Zăneşti-Neamţ mărturisea că a deprins descântecele de la bunica sa, cunoscută în sat ca baba Irina. „Mă ducem adesea pi la dânsa ş-o auzăm discântând. Şi ie o ţânut sî-nvăţ şî eu cî spuné ie – vini vremea-n multi cazuri, chici la nacaz la nu ştiu ci şî-i bini sî ştii. Ci sî ti mai duci pi la altcineva“[332].

Cei mai buni dintre lecuitorii de animale sunt numiţi în Moldova *nălbari*. Termenul, care vine din limba turcă, se pare că s-a folclorizat mai ales în această parte a ţării. La origine, cuvântul turcesc *nalbant* desemna pe veterinarul curţii domneşti, care se ocupa atât de grajdurile de cai, cât şi de potcovărie. În actele *Uricariului*[333] se pomeneşte despre plata pe care o primea, la 1776, *nalban-başa* sau *nalbant-başa*, mai marele grajdurilor domneşti, şi anume 120 de lei pe an. Termenul, atât sub forma sa originară, cât şi în variantele *nălban* şi *nălbar*, îl întâlnim numai în operele unor scriitori moldoveni, ca Gh. Asachi, Calistrat Hogaş sau Mihail Sadoveanu[334]. Pătrunderea acestei denumiri în mediile rurale s-a produs destul de târziu, de vreme ce n-o aflăm nici la cronicari şi nici la Dimitrie Cantemir[335].

S-ar putea ca folosirea acestui cuvânt în romanul *Fraţii Jderi* de Sadoveanu, a cărui acţiune se petrece pe vremea lui Ştefan cel Mare, să constituie un anacronism. Dar acest fapt nu împiedică surprinderea exactă a profilului personajului. În primul rând, *nălbarul* nu se confunda cu *vraciul*. Povestind despre intenţiile bădiţei Simion, Ionuţ Jder, eroul principal al cărţii, afirmă: „Zice că vrea să facă din mine *vraci* şi *nălbar*. Căci măria sa are nevoie de cai buni pentru oaste, şi, dacă n-oi fi eu vraci bun şi nălbar, apoi rămân oştile măriei sale fără cai: leapădă iepele şi pier mânzii“[336].

Prestigiul *nălbarului* era deosebit de mare într-o perioadă în care caii constituiau o avere nepreţuită pentru tracţiune şi război. Soarta domnitorului într-o

bătălie depindea, de multe ori, de sănătatea calului său. În acelaşi roman sadovenian, cel mai bun lecuitor din ţinut este chemat să consulte caii domneşti: „Am auzit eu cu urechile mele spunându-se că *nălbar* ca Simion Jder, comisul, nu se află în toată Ţara Moldovei“[337]. Comisul aduce cu el toate sculele, în primul rând stricnelele pentru luat sânge. De asemenea, vrea să aibă la îndemână *spânţ*, cea mai nimerită buruiană pentru vindecat *răpciuga* şi alte boli de-ale cailor.

Calistrat Hogaş aminteşte de un lecuitor de animale mai aproape de zilele noastre, întâlnit de prozator prin Munţii Neamţului. „Acesta e Gârneaţă, *nălban* vestit pe vremea aceea până departe“[338].

Nălbarul din satele moldoveneşti de astăzi, fie el din judeţul Iaşi, Neamţ ori Vaslui, se pricepe să vindece tot felul de animale. Are experienţă şi este chemat ori de câte ori e nevoie de o operaţie mai dificilă: de scos *curducul*, de slobozit sângele rău, la spart oaia sau vita umflată în *deşert*, la naşteri, la *trânjit* sau la *zâmbrit* caii ş.a. Are mână bună la alinat durerile, ştie să *hultuiască* oile sau vitele împotriva vărsatului şi cunoaşte bine toate plantele medicinale.

Denumirea de *nălbar* s-a păstrat în lumea rurală moldovenească datorită unei etimologii populare legate de *nalbă* (cu cele trei variante ale sale: Althæa officinalis, Althæa rosea şi Malva Silvestris), buruiană de leac folosită des în etnoiatria românească. Era de aşteptat deci ca bunul cunoscător al plantelor folositoare la diferite boli de animale să poarte numele de nălbar. „Un astfel de lecuitor a fost, la Gheräeşti – Neamţ, Petrea Ienăşcuţ, căruia i se spunea *Nalbariu*, pentru că intervenţiile sale se bazau, aproape în exclusivitate, pe efectul plantelor medicinale“[339].

Experienţa de zi cu zi în privinţa creşterii animalelor din gospodărie ori adunate în ceairuri şi stâni a determinat apariţia mai multor oameni care ştiau să acţioneze eficient ori de câte ori era nevoie. Ceea ce aducea nălbarul în plus în aceste conjuncturi terapeutice erau leacurile rare, păstrate de memoria cea mai conservatoare a comunităţii săteşti. Astfel, el ştia că pentru tusea oilor trebuia să se ia „un dihor jupuit de piele şi, arzându-se carnea cu oase cu tot, să se amestece cu sare, şi să se dea oilor primăvara, că din aceea vor cunoaşte odihna şi leacul“[340]. Sau, pentru ciuma cailor, va şti să întrebuinţeze carne de urs mărunţită şi amestecată în tainul de ovăz[341]. Nălbarul posedă, de asemenea, o intuiţie a diagnosticului corect, un al şaptelea simţ al alegerii tratamentului în funcţie de caracteristicile animalului bolnav (nu este vorba numai de specificul rasei sau speciei respective, ci şi de anumite trăsături individuale ale exemplarului avut în vedere).

Atunci când este cazul, nălbarul descântă *de dalac, de muşcătură de şarpe* ori *de răsfulg*, aşază un ban de argint la *osâşoare* sau la *muşcătura de câine* şi strânge cu îmblăciul gâtul animalului bolnav de *brâncă* ori de *şopârlaiţă*, ca să dea boala înapoi.

Nălbarul provine adesea dintr-o familie în care meseria s-a practicat mai multe generații, din tată în fiu. Uneori, în aceeași casă în care bărbații sunt buni lecuitori de animale, femeile știu să aline suferințele omenești și să descânte. Nu întâmplător, una dintre informatoarele ieșence chestionate de Dimitrie P. Lupașcu în *Medicina babelor*[342] se numea Ioana Raiu Nălbari, ceea ce ne indică în mod sigur o anume profesionalizare în etnoiatrie a familiei din care făcea parte femeia. Și în prezent întâlnim în antroponimia din Moldova numele de familie Nalbaru și Nalbariu.

Spre deosebire de multe vrăjitoare, nălbarul nu practică *magia neagră* și nu *aruncă* boala pe alte animale din vecinătate. Totuși, este bănuit că știe cum să ia, cu ajutorul unor acte magice, din fruptul vacilor din vecini sau cum „să mulgă" lapte din dricul căruței.

Agenți magici auxiliari

Descântătoarele cel mai adesea, iar în unele cazuri și nălbarii au nevoie de asistența unor persoane care posedă, prin naștere sau prin poziția lor în familie ori în comunitatea rurală, caracteristici *numinoase*, adică o anumită energie binefăcătoare intrinsecă. Aceste ființe care au capacitatea de a media forțe impersonale, oculte dar eficiente, se constituie în *agenți magici auxiliari*.

Astfel de ființe sunt *gemenii*. Aceștia au cunoscut, de-a lungul timpului, o prețuire deosebită în spațiul carpato-dunărean. Mulțimea documentelor arheologice atestă prezența cultelor *cabirilor*, *cavalerilor danubieni*, *dioscurilor* și *dolichenilor*. Încărcați cu virtuți excepționale, era firesc ca gemenii să se înscrie în rândul celor mai buni taumaturgi. Perechea gemelară conlucrează spre binele celor vătămați de boală.

Sfinții anarghiri Cosma și Damian, de exemplu, au pătruns în descântecele românești, sporind puterea lecuitoare a acestora. Ei au fost percepuți în popor precum *în Viețile Sfinților*: „ca doi luminători, strălucind pre pământ cu faptele cele bune, pentru care au și luat de la Dumnezeu *dar de tămăduiri*, dând sănătate sufletelor și trupurilor, doftorind tot felul de boale, tămăduind toate neputințele în norod și izgonind duhurile cele viclene"[343].

Incipiturile textelor de magie terapeutică au asimilat în unele cazuri numele vracilor Domnului, dându-le cele mai neașteptate ipostaze, semn al unor metamorfoze îndelungate: *Cosman d'amin, Cosmă Dămin, Cuzman de Amin*. Numele *dioscurilor creștini*, printr-o procedare sintetică, specifică vorbirii populare, devine de multe ori *Cosmandin* (transferat și asupra praznicului dedicat lor în calendarul ortodox). Apelativul grecesc de *agioi iamasikoi* = „sfinți doctori" este

comprimat, într-un descântec apărut în revista „Buciumul român", la forma de *ai iamata*[344].

Anarghirii devin, în descântece, personaje mitologice, cărora, în mod evident, li se ignoră originea. Ei au puteri cu totul ieșite din comun, pot alunga duhurile rele și purifica universul: „Amin, Amin/Cosmă Damin,/Unde purcezi,/Codrii ciuntezi,/Toate fântânile,/Toate izvoarele/De maluri/Și de gloduri/Să le cureți! (Horodnicul de Jos – Suceava). Mai frecvent sunt invocați în descântecele *de lingoare, de răul copiilor* și *de speriat* – maladii apreciate ca fiind deosebit de grave.

La cunoștințele acumulate prin învățătură și practică medicală, sfinții Cosma și Damian adăugau evlavia, puritatea lor, sfințenia și milostenia creștină. Pornind de la statutul lor de *gemeni*, posedau niște puteri tainice, potențate de dualismul și complicitatea frățească. Simpla lor prezență la căpătâiul bolnavului îi asigura acestuia șanse de vindecare. Sfinții perechi apar, de cele mai multe ori, și în *răvașele* etnoiatrice. De exemplu, un răvaș *de brâncă*, inclus de I. A. Candrea în monografia *Folklorul medical român comparat*, integrează în invocările sale, scrise în spirală, de la stânga la dreapta, numele doctorilor creștini perechi: Chiril și Ioan, Cosma și Damian, Pantelimon și Ermolaie, Samson și Diomid[345].

Virtuțile ezoterice ale gemenilor anarghiri îi ajută să stăpânească lumea ca niște magicieni și să poată capta sprijinul unor entități superioare.

În satele moldovenești, gemenii sunt considerați, ca și în basme, *năzdrăvani*. Ei pot ajuta la vindecarea mai multor boli, au puterea de a fermeca, descânta și lecui[346]. Pe timpul epidemiilor de ciumă, localitatea putea fi ferită din calea molimei dacă se trăgea în jurul granițelor ei o brazdă cu un plug lucrat de doi fierari, *frați gemeni*, din lemnul a doi copaci *îngemănați*, plugul fiind tras de boi *gemeni*, mânați de doi flăcăi *gemeni*. Această arătură magică putea fi eficientă și în cazul altor epidemii. În toate situațiile era esențial să se păstreze condiția ca feciorii care apăsau pe coarnele plugului „să fie de-a gemenea" (Frasin – Suceava).

Credința în capacitatea lecuitoare a gemenilor este generală la români. Atanasie M. Marienescu culegea, la 1870, un *descântec de mușcătura șarpelui*, de la Elena Andrei din Oravița, în care apare un fragment insolit: „Cu piciorul de doi copii/De gemeni, te pripii,/Și în aer te gonii". Aceste versuri au fost introduse de informatoare pentru a-și legitima harul taumaturgic. Folcloristul bănățean specifică într-o notă: „Descântătoarea zice că acele muieri care s-au născut ca gemeni au putere foarte mare de a fărmeca, descânta și vindeca"[347].

După ce se așeza pe pragul casei, piciorul scrântit era călcat de trei ori de o femeie care a născut copii gemeni[348]. Formula magică însoțitoare îl punea pe pacient în fața unei alegeri: „– Ci vrei/Picior sclintit/Sau doi copii de gemene?". Acesta răspundea cum era de așteptat: „– Picior sănătos!" (Vama – Suceava) sau „– Sanatati vreu!" (Ciohorăni – Iași). Mai rar, cea care trăgea oasele provenea ea însăși din frați gemeni.

În satele moldoveneşti, mamele de gemeni sunt chemate întotdeauna când cineva „a călcat rău“ (Sireţel – Iaşi), şi-a scrântit piciorul sau i s-a deplasat vreun os. Pe lângă gestul magic pe care îl îndeplinesc – călcatul locului afectat de trei ori şi rostirea descântecului succint specific – mamele de copii gemeni posedă cu adevărat dexteritatea de a pune oasele pe făgaşul lor normal. Această abilitate o datorează praxisului îndelungat. Ca şi în atâtea alte situaţii din medicina empirică, latura magică secondează realizările tămăduitoare datorate îndemânării practicantelor.

Harul mamelor care au născut gemeni în vindecarea afecţiunilor sistemului osos este preţuit în multe alte ţinuturi europene. Dăinuie astfel până astăzi obiceiuri ale antichităţii. Marcellus Empiricus era convins că „durerile de şale trec dacă-l calcă o femeie care a născut doi gemeni“[349].

Gemenii, care au înfricoşat comunităţile primitive ca o oglindă cu două feţe, una de lumină şi alta de întuneric, au adus şi speranţa în tămăduire. Şerpii gemeni împletiţi pe caduceul lui Hermes puneau la un loc unul miere, altul fiere, unul otravă, celălalt antidotul necesar, preparând împreună mixturi lecuitoare. Pentru că „sănătatea este echilibru, armonizarea tendinţelor contrarii (simetria volutelor şerpilor), punerea în ordine a afectivităţii, exigenţa spiritualităţii ce prezidează nu numai sănătatea sufletului (dar) ce determină totodată sănătatea trupească“[350].

La fel de importantă, pentru universul etnomedical, este şi prezenţa *mezinului*. Acesta se numără printre fiinţele dotate cu anumite puteri vindecătoare, chiar magice, deşi nu aparţine tagmei descântătoarelor, vracilor sau vrăjitorilor. Învăluit într-o anume *numinozitate*, el este un focar al activării sacrului, înlesnind medierea privilegiată între omenesc şi supranatural. Se crede că este mai bine ca anumite gesturi vindecătoare să fie făcute de copilul „cel din urmă născut într-o familie“ (Eşanca – Botoşani) ori dintr-un neam. În mai multe sate din Moldova, când cineva suferea de *ulcior*, era chemat un mezin care împungea în bubă „c-on hir de orz“ sau „di nouî ori cu nouî hiri“ (Odaia – Bursucani – Vaslui). Alteori era pus să prindă *ulciorul* în cruce, cu trei degete, spunând în acelaşi timp, de 9 ori: „Amu ti văd,/Amu sî pcei/Sî ti întorci,/Sî nu coci !/Aşa cum n-au degetele mele copturi,/Aşa să nu coci nici tu !“ (Liteni – Moara, Suceava).

Cel care avea pe limbă o *puşchea* punea un mezin să-l întrebe: „– Ce ai pe limbă? Bolnavul răspunde: – O puşchea ! Mezinul, scuipând în sec: – Ptiu, amu sî cheie!“[351].

Tot copilul cel mai mic din casă era chemat să lecuiască umflătura numită *broască*, „muşcând-o de trei ori“ (Româneşti – Botoşani). Pentru a desăvârşi tămăduirea, era pus şi să descânte, considerându-se că „numai aşa poate fi de leac“ (Răchiteni – Iaşi). În final, descântecul includea o formulă explicativă: „Cum n-o mai făcut mama mè/Nici un copchil,/Şî n-o mai tras nici o durere,/Aşa să rămâie Costache curat/Şi luminat“ (Dumbrăveni – Suceava).

Un obicei atestat în anul 1885, la Dolhasca – Suceava, dădea drept remediu potrivit, pentru un bolnav de friguri, ca un mezin să pună pe el mâna cu care a omorât ţâncul pământului[352]. În Moldova (Bacău, Covurlui, Tutova, Vaslui) se credea că bolnavul de epilepsie se vindecă numai dacă-l muşcă de deget un mezin sau o mezină (cel din urmă născut dintre fraţi şi surori) în momentul când începe criza (sau accesul)[353].

Prâslea este chemat să asiste descântătoarele la mai multe acte magice, la culesul plantelor medicinale şi la procurarea instrumentelor necesare (mături părăsite, pietre fulgerate, fiare de nouă feluri etc.) pentru desăvârşirea practicilor curative. Încheind un ciclu biologic, *mezinul* poate opri un proces degenerativ prin simpla sa prezenţă. Puterile lui taumaturgice, inclusiv cele magice, cu care este investit de mentalitatea populară sunt date de calitatea pe care o are, aceea de *fiinţă a răscrucii*. Odată terminată o etapă a vieţii, poate începe una nouă sub auspicii mai bune, iar *mezinul* are forţa să înfăptuiască acest lucru.

Protagoniste ale vrăjilor de dragoste, pe care le săvârşesc adesea fără asistenţa descântătoarelor, *fecioarele* sunt chemate uneori să asiste la vindecarea *năjitului*. Ele posedă *in nuce* energia ocultă a purităţii şi sfinţeniei, a nonmanifestatului şi inaccesibilului. Fecioarele pot asigura o relaţie cu forţele supranaturale, reîmprospătând unele valenţe taumaturgice legate de *sacru*, acel „dat ireductibil, care este experimentat şi trăit prin intermediul psihologicului“[354] care însă rămâne un mister pentru reprezentările limbajului uman. Ascetismul implicit fecioriei conferă acestei perioade din viaţă o disponibilitate permanentă spre sferele transcendentale.

În ceea ce priveşte *năjitul*, ca boală umană, el afectează o zonă *gingaşă*, cea a urechii, cumulând la un loc mai multe afecţiuni de domeniul otorinolaringologiei: guturai, otită medie, nevralgia trigemenului, gingivită şi uneori chiar dureri de măsele. În unele descântece boala este ameninţată, în mod frecvent, că va fi prinsă şi lovită de o fecioară: „Fugi, năjâti precăjâti/Că te-agiungi-o fată mare,/Cu chicioarele spălate,/Cu ţâţâli bourele/Cum te-agiungi,/Cum te-mpungi“ (Mogoşeşti – Siret, Iaşi). Sau: „Că vine fată fecioară,/Cum te ajunge,/Cum te pricăjeşte“ (Gârceni – Vaslui); „Cî te-agiungi/Fată mare,/Cum te-agiunge,/Cum te taie“ (Băluşeşti – Icuşeşti, Neamţ); „Cî te-ajungi-n cali/O fatî ficioarî,/Cum te-ajungi,/Cum te omoarî“ “ (Odaia – Bursucani, Vaslui); „Cum te-ajunge,/Cum te frige“ (Călimăneasa – Vrancea). Alte variante ale acestui tip de text magic cuprind motivul *călcâiului* sau al *piciorului* de fată mare, la fel de eficient în nimicirea năjitului. Destul de des apar în descântecele de năjit, ca fiind de leac, *poalele de fată mare* sau de *fată fecioară*. Sporadic, fecioara este prezentată tămăduind năjitul şi-n alte moduri decât prin lovirea cu piciorul sau călcâiul: „Că te-ajung/Cu fum/De baligă alinată/Şi cu mâna/De fată curată“ (Bordeştii de Sus – Vrancea) sau: „Că te-afumă fată mare/Cu baligă de la Sf. Marina“ (Oituz – Bacău).

Intervenția fecioarei în structura descântecelor de vindecat năjitul este de dată mai recentă decât cea a unor animale emblematice pentru folclorul din spațiul carpato-dunărean ca lupul, ursul sau bourul. Un argument în acest sens îl constituie faptul că marea majoritate a textelor de năjit au personaje taumaturgice din sfera animalieră.

Când practica terapeutică a solicitat în mod constant prezența unei fecioare, aliații arhaici au început să fie înlocuiți și în descântec. Într-o fază intermediară, motivul *călcâiului de fată mare* este asociat vechiului protagonist al acțiunii magice: „– Fugi, năjite pricăjite,/Că te ajunge *ursul mare*/Și-un călcăi de fată mare" (Miroslovești – Iași); „Năjit pâclișât,/Ieși și fugi,/Că vine *lupu* din pădure,/Cu un călcăi de fată mare..." (Berezlogi – Iași) ori „– Fugi, năjâtă precăjită,/Că te-ajunge *Sfântu Soare*/Cu călcăi de fată mare" (Blăgești – Bacău).

Ritualul care preceda rostirea acestui fel de descântece, le explică întrutotul simbolistica. O fată fecioară apasă ușor cu piciorul urechea bolnavului, care se află așezat cu capul pe pragul ușii, apoi, după ce s-a descântat locul dureros – de cele mai multe ori de către bătrâna vindecătoare – face cruce cu călcâiul drept pe pământ, în fața intrării în casă (Albele – Bârsănești, Bacău). Uneori însăși fata descântă în momentul în care apasă cu călcâiul pe urechea afectată: „– Fugi, năjite pricăjite,/Că te ajung călcâiele mele..." (Pâhnești – Arsura, Vaslui). În alte localități, fecioara dă de trei ori cu călcâiul îndărăt, ca pentru a alunga boala (Sodomeni – Pașcani).

Când este vorba de o vită ce suferă de *năjit*, adică de o ipostază mai puțin gravă a *răsfulgului*, o fată mare lovește cu călcâiul pulpa inflamată (Dracșani – Sulița, Botoșani). Dacă fecioara, dintr-un motiv sau altul, nu poate veni la căpătâiul bolnavului, îi dă descântătoarei o poală de cămașă (principiul *pars pro toto*) care este de ajutor în vindecarea *năjitului* (Dolheștii Mari – Suceava). În alte cazuri se descântă cu un pantof de fată mare (Huruiești – Bacău). Neîntinarea, neprihănirea, imacularea, puritatea sunt tot atâtea virtuți care ajută la curățirea locului infestat de boală.

Pentru adunarea unor buruieni de leac sau pentru pus balega de vacă, strânsă la Ziua Crucii, într-un gard sau pe „nuielile de la coșer" (Șipote – Iași) erau chemați *copiii*. Se credea că simpla lor prezență ajută la grăbirea vindecării unei boli sau la reușita descântatului. Potențialitatea lor magică este dată de candoarea și nevinovăția acestei vârste. Folosiți de multe ori în riturile magice ale altor neamuri, ca auxiliare speciale, copiilor li s-au atribuit și capacități divinatorii. „Știm că statutul lor social este unul aparte, incert și tulburător, din pricina vârstei și a faptului că nu au trecut definitiv de ceremonia inițierii. Și în cazul lor virtuțile magice le sunt conferite tot de calitățile clasei căreia îi aparțin"[355].

Ei învață, adesea, în momentul desfășurării ritualului etnoiatric, aproape fără să-și dea seama, textele descântecelor. În această împrejurare, vindecătoarele nu

se tem că-și vor pierde harul, cum s-ar întâmpla dacă persoana care le asistă ar fi mai în vârstă decât ele. Numinozitatea copiilor este sporită dacă le trăiesc ambii părinți și dacă măcar timp de zece ani n-a murit nimeni în familia lor.

Și nașii de botez sunt chemați să asiste descântătoarele. Mai ales atunci când se îmbolnăvesc finii lor. La *năjit* se crede că este bine să scuipe nașul în urechea care supurează pentru a grăbi vindecarea (Pojorâta – Suceava). Când finul ori fina aveau atac de epilepsie, nașa trebuia să-i înțepe în degetul cel mic atenuându-le astfel suferința (Glodu – Panaci, Suceava).

O categorie specială de actanți-martori ai riturilor terapeutice o constituie cei bănuiți a fi vinovați de apariția stării maladive. Dintre aceștia, cei chemați mai frecvent erau oamenii cu *ochi răi*, deochitorii care fac rău și fără să vrea, aruncându-și doar privirea. „Aceeași credință se regăsește exprimată la toate limbile, încă din cea mai veche Antichitate, prin ebraicul *qinah*, grecescul *baskania*, latinul *fascinum*, sicilianul *jettatura*. În berberă *tit* – «ochiul" – atunci când este întrebuințat singur, ca și în arabă *'ain* conține ideea de ochi *răi*"[356].

Fără a fi invitate să participe propriu-zis la acte terapeutice, o seamă de persoane învăluite de o aură numinoasă, furnizează obiecte cu puteri magice descântătoarelor. Se foloseau astfel pentru rituri lecuitoare bucăți din colacul miresei, flori din cununa ei, fire de beteală, hurmuz de la *Capra* de Anul Nou, fuiorul tors prima dată de o copilă sau împletitura ei „de-nvățătură" ș.a. Animalele *răsfulgite* se mulgeau „printr-un inel de cununie" (Huțani – Vlădeni, Botoșani). Acest inel de aur era și mai bun de leac dacă aparținea unei mirese *cinstite* sau unui tânăr care s-a însurat de fecior (Straja – Suceava).

Când se afuma copilul bolnav de *sperietură*, pe lângă plantele folosite, *avrămească*, *cojocul lupului*, *cristinească*, *sulfină albă*, se mai punea pe foc „o zdreanțî di rufî di la mamî, tatî, frați" (Grivița – Vaslui), transferându-se astfel atașamentul, dragostea și intențiile ocrotitoare ale celor din familie.

Cu totul insolită – supraviețuind din adâncul timpurilor – este chemarea în ajutorul bolnavului a unei persoane decedate. Astfel, cel care suferea de amețeli era pus să strige pe nume, la gura sobei, o rudă trecută în lumea drepților (Băcești – Vaslui).

Agenți nocivi

O parte dintre bolile tratate de etnoiatrie au cauze bine cunoscute: accidente de tot felul, răceli sau molipsiri. Altele însă, cu implicații psihogene, sunt atribuite unor făpturi fantastice, întâlnite în perioade nefaste ale anului și, mai ales, în anumite momente ale zilei, într-un *ceas rău*, în locuri bântuite, necurate. Așa-zișii *soli iezmatici*, acești demoni iatromitici îmbolnăvesc adesea indi-

rect, din motive imprevizibile: „din întâmplare, din reverberaţia prezenţei lor în anumite locuri şi momente, ca o consecinţă nefastă a activităţilor lor"[357].

Categoriile cele mai redutabile de agenţi nocivi se circumscriu ancestralelor fobii umane: frica de tenebrele nopţii şi chiar de zorii zilei, de vijeliile ameninţătoare ale verii, de bulboanele adânci ale apelor şi de spiritele morţilor.

Duhurile rele se trezesc o dată cu întunericul, mai temute fiind purtătoarele celor trei conace de noapte, „cari stăpânesc pământul până la mijlocul nopţii, când pe toate şi pe toţi îi mătură *Îngerii* sau îi împrăştie cântatul cocoşului"[358].

Angoasele nopţii au originea în preistorie. Primejdiile obiective pe care le-au resimţit primii oameni, în nopţile bântuite de fiare sălbatice, s-au convertit cu timpul în ameninţări subiective. Noaptea a devenit momentul epifaniei forţelor malefice. Frica *în* întuneric s-a continuat cu frica *de* întuneric[359].

Notând comportamentul băştinaşilor din Kenya şi Uganda, C.G. Jung sesizase metamorfoza totală a acestuia la lăsarea nopţii: „O dată cu apusul soarelui, domneşte o altă lume, lumea tenebrelor, lumea lui *ayâk*; a răului, a pericolului, a fricii. Filosofia optimistă ia sfârşit şi începe o filosofie a fricii de fantasme şi a obiceiurilor magice care trebuie să apere de rău"[360]. *Ayâk*-întunericul, originara noapte psihică, era cel care aducea bolile şi moartea.

Şi pentru mentalitatea românească, noaptea este redutabilă: „Acesta e timpul necurat, timpul rău; atunci umbă urâtul, strigoii, pricolicii, stafiile de tot felul şi tot atunci vrăjitorii au puterea mai mare, pentru că conlucrează cu ele. Se spune că în acest timp necurat umblă numai cei ce au legătură cu fiinţele întunericului..."[361].

Unele observaţii asupra comportării organismului bolnav în fiecare moment al zilei au dus la concluzia că toate procesele morbide se accentuează la asfinţitul soarelui. După acea oră, boala ajunge la intensitate maximă. Chiar pentru oamenii sănătoşi, noaptea aduce simptome neplăcute: o anumită nelinişte, nejustificată de o ameninţare concretă, *acmee*, *acoasme* (halucinaţii auditive), uşoare *agnozii*, tahicardie, ridicarea tensiunii arteriale şi chiar *nictalopie* (cecitate nocturnă). *Nictofobia* a creat duhurile necurate ale nopţii: năluciri, diavoli, pricolici, ştime, care, în anumite condiţii, provoacă *amorţeala capului*, *boala copiilor*, *ceasul rău*, coşmarurile, frigurile şi insomniile. Până şi *pocitura* apare uneori „dintr-o sperietură de noapte" (Alexeşti – Ipatele, Iaşi). *Nyx*, „noaptea" la vechii greci, era considerată fiica Haosului. Ea străbătea cerul într-un car tras de patru cai negri, anturată de alaiul fetelor sale, Furiile şi Parcele, aducând idei negre, vise, spaime şi monştrii devoratori, obsedanţi, ai mustrărilor de conştiinţă[362].

După căderea serii, ţăranii se feresc să purceadă la drum, mai ales marţea sau sâmbăta (Motoşeni – Bacău), iar când nu au încotro, fiind siliţi de situaţii speciale, ocolesc răscrucile de drumuri, hotarele, haturile, locurile unde s-au săvârşit omoruri, sinucideri, ca să nu fie loviţi de duhuri necurate, numite şi „îngeri răi"

(Icuşeşti – Neamţ). Se crede că, chiar dacă ieşi numai până în curte, spre miezul nopţii, trebuie să-ţi faci cruce şi „să sumuţi câinii" (Şipote – Iaşi), că să nu te lovească *izdatul* şi *potca*.

O seamă din vedeniile şi *iasmele* rele, ce bântuie în nopţile fără lună, sunt spirite ale morţilor. *Strigoi*, *stafii* sau *moroi* îi înspăimântă pe cei vii şi le provoacă îmbolnăvirea. Cei întorşi din moarte au obiceiul să strige la fereastra unor rude de ale lor sau a unor persoane „slabe de înger", vulnerabile, cum ar fi femeile însărcinate sau lehuzele. Dacă cei chemaţi pe nume au imprudenţa să răspundă, sunt *pociţi*, *muţesc* sau se pornesc, fără voie, spre un loc de pierzanie. De aceea se crede că nu este bine să răspunzi noaptea, când te strigă cineva de afară, decât a treia oară, ca să te asiguri că nu este vorba de un duh necurat.

Cel care cheamă se încadrează în rândul celor mai vechi reprezentări europene ale mortului, care se întoarce din mormânt pentru a-i chinui pe cei vii. În versiunile arhaice ale acestei reprezentări, apelul făcut de fiinţa supranaturală, de spiritul unui defunct către o anume persoană, ducea la moartea imediată a acesteia. Gautier Map (1135-1209), arhidiacon de Oxford, este primul autor medieval care consemnează o întâmplare din Ţara Galilor, circumscrisă credinţelor de acest fel. Cavalerul Guillaume Laudun i-a povestit episcopului de Hereford că, în satul său, un galez răufăcător a devenit strigoi, la patru zile după deces, şi a început să-şi strige pe nume consătenii, în fiecare noapte, unii după alţii. „Cei chemaţi cad bolnavi şi mor după trei zile, astfel încât nu mai rămâne multă lume în sat"[363].

În alte ţări apare şi credinţa că nu trebuie să răspunzi *prima dată* unei astfel de chemări. Citând după Leon Allatius, Dom Calmet – autorul unei celebre lucrări despre strigoi – spune că, în insula Chios, pe la 1751, locuitorii nu răspundeau la prima voce pe care o auzeau strigându-i afară, noaptea, de teamă să nu fie un spirit sau un strigoi. „Însă, dacă îi strigă de două ori, înseamnă că nu este un *brucolac*: aşa numesc ei aceste arătări. Dacă cineva le răspunde la prima chemare, arătarea dispare, dar cel căruia i-a vorbit moare negreşit"[364]. Denominaţia întemeiază identitatea individului şi reprezintă o legătură intimă cu acesta. Atunci când duhul cel rău ştie numele posibilei sale victime, aceasta se află în mare pericol. „A cunoaşte numele, înseamnă a putea chema, deci a-ţi putea impune voinţa"[365].

Cei mai redutabili agenţi nocivi apar în perioada *Rusaliilor*, când aerul este bântuit de sufletele morţilor. Peste angoasa provocată de aceste spirite damnate s-au suprapus elemente de *anemofobie* (teama de curenţi de aer şi de vârtejuri), de *agorafobie* (teama de spaţii deschise) şi de *aerofobie*[366].

Ielele, numite, în Moldova, şi *Bălţatele*, *Dânsele*, *Frumoasele*, *Mândrele*, *Rusaliile* sau *Vântoasele*, pot fi întâlnite în nopţi cu lună, până la cântatul cocoşilor, în intervalul de timp cuprins între Paşti şi Sânziene, când bântuie vânturile rele,

vârtejurile și vârtecușurile. Demoni ai văzduhului, ele se înfățișează în ipostaza unor „fete-zâne cu aripi" (Ceahlău – Neamț), în număr de 7, 9 ori 12, care se învârt în horă și cântă deasupra munților și pădurilor, pe cer. Pe unde trec, „rămâne iarba tăiată, grâul ras" (Rădeana – Ștefan cel Mare, Bacău). Înfățișarea lor îmbină trăsături contrastante. Pot fi tinere, frumoase, atrăgătoare sau, dimpotrivă, pocite, urâte, blestemate, nebune, prezentând toate defectele fizice: una gângăvește, alta este holbată, una are spinarea strâmbă, alta este cocoșată, una este șchioapă ș.a.m.d. Ielele apar în straie ori văluri albe, dar pot fi și dezbrăcate, despletite. Mai rar, „se văd în aer, ca niște lumini" (Răiuți – Reghiu, Vrancea) sau ca un „roi de albine, spulberătură de vânt" (Vama – Suceava).

Dânsele au un comportament ambivalent, ca și cel al vânturilor, cu care se identifică, trecând ușor de la blândețe la violență, de la veselie la răzbunare, de la acalmie la mânie și furie elementară. Cântecele lor traduc mirajul sonor al mișcărilor aeriene. Însăși apariția lor se datorează „animismului violent al vântului, animism divizat, opresat, bruscat, care creează o mulțime de ființe într-o furtună"[367].

Aceste făpturi demonice ale văzduhului trebuie evitate, pentru că sunt nocive. *Frumoasele* se arată celor care pasc noaptea caii. Iau bărbații și-i duc pe sus (Cucuteni – Iași), până departe, „îi zăpăcesc și-i poartă pe drumuri" (Orbeni – Bacău) toată noaptea, „prin locuri necunoscute" (Românești – Botoșani), „îi fac să piardă cărarea" (Vânători – Neamț). Cine se apropie de *hora ielelor* este „ghimboșat, strâmbat" (Boboești – Pipirig, Neamț). Dacă însă nu le strici jocul, te lasă în pace (Dulcești – Neamț). Cine le aude cântând, poate muți (Budăi – Iași), iar dacă nu se oprește pe loc și nu tace, în clipa în care se rotesc *Vântoasele*, este paralizat (Bordeștii de Sus – Vrancea). „Cini-i bolnav di *Dânsele*, nu poate merge" (Bivolari – Iași). Pe vremea lui Dimitrie Cantemir, când se îmbolnăvea un tânăr de paralizie ori de *dambla*, se spunea că a căpătat aceste suferințe de la *Frumoase*, zânele văzduhului[368].

O statistică efectuată asupra acestui interval temporal ar constata, într-adevăr, o înmulțire a crizelor reumatice și a parezelor. La acestea s-ar adăuga, în cazul persoanelor anemice sau cu un psihic labil, fenomene de abulie, amețeală, afemie și leșin. Accesele epilepticilor sunt mai dese în acest răstimp.

Pentru a fi feriți de necazurile provocate de *Iele*, oamenii evitau să iasă noaptea din casă, în săptămâna Rusaliilor, să doarmă sub cerul liber sau să răspundă când erau chemați pe nume de aceste făpturi iatromitice. Când născea o femeie în această perioadă a anului, se astupau cu grijă geamurile „să nu privească Ielele înăuntru" (Buda – Râșca, Suceava). Nu se lucrează de ziua lor, a *Rusaliilor* (Dumeni – Botoșani), mai ales nu se deapănă și nici nu se țese (Buciumi – Bacău). Ielele sunt rele și răzbunătoare îndeosebi față de cei care nu țin a noua joi după Paști (Curtești – Botoșani). Unii se feresc să lucreze la pădure, sau

în locuri mai izolate, până în *joia bulcilor* (*Sfredelul* sau *Bulciul Rusaliilor* – cum i se mai spune în zona Covurluiului), când se împrăștie *Vântoasele* (Bivolul Mare – Dorohoi)[369].

Locurile presupuse a fi bântuite de *Iele*, unde se văd *roate* cu iarbă vestejită (Ceahlău – Neamț), *rotocoale* (Bogza – Sihla, Vrancea), *cercuri* de iarbă arsă (Paltin – Vrancea), roșie ca focul (Straja – Suceava), bătucită, necrescută, în poieni, pe haturi, la crucile drumurilor sau *respinteni* (Bolotești – Vrancea), pe dealuri, în lunci ori pe *vatra jocului Înaripatelor* (Viișoara – Vidra, Vrancea) sunt ocolite. Cine calcă pe urmele *Zânelor vântoase* capătă dureri de picioare (Dolheștii Mari – Suceava), nu poate merge (Bivolari – Iași), i se iau *vinele* (Moara – Suceava) ori își pierde mințile[370].

Zânele patogene sunt contracarate de *Călușari*. Pe vremea lui Dimitrie Cantemir, mulțimea credea că „ei au puterea de a izgoni bolile cronice" cu jocurile și săriturile lor meșteșugite, călcând ușor, pe rând, toți cei 7, 9 sau 11 tineri din ceată, pe spatele celui *luat din Iele*[371]. Purtând un steag din ierburi de leac (usturoi și pelin mai cu seamă), supunându-se unui regim auster de viață, *Călușarii* ascultau de împărăteasa zânelor, *Irodiada*. Ei imitau zborul și dansul *Ielelor*, vindecând mai ales pe cei loviți de aceste făpturi misterioase. Încrederea în darul lor taumaturgic era foarte mare: „... bolile cele mai grele, care multă vreme își râseseră de meșteșugul celor mai iscusiți doctori, dispar ușor în acest fel; atât de mare este puterea credinței, chiar și când este vorba de o superstiție"[372].

Unul dintre procedeele vindecătoare folosite de *Călușari* consta în transferul agentului nociv din corpul bolnavului în cel al unui membru al grupului ludic. La un moment dat, călușarul cade la pământ, ca fulgerat, în timp ce, dimpotrivă, suferindul se ridica de jos și începea să fugă. „Intenția terapeutică a sincopei călușarului este evidentă: boala părăsește bolnavul și pătrunde în călușar, care moare pe loc, dar revine după aceea la viață, căci el este *inițiat*"[373]. Agenții nocivi și cei taumaturgici se află, în acest caz, într-o legătură foarte strânsă, ca două fațete ale aceluiași fenomen, cu rădăcini în mitologia daco-getică: „... împăcate și apropiate, *principiile* antagoniste (boala și moartea, sănătatea și fertilitatea) sunt personificate într-una dintre cele mai exaltante expresii ale diadei primordiale feminin-masculin: zâna și eroul catharctic pe calul său"[374].

Duhurile apelor, care îi trag în adâncuri pe trecători, la anumite ceasuri ale serii, sunt mai puțin temute decât *Ielele*, pentru că intervin mai rar în destinul muritorilor. Știma apei murmură „Ceasul a sosit,/Voinicul n-o venit" (Mihoveni – Suceava). Dacă se află cineva prin preajmă, îl poartă în bulboană (Măzănăiești – Suceava).

Soarele poate deveni nociv doar în momentul în care asfințește pe somnul copilului mic sau pe hainele acestuia lăsate afară la uscat, cauzând *plânsori* și vise rele. Substratul acestei credințe se află în timpuri străvechi, în care izvorul

luminii, al căldurii şi al vieţii constituia un model, impunând oamenilor atât traseul său zilnic cât şi cel anual. Soarele poate să ia oamenii cu sine şi, apunând, să-i omoare, pentru ca a doua zi dimineaţă să-i readucă la viaţă. Pentru unele populaţii primitive, o simplă privire aruncată apusului de soare poate să provoace moartea[375]. Cine nu se culca după apusul soarelui şi nu se scula o dată cu răsăritul astrului zilei, risca să se îmbolnăvească.

Acte magice

Terapeutica populară îmbină actele curative propriu-zise cu cele magice. Din această cauză, cercetările de etnoiatrie impun necesitatea abordării corelate, simultane, a empiricului cu magicul. Dacă prima categorie oferă motivaţii clare, virtuţile curative ale remediilor empirice putând fi verificate imediat, în ceea ce priveşte a doua situaţie, intervin numeroase necunoscute, legate de faptul că anumite reprezentări magice arhaice şi-au pierdut motivaţiile iniţiale. Relicte ale animismului, ale totemismului şi ale tabuurilor primitive alcătuiesc substanţa amalgamată a actelor tradiţionale de magie.

Ca orice magie pozitivă, magia terapeutică poate fi *homeopatică* sau *imitativă*, bazându-se pe legea *similitudinii* (efectul este similar cu cauza) sau *contagioasă*, bazată pe legea *contactului* sau *contagiunii* (lucrurile care au fost odată în contact continuă să se influenţeze unele pe altele, chiar şi după ce au fost separate). Aceste principii, stabilite de James George Frazer în primul volum al operei sale *Creanga de aur*[376], pot fi distinse în subtextul fiecărui rit taumaturgic, adesea în forme combinate. Aspectele de magie negativă sau *tabu* ţin mai ales de sfera preventivă a etnomedicinei.

Există şi o a treia lege a magiei, cea a *contradicţiei*, cu aplicabilitate largă în medicina magică, putând fi considerată reversul primei legi. Dacă, în ceea ce priveşte *magia homeopatică*, se aplică principiul *simila similibus curantur*, legea *contradicţiei* susţine că „asemănătorul alungă asemănătorul, provocând un rezultat contrar“ sau „opusul este înlăturat de opus“[377].

În etnoiatrie se practică o magie albă, protectivă, adesea o *contra-magie*, împotriva magiei negre, pentru diminuarea eventualelor efecte nocive ale acesteia, pentru „desfacerea“ bolnavului din norul de spaimă şi de tensiune apăsătoare.

Scenariile magice nu se desfăşoară oriunde şi oricum. Spaţiile preferate sunt acelea ale trecerii, ale pragurilor între două locuri diferite calitativ, în cele mai multe cazuri între suprafeţe ocrotite de un cerc magic (incinte curate, apărate, protejate, familiare) şi zone neprimitoare, străine, impure, primejdioase chiar. De exemplu: *casă* versus *curte*, *gospodărie* versus altă împrejmuire, *sat* versus *pădure*, *păşune*, malul *drept* al unei ape versus malul stâng. Locurile de interferenţă, ca haturile, hotarele, cimitirele, marginile exterioare ale ogoarelor, poala pădurii, răscrucile sau locul de la întorsătura plugului – sunt ideale pentru efectuat practici magice. Exorcizările se fac mai bine în aceste răspântii dintre două lumi, dintre două tărâmuri, două niveluri (pământ şi cer, apă şi cer, pământ şi abisuri subpământene, câmp însămânţat şi teren viran, luminiş şi adânc de pădure deasă).

Este vorba de o preferinţă specifică magicienilor din cele mai diferite colţuri ale lumii. „Locuri predilecte pentru magie sunt şi cimitirele, răspântiile situate în pădure, mlaştinile şi grotele cu *detritus*, locurile bântuite de demoni şi strigoi. Magia se practică la hotarul dintre sat şi ogor, pe pragul casei, lângă cămin, pe acoperiş, pe grindă, străzi, drumuri, ruine, în orice alt loc având o determinare oarecare“[378].

Timpul când se fac lecuirile nu este nici el indiferent. „Alegerea acestor microtemporalităţi sacre se află în strânsă legătură cu marile conjuncţii cosmice: simbolismul lunar sau solar, solstiţiile sau echinocţiile reprezintă timpuri intense pentru toate diviziunile timpului“[379]. Sunt preferate zilele de sec pentru a impulsiona procesul descrescător al entităţii nosologice. Pentru bolile psihogene, actele magice au loc la adăpostul întunericului, noaptea, când luna este în ultimul pătrar, ca să se stingă răul. Dimpotrivă, în cazul unei boli ca *albeaţa*, unde este important procesul de *limpezire*, terapia se efectuează la lumina zilei. Uneori se preferă un interval temporal de o anumită calitate: „când îi soare frumos, sănin“ (Zăneşti – Neamţ), „nici vânt sî nu batî“ (Piatra Şoimului – Neamţ). Valorizarea magică a timpului se adaugă aici unor observaţii de natură empirică asupra nocivităţii pe care o prezintă, pentru bolile de ochi, impurităţile antrenate de curenţii de aer.

Mentalităţile arhaice acordau o importanţă deosebită anumitor obiecte înzestrate cu calităţi speciale. Dintre acestea, cele care posedă îndeosebi o anumită *energie extranaturală* sunt aşa-zisele *pietre fulgerate*, folosite în Moldova la vindecarea *năjitului* sau *răsfulgului* oilor şi vacilor. Vechimea credinţei în virtuţile miraculoase ale pietrelor cu provenienţă ocultă este considerabilă. Probabil că a fost prezentă în sânul populaţiei dacice iar ulterior la dacii romanizaţi. Datele cele mai explicite asupra acestor obiecte cu efecte numinoase le avem de la Plinius cel Bătrân, care pomeneşte, în *Istoria naturală*, de existenţa unor pietre sacre: *galactita*, care dă lapte doicilor şi salivă copiilor; pietrele fulgerului (*ceraunia*e), cele ale tunetului (*brontea*), care cad pe pământ când tună, şi *glossopetra*, pietrele care se credea că ar veni din cer în timpul eclipselor de lună[380].

O importanţă deosebită este acordată gamei cromatice specifice obiectelor magice şi leacurilor utilizate pentru vindecat anumite maladii. De exemplu, se folosea *galbenul* pentru *gălbinare* şi friguri, *albul* pentru *albeaţă* şi *poală albă*, *roşul* pentru *roşeaţă*, pojar şi vărsat de vânt, *negrul* pentru *buba neagră* şi

brâncă ş.a.m.d. Culoarea emblematică a tratamentului pentru o anumită boală devine, în unele cazuri, obsesivă, folosindu-se de la cel mai neînsemnat adjuvant în îngrijirea bolnavului până la textele magice caracteristice. Astfel, copilul suferind de *cori* este afumat cu brâu roşu (Priponeşti – Galaţi), petică roşie (Păltiniş – Botoşani); spălat cu rachiu înroşit cu *boia* (Dumeni – George Enescu, Botoşani) sau cu *cârmoz* (Vidra – Vrancea); îmbăiat cu fiertură de buruieni roşii numite *beşâcuri* (Cavadineşti – Galaţi); uns cu *chinovar* (Gohor – Galaţi) sau cu alifie de 9 feluri de „sămânţuri roşii" (Vama – Suceava); frecţionat cu *comanac* roşu (Mihoveni – Suceava) sau cu fes roşu (Răuseni – Udeşti, Suceava); înfăşurat în flanea roşie (Găiceana – Bacău), năframă sau haină roşie (Cucuieţi – Solonţ, Bacău), *ogheal* roşu (Berzunţi – Bacău), plapumă roşie (Ibăneşti – Botoşani), postav roşu uns cu miere (Ghidigeni – Galaţi), tulpan roşu (Oţeleni – Iaşi) sau cu *zof* roşu (Icuşeşti – Neamţ, Orbeni – Bacău) şi descântat cu *adamască* roşie (Păltiniş – Botoşani). Cromatica specifică unei entităţi nosologice este reluată de atmosfera poetică a descântecului aferent.

Magia vindecătoare păstrează un spectru larg de gesturi, rituri şi ritualuri simple sau complexe, însoţite sau nu de descântece. Unele acte ale vindecătorului de la ţară sunt atât de legate de momentele administrării medicamentaţiei, încât cu greu pot fi observate ca fiind de natură magică. Printre acestea se înscriu atingerea uşoară a locului bolnav cu un simulacru de baghetă magică, scuipatul de trei ori, *spurcarea* bubei, folosirea constantă a mâinii stângi pentru „secatul răutăţii" şi a mâinii drepte pentru „dat sănătate", plecăciunile, mătăniile, măturatul în urma suferindului, ca să plece duhul cel rău, ori lovitul cu o mătură aprinsă ş.a.

Mai complexe sunt riturile magice: adusul apei neîncepute, adunatul crengilor pentru prepararea *noilor mari*, aruncarea fierturii folosite pentru *ologeală* într-un loc părăsit etc. Leacul pentru *junghi* este procurat printr-un rit care se circumscrie semnaticii legate de numele bolii. „Se duceau boii la malul unei ape curgătoare, erau lăsaţi să scurme pământul cu coarnele, iar ţărâna rămasă pe vârful coarnelor se lua şi se punea pe locul dureros" (Dracşani – Suliţa, Botoşani). Oblojelile cu lut sunt folositoare în sine. Dar modul în care se obţin sporeşte, pe plan psihic, încrederea bolnavului în puterea lor magică.

Scenariile cele mai simple presupun o simbolistică mai amplă, numai în parte exprimată, un cod pe care îl cunoaşte femeia care lecuieşte. Astfel, în cazul bolii numite *spăriet*, descântătoarea mătură de la copil înspre uşă, ca să mature spaima copilului (Oituz – Bacău). Pentru vindecat *scurta* se trec 9 cărbuni aprinşi prin gura cămăşii celui bolnav. Gestul este explicat în mod laconic: „Focu-n sân/ Şi scurta-n foc !" (Motoşeni – Bacău). La *întoarcerea stomacului* se aşază copilul cu faţa în sus, i se presară cenuşă pe buric, spunându-se, în acelaşi timp: „Mere coapte pe pârlog,/Hop buric la loc !" (Şipote – Iaşi). În acest caz, lecuirea binedispune bolnavul, antrenându-l într-un fel de joacă.

Maladii mai puţin primejdioase din punctul de vedere al riscului posibil (incumbat), cel puţin în forma lor cea mai cunoscută, impulsionează reactivarea unor practici medicale arhaice din fondul pasiv al memoriei colective. Aşa se întâmplă în cazul hemoragiilor nazale, când, după ce suferindul este aşezat cu faţa în sus şi i se acordă îngrijirile adecvate (comprese cu apă rece şi oţet, instilaţii cu ceai de pelin şi cu fiertură din rădăcini de urzică, inhalaţii cu fum din coji de ouă etc.), se recurge la două gesturi rituale cu o semnificaţie aparte.

După cum indică informaţiile existente în fondurile *Arhivei de Folclor a Moldovei şi Bucovinei* (*AFMB*), culese în intervalul de timp cuprins între anii 1970 şi 1990 din peste 500 de localităţi rurale, se obişnuieşte adesea, ca un remediu suplimentar, să se „ascundă" câteva picături din sângele hemoragic. Locul ales pentru efectuarea acestei practici este, de cele mai multe ori, *pragul casei.* Se face o gaură în pragul uşii de la intrarea în locuinţă şi se pun acolo trei picături de sânge, după care se astupă orificiul cu un dop de lemn (Lipova şi Godineşti – Bacău, Bălţaţi – Iaşi). În acelaşi timp cu închiderea locului, descântătoarea spune: „Când a sări dopul, atunci sî mai curgî sânge din nasu lui cutare" (Huruieşti – Bacău). Uneori, pe lângă sânge, se mai pun în gaura respectivă: piper, tămâie şi păr de pe cap (Băseşti – Bacău).

În alte cazuri, după pecetluirea picăturilor de sânge, pacientul era aşezat pe prag cu faţa în sus (Parincea – Bacău). De regulă, pragul se găureşte cu sfredelul duminică dimineaţa, până a nu răsări soarele, după care se pun înăuntru „9 chicuşuri di sânge" (Vultureşti – Vaslui) şi se bate deasupra „un ciocan di popuşoi sau un băţu" (Gohor – Galaţi). Alteori, „faci trii găuri cu sfredelu în prag şî pui trii chicături di sângi şî pui dop di lemn ş-astuchi" (Pogoneşti – Vaslui). În câteva localităţi din părţile sudice ale Moldovei, orificiul care adăposteşte picăturile de sânge este închis cu ajutorul unui cui de fier (Praja – Bacău, Ţepu – Galaţi). Mai rar, locul respectiv se încercuieşte: „Se bate o potcoavă de cal în pragu uşii, să curgă sângele acolo" (Buciumeni – Galaţi).

Un alt reper spaţial, utilizat pentru adăpostirea sângelui hemoragic, se află în preajma focului domestic: „Se scoate o cărămidă din vatra sobei. Sângele ce-i picură să cadă pe locul unde a stat cărămida. Se pune la loc cărămida cu cealaltă faţă şi se lipeşte acolo" (Dărmăneşti – Bacău). În părţile Neamţului, practica are altă modalitate de înfăptuire: „Scot din vatrî un cărbuni di fag şî stai sî curgî trii chicuşuri di sângi pi cărbuni" (Ceahlău – Neamţ). Prin alte locuri există credinţa că, dacă laşi să cadă câteva picături de sânge pe jăratecul din vatra cu plită, hemorinia se opreşte imediat (Ciorani – Vrancea). Într-o altă aşezare vrânceană (satul Răiuţi, comuna Reghiu), cărbunele pe care s-au picurat trei stropi de sânge se îngroapă în pământ, după care se rosteşte formula următoare: „Când va ieşi tăciunele, atunci să mai curgă sânge" (AFMB, *Chestionar*). Tot pentru a stopa hemoragia nazală, se caută o piatră „fulgerată" (găurită de fulger), prin orificiul căreia trebuie să curgă trei picături de sânge (Vlădeşti – Galaţi).

Îngroparea rituală a sângelui are drept scop oprirea procesului nociv pentru organism prin întreruperea simbolică a fluxului hemorinic. Substanță pneumatică, purtătoare de forță vitală, sângele nu trebuie risipit, pentru că, potrivit mentalității arhaice, o dată cu el se pierde și sufletul celui bolnav. Pe lângă valoarea tămăduitoare, inhibatoare, a gestului de a ascunde o parte din sângele hemoragic, se evidențiază supraviețuirea credințelor legate de sufletul exterior corpului. Între sângele din corpul suferindului și cel pe care îl pierde prin hemoragie există o relație simpatetică, greu de sesizat de către omul contemporan, dar simțită la nivelul subconștientului de țăranul satului tradițional.

Pragul casei constituie recipientul cel mai adecvat pentru a adăposti sufletul uman înglobat în picăturile de sânge. Limită la trecerea din casă către lumea de afară, din mediul familial în cel comunitar, pragul este un spațiu încărcat de o putere numinoasă, care favorizează protecția. Din cele mai vechi timpuri, pragul a fost considerat un loc sacru (vezi gr. *abaton* – „care nu trebuie călcat"). Așa cum sublinia Jean-Jacques Wunenburger, „Curtea din față a unui templu (*pronaos*-ul grecesc) sau pragul clădirilor dispun de potențialități speciale: romanii interziceau staționarea pe pragul unei porți, a doua piatră din fața templului din Ierusalim era interzisă străinilor"[381] etc. La români, pragul, sub care altădată se îngropau placentele și căițele nou-născuților, constituie incinta sufletelor strămoșești, locul pe unde se poate comunica între cele două lumi.

Focul din vatră și cărbunii încinși purifică morbul hemoragic. Forța ignee acționează mai eficient în spațiul vetrei, care, pe planul mentalității populare, constituie inima incintei domestice, locul unde se adună, alături de cei vii, spiritele străbune. Vatra favorizează supraviețuirea alimentară și protecția, dar, în același timp, păstrează o *legitimare supranaturală*[382]. Tăinuit în spatele cărămizilor vetrei, principiul vital al sângelui va fi adăpostit și va aduce în sprijinul bolnavului – ca urmare a unei logici hierofanice – pe una dintre divinitățile casnice, ocrotitoare ale familiei.

Îngroparea sângelui în pământ se înscrie în șirul de practici prin care boala este transmisă altui mediu decât cel uman. În lucrarea sa *Folklorul medical român comparat*[383], I.-A. Candrea semnalează această modalitate de a scăpa de anumite maladii (friguri, epilepsie, sperietură, buboaie) prin înhumarea unor obiecte care au venit în contact cu bolnavul (păr și unghii, haine etc.) la o răspântie sau la un hotar. În cazul altor boli, cum ar fi *buba rea*, *mătricea*, *izdatul*, *deochiul*, se obișnuia să se înfigă în pământ cuțitul cu care s-a descântat. Pământul elimină posibilitatea contagiunii cu alte persoane și oferă un nou început suferindului, o nouă naștere în chip de om sănătos. Imaginată ca mamă a omenirii, glia (*Dea sancta Tellus*) poate avea această capacitate regeneratoare.

Credințele vechi interziceau vărsarea de sânge omenesc pe pământ, la lumina soarelui, ca fiind un act de maculare universală, cu consecințe nefaste pentru comunitatea respectivă: „... pământul este o divinitate puternică, care, pângărit și rănit de sângele omenesc vărsat, trebuie îmblânzit prin sacrificii"[384]. Pe de altă parte, acest lichid biologic, „impregnat în întregime cu aura individuală a donatorului"[385], trebuie ferit de eventualitatea efectuării unor acte de magie neagră.

Cea de a doua practică magică utilizată în scopuri hemostatice, despre care I.-A. Candrea afirma, în cunoscuta sa monografie asupra medicinei populare românești, că este răspândită „în toată țara"[386], constă în înnodarea părului din creștetul capului. În cele mai multe cazuri, se leagă câteva fire de păr sau câteva șuvițe din vârful sau din moalele capului (Cașin și Lichitișeni – Bacău, Ibănești, Românești, Răuseni și Sulița – Botoșani, Cuejdiu, Gârcina, Nemțișor și Traian – Neamț, Horodniceni și Preutești – Suceava, Grivița și Rânceni – Vaslui). Uneori tot părul se adună în creștetul capului: „se leagă părul moț" (Valea Mare – Vaslui), „îi înnozi păru în vârvu capului" (Buhalnița – Neamț), „legam părul ciot în vârful capului" (Dumeni – Botoșani). Alteori, șuvițele de păr din vârful capului sau doar câteva fire se leagă în formă de cruce (Concești, Curtești și Mănăstirea Doamnei – Botoșani, Mihoveni și Vama – Suceava, Obârșeni – Vaslui).

Numărul firelor de păr strânse cruciș este, în majoritatea atestărilor din Moldova, de trei (Berzunți, Rădeana și Șendrești – Bacău, Leorda – Botoșani, Tudor Vladimirescu – Galați, Berezlogi, Cucuteni și Rediu Mitropoliei – Iași, Grumăzești, Grințieș și Vulpășești – Neamț, Puntișeni, Stâncășeni și Valea lui Darie – Vaslui, Repedea – Vrancea). Când se înnoadă nouă fire de păr, acestea se împart în trei legături de câte trei fire (Ciurea – Iași). Se mai împletesc „patru legături de păr în vârful capului, sub formă de cruce. Se ține așa legat trei zile" (Perieni – Iași). Întâlnim și situații în care se strânge părul în jurul capului (Hălceni – Iași), se leagă trei noduri din el (Oțeleni – Iași), „îi înnozi păr în trei locuri pi cap" (Tarnița – Bacău), sau tot părul este prins „în cioturi pe cap" (Vlăsinești – Botoșani).

Acțiunea de împletire a firelor de păr în cruciș este suplimentată de alte gesturi magice: „se pune bolnavul cu fața în sus, se presară cenușă de 3 ori, cu cele 3 degete de la mâna dreaptă în cap și se înnoadă părul în vârful capului" (Șipote – Iași). Alteori se ia un inel de cununie prin care „pitreci 9 picături di sângi", după care se leagă trei fire de păr în capul suferindului, iar apoi „îi dă și *Epistoliile* să le citească" (Perieni – Vaslui). Părul se leagă în creștetul capului împreună cu un inel de cununie (Icușești – Neamț) sau cu câteva fire de lână roșie (Valea Seacă – Iași).

Efectul terapeutic al legării firelor de păr este considerat a fi deosebit de puternic: „nu-i mai curgi sângi niciodată" (Corni – Botoșani). Se înlătură în acest fel cele mai nocive vrăji, întrucât pacientului „i se înnoadă părul în vârful capului pentru că îi *răsdiochiat*" (Heleșteni – Iași). Este vorba de o practică prezentă nu numai în cazul hemoriniilor, ci și în cel al altor tipuri de hemoragii, cum ar fi

cele care însoțesc nașterile dificile, când se crede că suferindelor li s-a făcut *pe ursită* (Brehuiești – Botoșani).

Spre deosebire de ascunderea picăturilor de sânge, unde gestul magic este însoțit și de o ofrandă *sui-generis,* înnodarea părului constituie un rit de magie activă în stare pură. Pragmatismul acestui act nu exclude însă vehicularea unui simbolism arhaic. La prima vedere, este greu de decelat relația dintre strângerea în cruciș a șuvițelor de păr din creștetul capului și procesul hemostatic scontat. Ca și sângele, părul era considerat în mentalitatea primitivă ca fiind o substanță esențială pentru existența individului și chiar ca sediu al vieții[387].

Analizând episodul biblic despre Samson și Dalila, J.G. Frazer sublinia că numeroase populații consideră că pletele conțin în ele forța vitală a unei ființe umane. Numeroase mituri și povești au drept eroi oameni puternici, conducători de oști, de cetăți, de state ș.a., care nu pot fi învinși decât după ce li se smulg din cap anumite fire de păr. Așa se povestește despre Laubo Maros din insula Nias, la vest de Sumatra, despre Nisus, regele Megarei (tatăl Scyllei), sau despre Pterelaus din Taphos[388].

Mai târziu, în perioada medievală, se spunea că toată puterea vrăjitoarelor sta în părul lor lung, revărsat pe umeri. Obiceiul de a lăsa copilului mic, până la un an, părul netuns și de a i-l scurta mai apoi cu mari precauții, printr-un întreg ceremonial efectuat de nașii de botez, constituie o altă dovadă a supraviețuirii convingerii că există o relație strânsă între firele de păr și viața omului.

Când, prin hemoragie, este amenințată una dintre porțile sufletului, se recurge la apărarea integrității ființei umane prin blocarea celeilalte substanțe pneumatice, prin intermediul unui nod protectiv. Simbolismul nodurilor, ca semne ale vieții și, mai ales, ca modalități apotropaice de stopare a unor procese nocive, intervine astfel în potențarea actului magic. Părul înnodat în formă de cruce constituie în acest caz un talisman, un semn de ocrotire, ca și antrelacurile, spiralele și torsadele din cadrul numeroaselor culturi universale.

Nodul, ca magie de închidere, oprire și chiar involuție, este considerat atât de important încât, atunci când există un pericol real pentru viața persoanei respective (cum se întâmplă în cazul hemoragiilor parturientelor), este utilizat chiar dacă se află în contradicție cu logica hierofanică a împrejurării date. Se știe că, pentru a ușura nașterea, moașa are grijă să dezlege orice nod din hainele femeii aflate în chinurile facerii și să-i despletească părul. Or, în momentul în care apare primejdia unei hemoragii, ea va fi nevoită să recurgă la un act de magie *transgresivă.*

Acționând pe cale magică pentru ocrotirea pierderii de substanță vitală, persoana inițiată (descântătoarea, terapeutul rural) se folosește de două practici bazate pe legea contiguității. Puterile vindecătoare se obțin prin intermediul principiului *Totum ex parte.*

În cazul bolilor grave, scenariul magic este mai dezvoltat, are coerență în identificarea cu simbolul ales. De exemplu, în cazul ritualului *datul în cuptor,* efectuat pentru unele variante ale bolii numite *socote,* fiecare amănunt imită coacerea optimă a unui aluat de cea mai bună calitate: „Dai oleacî di paie-n cuptiori şî li dai foc. Dupa ci ard paili, tragi șperla ceea afarî, pui copchilu pi lopatî şî zâci: Nu bag în cuptiori pâni, bag un copchil slab, păcătos, uricios şî sî-l scot ca o pâni crescutî, rumânî şî frumoasî“. Se urmărește o metamorfoză, o îmbunătățire a materiei inițiale (copilul bolnav) prin trecerea ei prin cuptor. Sugestia vindecării este imensă: „Uite, fata asta o fost *datî în cuptiori* şî trăiește. Mă-sa o mai avut mulț copchii, da numa ie trăieşti“[389]. Ritualul de acest fel are rădăcini comune cu diverse legende europene despre vindecarea bolnavilor sau despre întinerirea bătrânilor prin introducerea lor într-un cuptor. „Cuptorul este acel creuzet unde se înfăptuiește unirea [elementelor], sânul matern în care se pregătește renașterea“[390].

Reînvierea copilului bolnav, reîntoarcerea la starea mulțumitoare de dinaintea celei maladive, se obține și prin imitarea unor rituri funerare. Astfel, pentru vindecarea bolnavului de epilepsie (*boala copiilor*), se înscenează, detaliu cu detaliu, înmormântarea suferindului. „L-o discântat, o luat on costum di haini de-a lui şî o-mbracat on copac, așa cum sî faci la *Grijî.* O leagat o pasări vie lângî copac, i-o dus primineli, i-o dus tot, ș-o tras cloputu-n cimitir la 12 noaptea. Le-o dus şî le-o lasat tăti-acolo, ca sî sî lepidi boala lui. Cini ie lucrurili celea, ie şî boala lui“[391]. Motivația magică a acestui ritual este dată, pe de o parte, de înșelarea maladiei personificate, sugerându-i-se că trebuie să părăsească o persoană care și-a dat sufletul, iar, pe de altă parte, de a abandona boala o dată cu hainele suferindului.

Elementele din sfera riturilor funerare apar de multe ori în magia terapeutică. Copiii bolnavi de *baghiță* se dau peste mormânt sau se descântă în trei duminici în cimitir. Cei care au *boala copiilor* sunt înțepați în degetul mic de la mâna stângă cu un ac folosit la cusutul giulgiului. Pentru bolnavii de *strâns* se face scaldă cu fiertură de fân cosit în cimitir sau chiar cu *apa mortului* (Valea Seacă – Iași).

O modalitate de a păcăli boala este aceea de a trece suferindul printr-o groapă cu două ieșiri. La descântecul pentru epilepsie și pentru alte boli grele se construiesc așa-zisele *poduri de pământ,* pe sub care este trecut bolnavul. Acestea se sapă în pădure, pe sub o rădăcină de copac (Glodu – Panaci, Suceava), la malul unei ape sau chiar pe sub talpa casei (Frumosu, Fundul Moldovei, Pojorâta și Vama – Suceava). Printr-un ritual complex, bolnavului i se schimbă identitatea: este îmbrăcat în haine noi (cele vechi, rămase la intrarea pe sub pod, se aruncă pe apă), este *vândut* și i se dă alt nume. Podurile speciale sunt uneori multiplicate, pentru a se întări eficacitatea actului magic: „Prin Bucovina, pociții de

Muma-Pădurii, ca să se tămăduiască, trebuie să-și ia apele. Se mai zice că e bine să le petreacă prin trei gropi săpate în țărmurea unui pârâu“[392]. Scopul urmărit de aceste gesturi rituale este de a reda celui suferind starea de dinainte de îmbolnăvire, de a-l întoarce la *celălalt capăt al podului*, acolo unde s-a produs nenorocirea, căci acolo se află agentul nociv. „În pământ a trântit-o/ Pe sub talpa casei a dat-o“ (Răiuți – Vrancea).

Apa folosită la vrăjile *de desfăcut* se ia din trei trecători de pârâu (de sub podețe), împreună cu câte trei pietricele, după un ritual complicat – descântătoarea ține ochii închiși și prinde pietrele fără să se folosească de mâini (Agăș – Bacău). După terapie, apa impură, despre care se crede că a absorbit agentul bolii, era aruncată la hotarele dintre sate și la răspântiile dintre poduri (Miclăușeni – Iași). La fel se procedează cu *păpușa* epilepsiei: „apoi păpușa este aruncată sub un pod, pe trei pietre reci“ (Piatra Șoimului – Neamț). Toate aceste practici magice, legate de un anumit tip de pod, se efectuează ca o replică la unele vrăji malefice, făcute „... cu lut/ De la capătu punților/ Și i-o sorocit:/ Cân' s-or tâlni capetele/ Unul cu altul,/ Atunci să se tâlnească,/ Cei ce-s de Dumnezeu dat...“[393].

Schimbarea numelui, mai ales după ce copilul bonav a fost *vândut* pe fereastră „unei femei cu noroc la *gloată*“ (Frumosul – Suceava), este o practică des folosită. Și astăzi, în multe sate, învățătorii sau profesorii sunt avertizați să nu-i strige la catalog pe acești copii cu vechiul lor prenume, ca să nu-i *întoarcă* boala de care au suferit. *Numele-mască* pentru înșelarea duhului maladiei era folosit în multe civilizații arhaice. Obiceiul este atestat, în Moldova, de cronicari. În cazul domnitorilor sau boierilor, numele celui grav bolnav se schimba după ce acesta era călugărit. S-ar părea că aceasta a fost motivația *popirii* lui Alexandru Lăpușneanu, în celebrul episod descris de Grigore Ureche[394].

Un alt act magic, a cărui funcție este aceea de a feri de duhurile rele, este trasarea unui cerc în jurul spațiului consacrat, pentru a se stabili o limită peste care nu se poate trece. Toate fumigațiile se efectuează circular. Suferinzilor de *dureri de cap* sau de *pocitură* li se strângea creștetul cu un cerc de sfoară (Răiuți – Vrancea). Această operațiune de circumscriere a locului afectat nu are numai rosturi apotropaice. Când se *cercuiește* (Paltin – Vrancea) bolnavul, se adună răul pentru a fi aruncat, o dată cu sfoara, pe o apă curgătoare sau într-un loc părăsit. Practica are aceeași funcționalitate ca și măsuratul suferindului cu trestia ori ca *legatul* junghiurilor. În județul Teleorman, *cercuitul* capului se făcea pentru vindecarea epilepsiei. După ce se descânta, ața de cânepă folosită era aruncată pe un mormânt sau la un hotar[395].

Circumambulațiunea concentrează întreaga valoare pozitivă în interiorul ocolului efectuat. Așa se întâmpla și atunci când se făcea o brazdă în jurul satului amenințat de vreo molimă. Cercul arat avea un rol apotropaic, cu atât mai mare cu cât era figurat de mișcările plugului tras de doi boi gemeni și mânat de doi

flăcăi gemeni. Orice element nefast era astfel îndepărtat: „Se tăia boala ce ar fi fost în sat“ (Deleni – Fălciu); „credeau că boala se oprește la brazdă“ (Cătămărești – Botoșani). Încrederea în eficacitatea acestui *fossatum sui-generis* era foarte mare, locuitorii satului fiind convinși că peste brazdă nu vor trece nici „*boala oilor* sau *boliștea* de vite“ (Zăpodeni – Vaslui)[396]. Un rol asemănător îl juca, în alte localități, „*cercușul* vrăjitoarelor în pielea goală, în nopțile cu lună, în jurul satului“[397].

Molimile amenințătoare, accidentele din viața socială, marile evenimente nocive mobilizează întreaga comunitate sătească la îndeplinirea unor acte magice apotropaice de excepție. În aceste situații, scenariul complex este activat de actanți, care se identifică întru totul cu agentul nociv. În timpul epidemiei de holeră din 1864, în satul băcăuan Buciumi, din comuna Ștefan cel Mare, a fost aleasă o femeie mai în vârstă, văduvă, pe care au îmbrăcat-o în haine rele. A fost dusă apoi în pădurea de la Găureana, unde, o vreme, până a trecut molima, a jucat rolul Holerei. Oamenii din sat îi duceau în fiecare zi mâncare și vin, ca să o îmbuneze. Convertind duhul nevăzut al bolii într-o prezență concretă, palpabilă, ritualul magic putea deveni mai eficient. Presiunea necesității a sugerat lecuitorilor o soluție novatoare.

Variante ale acestui scenariu magic au existat, probabil, și în alte locuri bântuite de epidemie, de vreme ce o tradiție de la 1830, comunicată într-unul din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu, menționa că, în preajma Galaților, „unii se prefăceau (costumau) în *coleră*, ca să jefuiască lumea“[398]. Această informație, transmisă la mai bine de jumătate de secol de la petrecerea evenimentelor, a suferit poate unele modificări, transformând un ritual magic într-un act de tâlhărie. Dar, chiar dacă faptele s-au petrecut astfel, ele au pornit de la un anumit obicei inițial, al interpretării actoricești a agentului morbos, care i-a inspirat pe acei răufăcători.

Este limpede că și în ipostazele sale contemporane, după atâtea prefaceri și degradări la care a fost supusă de-a lungul timpului, gândirea magică rămâne la fel de fascinantă. Ea ne apare, așa cum sublinia Jean Servier, „ca o înțelegere a lumii de către om, cu ajutorul tehnicilor Invizibilului, fundamentale tehnicilor materiei. Ea este moștenirea a numeroase civilizații, în care fiecare gest a fost o cugetare sau o rugăciune, până la deriva occidentală a unui *materialism* care s-a dorit *științific,* lăsând în întuneric o imensă parte a cosmosului și spiritului uman“[399].

Magia cuvântului

În etnoiatrie, cea mai mare parte a *riturilor manuale* (așa cum le numesc Marcel Mauss și Henri Hubert) sunt completate de incantații. În astfel

de cazuri, efectul terapeutic nu se manifestă decât dacă ambele tipuri de acte magice sunt performate.

Primul descântec a fost probabil o amenințare mimată împotriva demonului maladiei, a cauzei răului. Simplul fapt de a *gândi* acele cuvinte de exorcizare declanșa acțiunea magică, pentru că „tăcerea aparentă nu acoperă incantația subînțeleasă, constituind conștientizarea dorinței [...] gestul este un semn și un limbaj"[400]. Ulterior s-a rostit o onomatopee sau un singur cuvânt. Cel amenințat de *Iele* trebuie „să spună *tămâie!* de trei ori și învârtecușul se îndepărtează" (Berezlogi – Sirețel, Iași).

Au urmat formule magice simple, a căror expresivitate este dată de vehemența cu care sunt rostite. Astfel, când sunt aruncate în sicriu unele lucruri aparținând bolnavului de malarie, descântătoarea spune: „Cu mortul să mergeți, frigurilor!" (Pădureni – Vaslui).

Înainte de a ajunge la formele artistice elaborate, în care metafora, metonimia, sinecdoca, hiperbola, catahreza, antonomaza și alegoria ajung să acționeze puternic asupra imaginației celui supus procesului terapeutic, *descântecul* a avut o implicare directă în potențarea anumitor acte empirice. Doctorul Ioan Cantacuzino a constatat, după o verificare atentă, că durata rostirii unei formule incantatorii corespundea exact intervalului de timp în care fiertura preparată de descântătoare putea dobândi virtuți terapeutice[401]. Experiențe asemănătoare au fost efectuate de medicul Mihai Sefer în laborator, pe baza unor selecții din arhiva Grigore Crețu, operate de Mariana Sefer. Concluziile au fost că descântecele constituie un suport eficient pentru ritualul magic, pe care îl secondează și completează.

În cazul mușcăturii de șarpe, rostirea descântecului „într-un suflet" (Dealu Morii – Bacău), de trei ori „într-o suflare" (Hălceni – Iași), de 9 ori „dilaolaltă" (Uda – Iași), pe lângă faptul că îl liniștește pe suferind, testează stoparea avansării veninului în corp. Evident, este vorba de o acțiune intuitivă la origine, dar care a fost verificată de-a lungul generațiilor. Ea nu trebuie detașată de celelalte gesturi magice efectuate în acest caz. Astfel, cel mușcat de șarpe este pus „să numere o mie de boabe de păsat" (Godineștii de Jos – Vultureni, Bacău; Priponești – Galați), „o baniță de mei" (Ibănești – Botoșani) sau „99 de fire de mac, înainte și înapoi" (Dumbrăvița – Ruginoasa, Iași). Cât timp i se aduc ramurile de alun, firele de iarbă din *rostul* gardului și apa neîncepută, necesare pentru descântat, vindecătoarea nu se mișcă din locul unde se află „să nu se miște veninul" (Vicovul de Jos – Suceava).

Dominique Camus observa că „structura anumitor invocații și *ritmul* pe care ele îl provoacă în timpul recitării lor creează un fel de *ritmică vibratorie*, care îi cufundă pe vrăjitori într-o stare apropiată de transă"[402]. Am putea să adăugăm la acestea faptul că același ritm se răsfrânge asupra celui descântat, calmându-l și eliberându-l de încordarea stării de stres.

Sunt și cazuri în care, dimpotrivă, vivacitatea intrării într-o acțiune (în care cea mai bună apărare este atacul) împotriva agenților nocivi, mobilizarea suferindului să se alăture descântătoarei îl ajută să depășească momentul dificil. Când bolnavul de friguri este pus să alerge în cimitir, la căderea întunericului, printre morminte, strigând: „Cine m-aude, cine m-aude,/ Că vin frigurile la mine!/ Nu vin ziua,/ Omenește,/ Că vin noaptea,/ Tâlhărește" (Dorna Candrenilor – Suceava), are convingerea că în ajutorul său vor sări sufletele morților, îndepărtând criza de malarie.

Un rol important, pe lângă tempoul și cadența textelor magice, îl are numărul rostirilor. Cifrele preferate au la bază triada. În etnoiatrie, numărul 9, această triadă a triadelor, simbol al desăvârșirii unui proces tămăduitor, este cel mai adesea folosit. Fie că se spun, de 9 ori la rând, în același moment al zilei, practică justificată de o criză morbidă acută, ca și de un descântec de dimensiuni reduse, fie că sunt jalonate pe parcursul unui interval de 24 de ore (înainte de răsăritul soarelui, la asfințit și în tăria nopții), incantațiile își potențează rosturile lecuitoare.

Un nucleu arhaic pe care îl păstrează descântecele este cel al blestemelor și exorcismelor. Blestemul, această „formă violentă sau în tot cazul impulsivă a magiei cuvântului, sub imperiul unui sentiment dinamic, la înaltă tensiune"[403], acționează rapid și eficient împotriva agentului nociv, oricât de puternic ar fi acesta. Astfel, descântecele *de deochi* sancționează, prin formule sacramentale, cu efect punitiv chiar, forțe cosmice: „Dac'o fi diochiat de vânt,/Să-i moară calu,/Să fie de mirare la toată lumea./Dac'o fi diochiat de soare,/Să-i piară razele,/Să fie de jale și de mirare"[404]. „Descântecul cu blestem reface o stare pozitivă, *năruind* integralitatea atentatorilor; întregul complex ajută distrugând, reconstruiește anihilând într-o dialectică a *contrariilor* care nu se anulează ci dimpotrivă"[405].

Exorcismele urmăresc alungarea duhurilor din corpul și din preajma suferindului. De această dată, formulele sacramentale sunt mai ample și mai nuanțate. Unele variante de descântece conțin o primă parte a exorcismului, în care se urmărește eliminarea agentului nociv în totalitate, specificându-se fiecare parte a corpului, fiecare organ al suferindului, ori mai multe ființe care trebuiesc ocrotite și purificate: „Fugi, de la nevastă cu prunc,/ De la vaca cu vițel,/ De la oaia cu miel,/ De la albinile cu stupi,/ De la porumbel cu porumbiță,/ De la păunel cu păuniță" (Bogza – Sihlea, Vrancea). Cele mai multe texte prezintă numai partea a doua a formulei sacramentale, alungarea răului într-un spațiu cât mai îndepărtat de cel unde se află persoana bolnavă. Analizând una dintre formulele de exorcism frecvente în descântecele românești („Să te duci unde cocoș negru nu cântă,/ Mâță neagră nu miaună,/ Câne negru nu bate" – Valea Seacă, Iași), Vasile Bogrea o pune în relație cu un *defixio* din secolul II e.n. adresat Demetrei. Aici apare cocoșul infernal, consacrat Persefonei, soția lui Hades.

Sintagma spaţiului funerar de pe altă lume a avut o largă circulaţie în literatura medievală europeană. Într-un vechi cântec francez („Chanson de geste"), al lui Huon de Bordeaux, se menţionează ţinutul blestemat unde „Ciens n'i aboie, ne kos n'puet canter"[406]. Dar ţara stranie, revers al lumii celor vii, este descrisă mai pe larg în unele descântece româneşti, indicând, evident, o viziune autohtonă: „Unde popa nu toacă,/Unde fete mari nu joacă,/Unde căruţa nu urneşte" (Lupeşti – Vaslui).

Exorcizarea se face şi în munţi şi codri, dovedind acea concepţie, specifică ţărilor septentrionale, despre un *eremum* împădurit, loc al spaimelor legendare[407]. Răul este aruncat „... în coarnele cerbilor,/În urechile ciutelor" (Rusca – Vaslui); „... la cerb şi la cerboaică,/Că are sânge de adăpat/Şi carne de mâncat" (Bordeasca Veche – Vrancea). Locul exorcizării este în consens cu păgânitatea şi impuritatea agentului nociv: „Şi te voi trimite peste Marea Neagră,/La fata craiului,/Că fata e nebotezată/Şi necreştinată/Şi tu acolo să vieţuieşti,/Şi tu acolo să locuieşti"[408].

Există, pe lângă această exilare forţată a duhului maladiei, o notă de *captatio benevolentiae*. Într-un descântec dintr-un *zapis* de la 1809, *Plecatele plecăcioase* sunt trimise la fata lui Rai Împărat, unde sunt aşteptate cu bucate: „Că v-au poruncit, că au lăsat o vacă grasă să vă ospeteze"[409]. *Năjitului* i se promite că acolo, în depărtări, va fi primit „Cu mese-ntinse,/Cu făclii aprinse,/Cu pahare pline,/Cu cuvinte bune" (Goeşti – Iaşi).

Funcţia magică a scenariului inclus în unele variante este întărită de absurdul acţiunilor descrise. Textele moldoveneşti ale tipului de descântec al *imposibilităţilor* indică unitatea cu trunchiul românesc. Într-un descântec *de guşter*, cules din satul Puhăceni[410], la 1946, *gâlcile*, păzite de un orb, un surd şi un mut, cad pradă lupilor. Procedeul de eliminare a bolii este susţinut de eşafodajul unui joc justificativ, prin care descântătoarea este absolvită de orice vină. O variantă a acestui descântec, înregistrată în satul Botoşana, judeţul Suceava, prezintă, în final, aceeaşi soartă rea a *gâlcilor*: „Lupii le luară/Şi le molfocară"[411]. Într-un text similar, cules din Cernişoara – Vâlcea, păzitoarele *gâlcilor* sunt patru mătuşi, prea puţin apte să izbândească în confruntarea cu lupii: „Una oarbă/Nu văzu,/Una surdă/N-auzi,/Una mută/Nu vorbi,/Una şchioapă/Nu fugi,/Lupu veni/[...] Luă gâlcile/Şi le dusă"[412].

În repertoriul descântecelor *de mătrice* apar adesea, aşa cum sublinia I.-Aurel Candrea, lucruri imposibile, acţiuni de neconceput, adevărate capcane pentru demonul maladiei. Variantele din Dolj şi Vâlcea ale acestor texte rituale au drept personaje ciobănaşi sau vânători care luptă împotriva *mătricei mătricate* într-un mod insolit, pe care l-am putea socoti o sugerare a caracteristicilor magiei. În textul cules din Dolj de Ch. Laugier[413], acţiunile de necrezut sunt expuse astfel: „Fără ochi te văzură,/Fără urechi te auziră,/Fără mâni te prinseră,/Fără cuţit te tăiară,/Fără foc te fripseră,/Fără sare te sărară,/Fără gură te mâncară". Varianta vîlceană, din colecţia Tocilescu, aduce în plus scena suprarealistă a vânării *mătricei*: „Făr' de ogari o goniră,/Făr' de gură o chiotiră,/Făr' de puşti o'mpuşcară". Versiunea motivului imposibilităţilor, din culegerea moldovenească de faţă, aduce un nou personaj, *podarul*, care prinde *mătricea* transformată în capră (metamorfoză ce o găsim şi în descântecul doljean): „Podaru fără ochi te-a văzut,/Fără mâni te-o prins,/Fără cuţit te-a tăiet,/Fără foc te-a fiert,/Fără gură te-a mâncat" (Griviţa – Galaţi).

Arhaicitatea acestei teme magice ni se dezvăluie atunci când cercetăm descântecul latin comunicat în secolul V e.n. de Marcellus Empiricus în lucrarea *De medicamentis*: „Pastores te invenerunt,/Sine manibus colligerunt,/Sine foco frixerunt,/Sine dentibus comederunt". Atât conţinut textului de etnomedicină, cât şi destinaţia sa pentru colici indică o filiaţie certă cu versiunile româneşti. Candrea întăreşte ipoteza că aceste descântece sunt o „moştenire directă de la romani"[414], aducând încă un argument în sprijinul ei. Într-un descântec „at dolorem ventris", din traducerea latină a tratatului lui Pelagonius despre bolile animalelor, apare acelaşi motiv: „Tres scrofæ de caelo ceciderunt,/Invenit eas pastor,/*Occidit eas sine ferro,/Coxit eas sine dentibus...*"[415].

Dacă, în acest caz, sorgintea romană a textelor magice este indubitabilă, cele mai multe descântece au rădăcini mai adânci în timp. Asemănările evidente observate de Constantin Daniel între descântecele sumeriene şi cele româneşti ţin în primul rând de scenariul structurat pe aceleaşi coordonate tematice. Un text sumerian-tip debutează cu incursiunea demonului maladiei şi descrierea ravagiilor pricinuite de el. În ajutorul bolnavului vine zeul vindecător Asalluchi, care obţine, de la tatăl său, zeul Enki, cunoscător al plantelor medicinale, al apei vii şi al tuturor leacurilor din lume, toate informaţiile necesare. Incantaţia se încheie de obicei cu formula: „Te descânt în numele cerului, te descânt în numele pământului!"[416]

Structura descântecului românesc cel mai reprezentativ cuprinde impactul maladiv al omului, care întâlneşte în drum cumplitele arătări nocive, jeluirea bolnavului, intervenţia divinităţii taumaturgice (a Maicii Domnului, în majoritatea cazurilor), acţiunea vindecătoare şi întoarcerea la stadiul de puritate iniţială. În unele variante lipseşte descrierea îmbolnăvirii şi tânguirea suferindului. În schimb, apar ajutoarele solicitate de Doamna Cerului, pe care aceasta le întoarce din calea lor pentru a-l vindeca pe cel descântat. Omul de piatră, nouă fete albe, nouă fraţi cât nouă brazi, nouă zâne, vulturul cu aripi de fier, „patruzăci şî-patru de lupchi ai codrului/Şi patruzăci şî patru de lupchi ai câmpului" (Mogoşeşti – Siret, Iaşi) ascultă de porunca Maicii Domnului, coborâtă pe scară de aur sau de argint, sprijinită de torţile cerului. Divinitatea creştină a preluat în mitologia taumaturgică atributele zeiţelor-mame ale antichităţii şi, în special, ale *Meditrinei*,

zeița alegorică a vindecărilor, celebrată de romani pe 11 octombrie[417]. Nici un tratament, nici un act magic etnoiatric nu are sorți de izbândă fără intervenția Sfintei Maria, „Maica bunului Dumnezeu,/Din porțile raiului,/Din porțile cerului" (Rusca – Vaslui).

Descântecul *de mana vacii* oferă animalului suferind consolarea intervenției divine. Într-o variantă înregistrată în satul Polvancicăuți (Cernăuți), Maica Precista: „Veste-a-mplinit,/În toiag s-a sprijinit,/Pe scări de aur a coborât", aducând leacul „dulce ca mana,/Ușor ca pana". Descrierea raiului campestru, în care este dusă la păscut vaca, se face cu o anumită duioșie, susținută de frecvența diminutivelor: „De cornul drept/Te-a apuca/Și te-a purta,/Unde-i iarba/Necălcată,/Roua nescuturată./Toată buruienica, toată floricica/În pulpușoară/Ți le-a așeza"[418]. Mai rar, Maica Domnului îl trimite pe Sfântul Gheorghe în căutarea manei pierdute. „Și Sfântul Ghoerghe a alergat/Și a găsit într-un fund de bordei/Mana vacii,/Cu 99 cercuri cercuită,/Cu 99 lacate lăcătuită./Sfântul Gheorghe a dat cu săcurea/Ș-a fărmat cercurile și lacatele/Și mana a luat-o/Și a dus-o Maicii Domnului"[419].

Utilizând puterea magică a cuvântului, descântecele devin adevărate poeme, cizelări poetice subtile. Fabulația simplă a farmecelor de dragoste tip – fata afectată din cauza vrăjilor rele solicită ajutorul Maicii Domnului, al apei line, al soarelui sau al lunii pentru a se putea întoarce în rândul celor frumoase și dorite de flăcăi – este învăluită într-o aură feerică. Precista o poartă de mână „La fântâna lui Iordan/ Unde se cunună/ Cununiile/ Și unde se botează/ Botezurile" și o *miruiește* și o *pristuiește*. Darul Maicii Domnului depășește cu mult cele mai frumoase vise ale fetei. Obiectele miraculoase, adunate de descântătoare, slujesc pe deplin potențării sprijinului divin: „Dragostele/De la miri,/De la mirese,/De la popi,/De le preotese,/Cu banul le-a uni,/Cu stebluța de busuioc/Grămăjoară le-a strânge/Și-n apă le-a așeza,/Ura de pe față a scutura/Și toată lumea la dânsa s-a înturna"[420].

Pe lângă temele și motivele stereotipe ale descântecelor, care slujesc efectului psihoterapeutic, întâlnim și referiri la tradiții istorice locale sau la interrelații toponimice zonale. Un text din satul Vidra, județul Vrancea, are drept erou taumaturgic cel mai popular voievod moldovean: „A plecat Ștefan cel Mare/Pi cali,/Pi carari,/Calari pi șăpti cai,/Ca sî cati oastea,/Oastea n-a găsit-o/Și-a găsit junghiu/La Ion,/Cu cuțitu l-a tăiat". Personajul fantastic dintr-un descântec *de tătarcă*, fiind interpelat de Maica Domnului, răspunde: „– Mă duc în Buceag/Să iau fata cea frumoasă !" (Covasna – Costuleni, Iași). Pe când un text înregistrat de curând, în satul Dumeni, raionul Noua Suliță, regiunea Cernăuți, face elogiul Prutului: „– Voi nu vă duceți la Prut,/Că Prutu-i curat,/Din munți vărsat,/De Dumnezeu lăsat,/De el binecuvântat"[421].

Strâns legate de ritualul magic circumscris, descântecele redau, cu fidelitate, cromatismul specific acestora, cadența gesturilor femeii care vindecă și transfigurează, metaforic, obiectele folosite de aceasta. Mai rar, obiectul magic este personificat în aceste texte, devenind chiar agentul principal al lecuirii. Pentru vindecat *orbalțul*, descântătoarea spune, în timp ce face cruce cu secera deasupra unui vas plin cu făină de grâu: „Săceroaicî, pîrjoroaicî,/Câti ciri di grâu/Ai săcerat,/În vara asta,/Atâtea săgeți sî tai/În sara asta!" (Ruginoasa – Dulcești, Neamț).

Repertoriul moldovenesc de descântece cuprinde toate tipurile de formule magice specifice folclorului nostru, de la ritualuri de îmbunare a bolii, prin rugăciuni, implorări, incantații, flatări sau hiperbolizări, până la reversul acestui comportament, reprezentat de ocări, blesteme, porunci, sugerări ale unor pedepse cumplite sau exilări în spații îndepărtate, nelocuite de oameni, pe tărâmuri stranii.

Note

[1] Nicolae Vătămanu, *Medicină veche românească*, București, Editura Științifică, 1970, p. 9.

[2] Silviu Sanie, *Din istoria culturii și religiei geto-dacice*, ediția a II-a (revăzută și adăugită), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 1999, p. 257-259.

[3] *Istoria gândirii și creației științifice și tehnice românești. Din antichitate până la formarea științei moderne.* Sub redacția acad. prof. Ștefan Pascu, București, Editura Academiei, 1982, p. 123-124.

[4] Silviu Sanie, *op. cit.*, p. 184.

[5] Ioan Horațiu Crișan, *Spiritualitatea geto-dacilor. Repere istorice*, București, Editura Albatros, 1986, p. 308.

[6] Platon, *Dialoguri.* După traducerile lui Cezar Papacostea, revizuite și întregite cu două traduceri noi și cu „Viața lui Platon" de Constantin Noica. București, ELU, 1968, p. 46. Tot în *Charmides (sau Despre înțelepciune)* se subliniază: „Eu îi spusei că este o anumită buruiană, dar că în afară de leac mai era și un *descântec* care, dacă era rostit o dată cu folosirea leacului, îi dădea putere deplină de tămăduire, pe când fără descântec buruiana nu servea la nimic" (p. 44).

[7] Ion Horațiu Crișan, *op. cit.*, p. 309.

[8] Varlaam, *Opere*, I, Chișinău, Editura Hyperion, 1991, p. 51.

[9] Gheorghe Crăiniceanu, *Literatura medicală românească.* Biografii și bibliografie. București, Edițiunea Academiei Române, Institutul de Arte Grafice „Progresul", Ploiești, 1907, p. 4.

[10] Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *Dicționar enciclopedic de artă veche a României*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 149-150.

[11] Silviu Sanie, *Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei. Secolele II î.e.n-III e.n.*, Iași, Editura Junimea, 1981, p. 209.

[12] Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *op. cit.*, p. 149-150.

[13] E.R. Dodds, *Dialectica spiritului grec.* Traducere de Catrinel Pleșu. Prefață de Petru Creția, București, Editura Meridiane, 1983, p. 231-232.

[14] *Ibidem.*

[15] Johan Huizinga, *Amurgul Evului Mediu. Studiu despre formele de viață și de gândire din secolele al XIV-lea și al XV-lea în Franța și în Țările de Jos.* În românește de H.R. Radian. Cuvânt introductiv de Edgar Papu. București, Editura Univers, 1970, p. 386.

[16] N. Vătămanu, *Originile medicinii românești*, București, Editura Medicală, 1979, p. 27-28.

[17] Silviu Sanie, *Din istoria culturii și religiei geto-dacice*, p. 154.

[18] *Ibidem*, p. 284.
[19] N. Vătămanu, *Originile medicinii româneşti*, p. 35.
[20] Vasile Bogrea, *Sfinţii-medici în graiul şi folclorul românesc*, în *Pagini istorico-filologice*. Cu o prefaţă de acad. Constantin Daicoviciu. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi indice de Mircea Borcilă şi Ion Mării, Cluj, Editura Dacia, 1971, p. 124-134.
[21] *Vieţile sfinţilor carii sunt prăznuiţi de sfânta noastră Biserică creştină de răsărit*, volumul al III-lea, 1903, p. 2-3.
[22] André Grabar, *Iconoclasmul bizantin*. Dosarul arheologic. Traducere, prefaţă şi note de Daniel Barbu, Bucureşti, Editura Meridiane, 1991, p. 174.
[23] Dan Gh. Teodor, *Creştinismul la est de Carpaţi. De la origini şi până în secolul al XV-lea*. Iaşi, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, 1991, p. 101.
[24] Victor Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, Chişinău, Editura Universitas, 1994, p. 134.
[25] Georges Ory, *Originile creştinismului. Eseuri critice*. Traducere, cuvânt înainte şi termeni de Octavian Cheţan, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981, p. 174.
[26] *Ibidem*. Vezi şi Varlaam, *Învăţătură [...] pentru pogorârea lui Hristos la iad, Opere* I, p. 84-91.
[27] Dan Gh. Teodor, *op. cit.*, p. 101.
[28] Jacques Le Goff, Jean-Claude Schmitt, *Dicţionar tematic al Evului Mediu occidental*. Traducere de Denisa Burducea, Nadia Farcaş, Marius Roman, Mădălin Roşioru şi Gina Puică, Iaşi, Editura Polirom, 2002, p. 450.
[29] Dr. Pompei Gh. Samarian, *Medicina şi farmacia în trecutul românesc, 1382-1775*, vol. I, Tipografia Moderna, Călăraşi – Ialomiţa, 1935, p. 8-13.
[30] Apud Alexandru I. Gonţa, *Un spital de mănăstire la Putna în veacul al XV-lea*, în *Studii de istorie medievală*. Texte selectate şi pregătite pentru tipar de Maria Magdalena Székely şi Ştefan S. Gorovei. Cu un cuvânt introductiv de Ioan Caproşu, Iaşi, Editura „Dosoftei", 1998, p. 249.
[31] Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*. Traducere după originalul latin de Gh. Guţu. Introducere de Maria Holban. Comentariu istoric de N. Stoicescu. Studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu. Indice de Ioana Constantinescu. Cu o notă asupra ediţiei de D.M. Pippidi, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1973, p. 59.
[32] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei şi O samă de cuvinte*. Ediţie îngrijită, cu glosar, indice şi o introducere de Iorgu Iordan, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1955, p. 194.
[33] N. Vătămanu, *De la începuturile medicinei româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1966, p. 64-75, 90.
[34] *Codex Bandinus. Memoriu asupra scrierei lui Bandinus de la 1646 de V.A. Urechia*. Extras din „Analele Academiei Române", seria II – Tom XVI. Memoriile secţiunii istorice, Bucureşti, Tipografia Carol Göbl, 1895, p. LVI-LVII.
[35] *Ibidem*, p. LVI.
[36] Petru Caraman, *Descolindatul în orientul şi sud-estul Europei. Studiu de folclor comparat*. Ediţie îngrijită şi postfaţă de Ion H. Ciubotaru, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 1997, p. 456.
[37] *Ibidem*, p. 457.
[38] *Codex Bandinus*, p. LVII.
[39] Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, p. 283-285. Termenul este folosit în documentele oficiale până în secolul XIX, când apare în articolul 74 din *Regulamentul organic al Moldovei*, care cerea *doftorilor* „de a hultui pe la sate *vaccina*" şi în articolul 80 al *Regulamentului Sfatului doftoricesc din Moldova*: „... fieştecare doftor va fi îndatorit a *hultui* fără plată". În prezent se poate auzi în vorbirea curentă din mediul rural. Apud Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. II, 1775-1834, Bucureşti, Tipografia Cultura, 1938, p. 371.

[40] *Ibidem*.
[41] Nicolae Vătămanu, *Dohtori şi pătimaşi* (până la 1800), Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1974, p. 10-11.
[42] Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 59.
[43] *Idem, Istoria ieroglifică*, I. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de P.P. Panaitescu, I. Verdeş, Bucureşti, Editura Pentru Literatură, 1965, p. 176.
[44] *Ibidem*, vol. II, *Glosar*, p. 279.
[45] Nicolae Vătămanu, *Originile medicinii româneşti*, p. 80.
[46] Ion Neculce, *op. cit.*, p. 194.
[47] Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, vol I, p. 61.
[48] Jacques Le Goff, Jean-Claude Schmitt, *op. cit.*, p. 452.
[49] Dr. P. Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. I, p. 47.
[50] Vasile Bogrea, *op. cit.*, p. 131.
[51] Dr. P. Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. I, p. 49.
[52] *Ibidem*, p. 55.
[53] S.G. Longinescu, *Medicina legală în legile vechi româneşti*, în „Curierul judiciar", 1923, p. 23.
[54] Dr. P. Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. I, p. 49.
[55] *Ibidem*, p. 16.
[56] *Ibidem*, p. 32.
[57] N. Vătămanu, *De la începuturile medicinei româneşti*, p. 153.
[58] V. Bogrea, *op. cit.*, p. 131.
[59] D. Cantemir, *Istoria ieroglifică*, vol. I, p. 25.
[60] Alexandru I. Gonţa, *Studii de istorie medievală*, p. 260-263.
[61] S.G. Longinescu, *Legi vechi româneşti şi izvoarele lor*, vol. I, Bucureşti, 1912, p. 97.
[62] G.T. Kirileanu, *Credinţe populare în cărţi bisericeşti*, în vol. *Scrieri*, II. Ediţie îngrijită, note, comentarii şi bibliografie de Constantin Bostan, Bucureşti, Editura Minerva, 1997, p. 79.
[63] *Idem, Leacuri şi descântece adăogate pe un calendar vechi,* în *Scrieri*, vol. II, p. 97.
[64] D. Cantemir, *Istoria ieroglifică*, vol. I, p. 176.
[65] *Ibidem*, p. 17.
[66] *Idem, Descrierea Moldovei*, p. 345.
[67] *Idem, Istoria ieroglifică*, vol. II, p. 158.
[68] G.T. Kirileanu, *Scrieri*, II, p. 104-105. C. Stoicescu, profesor la Facultatea de Drept, în *La magie dans l'ancien droit roumain (rapprochements avec le droit romain)*, spunea despre acest document că este „le seul que nous possédions sur les procès de sorcellerie dans l'ancien droit roumain" (p. 392).
[69] Johan Huizinga, *op. cit.*, p. 384.
[70] Apud Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. II, p. 620-621.
[71] Dr. Gheorghe Crăiniceanu, *op. cit.*, p. 6.
[72] N. Vătămanu, *Medicină veche românească*, p. 38-39.
[73] Constantin C. Giurescu, *Istoria pădurii româneşti din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Bucureşti, Editura Ceres, 1976, p. 75-84, 257.
[74] Valer Butură, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979, p. 22.
[75] Apud Dumitru Bejan, *Nume româneşti de plante*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1991, p. 10-12.
[76] Burduja C., Papp C., Dobrescu C., Filipescu Gh., Răclaru P. şi Răvăruţ M., *Flora principatului Moldovei de J. Szabó (Notă preliminară)*, în „Analele ştiinţifice ale Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi" (serie nouă), secţiunea a II-a, tom I, 1956, fasc. 1.
[77] Cuprinsă în lucrarea *Limba română şi tradiţiunile ei*, Galaţi, 1872, p. 127-147.

[78] Elena Bercea şi Livius Bercea, *Observaţii asupra bibliografiei româneşti de etnobotanică*, în *Studii şi materiale privitoare la terminologia românească de etnobotanică*, Timişoara, Tipografia Universităţii, 1986, p. 25-41.

[79] Simeon Florea Marian, *Botanică românească*. Ediţie îngrijită, cuvânt înainte şi note de Antoaneta Olteanu, Bucureşti, Paideia, 2000.

[80] Zach. C. Panţu, *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane şi ştiinţifice*. Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Casei Şcoalelor, 1929.

[81] Apărută la Bucureşti, în 1902.

[82] „Buletinul Facultăţii de Ştiinţe" a Universităţii din Cernăuţi, XI, 1937, p. 217-224.

[83] „Buletinul Grădinii Botanice", Cluj, 1939, nr. 3-4, p. 127-142.

[84] „Revista V. Adamache", 33, 1947.

[85] Cernăuţi, 1943.

[86] *Ibidem.*

[87] Apărută în „Revista critică", Iaşi, V, 1931, p. 42-54 şi VIII, 1934, nr. 1, p. 111-147.

[88] „Buletinul Institutului Societăţii Române din Basarabia", 1937, nr. 1, p. 62-124. Tot A. Arvat realizează, în colaborare cu G. Bujorean, lucrarea *Contribuţie la cunoaşterea plantelor de către popor*. Vezi „Studii şi cercetări ştiinţifice", Timişoara, III, 1956, nr. 1-7, p. 79-108, unde apar 477 de nume populare inedite pentru 344 de specii, varietăţi şi soiuri.

[89] *Dicţionar etnobotanic cuprinzând denumirile populare româneşti şi în alte limbi ale plantelor din România*, Bucureşti, Editura Academiei, 1968.

[90] *Ibidem*, p. 6.

[91] *Ibidem*, p. 110.

[92] Valer Butură, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979.

[93] *Nerej, un village d'une région archaïque. Monographie sociologique dirigée par H.H. Stahl*, II. Les manifestations spirituelles, Bucarest, Institut des Sciences Sociales de Roumanie, 1943, p. 111-133. Vezi şi *Enquête sur la connaissance des plantes utilisé par les vieilles femmes de Nerej*, în „Archives pour la science et la réforme sociale", an XVI, Bucureşti, 1943, nr. 1-4, p. 275-282.

[94] Valer Butură, *Enciclopedie...*, p. 7.

[95] Idem, *Enciclopedie de etnobotanică românească*. Vol. II, *Credinţe şi obiceiuri despre plante*, „Sociétés européennes", 4, publié par Paul H. Stahl, Paris, 1988.

[96] *Ibidem*, p. 1.

[97] Valer Butură, *Etnobotanica. O schiţare a problemelor care se pun în acest domeniu*, „Sociologie românească", 4, 1939, nr. 1-4, p. 30-40.

[98] Vezi *Folclor vechi românesc*. Ediţie îngrijită, prefaţă, note şi bibliografie de C. Ciuchindel, Bucureşti, Editura Minerva, 1990, p. 94-134.

[99] G.T. Kirileanu, *op. cit.*, p. 142. Articolul a apărut prima dată în revista „Şezătoarea", vol. XXXVI, 1928, nr. 5-7, mai-iulie, p. 65-89. Cum autorul însemnărilor din calendar, ieşean prin naştere, a locuit o vreme în satul Cordun şi la Fălticeni, e de presupus că descântecele le-a aflat din acele localităţi.

[100] Elena Petrescu Cândea, *Manuscrisul Gârneaţă (1890-1900), un receptar de medicină casnică românească din secolul XIX*, teză de doctorat în manuscris, redactată în 1947. Vezi Maria Maior, *Lucrări de etnografie medicală la Catedra de Istorie a medicinei din Cluj* în vol. *Probleme de etnologie medicală*. Lucrările simpozionului de etnologie medicală, 27-28 mai 1972, Cluj, 1974.

[101] Vasile Alecsandri, *Poesii populare ale românilor*. Adunate şi întocmite de, Bucureşti, Tipografia lucrătorilor asociaţi, I, 1866, p. 10, 271.

[102] „Buciumul român", an III, Iaşi, 1878, la p. 135 şi 175.

[103] „Aurora română", an I, Cernăuţi, 1881, p. 57.

[104] Cap. *Descântecele*, Bucureşti, I.G. Haimann Librar-Editor, 1883, p. 406-429.

[105] Anul III, 1879, p. 376.

[106] Moses Gaster, *op. cit.*, p. 406.

[107] *Medicina babelor. Adunare de descântece, reţete de doftorii şi vrăjitorii băbeşti*. Cu un raport de prof. I. Bianu, membru corespondent al Academiei Române. Extras din „Analele Academiei Române", seria a II-a, tom XII, Bucureşti, Tipografia Carol Göbl, 1890.

[108] *Ibidem*, p. 127.

[109] S.Fl. Marian, *Descântece poporane române*, culese de, Cernăuţi, Tipografia R. Eckhardt, 1886.

[110] Totuşi, în general, prelaţii români ortodocşi au avut o toleranţă mai mare faţă de folclor decât clericii altor confesiuni. Nu surprindea pe nimeni, de exemplu, că episcopul Melchisedec publica, în „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie" din 1884 (an II, vol I, fasc. II, Bucureşti, p. 382), un număr de cinci descântece reproduse după manuscrisul monahului Porfirie, completat în 1839 la mănăstirea Bisericani.

[111] S.Fl. Marian, *Descântece*, p. XI.

[112] *Ibidem*, p. XII.

[113] *Ibidem.*

[114] *Ibidem*, p. X.

[115] *Ibidem*, p. 26-27.

[116] *Ibidem*, p. III.

[117] S.Fl. Marian, *Vrăji, farmece şi desfaceri*, adunate de. Extras din „Analele Academiei Române", seria II, tom XV, Bucureşti, Tipografia Carol Göbl, 1893.

[118] Bucureşti, Ediţiune oficială, 1878, 61 p.

[119] În „Analele Academiei Române", seria II, tom VII, secţiunea I, Bucureşti, 1884-1885, p. 21-34.

[120] „Columna lui Traian", an. VII, Bucureşti, 1876, p. 336.

[121] Ion Muşlea, Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu*, Bucureşti, Editura Minerva, 1970, p. 51. Scrisoarea fusese redactată la 10 februarie 1885.

[122] Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Soarele şi luna. Folclor tradiţional în versuri*, I-II. Ediţie critică, prefaţă, note, comentarii, variante şi indici de I. Oprişan, Bucureşti, Editura Sæculum, I.O., 2002.

[123] Adrian Fochi, *Datini şi eresuri populare de la sfârşitul secolului al XIX-lea*. Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densuşianu, Bucureşti, Editura Minerva, 1976.

[124] „Românul", an XXXIII, 27 mai 1889, p. 525-526; „Foiţa Românului".

[125] Artur Gorovei, autorul unicei monografii asupra descântecului pe care o avem până acum, nu-l pomeneşte.

[126] În „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie", an III, 1893-1894, vol. VII, fasc. I, p. 115-191.

[127] Mihail Canianu, *Studii şi culegeri de folclor românesc*. Ediţie îngrijită de Al. Dobre şi Mihail M. Robea. Cuvânt înainte de Dan Horia Mazilu. Studiu introductiv de Al. Dobre. Glosar, indicele subiecţilor anchetaţi şi bibliografie de Mihail M. Robea, Bucureşti, Editura Minerva, 1999, p. 141; *Idem*, „Faptul". *Studiu de psihologia poporană*, în „Calendarul bucurescian ilustrat", an VI, 1894, p. 66-76. Vezi şi Gr.G. Tocilescu, *Materialuri folkloristice*. Culese şi publicate sub auspiciile Ministerului Cultelor şi Învăţământului Public, prin îngrijirea lui..., Bucureşti, Tipografia Corpului Didactic, vol. I, Partea I, *Descântece*, Bucureşti, 1900, p. 594, 643.

[128] Nicolae Păsculescu, *Literatură populară românească*, adunată de... Cu 30 arii notate de Gheorghe Mateiu, Bucureşti, Academia Română, col. *Din viaţa poporului român. Culegeri şi studii*, V, Libr. Socec şi Comp., 1910, p. 124-152.

[129] Tudor Pamfile, *Boli şi leacuri la oameni, vite şi păsări după datinile şi credinţele poporului român*, adunate din comuna Ţepu (Tecuci), Bucureşti, Academia Română. Seria *Din viaţa poporului român*, nr. XIII, Librăriile Socec, C. Sfetea şi Librăria Naţională, 1911.

[130] Revista a debutat în anul 1926. Începând cu 1932 (anul VI, nr. 49) s-a subintitulat: *Revistă școlară și cercetășerească a Societății de cultură „C.N. Ianců"*.

[131] *Puncte extreme ale spațiului românesc*. Ediție critică și prefață de I. Oprișan, București, Editura Vestala, 2003.

[132] Ștefania Cristescu, *L'agent magique dans le village de Cornova (Bessarabie)* par..., în „Arhiva pentru știință și reformă socială", an XIII (1936), p. 119-137; *Descântatul în Cornova – Basarabia*. Volum editat, introducere și note de Sanda Golopenția, București, Editura Paideia, 2003.

[133] Petre V. Ștefănucă, *Folclor și tradiții populare*, vol. I. Alcătuire, studiu introductiv, bibliografie, comentarii și note de Grigore Botezatu și Andrei Hâncu, Chișinău, Editura Știința, 1991.

[134] Lucia Cireș, Lucia Berdan, *Descântece din Moldova. Texte inedite*. Iași, „Caietele Arhivei de Folclor", II, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", 1982.

[135] Radu Răutu, *Antologia descântecelor populare românești*. Ediție îngrijită și prefață de ..., Editura „Grai și Suflet – Cultura Națională", 1998.

[136] Cati Motea, *Practici străvechi la sfârșit de mileniu*. Descântece și folclor medical, vol. I, Galați, Editura Dominus, 2001.

[137] Gh. Crăiniceanu, *op. cit.*, p. 325. Evident că, în acest context, termenul de *laic* are înțelesul de *profan*, adică neinițiat.

[138] *Ibidem*, p. 59-88. În această perioadă mai apar volumele: *Medicina populară* de Dimitrescu-Severineanu, București, 1880; *Medicina populară* de Dr. I. Baniciu, Craiova, 1884; *Micul magazin de medicină populară* de Dr. D. Ionescu de Buzeu (sau Ioannescu-Budian), în trei volume, București, 1892-1897.

[139] G. Ionescu-Gion, *Doftoricescul meșteșug în trecutul țărilor române*, București, Socec, 1892.

[140] Dr. N. Leon, *Istoria naturală medicală a poporului român*, în „Analele Academiei Române", tom XXV, seria a II-a, Memoriile Secției Științifice, 1902. Același autor a realizat și studiul *Zoologia medicală a țăranului român*, apărut în „Arhiva Societății Științifice și Literare" din Iași, pe anul 1897.

[141] *Ibidem*, p. 1.

[142] *Ibidem*.

[143] Alți învățători de la care a primit Dr. Nicolae Leon date etnomedicale sunt: G. Balaban din Bălăbănești – Tutova, Ion I. Bondescu din Borca – Suceava, Bradea din Cărăpăcești – Tutova, A. Cazan din Corbasca – Tecuci, Mihăilescu din Crucea – Sârca, Iași, N.I. Mircea din jud. Iași, I. Teodorescu din jud. Suceava și Eug. Tisescu din Odobești – Bacău.

[144] Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, p. 2.

[145] *Ibidem*, p. 3.

[146] Tudor Pamfile, *op. cit.*, p. 6.

[147] Apud Gheorghe Brătescu, *Concepția profesorului V.L. Bologa între corelația empiricului și magicului în medicina populară*, în vol. *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974, p. 14.

[148] Vasile Voiculescu, *Biologia satului*, în vol. *Gânduri albe*. Ediție și cronologie de Victor Crăciun și Radu Voiculescu. Studiu introductiv, note și variante de Victor Crăciun. Cu un cuvânt înainte de Șerban Cioculescu, București, Cartea Românească, 1986, p. 191.

[149] Dr. Ch. Laugier, *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, f.a. Lucrarea a fost precedată de volumul *Sănătatea în Dolj. Monografie sanitară*, Craiova, 1910, realizat de același autor.

[150] *Ibidem*, p. 8.

[151] *Ibidem*, p. 17.

[152] V. Voiculescu și Gh.D. Mugur, *Chestionar folcloristic*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, f.a., colecția «Din publicațiile Direcției Educației Poporului», p. 3.

[153] V. Voiculescu, *Toate lecurile la îndemână*, București, Fundația Culturală Regală „Principele Carol", colecția „Cartea vremii", nr. 4, cu o copertă după Luchian și numeroase figuri în text, 1935.

[154] *Ibidem*, p. 3.

[155] *Ibidem*, p. 5.

[156] *Ibidem*, p. 7.

[157] George Bujorean, *Boli, leacuri și plante de leac* cunoscute de țărănimea română. Ediție îngrijită de Antoaneta Olteanu, București, Editura Paideia, 2001, p. 13.

[158] Vezi „Revista Sănătății", nr. 5, Cluj, 1921, p. 2. Subiectul va fi reluat și în *Florile spurcate ale medicinei populare în lumina științei*, „Revista de obstetrică, ginecologie și puericultură", an VI, București, sept.-oct., 1926.

[159] V.L. Bologa, *Etnoiatrie – iatrosofie* în vol. *Despre medicina populară românească*, București, 1970, p. 9-19.

[160] București, Editura Științifică, 1953.

[161] Gh. Brătescu, *Concepția profesorului V.L. Bologa despre corelația empiricului și magicului în medicina populară*, în vol. *Probleme de etnologie medicală*, p. 16.

[162] Ioana Ionescu Milcu, *Coordonate etnologice ale cercetărilor de medicină populară*, în *Probleme de etnologie medicală*, p. 69.

[163] București, Editura Miracol, 1997.

[164] *Ibidem*, p. 132.

[165] Traian Stănciulescu, Daniela Manu, *Metamorfozele luminii. Biofotonica, știința complexității*, Iași, 2000.

[166] *Ibidem*, p. 247.

[167] Ov. Densusianu, *Expresivitatea în descântece*, în „Grai și suflet", an IV, 1929-1930, p. 351-356; *Forme și înțelesuri noi*, în „Grai și suflet", an. V, 1931-1932, p. 125-157 și *Creațiuni proprii descântecelor*, în „Grai și suflet", an. VI, 1933-1934, p. 75-162.

[168] Lucian Blaga, *Despre gândirea magică*, București, Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, 1941.

[169] Traian Herseni, *Literatură și magie*, în vol. *Literatură și civilizație. Încercare de antropologie literară*, București, Editura Univers, 1976, p. 105-147.

[170] Al. Rosetti, *Filosofia cuvântului*, București, Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, 1946.

[171] *Idem*, *Limba descântecelor românești*, București, Editura Minerva, 1975.

[172] Timișoara, Editura Amarcord, 1999.

[173] *Ibidem*, p. 200.

[174] Valeriu Bălteanu, *Terminologia magică populară românească*, București, Editura Paideia, 2000.

[175] Sanda Golopenția, *Arhitecturi ale memoriei sau despre o bază de date a descântecului de dragoste românesc*, în vol. *Intermemoria. Studii de pragmatică și antropologie*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 66-100.

[176] *Ibidem*, p. 140.

[177] Mihail Canianu, *Studii și culegeri de folclor românesc*, p. 127-216.

[178] Artur Gorovei, *Descântecele românilor. Studiu de folclor*, București, Editura Academiei Române, col. „Din viața poporului român", 1931.

[179] I.-Aurel Candrea, *Folklorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică*, București, Casa Școalelor, 1944. Vezi și *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică*. Studiu introductiv de Lucia Berdan, Iași, Polirom, 1999.

[180] *Ibidem*, *Folklorul*, p. 9.

[181] Mircea Eliade, *Folclorul ca instrument de cunoaștere*, în vol. *Insula lui Euthanasius*, București, Editura Humanitas, 1993, p. 28.

[182] *Ibidem*, p. 39.

[183] *Idem*, *Ce înseamnă „a cunoaște miturile"*, în vol. *Aspecte ale mitului*. În românește de Paul G. Dinopol. Prefață de Vasile Nicolescu, București, Editura Univers, 1978, p. 16-17. În cânturile

rituale *na-khi*, publicate de J.F. Rock, se spune: „Nu trebuie vorbit despre ea decât numai dacă se povestește originea ei" (p.17).

[184] *Idem, Le culte de la mandragore en Roumanie*, „Zalmoxis" 1, 1938, p. 208-225; *Cultul mătrăgunei în România*, în vol. *De la Zalmoxis la Genghis-Han*. Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale. Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 206-222.

[185] În vol. *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, p. 193-205.

[186] *Ibidem*, p. 205.

[187] Petru Caraman, *Colindatul la români, slavi și la alte popoare. Studiu de folclor comparat*. Ediție îngrijită de Silvia Ciubotaru. Prefață de Ovidiu Bârlea, București, Editura Minerva, 1983, cap. *Descântece și colinde*, p. 428.

[188] *Idem, De la terminologia descolindării la sistemul terminologic al magiei*, în vol. *Descolindatul în orientul și sud-estul Europei. Studiu de folclor comparat*. Ediție îngrijită și postfață de Ion H. Ciubotaru, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 1997, p. 347.

[189] *Idem, De la instinctul de autoorientare la spiritul critic axat pe tradiția autohtonă. Reflecții asupra conceptului despre specificul etnic în literatură, ca emanație a sursei folclorice*. Ediție îngrijită și prefață de Ovidiu Bârlea, București, Editura Academiei Române, 1994, p. 196.

[190] Gh. Pavelescu, *Cercetări asupra magiei la românii din Munții Apuseni*, Institutul Social Român. Institutul de Cercetări Sociale al României, București, 1945.

[191] Ovidiu Papadima, *Descântecul. Structura lui artistică*, în vol. *Literatura populară română*. Din istoria și poetica ei, București, Editura Pentru Literatură, 1968, p. 363.

[192] *Ibidem*, p. 389.

[193] Ovidiu Bârlea, *Descântecul*, în *Folclorul românesc*, vol. II, București, Editura Minerva, 1983, p. 58.

[194] *Ibidem*.

[195] Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978; ediția a II-a, 1990.

[196] *Ibidem*, p. 172.

[197] *Ibidem*, p. 170.

[198] Pavel Ruxăndoiu, *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*, București, Editura „Grai și Suflet – Cultura Națională", 2001, p. 349-361.

[199] *Ibidem*, p. 354.

[200] Nicoleta Coatu, *Structuri magice tradiționale*, București, Editura ALL, 1998.

[201] Camelia Burghele, *În numele magiei terapeutice*. Coordonatorul colecției: Dr. Cornel Grad, Zalău, Editura Limes, 2000.

[202] Jeanne Favret-Saada, *Les Mots, la mort, les sorts. La Sorcellerie dans le bocage*, Paris, Gallimard, 1979, în colaborare cu J. Contreras, *Corps pour corps*, Paris, Gallimard, 1981.

[203] Dominique Camus, *Puteri și practici vrăjitorești. Anchetă asupra practicilor actuale de vrăjitorie*. Traducere de Muguraș Constantinescu, Iași, Polirom, 2003.

[204] Kluckhohn, *The influence of Psychiatry on Anthropology in America*, apud Roger Bastide, *Ethnologie générale*. Volume publié souse la direction de Jean Poirier, L'Encyclopédie de la Pléiade, nr. 24, Bruges, Gallimard, 1968, p. 1163.

[205] Jean Copans, *Introducere în etnologie și antropologie*. Traducere de Elisabeta Stănciulescu și Ionela Ciobănașu. Prefață de Dumitru Stan, Iași, Polirom, 1999, p. 113.

[206] C. Hogaș, *Pe drumuri de munte*, I. Amintiri dintr-o călătorie în Munții Neamțului. Cu o introducere de Vladimir Streinu, București, Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, 1944, p. 129.

[207] Mihail Sadoveanu, *Frații Jderi*. Roman istoric, vol. I, Ediția a IV-a, București, Editura Tineretului, 1960, p. 55.

[208] *Ibidem*, vol. III, p. 34.

[209] Pierre Bonte, Michel Izard, *Dicționar de etnologie și antropologie*. Traducere de Smaranda Vultur și Radu Răutu (coordonatori), Dana Buglea, Mihaela Ioncica, Constantin Jinga, Cătălin Adrian Lăzurcă, Ciprian Nicolae Vâlcan, Iași, Polirom, 1999, p. 665.

[210] Bronislaw Malinowski, *Magie, Știință și Religie*, Iași, Editura Moldova, 1993, p. 76.

[211] Selma Lagerlöf, *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia*. În românește de N. Filipovici și Dan Faur, București, Editura Tineretului, 1961, p. 574.

[212] Mihail Sadoveanu, *op. cit.*, vol. III, p. 25.

[213] I.A. Candrea, *op. cit.*, p. 84.

[214] Lucia Cireș, *Magia laptelui matern*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei", nr. 1, Iași, Editura Junimea, 2001, p. 73-79.

[215] Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 84-85.

[216] Apud Gaston Bachelard, *Apa și visele*. Eseu despre imaginația materiei. Traducere de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1995, p. 135.

[217] *Ibidem*, p. 146.

[218] *Ibidem*, p. 166-167.

[219] Hans Biedermann, *Dicționar de simboluri*, vol. II. Traducere din limba germană de Dana Petrache, București, Editura Saeculum I.O., 2002, p. 379.

[220] Valer Butură, *Cultura spirituală românească*. Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, București, Editura Minerva, 1992, p. 145.

[221] Constantin Daniel, *Interdicția magică a fierului în Egiptul faraonic și cauzele sale politico-sociale*, în vol. *Orientalia mirabilia*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 12.

[222] AFMB, *Mg.* 524, I, 43. Inf. Ioana Z. Ajudeanu, 75 de ani (1983), satul Priponeștii de Jos, județul Galați.

[223] *Ibidem*, *Mg.* 511, I, 27. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.

[224] *Ibidem*.

[225] *Ibidem*, *Mg.* 213, I, 6. Inf. Maria C. Cristea, 68 de ani (1975), satul Poieni, județul Vaslui.

[226] *Ibidem*, *Mg.* 511, I, 27. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.

[227] *Ibidem*, *Mg.* 524, I, 43. Inf. Ioana Z. Ajudeanu, 75 de ani (1983), satul Priponeștii de Jos, județul Galați.

[228] *Ibidem*, *Mg.* 511, I, 27. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Țepu, județul Galați.

[229] *Ibidem*, *Mg.* 524, I, 43. Inf. Ioana Z. Ajudeanu, 75 de ani (1983), satul Priponeștii de Jos, județul Galați.

[230] Ion I. Drăgoescu, *Date noi despre rolul banilor în etnoiatrie – metaloterapie și monetoterapie*, în vol. *Probleme de etnologie medicală*, p. 259-270.

[231] În toate localitățile anchetate. Vezi și Artur Gorovei, *Credinți și superstiții*, Editura Academiei Române, București, 1915, p. 387.

[232] Tudor Pamfile, *Boli și leacuri...*, p. 47-48.

[233] Ion I. Drăgoescu, *op. cit.*, p. 264. Artur Gorovei, *Credinți și superstiții*, p. 24. Vezi și I.A. Candrea, *Folklorul...*, p. 54.

[234] Ion I. Drăgoescu, *op. cit.*, p. 265. Acțiunea antireumatismală a acestor săruri este mult mai fiziologică decât a unor tratamente moderne ca acelea cu cortizon.

[235] AFMB, *Mg.* 81, II, 43. Inf. Jenița Gh. Acasandrei, 60 de ani (1972), satul Sirețel, județul Iași.

[236] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere. Volumul III, București, Editura Artemis, 1995, p. 421. Vezi și James Hastings, *Encyclopaedia of religions and ethics*, 13 vol., Edinburgh-New York, 1908-1921, art. *Evil Eye*.

[237] Mihail Canianu, *op. cit.*, p. 172.

[238] Petre V. Ștefănucă, *op. cit.*, p. 324-325.

[239] Adrian Fochi, *op. cit.*, p. 112. Informaţie din Sălceni – Tutova, comunicată la 1896 de referentul Petru Ghinea.

[240] În mai multe dicţionare şi, mai ales, în culegerile de documente etnologice, se face adesea confuzie între *mătrăgună* (*Atropa belladona*) şi *mandragoră* (*Mandragora officinalis*). Ambele plante sunt solanacee, alcaloide şi halucinogene, şi au semnificaţii deosebite în contextul magiei populare. Precizăm că în studiul de faţă ne vom ocupa numai de *mătrăgună*.

[241] Astfel, o informaţie din satul Suharău – Dorohoi, judeţul Botoşani, datând din anul 1896, ne spune: „... fac rău cui poftesc; fie prin *beladonă*, fie prin altele" (Adrian Fochi, *Datini şi eresuri...*, p. 5).

[242] Apud N. Vătămanu, *Originile medicinii româneşti*, p. 36.

[243] AFMB, *Mg.* 649, I, 27. Inf. Ioana T. Iacob, 78 de ani (1988), satul Dulceşti, judeţul Neamţ.

[244] Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, p. 134.

[245] Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor*, Bucureşti, Editura Librăriei Socec & Comp., I, 1895, p. 218.

[246] AFMB, *Mg.* 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăţ, judeţul Iaşi.

[247] Ivan Evseev, *Cuvânt-Simbol-Mit*, Timişoara, Editura Facla, 1983, p. 199.

[248] AFMB, *Mg.* 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăţ, judeţul Iaşi.

[249] *Ibidem*, *Mg.* 469, I, 3. Inf. Elena I. Burlacu, 70 de ani (1981), satul Dumbrăviţa, comuna Ruginoasa, judeţul Iaşi.

[250] *Ibidem*, *Mg.* 649, I, 27. Inf. Ioana T. Iacob, 78 de ani (1988), satul Dulceşti, judeţul Neamţ.

[251] *Ibidem*, *Mg.* 471, I, 21. Inf. Aglaia Şt. Dupalău, 69 de ani (1981), satul Ruginoasa, judeţul Iaşi.

[252] *Ibidem*, *Mg.* 649, I, 27. Inf. Ioana T. Iacob, 78 de ani (1988), satul Dulceşti, judeţul Neamţ.

[253] *Ibidem*, *Mg.* 509, I, 31. Inf. Maria I. Chirvăsuţă, 61 de ani (1983), satul Gohor, judeţul Galaţi.

[254] *Ibidem*, *Mg.* 650, I, 48. Inf. Anica V. Pavel, 83 de ani (1989), satul Vlădiceni, comuna Bârgăuani, judeţul Neamţ.

[255] *Ibidem*, *Mg.* 655, I, 11. Inf. Mircea Gh. Ţibucanu, 65 de ani (1989), satul Bârgăuani, judeţul Neamţ.

[256] *Ibidem*, *Mg.* 650, I, 48. Inf. Anica V. Pavel, 83 de ani (1989), satul Vlădiceni, comuna Bârgăuani, judeţul Neamţ.

[257] *Ibidem*, *Mg.* 502, I, 8. Inf. Maria C. Ursei, 70 de ani (1982), satul Răchitoasa, judeţul Bacău.

[258] *Ibidem*, *Mg.* 509, I, 20. Inf. Mariţa T. Onica, 60 de ani (1983), satul Gohor, judeţul Galaţi.

[259] *Ibidem*, *Mg.* 655, I, 11. Inf. Mircea Gh. Ţibucanu, 65 de ani (1989), satul Bârgăuani, judeţul Neamţ.

[260] *Ibidem*, *Mg.* 641, I, 20. Inf. Catinca I. Dumitruţ, 79 de ani (1988), satul Ruginoasa, comuna Dulceşti, judeţul Neamţ.

[261] *Ibidem*, *Mg.* 650, I, 48. Inf. Anica V. Pavel, 83 de ani (1989), satul Vlădiceni, comuna Bârgăuani, judeţul Neamţ.

[262] *Ibidem*, *Mg.* 655, I, 11. Inf. Mircea Gh. Ţibucanu, 65 de ani (1989), satul Bârgăuani, judeţul Neamţ.

[263] *Ibidem*, *Mg.* 502, I, 8. Inf. Maria C. Ursei, 70 de ani (1982), satul Răchitoasa, judeţul Bacău.

[264] *Ibidem*, *Mg.* 384, I, 22. Inf. Varvara I. Ungureanu, 73 de ani (1979), satul Uda, comuna Tătăruşi, judeţul Iaşi.

[265] *Ibidem*, *Mg.* 504, I, 21. Inf. Petru D. Grigoreanu, 63 de ani (1982), satul Tarniţa, comuna Onceşti, judeţul Bacău.

[266] *Ibidem*, *Mg.* 606, I, 8. Inf. Maria I. Macovei, 83 de ani (1986), satul Rădăcineşti, comuna Corbiţa, judeţul Vrancea.

[267] *Ibidem.*

[268] *Ibidem*, *Mg.* 462, I, 27. Inf. Sofica Gh. Plop, 82 de ani (1981), satul Prisăcani, judeţul Iaşi.

[269] *Ibidem*, *Mg.* 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăţ, judeţul Iaşi.

[270] *Ibidem*, *Mg.* 509, I, 31. Inf. Maria I. Chirvăsuţă, 61 de ani (1983), satul Gohor, judeţul Galaţi.

[271] *Ibidem*, *Mg.* 504, I, 14. Inf. Elena Gh. Savin, 76 de ani (1982), satul Tarniţa, comuna Onceşti, judeţul Bacău.

[272] *Ibidem*, *Mg.* 384, I, 22. Inf. Varvara I. Ungureanu, 73 de ani (1979), satul Uda, comuna Tătăruşi, judeţul Iaşi.

[273] *Ibidem*, *Mg.* 509, I, 31. Inf. Maria I. Chirvăsuţă, 61 de ani (1983), satul Gohor, judeţul Galaţi. Aceeaşi modalitate de aranjare a firelor de mătrăgună a fost observată şi în zona Vasluiului de către Artur Gorovei şi Mihai Lupescu (*Botanica poporului român*, „Şezătoarea" XV, 1915, Fălticeni, p. 78-80).

[274] AFMB, *Mg.* 469, I, 3. Inf. Elena I. Burlacu, 70 de ani (1981), satul Dumbrăviţa, comuna Ruginoasa, judeţul Iaşi.

[275] Artur Gorovei şi Mihai Lupescu, *loc. cit.*, p. 80.

[276] AFMB, *Mg.* 509, I, 20. Inf. Mariţa T. Onica, 60 de ani (1983), satul Gohor, judeţul Galaţi.

[277] *Ibidem*, *Mg.* 684, I, 48. Inf. Const. Gh. Teleman, 85 de ani (1989), satul Bahna, judeţul Neamţ.

[278] *Ibidem*, *Mg.* 462, I, 27. Inf. Sofica Gh. Plop, 82 de ani (1981), satul Prisăcani, judeţul Iaşi.

[279] *Ibidem*, *Mg.* 606, I, 8. Inf. Maria I. Macovei, 83 de ani (1986), satul Rădăcineşti, comuna Corbiţa, judeţul Vrancea.

[280] *Ibidem*, *Mg.* 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăţ, judeţul Iaşi.

[281] *Ibidem*, *Mg.* 511, I, 31. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Ţepu, judeţul Galaţi.

[282] *Ibidem*, *Mg.* 465, I, 18. Inf. Natalia I. Ungureanu, 73 de ani (1981), satul Ruginoasa, judeţul Iaşi.

[283] *Ibidem*, *Mg.* 650, I, 48. Inf. Anica V. Pavel, 83 de ani (1989), satul Vlădiceni, comuna Bârgăuani, judeţul Neamţ.

[284] *Ibidem*, *Mg.* 511, I, 31. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Ţepu, judeţul Galaţi.

[285] *Ibidem*, *Mg.* 462, I, 27. Inf. Sofica Gh. Plop, 82 de ani (1981), satul Prisăcani, judeţul Iaşi.

[286] *Ibidem*, *Mg.* 502, I, 8. Inf. Maria C. Ursei, 70 de ani (1982), satul Răchitoasa, judeţul Bacău.

[287] *Ibidem*, *Mg.* 606, I, 8. Inf. Maria I. Macovei, 83 de ani (1986), satul Rădăcineşti, comuna Corbiţa, judeţul Vrancea.

[288] *Ibidem*, *Mg.* 465, I, 5. Inf. Anica N. Tiron, 73 de ani (1981), satul Oprişeni, comuna Ţuţora, judeţul Iaşi.

[289] *Ibidem*, *Mg.* 511, I, 31. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Ţepu, judeţul Galaţi.

[290] *Ibidem*, *Mg.* 473, I, 22. Inf. Catinca A. Nedelcu, 86 de ani (1982), satul Costeşti, comuna Târgu Frumos, judeţul Iaşi.

[291] *Ibidem*, *Mg.* 504, I, 21. Inf. Petru D. Grigoreanu, 63 de ani (1982), satul Tarniţa, comuna Onceşti, judeţul Bacău.

[292] *Ibidem*, *Mg.* 509, I, 31. Inf. Maria I. Chirvăsuţă, 61 de ani (1983), satul Gohor, judeţul Galaţi.

[293] *Ibidem*, *Mg.* 384, I, 20. Inf. Varvara I. Ungureanu, 73 de ani (1979), satul Uda, comuna Tătăruşi, judeţul Iaşi. Vezi şi Lucia Cireş, Lucia Berdan, *op. cit.*, p. 124.

[294] AFMB, *Mg.* 509, I, 20. Inf. Mariţa T. Onica, 60 de ani (1983), satul Gohor, judeţul Galaţi.

[295] *Ibidem*, *Mg*. 512, I, 27. Inf. Safta T. Chiscop, 66 de ani (1983), satul Ţepu, judeţul Galaţi.
[296] Artur Gorovei, *Credinţi şi superstiţii...*, p. 366.
[297] AFMB, *Mg*. 502, I, 8. Inf. Maria C. Ursei, 70 de ani (1982), satul Răchitoasa, judeţul Bacău.
[298] *Ibidem*, *Mg*. 504, I, 21. Inf. Petru D. Grigoreanu, 63 de ani (1982), satul Tarniţa, comuna Onceşti, judeţul Bacău.
[299] *Ibidem*, *Mg*. 504, I, 14. Inf. Elena Gh. Savin, 76 de ani (1982), satul Tarniţa, comuna Onceşti, judeţul Bacău.
[300] *Ibidem*, *Mg*. 512, I, 27. Inf. Safta T. Chiscop, 66 de ani (1983), satul Ţepu, judeţul Galaţi.
[301] *Ibidem*, *Mg*. 446, I, 21. Inf. Suzana Cătană, 72 de ani (1981), satul Dobrovăţ, judeţul Iaşi.
[302] *Ibidem*, *Mg*. 511, I, 31. Inf. Maria V. Dinu, 53 de ani (1983), satul Ţepu, judeţul Galaţi.
[303] *Ibidem*, *Mg*. 512, I, 27. Inf. Safta T. Chiscop, 66 de ani (1983), satul Ţepu, judeţul Galaţi.
[304] P. Decharme, *Mithologie de la Grèce antique*, Paris, Librairie Garnier Frères, 1906, p. 140.
[305] Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 201.
[306] Marianne Mesnil, *Etnologul, între şarpe şi balaur*. Marianne Mesnil şi Assia Popova, *Eseuri de mitologie balcanică*. Cuvânt înainte de Paul H. Stahl. Traducere în limba română de Ioana Bot şi Ana Mihăilescu, Bucureşti, Editura Paideia, 1997, p. 190.
[307] Varlaam, *op. cit.*, I, p. 318.
[308] Dominique Camus, *op. cit.* p. 21. Una dintre informatoarele autorului, Doamna Le Men, încearcă să explice cauza acestei situaţii: „Sunt femei care desfac vrăji, asta-i sigur. Dovada, uitaţi-vă la mine. Sunt chiar multe. Dar bărbaţii sunt mai mulţi. Eu cred că bărbatul are mai multă forţă decât femeia. Şi forţa este ceva primordial, fiindcă, să ştiţi, în afacerile de vrăjitorie, cel care nu are forţă poate să moară".
[309] AFMB, *Anexă chestionar*, inf. Busuioc Gh. Lenuţa, n. 1923, Caşin – Bacău.
[310] *Ibidem*, Mg. 125, I, 8, inf. Zoiţa Gheorghianu, n. 1896, din satul Rânghileşti – Botoşani.
[311] Ioana Ionescu-Milcu, *Coordonate etnologice ale cercetărilor de medicină populară*, p. 67. Materiale culese din Mehedinţi, Caraş-Severin, Argeş, Vrancea şi Ţara Moţilor.
[312] Lia Stoica Vasilescu, Radu O. Maier, *Analgesia la naştere în medicina populară*, în vol. *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974, p. 135.
[313] Vasile Avram, *Constelaţia magicului*. O viziune românească asupra misterului existenţial. Editată prin Universitatea Creştină Năsăud, Casa de presă şi editură Tribuna, Sibiu, 1994, p. 194.
[314] AFMB, Mg. 561, I, 21, inf. Zamfira P. Puha, n. 1910.
[315] Dominique Camus, *op. cit.*,p. 32-33.
[316] AFMB, *Anexă chestionar*, inf. Veronica I. Huţuleac, n. 1894.
[317] G.T. Kirileanu, *op. cit*, p. 86.
[318] *Ibidem*, p. 85.
[319] Alfred Bertholet, *Dicţionarul religiilor*. Iniţiat de... în colaborare cu Hans von Campenhausen. Ediţie în limba română de Gabriel Decuble, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 1995, p. 353-354, s.v. *preot*.
[320] Marcel Mauss, Henri Hubert, *Teoria generală a magiei*. Traducere de Ingrid Ilinca şi Silviu Lupescu. Prefaţă de Nicu Gavriluţă, Iaşi, Polirom, 1996, p. 39.
[321] Marc Bloch, *Regii taumaturgi*. Studiu despre caracterul supranatural atribuit puterii regale, în special în Franţa şi în Anglia. Prefaţă de Jacques Le Goff. Traducere de Val Panaitescu, Iaşi, Polirom, 1997, p. 55.
[322] Claude Lévi-Strauss, *Gîndirea sălbatică*. Totemismul azi. Cu o prefaţă de prof. Mihai Pop, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1970, p. 386.
[323] Ioana Ionescu-Milcu, *Etnoiatria. Consideraţii teoretice şi metodologice* în „Revista de Etnografie şi Folclor", tomul 18, nr. 6, Bucureşti, 1973, p. 459.
[324] Claude Lévi-Strauss, *Antropologia structurală*. Prefaţă de Ion Aluaş. Traducere din limba franceză de J. Pecher, Bucureşti, Editura Politică, 1978, p. 199.

[325] Achim Mihu, *Antropologia culturală*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002, p. 244.
[326] Apud Jean Servier, *Magia*. Prefaţă de Nicu Gavriluţă. Traducere de Bogdan Geangalău, Iaşi, Institutul European, 2001, p. 69.
[327] Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, p. 35.
[328] Jeanne Favret-Saada, *Les Mots, la Mort, les Sorts*, Paris, Gallimard, 1979, p. 16.
[329] Camelia Burghele, *op. cit.*, p. 335.
[330] AFMB, *Anexă-chestionar*, sat Uda, comuna Tătăruşi, jud. Iaşi.
[331] *Ibidem*.
[332] *Ibidem*, Mg. 65, II, 13.
[333] Theodor Codrescu, *Uricariu sau colecţiune de diferite acte* care pot servi la Istoria românilor, vol. XIX, Iaşi, Tipografia Buciumului Român, 1891, p. 390.
[334] *Dicţionarul Limbii Române* (D.L.R.), Serie nouă, tomul VII, partea 1, litera N, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1971, p. 11 (art. *nalbánd*) şi p. 86 (art. *nălbar*).
[335] Alte denumiri vechi, cu înţeles asemănător, cum ar fi *gerah* (turc.) „chirurg", *buiuc – imbrihor* sau *imbrivor* (turc.) „intendent al grajdurilor sultanului", ori *ţirulic* (pol.) cu varianta *firig*, „medic primitiv, vraci", nu s-au păstrat până astăzi.
[336] Mihail Sadoveanu, *op. cit.*, p. 38.
[337] *Ibidem*, vol. III, p. 30.
[338] Calistrat Hogaş, *Cuconu Ioniţă Hrisanti*, Bucureşti, Cartea Românească, [1938], p. 30.
[339] Ion H. Ciubotaru, Anton Despinescu ş.a., *Gherăeşti un sat din ţinutul Romanului*, Iaşi, Editura Presa Bună, 2003, p. 305-306.
[340] Dumitru P. Lupaşcu, *op. cit.*, p. 87.
[341] *Ibidem*, p. 111.
[342] *Ibidem*, p. 126.
[343] *Vieţile sfinţilor carii sunt prăznuiţi de Sfânta noastră Biserică creştină ortodoxă de răsărit*, vol. al III-lea, Luna noiembrie, Bucureşti, 1903, p. 1-2.
[344] Vasile Bogrea, *op. cit.*, p. 124, 135-138.
[345] I.-Aurel Candrea, *Folklorul medical...*, p. 418.
[346] S.Fl. Marian, *Naşterea la români*. Studiu etnografic. Ediţiunea Academiei Române, Bucureşti, Carol Göbl, 1892, p. 59.
[347] Atanasie Marian Marienescu, *Poezii populare din Transilvania*. Ediţie îngrijită de Eugen Blăjan. Prefaţă de Ovidiu Bârlea, Bucureşti, Editura Minerva, 1971, p. 738. Textul a apărut prima oară în revista „Familia", IV, nr. 47, Pesta, 22 nov. – 4 dec. 1870, p. 553-555.
[348] Vezi şi I. A. Candrea, *op. cit.*, p. 352.
[349] *Ibidem*, p. 354.
[350] Paul Diel, *Le symbolisme dans la mythologie grecque*. Préface de G. Bachelard, Paris, 1966, p. 233.
[351] „Şezătoarea", II, 1893, p. 130. Vezi şi Artur Gorovei, *Literatură populară*, II, Ediţie îngrijită, introducere, note, comentarii, bibliografie şi glosar de Iordan Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, 1985, p. 80.
[352] Ion Muşlea, Ov. Bârlea, *op. cit.*, p. 500.
[353] „Ion Creangă", IV, 1912, p. 215.
[354] Rudolf Otto, *Sacrul. Despre elementul iraţional din ideea divinului şi despre relaţia lui cu raţionalul*. Traducere de Ioan Milea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992, p. 20-41.
[355] Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, p. 38.
[356] Jean Servier, *op. cit.*, p. 61.
[357] Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1985, p. 319.
[358] Tudor Pamfile, *Duşmani şi prieteni ai omului*, Bucureşti, Librăriile Socec-Sfetea, 1916, p. 236.

[359] Jean Delumeau, *Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată*, vol. I. Traducere, postfaţă şi note de Modest Morariu, Bucureşti, Editura Meridiane, 1986, p. 153. „Căci noaptea pune în primejdie atât trupul cât şi sufletul, ea este anticamera morţii şi a infernului" (p. 165).

[360] C.G. Jung, *Amintiri, vise, reflecţii*. Consemnate şi editate de Aniela Jaffé. Traducere şi notă de Daniela Ştefănescu, Bucureşti, Editura Humanitas, 1996, p. 274.

[361] Ernest Bernea, *Cadre ale gândirii populare româneşti*. Contribuţii la reprezentarea spaţiului, timpului şi cauzalităţii. Cu o postfaţă de Ovidiu Bârlea, Bucureşti, Cartea Românească, 1985, p. 180.

[362] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, vol. II, p. 343.

[363] Apud Claude Lecouteaux, *Vampiri şi vampirism. Autopsia unui mit*. Traducere din limba franceză de Mihai Popescu. Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2002, p. 52.

[364] *Ibidem*, p. 53.

[365] Jean Servier, *op. cit.*, p. 82.

[366] *Dicţionar medical*, vol. I, A-H; vol. II, I-Z. Redactor responsabil Dr. P. Simici. Redactori coordonatori: Dr. A. Mincu, Dr. G. Ionescu-Amza, Dr. Stela Cărnaru, Bucureşti, Editura Medicală, 1969.

[367] Gaston Bachelard, *Aerul şi visele*. Eseu despre imaginaţia mişcării. Traducere de Irina Mavrodin. În loc de prefaţă: *Dubla legitimitate* de Jean Starobinski. Traducere de Angela Martin, Bucureşti, Editura Univers, 1999, p. 239.

[368] Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 343.

[369] Ion Muşlea, Ov. Bârlea, *op. cit.*, p. 373.

[370] Vezi şi Lazăr Şăineanu, *Ielele, Dânsele, Vântoasele, Frumoasele, Şoimanele, Măiestrele, Milostivele, Zânele*. Studiu de mitologie comparată, Bucureşti, Tipografia Academiei Române, 1886, p. 49. „Dar cea mai mare asemănare cu Ielele o au la grecii moderni Nereidele."

[371] Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 343.

[372] *Ibidem*, p. 315.

[373] Mircea Eliade, *Simboluri şi ritualuri ale unui dans catharctic*, în vol. *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, III. De la Mahomed la epoca Reformelor. Traducere de Cezar Baltag, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988, p. 238.

[374] *Ibidem*, p. 247, nota 39.

[375] Mircea Eliade, *Traité d'histoire des religions*, Paris, Gallimard, 1964, p. 124.

[376] J.G. Frazer, *Magia simpatetică*, în *Creanga de aur*, I. Traducere, prefaţă şi tabel cronologic de Octavian Nistor. Note de Gabriela Duda, Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 30-105. Vezi şi *Principes de la magie*, în vol. *L'Homme, dieu et l'immortalité*, traduit par Pierre Sayn, Paris, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1928.

[377] Achim Mihu, *op. cit.*, p. 242.

[378] Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, p. 60.

[379] Jean-Jacques Wunenburger, *Sacrul*. Traducere, note şi studiu introductiv de Mihaela Căluţ. Postfaţă de Aurel Codoban, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2000, p. 65.

[380] Apud Huguette Fugier, *Recherches sur l'expression du sacré dans la langue latine*, Paris, 1963, p. 88-106. Vezi şi Julien Ries, *Sacrul în istoria religioasă a omenirii*. Traducere din limba italiană de Roxana Utale, Iaşi, Polirom, 2000, p. 143.

[381] Jean-Jacques Wunenburger, *op. cit.*, p. 64.

[382] *Ibidem*, p. 62.

[383] I.-Aurel Candrea, *Folklorul...*, p. 389-391.

[384] Sir James George Frazer, *Folclorul în Vechiul Testament*. Traducere şi adaptare de Harry Kuller, Bucureşti, Editura Scripta, 1995, p. 41.

[385] Hans Biedermann, *op. cit.*, vol. II, p. 385.

[386] I.-Aurel Candrea, *op. cit.*, p. 401.

[387] Alfred Bertholet, *op. cit.*, p. 337.

[388] Sir James George Frazer, *op. cit*, p. 143-144.

[389] AFMB, Mg. 295, I, 30. Inf. Maria F. Tăbuşcă, 89 de ani (1978), satul Suhuleţ, judeţul Iaşi.

[390] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, vol. I, p. 420.

[391] AFMB, Mg. 520, I, 11. Inf. Aftinia V. Grigore, 76 de ani (1983), satul Băltăreţi, comuna Cosmeşti, judeţul Galaţi.

[392] Tudor Pamfile, *Duşmani...*, p. 232.

[393] S.Fl. Marian, *Vrăji...*, p. 85.

[394] Dr. Pompei Gh. Samarian, *op. cit.*, vol. I, p. 306.

[395] I.-A. Candrea, *Folklorul...*, p. 400.

[396] Ultimele trei exemple sunt date după A. Fochi, *Datini...*, p. 137.

[397] Romulus Vulcănescu, *Fenomenul horal*, Craiova, Editura „Ramuri", 1944, p. 103.

[398] Ion Muşlea, Ovidiu Bârlea, *op. cit.*, p. 497.

[399] Jean Servier, *op. cit.*, p. 120.

[400] Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, p. 73.

[401] Apud Valeriu L. Bologa, *Etnoiatrie...*, p. 18.

[402] Dominique Camus, *op. cit.*, p. 125.

[403] Petru Caraman, *Descolindatul...*, p. 394.

[404] Nicolae Păsculescu, *op. cit.*, p. 151.

[405] Dan Horia Mazilu, *O istorie a blestemului*, Iaşi, Polirom, 2001, p. 219.

[406] Vasile Bogrea, *O străveche formulă de exorcism în descântecele noastre*, în vol. *Pagini istorico-filologice*, p. 477.

[407] Jacques Le Goff, *Imaginarul medieval. Eseuri*. Traducere şi note de Marina Rădulescu, Bucureşti, Editura Meridiane, 1991, p. 103-105.

[408] N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 140-141.

[409] Moses Gaster, *op. cit.*, p. 420.

[410] Arhiva Institutului de Folclor (AF) al Academiei din Chişinău, F19, inv. 3, d. 5.

[411] AFMB, Mg. 76, I, 16. Inf. Toader I. Muşână, 53 de ani (1968).

[412] Gr.G. Tocilescu, Christea N. Ţapu, *Materialuri folcloristice*, III. Ediţie critică şi studiu introductiv de Iordan Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, 1981, p. 202.

[413] Dr. Ch. Laugier, *Contribuţiuni...*, p. 120.

[414] I.-A. Candrea, *op. cit.*, p. 371.

[415] *Ibidem*.

[416] Constantin Daniel, *Civilizaţia sumeriană*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1983, p. 206.

[417] Jean Vertemont, *Dicţionar al mitologiilor indo-europene*. Traducere de Doina Lică, Lucian Pricop, Timişoara, Editura Amarcord, 2000, p. 214.

[418] Inf. Simion Govorneanu, n. 1915. Culegere realizată de Dr. Tudor Colac în anul 2000.

[419] AF, Chişinău, F-19, inv. 3, d.6, Bulbeaca, 1946.

[420] Inf. Liuba Sârbu, n. 1911, sat Costiceni, Cernăuţi. Culegere realizată de Dr. Tudor Colac în anul 2000.

[421] Ioana Vasilos, n. 1928. Culegere realizată de Dr. Tudor Colac în anul 2000.

TIPOLOGIA FOLCLORULUI MEDICAL

(Boli şi leacuri)

A. La oameni

ALBEAŢĂ Afecţiune a ochiului. Apare „din lovitură“ (SSjSj), „din pălitură“ (IŞpH), „din vânt“ (IHrP). Vederea se înceţoşează, „se pune o pată albă pe lumina ochilor“ (BCşCş), apar „pohăieli“ (ITtU). Vindecarea depinde de promptitudinea administrării leacurilor: „Dacî-i în pripă, sî treci într-o stămânî, dacî sî-nvecheşti, sî treci greu. Altu rămâni aşa, cu albaţa pi ochi“ (ITtTt).

Remedii Leacul cel mai răspândit este *zahărul*, care „roade albeaţa“ (BLPr) sau „o mănâncă“ (SFnFn). După ce este bine pisat (BLO, BBjBs, BtClP), mărunţit (IHH, SVjVj) sau făcut pudră (BCşCş, IMB, NBhI, SŞdŞd), zahărul se pune în ochiul bolnavului (toate localităţile investigate). Se foloseşte o *ţeavă* (BCV, BPtF, GVlVl, IŞpŞp, NPşPş, SAA, SGlGl, SSdSd, VŞtCt, VrBlBl, VrTCl), se suflă „printr-o ţăgie zahăr praf pe lumina ochiului“ (ITtTt), printr-un *tub* (BtClP, BtCuCu), prin gaura unui *stuf* (BtCuM, BtII, BtRsRs, GCoCo, ICpB, IVsVs, NŞC), printr-o bucată de lemn de *soc* (SPtPt, SStSt) sau printr-o *trestie* (GCzB, GPP, GSvSv, ICsC, IPşS). Există şi alte modalităţi de introducere a zahărului în ochiul afectat: „se suflă printr-un cornet“ (IBtM) sau „pe-o hărtiuţă“ (NIcA). Se mai suflă în ochi şi zahăr ars în foc, „măcinat şi dat printr-o sâtişcă“ (IMşMş). Practica este semnalată şi în alte localităţi (BCbV, GBhBh, IMlMl).

O metodă străveche de preparare a leacului consta în introducerea zahărului pisat într-un lemn de corn, care se aprindea. La sfârşit, zahărul amestecat cu cenuşa rezultată se măcina şi se sufla în ochiul bolnavului (IPiB). La fel se procedează şi cu *sarea* pregătită în acest scop, care se arde „într-un lemn de stejar, se pisează şi se toarnă în ochi“ (VBcB). Sarea se mai pune „în lemn de mesteacăn“ (NHB) ori „se arde o creangă de nuc plină cu sare“ (GCţCţ), rezultând aşa-numita *sare de nuc*. Praful de zahăr se amestecă uneori cu pulbere din *albine uscate* (VBcBc), „cu măcinătură de cuişoare“ (SSjSj), „ochi de sare bine pisat“ (SCP), „făină de porumb cernută mărunt“ (ILnG), cu „răzătură de pe o pară de argint“ (VTR) sau „de pe unghii“ (NZZ). Valoarea curativă a leacului sporeşte dacă se foloseşte *zahăr de gheaţă* (GCdCd, GCoCo, GCzB, SFsFs) şi, îndeosebi, *zahăr sfinţit* (BtMiC, BtŞtŞt, BtVlVl, IBV, ISrB, SCpI, SDM, SHrHs, SZC), de la Paşti (BtSlSl, BtVdB, ISrSr, SPlC, SŞM, SZL), „di la Înviere“ (BtUţS) sau „di la sfânta pascî“ (IŞpH).

Alte remedii Se pune pe ochi albuş de *ou* fiert, pe care s-a presărat zahăr bine pisat (BBaB, BBzBz, BGfB, BOH, BOnTţ, BLPr, BŞtcmR, BtDaE, GCoCo, GGG, ICuB, IPşB, ISL, IVsVs, NBrBr, NII, NZZ, SHM, SVmVm, VGrGr, VrMM, VrRŞ); „Se ard buci de in şi cenuşa se amestecă în albuş crud. Pasta poate fi făcută mai subţire şi atunci se suflă, cu o ţevuşoară de la stative, direct în lumina ochiului pe albeaţă“ (NBdP). „Pe ochiul închis sau chiar direct [pe pupilă] se pune albuş de ou bine fiert, călduţ“ (BPşB). „Într-un ou crud se pun cuişoare mestecate în gură. Se obţine un aluăţel care se pune la ochi“ (BVGd). Se fierbe un ou tare, „se scoate gălbenuşul şi în locul lui se pune sare şi puţină făină. Se arde până se face ca praful şi se suflă în ochi“ (IMlMl). Pe albuşul de ou fiert se pune miere de albine (GBhBh). „Pui albuş di ou copt când te-ai lovit, atunci. Jumătati o ungi cu nieri caldî, o pui la ochi ş-o legi“ (GNN). La fel de eficace sunt şi ouăle nefierte. „Zbăté bini un albuş di ou şî-l puné la ochi“ (BtCuCu) sau îl amesteca cu miere de albine (BtRmRm). Mierea se utiliza şi în stare pură (BHD, BtCoCo, GCU, IVnVn, NBhI). „Pui în ochi o boghiţî di nieri“ (GGhGh).

Se ia *scoică* de râu, „de Siret“ (IHO) ori „de gârlă“ (VPuC), se arde bine şi se cerne printr-o sită deasă. Cenuşa obţinută se suflă peste *a.* „pi ţăgi di stuh“ (IHO). La fel se procedează şi în alte localităţi (BCbV, BCţBo, BGlM, BLpLp, BOrOr, BUU, BtTrD, BtVdB, BtClP, GCţCţ, GUT, IHH, IMnMn, IMşMş, ISrB, ITT, NDlDl, NSC, NVA, NVnL, SBrM, SHH, SHR, VŞtB, VVoS, VrTG). Alteori, scoica arsă se pisează şi se amestecă cu zahăr în proporţii egale. „Se pune sara în ochi, iar dimineaţa se spală ochiul cu apă caldă“ (NUU). Un remediu favorit pentru *a.*, ca şi pentru alte boli de ochi, este *laptele de mamă* (BPjBs, BtDaB, BtRtC, GNP, NUU, SCfCf, SClB, SMM, VLR, VMlL, VŞtCţ, VTuTu), al cărui efect sporeşte în funcţie de provenienţă: să fie la prima naştere (BDrDr), copilul să fie băiat (VrRRţ), „să aibă copii gemeni“ (IPlB), „să fie cununată fată mare“ (SSjSj).

Când *a.* este la început, „sî puni sămânţî di bosâioc“ (VBzBz). Practica este semnalată pe arii întinse (BMtMt, BOH, BtDnH, BtŞtŞt, BtVlVl, GGT, ICsCz, IMlMl, NGmGm, NGnC, NPeT, NZT, SBaBa, SZL, VGvGv, VrBlBl). Dimpotrivă, la formele grave ale bolii se folosesc prafuri corozive. „Se pune în ochi sare, amestecată cu făină de pop'şoi, şi se freacă pleoapa de două ori pe zi“ (VZrZr). Alte atestări (BPsA, BŞtcmB, IEB, ITgBz, NCCn, SMhMh). Se acoperă *a.* cu *ométiţă* (NChCh) sau cu făină de porumb cernută prin sită deasă (BtUţS, ICuCu, IMnU, VDmV). Se pisează „casa melcului“ şi se suflă în ochi de trei ori (BAA, IŞpŞp, SMoA). Se mai foloseau: „coajă de ou râşnită sau chiatrî di tocilî chisatî“ (BOO), „praf di puşcă“ (IHH) şi pulbere de *piatră vânătă* (GCzFv, NVnVn, SBiBi, SCpI, SPnG, SŞdŞd).

Dacă *a.* persistă, „se arde un şarpe viu şi cenuşa se pune în ochi“ (VPgM). Alte atestări (GPP, VPrPr, VVoA). „Pui cap de şarpe ars pe tavă şi pisat“ (VICs)

sau „venin de şarpe" (VVoO). Se suflă în ochi pielea de pe rânza de pasăre, uscată şi mărunţită (GBşP, IScSc) sau cheag de iepure, uscat şi pisat (IHIHI). Se pune untură de iepure pe pleoapa de deasupra (SGlGl, SPtPt, SVvVv), se suflă în ochi cenuşă din os de cap de câine (BtSlSl, BtVdHţ), ori se face un amestec din inimă de pătrunjel, os de pasăre ars şi zahăr sfinţit; „face o pleşcuţî ş-o puni la ochi" (SLRt). Puneau într-un borcan cu apă „zahăr bucăţăli şî o broascî di mocirlî, vie, spalatî bini. Lichidu ceala îl strecura şî-l puné în ochi; puné şî zahâr, di curgé albaţa ca smântâna" (SFrFr). „Se ard ghimpii de la un arici, se pisează, se cern şi se amestecă cu albuş de ou şi morcov fiert, după care se aplică pe ochi" (VAP).

Dintre plantele medicinale, pe lângă *busuioc* se mai folosesc: *nalba sălbatică* (BLO, BtPlPl), rădăcina de *cinci degete* fiartă în oţet (VPdR), *pelinița* (ICsC, IRR), *pelinul* (VPdR), *mesteacănul*, frunzele care ies întâi, uscate şi frecate cu zahăr (BSoC, NDH), *crinul de grădină* – „îi rupi galbenul, îl pui într-o sticluţă cu spirt, astupată bine, o ţii nouă zile la-ntuneric, pui în ochi câti un chicoruş la trii-patru orî şî ţâi la ochi o batistî curatî" (SVaVa), *spinul albastru* (IOO) şi *ovăzul* (BtSlD).

Acte magice Leacurile se prepară de o persoană curată (VRV), cel care le foloseşte „trebuie sî fie priminit" (VrVVş) şi se administrează „când îi soari frumos, sănin" (NZZ), „nici vânt sî nu batî" (NPşPş). Se descântă luni dimineaţa (BDmDm, GCzB, SLL, VZrZr), în trei zile de sec (BDmDm, ITtU, IMşMş, ITgC, SHrHs, VrVV), „trei luni şi trei vineri de câte trei ori dimineaţa" (VrShB), duminica, înainte de răsăritul soarelui (GTvTv, GVlVl, SBtBt), numai în zilele de vineri (BUV). Descântătoarea foloseşte: „un păr de câine alb, o pană de păun şi un ban de argint" (NChB), „şărvet curat şî măturî noauî" (BDmDm), mătură acoperită cu o cârpă curată – „Cu mătura te-am măturat,/Cu cârpa te-am şters" (BOrOr), „un ban de argint şi prosop curat" (BMtŞ), „ceapă albă, ban de argint şi mătură nouă" (GGrGr), un ban de argint şi pelin (GTvTv, VrRRţ), „o bucăţicî di busuioc di la Zâua Crucii şi o batistî albî" – „Am un câmp alb/Şî-n câmp alb/Am o covatî albî/Şî-n covatî albî/Am turnat lapti" (BtVdHţ). Alteori, se atingea *a.* cu o broască – „Cum fuge broasca pe apă,/Aşa sî sî ducî albaţa di la ochi" (NCoM), se descântă cu apă neîncepută (BUV, BtLL, BtVdB, NBdBd, NBdG), „la pârâu" (SLL), pe malul unui râu – „Cum spală apa pietrele/De tină/Şi de rugină,/Aşa să se spele ochiul" (NŢŢj), „cu rouă de pe grâu" (SBtBt), cu agheasmă. „Când sî puni aghiazmî la ochi, nu se descântă, ci se rosteşte Tatăl Nostru" (ITnTn).

Descântecul-tip pentru *a.* este cel în care *9 fecioare* (ISrB), *feciorele* (NUU), *fete* (BOnTţ, NIB, ISnS), *fetişoare* (BPpI), *fetiţe* (ICpB), *fete de împărat* (IŢuŢu), *zâne* (ILB), *albe* (BtClP, BtCuA, BtRmRm), *curate* (BOrOr, BtHdHd, GBhBh, IMsMs), „de-o mamă născute" (ICsC), „de o mamă şi de-on tată" (GBhBh), „din negară" (VRR), *fete mari* (GNP), *preacurate* (BtRpR), *rotate* (SDhDhM), *surori* (SML) sau „Trii surori ale soarelui,/Cu trii rochii mohorii/Şi cu trii rochii albăstrii" (ICsC), „cu 9 năfrămi albe" (BtHdHd) şi cu tot atâtea *greble*, *frigări*, *furci*, *lopeţi*, *mături* – toate albe – se duc „La bisericile albe,/Să mături bisericile,/Să spele laghiţele,/Să şteargă icoanele" (VRR), la câmpul mare, „Să-l cureţe de schini şi ciurlani,/De chietre şi bolovani" (ICsC), la o fântână, „să o cureţe de ciumă şi holeră" (VDmV), la fântâna lui Adam (GNP), la fântâna lui Iordan (BPpPp, BtHdHd, IMsMs, SHM), la fântâna lui Irod (BtCoCo), „să rănească fântâna Maicii Domnului" (NŞG), „Să cureţe imaşurile/De spini şi de mărăcini" (IMlMl), „să sape mănăstirea lui Adam" (VPgM), „La nouă mănăstiri albe,/Să le mături,/Să le curăţească" (BtRmRm), la mare (BCuM, HIS), „la munţii albi" (BtCuA) ori „Să cureţe pădurea roasă/De putregai/Şi de mucegai" (NUU).

Maica Domnului (în cele mai multe variante ale descântecelor), Sfânta Luni (ILB, NIB, VrShB), Arhanghelul Mihail (BtRmRm) sau Sfântul Ioan (NIPr) le opresc pe fetele-fecioare, îndrumându-le la casa suferindului, pentru a-l scăpa de necaz: „Să rămâie ochişorul frumos/Şi curat/Şi luminat,/Ca busuiocul,/Când îi în floare!/Să rămâie ochiul curat,/Cum o fost de Dumnezeu lăsat" (ISnS).

AMEŢEALĂ Stare de disconfort manifestată prin dureri de cap (BtClP, BtDbB, BtTrD, IHrP, ISS, NVnN, SGlGl, SSaP, SVRs, VDmV, VICş), greţuri (BtCuA, NBdBd, SŞTm, VPdR) şi ameţeli (BtDnH, BtLL, BtVdHţ, GVlVl, IBB, ILnG, NPeT, SDcDc, SPjD, VVeVe). Omul „sî trezăşti buimac" (BtPlPl), „îi îmbatat di cap aşa ca di rachiu" (SDhDhM), „îi năucit di cap" (SHH), „sî scoalî din somn tahui" (SPlC), „este zăpăcit de cap" (NZZ), „se zvârcoleşte pe jos de rău ce-i este" (BtCuCu), cade în leşin (BtHdHd, SSfSf).

Cauza acestei stări este atribuită intoxicaţiei cu monoxid de carbon. Pentru că se astupă cahla cât timp mai este jar în sobă (BtDaE, BtŞtŞt, BtVlVl, ISnS, SDC, SPlC, VRGi), „se închide gârliciul şi cărbunii sunt netopiţi" (IVsC), „se stă prea aproape de focul din cuptor" (SDbDb), soba este necurăţată (SPP), „pi plitî o ramas jâcnealî" (GPcPc), „o folosât mai mult timp maşina di calcat cu cărbuni" (VŞtB). Despre cei afectaţi se spune că *i-a bătut cahla* (BtGeD, BtRpR, ILH, IRgRg, SBiBi, SFvFv, SMşB), *i-a bătut hoarna* (IPlB, NPţG, NVnVn, NZZ, VGvGv) sau *i-a bătut soba* (ITtTt, NŞG, VIvPg, VRbD, VrVVş).

Remedii Se deschid uşile şi ferestrele, iar bolnavii sunt scoşi afară la aer (toate localităţile investigate). Sunt stropiţi cu apă rece (BtCoCo, IBB, IEE, ISrB, NPpB, NPşPş, SPnPn, SUlUl, VBcBc, VBzBz, VPdPd), li se pun comprese cu apă rece la cap (BPjBs, GGrGr, GNN, GŢŢ, IMgH, IPrPr, IScB, SBrM, SPjD, SSmŢ), la piept (BtClP, ICpCp) sau la stomac (ICuB), li se fac frecţii cu apă rece pe tot corpul (ILB, SŞdŞd), li se pune zăpadă după cap (IEB). Sunt

spălaţi cu apă caldă (BtRsRs, NVnVn, NZT, SPtPt, SŞTm) ori li se dă să bea multă apă caldă (BtHdHd, BtMiMi, IŞpŞp, IŢuŢu, NVnL, SSaP, VAP). Li se fac frecţii cu oţet (majoritatea localităţilor), cu oţet în care s-au macerat flori de trandafir (BMtPr, BPtG, BVGd, BtCuA, GBşP, GCţCo, IOO, IRgD, ITgC, NDH, HIBt, SMoA, VBcB, VOlT, VMlL, VrBPr, VrVV), cu spirt medicinal (BBuB, NZZ, SBtBt, SVmVm, VIvIv), cu „rachiu cu pelin" (SFnFn). Legători la cap cu foi de varză murată (BBuB, SBtBt, SDaO), cu huşte (BtRmRm, SDC), „cu făinî di pop'şoi încălzâtî" (BtVdHţ), cu „hoştinî din ştiubei, fiartî cu tărâţî pânî sî îngroaşî şî stropitî cu spirt" (VCC). Dacă *a.* persistă, li se dă apă cu zahăr (BtRţC, ILH, NCCn, SSaP), zeamă de lămâie (SPlC, SVRs, VIvPg), lapte dulce (BDmDm, NGtGt, NVA, SBiBi, SSjSj) sau moare de varză (IPrPr, NIR, SVsVs).

Alteori, suferindul este întins pe trunchiul de tăiat lemne (IVsVs, NBţG, SClB, SFsFs), „i se pune trunchiul sub cap" (NPşPş), „este aşezat pe o piatră rece" (SUlUl) ori „se îngroapă în pământ până-n gât" (ILH). Deosebit de eficient era socotit „luatul sângelui": se puneau două lipitori la ceafă (BLpLp, GCC, VPdPd), se cresta vena frunţii (GCU, GTvTv, IPiB, VBzR), se tăia puţin sub limbă şi se freca locul cu sare (BPtF, BtRmRm, VCsPt, VPdR), se înţepa pielea de la pavilionul urechii şi „sî făce horopsalî" (IBlM).

Plantele medicinale utilizate – sub formă de ceaiuri, siropuri sau legători – sunt: *amarnicul* (IMgH), *argintăruşul* (GGG), *bozul* (BPrPr, SVaVa), *brusturele* (BLPr, SBrM), *cătuşnica* (VPdR), *cimbrul de câmp* (IŞpH, NPtS, SSjSj), *ciuboţica cucului* (NPtT, SRB), *măsălariţa* (IMnV, IPşB), *menta* (BtDnH, BtSlD, NŞG, SBiBi), *odoleanul* (BOrOr, GNP, VPdR), *pelinul* (BtDaB, ISnS, NHB, NVnVn, SVmVm) şi *zburătoarea* (BSoC, GGG, VrBlBl).

Acte magice „Strâgî la gura sobei o rudă decedată" (VBcBc). „Sî spalî, aruncî apa afarî, puni ulcica pi plitî, cu gura în gios, şî zâci: cum sî scurgi apa din ulcicî, aşa sî sî scurgî răul" (IŞpH). Cine îl vede mai întâi pe cel suferind, „să-şi împungă cu un ac degetul mic, să lase trei picuşuri de sânge în gura aceluia şi-i trece" (NChCh). Se descântă „cu apă neîncepută" (BtŞtŞt), se sting în apă nouă cărbuni (IMcMc, IPşS, IVsC, NGmT, SDhDhM, VVoA), se afumă cu o cârpă (BUV), se topeşte cositor (NŞŞ), se suflă peste capul suferindului (NIcA, NSgV). Cuvintele folosite sunt luate din repertoriul descântecelor *de ceas rău* (GTvTv), *de desfăcut* (BtLL), *de deochi* (BPpI, NGnC, VrRŞ), *de orbalţ* (NPeT) sau *de spăriet* (ICsCz). Se spune *Tatăl Nostru* de 3, 5, 7 sau 9 ori (BCţBo, GCzB, VLL, VLR), bolnavul este spălat cu agheasmă (NCnV, SDL, SDM, SFrFr), este dus la preot să i se citească (BtPlPl, NŢŢj, SHM) sau „la racla Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava" (SHH).

AMORŢEALA CAPULUI Se manifestă prin dureri de cap (IMB, VCC), amorţirea pielii capului (NVnVn, VrBlBl) şi „împăienjenirea ochilor" (SHM).

Apare din cauza unei răceli puternice (BPrPr, BTtTt, BUV, BtClP, BtCuM, BtVdB, GCţCţ, GCU, ICpB, ITtTt, IVsVs, NIR, NPpB, NVnL, SFoŢ, SGlGl, VAP, VLR, VVoA), a dormitului în curent (IBlM, ISnS, NUU, NVnN, SDcDc, SFaO, VBcB, VrPfC), pe fondul unei crize reumatice (BLO, BtSlD, GNN, IHH, NZZ, VCsPt, VrRŞ) sau ca urmare a unui efort fizic dificil (BtDaB, IPşS, SPnG, VPdR). Alte cauze: „iuţala" (GPcPc), „obrinteala" (NPeT), „orbalţul" (VGvGv), „sângele rău" (BtŞtŞt), „slăbeala" (BBnB). Agenţii nocivi mai pot fi de natură magică – „ceasul rău" (NGmGm), „deochiul" (VrVV), „lichitura" (GGG) – ori se datorează încălcării unor interdicţii: „se spală pe cap pe timp ceţos" (ILB), „se piaptănă în timpul înmormântării unei rude" (VRGi).

Remedii Comprese cu apă rece (GGrGr, IBtM, ICpB), cu oţet (SHB) sau rachiu (GRR, NCCn, VBcBc), oblojeli la cap cu frunze de hrean, fierte în tărâţe de grâu şi stropite cu rachiu sau oţet (BGfB, ILH, ITnTn, VrPfC), cu rădăcină de hrean dată pe răzătoare (BtCuM, IPşS, VrPfPf), cu cartofi cruzi tăiaţi felii (BtVdB, NGnC, SBtBt, SDM), „cu frunze de brustur" (IVsC), cu *varză* murată (BLO, SCpI, VLL, VLR), cu frunze de *nuc* sau de *coada calului* (SVmVm), cu *hoştină* caldă (NGrGr) sau cu *huşte* (BtGeA, VPdPd) şi legători cu *sare* călduţă (BŞtcmB, GCţCţ, IOO, VBzR), ori „ceapă chisată şi frământată cu lut galbân" (NVnVn). Se mai folosesc: frecţiile cu *oţet* (BtII, BtMiC, GPcPc, SPnG, VIvPg) – amestecat uneori cu flori de *crin* (ILL), cu spirt medicinal (BtCuCu, ITtTt, SHR, SVsVs) – în care se pun *furnici* (IVsVs) sau *furnicari* (ITtU), cu *mujdei* (IBlM) sau cu *saramură* (SClB, SSvSv), băile calde sau reci (GCU, ISnS, NBdBd, SHM, SMhMh) – în care „se amestecă usuc de oaie" (VIvIv), „fiertură de iovă şi buruieni fără vârf" (VCsPt), frunze de *nuc* (SZC), de *romaniţă*, *rozmarin* şi *sovârf* (NHB) şi „fiertură de cimbru" (BUU) şi inhalaţiile. Se înfierbântă pietre albe de râu peste care se toarnă apă rece (BOrOr, BtRmRm, IMlMl, VAP) sau „se pune uncrop peste lână de oaie cu usuc" (SDC).

Plantele medicinale utilizate pentru ceaiuri: *brusturele* (ICsC), *buruiana neagră* (BtDbDb), *buruieni de săgetătură* (BMtMt), *cimbrul* (NPtS), *ciuboţica cucului* (NPtS, SDcDc), *cârceii de vie* (GNP), *coada şoricelului* (SPlC), *menta* (BPrPr), *otrăţelul* (ICsC), *romaniţa* (ILB), *secărica* (SDcDc), *troscotul* şi *vâscul* (SPlC). Pentru oblojeli, se folosesc: *bobornicul*, „amestecat cu rachiu" (NUU), *brânca*, „tăiată mărunt, pisată şi fiartă" (VrBlBl), *iarba mare*, „plămădită cu miere de albine şi vin alb" (GTvTv), ramurile de *salcie* (NZZ), *untul pământului* (VrRŞ) şi *vipera – iarba şarpelui* sau *viperina*, „o plantă înaltă, ţepoasă, care seamănă cu bradul" (BPjBs).

Acte magice Se freacă pe cap cu ţărână de pe mormânt (BŞtcmR, VRGi), se spală pe cap cu apă din *apausul* folosit la înmormântări (BtGeD, BtHdHd), „cu apă neîncepută" (IŞpŞp) sau „cu aghiazmî" (SDL). Bolnavului „i sî stâng cărbuni într-un ulcior cu apî ni-nceputî" (SVaVa), „i se stinge frigarea"

(NPşPş) sau „i se frige orbalţul" (BtCuM). „Făceu noauî păliti di cânipî, îi legau capu cu o cârpî roşî, punéu câte-o pălitî pi cârpî şî-i dădeu foc. Tot aşa roa-tî-mpregiur, pânî ardeu tăti pălitili. Şî-i trecé" (BtCuCu). Pentru *a.c.* se descântă *de bubă* (VrSR), *de ceas rău* (NGmGm), *de deochi* (BHrHr, ICuCu, SBiBi), *de obrinteală* (NPeT) şi *de orbalţ* (BtCuM, IBB, VrSR).

ANGHINĂ Se mai numeşte *şopârlaiţă* (NUU) sau *gâlci albe* (BtCuM, VVeVe). Apare din răceală (BLO, BMtPr, BtDnH, GCU, GCţCţ, ISrSr, IŢuŢu, IVsVs, SDL, SSmŢ, SVvVv), prin agravarea amigdalitei (BtClP, NGmT), de la gâlcile care puroiază (BPtG, VrBlG).

Debutează cu dureri mari în gât (BBzBz, GCţCţ, IHH, SSmŢ, VrBdBs), fierbinţeli şi dureri de cap (BLpLp, BtCuM, GCţCo), umflarea şi bobotirea gâtului (BBL, BDrDr, BVGd, IOO, ITgBz, NPpB), „dureri di chept" (ISrB).

Remedii Comprese calde cu „făină de in şi ceapă cu ceară" (BLO), „ceapî hiartî, o mânî di căţăi di usturoi şi tărâţe de grâu, prăjite toate cu său de oaie" (VrVV) şi „tărâţe de grâu prăjite" (IMsMs). Legători „cu tărtăcuţî, maţî di bos-tan şî cartofi daţi pi răzătoari, prăjâti oleacî" (IOO), „cu sfeclă şi ulei cald" (BLpLp), cu sfeclă tocată şi coaptă (BGfB), „cu cucută sau gulii" (BVGd), cu rădăcină de *leuştean* şi *spirt* (IVsVs), „cu mutătoare pisată cu sare, amestecată cu ţuică şi cartofi daţi pe răzătoare" (VrBlG), cu rădăcină „de otrăţel, tărâţe de grâu sau huşte" (ITgBz), cu „zamă de var strecurată prin două cârpe" (ISrB), cu „hârb de oală nouă, mărunţit şi încălzit" (BBzBz) şi „cărămidă pisată şi încăl-zită" (ITnS). Oblojeli „cu lână nespălată, îmbibată cu ţuică şi hoştină de la prisa-că" (BMtPr) sau numai „cu hoştină fierbinte" (VLL), cu *făină* caldă (GCU, SDL), „cu cartofi cu gaz" (IŢuŢu) şi „mămăligă cu sare" (VBcB).

Gâlcile inflamate se clătesc prin gargară cu *busuioc roşu*, *sânişoară*, *năpras-nică* (GCţCţ), *lemn galben*, *pojarniţă* şi *mac de grădină* (VPdA), cu *piatră acră* (ISrSr) sau cu *gaz* (IHH). Bolnavul trebuie să bea, de mai multe ori pe zi, „cir fierbinte" (BBL), „ceai sau lapte fiert" (BtCuCu) şi „să poarte la gât camforă" (NVnVn). Uneori se acţiona direct: „sî ie o lingurî di lemn, i sî-ncerbântî coada în foc şî sî frigi umflătura ceea" (IŞpH). Pentru a-i scădea temperatura, suferin-dul este „învălit în cearşafuri ude" (NPpB) ori „i se fac frecţii cu gaz" (GCţCo), cu *spirt* şi cu *oţet* (GPePe).

Acte magice I se sting cărbuni în apă neîncepută, în care se dă cu cuţitul şi se descântă: „Într-o putinea/Esti-o pietricea,/Sub pietricea/Esti-un pui di balaur,/ Cine-o bea apa/I-a trece./Nu dau cu cuţitul/În gâtul bolnavului,/Dau în gâtul ba-laurului,/Bolnavul să rămână curat,/Luminat!" (NUU). Sau: „Şopârlă mârlă,/ Izvor de fântână,/Gâtu să nu-ntinzi,/Rădăcină să nu prinzi,/În vârf te-i usca,/ Rădăcina ţi-a seca,/Chei,/ Răschei,/Ca roua de soare!" (ICpB). Se mai descântă în momentul în care se aşază oblojelile în jurul gâtului: „Păsat nisarat,/Anghina o

sacat!/Anghinî micî,/Anghinî mare,/Să te usuci ca o cicoare,/ Din vinili gâtului,/ Din umerii obrazului,/Sî nu rămâie di leac,/Ca on cir di mac,/Peste 99 de mări aruncat!/Acolo-i cinstea/Şi dragostea/Şi băutura./Cutare să rămâie curat,/Cum Maica Domnului l-o lasat !" (IPşB).

APENDICITĂ I se mai spune *vătămătură* (ITgBz, ITT, SBtBt, SFsFs) sau *vătămătură grea* (BtCuA). Se manifestă prin dureri acute în zona ombilicală (toate localităţile investigate), însoţite, mai rar, de apariţia unei umflături (IBlBl, NGrGr).

Remedii Comprese cu apă rece (BtClP, BtSlD, GVV, ICpB, IMnMn, NVnN, SZL, VBcBc, VBzR, VrPfC), cu gheaţă aşezată în zona ombilicală (BtMiMi, IHO, ISrSr, NPtT, SBiBi, SPjD, SVmVm, VRV), cu *lut* ud – „sî-nfăşura burta cu lut ud, pânî ci trăgé tătî cerbinţala" (BtRmRm), „cu pământ şi oţet" (SPlC), „cu nisip" (VRV), „cu oţăt şî lămâie" (SPnG). Se foloseau şi comprese calde: „lespezi încălzite" (SBtBt), „cărămizi fierbinţi" (NCCu), sticle cu apă caldă (BCşCş, IBB, SFoO) şi *făină de porumb* încălzită. Bolnavului i se da să bea ceai de *sulfină albă* (BtDaB).

Alte remedii „Se ardea cap de câine, s-amestica cu otrăţel şi ceapă hagimă, sî stropea cu oţăt sau rachiu, sî făce pleaşcă şi se punea la buric" (IŞpŞp), „sî pune harbuz copt" (ISnS), iar în cazurile grave „se punea ulcica" (NGnGn). În timp ce se punea oala de lut, sub care „se aprindea o lumânare ca sî tragî" (ITT), se rostea şi un descântec (IHHm, SFoO).

APRINDERE DE CREIERI Denumirea acoperă o sferă largă de afecţi-uni: apoplexie, atac cerebral, insolaţie, meningită, stări depresive, surmenaj. Pro-vine „din inimă rea" (majoritatea localităţilor), „din necazuri mari" (NDH), „din scârbă" (BMtMt, BtUţS, ICuB, SMhMh, VGvO), din spaimă (BPtF, BtVdB, IVsVs, SDL, SSjSj, VRV, VrBdBs), dintr-o stare de nelinişte permanentă (BtSmR, GPcPc), „din valuri multe" (SVmVm), din răceală grea (BtCuM, BtDaB, GGG, NVnL, SPlC, SPnPn, VRGi, VrPfC), din expunerea îndelungată la soare (ILB, IMB, ISrSr, NPeT, SBiBi, VrSR), din beţie (BVGd, BtDbDb, VLL, VPdPd), din deochi (BVL, NPşPş, VPdR), din efort intelectual foarte mare (BtSlD, BtSlSl). Se manifestă prin dureri de cap (majoritatea localităţilor), ame-ţeli (SHB), leşinuri (VrPfC) şi paralizie (BtDbDb). Bolnavul are „privirea rătă-cită" (NŞG), „faţa congestionată" (SPlC), „este foarte nervos" (BPtF), se plânge că „i se zblocotesc creierii în cap" (SFnFn).

Remedii Ceaiuri calmante: de *avrămească* (VCsPt), *brăduleţ* (ISnS), *bujor alb* (NŞG), *buruiana cea mare* (VCsPt), *buruieni de dânsele* (NŞŞ), *buruieni negre* (SLRt), *busuioc* (BtGeD), *cicoare* (IOO, SClBr), *cimbru de câmp* (GCzB, SDhDhM, SVmVm, VTvS), *ciuboţica cucului* (ITtU, SPtPl, VGC, VPdR), *coa-

da mânzului (IOO), *coada şoricelului* (GCzB, GNP, NVnN, SŞdŞd, SURs, VPdR), *coada vacii* (BtSlD), rădăcină de *frăsinel* (VPdR), de *hamei* (SFrFr), de *iovă* (VCsPt), *laba gâştei* (BSoC), *lămâiţă* (BMtPv), *levănţică* (BtDaB), *lojniţă* (VrRS) şi de *lumânărică* (IPşB, SPnG).

Se foloseau, de asemenea, fierturi din: coji şi seminţe de *mac* (BLO, BMtPr, BŞtcmR, BtAB, BtCuA, BtGeD, GCoCo, GGG, ICuB, IMgMg, NChB, NDlDl, NVA, SFsFs, SPsA, SVvVv, VICş, VRV), flori de *măceş* (BDrDr, NBdBd), *măsălar* (BVGd), mătase de *porumb* (SVmVm), *mătrăgună* (BPtF, IMnU, VRGi), *mintă bună – izmă cu picături* (BŞtcmB), sevă de *molid* (SBaBa), *nalbă* (SPnG, SVjVj, VrTCl), *niercureancă* (ITtU), *nodurele* (VCsPt), *olison* (BMtPr), *orbănţică* (BBnB), *orbâlcică* (IPşS), paie de *ovăz* (ITnTn, VPrPr), *pana zburătorului* (VCsPt), boabe de *păducel* (NIcA), *păpădie* (IOO), *părul porcului* (ISnS), *podbal* (SPnG), *potroacă* (SClB), *secărică de câmp* (NVA), floare de *soc* (NDlDl), *sovârf* (IRR, SDhDhM), *sulfină albă* (VrVVs), floare de *tei* (majoritatea localităţilor), *troscot* (GNP, VrTCl), *urzică moartă* (SPnG), coajă de *ulm* (SMhMh, VrRŞ) şi *vâsc* (ICpB).

Amestecuri pentru infuzii: *cimbru de casă* cu rădăcină de *pătrunjel* (BDrDr, VPdR), *cimbru de câmp* cu nouă feluri de *zburătoare* (SBtBt), mătase de *porumb* cu seminţe de *mac* (IBlM), mlădiţe de *tei*, de la tulpina copacului, cu *sulfină albă* (BtRsRs), floare de *tei*, *lojniţă*, *ulm* şi *zburător*, fierte împreună (VrRS), *sfredelul pământului* şi *buruienile cele mari* (GVlVl), *captalanul* şi *feriga* (BDmDm), *laba gâştei* şi flori de *tei* (BSoC), *ferigă*, *iarbă mare* şi *miere de albine* (VGvGv). I se mai dădea să bea apă rece cu zahăr (BOrOr, GCC, IVsC, NGmT, SHM), apă cu miere de albine (IBtM, ITgBz, SPsA), lapte dulce nefiert (BOnTţ, SFmFm, SPlC, SVaVa), ori era pus să înghită, timp de mai multe zile, câte cinci-şase boabe de fasole nefierte (BVL, VrPfPf).

Alte remedii Oblojeli la cap cu rădăcină de *iarba lui Tatin* amestecată cu grăsime de porc (BtŞtŞt, SVaVa), zeamă de *iarbă roşie* (VPdPd), de *luminos* (BOrOr), de *zburător* (VIvPg), frunze verzi de *brusture* amestecate cu oţet şi rachiu (NIBt, SHB, SPnG, VGvO, VrPfC). Băi în apă rece (BtII, GCţCţ, IEE), în „fiertură de coji de mac" (SDcDc), de flori de *bobornic* (IPlB), de *boz* (BtTrD), de *lucit* (SFsFs) ori „din nouă crenguţe rupte din nouă pomi diferiţi" (VCsPt). I se punea sub cap o pernuţă umplută cu flori de tei (VrRŞ), se înfierbânta un ac şi i se ardeau vinişoarele negre de sub limbă (IŞpH), era înţepat sub unghie „sî curgî sângili rău" (SHM), se înroşea un ac la lumânare, cu care era înţepat de nouă ori în degetul mic de la mâna stângă şi se punea sare (IŞpC, IŞpŞp).

Acte magice Înainte de apusul soarelui era aşezat pe prag, cu fruntea legată şi ochii la cer, ţinând pe cap o strachină cu apă, şi nu vorbea cu nimeni până la asfinţit, „să nu i se aprindă creierii" (BtSmR). I se da să mănânce inimă de lup (GBşP) şi era descântat *de soare sec* (BVL, BtDnH, GCoCo, GPcPc, IVsVs, VrSR) sau de *a.d.c.:* „Mergé Gheorghe pi cale,/Pi cărare,/Plângând şi oftând./ Nimeni nu-l vidé,/Nimeni nu-l auză,/Numai Maica Domnului/Din porţâli cerului/L-o văzut/Şî l-o-ntrebat:/– Ci-i cu tine, Gheorghe?/Ci plângi,/Ci oftezi?/– Ci sî cie, vai di mini,/Fetili celi moi m-o-ntâlnit,/Sângili ni l-o băut,/Faţa ni-o vestejât,/Ochii ni-o-mpainjânit,/Boala în tăt corpu ni-o vârât./Maica Domnului l-o luat di mânî/Şî l-o dus la fântâna lui Iordan,/La izvorul lui Adam;/Cum l-o spalat,/Cum s-o uşurat/Şî di tăt răul o scapat./Discânticu di la mini/Şî leacu di la Maica Domnului!" (IŞpH).

Era dus la preot „să-i citească" (IVsVs), să fie spălat cu agheasmă (SDL, SDM, SML), uns cu mir (SML), să i se aprindă „lumânări de la Vinerea Mare" (SDM). Călugării îi făceau slujbe la miezul nopţii (NCnV, NGnC, SAA). O slujbă importantă se făcea la mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, unde preotul „îi făcea carte" şi „îşi dezbrăca hainele sfinte, aruncându-le una câte una peste el" (SML).

APRINDERE DE MAŢE Se mai numeşte *legare de maţe* (BtGeA, BtHdHd, IŞpH, SGlGl) sau *încâlcire de maţe* (BBzBz, BSoC, BtRţC). Se manifestă prin dureri acute de burtă (majoritatea localităţilor) şi constipaţie (BSoC, BtPlPl, GGG). Este urmarea consumării, cu lăcomie, a alimentelor fierbinţi (BtHdA, BtHdHd, BtRţC, IPşS), îndeosebi a aluaturilor (BTtTt, BtGeD, ICuB, ITgBz, ISnS).

Remedii Să bea, de patru ori pe zi, ceai concentrat de *arnică* (SPjD), de *leuştean* (SBtBt), de *mentă neagră* (SPjPj, SStSt), de *muşeţel* (cele mai multe localităţi), de sămânţă de *in* (SBtBt) sau de rădăcină de *trandafir sălbatic* (BLO). I se dă să mănânce *chişleag* (BCbB, BFBr, BHrPr, IPpPp, IŞCb, SVvVv), i se fac frecţii uşoare „pe pântece" (IPşS) şi clisme cu apă caldă şi săpun (BSoC, BSoSo).

APRINDERE DE OCHI Apare din cauza căldurii foarte mari (BTtTt, BtCuA, GBşP, NTPr, VLL, VLR), din curent (BtCuM, GCU, SSjSj), din oboseala ochilor (BŞtcmB, IBtM, NGmT), din plâns repetat (IHrP, SHB), de la ţesălatul cailor (BUrUr, GRR), de la transpiraţia de pe frunte care curge în ochi (BtClP, BtDaB, BtŞtŞt, GCC, VAP), „din peri răi" (NDlDl), „dintr-o pară de foc" (SLRt). Se manifestă prin înroşirea ochilor (BMtMt, BOrOr, BSoC, BtVdHţ, IBP, IHrP, NGmGm), lăcrimare (BtCuA, ISrSr, IVsVs, SFrFr, SPnG), mâncărime (BPjBs, BtGeA, BtPlPl, VVoS) şi usturime (BUrUr, ICuB, IPşSt). Bolnavul simte „o arsură în ochi" (BŞtcmB), „arşiţă în luminile ochilor" (VGrGr), „junghiuri la tâmple" (NGmT), „înţepături în priviri" (BtRpR).

Remedii Comprese cu apă rece (majoritatea localităţilor), cu ceai de *muşeţel* (BGfB, BUrUr, BtCuM, BtŞtŞt, ICuB, IŢuŢu, SMoA, SPsA, SVjVj,

VGC) şi spălături cu *apă de vie*, adunată primăvara (GBşP, ILH, ISrSr, VBcB, VrPfC), cu fiertură de *albăstrele* (BBzBz, BtClP, ITtU), de *dediţei*, *isop* şi *lumânărică* (BTtTt, BtFdHţ, GCU), de *nalbă mare*, *sita zânelor* şi *sulfină* (SPsA, VPdR), cu rouă adunată „de pe schinii voinici" (SHB) sau cu *lapte de mamă* (BOrOr, GRR, SDC, VCsPt). Oblojeli cu *aluăţel* făcut din albuş de ou şi miere de albine (BŞtcmB, BtHdHd, IPşS), cu castraveţi verzi şi buruiană de *cel pierit* (IVsVs), *cartofi cruzi* (ILB), *chişleag* amestecat cu tărâţe de grâu şi făină de porumb (BtRpR), miere de albine (VRV) sau de bondari (SUlUl), pâine muiată în vin alb (ICiCi), sământă de cânepă, pisată şi muiată cu apă (BPjBs). Se mai foloseau iruri din untdelemn, ceară de albine şi tămâie albă, „încălzite la lumânare într-o hârtie de desen" (IŞpŞp).

Acte magice Se spală, în fiecare dimineaţă, cu apă neîncepută descântată (NGmT, VCC), în care se pun stible de busuioc (IMlC). Bolnavul este descântat *de deochi* sau *de poceală* (BMtMt, GCţCţ, GPcPc). Se strâng „ciurcelele de la trunchi, se ard înainte de răsăritul soarelui, iar jăraticul se dă pe apă" (ICsC). Suferindul spune rugăciuni (cele mai multe localităţi) şi se spală cu agheasmă păstrată de la mai multe sărbători (BtDbDb, BtVdB, SDL).

APRINDEREA PLĂMÂNILOR Este cunoscută şi sub numele de *pneumonie*. Apare din alergătură (BOH, BtRmRm, IPiB, IVnVn, VBcBc), când cel înfierbântat bea apă rece (BTtTt, SPsA), din eforturi deosebite (BtGeD, BtPlPl, NChB, NŢŢj, SŞTm, VLR, VTR) sau din răceli foarte mari (BSoC, ICuB, ISnS). Se manifestă prin dificultăţi de respiraţie (BtCuM, NCCn, NŢŢj, SPnPn, VAP), arsuri în coşul pieptului (BSoC, SPnG, VBzR), durerea plămânilor (SBtBt), junghiuri în spate (VBcBc), tuse violentă (GCţCţ), zbaterea plămânilor (SFrFr).

Remedii Ceaiuri din flori de *anison* (SFoŢ), de *avrămească* (ITgC), de *cristinească* (ICuB), din flori de pe fânaţ (ITgBz), de *hamei* (SZL), de *ienupăr* şi *isop* (SFoŢ), de *lumânărică* (SPnG, SPnPn, VAP), de *măceş* (BSoC), din mătase verde de *porumb* (NŞG), flori de *nalbă roz* (SPnPn, SSM), frunze de *patlagină* (BtCuCu), muguri de *pin* (SFrFr), frunze de *podbal* (SPnG), floare de *soc* (BSoC, NVA). Se mai recomandă: miere de albine, „în care s-au plămădit muguri de brad" (VrRRţ), lapte fiert amestecat cu grăsime de gâscă (BOnTţ, GCU, SDC), untură de bursuc cu lapte cald (IPşS, SDaO), lapte dulce cu miere de albine (NPşPş, NVA, SFrFr), cu lăptişor de matcă (SMşB), în care s-a bătut un ou (SVjVj), sirop „din cucuruzi di brad" (NPtT), de muguri de molid cu gălbenuş de ou (SAA), „unt proaspât şî gălbănuş di ou bătut cu nieri" (SVmVm) sau „cu lapti dulci" (BtRmRm).

Alte remedii I se dă să înghită bucăţele de slănină proaspătă, nesărată (NChB) şi, mai ales, i se făceau împachetări în zona pieptului cu: „aloe amestecată cu vin şi miere de albine" (ICuCu), „boştină fiartă cu lapte dulce şi tărâţe de grâu" (BPtF), „boştină înfierbântată" (VrShB), „hoştinî di la ştiubei" (VPdPd), oţet de trandafir (BPtF), „prapur de porc plin de unsoare" (BtLC), său de oaie, mere rase şi tărâţe de grâu (GRR, SFrFr), un amestec din răsătură de hrean şi trei pumni de mălai prăjit, stropit cu rachiu de tescovină (VrRŞ). Uneori, bolnavul era dus la stână, să stea culcat pe bălegar de oaie (NTPr, VrBlBl) sau „să respire mirosul bălegarului de oaie" (NGrGr).

ARSURI Sunt urmarea unor accidente. Se manifestă prin dureri şi usturimi foarte mari.

Remedii În toate cazurile se acţiona foarte repede. La copiii mici, *a.* se ungeau cu lapte de la sânul mamei (ILnG). Comprese cu albuş proaspăt, bătut bine, până se obţinea aşa-numitul *unt de ou* (BBzBz, BLPr, BŞtcmR, BtCuM, BtDnH, BtTrD, NŞG, NZZ, SDbDb, VrPfPf), cu apă de var, limpezită, şi albuş de ou (BCşCş, BtRpR, NCnV), cu *iruri* sau *melhemuri* – preparate din „albuş de ou, ulei de in şi smântână" (ISnS), „albuş de ou şi untură de pasăre" (VrBPr), „ulei, tămâie, coajă de soc şi ceară de albine" (GUT), „muguri de plop şi untură de porc" (VPdR), „frunze de mărar dulce cu smântână" (VRbD), „ceapă albă, ceară albă şi ulei" (BtVdVd). Se mai aplica: baligă proaspătă de vacă (BtCuA, BtSlD, ISnS), uneori muiată cu lapte dulce crud (BOnTţ, GTvTv, NPpB), pleaşcă din cartofi cruzi daţi pe răzătoare (BŞtcmB, BŞtŞt, SŞdŞd), cerneală (BLpLp, BPtF, BtCuM, BtDnH, BtVtHţ, ICuB, IEB, IScB, NHB, SFoŢ, SPnPn, SZL, VGC, VrTG), cenuşă de cârpă arsă (BCţBo, BtHdHd, ITgTg, NDlDl, VIvPg) şi prafuri dintr-o ciupercă numită *băşina porcului* (majoritatea localităţilor) sau *prahaghiţă* (GBhBh).

Alte remedii Se spală locul cu *leşie moartă* şi se unge cu fiere de porc (IHHm, IOO, NBhI, SPP, VrBdBs, VrPP, VrRRţ, VrRŞ, VrVVş), cu lut frământat în apă clocotită şi apoi răcit (BHrHr, GCzB, GCoCo, GGrGr, GNP, IRgRg, VRGi), mai ales cu lut de la rădăcina unui perj (BCbV, ICsC, IMnM, IPbP, ISS, NIR, VAP, VrTCl), de lângă izvoare (BTtTt, IŞpH, NUU, NVnL, SBrM, VVşVş) sau de lângă fântână (NBţG). Se mai folosea: *mătasea broaştei* (IMlMl, VDmV), *mătreaţă* de pe baltă (SVmVm, VGrGr, VVoO), „di pi heleşteu" (SPjD), „di pi iaz" (SDC), de la izvor (NTPr, SBrM), de la *budăi* (NCsM, VCrR), de la fântână (NII), de la cişmea (VLL, VLR), „di pi păreţî ulucului" (VPrPr), *mâl* de heleşteu (SBtBt), de pe pârâu (SCpl, SPjD), *plămădeţ* de pământ (BVGd), pământ negru, ud şi rece (BMtMt, BVL, VMlL), turtă de pământ galben (VrPfC), *muşchi* din fântână (BUrUr), puf de *papură* amestecat cu grăsime de porc (VVeVe), cu lapte dulce (ISBr) sau prăjit cu ulei (BAA, NBrBr), „său di oaie nisarat" (BtCuCu), care se amestecă, uneori, cu frunze de *mătrăgună* (VRR), *ulei de floarea soarelui* (VCsPt, VGvGv), din sământă de *in* (SMşB, SUlUl, SVmVm) sau de *pojarniţă* (BtCuM, BtVlVl, NCCn). Uneori, *a.* se

spălau cu soluție de piatră acră (BPjBs, BSoC) și se ungeau cu „coajă de ulm fiartă în lapte dulce" (ITtU).

ASTMĂ I se mai spune *năduf* (BPtS, VCsPt, VrRȘ) sau *nădușală* (BMtMt, NUA). Se manifestă prin dificultăți de respirație și dureri în piept. Se recomandă evitarea efortului fizic, a căldurii prea mari și a supărărilor.

Remedii Ceaiuri din beteală sau mătase de *porumb* (toate localitățile investigate), din spice de *porumb* (BBlBl, ICpP, NBdBd, SHH), „din mătasă de păpușoaică, cu grăunțe și cu ciocan cu tot" (GGrGr), „din măduva strujanului" (NGnC), din porumbul *bărbos* (BAA), *flocos* (BHB, IVnVn), *păros* (VRGi) sau *pletos* (BOrOr). Ceaiuri „din cucuruz de brad" (ILH), din nodurelele plantei numită *cinci degete* (NSgV, NVnN), „din cozi de cireșe" (BtClP), *strohuri de fân* (BtGeD, SDhDhM, SSdSd), frunze de *gutui* (ICuCu), de *hamei* (NCnV), de *Lumânărica Domnului* (BtCuA, IIA, ISC, ITT), din fructe de *măceș* (BSoC, NBdG, VGvO, VVeVe, VrPP, VrRRț, VrRȘ), din floarea *Marțea Paștelui* (BUV), din *mușchi de copac* (VȘtCț), „mușchi luat de pe case vechi" (VAP), din *nalbă albă* (IȘpH), „buruieni de năduf" (BPtS), de *nădușală* (BMtMt, VCsPt), semințe de *ovăz* (BtRmRm, ILH, IPrPr, SPsA), *patlagină* cu tot cu rădăcină (IȘpȘp, NAA, NTPr), din găciulii de *salcie* (GGhGh), gogoși de *salcie* (BTtTt), floare de *salcâm* (BtCuCu, BtCuM, NȘG), *scai voinicesc* (VRR), *siminoc* (VGvO), floare de *soc* (majoritatea localităților), din „vâsc di pi vârvu fagilor" (NHB).

Siropuri din „noiturî di brad" (ITgC), „ceapî albî cu zahâr" (ISrB), „răzăturî di hrean" (NPeT), muguri de *molid* (SCP, SPlC, SVjVj), *ridiche neagră* (BȘtcmR, VȘtCț).

Alte remedii Lapte dulce crud, amestecat cu gălbenuș de *ou* (mai multe localități), lapte de *iapă* (IMgH) sau de *măgăriță* (NȚȚj), ceaiuri cu *miere de albine* (majoritatea localităților) sau cu *hoștină* caldă (NBdP, VStB). I se mai dă untură de *bursuc* (IMgH), untură de *gâscă* (SHR, SSjSj, VrRȘ) și „sânge de hulub" (BtRmRm). Oblojeli cu făină de păpușoi prăjită, așezată pe o pânză de tort îmbibată cu ceară de albine (VLR), tărâțe de grâu și ceapă prăjită (GMtMt), tărâțe de grâu și untură de porc (NPtPv, NVnL), „hrean răzăluit" (SPsG), „mămăligă pripită" (VIvIv), *muștar* (GCU), *sare* încălzită (BtSmR), „prapurul de la porc" (BGfG), foi de varză dulce „pârpălite pe plită" (BLPr), varză verde fiartă în borș (BPtG), *hoștină* îngroșată cu tărâțe de grâu (BPtPt). Inhalații cu aburii de pe pietrele înfierbântate, peste care s-a turnat apă rece (BtRțC, GCțCț), cu fum „din frunze de ciumafai" (NGnGn), de *mătrăgună* (ITtU), de *podbal* (BtII), de *sulfină* (VRGi).

AVORT Pierderea sarcinii nedorite. Se foloseau fierturi cu însușiri corozive, planta favorită fiind *oleandrul* (majoritatea localităților investigate). Ceaiuri

din frunze și rădăcini de *bujor roșu* (BLPr, IPlB, IVsVs, NChB, NPpB, NPtG, NRdB, VPT), de *busuioc roșu* (BCbV, GGhGh, VPuC, VZzZz, VrBdBs), dintr-o buruiană numită *cherzăniile* (VCsPt), din crengi de *cireș amar* (NCsH), flori de *crin* (BtAB), *cuișoare* (SDcDc), din rădăcină de *leuștean* (BGlM, VrBlG), flori de *liliac* (NVnVn), frunze de *mătrăgună* (GMtMt, NCnV), flori de *nasul curcanului* (NPeT, VrSR), frunze și flori de *mușcată* (BtVdB, GCzB, GMnMn, NVA, SVvVv, VTnTn, VVoS), muguri de *plop* (ISnS), rădăcini de *pătrunjel* (GCțCo), de *pelin* (IBtM), coajă de *scoruș* (VCsPt), „scradî di păduri" (VPrPr), de *slăbănog* (VrShB), de *spânț* (VPtS, VrRȘ), „din buburuze de sosnari verzi" (SSjSj), din coajă de *stejar* (VPT), *trandafir roșu* (SDC), *troscot* (IMcMc), *tutun* (BBL, BȘtcmR), *floare de urs* (SDC).

Consumau *drojdie de bere* simplă (BPtG, BȘtcmR, ISrSr, IȘpȘp), amestecată cu vin (BPjBs, NIR, VZrZr) sau cu băuturi tari – „beau țaică cu țuică" (GCzCzv). Mai foloseau: *chinină* (BtLC, IBtM), *cârmâz* (VVșVș), *cristal* pisat mărunt (BUU, GBșP), plămădeală din rachiu sau miere de albine cu *gândaci de frasin* (GCțCț, IBlM, NȘȘ, SBrM, VLR, VrMrP), *oțet* cu *ceară roșie* (IȘpȘp) sau cu *sare* (GBhBh, GVlVl, ILnG), *sticlă neagră* pisată (GGrGr, GNP, VGrGr, VrVVș), ceai de *stirigie* de pe cahlă (IRgRg) sau de pe stuful afumat (BtCuA, BtII, BtPlPl, ISnS, NCsM). Amestecuri: se fierbeau trei frunze de *oleandru* cu funingine, se lăsau trei zile pe sobă și apoi se beau.

Alte practici Introduceau în *mitră* frunze de *mușcată* (GVlVl, NGnC, NIR, VIvIv), cozi de *nalbă de câmp* (BtVdB, VRbD, SMhMh, VrTtBv), rădăcini și frunze de *oleandru* (BDrDr, NGnC, NIR, VIvIv, VRbD), rădăcini de *pătrunjel* (BtVdB) și *spânț* (SMhMh). Făceau băi fierbinți la picioare și șezut (BOH, BOO, BPjBs, BSoC, BtClP, BtHdHd, BtLL, GRR, ILL, IMB, IScB, ITnS, NVnL, SBtBt, SSmT, SVvVv), puneau în apă *zeamă de var*, *oțet*, *sare* și *tărâțe de grâu* (ISrB, VVoS), pietre înfierbântate (ISnS) sau cărămizi înroșite în foc (BVGd, SDM). Se urcau de câteva ori, cu o greutate mare, în pod (NBdBd, SZL), ridicau greutăți peste puterile lor (toate localitățile investigate), se așezau cu burta pe *paieziul* prispei (NBdBd), se legau strâns cu o funie peste burtă (VAP), săreau din gura podului (BDrDr, GVlVl, IBtM, SDbDb, SSjSj, SVtVg, VLR), de pe scară (BtGeD, SSdSd), de pe gard (ISrSr) sau de pe masă (BtUțS).

BAGHIȚĂ Formă a *dizenteriei*, numită și *răhnî* (NHB) ori *socute* (BtSlD). Apare la copiii mici (BMtMt, BOnTț, BtClP, BtCoCo, GSrSr, IsbR, NGrGr, SGlGl), de trei-patru luni (BtUțS, GGrGr), „la copiii de piept" (BPtS), la sugari (BtCuA), în perioada înțărcării (BOnTț), mai rar „până la doi ani" (BLpLp), „din țâță ră" (BtVlVl), din răceală (BHrHr, NTmTm), din cauza *strânsului* (BPtS, IOO, NSgSg). Se manifestă prin *dureri de burtă* (BLpLp, BtClP, BtCuM), „diaree cu fluturi" (BMtPr), învinețirea pleoapelor (BtCoCo, BtCuA, IbtBt), *slăbire*

(BSoC, BVL, BtII, GGrGr, ImcR), *treapăd* (BOrOr, BtSmR, IBvBv), *subţierea picioarelor* (BOnTţ, BtDbDb, BtMiMi) şi *umflarea burţii* (BBuB, BtMiC, IHlHl, NTmA).

Remedii Ceaiuri din „buruieni de baghiţă" (ITT), rădăcini de *căpşuni* (BtTrD), de *coarne* (BtCuA, IMşMş, IPrPr), din *dimcă* (SVjVj), de *pojarniţă* (BtCuA, IPrPr, SŞM), de *spini albi* (IPbP), din floare şi rădăcină de *ştevie* (SŞM), din *cârcei de vie* (IPbP). Oblojeli „cu bubolnic fiert şi prăjit, amestecat cu său de vită" (BHrHr), cu făină prăjită (SGlGl), „cu odraslă de pelin verde, amestecat cu ou şi oţet" (VAP), „pelin, ceapă, oţet şi spuză" (BOrOr), cu *zârnă* (BUU). Comprese la burtă cu oţet (BtTrD, NZZ) sau cu *ţuică* (BtGeD, ISnS, ITgBz).

Alte remedii „Se cerne cenuşă pe dosul sitei şi se fierbe de trei ori până n-o răsărit soarele" (SStSt); „Se trage cenuşă din vatra focului sau din gura cuptorului, se întinde pe o lopată şi se fac nouă urme cu gura unui pahar mic. Din fiecare cerc se ia cenuşă cu vârful cuţitului şi se pune la fiert" (BtClP); din orice fiertură de apă cu cenuşă i se dă copilului să bea (BtDaB, SAA, SDhDhM). Se unge copilul pe burtă, roată, cu *cenuşă* şi i se dă de nouă ori câte un pic de cenuşă cu apă (ICpP). I se mai dă cenuşă amestecată cu *oţet* (NZZ, VPdR) sau cu *borş* proaspăt (GCoCo, ICsCz, ILnG, IRR, VAP). Bolnavul este îmbăiat în fiertură din buruieni de *baghiţă* (ISrBr), de *zârnă* (BUU) sau „în leşie amestecată cu ruptură de mal" (IBB).

Acte magice I se pune în baie un căţel, despre care se crede că va lua boala asupra sa (BtDbDb, IBB, VLL, VVoS), mai ales un căţel negru (GGrGr) sau măcar „o blană de nevăstuică" (IŢbPs). Se descântă *de baghiţă* (toate localităţile), *de cei răi* (VAP), *de socote* (BtCoCo), *la trei lumini* (BMtMt), se pun *în cheptini* (BMtMt, BVL). Se pun într-un vas cu apă „nouă chetricele, un fus, o lingură, un cuţit şi un ac". I se dă să bea de nouă ori şi se descântă: „Cu acu să vă coaseţi,/Cu fusu să vă toarceţi,/Cu lingura să vă hrăniţi,/Din pântecele copchilului/Să ieşiţi./Să vă duceţi în codrii pustii,/Acolo să vieţuiţi,/Acolo să trăiţi/Şi el să rămâie curat,/Luminat!" Se ia apă din vas de nouă ori şi se scurg „câte trei chicuşuri" pe fus, pe lingură, pe cuţit şi pe ac, apoi i se dă copilului s-o bea (ICpP).

Alteori se folosesc 9 fuse, 9 linguri, 9 cuţite şi 9 pietre (BtLL, IBvBv, IPşS, NŞŞ). „Sî ie cu vârfu cuţâtului cenuşî di trii ori şî sî puni-n apî ni-nceputî. Bolnavu-i culcat pi spati şî cu lingurili şî fusâli tăpşăşti pânticili lui. Celi 9 fusî şî 9 linguri sî ci fost certi-n apa ceea ni-nceputî. Sî zâci aşa di trii ori: Cu fusâli oi suci,/Cu lingurili oi tăpşî,/Baghiţa di la cutari a fugi!" (IŞpH). Se fierbe păsat de porumb, se pune într-o strachină, se iau nouă fuse şi cu fiecare fus i se dă bolnavului păsat, atât cât se ia pe vârful fusului, de trei ori pe zi. Se repetă trei zile (VTnTn). Se fierb în ceaun cuţite, linguri, culişer, ace, foarfece şi tărâţe de grâu. Zeama se strecoară, se descântă şi i se dă copilului să bea (SZC).

Se alungă *carnea slabă*. „Iei o bucatî di carni di vitî, o legi di degitu di la picior, mergi la pârău şî zâci: – Hai la baltî,/Carni slabî! Pi urmî clăteşti picioru-n apî şî spui: Nu spăl carnea,/Spăl copchilu/Di rău,/Di baghiţî,/Di toatî răutatea! De-acolo zâci-aşa: – Hai acasî/Carni grasî,/Grasî ca slănina,/Rumânî ca călina! Faci scăldătoari copchilului, pui carnea-n scăldătoari şî spui: Scald copchilu di tăti celea! Şî verş apa undeva la pârău, într-on dos, sî nu calci tăţ printr-însa" (BtSmR). Se scaldă copilul în pragul casei. Mama încalecă pe *pămătuf* şi merge împrejurul casei. Când ajunge la uşă, întreabă: „– Ce faci, babă, acolo?/ – Scald copilul!/ – Îţi dau carni grasî,/Sî-ni dai carni slabî!" (GSvSv). Sâmbătă dimineaţă, înainte de-a răsări soarele, i se face baie copilului. Mama iese afară cu *cociorva* şi *lopata*, înconjură casa de trei ori şi vine la uşă. Copilul este dat afară cu gunoiul care s-a măturat din casă: „– Du-te-afară,/Carne slabă,/Vino-n casă/Carne grasă!" Se zice de trei ori (BtII).

Se descântă bolnavul la mormânt în trei duminici: „Ţ-am adus carni moartî,/Sî-ni dai carni vie !" (GCoCo). Copilul este dat peste mormânt (BtSlD), „tăvălit pe mormânt" (ITnS). Se făcea o groapă în casă şi se aşternea peste ea un sac pe care se aşeza copilul. Alături de el se puneau: „sămânţî di cânipî, unturî di porc, brânzî di vacî şî grâu". Se trăgea copilul de trei ori peste groapă şi se freca apoi cu seminţele şi alimentele aflate alături. Toate acestea se îngropau, iar „copilul se vindeca" (NCsM). Uneori i se făceau *Noii*, ca la *strâns* (BtSlD). „Sî ieu din noauî feluri di copaci câti trii crengi. Sî faci baie di trii ori pi zî, trii zâli pi săptămânî" (BOnTţ). Copilul era trecut printr-un cerc dintr-o mladă de măceş (ICuB). Era dus la preot „să-i citească" (BtRsRs).

BĂTĂTURI Li se mai spun *păducei* (BtCoCo, BtVdHţ, ICuB, SVmVm), sau *bătucei* (SVmVm). Se manifestă prin îngroşarea pielii, îndeosebi la degetele picioarelor, însoţită de dureri acute.

Remedii Băi cu coajă de *arin* (SMM), frunze de *aloe* (BHrHr, IOO, SURs), de *boz* (BLO, BNbVs, IMcR), de *iederă* (VPdR), cu mlădiţe de *măceş* (ICuB, IPşB), lemn de *pădureţ* (SMM), *apă fierbinte* (BtDnH, IŢgŢg, NPtS, NPtT, VMlL), *uncrop sărat* (BCşCş, BtRmRm, SFoO, VOIŢ), fiertură de „tărâţe de grâu cu chiatrî vânâtî" (IBvBv), „leşie din cenuşă de ciocane" (GUU) sau „de ciucălăi" (SDC), leşie tare şi sodă (BOrOr, BtUţS), apă în care a stat lână de oaie cu *usuc* pe ea (BBsA, BHrC, BtŞtŞt, IMlC) sau paie de *ovăz* (BBsA).

Oblojeli cu *mere pădureţe* „coapte în spuză" (BtVdHţ), „în rulî" (BtCoCo), „pi plitî" (BtCuCu), „chisate" (VrVVş), fierbinţi cât poate suferi omul (BtVdB, BtVdHţ, IHO, ILnG, NCnCn, NTmTm). Se mai aplică *găinaţ de gâscă* (BLpLp, BMtŞ, BPpI, IHlHl, IMşMş, IRR, NBrBr, NIR, NCsPt, VLR, VrBD, VrPfC), proaspăt sau înfierbântat (NII, VGvO), amestecat cu *untură* (ITgBz) sau cu *var stins* (GGrGr, IŢuŢu), *ceapă coaptă* (BPjPj, BtAB, BtMiMi, IHoHo, NSbSb,

SDbDb), amestecată cu *ceară* (ITtTr, SRB, VVoO), cu *huşte* (VBcBc), cu *oţet* (BtDaB, GGhGh, SDL, SPlC), cu *grăsime* (NChB), cu *sare* (BVGd), cu *săpun topit* (ICpP, IMlMl, VRV) sau cu *untdelemn* (NHB, VBcB).

Legători cu felii de *lămâie* (BtPlPl, BtSlSl, GMnMn, SŞTm, VTvS, VrPfC), frunze de *iarbă grasă* (BtVdVd), frunze de *patlagină* (BLO, NChB, NIR, VICş), *pelin verde* pisat (VrRŞ), *troscot* mărunţit (BBuB), foi de *urechelniţă* plămădite în oţet şi alifie de *umbra nopţii* (BPdR), „cu scoică chisată" (NTPv), cu *usturoi*, după ce s-au ţinut picioarele în apă caldă (BCV, BtCuM, GBhBh, NPtG), cu *usturoi* copt (IŞpŞp). Se ung cu *alior* (SStSt), *răşină de brad* (NPtS, NPtT), suc proaspăt de *negelariţă* (VPdR), zeamă de *răstopalniţă* (BOH, VrBlG) şi de *scrânti̦ţă* (BOH). Se ating cu *melesteul* bine încălzit (SSjSj, SVmVm), cu coada unei linguri de lemn înfierbântată (BtGeA, IŞpŞp, NGrGr), cu o piatră fierbinte (BtDaB), se taie cu *briciul* (BBzBz, BtCuA, IŢgŢg) sau cu lama (GPP). Locul curăţat se acoperă cu *său de oaie* (BHD, BLPr, BŞtcmB, BtCpCp, IMsMs, SSaP).

Amestecuri Legători cu „ceapă, său de oaie şi tărâţe de grâu" (VrVV), „ceapă prăjită, său şi păcură" (BMtMt), „ceapă coaptă, tărâţe de grâu, usturoi şi ulei" (NSgV), „ceară şi mămăligă caldă cu sare" (SPrPr), „hoştină amestecată cu tămâie înmuiată" (IBlM), „humă cu pudră de orez şi ulei cald" (BtGeD), „pastă din răsătură de pe corn de vită şi zahăr" (SVvVv).

Acte magice Se pune pe *b. ţărână* de unde s-a tăvălit un cal (GPcPc, SClB).

BLÂNDE Sunt cunoscute şi sub numele de *focuşor* (IOO, SFmFm). Apar când se schimbă vremea (BPtG, BUV, NAA), „când vine negură" (IHH), „pe vreme nouroasă" (GBşP), „când îi a ploaie" (GPP), prevestesc ploaia (BBsA, BHB, BŞtCm, GMtMt, IsdSd), se fac din cauza ploii (BLPr, GBhBh, GNN, NIS, SBrM, VrCrR, VrTG), trec o dată cu ploaia (BHD, IPrPr, ISdSd). Se manifestă ca o formă de *urticarie*, prezentă îndeosebi pe mâini, pe picioare şi pe burtă (BPrPr, BSoC, GCdCd, IpşB).

Remedii Comprese cu apă rece (majoritatea localităţilor), cu saramură (BtGeD, GBcBc, GCC, ILL, NŞG, SBaBa), borş proaspăt (NChCh, NTmA), chinovar (GTvTv), gaz lampant (SŞdŞd), leşie de ciocălăi (BtVdHţ, GPcPc, IIA, IHH, SMhMh), oţet (GCC, IEB, NDH, VRbS, VrTCl, VrTtBv), soluţie de piatră acră (IScSc), rachiu (BLPr, GRR, IŢuŢu, NCCn, SFsFs, VTnTn), cu rouă (ITtU), spirt (BPtS, GCdCd, IMB, SRB, VLL), spuză de cenuşă (IMnU, NAA, VDeV, VrBPr), cu „sudoare de pe geam" (ISrB), „ţipirig amestecat cu unt de migdale" (SDcDc), ţuică (ISnS, VrRŞ), urină (BSoC, BtCuM, GMtMt, NPeT, SZL).

Spălături cu „fiertură de arsânică" (NUU), de *blândă* (GBhBh, GŢŢ), de *boz verde* (ICpB), cu rădăcini de brusture fierte în tărâţe de grâu (ISrSr, VPdR), cu apă sărată în care se pun trei fire de busuioc (GBşP), cu *cimbrişor* (IHO, IMşMş), zeamă de *gutui* (BMtMt) sau de *măr dulce* (BBlBl, BMtMt). Ceaiuri de *brâncuţă* (VPdL), de *năsturel crud* (VPdPd), *patlagină* (IBtM), *păpădie* (IMşMş), frunze de *pătrunjel* (BPrPr, NBdBd), *pojarniţă* (IVsC), *plescaiţe* (IVsC, SCP), de *romaniţă* (IBtM, IPlB), *sovârf* (BMtMt, IHO), coajă de *stejar* (ILB) sau de *urzică* (NCnV, VrPfC).

Se tamponau cu *zeamă de ridichi* (VPdR) sau de *trandafir negru* (NBţG). Se frecau cu *brâu roşu* de lână (ILH, VDmV), cu *aţe din păr de cal* (BtGeA,VBzBz), din *păr de capră* (VRGi), cu un sac în care a fost făină de porumb, întors pe dos (IHrP, IŞpH, NGnC, SCP), cu *traista* din care mănâncă grăunţe calul (BŞtcmB, GCU, VVoO, VZrZr), cu o *traistă* ţesută din păr de cal (VAP) sau cu un *ţol de lână* (IciCi).

Acte magice Sunt crestate cu unghia în formă de cruce (BtGeD, IBtBt, SDM, VGvO), se freacă cu grăunţe, care apoi se aruncă la păsări (BCV). „Te dai cu rouă de pe grâu, luată înainte de răsăritul soarelui, în ziua de Sânziene" (SBtBt), „dai pi blândili copilului cu un *coştei*, în cari-o fost farinî di popuşoi, şî apoi scuturi pi plitî şî spui: – Fugi foc, cî ti ţâp pi foc !" (SFmFm). Se descântă. Merge femeia cu sare şi cu mămăligă, duminică dimineaţă, la o apă curgătoare şi spune: „– Bună dimineaţa,/Apă curgătoare,/În gios mergătoare,/Am auzit că eşti lecuitoare./Lecuie-mă şî pi mini,/Cî eu ti cinstesc/Cu pâine şi cu sare,/Cu darul Sfinţiei Sale!" Dă mămăliga cu sare pe apă şi se întoarce acasă fără a mai privi în urmă (SVjVj).

BOALA COPIILOR Este cunoscută şi sub denumiri ca „boala cei' re" (SPoPo), *ceas rău* (GCţCţ, GPP, IBB, IŞpŞp), *cei răi* (VrShB), *epidepsie* (BtLC), *răul copiilor* (BtDbDb, BtSlD), *samcă* (NDbDb) sau *socote* (BtCoCo). Apare „din bătaie" (BLO), „dintr-on blestem" (BOO), „din deochi" (BOrOr), din *frică* (BVV, GBhBh, VrTtBv), „din moştenire" (SPnG), „din nascari" (SSdSd), „din sânge" (VCsPt) ori dintr-o *spaimă mare* (BPtF, BŞtcmB, BVGd, BtHdHd, BtLC, BtRmRm, GCţCţ, IPiB, NCsM, NPşPş, SFmFm, VRbD). Se manifestă prin stare de nervozitate, lipsa poftei de mâncare, slăbire, convulsii, pierderea cunoştinţei.

Remedii Li se dă să bea apă dintr-un vas în care se pune planta *Mâna Maicii Domnului* (VrBlBl) sau în care se fierb „noauî motoşcuţî di cacadâr" (IOO). Prin *horopsală* (mai multe localităţi), *horopsare* (IScSc), *oropseală* (ICuCu). „I se lua sânge cu briciul de după cap până la şale. Sângele era şters şi aruncat pe o apă" (GBşP). Îi făcea „trii tăieturi cu briciul pe spate, pentru lăsare de sânge" (ITT). „Îi discântî şî-i horopsăşti" (IBB).

Acte magice În timpul crizei, bolnavul trebuie muşcat de degetul mic de la mâna stângă (BCşCş, BUU, NGnGn), strâns de degetul cel mic (majoritatea localităţilor), înţepat cu un ac în degetul respectiv (BOnTţ, BŞtcmB, SCfS, SPnG).

Mai rar, se înţeapă cu un ac în toate degetele de la mâna stângă, se stoarce puţin sânge şi i se dă să bea (BLO). Este dus pe câmp, la miezul nopţii, şi-i trecut pe sub un măceş, de vârful căruia se leagă un fir de mătase roşie. La rădăcina măceşului se îngroapă o pasăre. Din hainele cu care a fost îmbrăcat se face o *păpuşă* (cu ochi, nas şi gură), care se dă pe o apă curgătoare. Copilul este adus acasă, închinat la icoane şi descântat cu untdelemn, tămâie şi mătură părăsită de la biserică. Descântecul se spune în trei zile de luni, când se termină luna, pentru că atunci sunt crizele mai mari. În timpul descântecului, i se schimbă numele (BŞtcmB). „Îl dezbraci de toate hainele, le îngropi la rădăcina unui măceş şi spui: Cum nu se lipeşte nimenea de măceş/Şi de ţăpile lui,/Aşa să nu se lipească boala de cutare!" Se zice prima oară de 9 ori, a doua oară de 7 ori, a treia oară de 3 ori. Se face o fiertură cu floare de măceş şi se spală copilul (VrBlBl).

Se pun haine noi pe un măceş şi „sî îngroapî o găinî neagrî la hotaru dintri sati" (BŞtcmR). În noaptea dinspre Sfântul Ilie, este scos bolnavul *la răspânteni* şi „i se ard hainele cu care a fost îmbrăcat" (ICsC). „Când l-o prins boala întăi, sî faci o *momâie* pe trestie cu hainele lui, se duce la hotar, fără să se vorbească, şi se îngroapă" (NCsM). Bolnavul se descântă la hotar – cu găini negre, dacă-i fată, şi cu cocoşi negri, dacă-i băiat (ISBr). Hainele „se îngroapă la o răscruce" (VCsPt). Unde cădea prima oară, se săpa, căutându-se trei cărbuni, care se puneau în apă şi apoi se dădeau pe pârâu. În locul rămas se îngropau hainele bolnavului (GSvSv).

Când îl apuca boala, straiele suferindului erau duse şi lăsate în pădure. Se credea că „cine ia hainele, ia şi boala" (BMtR). „Sî treci pin zgorgini haina lui şî sî n-o iei de-acolo" (BMtŞ). Mergea mama seara, cu copilul în braţe, spre pădure, şi spunea: „– Mama murelor,/Mama pădurilor,/Eu te strig,/Tu să-mi răspunzi,/Eu îţi dau,/Tu să-mi dai,/Eu îţi dau plânsu copilului meu,/Tu să-mi dai odihna ta;/Cum dorm păsările-ntinse,/Aşa să doarmă copilul la mine" (BtSlD). Alteori, copilul era dezbrăcat până la piele, iar hainele se aruncau peste casă de trei ori. Unde cădeau ultima oară, li se dădea foc (VDeV). „Se descânta cu cămeşa, pe care o arunca peste casă" (GGhGh).

Alte practici Se trecea bolnavul pe sub pământ: „săpi o groapî în păduri şî-l treci pi sub pământ" (SSdSd). „Săpi o groapî cu doauî işări, dacî sî poati pi sub talpa casei, şî-l treci pi copchil" (SPoPo). „Pitreci copchilu, la sfârşâtu lunii, prin pământ, cu o cămeşuicî curatî, albî, noauî. Cămeşuica sî lasî acolo" (SVmVm). „Sî-l treci pi sub pământ, şî pi undi ai mărs sî nu ti mai întorci" (SFmFm). „Îl vindei pi câtiva bani, pi geam sau pi sub pământ" (SFrFr). Se apelează şi la elemente ce ţin de cultul morţilor. Bolnavul este scăldat „cu fân din cimitir" (IVsVs) şi chiar cu apa mortului (VTR). „Sî ieu ciurceluţî di la cruci di la morminti, sî ard în foc, cenuşa s-amesticî în apî şi i se dă copilului să bea" (SFnFn). Când suferindul doarme, este bătut uşor la tălpi cu o creangă de salcie, crezându-se că astfel boala poate fi alungată (VrPfC).

Se descântă de *b.c.*: „Sânicat, mânicat,/La Maica Preacurata m-am închinat/Şi de descântat m-am apucat,/Şi din rău în rău/De spaimă l-am scăpat!" (BtRmRm). Se afumă cu buruiana numită *cojocul lupului* (GCţCţ). Se descântă *de deochi* „cu aripă de liliac, inimă de lup şi de vidră" (BOrOr). „I se dă să guste inimă de lup sau de vidră cu sâneală" (VCsPt). Se descântă cu gheară de uliu, oase găsite şi bani de la mort (BGlM). „Îl descântă *de desfăcut*, la începutul şi la sfârşitul lunii, şi îl afumă cu cuib de cucuveaucă" (BtVdB). Se descântă *de răul copiilor* „cu crengi de măceş, furcă, aţă, o găină şi ulei" (BBzBz). I se face copilului *cărticică de rugăciuni*, care se pune în leagăn sau în scutece (SBtBt). „Sunt anumiţi oameni care ştiu să scrie cartea. La nouă zile i-o citeşte şi copilul se vindecă" (NBdP). „Ia cartea şi o coasă în pernuţa copilului, unde rămâne până acesta creşte mare" (SHM). „Se scrie strânsoarea Sfântului Sâsoie şi se pune sub cap" (NBţG) sau „se face carte de Sancă" (NDbDb).

Suferindul era dus „prin preoţi" (BOO, BtHdHd, IPiB), unde i se făceau slujbe (VRbD), i se citeau rugăciuni (NPşPş), „din Cartea Sfântului Vasile cel Mare" (NPpPp), „i se citea seara, la miezul nopţii şi în zori de zi" (VrBlBl). I se citea „la nouă biserici" (ISrB), „la schimbarea lunii de pe cer" (SDaO) sau „de trei ori la trei sfârşituri de lună" (SŞTm). Preotul îi păşea în biserică pe cei suferinzi (BŞtcmB), se dezbrăca deasupra lor de veşmintele sfinte (BPtF, VIvIv, VrShB), „la sfârşitul liturghiei" (SFnFn), uneori chiar „la uşa altarului" (BLPr).

BOALĂ CÂINEASCĂ Sunt afectaţi îndeosebi copiii mici (BHrPr, BUrUr, GCţCo, GŢŢ, IOO, SAA, VDmV, VVeVe). Se manifestă prin lipsă de poftă de mâncare (BBuB, BtRsRs), slăbire (BMtPr, BOrOr, GPP, IHlHl), încetinirea creşterii (VPdR), apariţia excesivă a părului pe pielea corpului (BMtPr, VRR, VrVV), stare de moleşeală (VPdPd, VPdL).

Remedii Băi repetate, în care se pun: „căline, un ou şi untură de porc" (GNP), „sământă de cânepă, un fus, grăsime de porc şi un ou" (BBuB) sau „pălămidă, limba oii şi zeamă de mesteacăn" (VPdR).

Acte magice I se pune în baie un *căţel mic* (GGG, IHlHl, NII, VrTCl), „luat de la haită" (IBB), care nu a deschis încă ochii (VrBlP, VrRŞ). Se crede că „dacă moare căţelul, copilul se vindecă, dacă nu, moare copilul" (BOrOr). Alte atestări: GPP, GŢT. Bolnavul este scăldat în apa în care a fost spălat un căţel (GCţO, GNN) sau un mâţ (BOrOr, IOO). Se descântă în *apă mută*. Apa este adusă noaptea, fără a se vorbi cu cineva, lemnele se taie „pe muţiş", apa se încălzeşte cu un singur foc, „se-ncrocheşte" cu apă rece, se pune-n ea *cenuşă* – dată de 9 ori pe fundul cofei – apoi *şuncă*, *varză*, *ou*, *piper negru*, *pâine*, sământă de *cânepă* şi *hlinj* de cânepă de vară. „Bagi bolnavu-n apî, spargi un ou acolo şî spui: Ca cânipa sî creşti,/Ca varza sî ti-nvăleşti,/Ca pânea sî ti rumineşti,/Ca caşu sî ti doscheşti,/Ca chiperiu sî ti iuţăşti,/Ca porcu sî ti-ngraşi !" Se spală până nu

răsare soarele, apa este dusă „la răspânteni", şi tot acolo se lasă *oul*, „sî-l iei-on câine" (VrVV). Copilul „se descântă cu un ou, cu puţin grâu şi slănină de porc" (VDmV).

Alte practici Se iau trei crenguţe din nouă copaci diferiţi şi nouă paie de pe drum, numai cele de deasupra. Se ia apoi o mlădiţă de *cacadâr*, care se despică în două, se face un cerc şi se trece copilul prin el de trei ori. Se taie apoi mlădiţa în nouă bucăţi şi se pune la fiert împreună cu crenguţele, paiele de pe drum, precum şi cu o cărămidă nouă. După ce fierbe apa, se păstrează un sfert de litru din care i se va da copilului să bea, iar cu restul îi face baie în zilele de luni, miercuri şi vineri, înainte de a răsări soarele. La sfârşit, apa este aruncată într-un loc ferit (BtRsRs). Se face o gaură cu două ieşiri „la lutărie" şi se trece copilul prin ea (VDmV).

BOALĂ GRABNICĂ I se mai spune *atac* – „boala grovnicî-i atacu" (ITtTt), *bătaie de inimă* (BtII, NGnC), *boală de inimă* (BMtŞ, SSvSv, VLL), *deochi* (VrTCl) şi chiar *socote* (BtVdB). Se numeşte astfel, pentru că „îl loveşte pe om pe neaşteptate" (ISrB), „îl ia pe neaşteptate" (SPnG), este „boala care vine de-odată" (ILB). Apare din cauza fricii (VLR), „din întunchinătură" (BtCuCu), „din spaimă" (BtCuA), „din vânt" (BtCuM) sau „din cauza sângelui iute" (BOrOr). Bolnavul „se chirceşte" (BOO).

Remedii Ceaiuri din buruiana numită *grabnică* (VCsPt). Suferindul „este tras cu ulei pe tot corpul" (BOO), se descântă *de deochi* (BtVdB) şi *de pocitură* (BtCuM).

BOALĂ LUMEASCĂ Este cunoscută şi sub numele de *freanţă* (ITtU) sau *sfrenţie* (BtGeA). Apare la organele genitale (VrPfC), *pe canal* (cele mai multe localităţi), „gios, sub formă de spuzături" (BOrOr). Se ia de la om la om (BTtTt).

Remedii „Preparate din gândăcei verzi" (ITtU), numiţi şi *gândaci de frasin* (BMtŞ, BSoC, BtCuM), *căţei de frasin* (BtDaB, BtDaE) sau *gândaci de turbă* (VPdL). Câte puţin *ceai* din *gândaci de frasin* (BtDbB, BtDbDb, GCC, GMtMt, IEB, ITnS, IVsVs, VCsPt, VRR, VŞtB, VrTtBv), „se înghit doi-trei gândaci de frasin" (BPtF), „se pisează şi se amestecă într-o cană cu apă" (IMcMc). Câte o linguriţă de rachiu în care au fost plămădiţi, mai multă vreme, *gândaci de turbă* (BCbV, BŞtcmB, BtVdVd, GBhBh, GCţCo, GNP, ICsCz, IIA, IPşP, NDlDl, NGmT, NPtS, SClB, VAP, VPT). Rachiu „cu sânealî şi gândaci de turbă care cresc pe frăsiniţă" (ICsC), „patru gândaci de frasin fără cap, uscaţi, pisaţi şi puşi în rachiu" (VTnTn), „picioruşâli di la noauî gândăcei di frasân puse în rachiu" (IMlC), *gândaci de frasin* arşi în foc şi puşi în rachiu (NBhI), nouă *gândaci de frasin* pisaţi şi păstraţi în rachiu opt zile; „se bea câte un pahar la trei zile" (NDlRg).

Alte remedii Într-un litru de vin roşu se puneau nouă *gândaci de frasin* şi trei bucăţi de cretă albă. După trei zile i se da bolnavului câte o linguriţă (BtRmRm). Se mai foloseau: „gândaci de frasin plămădiţi în fâşchia (bălegarul) oilor" (GPP) sau în bălegar de cal. La sfârşit, se strecura zeama printr-o pânză deasă şi i se da să bea (BtPlPl). Alteori, gândacii se amestecau *cu borş* (NSgV), cu *lapte dulce* (IVC), „credî, crohmalî crudî, coji di ouî certi, cărămidî chisatî şî rachiu di drojdie" (ITtU). Spălături locale cu fiertură de *gândaci de frasin* ori amestec de cantaridă şi rachiu (BtVdB; GCzB, IMlMl, SFrFr). Se foloseau şi „gândaci de pe frunzele de arţar" (IŞpH), „gândaci de mesteacăn" (BtVlVl), „gândaci roşii" (GGG), precum şi „viermi de copaci" (BOH).

Plante medicinale Ceai de rădăcină de *pătrunjel* (BtDaB, BtCoCo, NŞG, SDhDhM), în care se punea, uneori, „o mână de ovăz şi una de orz" (NVA), rădăcină de pătrunjel fiartă în lapte dulce (BCtBo, SMoA), ceai de *alior* (GMnMn), de „coada şoricelului şi hierea pământului" (VrVVş), de *omag* (NCnV), *nalbă albă* (IPşB, SAA), *pelin* (BtGeD), rug cu *pomuşoară albă* sălbatică (VBcBc), flori de *sânziene albe* (IpşB), *trifoi alb* (NZT, SAA) şi de *volovatec* (SPnPn). Amestec de pătrunjel, lapte dulce, gălbenuş de ou şi ceai de trandafir sălbatic (SVvVv), de lapte dulce, rădăcină de pătrunjel, praf de cretă şi apa ce se strânge de la ascuţitul toporului pe piatră, fierte împreună (SDaO).

Se mai foloseau: *sticlă* pisată mărunt (ISrSr, NPtS, IVsC, FPnC), amestecată în ceai de *oleandru* (SHB), rachiu sau spirt în care se punea, mai întâi, *piatra sălimanului* pisată (SDC, SMhMh), sticlă de *cristal* făcută făină şi descântată (BtSlD, BtSlSl, IPşS), *mărgele* pisate (NIR). Spălături cu *piatra iadului* (BOrOr, ISnS, ITtU, VBcB), „aburi de var opărit" (VDeV) sau cu o fiertură din două kilograme de apă, în care s-au pus 10 fire de *iarbă*, 10 fire de *cruşân* şi *piatră vânătă* arsă pe plită şi pisată mărunt (SUlUl). Unsori din „fasoli oloagi (lungi) arse, dos di catrinţî, coajî di bostan şi unt di mesteacăn făcut pi topor" (ITtU), „din *cenuşă* de opinci, piatră acră şi piatră vânătă" (SVmVm).

BOLI DE INIMĂ Diverse afecţiuni, tratate empiric în funcţie de gravitatea fiecăreia în parte.

Remedii Împotriva *palpitaţiilor*, numite şi *bătăi de inimă*, se folosesc: *apă rece* cu zahăr sau cu dulceaţă (BCşCş, GCC, IMlC, ISBr, NVA, SGlGl, SMoA, SStSt, SVtVg, VPrPr), o linguriţă de *făină de grâu*, amestecată cu apă îndulcită (BtDnH, NBdG, NCCn, NVnVn, VCsPt) sau „cu miere de albine" (GCţCo), *miere de albine* simplă (BtVdVd, VTvS) ori „plămădită cu iarbă mare" (GVlVl).

Ceaiuri „de afiniş" (NPpB), de *barba împăratului* (SBiBi), de *barba ursului*, numită şi *brădişor* (SVjVj, SVaVa), conuri de *brad* (BtMiMi), păstăi de *fasole albă* uscată (BBzBz, NŞG, VrBlG), din rădăcină de *iarbă mare* (GRR, GVlVl, IOO, IPşS, SHB), din *iarba lui Tatin* (IPşS), de *lumânărică* (BtCuCu, BtCuM,

VrBlG), bețe de *mărar* (BtBB), *măghiran* (SVmVm), *mentă* (BŞtcmB, BtCuM, BtDnH, IVsC, NPtPv, SMhMh), *păducel* (SPnG), mătase de *porumb* (NDlDl, VrVVş), rădăcină de *pir* (SVjVj), „di rozmalin di geam" (SVmVm), de *strugurii ursului* (ITgB, SPnG), „talpa gâştii de munte" (VrBlG), rădăcină de *valeriană* (BtDaB, BtDbDb, BtMiMi, IBlM, IBvBv, ISL, SURs, VBcBc) sau de *vâsc* (VrBlG).

Pentru afecțiunile grave, se foloseau leacuri cu evident substrat magic: i se dă *inimă* de porumbel (BHB, BLpLp, BtGeD, GPcPc, IMşMş, IPrPr, IVsVs, NBhI), „dischici on porumb şî-i înghiț inima aşa zbătându-sî" (VIvPg), „se scotea inima de la un porumbel viu şi se înghițea" (GUT), „i se dă inimă de porumbel vie" (VrBlBl), „se scoate inima dintr-un porumbel viu şi se înghite caldă" (NAA), „să înghită inimă de porumbel crudă, tăvălită în zahăr" (BPtF), „inimă de porumbel crudă, dată pe vamă, ori pe geam" (BOrOr), „se taie trei porumbei, li se scot inimile şi bolnavul le înghite" (BBlBl). Se mai folosea *inima* unui pui spintecat de viu (BDmDm, SRB) sau „inimă crudă de prepeliță" (IPiB).

BRÂNCĂ Boală contagioasă de care suferă porcii. La oameni apare foarte rar: „din supărare mare" (VrBlBl) sau când cineva „a mâncat carne de porc bolnav de brâncă" (BBuB). Se manifestă prin umflarea capului şi a venelor de la gât (BPtS), umflarea feței (BOrOr), dureri de cap (VrBdBs), umflarea gurii (BŞtcmB), dureri la încheieturi (BPjBs), dureri de picioare (IOO), lipsă de poftă de mâncare (ISrB).

Remedii Oblojeli cu rădăcină de *brânca porcului* săpată din pădure, fiartă şi îngroşată cu tărâțe de grâu (BMtPr, VrBlBl), cu rădăcină de *brânca porcului* dată pe răzătoare şi amestecată cu *untdelemn* (BPtS) sau plămădită cu *rachiu* (VrBlG), „cu mațe de bostan prăjite" (BBuB) ori cu coajă de *tei* macerată în rachiu (VrMrP). Se mai aplica pe bube sau pe umflături *placenta* de la scroafă (BŞtcmB) şi se făceau spălături cu ceai de *brâncă* (BPjBs, GBhBh, ISrB).

Acte magice Descântece *de brâncă* (VrBdBs, VrMrP).

BROASCĂ Este o umflătură nedureroasă (BBL, BBlBl), mare „cât o nucă" (BŞtcmR), „o gâlcuşoară" (BtSmR), „sub forma unei boalfe" (VOlT), „o ghindură" (IIA), „o motochină" (SHH), „o nioagî" (NTPr), care umblă pe sub piele (BHrHr, BtSmR, GCC, IȚgȚg), „şî plâmbî di colo-colo" (GPcPc), chiar şi la nivelul gâtului (BCțBo).

Remedii Se înțeapă cu un *spin* (BMtMt, BtVdVd, IMlMl), un spin de *cătină* (GȚȚ), de *holeră* (IMlC, VAP), de *măceş* (IBP, ICpP, ILB, ITtU, SPP, VTnTn), de *mălin* (GVlVl), de *perj* (BtDbB) sau de *porumbel* (IOO, NTPr), „cu un spin de grapă" (VOlT) şi chiar „cu noauî schinişori" (VŞtŞt), ca să dea înapoi (BPpI), să coacă (BtGeD, ITtTt), „să coacă şi să se scurgă" (VŞtCț), să iasă „răutatea strânsă în buboi" (VGrGr).

Alte remedii Se pune pe bubă o *broască* tăiată în două (BtMiMi, BtSlD, ICuCu, IMnMn, ItgB), o broască de apă (GCC), o *broască* neagră, râioasă, tăiată şi pusă acolo (SHM), „sânge de broască" (ITgC) sau „o broască uscată" (ILH). Se unge „cu sânge de hulub tăiat proaspăt" (SDcDc), ori se leagă cu un fir de păr din coada calului (GMnMn, IPiB, VPdR). Oblojeli cu cenuşă din coajă de frasin amestecată cu rachiu (BOrOr), turtiță de ceară de albine pe care se pune cenuşă de plop (NVnL), cenuşă din coajă de arțar pusă într-o coajă de nucă verde şi ținută la bubă (BŞtcmB).

Acte magice Duminică dimineața, atunci când se aude toaca la biserică, se loveşte umflătura cu o *lingură părăsită* şi se spune: „Popa toacî,/Broasca sacî!" (BMtŞ). Alte atestări: BtBB, BtRțC, BtTrD, IBvBv, IEB, VBzR. Se bate în pragul de afară cu o lingură de lemn (GCțCo), în trei duminici la rând (VGvGv) şi se spune: „Popa toacî,/Broasca sacî,/Popa o tocat,/Broasca o sacat!" (VGvO). Se loveşte umflătura şi se zice de 9 ori: „Popa toacă,/Eu pălesc cu lingura/Şi broasca sacă!" Se zvârle apoi lingura pe gunoi şi se spune: „Cum putrezeşte/Şi cum se părăseşte/Lingura asta,/Aşa să se părăsească/Şi broasca de la cutare" (SML). Când toacă la biserică duminică dimineața, se descântă pe pragul uşii „cu arceriu" (NCsM), cu *barda* (GBhBh), *cutea* (ICpP), *cuțitul* (ICsCs), cu un colț de *grapă* (ICsC), un *fier* (GGrGr) şi „se spune de nouă ori într-o suflare: Popa toacă,/Broasca sacă!" (ICsC).

Tot când se aude toaca la biserică, se face cruce pe locul cu pricina şi se spune de mai multe ori: „Popa toacă,/Broasca seacă!" (NBdP) sau „La biserică toacă,/ Broasca seacă!" (ICpCp), „S-o terminat de tocat/Şi broasca o secat!" (ICpB), după care se adaugă: „Cum popa nu toacă,/Broasca să nu se mai facă!" (BtSmR). Dacă se descântă într-o altă zi, se spune: „Cum nu-i duminică acuma,/Aşa să nu fie broasca/La gâtul lui Gheorghe!/Şi Gheorghe să rămâie curat,/Luminat,/Ca aurul curat,/Ca argintul strecurat,/Dă-i, Doamne, leacul!" (VZrZr).

Umflătura se loveşte cu un *os părăsit*, luat de lângă un pârâu. Se atinge *b.* cu partea care a stat pe pământ şi se spune: „– Bună dimineața!/Cum nu-i acuma dimineața,/Aşa sî nu fii tu/Pânî mâni dimineațî!" Osul se pune la loc, aşa cum a fost găsit (NCCn). Tot cu un *os părăsit:* „Cum o sacat carnea di pi os,/Tot aşa să sece broasca!" (BtCuM). Alteori, „Dai cu un ciolan şî zâci: Cum o scăzut carnea di pi ciolan,/Aşa sî scadî broasca me!" După care se adaugă: „Pai săc,/La vârf eşti săc,/Din rădăcinî/Fă-ti făinî./Ptiu, duci-te-ai pi pustii,/La mini sî nu mai cii!" (SHH). „Duminică dimineața bolnavul stă cu capul pe un hat şi este lovit peste bubă cu un os părăsit" (NPşPş). Se bate *b.* de trei ori cu *dosul mâinii*, zicându-se: „Amu te-i făcut,/Amu să-ți sece rădăcina!" (BtPlPl).

Umflătura se atinge (BBL, BtLC), se loveşte (BBlBl) ori se strânge (BPjBs, BtVdB, SZL) cu mâna unui om mort, gestul fiind însoțit uneori de cuvintele: „Cum o sacat mâna mortului,/Aşa sî săci broasca di la cutari!" (IŞpH). Se ințepa

b. cu acul folosit la cusutul hainelor pentru mort (IIA). Se lua o broască moartă (uscată) de pe drum şi se freca umflătura, zicându-se: „Cum s-o uscat broasca,/Aşa să se usuce şi boalfa!“ (ILH). Se mai descântă şi astfel: „Di la măr şi pân-la păr/S-o-ntâlnit broasca cu şărpili./Cum s-o-ntâlnit, cum s-o trântit,/Broasca pi loc o plesnit!“ (VRGi). Dacă trecea greu, era pus un mezin să o muşte (BtCuA, BtPlPl). „Strângé umflătura cu dinţii cât puté di tari“ (VPdR) sau: „Un copil mezin trebuia să muşte umflătura de trei ori“ (BtRmRm).

BUBĂ NEAGRĂ I se mai spune *dalac* (BtDaB, ITgBz, NBrBr, NCsM, SMhMh, VGC, VŞtB, VrMM, VrShB), *bubă grabnică* (BtRţC), *buba morţii* (BBzBz), *limba morţii* (NRdB), şi chiar *ducî-sî pi pustii* (ITtU). Apare din blestem (IVsC), din cauza sângelui rău (BLpLp), din sânge stricat (BCşCş). Se face la deget (NVnVn), la încheieturi (NII), pe mâini sau picioare (SDM), pe cap şi la gât (NPşPş), pe spate (NPşL). Este „ca o căpuşă neagră“ (ISrB), „ca un hir di mălai“ (VRGi), „ca o sământă de cânepă“ (ISnSn), „neagră şi dureroasă“ (ISnS), „neagră-n mijloc şi roşie de jur-împrejur“ (BtUţS), „neagră de înnegreşte locul“ (GCC).

Remedii Oblojeli cu frunze de *mătrăgună* (BtII, ICpB), pisate şi amestecate cu *măsălariţă* şi rădăcini de *brusture* (VPdR), cu *nalbă* fiartă în lapte (BPjBs) sau cu zeamă fierbinte din buruiana numită *negruşcă* fiartă înăbuşit (NChCh). Se arde cu un fier înroşit în foc (GMtMt, GRR, ITT), cu cărbuni aprinşi (SClB) ori cu cleştele înfierbântat (ITnTn). Iruri din ceară curată, ceapă coaptă, untdelemn şi gulii fierte (BtGeD), *usturoi* pisat, făină de grâu, miere de albine şi praf de puşcă (ITnTn), *turtă* de ceară, ceapă coaptă şi ulei (VVoS), *turtă* fierbinte de făină de grâu cu miere (ITT), *alifie* de fasole neagră arsă în foc (SDL), *scrum* de la o cârpă de câlţi, imediat după ce a fost arsă (BVGd).

Se punea, de asemenea, o găină neagră ruptă de vie (SHM, SSaP, SURs), „pui negru scos în februarie“ (SVtVg), „mai de găină neagră“ (SBtBt), *fiere* de porc (BtGeA) şi „sământă de in fiartă în lapte dulce“ (SGlGl).

Acte magice „Se frige de trei ori cu trei cerî (frigări), apoi se fac trei turtiţe din făină de grâu, unse cu miere de albine, se înfierbântă şi se tot pun acolo“ (BtDaB). Se descântă (BtUţS, NBrBr) cu miere de albine şi făină de grâu, în care s-au stins „cerî înroşâti în foc“ (ImgMg), „cu petică de câlţi şi crenguţe de busuioc aprinse“ (BCşCş), precum şi „cu buruieni de pe morminte, strânse de o femeie curată înainte de răsăritul soarelui“ (BtVdB).

BUBĂ REA I se mai spune *abubă* (VrShB) sau *floarea bubei* (BtGeD). Este o bubă mare (BtDaE), „roşie şi de-acolo sî-nvinăţăşti“ (BŞtcmB), „o beşâcuţî coaptî-n vârf, foarti dureroasî“ (BtSlSl). Se face „la rădăcina măselelor“ (BMtPr), „la încheieturili degitilor“ (BtDaB), la toate încheieturile (BMtPr,

BŞtcmB, NVnVn). Apare din *deochi* (BUV, GCC, VPT, VRV, VrBPr), la persoane care nu ţin posturile (BtŞtŞt, NDlDl), „mănâncă de frupt în zile de sec“ (NVnVn), „mănâncă de dulce miercurea sau vinerea“ (BSoC), „nu postesc sau lucrează în ajunul zilei de vineri“ (ILnG).

Remedii Oblojeli cu „rădăcină de brustur, usturoi şi găinaţ de gâscă“ (VrTCl), buruieni de *bubă rea* (mai multe localităţi), bureţi sălbatici „pi cari-i moi şî-i aplici“ (GGT), cu *buretele pucios* (BŞtcmB, GNP, ISrB, SStSt), numit şi „burete de bubă rea“ (GMnMn) sau *păpălog* (BtCnM), „cu burete pucios, coajă de mesteacăn arsă şi şapte fasole arse, amestecate cu coji de bostan de câmp şi spirt“ (NDH), „turtiţă din ceară bună, făină de grâu, miere de albine şi ceapă friptă pe şparhat“ (SVjVj), „turtiţă de ceară amestecată cu in fiert cu lapte dulce şi ceapă coaptă“ (ISnS), „ceapă cu săpun sau hoştină“ (BtVdVd), *floare de crin* amestecată cu miere de albine (BtRmRm, IMgMg), cu „ciupercuţe gelatinoase care cresc în pământ“ (VrShB) şi „cu turtiţe de cicoare“ (BtGeD).

Dintre *plantele medicinale*, se folosesc: *frunza bubei* (NHB), *iarba tâlharului* (SRB), *împărăteasa* (IMnMn), *mătrăguna* (BtII, IMgMg), *nalba*, amestecată cu ceapă coaptă, miere de albine şi făină de grâu (SPnG), boboci de *nalbă mare*, fierţi în lapte dulce, îngroşaţi cu tărâţe de grâu şi unşi cu ulei (VrVV), frunze de *patlagină*, amestecate în *in fiert* cu lapte dulce, miere de albine, *gulii fierte* şi turtiţe de *cicoare* (BtGeD), *poama vulpii* (NHB), *păpădie* amestecată cu smântână şi făină de grâu (GCoCo), *usturoi copt* pisat şi amestecat cu păcură (VrVVs), *vâzdoage* fierte în lapte, amestecate cu ceapă şi seu de oaie (IPbP).

Se mai punea: *oloţel* făcut din „făină de grâu, un gândac de frasin şi lapte de mamă“ (SCpI), „ceară, făină de grâu şi lapte de mamă“ (VCsPt), „răşină, său de oaie, ceară de albine şi lapte de femeie“ (NPtT), „turtiţă de grâu unsă cu miere sau pleaşcă de hoştină“ (BtPlPl), „pleaşcă de muştar fiert în lapte dulce“ (BtII), seminţe de in fierte în lapte dulce (SDbDb), „albuş zbătut cu făină de grâu, untdelemn şi zahăr pisat“ (ITnTn), „perje uscate cu usturoi“ (VBcB), „nucă, usturoi şi ulei de sâmburi amestecat cu petrol“ (SDcDc), „alifie din pucioasă, piatră vânătă şi grăsime“ (BtDaB), „alifie din chiatra iadului, sacâz di gurî, unt di vacî şî di oaie“ (ILH), „scrum de la cârpă şi de la busuioc“ (BOnTţ).

Alte leacuri „Căţel rupt în două“ (SDH), „porumbel despicat de viu şi lipit acolo“ (BtGeD), viperă omorâtă, pisată şi amestecată cu lapte dulce (SBaBa).

Acte magice Prin descântece (BCţBo, BUV, VRV, VrBPr), cu o cârpă de cânepă aprinsă (BBzBz, BClV, BtŞtŞt, GBcBc, GCU, NBhI, VPT), se afumă, iar la urmă se presară scrumul rezultat (BDrDr, GCzB, NIC, VGC). Se descântă cu busuioc aprins şi baligă de vită uscată de la Ziua Crucii (cele mai multe localităţi), cu fire din busuiocul folosit pentru agheasmă (IŞpH), „cu perje de la Ziua Crucii“ (VMIL), „cu spin ars de perj“ (NIcA), „cu ceapă coaptă, zahăr şi făină de grâu“ (ICsCz) sau cu ceapă coaptă şi cenuşă (BtVlVl, VlvIv). Se mai folosesc:

trei *sfredele* înfierbântate în foc – stinse în ceară sau miere de albine, cu care se unge *b.r.* după terminarea descântecului (IMşMş) – „o bucată de sfredel înfierbântată" (ICsCz), „sfledere fierbinţi" (NVnN), „un colţ de grapă înroşit în foc" (BtCuCu) sau „un cer înroşât în foc" (IŢuŢu). Descântătoarele foloseau, de asemenea, *trei pietricele* de pe drum, care, la sfârşit, erau aruncate, apoi „pământ di la 9 moşânoaie, cânepă de la 9 fuioare, cimbrişor di pi zonî şî stirigie". La sfârşit, toate acestea se fierbeau, iar apa cu care se spăla *b.r.* se arunca într-un loc părăsit (BtVdB).

BUBE DULCI Apar mai ales la copii (BGfB, BtDnH, BtUţS), uneori şi la vârstnici (BOrOr, BtII), împrejurul gurii şi pe bărbie (cele mai multe localităţi), sub forma unor spuzeli care se lăţesc (BSoC, BtGeA, GCC, ISrB, NPşPş, SBiBi, VRGi). Provin din necurăţenie (BBlBl, BLPr, BOrOr, GCţCo, GRR, ICuB, NIS), din sete şi vânt (BtMiMi, GPcPc, SPsG), din cauza consumului unor alimente vechi (BPpS, ISrB, SSvSv, VLL, VPdR), a acriturilor (BBuB, IBtBt, IMcR, NTmA), din cauza febrei (BtŞtŞt) şi „din scărchinături" (IŞpH).

Remedii Luate din pripă, se vindecă repede, dacă sunt unse cu: *spumă* de pe laptele dulce nefiert (BtCpCp, BtDnH, BtGeD, IHrP, ITgBz), *groscior* (SPsA, SPsG), *smântână* proaspătă (BtGeD, VRbD), *funingine* (ITgBz, NPeT, SPsA), *spuză albă* de pe cărbuni (BBuB, NPpB), *spuză* de la cârpă şi potlog ars (BBlBl), *scrum* de la ţigară (NPpB), „cir de mămăligüţă" (NPeT).

Alte remedii Alifie din fasole arse şi pisate mărunt (BtRsRs, SDbDb, SSaP), îndeosebi din cele negre (SBiBi, SGlGl), puse în *groscior* (NGmT), în *smântână* dulce (NIBt, SCP, SFvFv) sau amestecate cu unt şi grăsime de porc (NGnC, NGnGn). Se mai ung cu *cenuşă de fasole albe* amestecată cu *spumă* de pe laptele dulce nefiert (BtCuCu, BtCuM, BtDaB, BtPlPl, BtRţC, SVmVm).

Iruri din *piatră vânătă* arsă pe plită, măcinată şi plămădită în *smântână* (BVGd, GCvCv, IMlC, IRR, NBrBr, NIS, NŢŢj, VPdPd, VVoO), în *spumă* de lapte dulce (IHO) sau în *groscior* (SClB), ori amestecată cu *unt* de vacă sau *untură* de porc (BPtF, GVlVl, NUU), cu *cârpă arsă* şi *smântână* (BLPr), cu *mentă neagră* şi *smântână* proaspătă (BOnTţ). Irurile se mai făceau din: „piatră vânătă şi gurgui de opincă de vită arse în foc, ţurţuri de stirigie, fasole negre, miere de albine şi unt de oi" (NHB), *smântână* proaspătă amestecată cu cenuşă de coadă de *bostan*, coji de *nuci* arse şi puţină *piatră vânătă* (BHrHr, VTnTn), „piatră vânătă, trei cozi de bostan şi trei nuci, arse şi amestecate cu smântână" (BDmDm), nouă *fasole negre*, două coji de *nucă*, o coadă de *bostan*, un pic de *piatră acră* şi *piatră vânătă*, pisate mărunt, arse, amestecate cu puţin *zahăr* şi înmuiate în *spumă* de lapte dulce (IEB), „frunze de trandafir negru, groşcior, piatră vânătă, potlog de opincă ars" (NBţG), „piatră acră, albuş de ou şi nuia de gutui arsă" (VrSR), „mintă neagră prăjită, fasole neagră pisată şi coadă de bostan arsă-n foc, amestecate toate cu smântână dulce" (SML).

Oblojeli cu fierturi din: mlădiţe de *măr dulce* (BtMiC, BtTrD, BtUţS, SBtBt, SCpCp, SHB, SStSt, SZL, VPT), coaja *merelor* dulci (BtPlPl, IMlMl, NCnP, SMoMo, SPjD), crenguţe de *măr* dulce şi *lapte* dulce (IHrP, ISrB), crengi de *măr* dulce şi *sovârf* de câmp (BtRmRm, IIA, IPbP, ISdSd, NBdP). După ce sunt spălate, *b.d.* sunt unse cu „mâzgă de pe crenguţele de măr dulce" (SSvSv). Se folosesc, de asemenea, oblojeli cu sământă de *cânepă* pisată (NGmGm, NPtT, VLL, VLB), sământă de *in* (VLR) şi sământă de *mac* fiartă în *lapte* dulce (BSoC).

Plante medicinale Alifie „din buruieni de bube dulci" (BOO), din *busuioc* uscat pe plită, măcinat şi amestecat cu *smântână* (ITtTt), *dumbravnic* amestecat cu spumă de lapte dulce (ITtTt), „sovârv făcut făinuţî şî spumă dulce" (SURs), rădăcină de *ştevie* şi *smântână* (BMtMt), cenuşă de *tutun* amestecată cu *smântână* (NTPr). Alte unguente se făceau din: *praful* rezultat în urma frecării a două oale de lut, amestecat cu *groscior* (SVmVm), mai ales a două vase făcute de acelaşi olar (IPşS), sau din frecarea a două ceaune înnegrite (SDM). Ceaiuri „din nodurele de sovârv" (BPjBs) şi de *urzicuţă creaţă* amestecată cu *zârnă* – „nişte boabe negre cărora li se mai spune şi dinţii babei" (BDrDr).

Acte magice Se descântau, cu baligă de cal, la asfinţitul soarelui (BMtŞ, GGT, IRgRg). Se spunea: „Soarili îi pi deal,/Bubili dulci în baligî di cal,/Soarili o scapatat/Şî bubili s-o uscat!" (VrVV). După descântec, „trei bucăţele de baligă se aruncau spre locul unde apune soarele" (BtDbDb). Se descânta cu baligă de cal la gura sobei (IMoH) sau „cu scrum di la 3 băligi de cal arse în gura cuptorului" (BVGd). La sfârşit se arunca baliga în foc: „Cum ardi baliga în foc,/Aşa sî sî treacî bubili" (BtSmR). Se mai descântau duminică dimineaţa, până a nu răsări soarele, cu creangă de *măr dulce* (BMtR, GBhBh, GRR, IMşMş), cu *cenuşă albă* din vatră (BBsA), cu *lână arsă* (GSS), *piatră vânătă* (BGlM), *piatră acră* (BGlM) şi zeamă de balegă de cal (GTvTv).

Se făceau spălături cu zeamă de *urzică moartă* sau cu buruieni de pe un mormânt cunoscut. La sfârşit se spunea: „Cum mortul nu mai poati grăi şî îngié, aşa sî săci boala copchilului!" (BtVdB).

BUBE OARBE Li se mai spune *buboaie chioare* (BtRţC, BtSmR, BtVdB, IRgR, SSmŢ) sau *bube mocnite* (VDeV). Sunt bube mari, fără cap (BtGeD, BtLC, BtUţS, VRbD) şi se fac sub piele (BUB, BtRţC), la încheieturi (BOnTţ, IŞpH, NPtPv, SSmŢ), pe ceafă (BtCuCu, GBşP, GGrGr), la gât (BCbV, BtCuM, NRdB, VIvIv), pe coapse (BtCuA, VIvIv), pe fese (BtGeA, BtCuM), subsuori (GBşP, GGrGr, NDlDl, VIvIv) şi la stinghii (GGrGr, NDlDl). Apar din sânge stricat (BOrOr, BtII, BtPlPl, GNP, NAA, SSdSd, VOlT, VrPfC, VrRŞ), sânge rău (BMtMt, BtDnH, GBhBh, SŞM, VrVVş), „din vânt" (IBB), sau din cauză că „n-au păzit sărbătorile Sfinţilor Haralamb, Spiridon şi Andrei" (IŞpŞp).

Remedii Legători cu: *ceapă coaptă* (BtSmR, GNN, IŞpŞp, SSmŢ, SŞM), *ceapă coaptă* şi *săpun muiat* (BMtMt, GBhBh, GMnMn, ISrB, ITnTn, SStSt),

turtiţă de *ceară curată* (BBlBl, BtLL, GCţCţ, IPbP, IScB, NIBt, SŞTm, VCsPt, VRBd, VŞtB), *răşină curată* (ScpI), *miere* şi *săpun* (IHlHl), *ulei* şi *ceară curată* (BtUţS, NVnN, VOlT), *seu de oaie* (BtDbB, VrRŞ), „ceapă, său şi albuş de ou" (VrVV), „ceari, ceapî, sămânţă de in fiartă, 6 gălbenuşuri de ou, făină de grâu şi ulei" (BŞtcmB), „turtiţă făcută din ceapă rasă şi sfeclă roşie, prăjite şi amestecate cu lapte dulce şi făină de grâu" (GSvSv), „ceapă, săpun, ceară, păcură şi făină de in" (VIvPg), sămânţă de in fiartă cu lapte dulce (BOO, BtGeD, BtRpR, GCţCo, GVV, IEB, IMIC, NAA, SFrFr, VPT), „sămânţă de in chisată, ceartă cu lapte dulce şi ceară de albine" (ICpP), sămânţă de *in* amestecată cu *smântână* (VrShB) sau „cu lapte, gălbenuş de ou şi făină de grâu" (VBzBz).

Oblojeli cu: *usturoi* zdrobit (BOrOr, NPtPv, NRdB, VrRŞ), amestec din „trei căţei de usturoi şi trei cărbuni din fruntea focului" (BOnTţ), frunze de *brusture* „să tragă rămăşiţele" (SDcDc), „frunze de ciumăfai" (SLRt) sau „de durducan" (BtCuM), foaie de *mătrăgună* (BtII, IŢgŢg), „nalbă sălbatică fiartă cu lapte" (VPdPd), frunze de *patlagină* simple (BtCuM, SLRt) sau „fierte cu lapte" (BtPlPl), „puf de gâscă muiat în spumă dulce" (IŢgŢg), „zeamă de pelin" (VrTtBv), „frunze de poama soldatului" (NChB), *urzică* pisată cu *sare* „sî coacî mai repidi şî sî spargî" (BCbV), „miez di tărtăcuţî fiert în lapti duci" (SVaVa), „frunze de zară" (BtCuM).

Iruri făcute din: *ceară* curată, *tămâie albă* şi *ulei* (NDlDl, SSdSd), *ceară* de albine, *miere*, *hoştină* şi *alcool* (IMB), *ceară* şi *piatră vânătă* (VVoO). Pentru a grăbi coacerea, se punea: „mămăligă fierbinte presărată cu sare" (IHmHm) sau „balegă de vacă fierbinte" (GNP).

Acte magice Se ungeau cu usturoi şi se descântau „în faţa focului" (GGG) de trei ori pe zi: „Visec, visec,/La vârf te sec,/La rădăcină/Te fac făină" (IBlM). Când apărea, „se descânta cu un căţel de usturoi, făcându-se cruce deasupra lui: Buboi orb,/Să nu apuci/Nici să te faci,/Nici să te coci/Şi-napoi să te-ntorci!" (VrSR). După ce se ungea cu usturoi, „făceai cruce cu unghia mică şi spuneai: Cruci cu unghia nică ţi-oi face,/'Napoi te-oi întoarce!" Apoi descântătoarea scuipa şi zicea: „Cu stuchit te-oi stuchi/Şi-n pomânt te-oi vârî!" (BCşCş). Se luau câteva fire de *busuioc* şi *garoafe* de câmp, se uscau, se aprindeau şi afumau bubele cu ele în timpul descântecului: „Nu ti îmfla,/Nu ti-mbujora,/Cî eu cu busuic te-oi afuma,/Di la vârf te-i apleca,/Di la rădăcinî te-i usca/Şî di la cutare ăi pleca./Discânticu-i di la mini/Şî leacu di la Maica Domnului" (IŞpH).

Alte acte magice Se pune un ban pe bubă, se trece cu vârful cuţitului pe marginea lui şi se zice: „Nu tai banul, ci buboiul". Apoi „se înnoadă banul în colţul unei batiste şi se aruncă pe drum" (NVnVn). „Se leagă un ban la buboi, după care se aruncă, spunându-se: N-am aruncat banu,/Am aruncat buboiu!" (NGnT). „Când cineva găseşte un ban de metal, măsoară cu el buboiul şi îl lasă pe drum" (IHrP). „Se taie o bucată de lemn cât buba de mare şi se azvârle pe o apă curgătoare" (ICpB). „Se taie un carton cu formele bubelor şi se dă pe o apă mergătoare" (BtTrD). „Se taie hârtii rotunde, de mărimea bubelor, şi se aruncă pe pârâu" (IMnU). „Se stoarce un buboi pe o cârpă, apoi se merge cu ea în pădure şi se numără trei brazi. În al treilea brad se face o gaură cu sfredelul, se bagă cârpa înăuntru şi se astupă cu un dop de lemn, spunându-se: când s-a întoarce cârpa asta acasă, atunci să mai aibă (cutare) buboaie" (SFsFs). „Se pun comprese cu agheazmă de la Bobotează" (BtCuCu).

CĂDEREA PĂRULUI Se spală părul cu *borş proaspăt*, făcut cu tărâţe de grâu (în aproape toate localităţile), se clăteşte cu oţet (BGfB, NGmGm, SCpI, VPrPr) şi se unge cu gaz (majoritatea localităţilor). Uneori, înainte de spălare, se făceau frecţii cu *gălbenuş* de ou (GCC, ITnS, NVnN, SŞdŞd) sau cu „un ou zbătut în apă şi oţet" (BtLC).

Lăutori cu fierturi din: coajă de *arin* (BLO, SBiBi), rădăcină de *boz* (BŞtcmB), de *brăileancă* (SPtPt), de *brusture* (majoritatea localităţilor), de *busuioc* (GVlVl), de *captalan* (NPtD), de *cătină* (ICpB, ICuB, VCsPt, VRGi), de *cătuşnică* (ISdSd), fire de *cânepă*, atunci când a crescut mare (NGţGţ), *coada calului* (NBrBr, SSdSd), buruiana numită *cosiţa fetei* (GVlVl), frunze de *crucea pământului* (IRgD), *curpeni de pădure* „care se întind pe copaci" (SPoPo), planta numită *duminicuţă* (BMnŞ, VrJP), *foi de dafin* (ScpI), scuturătură de fân (BtLL, ISdSd) sau *stroh* de fân (BtRsRs, BtRţC, NGnC), buruiana numită *gâţoaică* (BHrHr), *iarbă mare* (BtMiMi, VrRŞ), *iederă* (IMgH, VDmV), *măr dulce* (BLO, NHB), coajă şi frunze de *mesteacăn pletos* (BLO, SBtBt, SVjVj), sevă de *mesteacăn*, numită şi *mustireaţă* (BAA, BDrDr), *menta broaştei* (ICuCu), frunze de *nalbă* (VVoO), frunze de *nuc* şi coji verzi de *nucă* (toate localităţile), crengi de *nuc* presărate cu sare (NCnP), paie de *ovăz* (ISrSr), *paltin* (SBaBa), *pelin* (BCşCş, BLpLp, VZrZr), frunze de *plop* (BHD, BMtŞ), buruiana numită *Poala Sântămăriei* (SPtPt), mătase de *porumb* (SSdSd), frunze de *podbal* (VVoO), *răchită pletoasă* (ILnG, NGnGn), *salcie pletoasă* (BLO), *sovârf* (BtHdHd, NHB), *spini albaştri* (BtRtC), coajă şi frunze de *stejar* (BLO, BtGeD, NDH, SBiBi), rădăcini de *stuf* (VrPP, VrRşRş), de *sudoarea calului* (ICuCu, IHrP, VRbD) şi de *urzici* (cele mai multe localităţi), *râpci de vie* – adică ramurile tăiate primăvara (ITnTn), *vâsc de stejar* (ISrSr).

Acte magice „În ziua de Sfântul Toader, înainte de răsăritul soarelui, se taie puţin din capetele părului şi se pune în ieslea calului, să crească părul ca în coada calului" (NCnV). La aceeaşi sărbătoare, „se spală capul bine, se piaptănă părul, se taie o şuviţă şi se agaţă într-un copac, zicându-se să crească părul cât crengile de la copaci" (IEB). La Sfântul Gheorghe se spală pe cap cu apă de răchită" (IŞpH) sau cu fiertură din floare de *busuioc* răsădit în ziua de Sf. Gheorghe (SRB). „Părul care-ţi cade să-l pui într-o răchită" (NGnC). Se iau câte trei

crenguţe din nouă pomi, se fierb, iar cu apa aceea se spală pe cap (BVGd). „Te speli pe cap cu apa în care a fiert o creangă pe care a stat să cânte cucul" (ISrSr). Se spală pe cap cu agheasmă de la Iordan (IVsVs, NChCh, NHB, SPjD, VGrGr).

CĂLCĂTURI Apar atunci când cineva calcă desculţ pe locul unde s-a tologit un cal (BBlBl, BtMiMi, ISrB, NChB, NPşPş, VVoO, VrBdBs), unde a dormit un cal (NGnC), într-o urmă de cal (ITnTn) sau „undi s-o tăvălit o vitî bolnavî" (VBcBc). Se mai crede că provin din *farmece* (cele mai multe localităţi), din cauză că suferindul a călcat *în fapt* (ITtU, SFrFr), „în turnături rele" (IMlC), „în ceva nicurat" (BtCoCo), „în murdării" (ICpB), „în cenuşă sau os de liliac" (SFmFm), „în ceava spurcat – broaşti-mpiedicati sau lut di pi mormânt" (SVaVa), în *cenuşă* sau *tărâţe vrăjite* (IPbP, SSdSd) ori pe un *băţ* „cu cari o duşmancî o hărăţât un câne rău" (BtVdB). Se manifestă prin oboseală (VrBlP), ameţeli (SFrFr, SVaVa), indispoziţie (BtVdB), dureri de mâini şi de picioare (SVaVa), crăparea călcâielor (NCsM), apariţia unor bube pe corp (mai multe localităţi).

Remedii Băi cu fiertură de *albăstrele* (BtDaB), de *argințică* (GBcBc), rădăcini de *boz* (NRdB, SZC), cu *buruiana cea mare* (ITtU), numită şi *mătrăgună* (GBhBh), *muşeţel* (BtMiMi), zeamă de *siminoc* (BtDaB), de *sânziene* (BtCoCo), de *şapte date* (GBcBc) sau cu buruieni de *turnătură* (BtGeD, BtVdHţ). Oblojeli cu frunze de *brusture* pisat (BHgHg, IBtBt, IOO, ISrB), *ceapă* prăjită (VCsPt, VVoO), cu buruiana numită *cinci degete* (GBcBc), cu *huşte de borş* (BtDbB, ITnTn, VBcBc, VCsPt), cu *ovăz fiert* (SZC), cu *faptnic* (SLRt), *lumânărică de munte* (VrBlP), *lut de perj* ori *hlei* (IOO), *coji de pădureţe* (NII), cu *pădureţe coapte* (IVsVs). Alifii din rădăcină de *oleandru* cu *ulei* (BLO), „usturoi chisat cu ceară bună" (NIR), *seu* de oaie (BtTrD, IVsVs, NCsM) sau *şmir* (BtPlPl).

Acte magice Prin descântece (IBvBv, ICpB, ITtU, NptPo, NVnL, SFmFm), mai ales *de desfăcut* (ILnG, VBzR, VPrPr) sau *de fapt* (BBuB, ILH, NBtB). „Erau fimei cari-ţ dezlegau. Ti ţâneu 9 zâle-ntr-o cameră întunecată şi mâncai, în timpu ista, numa chişleag şî turtî nisaratî" (BŞtcmB). Alteori, „trebuié sî aducî apî di pi roata morii ori di pi stâncî, usturoi şî slăninî. Îl discânta ciniva. Împungé cu un ac în slăninî şî în usturoi, puné cărbuni aprinş în apî şî spuné aşa: Fapt înflat,/Fapt beşicat,/Eu te-mpung,/Eu te străpung,/Tu sî scazi/Din trupul robului lui Dumnezeu,/Sî ti duci în pustii,/Pi locuri niumblati di om!" Apoi îl spăla cu apa descântată, iar a treia zi, până a nu răsări soarele, se urca pe gunoi, întorcea pe dos săculteţul în care fusese făină, îl scutura şi spunea: „Eu nu întorn tăfălca,/Eu întorn boala,/Să să ducî/Pi capu cui o trimes-o!" (SFrFr).

Descântătorul lua un recipient cu lapte dulce şi pleca împreună cu bolnavul, „până a nu răsări soarele, la întorsătura plugului. Acolo, ăl bolnav ridica mâinile în sus şi ăl curat îi da pă gât să beie" (BCşCş). „Te duci la pârău, nu vorbeşti cu nimeni şi te speli lunea, miercurea şi vinerea" (IPbP). „Dacă bănui că cineva ţi-a dat ceva, aceeaşi persoană trebuie să-ţi dea apă din pumn, cu mâinile la spate" (BPtG). „Pe cel bolnav îl spălau cu agheazmă" (IMlC) şi-i citea preotul (BtGeD, SFrFr). „Ti speli cu agheazmă di la Boboteazî, cu busuioc di la Zâua Crucii şî-ţ treci" (BtVdB). „Te speli cu agheazmî de la Sfântu Ion" (SVaVa).

CÂRTIŢĂ I se mai spune, pe alocuri, *bubă oarbă* (BtDaB, VBzB). Se crede că apare din sânge stricat (BPtF, IPrPr, VVoS), din sânge rău (GPP, IOO, NGnC), din cauză că suferindul a dormit pe un muşuroi de cârtiţă (NZZ, VRV), „a călcat în muşuroiul cârtiţelor" (SSjSj), „dintr-o călcătură rea", pe drum, unde a fost aruncată de altcineva (ITtU). Este o bubă mare (BDmDm, GŢŢ, IMşMş, VBzR), „cu gang" (BtDaB), care se face după cap (BtDaB, GBşP), pe gât (BBL, BBzBz, GBşP), sub braţ (BDmDm, GBşP) sau la încheieturi (BBL, IPrPr).

Remedii Oblojeli cu „făinî di grâu, smântână proaspătă, ceapă coaptă cu slănină şi floare de bostan prăjită cu unt" (SSjSj), „ceapî friptî, aluat cu faninî di grâu şî smântânî" (SPtPt), „ceapă coaptă cu ceară bună" (VPrPr) sau „huştină fiartă, amestecată cu lapte dulce şi îngroşată cu tărâţe de grâu" (BPtF).

Acte magice Se spală buba cu apă în care s-au ţinut labe de cârtiţă (IPrPr, SFnFn, SPtPt), se unge cu pământ de la muşuroaie (BBL, GPP, IRR, SCjCj, VBzR), se leagă cu ţărână de la nouă muşuroaie (VVoS) sau „numai din ultimul, după ce s-au numărat nouă muşuroaie la rând" (BVGd) şi chiar cu ţărână „luată de trei ori din nouă muşuroaie" (SZC). Dacă nu se găsesc „nouă moşunoaie de gurlani orbi", se ia ţărâna „de la unu de nouă ori" (VrTCl). Pământul din cele nouă muşuroaie „se ia cu mâinile la spate, fără să vezi" (BHrHr) şi „se amestecă cu apă neîncepută" (VTvS), „adusă de la trei fântâni" (ILnG). Cel care aduce ţărâna „vine îndărăt, ca să dea buboiul înapoi" (BBuB). Ţărâna se fierbe şi se unge c., iar apa rămasă se toarnă pe muşuroaie, în sens invers de cum a fost luat pământul (BtDaB, SZC).

Se mai folosesc: sângele de cârtiţă, „omorâtă cu mâinile la spate" (BŞtcmR), „ghiurlanii chiori, tăiaţi şi aplicaţi pe bubă" (BBzBz), „pielea de cârtiţă aplicată pe buboi" (BSoC), spălăturile cu blană de cârtiţă (BtCuCu, BtDaB). Uneori, cel ce prindea cârtiţa o omora între degete, iar „cu degetele respective strângea buba în cruciş" (NGnC).

Alte remedii Bolnavul „se scălda în trei vaduri de apă şi nu se întorcea pe aceeaşi cărare" (SPtPt), era descântat până a nu răsări soarele: „Cârtiţî unsî,/ Pi sub pământ dusî,/Cu acu împunsî,/Cu soarili dusî!" (VPvPv), se descânta cu ţărână de la un muşuroi de cârtiţă (GPtF, ITtTt), „cu foarfeca" (GŢŢ) sau „cu un ou legat cu aţă roşie: Cârtiţă, mârtiţă,/Cu ou şi cu aţă roşie/Te-oi descânta,/La muşuroi te-oi îngropa,/Cutare să rămâie curat,/Luminat,/Ca argintu strecurat,/Ca maică-sa ce l-o făcut,/Ca Dumnezeu ce l-o lăsat". Se spunea de nouă ori, apoi oul se îngropa într-un muşuroi de cârtiţă (GBşP).

CEAS RĂU I se mai spune *lichitură* (BMtMt, BMtPr, BtCuM, VIvPg, VVeVe, VrBlP, VrTCl), *boala copiilor* (BCşCş, BMcMc, BtSlSl, IPiB, SDbDb, SSmŢ) sau *strânsoarea copiilor* (IOO, IRgRg, ITT). Sunt afectaţi în primul rând copiii, dar şi unii oameni mai în vârstă. Apare din spaimă (cele mai multe localităţi), din supărare (SURs), din cauza nălucirilor (VBcBc), din duhuri necurate (GBşP, GCoCo, IIA, NBdBd, VAP, VRV, VrRŞ), duhuri rele „care apar la răscruci de drumuri marţea şi sâmbăta" (BMtMt), până la douăsprezece noaptea (BTtTt). „Te-ntunchină la intersecţia drumurilor, prin locuri necurate" (BtVdB). Sunt lucruri rele ce-l găsesc pe om „când călătoreşte singur prin locuri neumblate: hotare, păduri, ponoare" (BtCuM).

Ceasurile rele „sunt năluci, diavoli. Umblă prin locuri stinghere" (BVGd), „prin locuri pustii" (VPrPr), „sunt piedici care încurcă oamenii" (BOrOr), „sunt fapte rele" (IBP), „umblă noaptea prin locuri singuratice" (GCţCţ), „umblă peste tot" (VLL). Vin „din vânturi rele" (BŞtcmB), din vârtejuri (GCoCo, NChCh, VIvIv, VrBdBs, VrPP, VrVV). Sunt ceasurile în care omului i se întâmplă ceva rău (BUV, NDlDl), „nenorociri" (BSoC), „e greu să te fereşti de ele" (BtDaE), „nu ştii când vin" (GPP), „ori le ajungi, ori te-ajung" (BBzBz). Pe copii îi afectează „numai noaptea" (BBuB), dacă sunt lăsaţi singuri (majoritatea localităţilor). „Ca sî nu-l prindî ceasu rău, puném lângî copil o icoanî, o cruce, mătură părăsâtă, foarfece şi cuţit" (SSdSd). Copilul „n-ari stari" (NGrGr), „sî zbuciumî" (IGS), „plânge tot timpul" (NSgSg), „plânge la gătitul luminii şi la sfertul luminii" (SDhDhM).

Se manifestă prin dureri de cap (mai multe localităţi), „dogealî" (VrPP), „dureri sub coaste şi în piept" (BtII), „furnicături în tot corpul" (ITnTn), tremurături (BSoC, BOrOr, IOO, VrShB), zvâcnirea muşchilor (BBuB, BtGeD, SLRt).

Remedii Băi cu *buruieni de ceas rău* (BPjPj, GPP, VrVVş), cu *buruiană neagră* (BtSlD, BtSlSl, BtTrD), cu *cătuşnică* (BPjPj), cu „cele şapte daturi" (BOrOr), *ferigă* (VrVVş), *stroh de fân* (BPjT), de *iovă* (VCsPt), cu *buruieni de lichitură* (BtGeA, GPP), floare de *nalbă* (VGC), *sfredelul pământului* (BOrOr) şi *zburător* (GCţCţ). Toate plantele enumerate mai sus se fierb în apă neîncepută. În timp ce i se fac băi, bolnavul „se afumă cu lemn trăsnit" (SBiBi). Uneori, copiii bolnavi de *c.r.* sunt *horopsiţi* (ICpB, ITgBz).

Acte magice Prin descântece *de ceas rău* (toate localităţile), dar şi *de lichitură* (VrBPr, VrBlP) sau *de trimes* (GCU). Se descântă cu trei pietricele, luate cu gura de la trei trecători de pârâu (BAA), cu „busuioc de la Sfânta Cruce" (BtCuM) şi cu „pelin de la Rusalii" (VrRŞ). Se mai descântă şi cu *cămaşa* în care l-a apucat boala, apoi aceasta „se îngroapă la răspântene de drum" (VIvIv). Se vindecă şi „prin închinăciuni" (VrRŞ), „prin post şi rugăciuni" (NPtT), „cu ajutorul crucii" (BVGd) şi al Tatălui Ceresc: „numai Dumnezeu te scapă!" (VrBdBs).

CEI RĂI Boala se întâlneşte numai la copiii mici (toate localităţile). Apare din cauza mâncării (BCşCş, BOrOr, BtPlPl, BtGeA, IHlHl, IOO, NGrGr, VPdPd), „di la ţâţă" (VBcBc), „din deochi" (GBşP), din răceală (BPtF, BUrUr, VAP), „dintr-o spaimă" (NTPr), „din vânt rău" (BBuB). Se manifestă prin: dureri mari de burtă (BCşCş, BOO, GCC, ICsC, ITT, NDN, NŞG, VBcBc, VVoS, VrSR), de stomac (BSoC, IHoHo, NBtB, VIvIv), umflături în burtă (BLO, BMtPr, BŞtcmB, BVGd, GVşP, VrRŞ). „Îi bosolé pin pântici" (IBvBv), „îl farmî în pântici" (NGmGm), „îi forfoieşti pin pântici" (ITtU), „îi huruie maţele" (VrRRţ), „are pocnituri în burtă" (VrTG), „îl rupe în burtă" (VIvPg), „are tăieturi" (IŞpŞp), „copchilu sî încârceie" (NSgV), „îl ia cu încârligături" (NCsM) sau „cu săgetături" (BtCuM).

Remedii Cărămizi calde la burtă (BPtF), „legători din cârpe calde la şale" (BOrOr), *cutea* înfierbântată se pune pe locul dureros (BŞtcmB, VrRŞ), „sî freacî pi burtî cu cutea încălzită" (BOO), „se atinge umflătura cu o tigaie de aramă încălzită" (BVGd), „se bate pe burtă cu o căciulă cu dos de capră şi cutea de la coasă" (BUrUr), se dă copilul „de-a pânza-ntoarsă" de trei ori şi „i se pune cenuşă la buric" (NCnV), i se dă să bea, timp de trei zile, „câte puţină apă amestecată cu cenuşă din râpcă sau cu cărămidă arsă pisată" (IŞpŞp). I se mai dădea ceai din *cimbru* de grădină (IOO), dintr-o buruiană numită *fata crăcoasă* (BtCuM) ori din seminţe de *mărar* (BtClP).

Acte magice Se descântă *de cei răi* (BCşCş, BHD, BLO, GCC, IBvBv, NGmGm, VrBPr, VrSR), „cu 9 fuse sau cu un ac mare" (ICpB), în borş de putină proaspăt, după care i se dă bolnavului câte puţin să bea (NCsM, NDlDl, NUU, NZZ, IMlMl, VDmV, VIvIv, VrRRţ), cu borş acru şi cenuşă din vatră (ISrB, ITgBz), „cu cimbru în borş şi i se dă copilului să bea" (BAA), „cu borş, de nouă ori în trei zile: Răii boilor,/Răii vacilor,/Răi ai tuturor,/Tăţi cii răi s-o adunat,/Ş-o-ncălicat pe-o cuti,/ Sî treacî marea./Şî cutea s-o cufundat,/Şî cei răi s-o-necat,/Ş-o ramas (cutare) curat,/ Luminat!" (VBcBc). Se descântă în borş cu o cute folosită: „O plecat cii răi la mare,/ Pi cute-o-ncălicat,/Cutea s-o cufundat/Şî cii răi s-o-necat,/Şî Ion di boal-o scapat!" (NCsM). Se descântă cu cenuşă în jurul buricului: „Cei răi,/Cei înveninaţi,/Cei plecaţi,/Ieşiţi!"Se repetă de trei ori. A treia oară se zice: „Cei răi,/Înrăiţi,/Ieşiţi din burta lui (cutare)!" (BHD).

În alte descântece *de cei răi* se spune: „O plecat Sfântu Gheorghe/La arat câmpurile/Şî viile./– Nu ti mai duci,/Sfântu Gheorghe,/La arat câmpurile/Şî viile,/Du-ti la (cutare)/Şi-l tămăduie/Di cii răi,/Sî rămâi curat/Şî luminat!" (VGvO). Bolnavului „i se face crucea cei mari pi pragu uşii" (NTPr) sau „băi cu mâţişori sfinţiţi la bisericî", în zilele de luni, miercuri şi vineri (IPbP).

CEL PIERIT Se crede că este urmarea consumării, în exces, a brânzei de oi foarte vechi şi a ardeilor iuţi (toate localităţile), a peştelui stricat (BonB, BtMiC,

GCvCv, NTPr), a seminţelor de cânepă mucegăite (BMtPr), a nucilor verzi (BDrDr, BtHdHd, NII), a alimentelor alterate (BLO, BOO, BHrHr, BtCuA, SPlC, VrTCl) sau acre (BtDaE, BtRpR, ISrSr, SDhDhM). Mai apare din cauza fierbinţelilor mari (BBL, BOnTţ, BtUţS, GPcPc, ICuB, ISnS, SBrM, VBzR), dar şi *din sânge* (BDmDm, BLpLp, GBşP, NŢŢj, VVoO), îndeosebi din *sânge stricat* (BPtS, BtGeA, GGhGh, ISS, NCCn) ori „sângi slăbit" (ITtTt). Se manifestă prin apariţia în jurul nasului şi al gurii a unor „bubuţe mânânţăli" (BtGeD), „nişte borbonele" (BDmDm), „nişte beşicuţe" (VTvS), „nişte bubuşoare roşii" (ICuCu), care „ti mânâncî" (BŞtcmB), „mânâncî nasu" (SFrFr), iar bolnavul arată „ca şî cum ar fi bătut cu urzâca" (ISBr) sau „parcă ar avea un fel de pasat pi faţî" (BtRţC).

Remedii Se spălau bubele cu fierturi din *buruieni de cel pierit* (majoritatea localităţilor), care „primăvara ies şi tot atunci se trec" (GGhGh), „îs buburuzati" (ITgC), „stufoasî" (GPcPc), „năntuţî, cu trii crăcuşori şi cu câte-o floricicî galbânî-n tăt crăcuşoru" (ITtTt). I se mai spune „d-ăl pieritu" (BCşCş) sau „iarba pieritului" (SPsA). Spălături cu *dunbăţ* de pădure (BtTrD), căruia i se mai spune şi *durubăţ* (ScpI), cu *faptnică* (ITtU), crengi de *gutui* (BHrC, BHrHr, BOnTţ), crenguţe de *măr dulce* (BBuB, BDmDm, BŞtcmR, ICuB, IMlMl, NBdP, NTPr, SGlGl, SVvVv, VGrGr), cu *miercurele* (ITtU), zeamă de *pălămidă* (BtBB), de *păpădie* (VPdR), de *păsatul vrăbiei* (VBzBz), *pelinul calului* (ICpB), din coajă de *slodein* (VPrPr), de *sudoarea calului* (BtPlPl), *ştevie sălbatică* (BtII), frunze şi ramuri de *trandafir negru* (NBţG, NGnGn), din vârfuri de *usturoiţă* şi *urzică iute* (VPdPd) sau de *volovatic* (BtPlPl).

Oblojeli cu frunze şi scoarţă de *arin*, fierte şi amestecate cu cenuşă (BSoC, NChB, NPtS, NPtT), cu *cimbrişor* de pădure (BOnB, BOnTt, BUU, IPşB, IVsVs, VGrGr, VVoO), *cimbru* de câmp (ICuCu, ILnG, IMlMl, ItgB, NCCn, NPpB, NTPr, SBrM), frunze de *cimbru*, *calapăr*, *cel pierit* şi *sovârf*, uscate, măcinate şi amestecate cu *groscior* (SAA), „flori de ciuboţica cucului amestecate cu spumă dulce" (SURs), „rouă de laur" (BOO), zeamă de *lemnie* (ICsCz) sau de *Lemnul Domnului* (SPjD), mlădiţe de *măr dulce* (IBtM, IpşB, IScB, NAA), de *prăsad* şi *măr dulce* (BHB, NCCn, NGnGn, VrRŞ), cu *mentă neagră*, uscată, măcinată şi amestecată în *groscior* (SFsFs, SML), *pelin* mărunţit în *smântână* dulce (SGlGl, SPnPn), „ţărnî di la perj negru" (IHO). Bolnavului i se dădea să mănânce o *jolfă* făcută din *culcuşul vacii*, *cimbru de câmp* şi sămânţă de *cânepă* (BVL) şi să bea, de trei ori pe zi în trei zile, ceai din *cimbru* de câmp cu mlădiţe de *măr dulce* şi *sovârf* (IŞpŞp).

Se ungeau bubele cu *lapte* din sămânţă de cânepă (BtDbDb, BtRpR, GBsP, VPgM, VVoS, VrTCl), „cu lăptişor din sămânţă de haldan" (IHrP), cu alifie din *fasole negre*, arse, pisate şi amestecate cu *smântână* (BtVlVl, SSaP) sau din „lemnuş uscat, râşnit şi amestecat cu spumă dulce" (SVjVj). Mult mai frecvent se întrebuinţau **irurile** *de post*, numite şi iruri *de sec*: „O litră de untdelemn, ceară curată cât un ouţ, şî tot pe-atâta răşânî curatî, albî sî fierbé şî s-amestica bine cu un băţ di tei. Pui trei pchicuşuri di tintiurî di iod şî mai fierbi cinci minuti şî-l iei de-oparti. Sî faci o alifie galbânî" (SVaVa). „Din ulei, ceară bună, răşină albă, miere, tămâie de la biserică, toate topite la un loc, într-un vas nou. Irurile le prepara o femeie curată" (SSjSj).

Acte magice Prin descântece (BPtG, BtUţS, GCC, GTvTv, ISS, ISdSd, VAP, VBzR, VPdPd, VŞtŞt), mai ales *de roşaţă* (BBuB, BtGeA, GCoCo), cu „buruieni de cel pierit" (VrVVş), floare de *măr dulce* (NZZ, SBaBa), „mintă neagră" (NZZ), *sovârf* (BPtS, NZT) sau „tei de la Duminica Mare" (SBaBa). Se mai descânta cu *cenuşă*: „Cum sî duci cenuşa-n vânt,/Aşa sî sî ducî cel pierit!" (VTvS), cu sămânţă de *cânepă* (BtII, IHH, ISBr, NBhI, SFnFn, VGvO, VRbD), „trei beţe de mătură părăsită" (BUV), „cu fum de câlţi – se unge locul cu cenuşă" (GCzB), „cu *său* de oaie albă, rachiu şi sămânţă de cânepă" (BBzBz) sau cu pânză pe ochi şi câlţi care se pârlesc deasupra (GCdCd). Se ung bubele cu *mir* de la biserică (SDL).

CIUMĂ Denumirea se referă la „o boală grea" (BtŞN), despre care „vorbeau ăi bătrâni" (BCşCş), „un duh rău" (SSjSj), căruia „i se spunea Ciumăhaia" (SDC), „adusă de la păgâni" (NCCu). Apărea ca „o bătrânî înaltî şî urâtî" (ITtU), „o femeie bătrână îmbrăcată în alb" (VVşVş), „o fimei albî, îmbracatî în alb, cari îmbla noaptea şî bocé: vai di mini şî di mini, da-i mai rău di ceal ci m-o făcut pi mini" (SFnFn). Alteori, „umblî prin sat şi strigă: îmbrăcaţi-mă, încălţaţi-mă, hrăniţi-mă! Cini-o ameninţă cu câinele, nu mai scapă nimeni din familie cu viaţă" (NDH). Era ca „o momâie care bocea noaptea la răspântie şi se îmbolnăveau toţi oamenii din sat" (NCsM). Uneori se metamorfoza: „Ciuma e o femeie. Mergea pă drum, s-aşeza jos, ruga pe cineva să-i caute în cap şi pleca. Dacă te uitai după ea, se făcea scroafă" (VrShB).

Spun bătrânii că „uni s-arata, muré lumea pi capiti" (IOO). „La noi esti-aici on imaş cari sî cheamî medeanu ciumaşilor. Zâci cî-ntr-o vremi o murit atâta lumi di ciumî, cî n-o mai încăput în cimitir" (NCdP). Ca să o îmbune, „femeile îi dăruiau o cămaşă: într-o noapte toarsă, într-o noapte ţesută, într-o noapte cusută" (BŞtcmB). Pentru a o ţine departe de sat, se săvârşeau practici magice: „Doi feciori de-a gemenea o visat că, dacă ar înconjura satu cu doi boi de-a gemenea la plug, nu mai vine ciuma. Au făcut aşa şi n-o mai venit" (SFnFn).

Se crede că Dumnezeu o stăpâneşte şi tot el o sloboade în lume (BtII, IHHm, NGnC, NHB, SSsP, VBzR), „să pedepsească oamenii pentru nelegiuirile lor" (ISrSr). O dă „dacî-i lumea ră" (IBB), „când oamenii sunt păcătoşi" (GRR), „sunt răi" (VrTtBv), „săvârşesc multe greşeli" (VDeV), „când lumea îşi pierde credinţa" (IŢuŢu). Se mai spune şi că „diavolul o sloboade" (ITtU), când vrea să

se răzbune pe oameni (BtClP, IPşS, VLR). Relatările din cele mai multe localităţi atestă însă că Sfântul Haralamb este cel care ţine ciuma legată cu lanţul: „poartă ciumili" (BMtMt), „le calcă în picioare" (ICpP), „le strânge de gât" (VrTCl), le dă drumul „când s-adunî pre multi pacati pi pământ" (BtGeD), „când sî-nmulţăsc, pisti măsurî, nelegiuirili omeneşti" (SSdSd), când lumea se face foarte rea (BPtF, BUrUr). O sloboade „împotriva celor care nu-i ţin sărbătoarea" (BVGd). „Când lucrezi în ziua lui, ti-mbolnăveşti di ciumî" (BŞtcmB).

Se spune, de asemenea, că Sfântul Petru o ţine legată în lanţ – şi „îi dă drumul când oamenii nu mai au credinţă" (VrJP) – ori că „e stăpânită de ursitoare" (NŞG) şi chiar de *moarte*, care „o are de ajutor când este mânioasă" (ISrB). Pe alocuri, i se mai spune *ciuma pădurii*, despre care se crede că „vine din 7 în 7 ani să omoare oamenii" (VŞtB).

COLŢ DE LUP Este o bubă mare (BHP, BPpI), „ca un ou de puică" (SFsFs), „un fel de rac" (VVşVş), „o bubî ră" (BtGeD), cu „o spărturî în mijluc" (NGrGr), „o borticicî albî, adâncî" (VIvPg), „parcî-i râcâitî cu colţu di lup" (BŞtcmB). I se mai spune *pai sec* (SBtBt), *cance de uli* (BBzBz) sau *plisc de cioară* (VBzBz). Se crede că bolnavul a mâncat *carne încolţită de lup* (toate localităţile), „carne de oaie mursocată de lup" (VrVVs), „muşcatî di lup" (BCşCş), muşcată de un câine (GCţCţ, IPlB), „începutî di lup sau de un câine" (BtVdB) şi chiar „pasări începutî di uli" (BBzBz).

Apare la gât (BLO, VZrZr, VrRŞ), pe cap (GCţCo, GGT, CUT), „pe obraz" (NZZ), „la mână" (IPiB), pe corp (BDvDv, BtClP), subsuoară (GPcPc, IMnMn), „la încheieturile şoldului" (NSgV), la pulpa piciorului (BMcMc, ICuCu). Frecvent, apare în acelaşi loc în care a fost încolţit animalul din a cărui carne s-a consumat (BBsA, BMtPr, BOH, BOrOr, VrBlBl).

Mai expuse îmbolnăvirii sunt femeile însărcinate (majoritatea localităţilor). Ele fac *c.d.l.* la gât (BHrHr, BMtŞ, GBhBh, ICsC, NChCh, NDH, NGnC, VDeV, VRV) sau pe sâni (BOnTţ, VIvPg, VrBlG). În astfel de situaţii, boala li se transmite copiilor: apar bube şi la copii (BPjBs, BPtG, IRR, ISL, NRdB), „face copilul cu bube" (IBB), „iesî copchilu încolţât" (SSdSd).

De teamă, femeile însărcinate evită şi carnea de vânat: „La noi o mâncat o fimeie brânduşî [găină sălbatică] împuşcatî ş-o născut copilu tăt numa găuri pi corp" (SVaVa). La fel se credea şi în zona Neamţului: „Răsuflătura-i din puşcăturî" (NHB). Semnele respective puteau avea însă şi altă cauză: „La noi o avut aşa o fatî. Poati s-o mirat mama ei di izvor cum izvorăşti" (BOO). Se spune că este o strânsă legătură între vârsta lupului şi momentul în care apar bubele la copii: „Dacă o femeie însărcinată mănâncă din carnea unui animal încolţit de lup, îi vor apare copilului bube după atâţia ani, câţi avea lupul când a muşcat animalul" (VVeVe). Alteori, vârsta lupului este pusă în relaţie cu suferinţa copilului: „Dacî-i lupu di cinci ani, cinci ani sufirî, dacî-i di şăsî, şăsî sufirî" (VPdPd).

Remedii Toate au un evident substrat magic. Se spală bubele cu fierturi din buruienile numite *colţul lupului* (BHrPr) şi *mărul lupului* (IHlHl) sau i se fac băi bolnavului cu apa în care au fiert *colţi* şi *oase de lup* (BBuB, IBB, IBvBv, ICpB, VCsPt, VDeV). I se dădea apoi „ceai în care au fiert colţi de lup" (BŞtcmR). Se ungeau bubele cu alifii, în compoziţia cărora intra, obligatoriu, *colţ de lup* ars şi pisat (BHB, GTvTv, GUT, VAP, VrVV). *Colţi de lup* „cu chiatrî vânâtî şî unt proaspăt" (VrVVş), cu *smântână* (BCbV, BLpLp, VCC), „cu untură sau smântână" (BMtS), „cu grăsime de porc" (ICsCz) sau „cu miere de albine" (GCţCo).

Se presară pe bube cenuşă de *colţ de lup* (toate localităţile), „se freacă cu colţ de lup ars" (VrTCl), „se afumă cu colţ de lup" (VRV), „se pune cenuşă de la colţul unui lup de o vârstă cu bolnavul" (GGT), „de la mai mulţi colţi de lup" (BPtG), luaţi „de la atâţia lupi câţi ani are copilul" (GSvSv). Se foloseau şi colţii de la alte fiare din pădure (NDH), dar mai eficient era *colţul de lup* descântat, chiar şi atunci când nu se ardea, ci „se pisa şi se punea pe bubă" (ICsC) ori „se lega întreg peste bubă" (IPiB). La nevoie, *colţul de lup* era înlocuit cu oricare dintre oasele animalului respectiv: „Am avut ciolan di lup şî când scaldam copilu, mai cu samî miercurea şî vinirea, la întorsu lunii, îl pălém la bubî cu ciolanu şî zâcém: Cum sî-nvârti luna,/Aşa sî sî ducî buba!" (SFmFm). „Dacî găsăşti falcî di lup, o arz şî pui la bubî" (BMcMc). „Se face alifie din ciolane de lup arse, amestecate cu unt, şi se pune la bube" (NGnC). „Eu păstrez os di lup în ladî, sî nu-i iasî băietului colţ di lup" (BŞtcmB). Mai rar, se ardeau şi oasele animalului încolţit de lup (BBuB, VrRŞ). „Sî vindicî cu cenuşî din oasâli di la acelaşi animal" (BOnTţ). Se ard oasele animalului încolţit de lup şi se presară cenuşa pe bube (BPjBs, NChCh, NCrP). În lipsa oaselor, se foloseşte şi blana de lup: „Îi bini sî ai în casî o bucatî di cheli di lup. Scalzi copchilu, moi chelea di lup şî-l înfăşi în ie" (SSdSd).

Oblojeli cu „încolţitură mâncată de aceeaşi jivină" (VTR), „mursicăturî di lup" (VrTtBv), „blană de oaie morsocată de lup" (GCoCo). „Când rupe lupul o oaie, de unde apucă el cu gura se ia şi se pune pe rană" (GPcPc).

Dacă infestarea se făcea cu „carne începută de uli", bubele se ungeau „cu praf din oase de găină albă amestecat cu ulei" (NRdB) sau „cu os de găină mâncată de uli. Se ardea şi se punea praful pe rană" (BPjPj). Alte atestări: BtGeA, ICpP, NZZ. În situaţii asemănătoare, „se ardea cance de uli şi se presăra pe rană" (BBzBz). Când bubele apăreau din cauză că s-a mâncat carne încolţită de câine, „se ungea rana cu lapte acru şi se da să o lingă un câine" (IPlB).

Alte acte magice „Se taie trei bucăţi de carton cât forma bubei (sau cinci, şapte, nouă), se leagă într-o batistă frumoasă şi se aruncă la cruce de drumuri. Cine le găseşte, ia bubele" (NUU). Se iau câteva *boance*, puse pe peretele grajdului şi fixate cu baligă de vită la Ziua Crucii, se aprind şi se descântă. Dacă este seara, se spune: „– Bună dimineaţa, colţ de lup,/Cum nu-i amu dimineaţă,/ Aşa

să nu ajungi tu/Până dimineață!" Seara se spune invers. Apoi „se afumă cu boancele și cu baliga de trei ori în cruciș". Cenușa rămasă „se întinde pe bube" (SFsFs). Uneori, descântecele sunt însoțite de iruri (SDbDb) sau de *usturoi* și *sare* (GCțCț).

COMĂ ALCOOLICĂ Stare de inconștiență determinată de consumarea unei mari cantități de alcool. I se mai spune *aprinderea rachiului* (BBuB, BtGeD, IOO, NGrGr, SDhDhM, VPdL, VrVlVr).

Remedii Celui afectat i se toarnă pe gât zeamă de baligă de cal (toate localitățile), cât mai proaspătă (BDrDr, NHB, VTnTn, VVeVe), „baligă de mânz" (SML) sau de măgar (SPoPo). I se mai da să bea: lapte dulce de vacă (BOrOr, BPjBs, BVV, BtCoCo, BtVdB, ICuCu, NIBt, NPșPș, SDaO, SPlC, VlCș, VVoA), „lapte de capră" (VrTG), „o oală de chișleag" (BtRmRm), „lapte acru" (BȘtcmB), cafea amară (BtDnH, BtRpR, IHO, NBdBd, NPtT, NRdB, NVnL), „zeamă de ceapă" (NGnGn), cenușă amestecată cu apă caldă (BLD, BUV, GCțCo, GPcPc, IHO, VlCș), moare de varză (BCșCș, BtVlVl, IMlC, ISL, SZL), precum și „oțet prefăcut cu zgură pisată" (BtDaE).

Era pus apoi să inhaleze „fum de cârpă arsă" (IȘpȘp), să bea „ceai din rădăcină de podbal" (IVsVs), „multă apă rece" (NUU), „lapte din sământă de cânepă" (NSgV), „albuș de ou" (GBhBh) și *ulei* (BtDnH, BtGeD, NVnL, SURs), după care „îl freca pe burtă cu făcălețul" (GGG). Cel mai adesea vomá și scăpa.

CONSTIPAȚIE Stare ce se manifestă prin dificultăți de evacuare normală a intestinului, cel mai adesea din cauza consumării inadecvate a unor alimente. Despre cel ce suferă de o asemenea afecțiune se spune că este *încuiat* (cele mai multe localități).

Remedii Se apelează mai întâi la cele de natură alimentară: „lapte proaspăt, abia muls de la vacă" (BOO), *lapte* crud, rece (ISL, IȚuȚu, IVsC, SSvSv), „lapti cu apî" (IScB), „lapte de putinei amestecat cu unt" (BMcMc), *chișleag* proaspăt (BLO, BȘtcmB, BtȘtȘt, IMlMl, IMțB, ITtU, NVnN), „chișleag acru, vechi" (SDC), „chișleag bătut cu apî" (NChCh), „lapti prins pi stomacu gol" (BtClP), „caș dulce, nestors" (BPrPr), o linguriță de *untdelemn* (BBL, BHD, BHrO, BVGd, BtRpR, IMțB, IScSc, NIB, NVA, SPP, VPuC), „ulei de cânepă" (SMoA), „ulei de in" (NGrGr), „ulei di răsăritî" (BtRțC), *ulei* cu apă caldă (IBvBv, IHO), „ulei cu borș" (VBzBz), „ulei cu lapte" (BMtMt) sau „ulei cu vin" (GCoCo).

Sunt folosite apoi *prunele* proaspete (cele mai multe localități), compotul de *prune* (BOO, BtPlPl, GCzB, GVV, SCfȘ, SGlGl, VGC, VrVV), „zeama de prune uscate și afumate" (BLpLp), „poami certi" (ITtU), compotul de *zarzăre* (IMtB, VRR), „poame uscate ținute în apă" (SMM). I se dă, de asemenea, *miere de albine* cu apă rece (BȘtcmB, IBtM, SRB, SSaP).

Ceaiuri de: *barba ursului* (SFrFr, SSvSv), *cătușnică* (NSG), *holeră* (VrVV), *in* (SPlC), *leuștean* (VrRȘ), rădăcini de *mure* (SPjD), „mătase de păpușoi" (VrRȘ), *pătrunjel* (BPjBs, SCpI), *secărică* (SRB), flori de *șofran* (VGC) și *troscot* (SFrFr).

Alte remedii Boabe de *ricin*, numit și *căpușă*, prăjite și pisate mărunt (IPbP, IPrPr, IȘpȘp, IVnVn, NBhI, NSgV, VBzR), *ulei* de ricin (mai multe localități), „unt de rățână" (IBB), „de rețină" (GNP), „de rițin" (GMtMt), „de rițină" (BtRțC). I se mai dă făină sau rumeguș de *cari*, amestecată în apă rece (BOrOr, BPtF, BPrPr, BUU, NGnC, VrVVș), „pusă în ceai" (VVoO), „în lapte dulce" (SVtVg), „în lapte bătut" (BCșCș) sau „în ulei" (VCsPt). În cazurile grave, se folosește *găinațul de vrabie* (ISrSr, NGmT, NZZ, VBcBc): „pisat și amestecat în apă" (NȚȚj), „în lapte" (NȘG), „în miere de albine" (IHlHl) sau într-o „fiertură din nouă cepe, pintrinjei și lapte dulce" (SVaVa).

Supozitoare din *săpun de rufe* (BPtF, BUV, BVL, BtCuM, BtHdHd, GCoCo, GSvSv, IHO, ISrB, SDL, SPnG, VrShB), *săpun de casă* (BMtPr, BMtȘ, IOO), „săpunel cu păr de mâță" (SBrM). Tot ca supozitoare se mai foloseau: codița unei frunze de *mușcată* (BHrC, BOH, BtCoCo, GCțCo, GGhGh, IMcMc, ISS, SDcDc, VrTG), „floarea de glastră" (IEB), frunzele de *mășcat* (VGvGv, VIvIv, VZrZr), frunzele de *mușcată* unse cu ulei (BPtG, GGG, VrBlG), „nalba de geam" (BVrVr).

Acte magice Se descuie un lacăt în apă și i se dă să bea (BPjPj, BtDaB, IBV, ISnS, NBțG, SHR), „în apă neîncepută" (SSdSd), „un lacăt nou în scăldătoarea copilului" (BTtTt), „se descuie de trei ori într-o farfurie cu apă și i se dă să bea de trei ori" (NVnVn), lacătul „se descuie într-o farfurie cu apă în care este o nucă" (NPeT), „discui lacâtu di trii ori în apî neîncepută, în care s-o pus rugumăturî di cari șî pi urmî îi dai să bea" (NIcA). Se descântă cu un lacăt într-o strachină cu apă. Se încuie și se descuie de nouă ori, spunându-se: „La fântână la Iordan/Nouă fete de jidan,/Trei încuie,/Trei descuie,/Trei dau drumul la izvoară,/Să iasă c...-afară!" Se bea din apa cea descântată (IBlM). „Îi dai apî neîncepută, în care ai discuiat un lacăt cumparat atunci. Zâci: Vin trii feti mari/Di la apa Iordanului./Una încuie,/Una discuie/Și una varsă!" (SFmFm). În alte descântece se spune: „La fântâna lui Iordan/Sunt trei fete de jidan./Una încuie,/Una descuie,/Una zice leac să fie!" (NDlDl). Se descuie *lăcata* de nouă ori în apă. „O-ncui afarî ș-o descui în apî: Cum sî discuie lacata,/Așa sî ti discui tu!" (IOO).

CORI I se mai spune *focușor* (BSoC, BtGeA, IBvBv), *pojar* (mai multe localități) și *rujeolă*, ultima denumire având sorginte cultă. Apare la copii și se manifestă prin prezența unor erupții (pete roșii) pe întreaga suprafață a corpului. Pe alocuri se spune că „este un cori roșu și unul negru" (BDmDm), tratamentul făcându-se în funcție de culoarea fiecăruia. Evoluție: „trii zâli ari temperaturî, în

trii îi iesî pi corp şî în trii s-ascundi" (SFrFr). Alteori, se crede că „în trii zâli iesî, în trii zâli dă înapoi" (IRR).

Remedii Bolnavul trebuie să stea la căldură (toate localităţile), într-un loc unde nu este multă lumină (BtRmRm, IOO, NGrGr), „să nu fie scos afară din casă" (BOH), „să nu iasă la vânt" (ŞŞM). La început, „ca să iasă coriul" (BOrOr), i se dă *moare* de varză (BVGd, BtClP, IEB, NBdP, NDeV, NGmT, NTPr, SBrM, SPP, VAP, VLL, VOlT), „moari chiparatî, sî iasî mai repidi pi dânsu" (SPoPo), „zeamă de castraveţi muraţi" (NAA), „acrituri, pentru a ieşi repede corii" (NPtS). Alte atestări: BŞtcmB, SCpI, SLRt, SPjD, SŞM, SURs, SVsVs. Să bea *borş* acru (NPtD, SCP), „zeamă de merişoare" (SDcDc), „ceai de pelin" (VGvO) şi „din rug de mure crescut, în pădure, peste putregai" (SUlUl), „să mănânce chişleag" (BtPlPl) sau *lapte acru* (ILB, SCP, SDM).

Oblojeli „cu tărâţe încălzite sau cu balegă de vacă, înfierbântată în vatra focului" (BtPlPl), „cu boabe de linte fierte şi făcăluite" (VGvGv), „cu bob fiert amestecat cu rachiu şi pus sub formă de legătoare pe stomac" (GNP). Băi „cu moare de varză" (ITnTn), frecţii „cu rachiu" (BBL), comprese „cu rachiu şi moare de curechi" (IBV). „Se unge după sobă cu humă, apoi cu moare şi se pune copilul în aburul care iese" (VBzR). „Se unge cuptorul cu humă, se culcă copilul şi se acoperă" (SZC). „Se înfăşoară bolnavul într-o pânză, pe care s-a presărat mai întâi humă de la izvor" (SVtVg) sau „rachiu cu cenuşă" (BDaB).

Alte remedii relevă un evident substrat magic. Bolnavul este înfăşurat într-o *cârpă roşie* muiată în rachiu (toate localităţile), „ca să scoată mai repede corii" (VŞtB), „să iasă tot coriul odată" (BtBB), „într-o bucată de jof" (BPtG) sau *zof* (BLO, BOrOr, IPşB, IRR, NGmGm, NZZ, VrCrR) ori „într-o bogazî roşaie" (BtVdB), finalitatea actelor fiind aceeaşi: grăbirea producerii erupţiei. În acelaşi scop, copilului i se da o *cămaşă roşie* (NGrGr), era încins cu un *brâu roşu* (BVrVr, SPP, VRbS), îmbrăcat cu o *haină roşie* (IMlC), îmbrobodit cu un *tulpan roşu* (SVjVj), băiatului i se punea pe cap un *comănac roşu* (SDH), iar la mână sau la gât „i se lega o cordică roşie" (BtII). Frecţiile se făceau cu o *cârpă roşie* (BCşCş, BOH, BtCoCo, IMB, ITgC, NGnGn), adesea muiată în *rachiu roşu* (BSoC, BtGeD, IBtBt, IOO, NBtB, NTmA, SSjSj, SVjVj, VPdPd), iar la buric i se punea „o năframă roşie muiată în spirt" (BtDaB), „o petică roşie cu rachiu" (NBdBd) sau „o bucată de zof roşu cu rachiu, sî iasî coriu" (NGmGm).

Planta medicinală preferată pentru grăbirea erupţiei este *cârmâzul*, care are fructele roşii: „îi dai sî beie cârmâz cu rachiu, ca sî-i iasî bubili mai repidi" (BtGeD), „cârmâz plămădit cu ţuicî" (VrBlG), deoarece „cârmâzu cu rachiu scoati *coriu* repidi şî tăt odatî, nu pi rând" (BtCuCu). *Cârmâzul* se mai foloseşte la frecţiile cu alcool (GVV, ICiCi, IVnVn) şi la comprese (ISS, ISrSr, VrBdBs). În rachiu sau în ţuică se mai dizolvă uneori *chinovar*: „Se unge corpul cu rachiu şi chinovariu" (GCţCţ), „pui cârpă roşie muiată în rachiu cu chinovar" (VTvS), pui la stomac cârpă roşie umezită „în rachiu cu chinovariu" (GBşP).

Alte acte magice „Sî freca bolnavu cu un brâu *roşu*, cari sî da pi urmî în gura podului" (SDhDhM). Pe o pânză roşie cu care a fost învelit copilul, „sî lua spulberătură vinitî di pi vânt şî o scuturai pi foc" (SVaVa). „Se aprindea lumânarea de la botez şi se punea copilul s-o privească, să nu-i iasă coriul în ochi" (VrRŞ).

CREŞTEREA PĂRULUI Este vorba de preocuparea părinţilor de a le creşte copiilor părul des şi uniform. În acest scop, erau tunşi zero (toate localităţile), „tunşi la cheli" (NBtB) sau îi rădeau pe cap (BBuB, IBtBt, IMcR, NTmA, VRV), „ca sî sî înfrăţascî păru" (BtRţC), „sî creascî frumos".

Alte remedii În apa de lăut se fierbeau buruieni, cum ar fi: *barba ursului* (ITgC, SDM), *bobolnic* (BVL, GBhBh), numit şi *bobornic* (NVnL, SML), *borcuţe* (ITtI), frunze de *boz* (GBhBh, IBP, IRgD, ITtTt), *brădişor* (SPnG), *busuioc de câmp* (BtGeD, BtVdB, IŞpŞp, ITgC, SBrM) şi, mai ales, rădăcini de *brusture* (majoritatea localităţilor). Se făceau şi legători la cap cu *brusture* fiert amestecat cu tărâţe de grâu (GŢŢ). Se mai puneau: frunze de *calapăr* (BPtF, BtClP, BtGeD, NBdG, SAA, SSaP), rădăcini de *cătină* (BtLL, ICuCu, IRgD, ISnS), frunze de *cătuşnică* (BVGd, GCoCo, IMşMş, ITnTn, NBhI, NIS, SCpI, VLL, VLR, VTvS, VrTCl), flori de *cimbrişor* (IHO, IMlC, SAA, SPP, VAP), flori de *cinstiţel* (VGrGr), buruiana numită *cinci degete* (SVtVg), tulpini de *coada calului* (BtCoCo, IRgRg, NIS), de *coada vacii* (BSlSl, BtCuA, IPşB, NHB, VBcBc), frunze de *cornişor* (SPsA, SPnG), frunze de *crăpuşnic* (IRgRg, SBtBt, SPlC), flori de *crucea cea mare* (BHrO, IHH, VDeV) sau de *crucea pământului* (NGrGr, NTmA, VDeV), frunze sau flori de *cucută* (IScSc) şi tulpini de *culcuşul vacii* (GPP).

Foarte căutate erau plantele culese la Ziua Crucii: *desfăcătoarea* (BtVdB), *duminicuţele* (BMtŞ, GPP), *dumbravnicul* (NVnL) şi *strohurile* de fân (BLpLp, BMtPr, IEB, NGţGţ, SBiBi, SVtVg, VIvIv). Se utilizau, de asemenea, fierturile de: *faptnică* (ITgC), *ferigă* (NZZ), *feriguţă* (NGnC), *gâţişoară* (BVL), *gutui* (BPtG, VrBPr), *hărăgele* (BOrOr), *holbură* (ITtU), *iarbă grasă* (BtTrD, VrPfC), *iarbă mare* (SGlGl), *iarba lui Tatin* (ISrSr), *iederă* (GBşP, VCsPt, VGC), *lemnul Domnului* (VBcBc), *lumânărică* (GCoCo, ICuB, IVnVn), rădăcini de *leuştean* (GSvSv), crengi de *măr dulce* (BPtG, IHO, NPeT), *menta broaştei* (BVL), *mentă* „chiparată" (SHrHs), *mentă rece* (BtClP, SBrM), *mentă neagră* (SDC), crengi de *mesteacăn* (SRB), frunze şi coajă de *nuc* (BMtPr, BtII, BtLL, ILH, NBdG, SCfS, SDM, VrTCl), *odolean* (VAP), *ovăz* (ISrSr), frunze şi ramuri de *păr* (ISnS, NGmT), *pelin* (BVlVl, GBhBh, GSS, IRR, VrBlBl), *Poala Sfintei Mării* (ICpB, ICuB), *pochivnic* (BtDbDb, VOlT), crengi de *plop* (BBL, NDlDl), muguri de *plop negru* (VPdR) şi coceni de *porumb* (VrBlBl).

Se puneau în lăutoare „crengi dintr-un arbore cu pleată" (VrShB), că „aceala prindi răpidi rădăcini" (NGrGr): *mesteacăn pletos* (BAA, NŢŢj, NVnVn,

SVjVj), „răchitî albî, cu crengili lasati“ (NTmTm), *salcie pletoasă* (BGfG, NCsM, NŞG, VGvO, VVoO). Se mai spală părul cu: *sovârf* (BPrPr, BtCuCu, ICsCz, NZZ, SPP, VAP, VrBlP), *sudoarea calului* (BtSlD, IŞpŞp), coajă de *stejar* (BVGd, GVV, VBcBc), *troscot* (BOnTţ, BtVdB, ITtU, VGvGv), *urzică moartă* (ITnTn, NDH, VBcBc), *urzică vie* (BPpI, BUV, IEE, NBrBr, SCfS, SMM, SPsA, VrVV), *vetrice* (BtVdB) şi *zburătoare* (BOrOr, VrTCl).

Tot pentru a se îndesi, părul este spălat cu *borş* proaspăt (BPjBs, BUU, BtClP, ILB, IVsC, SMhMh) sau cu borş în care se fierbeau ramuri de răchită şi zahăr – după care „păru sî facé ca stuhu“ (SVaVa) – cu lapte de *iapă* (BtII, BtMiC, ITgBz, NBdP, SDaO, SDcDc, SŞdŞd), cu *leşie* din cenuşă de *gârneaţă* (GTvTv) sau din ramurile arborilor pletoşi (IMcR, NBtN, NŢŢj). După spălare, părul era clătit cu apă de ploaie (BHrHr, SHrHs, SPjD) sau cu oţet (mai multe localităţi). Uneori, se ungea cu *gaz* (BGfB, BtVdHţ, IPbP, NPtS, SMoA), cu *ulei* (GPcPc, IBtM, ITgB) sau cu *gălbenuş de ou* (IBlM, ITnS, VŞtB). Fetelor li se da să mănânce *splină* de porc, sau de la alte animale, ca să le crească părul frumos (BMtMt, BVGd, GGG, IVsC, NCsM, NII, VrPfPf).

Acte magice Când era tuns pentru prima oară, părul copilului „era pus într-o baligă de vacă“ (IBV), „ca să fie slobod, să crească“ (VDmV), să crească repede şi frumos (GBşP, IOO, NSgSg). Alteori, baliga respectivă „se îngropa în şură“ (BtVlVl). Bătrânii luau puţin păr din coada calului sau a vacii şi îl puneau în baia copilului, spunând: „cum creşti coada la cal şî la vacî, aşa sî creascî păru la copchilu neu“ (VrVVs). Şi mai eficace era părul tăiat din cozile cailor în ziua de Sântoader, gestul fiind însoţit de următoarea formulă: „Toadere, sfinte Toadere,/Dă cosiţa fetii/Cât codiţa iepii!“ (GNP). Tot atunci li se punea copiilor în lăutoare „stroh de la vite“ (SHR) şi „resturi din fânul cailor“ (IMcR), după care „li se lua din păr“ (BNbVs). Fetele erau trase de cozi în sus de trei ori, spunându-se de fiecare dată: „Sfinte Toader, sfinte Toader,/Dă codiţa fetii/Cât codiţa iepii!“ (VVeVe).

Copiii foarte mici erau tunşi când începea să crească luna pe cer. Se aşezau pe un cojoc, iar cel ce îi tundea spunea: „Cum creşti luna sî sî umpli, aşa sî creascî perişoru la copchilu neu“ (BtSmR). Când copiii erau tunşi de naşi, aceştia luau câteva fire de păr şi le puneau în scorbura unei sălcii pletoase (BCşCş), într-o răchită (NHB) sau într-o gaură din trunchiul unui păr (BBuB, ISnS, NGmT). Se obişnuia, de asemenea, să se spele copilul pe cap când cânta cucul (NRdB) şi să se pună în apa respectivă o bucată din ramura pe care a cântat cucul (BBzBz, BDrDr). În lăutoarea copiilor se mai puneau: tei de la Duminica Mare, flori culese în ziua de Sânziene sau la Sântămăria Mică (BHgHg, IbtBt, IVsVs, NBtB, SGlGl).

CURĂŢIREA SÂNGELUI Se practică primăvara, în scopul întăririi organismului. Pentru înnoirea sângelui se consumă verdeţuri (BOrOr, BVGd, BtGeA, BtRpRp, IHoHo, NBtN) şi zarzavaturi proaspete (majoritatea localităţilor), zeamă de *grâuşor* (ICiCi), de *haţmaţuchi* (BtCoCo), de *lobodă* roşie (BtCuCu, BtGeD, BtRţC, IOO, ITnS, SDhDhM, SFrFr, SŞM), de *păpădie* (GCC, GPcPc, VrTtBv) şi de *pătrunjel* (BtGeA, IHlHl, NTmA, SDhDh). Alţii fac borş de *sfeclă* roşie cu *lobodă* (BtBB, ITgB, NGmT, SBrM), mâncărică de *sfeclă* roşie cu *hrean* (BMtŞ, BtCuM, VRbS), borş de *ştevie* (BtCuCu, GCC, GCţCo, GGhGh, ISdSd, ITgB, NBrBr, SFrFr, VrPfC).

Cea mai preţuită pentru primenirea sângelui este *urzica*. Se spune că zeama de *urzici* „curăţă sângele“ (IMlC), „înnoieşte sângele“ (NVA), „subţie sângele“ (IBvBv), „înnoieşte maiul“ (BOO), de aceea „e bine să bei câte un pahar de zeamă de urzicî în fiecare dimineaţă“ (VVoS). Borşul cu *urzici* şi mâncarea de *urzici* sunt atestate în toate localităţile. Se mai fac, în această perioadă, ceaiuri de *barba ursului* (SGlGl), de muguri de *brad* (BPtF), *rug de mure* (NChB), coji de *mesteacăn* (BBsA), cu „buliheli di săcăricî“ (SVjVj) ori din *susai* (GPcPc) şi de *pelin negru* (NChCh, SDaO), care se amestecă adesea cu vin roşu (GRR, IVsC, NGmT, SŞM).

Tot pentru revigorarea puterilor, se bea *borş de putină* proaspăt (BtAB, ICuCu, SVmVm), *lapte dulce* fiert cu *pătrunjel* (IVsVs) şi se mănâncă *drojdie de bere* (aluăţel), întotdeauna dimineaţa, pe inima goală, „iei câte-o felioarî di ţaicî“ (GŢŢ). Alte atestări: BMtMt, ICpP, IPşS, NAA, NGnC, NZT, VICş.

DAMBLA I se mai spune *neputinţă* (BtŞtŞt). Este un fel de paralizie (BtLC, ICuB, NVnN, VVşVş), care se manifestă prin tremuratul mâinilor şi picioarelor (BMtPr, BOrOr, BtDbDb, NŞG). Bolnavul „merge rău“ (BSoC), „mişcă urât din mâini“ (BŞtcmR), pierde „toate puterile“ (NHB). Se crede că boala vine „din deochi“ (GPcPc), apare în urma unor blesteme (IBtM), „îi trimeasî di mânî di om“ (BMtMt), „de Dânsele“ (NŢŢj), vine dintr-un *vânt rău* (BtGeD, BtII, BtVdB, ICpP), este dată de *ceasul rău* (VVoO), pentru că suferindul „a trecut pe lângă un loc necurat“ (BtII) sau „a făcut fapte rele şi l-a damblagit Dumnezeu“ (VrBlBl). Boala mai poate veni „din poceală“ (VrVV), „din frică“ (NGrGr), dintr-o sperietură mare (BSoC, BtŞtŞt, GBşP, IMcR, VRGi), din supărare (BOrOr, ICsC, NSbSb, SBiBi, VBzR) şi din beţie (BMtPr, BMtŞ, BtCuA, BtGeA, IHoHo, NBtB, VRbS).

Remedii Băi fierbinţi cu fiertură de: *crucea pământului* (BtCuA, BtCuCu, BtGeA, IOO, NBtM), *curcubeţică* (VAP), frunze de *măr pădureţ* (BLC), *mătcuţă* (BMtPr), mlăzi de *nuc* (BtLC, BtSlD, VAP), paie ori seminţe de *ovăz* (IBtBt, NTmA, VPdPd, VRGi), *slăbănog* (BMtPr), coajă de *stejar* (BtSlD) sau *zdrenţele* (BMtPr). Se mai foloseşte apă neîncepută amestecată cu sare (BtCuCu) şi „apă din gârlă, fiartă cu cenuşă făcută din viţă de vie“ (GPcPc).

Acte magice Băi cu buruieni *de lele*, care cresc pe pârâu: „sî spalî dimineaţa, pân-a nu răsări soarili“ (ITgC). Se descântă *de desfăcut* (ILuG), *de lele*

(VAlCo) sau *de lichitură* (VrBlP). Se mai fac: „cetănii la preot" (BŞtcmR), *molifte* (VVoO), rugăciuni spuse de preoţi (BBuB, BSoC, GMtMt, IHlHl, IMuMu) şi alte slujbe bisericeşti.

DEGERĂTURI Toate referirile se fac la afecţiunile mâinilor şi ale picioarelor. Se manifestă prin inflamaţii, mâncărimi şi ulceraţii.

Remedii Părţile degerate sunt ţinute în apă rece, după care se oblojesc cu foi de varză crudă sau murată (toate localităţile). Se pun frunze de varză verde încălzite pe plită (NIR, VrVV), „înfierbântate" (NII), opărite (IRgD, ISdSd, VrPfPf) sau „coapte pe jar" (NŞŞ). Frunzele de varză se ţin pe plită până „sî slăjăsc" (IPrPr), adică până se înmoaie bine. Înainte de a fi aplicate pe degerături, foile de varză verde se ung cu: *grăsime* de pasăre (GBhBh, VDmV), „măduvă din oase de porc" (NDlDl), „miere de albine" (NIcA), „spumî di pi lapti dulci nicert" (IBvBv), *seu* de oaie (BtCpCp, NTPr, VRV), „slănină proaspătă" (NChB), *untură* de porc (BSoC, GTvTv, ICsC, IMcR, VAlCo), *untdelemn* (NBţG, SŞM, VrRŞ) ori cu *unt* de oaie, vechi de patru-cinci ani (NPpB, SFrFr). Pe varza verde se punea uneori lână de oaie, nespălată (IHrP), „făinî di păpuşoi" (SDhDhM), se ungea cu gaz sau untură şi se presăra cenuşă (GMtMt, NGmGm, SDbDb).

Oblojelile cu varză murată se aplicau după ce locul afectat era spălat cu *moare* (BBuB, BFaFa, IMcR, NBtN). Se puneau foi de varză murată ţinute în vin cald, în care se dizolvase un pumn de sare (BPtF) ori „stropite cu spirt" (BHgHg) şi „schimbate foarte des" (NBtB), ca „să tragă din răutate" (IHlHl). Se făceau apoi băi cu *saramură* (GBşP, GUT, NBdG, NIBt, SFoŢ, SŞTm, VLR, VZrZr) sau băi de aburi, „cu chetri din fântânî încerbântati-n foc" (IOO).

Alte oblojeli se făceau cu: *cătuşnică* (VTnTn), *ceapă coaptă* (BLpLp, BtAB), *hrean* ras şi încălzit (SSmŢ), *huşte* (IMcMc), *mazăre* fiartă şi făcăluită (SHH, SPtPt), *mere pădureţe* coapte (BOH, VMlL), amestec de varză murată, morcov şi pătrunjel (SBaBa), *baligă* de cal opărită, amestecată cu multă sare (BOH), frunze de *nuc* (GGhGh, VrMM), de *patlagină* (BtDnH, ICuCu), de *podbal* (VGvO) sau de *rostopască* (ITgC), coajă de *stejar* (VrBlG), „mătreaţă din topliţă" (SFsFs), rădăcini de *untul pământului* (GCU), „vâsc de răchită" (NIC) ş.a.

Alte remedii Locul degerat se ungea cu *fiere* de animale (majoritatea localităţilor), îndeosebi cu *fiere* de porc (BGfB, BLO, GCţCo, IMsMs, NŞG, SBiBi), amestecată uneori „cu unturî di pi chişte" (SHM). Se mai făceau legători cu *cenuşă* (BBzBz, BtCuCu, BtCuM), cu *lut galben* (IIA), *pământ ud* (SVvVv), *carne* crudă (VCsPt), „piele de iepure proaspăt jupuită" (IŢgŢg), *lut*, *gaz* şi *câlţi* (IMşMş) sau „curechi murat, ca sî iasî focu, şî pi urmî mămăligî caldî" (SFnFn).

DEOCHI Afecţiune despre care se crede că este provocată, pe cale magică, de privirile unor oameni. Aceştia „au ochi răi" (NBţG), „priviri rele" (BDrDr), se miră necontrolat (VGrGr), „ti străpung cu privirile" (IMţB), „te pot poci" (ITtV). De multe ori este vorba de o acţiune involuntară (ITnTn, SCfŞ) a celor care, în pruncie, au fost „înţărcaţi de două ori" (BtGeA), „întorşi de la piept" (NPtT), „întorşi de la ţâţă" (VTR), adică alăptaţi din nou după ce fuseseră înţărcaţi (mai multe localităţi).

Despre astfel de oameni se spune că deoache şi cu privirea şi cu vorba (BLO, BMtMt, BPtF, BtCuM, GCzCo, GGG, ILuG, IPiB, VrTG), nu numai pe semenii lor, ci şi animalele din gospodărie (BBuB, BSoC, IMcR, NBtB), mobilul reprezentându-l atât calităţile fizice, cât şi defectele potenţialelor victime (IPrPr, NBdG, SClB, VBzR). Mai vulnerabile sunt femeile însărcinate (BCjCj, BGrL, BNbNb, NSbSb), lehuzele înainte de îmbisericire (BGrL, IBtBt, NSgSg), miresele şi persoanele care se cunună prima dată (BNbVs, BtGeD, NTmA, SBiBi), oamenii sau animalele ce se remarcă prin aspecte fizice deosebite (majoritatea localităţilor).

Cel deocheat se simte rău (BAP, BtBB, IFFn), are dureri de cap (BBsA, BTDbDb, IIA, ISrB, VŞtB, VVoS), stări de vomă (BPjBs, GCzFv, IHHm, IŞpH, VCsPt, VrBlBl), ameţeşte (BMtR, IPşB, SFoO), este cuprins de somnolenţă (BOO, ISdSd, VDmV), tremură (GPP), „ari cerbinţăli şî-l scuturî frigurili" (IMţB). Alteori, „îl ciumurhuieşte în trup" (ICpI), „esti-aşa ca bătut di cahlî" (BtHdHd), „îl giunghie prin cap şi-i iese foc pe ochi" (NVnVn), „nijăşti, cascî" (VPdPd), „sî moaie, gălbeneşti, ofteazî" (SVaVa). În formele grave, bolnavul are febră (GPcPc, IBP), este dezorientat (SFmFm), „nu poati grăi" (NGţGţ), cade jos (ITtV), leşină (SStSt) şi poate chiar să moară (ISrSr, SPnG).

Remedii Toate acţiunile menite să alunge *d.* ţin de sfera magiei. Cele mai multe au caracter preventiv iar altele curativ. Precauţiile se manifestă îndeosebi în cazul copiilor. Li se face un *benchi* în frunte (majoritatea localităţilor), cu un cărbune (NPtD), „cu pământ moale" (ICuB), cu pământ luat de pe călcâi (BtAB, IBP, ICiCi, ITnTn, SCjCj) sau „din talpa chiciorului" (GNN), cu funingine de la cahlă (BTtTt, BtSlD), de la gura sobei (BŞtcmR, VRV, VrRRţ), din horn (BBuB, BtGeA, IHoHo, VIvPg) sau cu cenuşă din vatră (VrMM). Formulele rostite în astfel de împrejurări întăresc eficacitatea gesturilor protectoare: când s-a deochea călcâiul, gura sobei, hornul sau talpa piciorului, atunci să se deoache copilul (GNN, IMlC, SBiBi, VrBdBs).

Copiilor mici li se leagă un fir de *lână roşie* sau o *panglică* de aceeaşi culoare la mână ori la gât (toate localităţile), semne înlocuite uneori de o *cruciuliţă* sfinţită (BtII, BtLL, IOO, IVsC, VrRŞ). Pe vremuri, li se lega „un ban de aur" (SPnG), de argint (SVaVa), „un ghioc mic" (SFsFs), „melci sau creastă de usturoi" (VrTtBv), un obiect frumos de care „să se mire întâi cel ce îl vede" (BBzBz), „o veriguţă de fier" (BŞtcmB), ori li se puneau *cercei* sau *ţinte* în urechi (mai multe localităţi).

Copiilor mai mari, precum şi adulţilor, despre care se credea că sunt expuşi deochiului, li se punea *usturoi* în buzunar (BSoC, BtGeA, IBtBt, NBtN, SMoA, SStSt). Celui care se uita nefiresc la ei, i se spunea: „Usturoi între ochii tăi" (NDH), „Usturoi de nouă ani în ochii tăi" (NSgV), „Usturoi roşu în ochii tăi" (NHP). Li se mai puneau în buzunare *inele* (SŞM), *monede* (NSbSb), un *cui* sau un alt obiect mic de metal (SUlUl) ori li se dădea să poarte la ei *cărticică* (SFsFs). Purtau, de asemenea, *baieră* – o legătură cu *tămâie*, *piper negru*, *cruciuliţă* şi *lână roşie* (BOrOr) – o împletitură (*zgărdiţă*) făcută din câteva fire de păr luate de pe capul mamei (BŞtcmB), îndeosebi de la ceafă (NIR), o haină întoarsă pe dos (BCşCş), ori *ţinir* „din ceva roşu, cu pământ din urma celui pentru care îl făcea" (VrPP).

Înainte de a pleca de acasă, adulţii care se temeau de *d.* spuneau: „Când se va deochea cerul şi pământul, atunci să mă deochi eu" (BBlBl). Apoi rosteau o rugăciune (NZT) şi îşi făceau cruce de trei ori (SDC). Prin alte sate, oamenii obişnuiau să-şi pună sare pe creştet (BHrC, BPtS, SBhBh, GBşP, GGG, VrVPr, VrTCl, VrTG). Gestul era însoţit uneori de următoarele cuvinte: „Cum sî moaie sarea di apî sau de-o vremi jâlăvoasî, aşa sî sî moaie ochii [răi] care-or privi asupra mea" (VGvGv).

Când sensibilitatea cuiva la *d.* era foarte mare, se recurgea la practici străvechi. O eficacitate deosebită li se atribuia *ochilor de şoarece*. Aceştia erau cusuţi „în bata fustei" (VBzR), „la haină, în astar" (ICsC), la gulerul cămăşii (VPdR), în una din hainele ce se îmbrăcau zilnic (VDeV), ori se purtau legaţi într-o cârpă (GCvCv). Mai rar, se foloseau şi ochii de broască, aceştia fiind puşi între mărgele (NVnL).

Practici curative Toate se bazează pe descântece, actul magic fiind însoţit de stingerea cărbunilor (majoritatea localităţilor). De regulă, se sting nouă cărbuni în apă neîncepută (BHgHg, IHlHl, IPşŢ, SDhDhM, VDmV), numărătoarea făcându-se de la nouă la unu (BNbVs, BSoC, ILH, IMcR, NTmA, SML, VAlCo). „Dacă eşti deocheat, sfârâie cărbunii în apă" (VrVV). Cu apa în care s-au stins cărbunii se spală bolnavul pe faţă şi pe cap (mai multe localităţi), o parte din ea fiind folosită pentru a fi băută (BDrDr, BtII, IOO, SVjVj). Se spune, de asemenea, că bolnavul de *d.* nu trebuie lăsat să adoarmă fără a fi descântat, deoarece „îl cuprinde cuprinde boala cei re" (SFrFr), se trezea cu pocitură (BSoSo) şi poate chiar să moară: „Aşa a păţit omul meu. Visa că se luptă cu un urs. Ăla era moartea! Şi de nu-l trezeam să-l descânt, murea!" (BCşCş).

DEZLEGAREA FARMECELOR Constă în eliberarea bolnavului de consecinţele unor acte de magie neagră. Se crede că dezlegările sau desfacerile pot fi săvârşite doar de cei ce ştiu să le înfăptuiască (BHrPr, IPşS, NVnL, SBiBi, VrVlVr): „Cel ce le leagă, acela le şi dezleagă" (BtII); cine ştie să le facă, le poate şi dezlega (SCpI); le dezleagă „cu alte descântece" (SDM). Alte atestări: BVV, BtClP, IMB, SMoMo, VTnTn. De obicei, sunt solicitaţi alţi descântători (SDbDb, SSmŢ, VLL) sau descântătoare (BMtR, GCdCd, IVsVs, NCnP, VrRRţ), mai căutate fiind babele care ştiu să desfacă (BDrDr, BŞtcmB, GSS, VrPP). Dacă nu se găseşte „un vrăjitor mai puternic" (SMşB), trebuie căutat chiar cel ce a făcut farmecele (SDcDc).

Vrăjile puteau fi anihilate prin *descântece de desfăcut* (BtVdB, ICuCu, SFmFm), prin *stingerea fiarelor* (IBV, NPpB, VVoO) sau a *frigărilor* în apă neîncepută (VrVV). Erau de leac mai ales frigările făcute noaptea (VAlCo), meşterite de fierar „cu mâinile la spate" (VrVlVr).

Preoţii şi călugării puteau dezlega farmecele prin rugăciuni (BŞtcmR, BtRmRm, GCzCzv, IHHm, IIA, NGnGn, SBtBt, SDL, VVoS, VZrZr), prin slujbe multe (BboA, BLO, BtAB, NUU, VGC, VrBdBs), făcând „agheazma farmecelor" (NHB), citind *Moliftele Sfântului Vasile* (ISrSr) sau *Carte de dezlegare* (BtCuCu), ori stropind peste tot cu *agheazmă mare* de la Bobotează (BLPr, NHB, VrBlBl).

DEZVELIREA OASELOR Mai este cunoscută şi sub numele de *prichea-lă* (BOO, ITtU, VrTCl). Se manifestă prin desprinderea muşchiului de pe os, îndeosebi la încheietura mâinii (BŞtcmR, BtDbB, IMsMs, IPiB, NBdG, NVnN, SStSt, VDmV). Carnea se dă la o parte (BtCuA, BtDaB, ITtU), oasele se dezvelesc (BCşCş, BOO, SPP, SŞM), locul de jur-împrejur se umflă (BBuB, BtGeD, IOO, NGrGr, VAlCo) şi devine foarte dureros (toate localităţile).

Apare din cauza unei munci îndelungate, făcută adesea în forţă (BCşCş, BtŞtŞt, BtVdB, SDcDc, SSaP). Este o afecţiune de care sufereau mai ales secerătoarele (BtMiC, IEB, ILH, SPP): „Dacî săceram mult, sî discleşta mâna" (BtRţC); „Mâna cu care se apucă mănunchiul capătă durere la încheietură" (BtPlPl); „Ti prindi-a săgita mâna şî sî umflî" (BtGeA). Alte cauze: prăşitul (SDbDb, SŞTm), meliţatul cânepii (NBtB), săpatul cu hârleţul (BtMiC, SHB), tăiatul lemnelor la pădure (BtDbB), mulsul oilor (SSdSd) şi chiar torsul (IMcR, NSbSb).

Remedii Locul dureros era legat strâns cu o batistă (BtCuM, BtRpR, BtŞtŞt), „cu lână roşie" (SŞM), „cu o petică roşă" (SŞTm), „cu un fir de păr din cap" (BtBB), „cu trii fire de păr din coada calului" (SVmVm), „ca sî sî prindî carnea la loc" (SDbDb). Se înfăşura mâna „cu mirişte de orz" (ITtU), cu „ţărână de la un pom pusă într-o cârpă" (SHB), „ţărână de la perj" (BBuB), „cu lut sărat" (SPsA), „caş dulce de oaie" (BtGeD), „cu pâine muiată în vin alb" (BCşCş) sau „cu roiniţă muiată în apă" (BtDaB). Se foloseau, de asemenea, compresele cu apă rece (majoritatea localităţilor), „cu salamură" (NVnN), precum şi cu *dreanţă* pisată, o buruiană culeasă de la cioatele de arin (SLRt).

Acte magice Se leagă mâna cu ața folosită la *întorsul* (castrarea) taurilor (BtMiC, SFnFn, SPtPt, SSjSj). Locul umflat era călcat de o femeie care avea copii gemeni (BHgHg, IEB) ori se înfășura cu carnea unui pui de furat, spintecat de viu (GCoCo). De cele mai multe ori se spunea și descântecul *de mână dezvelită.*

DRAGOSTE Iubirea manifestată față de o persoană de sex opus. Este vorba, în primul rând, de preocuparea fetelor de a-și afla *ursitul* ori de a fi pe placul celor pe care îi îndrăgeau. În acest scop, se săvârșeau acte de divinație, a căror eficacitate se credea că sporește simțitor în ajunul marilor sărbători, adică la trecerea dintr-un ciclu temporal în altul. Gesturile și practicile rituale săvârșite – în intimitate sau cu aportul unor persoane inițiate – erau, în totalitate, de natură magică. Suferințele din dragoste generau, uneori, forme depresive.

Acte magice Se ardeau trei lemne de plop, cenușa era pusă pe o farfurie, iar aceasta „pe un doliu negru". Pe farfurie se mai punea un pahar cu apă, între două căni în care se aflau două lumânări de la Înviere. De la ora douăsprezece fără un sfert, fata nu vorbea cu nimeni. Lua un *inel de cununie*, îl lega cu o ață și-i dădea drumul în mijlocul paharului. Privea apoi prin inel și „își vedea ursitul" (IMB).

Alte practici „Ti duci duminicî dimineațî la fântânî, înainti di a răsări soarili, șî spui: – Bună dimineațî, apî albî,/Curatî,/Luminatî/Șî-ntrebatî!/Cum ești tu/Curatî,/ Luminatî/Șî-ntrebatî,/Așa sî mă curăț pi mini/Di dat,/Di făptari,/Di ura cei mari;/Sî mă faci jâjâi-n floari,/Ca soarili cân răsari,/Ca câmpu când înverzăști,/Toatî lumea îl iubești!" (VPdPd); „Ti duci la o fântânî șî spui: – Bună dimineața, apă curgătoare!/– Mulțumesc, Mariță floare!/– Ci te-aș ruga,/Cum ai spalat toate pietrele/De pământ și de nisip,/Așa să cureți pi Marița/De rele și de urât!" (BtMiMi); „Fata sî scoalî dimineața, pi la ora trii, sî duci la fântânî, nu vorghești cu nimi, șî zâci: – Buna dimineața, apî sânzianî!/Am vinit sî-ni dai/Trii chicușuri di apî!/Unu sî ni-l pun în cap,/Ceal di dragusti,/Ceal di frumușațî/În fațî,/Șî unu-n mâna dreaptî! Ie apî, vini-acasî șî sî spalî înainti de-a mergi la horî" (IMțB).

Alteori, fata mergea la fântână înainte de răsăritul soarelui, da drumul căldării și sta cu fața spre amiază până aceasta ajungea la apă. Atunci „sî-ntorcé cu fața spri sfântu soari șî zâcé: – Buna dimineața, apî linî!/– Mulțumesc, fatî bătrânî!/ Șăzi./– N-am vinit sî șăd,/Am vinit sî-ni dai sloinili tali;/Sî mă speli cu apă neîntoarsă,/Sî par la băieț frumoasă./Sî ciu pi placu domnilor,/Ca apa peștilor,/ Ca libertatea păsărilor,/Ca laptili pruncilor!/Șî sî ciu mândrî tari,/Ca soarili când rasari,/Ca vișinu când dă-n floari,/Ca un păun împăunat,/Di toatî lumea lăudat,/ Ca soarili în senin,/Amin!" Se spăla apoi cu apă neîncepută și cu busuioc din agheasmă. Busuiocul îl purta în sân (IȘpH). Într-un alt sat, fata mergea la fântână, dădea ciutura în apă, iar când răsărea soarele începea să o scoată, zicând: „Răsai soare,/Frățioare,/Nu răsări pe păduri,/Nici peste cârduri de boi/Sau de oi,/ Ci răsai pe fața mea/Și pe vocea mea!" La sfârșit se spăla de trei ori cu apă neîncepută, iar cea rămasă o păstra, urmând să o folosească „la ocaziile potrivite" (IȘpȘp).

Se mai descânta cu inel de argint, pană de păun, o crenguță de busuioc, o bucățică de lemn de corn și o cârpă roșie. Toate acestea se legau împreună, erau puse în apă neîncepută, adusă de la fântână duminică dimineața și se spunea: „Cum îi mai ales păunul/Din toate păsările,/Argintul din toate alămurile/Și busuiocul din toate florile,/Roșul din toate culorile,/Așa să fie (cutare)/Din toate fetele" (VOIT). În același scop, se foloseau crenguțe dintr-un cuib de rândunică, din care se făcea o *grebluță*, cu care să fie adunați băieții la fată, și o *furcă*, pentru îndepărtarea celorlalte fete. Actul magic era însoțit de următorul text: „Fugiți voi, coșărci băligate,/Peste garduri aruncate,/Să vie vișinul înflorit,/Soarele răsărit,/Zâna zânelor,/Draga tuturor!" La horă, fata scotea grebluța din batistă și făcea semne pentru a se apropia flăcăii de ea, iar spre fete îndrepta furca, pentru a le îndepărta de flăcăi (IȘpȘp).

Fata bătrână, dornică să se mărite, lua „un brâu încolăcit" și i-l ducea unei babe care știa să facă astfel de vrăji. Aceasta ieșea afară, într-o noapte cu lună plină, arunca brâul spre răsărit, desfășurându-l, și spunea: „Brâu de nouă coturi,/ Fă-te șarpe cu nouă colțuri,/Cu nouă aripi zburătoare/Și pornește la (cutare)/În căutare./De lî-i găsi pe pat,/Să-l dai sub pat,/Cu ciocul să-l ciocnești,/Cu aripile să-l lovești/Și la mine să-l pornești" (SFsFs). Vrăjile de dragoste chemau, de asemenea, în ajutor, astrul nopții, stelele din tăriile cerului, focul nepotolit din vatră și, mai ales, *mătrăguna*, socotită Doamnă mare și Împărăteasa plantelor de leac.

Vrăjile de dragoste sunt menite uneori să întărească legăturile conjugale: „Se caută o potcoavă sau chiar un pretcar, se înroșesc în foc, se sting în apă și se spun cuvintele: Cum trage puiul la cloșcă, alghina la roiul ei, mielul la oaie, ghițălul la vacă, Gheorghe să tragă la femeia lui, pe străine să le urască" (GCoCo).

DROPICĂ I se mai spune *dobrică* (GGhGh, GȚȚ, IMgH, IRgD, VGvGv), *doplică* (IOO), *doprică* (BtRțC, IIA) sau *drobiță* (VrBlP). Se crede că apare „din năcaz" (VPdPd), „din cauza mâncării stricate" (VrBlP), „din scârbă" (VVeVe), din supărare (BOrOr, BPtF, BtVdB, GCoCo, SMhMh), „din plecate" (BtHhI); „sî-ndoprică din năduf" (VIvPg). Pe alocuri, se spune că provine din mâncare multă (BBF, BtNbNb, IDD, IIA, IOO, NTmA, VAlCo) sau din somn (BBuB, IMcR, NBtN).

Cel „dat în dobricî" (IMgH) sau *îndopricat* (GCoCo, VrCrR, VrTCl) se umflă foarte mult (BonTt, GGhGh, IVnVn, VBzR), i se umflă burta (BtAvAv, BtLnZ, GGT, IHH), fața (BHgHg, BtMeS, GȚȚ, IHoHo, VPdPd) și, mai cu

seamă, picioarele (BVGd, BtMM, GGT, ICsC, IPiB, NSgSg, VrVlVr). Bolnavul se umflă „ca un bostan" (BtRţC), se îngălbeneşte (IIA, VPdPd), nu are poftă de mâncare (BTrP, BtML, IBtBt, VVeVe) şi „suflă greu" (ICpP).

Remedii Împachetări cu *nisip* la picioare (BtGG, BtPP, IIA, IMnV, NTmTm, SBiBi) sau cu *sare* (BNbVs, BUU, VVoO). Băi cu *zer* de oaie (VVeVe), cu fiertură de *droghiţă* (VrBdBs), din crengi de *salcie* (BTmG, BtFrB, IHlHl), mai ales din ramurile de *salcie* cu muguri mari, numită *iovă* (VGvGv), din „trei mlădiţe de măr sălbatic" (ICpB), din tulpini de *mătrăgună* (BHgHg, VVeVe), din crengi şi frunze de *nuc* (BUU, ITgBz, VVoO), din paie de *ovăz* (BCjCj, BUU, IMcR, NGrGr), din „părul ciutei" (ICpB), putregai de *răchită* (IVnVn), din „rădăcină de schin" (IAcŞ), din *slăbănog* (GMtMt), din coajă şi rădăcini de *soc* (BNbVs, BtRiRiv, IBtBt, VPdR).

Oblojeli cu rădăcini de *brusture* (VLL), foi de *ceapă* (ICsCz), cu *doprică* (BMtŞ) sau *dropiţă* (ISrB), cu *harbuz* copt în foc şi pus „la pântece" (IHH), cu „rădăcinî di mutătoare, rasă pe răzătoare şi amestecată cu ou bătut" (ITgC) sau cu frunze de *nalbă sălbatică* (ILnG). Se fac, de asemenea, ceaiuri de *coada vacii* (GGrGr), de *lumânărică* (BTrP, BtSmSm, IDD, NBtB), *rozmarin* (ISnS), din mătase şi spice de *porumb* (BVGd, BtDrDr, BtVfVf, ICpP, VrTCl), de *siminoc* (ICsCz, IIA), de *soc* (BBuB, BNbNb, BtTdTd, IDD, NGrGr) şi de *urzică* (BtVdB).

Acte magice Se fierbe buruiana *şăpti daturi* cu vin alb şi se bea în trei locuri: prima dată în fundul casei, a doua oară în mijloc şi a treia oară lângă uşă (BOrOr). Se fac ceaiuri „cu câte trei crengi din nouă feluri de copaci" (BOnTţ).

DURERI DE CAP Suferinţe provocate de migrene, precum şi de toate formele de *cefalalgie*. Despre cele mai multe se crede că sunt cauzate de *răceală* (majoritatea localităţilor), de *deochi* (BPjPj, BUV, GCC, GGT, GMtMt, IŢuŢu, NSgV, VCsPt), de *soarele cel mare* (BOH, BŞtcmR) sau de *soare sec* (VrShB). Se manifestă prin ameţeli, stări febrile, indispoziţie generală.

Remedii Legători cu felii de *cartofi* cruzi (toate localităţile), tăiaţi sub formă de *roticele* (SPP) ori *scrijele* (NPtD, SPlC, SSdSd, SŞTm), daţi pe răzătoare (BBlBl, BCV, BGrL, BtAvAv, GFrFr, IGS, NSbSb), pe *hrănar* (BŞtcmB), presăraţi cu sare (SDhDhM, SŞdŞd, VRV), stropiţi cu oţet (BBlBl, BRşP, GCuCu, ICiCi) sau cu spirt (BRR, BTrP, BtMM, BtVăVă, VBzR). Legători cu frunze de *hrean* (BtCuM, BtHdHd, ITT, NDH, VGvGv, VrBlBl), cu rădăcini de *hrean* date pe răzătoare (BtVdB, GUT, IBP, IRR, NGnC, SCfCf, VBcBc, VrTCl), coapte şi stropite cu oţet (ITgC), opărite şi amestecate cu tărâţe de grâu (GVlVl), cu huşte (GCzFv, GNN, ITtU, NRdB, NŞŞ, SBaBa, SFoO), cu făină de păpuşoi încălzită (BtDbB, GSvSv, IBV, ILB), prăjită (BtLL, IHH, NPeT) sau opărită (NBdP) şi cu felii de sfeclă roşie (SCfŞ, SUlUl).

Oblojeli cu frunze şi rădăcini de *boz* (BLO, BSoC, IŢbPs, IVsC, NŞG, VPdR), cu frunze de *bobolnic* (ILH, IMlMl, SFnFn), plantă cunoscută şi sub nume ca *bobovnic* (SURs), *bubohnic* (BtBB, BtMlMl) sau *pobolnic* (SBiBi), cu frunze de *brusture* (BMtŞ, BtTrD, GBcBc, ILnG, NHB, SVjVj), cu *buruieni negre* (SRB), cu frunze de *captalan* (BtCuA, NGţGţ, NPtT), cu *cetină de brad* (SFsFs), *cicoare* (NHB), *ciucite* (GGG), cu *clopoţei albaştri* (SFsFs), *curcubeţică* (IPrPr), *gulii* (IHrP), cu rădăcini fierte de *iarba lui Tatin* (ICuCu), rădăcini de *iarbă mare* pisate (BtCuA, SBrM, SPlC), cu *laba ursului* (IHrP), *lemnul Domnului* (SPjD), cu frunze de *leuştean* (BAA, IpşB, NPtPv, SClB, VrBdBs), de *mentă neagră* (ISnS, SVaVa), de *nijelnic* (NBdBd), de *nuc* (NGnGn), de *odolean* (BOrOr, GBhBh), de *oleandru* (GMnMn), cu tulpini şi rădăcini de *păpădie*, pisate şi amestecate cu lapte dulce (BtRmRm), cu frunze de *patlagină* (BtRsRs, NZZ), de *podbal de baltă* (BHrHr, BOnTţ, IŞpŞp, NGrGr), cu *siminic* (IMşMş), rădăcină de *tămâiţă* fiartă (BtDbDb), flori de *trandafir* puse în oţet (NPşPş), frunze de *vetrice* (BBzBz, VLL) sau cu frunze de *varză verde* puse la frunte (majoritatea localităţilor), la ceafă (IPşS, NPpB, SGlGl, VrVV) ori în jurul capului (BtHdHd, BtMeS, ITRd, VPdL).

Alte remedii Comprese cu *apă rece* puse în creştetul capului (cele mai multe localităţi), comprese cu *oţet* (BCţBo, BRcRc, BVL, BtŞtŞt, GCoCo, IGlGl, IVnSs, NBţG, VVoA, VrCrR), cu *rachiu* (GPcPc, ICsC, GScS, VrVVş) sau cu *spirt* (BMtMt, BtRpR, GCoCo, VICş). După ce se răsturna mămăliga, se ţinea ceaunul cu gura în jos deasupra capului (BSlSl, BtLC, BtFrB, NBhI, NIR, SVvVv, VAP).

Acte magice Cu caracter preventiv: „Când tună prima dată, să te loveşti uşor cu un fier peste cap, căci atunci nu te doare capul tot anul" (SBiBi). În scop curativ, se folosesc descântecele: *de deochi* (mai multe localităţi), *de soare sec* (VrShV), *de soarele cel mare* (BOH, BŞtcmR) şi *de soare în cap* (VrSR). Descântecele *de deochi* sunt însoţite de stingerea a 9 cărbuni în apă neîncepută. La sfârşit se suflă peste capul suferindului, pentru a se alunga boala, şi i se dă să bea câteva picături din apa respectivă (BBF, BMtR, BtMlMl, GScS, ICpB, IŢuŢu, NPşP, SVsVs, VAlCo, VrVlVr).

Se descântă „cu gătejî la o apî curgătoari" (VrPP). Descântătoarea ia „nouă surcele de la trunchi, nouă bucăţele de sare, nouă de pâine sau de mămăligă" şi pleacă împreună cu bolnavul, dimineaţa ori seara, la un râu. Acolo spune: „– Bună dimineaţa (sau Bună seara),/Apă curgătoare!/Te cinstesc cu pâine/Şi cu sare,/Mata cu sănătate!" Aruncă apoi peste cap prima surcică şi primele bucăţi de pâine şi sare, adăugând: „Intră sarea în apă/Şi sănătatea în cap!" Formula se repetă după fiecare din cele nouă aruncări. La sfârşit, suferindul se spală cu apă din râu. Actul ritual se repetă timp de nouă zile (SFsFs).

Pentru descântecul *de soarele cel mare* erau folosite „nouă aşchii de la tăietor", luate din gospodăria unei văduve. Se mergea iarăşi pe malul unui râu şi se

lua apă „De trei ori cu câte trei aşchii“, lăsând-o să picure pe capul bolnavului. De fiecare dată se spunea: „Apa pe cap/Şi soarele în apă!/Să chei soare,/Să răschei,/Din capul Ilenei să chei!/Să nu-i rămână Ilenei/Soare în cap,/Nici di leac,/Cât un hir di mac!/Ileana să rămână curatî,/Luminatî,/Ca argintu cel curat,/Ca Dumnezeu ce-o lasat-o,/Mă-sa ce-o făcut-o,/ Naşă-sa ce-o botezat-o!“ Aşchiile folosite se aruncau, de fiecare dată, în râu (BŞtcmR). Tot la o apă curgătoare se descânta şi *de soare sec*: „Te duci la trei vaduri de apă cu nouă surcele. Mergi spre izvor, te speli de trei ori şi arunci surcelele în spate. Faci aşa de trei ori“ (SPtPt).

Alte practici În unele sate „se strângea cu cercu“ (VrPP). I se punea bolnavului o cană cu apă pe creştet şi i se lega capul cu o sfoară, care „se strângea cu făcăleţul până când începea să se mişte cana“ (VrRRţ). Suferindul era spălat pe cap cu fierturi din buruieni culese la Ziua Crucii (BRşP, BtNbNb, GVlB, IDD, NVnN, SML), cu *apă sfinţită* (BBuB, NGrGr) sau cu *agheasmă* (BPtF, BtMiC, BtVlVl, IOO, NBtB, VAlCo, VrVlVr). Se spunea *Tatăl Nostru* de trei ori (BVV, IMV, VrTtBv) sau de nouă ori (GSS).

DURERI DE GINGII Boala este cunoscută sub numele de *gingivită*. I se mai spune *strudelniţă* (GCC), *studelniţă* (VVeVe) sau *studeniţă* (VAP). Se manifestă prin inflamarea gingiilor, iritaţii şi usturimi. Acestea se înroşesc şi, uneori, supurează. Apare din avitaminoză, dar poate fi produsă şi de unele infecţii dentare.

Remedii Frecţii cu *sare* (toate localităţile), „cu sare grunzur“ (SŞTm), „până se încruntau gingiile“ (NChCh), „cu sare mărunţită“ (IAcŞ), „cu sare şi cenuşă“ (GCţCo) sau „cu cărbune de tei“ (VrVV). Spălături cu: „apă saramurată“ (VTnTn), „salamură di sari arsî-n foc“ (SBaBa), „slatină“ (BBL), fiertură de oţet şi sare (VrBlBl), soluţie de *piatră acră* (BtMiMi, BtUţS, GNP, ISBr, NTmA, VrBdBs), numită şi „ţipirig ţigănesc“ (IMB), zeama în care au fiert cuie ruginite (BBuB), „ceai de stirigie“ (BtII) ş.a.

Tot pentru spălături se foloseşte apa în care s-au fiert diferite componente vegetale: scoarţă de *arin* (SFnFn), ramuri de *boz* (NPşPş), *bobovnic* şi *brad* (SŞM), *burete pucios* (SPlC), beţe de *cătină* (BtPlPl, GBşP, VBzR), *cimbru* (BRşP, BVGd, BtGG, IMP, SBtBt, VML), *coarne* (BtCoCo, BtCuCu), coji de *nucă* (SVjVj), coji de *mac* (SFmFm, SFrFr), crengi de *măr dulce* (BVsVs, BtFrB, NPşPş), scoarţă de *mălin* (SFnFn), *măsălar* sau *măsălariţă* (BCbV, BLO, BtDbDb, GBşP, GCU, GPcPc, IPşS), ramuri de *pelin* (IHH, IŞCb, NBtN), de *pelinţă* (BtPlPl), frunze de *podbal* (BZZ, BtMM, IDlP), flori de *romaniţă* (BtDaB, BtGeA, ILB, NBţG, NIS, SFrFr, VLR), buruiana numită *săgetătură* (BHrHr, VrMM, VrRRţ), *scumpie* (BŞtcmR, GBşP), *scorţişoară* (VIvPg), *smântânică* (VCsPt) şi *soponel* (NDlDl).

Pentru întărirea gingiilor se foloseau fierturi din frunze de *stejar* (BtCuCu, SSdSd), scoarţă de *stejar* (BCşCş, BOO, BPlC, BtClP, BtVdHţ, SPtPt, SStSt,

SVaVa) şi, mai ales, din *stuginiţă* (NChB), numită şi *strudeniţă* (GVlVl), *struginiţă* (BOnTţ), *strujăniţă* (VrPP), *strunginiţî* (IOO) sau *struniţă* (BMtMt). Era utilizată, de asemenea, zeama „din corşalî di târş“ (SFmFm) sau de *tutun* (BCşC, BtCuCu, SDbDb, SSdSd).

Acte magice Se descântă *de studeniţă* (VAP) sau *de strudelniţă* (GCC), cu *iarbă din gard*. Iarba respectivă se aprinde, se stinge în apă de râu şi cu apa aceea se clătesc gingiile (VrMrP). Bolnavul se ducea la *vale* şi zicea: „Io-ţi dau iarbă din gard/Şi tu-mi dai apă din vad!“ Se freca apoi cu iarba pe gingii şi o arunca în râu. Lua apă şi îşi clătea gura (BOH). Se afumau gingiile „cu petică de la ouăle de Paşti“ (SHR).

DURERI DE OCHI Se manifestă prin înroşirea ochilor (BBF, BtDaE, GŢŢ, IppPp, NTmTm), usturimi (toate localităţile), fierbinţeli (BCţBo, BtSlD, GCzCzv, IMlMl, SFmFm, VrTtBv) şi senzaţia de „nisip în ochi“ (BTrP, BtGeA, ICI, NPşPş, SPjPj, VAlCo). Apar din necurăţenie, din cauza curentului sau a unor lovituri (cele mai multe localităţi).

Remedii Comprese făcute din pânză curată, umezite cu: *apă rece* (BCţBo, BtCuMd, GSCc, ICI, ITtTt, NCCn, SHB, SPnPn, SZL), picături de *grindină* (BtUţS, GSS), *rouă* (IMlMl), *lapte* de vacă (GCoCo, NGnC, SSdSd, VrTtBv), *chişleag* (BtLC, BtRsRs, BtRţC), *rachiu* (BSoC, GSvSv), *ţuică* (VrBlBl, VrVV) sau *vin* alb (BVL). Se folosesc, de asemenea, comprese cu *lapte de mamă* (majoritatea localităţilor), îndeosebi de la femeile care au născut băieţi (ICsC, VBzR, VRbD, VrRRţ). Preventiv, lehuzele stropesc ochii copiilor cu lapte, pentru a nu suferi de dureri de ochi (BtCuCu, BtCuM, IHlHl, NBtB).

Oblojeli cu *albuş* de ou crud bătut bine (BMtŞ, BtDaE, NBrBr, SMoMo), pus pe „fuior de cânepă sau de in netors“ (SUlUl), pe „prisne sau pasucele de in“ (SPtPt), cu *albuş* de ou fiert, amestecat cu *zahăr* (BtCuA, BtSlD, BtVdB, IBV, ICpI, SFsFs, SVtVg), cu *albuş* de ou crud, amestecat cu praf de *piatră acră* (IŞpH, IŞpŞp), cu *miere de albine* (BDmDm, BOrOr, BtRpR, IPiB, SMşB), cu *pâine* muiată în *vin* alb (GGG, VrBlBl, VrTCl), cu zeamă de *lămâie* şi *ficat* de peşte (SDaO, SPsA), cu *mătasea broaştei* (SUlUl) sau cu *unt* proaspăt (ICsCz, SVmVm). Ochii se mai oblojesc cu o *alifie* făcută din *morcov* fiert, *mere* date pe răzătoare, zeamă de *lămâie* şi *zahăr* (BGfB, BtRţC), cu pastă de *pătrunjel* fiert în lapte dulce (VRV), *sământă de cânepă* pisată şi muiată în apă caldă (BPjBs) sau cu amestec de *făină albă* şi *cartofi* fierţi (BOO, VPrPr).

Cea mai folosită este *seva* de la corzile de vie tăiate primăvara, cunoscută sub denumiri ca: *apă de vie* (cele mai multe localităţi), *apă de viţă* (VBcB, VrPfC), *lacrimă de coardă* (VICş), *muştireaţă* (BDrDr, NPşPş) etc. Despre acest leac se spune că „dai la ochi şî sî luminî ochii“ (GSvSv).

Se fac spălături cu ceai de *albăstrele* (ITtU, NGnGn, SZC), de *aloe* (IBlM, ISnS, SSvSv), din rădăcini de *boz* (IVsC), de *bunghişor sălbatic* (NIS), din

semințe de *busuioc* (ILL, ITgB, NGțGț, NRdB, NVnN, SPnG), de *cimbrișor* (SHM, SHR), de *coada boului* (BtDaB), de *crăițe* (VPrPr), de *lemnul Domnului* (SAA), *lumânărică* (VPdR), din frunze de *măr dulce* (BOnTț), de *măturică* (VTvS), *mierea ursului* (IHrP), *nalbă* (SDC), *ochesele* (BtII), *Poala Sântămăriei* (SDhDhM), coajă de *soc* (SDcDc), de *sovârf* (ITgC), de *sulfină* (BtDaB), dintr-o buruiană de fâneață numită *turturică* (SFsFs), a cărei floare se aseamănă cu un ochi.

Ochii se clătesc apoi cu *apă* adunată „de pe frunzele brusturelui" (IBtM), cu *rouă* de pe frunzele de porumb (IBP), *rouă* adunată în cupele frunzelor de spin (BtLL, IOO, SBrM, SVjVj), mai ales de *spin voinicesc* (BBuB, BtTrD, NCsM, NPșPș) ori de *spin albastru* (NSV), cu zeamă de *crin* (BFaFa) sau cu apă de *trandafir* (NVnL).

Acte magice Suferindul este descântat *de deochi* (BDmDm, BtLnZ, GPsPs, IMcR, NII, SHR), *de roșață* (SPoPo) și *de săgetătură* (VPT). Se ducea dimineața la pârâu, înainte de a răsări soarele, prindea o broscuță cu burta galbenă și o ținea la ochi (SCP). Bolnavul se spăla cu apă de la streașină, adunată în ziua de Stratenie (SPjD), cu *agheasmă* (mai multe localități), cu agheasmă de la Bobotează (IMșMș), de la Vinerea Seacă (SSjSj) sau de la Ziua Crucii (NChB, NPtPv). Se ungea la ochi cu *mir* (SML).

DURERI DE ȘALE Afecțiuni ale mușchilor și ale coloanei vertebrale, localizate cel mai adesea în regiunea lombară. Apar din cauza eforturilor fizice, a frigului și umezelii, riscurile cronicizării fiind foarte mari. Se manifestă prin senzația de înțepenire a zonei respective și dureri acute ce iradiază frecvent spre membrele inferioare.

Remedii Oblojeli cu *tărâțe* de grâu opărite (BGrL, BtCoCo, GSvSv, IDlP, NRdB, SPsA), unse cu *ou* (GCoCo), amestecate cu *ceară* curată și *hacie* (GGG, GPP) ori cu *hrean*, *gândaci de frasin* pisați și *găinaț*: „Punei legătoarea sara, stai încins pânî dimineața șî a doua zî prindei iepuri!" (ITtU). Se mai făceau oblojeli cu: sămânță de *muștar* (BtII), *mămăligă* pripită (IHlHl), *ovăz* prăjit (SBiBi, VrTtBv), *hrean* ras, stropit cu rachiu (BHrC, GCoCo), *hoștină* de albine (BȘtcmB, BtVăVă, GVG, ICsC, IPrPr, NGrGr, NIS, VBzBz, VVeVe), *sfeclă roșie* fiartă și dată pe răzătoare (IPrPr), *spuză* din vatră și *seu* de oaie (NIS), *făină* de porumb înfierbântată (BDrL, BtSmSm, IAcȘ, NBtN, SVjVj, VAlCo) și *nisip* cald (mai multe localități).

În cazurile grave, se făcea *legătoarea cea mare*, „cu parafină, iarbă mare, buruieni fierte, hoștină de la albine și tărâțe de grâu" (VrBlG), dar și alte legători, cu: *hrean*, tărâțe de grâu, *borș* proaspăt, *hoștină* de ceară și *oțet* (GȚȚ), *baligă* de cal caldă (GCdCd) – coaptă în vatră (BBL), amestecată cu *huște* (BSoC) sau cu *tărâțe* de grâu (BCșCș) – *baligă* de vacă amestecată cu mălai (VrVV), cu *șperlă* din vatră (BUU), cu *zâte* de grâu (BBzBz) și stropită cu *rachiu* de căldare (BHgHg). Se mai folosea *găinațul* de găină, fiert în oțet și îngroșat cu tărâțe de grâu (BOrOr) sau un amestec de *huște*, *baligă* de cal și *găinaț*, prăjite toate într-un vas. Conținutul se împărțea în cantități egale și se ungeau două cârpe. Una se aplica pe burta bolnavului și cealaltă pe spate (ILnG).

Locul dureros se lega, de asemenea, cu „tort de cânepă opărit" (SȘTm), *țărână* de la trei perji, muiată și înfierbântată (IȘpH), „cheli di niel juchiti atunci" (IVsVs) ori piele de *iepure* (mai multe localități), nedubită (BTrP, BtMeS, GSS, IȘCb), crudă (NSgSg), verde (IPbP, NChB), abia jupuită (BZZ, BtHhI, IGlGl, NHB), stropită cu *rachiu* alb (IPbP), cu *spirt* (BLpLp, BUV, NGnGn), cu *țuică* (VrPfC, VrRȘ) sau presărată cu *sare* fierbinte (BNbVs, BtFrB, NGnGn).

Alte remedii Legători cu: rădăcini și frunze de *boz* pisate (BLPr, NVA, SHR), cu *brusture* (SBrM), *cartofi* dați pe răzătoare (NCsM), *castane* macerate în gaz (NBrBr, NGnC), *ceapă* hagimă și *tărâțe* de grâu (BCbV), *crăpușnic* și *crucea pământului* (IRgRg), *drențe* frământate cu albuș de ou, înfierbântate și stropite cu spirt (VTvS), alifie de *hrean* (GMnMn, IBP, ICuB, ISBr, NPpB, NPtS, SȘdȘd), rădăcini de *iarbă mare* (IMnU, SLRt), *iarba lui Tatin* (mai multe localități) – amestecată cu trei *cepe* și *făină* de secară (GVlVl), cu *untură* de porc (SFrFr) ori stropită cu *rachiu* (ITgC) – cu *leuștean* (SCpI), *menta calului* (SPjD), *mutătoare* (GGrGr, IMnU), frunze de *otrățel* (NChB), rădăcini de *racoină* „bine curățate, amestecate cu trei cepe albe fierte în grăsime. Se pun pe o cârpă albă, se leagă la șale și se acoperă cu brâul" (SVaVa).

Se mai fac legători cu *ruptoare* (VrVVș), „cu mâzgă di socru șî rădăcini di petrinjăl, certi-n lapti dulci șî îngroșati cu tărâțe di grâu" (GGhGh), cu *trifoi* (SMșB), *troscot* (IHH), cu *untul pământului* (SLRt) și cu *urzici* (BPtG). După ce i se făcea baie cu frunze de *măr* verde, de *salcâm* și *pelin*, șalele bolnavului erau înfășurate într-o legătoare făcută din *sfeclă* roșie, rădăcini de *brusture* și *cucută* (date pe răzătoare), amestecate cu *scorțișoară*, *cuișoare*, *praz*, trei *cepe*, trei căpățâni de *usturoi*, câteva fire de *piper negru*, *ismă neagră* (pisate toate), peste care se punea un *ou* și *hoștină* de la albine, fierte în *vin* alb ori stropite cu *țuică*. Toate aceste ingrediente se întindeau pe o cârpă și erau unse cu miere de albine (VrBlBl).

Pentru ameliorarea durerilor, se pun sticle cu apă caldă (BMtȘ, BtRțC, SVtVg, VAP), cărămizi fierbinți învelite în șervete de cânepă (BAA, BtCuM, BtLC, BtVdB, SZC), lespezi de piatră înfierbântate (IVsC), ventuze *oarbe* (BHrHr, GCțCț, IȘpȘp) ș.a. Bolnavului i se fac băi cu „teci de fasole albă" (NIcA), frunze de *nuc* (NCnP, SDM) și paie de *ovăz* (BtHdHd), frecții cu *gaz* (mai multe localități), cu *oțet* (BtCuA, NDlRg, SPnG, VPT), *saramură* (NGnC, SHB), zeamă din rădăcini de *hrean* (ISnS, ISL), cu *mujdei* (BRșP, BtUU, IEB, NTmA) sau cu unsoare de *bursuc* (NDlRg) și i se dau să bea ceaiuri de *barba*

ursului (SŞM), din cozi de *cireşe* amare (NDH, SVjVj), rădăcini de *grâu* (BBuB, BtGeA, IOO, VTnTn), mătase de *păpuşoi* (SGlGl, SŞM, VPdL, VrVlVr) sau de *sânziene* (BNbVs).

Acte magice Să-l calce o persoană născută din gemeni (GMtMt) sau care a născut gemeni (IBlBl). Primăvara, când încep să umble şopârlele, bolnavul trebuie să pună brâul jos, ca să treacă o şopârlă peste el. Atunci spune: „Cum n-o doari nimic pi şopârlă, aşa să nu mă doară pe mine şalele!" (IŞpŞp). Să facă băi cu buruieni strânse la Ziua Crucii (IRgRg) şi să-şi lege mijlocul cu „o muşama făcută la biserică din pânză şi ceară" (IIA).

FĂLCĂLARIŢĂ I se mai spune *falcari* (BtRţC) sau *falcarniţă* (VVeVe). Se manifestă prin umflarea fălcilor (cele mai multe localităţi), a feţei (GVlVl, VBzR, VLL, VLR) sau a gâtului (GTvTv, IPlB), prin încleştarea maxilarelor (GBcBc, IDD, NBtB, NCnV, VGvO), zvâcnirea obrajilor (BBF, BtMM, GBşP) şi dureri foarte mari în toate oasele feţei (BTrP, BtClP, BtCuA, GCţCţ, VAP, VMlL, VrBlBl, VrSR).

Remedii Procedeul cel mai folosit, cu evident substrat magic, constă în atingerea locului umflat cu o *falcă de vită* (GGT, VDeV, VPdPd), o *falcă de cal* înfierbântată în foc (BRşP, BtLnZ, GBcBc, GRR, GŢŢ, VBzR, VrSR) sau cu o *falcă de porc* (VRV), păstrată de la Crăciun (BHgHg), din care se scoate uneori măduva şi se unge faţa umflată (BCşCş) ori se arde, se pisează şi se face legătoare (ILH). Locul umflat se loveşte cu *oase* găsite (GTvTv, VML), cu *colţi de lup* (GVlB, IAcŞ), cu o *cute* (VrSR) sau cu o *tigaie* de aramă înfierbântată (GCţCţ). Alteori, se pune o *cărămidă* fierbinte (VrTCl), *nisip* ţinut pe plită (SBaBa), o legătoare cu *huşte* calde şi *sare* (GSvSv, VLL, VLR, VVeVe) ori se unge faţa cu rachiu, se acoperă cu o pânză roşie, iar deasupra se poartă câlţi aprinşi, până se înfierbântă pielea (ICsCz).

Oblojeli cu *mămăligă* caldă (BCşC, BtGG, IPlB, SMhMh), cu rădăcini de *boz* pisate (BVGd, BtSmR), rădăcini de *brusture* (BVGd), de *ciumăfaie* (VPdR), cu seminţe de *cânepă* (BtCuA) sau de *cucută* (BTrP, BZZ, VPdL), cu buruiana numită *dalaparniţă* (VrVlVr), cu „gălbinele hierti-n lapte dulce şi tărâţe de grâu" (VrVV), cu *fălcariţă* de câmp plămădită în rachiu (IVsC, VrVV), cu „maţî di bostan caldi, undilemn şî tărâţî di grâu" (BtRţC), „maţe de bostan şi scrumbie prăjită" (BOrOr), cu *măsălar* de pe prund (SPtPt), *pojarniţă* şi *studeniţă* fiartă (NUU). Se mai făceau inhalţii cu aburi din seminţe de *măsălariţă* (GCU, VrPfC) sau cu „fum de masalar pus pe jăratic" (NII).

Acte magice Se descântă cu *falcă de cal* (toate localităţile) sau cu *falcă de porc* (BFaFa, BtHhI, VAP, VRV). De unde lua descântătoarea *falca de cal*, tot acolo trebuia să o pună (GNP), pe aceeaşi parte (VrVlVr). „O aduceai trei seri la rând şi o puneai pe umflătură cu partea care a stat pe pământ" (VrBdBs). După

ce termina descântecul, „neteză umflătura cu falca di cal mort" (GNP). Se mai descânta cu coji de ouă roşii păstrate de la Paşti. Era chemat preotul să facă *ageasmă* (NCnV).

FRACTURI Afecţiuni, îndeosebi ale mâinilor şi picioarelor, constând în frângerea (ruperea) oaselor, ca urmare a unor căderi sau lovituri puternice.

Remedii Se aşază osul la loc, potrivindu-se capetele rupte în poziţie normală, apoi „se pune în lopăţele (atele)" şi se leagă strâns cu o faşă (toate localităţile). De regulă, se folosesc patru bucăţi de *scândură* (BTtTt, GPcPc, VrJP) ori *scândurele* subţiri (BOH, BOO, BtML, GMtMt, GRR, VrPP, VrRRţ), de *draniţă* (BCV, BCşCş, NZT), de *stejar* (BUU, BtVfVf, IHoHo) sau de *tei* (BCjCj, BtML, GCoCo, IHO, VVoVo). Odinioară, oasele fracturate se legau în *scoarţă* (mai multe localităţi), des folosită fiind cea de *tei* (BPtG, BVGd, BtVdVd, GGhGh, VBzR, VTnTn), apoi de *cireş* (BBuB, BtDaE, VCsPt, VRGi), de *salcie* (VAlCo, VRGi, VrShB, VrVlVr) şi de *stejar* (BPtF, IPbP, VMlL). Partea afectată se ţinea în scoarţă „până să hierbé osu" (BCbV), adică în jur de 40-50 de zile (GCţCţ). Oasele rupte se mai puneau şi „în beldii de tei" (GNP).

În acelaşi scop se folosea şi *legătoarea cea mare*: „cu sămânţă de in, untdelemn, păr de pe cap, săpun, ceapă hagimă, răsătură de pe pieptene de os şi albuş de oų", amestecate toate şi bătute bine (ITtU) ori „strujitură de pe acoperişul de stuf afumat, păr de pe cap, săpun, albuş de ou şi spirt", la care se mai adăuga „mămăligă de orz fierbinte" (IMgH). Astfel de legători, care se întăreau ca *ghipsul*, erau ţinute timp de două săptămâni. Alte ingrediente folosite: praf de *cărămidă* roşie nouă (BDmDm, BPtS, GŢŢ, IHH), *păşişele* de câlţi (NGnC, VGrGr), *caş* dulce de oaie „ca să nu se umfle locul" (BtGeD), *păr* de capră roşie (BGrL, VCoPt, VFF, VGvGv), *făină* de secară făcută pastă (VGC), *frânghie* neagră (BHgHg, GBşP), *grăsime de porc* (SPlC), *lână* de oaie, nespălată (IBB, NHB), *ţărână* de la rădăcina perjului (BtUŢ, ICpP, IRgD, ITnTn, VGrGr), *miere* de albine (SPsA, SSdSd, VCsPt), *smântână* (IMcMc) şi *unt* de oaie (GGlGl, NChB, SFrFr, SPtPt, SSjSj). Se făceau, de asemenea, oblojeli cu rădăcini de *boz* (BtCuM, ICsCz, SDbDb, SFrFr), de *captalan* (NChCh), de *holeră* (BtPlPl), *iarba lui Tatin* (BtClP, BtLC, IBP, ICpB, IHrP, NPeT, SPlC), de *mentă* (NIR), *mutătoare* (ICsCz) sau de *otrăţel* (ILH). Toate acestea se fierbeau şi se amestecau cu tărâţe (ICsCz, NBtN, SVjVj) sau cu *hoştină* (NGrGr, SUlUl, VRGi, VrVlVr).

Acte magice Se punea pe ruptură „un căţel mic fără ochi" (BLO), „luat di la haitî" (NŢŢj), „fatat de o săptămână" (BtCuCu), un căţel spintecat (BBlBl, IBvBv, NŞG, SAA, SCP, SVvVv, VrRŞ). Sub lopăţele se aşternea o pastă subţire făcută din „tărâţe de grâu, oştină, ulei şi cenuşă din cap de câine", toate fierte şi amestecate (BSoC). „Baba Nedelea lui Şerban din Bordeşti, născută în 1895,

da oasele la loc, făcea un brusture cu ţuică şi căpăţână de câine arsă, punea cărămidă, sacâz şi câlţi de fuior şi lega locu între două scândurele" (VrBdBs). Locul fracturat se învelea, uneori, „cu o piele de căţel" (SVlVl). Se mai credea că oasele rupte trebuie puse la loc de „o femeie curată" (GNN) sau de o femeie care a născut copii gemeni (BLPr, NVA).

FRIGURI Boala este cunoscută şi sub denumiri ca *friguri galbene* (majoritatea localităţilor) sau *luate prin spaimă* (BHgHg, GCdCd, IOO, VAlCo, VrVlVr). Se manifestă prin tremurături, senzaţii de frig alternând cu altele de căldură, năduşeală şi dureri de cap. Se spune că provin dintr-o sperietură (cele mai multe atestări) sau din mâncare rea (BRcRc, IMcR, NBtB, NŢŢj).

Remedii La începutul bolii, suferindul trebuia speriat, turnându-i-se, pe la spate, o găleată cu apă rece pe tot corpul (IRgRg, NZZ, SFrFr, VrBlBl, VrSR). Se credea că efectul era cel scontat, dacă apa rece se arunca „pi nibagati di samî" (GPcPc), fără veste (BOO, SDaO), pe neştiute (NPpB, SBiBi, VML, VrPfPf), pe neaşteptate (ITtU), prin surprindere (BUU). În acelaşi scop, era împins într-o baltă (NVnVn, VrJP) sau într-un vas mare cu apă rece (BBlBl, BVGd, BtDbDb, SFoŢ). Bolnavul era sculat noaptea şi pus să se scalde (BtHdHd) ori se turna peste el apă rece în timp ce dormea (BUV, IBP, ITtTt, NCCn, NHB, SSaP), „ca să sperie frigurile" (VVoS). Alteori, era învelit într-un ţol muiat în apă rece şi rămânea aşa până se usca ţesătura respectivă. Gestul trebuia repetat de trei ori (NDlRg).

Alte remedii I se lega la încheietura mâinii (BNbNb, BtML, IAcŞ, NTmA), îndeosebi a mâinii drepte (NUU) – timp de o noapte (VrPfC) sau o zi şi o noapte (SVvV), până se beşica ori se rănea pielea (BTrP), – buruieni de *friguri* (BtRsRs, NII), plante cu *floare galbenă* (VBcBc, VDmV), *floarea broaştei* (NChB), *frigurită* (ISrSr), *leuşteanul broaştei* (BBsA, SVvVv, VlvPg, VrPfC), *luminos* (ICpP, SVtVg), coajă de *nucă verde* (VrVlVr), *otrăţel* (NIR, VPdL), *ouăle găinilor* (IPlB), *piciorul cocoşului* (IMlC), *rostopască* (SZC), *scânteuţă* (NIcA), *traista ţigăncii* (ILH) sau *usturoi* pisat (GBşP, GVlVl, NUU, VRV). Mai rar, buruienile de *friguri* se legau la încheieturile mâinilor şi ale picioarelor (BtRsRs, BtTdTd, IDlP).

Bolnavului i se dădeau ceaiuri de *arin* (BtBB), de *arnică* (VPrPr), din buruieni cu *flori galbene* (BBuB), buruieni de *friguri* (GPP, GRR, IBV, IPuC, VRGi), de *coada iepei* (VrShB), *coada racului* (NDlDl), *coada şoarecului* (BtCuCu), *corn* (BtBB), *dumbăţ* (BtClP), de *floarea Doamnei* (BLO), *holbură* (IPrPr), *lostopaniţă* (BPrPr), *mutătoare* (VlvPg), *odolean* (BtBB), *oleandru* (BBuB, IPbP, SBtBt, VrSR), *otrăţel* (IOO), de *pelin* (mai multe localităţi), *pelin alb* (IHlHl, IHO), *pelin sterp* „care nu face băţ" (IBvBv), de *pir* (BtGeA, GCU), *potroacă* (BCV), *puturoasă* (ICpB), *rostopască* (IScSc, SClB), de *scornuţ* (GBşP), *traista ciobanului* (GGrGr, SPnG), *troscot* (GCU, ICsC), de *ţintaură* (BtBB, VrBlG) numită şi *centaură*, „o buruiană cu floarea roz, amară ca fierea" (VrVV), de *untul pământului* (VrTCl) sau de *vilenţică* (IOO).

I se mai da să bea *rachiu* plămădit cu buruieni – *antonească* (BtII), *limba vacii* (SGlGl), *pelin* (BtDnH), *stroh de fân* (NPşPş) – şi *vin roşu* fiert cu *sare* (mai multe atestări), cu rădăcini şi odraslă de *pelin* (ICsCz, ITnS) sau curpeni de *pepene galben* (VGvGv). Rachiul era amestecat uneori cu *lapte dulce* fiert (VBcB, SSjSj) ori cu *mujdei* (BtVlVl, IMşMş). Era folosit, de asemenea, rachiul în care a stat o *broască* de fântână (BMtPr, BtCuM, GCoCo, GŢŢ, IVsVs), un *brotăcel* (BOrOr, BtVdB), numit şi *brotac* (BtRpR) sau *buratec* (BtPlPl). I se mai da să înghită cocoloşi din frunze de *pelin* pisate (BtRţC, IŞpH, VZrZr) şi, bineînţeles, *chinină* (toate localităţile).

Acte magice Se descânta *de friguri* (GCzCzv, NŞG, VRGi) cu apă neîncepută (VrBlP), cu nuia de alun, căciulă neagră, foi de oleandru şi rachiu (VrRŞ). Se descânta cu mămăligă rece la rădăcina unui pădureţ, spunându-se: „– Priscălavniţî,/Ti-ngrop/O datî cu frigurili!/Sî nu mai ieş,/Sî nu-l mai supiri pi cutari,/Sî nu-l mai înfrigorez,/Sî nu-l mai scuturi,/Sî nu-l mai asuz./Sî rămâie sănătos/Şi voios!" Se spunea de trei ori şi, de fiecare dată, se îngropa mămăliga la rădăcina păduretului (VPdPd). Alteori, bolnavul era culcat afară, pe iarbă, cu faţa spre răsărit. La cap i se punea o bucată de frânghie, la picioare o găleată cu apă, în faţă un cuţit, iar la spate un vas cu jăratic. Descântătoarea spunea de trei ori: „– Bună seara, Dumitrel!/Ai friguri?/ – Da!/Eu de la cap ţi le spânzur,/De la picioare le înec,/De la inimă le tai/Şi de la spate le dau foc!/Tu să rămâi curat,/Ca aurul cel strecurat,/Ca soarele-n senin,/Amin!" (BtCuB).

Uneori, se folosea porunca directă: „Friguri friguroase,/Ieşiţi de la Gheorghe din oase,/Că Procira cu mâna dreaptă le-o descântat,/Maica Domnului leac i-o dat,/Cu aţă le-o legat/Şi la gard le-o lepădat!" (VDmV). Se mai lua o aţă, cât lungimea şi lăţimea bolnavului, se făceau nouă noduri, se strângea şi se îngropa ori se punea într-o gaură făcută într-un lemn şi se astupa. Gestul era însoţit de următoarele cuvinte: „Cum nu mai văd eu aţa,/Aşa să nu mai vadă (cutare) frigurile!" (VŞtB). „Se lua un băţ de alun, se despica, se puneau în el unghiile tăiate de la bolnav şi se da băţul într-o fântână pustie" (NVnL). Descântătoarea lua câteva fire de păr de pe capul suferindului şi le pecetluia într-o gaură de copac (IPşS), scria numele bolii pe *bileţele* şi le da pe apă (BPtG), lua un ou fiert, pe care bolnavul îl purtase la piept trei zile, şi „îl îngropa la crucile drumului" (SStSt) ori lua de lângă bolnav o mână de grăunţe şi le arunca pe drum, zicând: „Nu lepăd grăunţele,/Lepăd frigurile!" (IRgRg).

Alte practici Cel bolnav de friguri era pus să alerge prin cimitir, peste morminte, stringând: „Cine m-aude,/Cine nu m-aude,/Că vin frigurile la mine!/ Nu vin ziua,/Omeneşte,/Ci vin noaptea,/Tâlhăreşte!" Se tologea apoi, de nouă

ori, peste morminte „ca să rămâie frigurile acolo" (SDcDc). Se obişnuia, de asemenea, ca bolnavul să fie spălat cu apa în care a fiert *calapăr* cules de pe morminte (NCnV). Pe alocuri, suferindul era măsurat cu două bucăţi de sfoară: una pentru înălţime şi alta pentru grosime. Când murea cineva, cele două sfori se aruncau, spunându-se: „Cu mortul să mergeţi, frigurilor!" (SDcDc). Cineva din casă mergea la mormânt, „lua puţină ţărnî îndărăpt şî spunea: Îţi ieu on ţol ş-o pernî, cî ni-o vinit musafiri! O ţâni bolnavu legatî la gât trii zâli, şî pi urmî o dai înapoi" (IIA).

Alteori, descântecul era scris pe o foiţă de ţigară, cu mâinile la spate, şi i se lăsa bolnavului (BBsA), care „îl purta legat la mână" (IŞpŞp). Ţinea trei zile la gât „greuruşi legaţi cu aţă" (VrRŞ), i se lua sânge de la degetul cel mic (NRdB) etc. Se fierbea *untul pământului* şi se spăla bolnavul cu apa aceea „la trei lumini, când îi lună veche" (VrTCl), i se da, înainte de răsăritul soarelui, ceai din nouă fire de *pelin* tânăr fiert în apă neîncepută (BtCuM) ori se adunau 99 de feluri de buruieni, se lua câte o frunză din fiecare, se tăia în nouă, se fierbea înăbuşit şi i se da să bea (BtDaE). „Se băga bolnavul în apă, când ieşea preotul de la Înviere" (SBrM).

GĂLBINARE Se manifestă prin lipsă de poftă de mâncare, senzaţii de vomă, oboseală accentuată şi dureri în zona ficatului. Bolnavul se îngălbeneşte la faţă (toate localităţile), pe albul şi în jurul ochilor (BCjCj, BPpB, BtMlMl, GVV, NGrGr), în jurul gurii şi pe limbă (BBuB, BtGeA, GVlB, IAcAc, VAlCo) şi, în final, pe tot corpul (mai multe atestări). Apare din osteneală (BBL, BBlBl, BtGeD, BtLL, GMtMt, IBlM, NPşPş, SŞM), din supărare (majoritatea localităţilor), din spaimă (BOH, GPP, ISL, NVnVn), din mâncare rea (BtTrD, IOO), mai ales din cauza ouălor vechi (BPtF, BUV, BtVlVl, GPcPc, ICuB, NPtD) sau a peştelui alterat (BtŞtŞt, BtVfVf, GVlB, IAcŞ). Este transmisibilă de la o persoană la alta.

Remedii Bolnavului i se lua sânge de la frunte (BCşC, BNbVs, BtLnZ, GBaBa, IHlHl), „dintre sprâncene" (NBtN), unde „sî tăie di galbanari" (VBzR), în formă de cruce (VrBdBs, VrVV), se cresta (BCV, GGhGh, VPdL) cu briciul (BBzBz, GMnMn) sau „cu un cuţit mic" (ICsCz), „ca să curgă sângele cel rău" (BCV), „sângele stricat" (VrVV). Se înţepa vena din frunte (BŞtcmR, NChCh, VBzR), după care se lovea locul cu coada unei linguri de lemn (BCsCs, SDL) ori „cu gavanul" (IPrPr), până când suferindul se răcorea (VIvIv). I se scotea bolnavului sânge de sub limbă (BGrL, GCoCo, GMtMt, GRR, VrBlBl, VrPfC), „de la cotorul limbii" (VrBdBs), „i se tăia sub limbă o băşicuţă care zice că este gălbinarea" (BtClP) ori i se tăia „o vinişoarî di sub buzî" (BtSmR), o pieliţă de sub buza superioară (ITT). I se mai lua sânge „de după cap" (VrMrP), „di la urechi şî di la sfârcu nasului" (VGvGv).

Ceaiuri din rădăcină sau mâzgă de *agud alb* (VrBdBd, VrPP), de *boance* (SAA), floarea *cornului* (BOrOr), *crăiţe* (BMtMt, GBhBh, GGrGr, VCC), *crini galbeni* (BCşCş, BHD, GBcBc, SPjD), de *dumbăţ* (ICuB), *flori galbene* (SBtBt), de *gălbenele* (majoritatea localităţilor), flori de *gălbinare* (BMtŞ, SPtPt), de *gălbiori* (SCfS), de *lumânărică* (mai multe atestări), *măceşe* (VPrPr), din rădăcini de *măcriş* (GBhBh, VrJP), de *nalbă galbenă* (BŞtcmB, SClB), de *nodurele* (ICuB), *patlagină* (BGG, VrBlG), *părul ciutei* (IPrPr), *pelin* (BMcMc, BOrOr, SAA, SBtBt, VrSR), de *Poala Sfintei Marii* (SFmFm), *pojarniţă* (BOnTţ, GCţCo, SCfS, VGvGv), *rabarbur* (SVmVm), de *rostopască* (NChB, NVnVn, SFrFr, SMşB, SPnG), numită şi *lostopaniţă* (VRGi), *lostoparniţî* (VPdPd, VrPfPf), *rostogalniţă* (VrJP), *rostopalniţă* (BMcMc, VrBlBl, VrRRţ) sau *rostopaniţă* (VGvGv), de *rozmarin* (SURs), *ruginele* (SBtBt), *siminoc* (mai multe atestări), *stângen galben* (VrVVş), *şofran* (BGlM, NIB), din rădăcini de *ştevie* (NPtD, VVoO, VrTCl), de *trandafir galben* (BPePr), *ţintaură* (VrBlG), din rădăcini de *urzică creaţă* (BBuB, SFmFm, SPtPt), de *vâzdoage* (BtPlPl, ILH, NIB), din orice plantă cu flori galbene (BtDnH, BtGeD, NTPr, SHR). Se bea zeama de la „nouă feluri de flori galbene" (GGhGh).

I se da să bea, înainte de fiecare masă, câte o linguriţă de ţuică sau de rachiu, în care se plămădeau buruieni cu flori galbene (BRcRc, BtCţC, ICI), *gălbinele* (IHlHl), flori de *gălbioară* (IMcMc), de *lumânărică* (BPjPj), *rostopască* (SPjD, SPnG, VPdPd), de *sglăbă* (BCV) sau de *siminoc* (BMtŞ, BOH, IBvBv, IŞpŞp, VGrGr, VVoS). Bea *borş* de putină, în care erau ţinute, timp de şapte zile, buruieni de *gălbinare* (VCsPt), *crini galbeni* (BBuB), *crăiţe* (BMtMt), *lumânărică* (BDrDr, BsoC, NPpB), *rostopalnică* (VOlT) ori *ştevie* (SPlC). I se mai da: *lămâie* cu *zahăr* (BOO, IPbP, VBcBc) sau cu *miere* de albine (ISrB, VrPP), *lămâie* cu *sâneală* (IPşS), *rânză* de găină neagră, „pisată şi amestecată cu rachiu" (GBcBc), zeamă de *morcov* (BtMiMi) şi *morcov* dat pe răzătoare, fiert în vin alb într-o oală înfundată (BCşCş). Pe alocuri, bolnavul era pus să înghită unul până la nouă păduchi (SBiBi, VDeV), în ceai de *siminoc* (NCCn), într-o bobiţă de dulceaţă de *cireşe amare* (BtSlD, BtVdB), în *lapte dulce* (BtRţC, NPtS), în *rachiu* (BtCuCu, BtDbDb, GCU, IBB, IMlC, SFsFs, SSjSj), în *miere* de albine (BtRpR, BtUţS), în *mujdei* cu *siminoc* (IBV). „Înşâra usturoi pe-o aţî şî-l purta la gât, sî tragî gălbinarea" (SPoPo).

Regim alimentar: *cartofi* copţi (toate localităţile), *cartofi* „fripţi înapoia focului, nesăraţi" (SŞM), „barabuli coapti-n rulî şî samatiş" (SVaVa), *chişleag* (BBuB, BtGeD, NUU), *lapte acru* (BHgHg, BRşP, BtVfVf), *pâine prăjită* (BPtG) etc.

Acte magice Bolnavul era pus „să se uite la un covor galben" (VPrPr) ori „să bea apă neîncepută, în care se spălau bani de aur" (VPdPd).

GÂLCI Boala se manifestă prin inflamarea amigdalelor. I se mai spune *migdalită* (BDrL, BtGeA, IStF). Zona internă este congestionată, inclusiv *omulețul* sau *împărătușul*, iar pe dinafară, în stânga și în dreapta gâtului, apar umflături (majoritatea localităților). Bolnavul nu poate să înghită (BtFrB, BtGeA, GVV, IHlHl), are febră și dureri mari (BSoC, BtII, GBșP, ITRd, SPnG), însoțite adesea de înțepături în gât (BNbVs, BRcRc, BtML, GȚȚ, IDD, NGrGr). Apar din cauza răcelii (cele mai multe atestări).

Remedii Oblojeli cu mațe de bostan prăjite (VBcBc, VCsPt, VGC), în *seu de oaie* (BHrHr, BtCoCo, GBhBh), amestecate cu *cartofi* pisați (IFFn), cu *ceapă* (VTvS), *hrean* (BOnB) sau cu *usturoi* (NGmT). *Cartofi* cruzi dați pe răzătoare (mai multe localități), unși cu *gaz* (BVL, VDeV, VTR, VVeVe), stropiți cu *oțet* (IIA, IMnMn, SVaVa, VOlT), amestecați cu *seu de oaie* (SPlC), cu *rachiu* (IȚuȚu, VrPP) ori *spirt de căldare* (VGrGr), cu *unsoare* de porc (SPoPo), cu *castraveți* murați (BCbV, VrPfC), cu *ceapă* prăjită în grăsime (GMtMt, SȘdȘd) ori pisată cu sare (GCțCț, GGG, VVoO).

Se făcea „o alivancî din mămăligî crudî cu chișleag, apî, farinî șî trii cepi rasî pi răzătoari", se punea pe *cârță* albă și se lega la gât (SVaVa). Se mai oblojeau cu: *gulii* crude rase, date cu gaz sau cu sare (IMnU, NBH, VrVV), *gulii hrencuite* (BDrDr), coapte (IȘpH, IȘpȘp) sau prăjite cu *hagimă* (SFsFs, VrRȘ), „în său" (BPtG) sau „untură de porc" (ITgBz); făină de *porumb* prăjită (IEB, NBtG, SDbDb, SPsG, SSjSj, VRbS), *hoștină* de la faguri înfierbântată (SBiBi, VBcB), numită și *boștină* (IPșB, ITT) sau *huște* de la albine (SDC), sămânță de *in* fiartă în *lapte* (NCnP, NGmT, SUlUl), *mămăliguță* fierbinte (toate localitățile), unsă cu *fiere* de porc (IBV), cu *gaz* (BCțBo, BtMiC, GCțCo, ISS, ITtTt, SBaBa, SPtPt, VBzR), cu *sare* (BPtF, BtClP, BtCuA, ICiCi, NIcA, NIS, VVoA), cu *slănină* (BtCuCu, ITnS), cu *untdelemn* (VrTtBv), *untură* (ISrSr) și învelită într-o *cârpă roșie* (GBșP), *napi* tocați (ICsC, VGvGv), *sfeclă roșie* dată pe răzătoare (BtVlVl, VVșVș), prăjită cu *grăsime* (BHrHr, NCnP, NRdB, NUU) și pusă pe un *ciorap* întors pe dos (NAA), *șoric* de porc (NPpB, NRdB, NZZ), amestecat cu mațe de *tărtăcuță*, *hoștină* și *in* prăjit (BLO), cu *tărâțe* de grâu (IOO), cu *mațe de tărtăcuță* prăjite în *untură* (IHlHl). Se mai pune *colțun negru* (IPbP), de *bumbac* (NVnVn), *talpă* de ciorap (NChCh) sau *batistă roșie* udată cu *urină* (BtVlVl).

Alte remedii Gargară cu ceaiuri de *romaniță* (IHrP, SSvSv) sau de *pelinița* (IMgMg), cu *gaz* (BPjBs, BVrV, GCzB, VBcBc, VrSR) și cu *piatră acră* (IPlB). Frecții cu *camfor* (NCsM), cu *fiere de porc* (BMcMc, BSoC, BtCoCo, BtLL, NGțGț, SSdSd, SStSt), cu *gaz* de lampă (toate localitățile), cu *măduvă* de la falca porcului (IVsVs, NVnL), *unt de naft* (NCsM), *untdelemn* cald (BtCoCo, ILH, ITnTn), *untură* (BtGeD, ISnS) sau cu *usturoi* (NPtD, SFnFn).

Se *călcau* (BDmDm), cu o coadă de lingură fierbinte (IBV, NCnV, VICș, VMlL, VrTG), cu *melesteul* înfierbântat în foc (NBdBd, NCnV, VPuC), se frecau cu *monturile* (NPtPv) sau cu *nodurile* degetelor (BHgHg), se *păleau* cu *cutea* înfierbântată (IRgRg) sau cu o *piatră* (SVvVv), erau *stâlcite* cu *degetul* arătător (GCdCd), muiat în *gaz* (BMtMt, BPrPr, GCdCd), în *rachiu* (VrTCl), în *sare* (BCV, VMlL, VZrZr, VrBdBs) ori în *spirt* (GGrGr).

Acte magice Se descântau (majoritatea localităților) cu o *cute* încălzită în foc (BtRsRs, ITtTt), mai ales de către cineva care a omorât cu mâna un *orbete* (BtRpR), numit și *țâncul pământului* (IMnMn, NȚȚj, SPP). Se credea că are leac „cel ce a omorât un ghiorlan cu mâinile la spate" (BBzBz). „Dacî uciz unu de-aceala, ai leac la discântic" (BtSmR). „Omori un cățăl di pământ fărî ochi șî cu mâna ceea freci gâlcili șî sî trec. Cum o pierit cățălu, așa să piară gâlcile!" (BtRsRs). Se trag gâlcile și se descântă: „Gâlcă, gâlcă cât un bou/Fă-te mică cât un ou,/Cât un fir de mac,/Peste mare aruncat!" (SURs). Se pune un pui de *gușter* în spirt și se unge gâtul pe dinafară (BUU). Se prinde o *șopârlă* primăvara, se pune într-o sticlă cu untdelemn și cu untdelemnul se ung gâlcile (BHrHr). Se pune pe umflături o *broască* tăiată (VDmV). Se crede că dacă o femeie însărcinată șade pe un mușuroi de *cârtiță*, copilul va face gâlci. Se vindecă folosind țărână de la mușuroi (ICpP). Gâlcile „se trag îndărăpt cu undelemn de candelă" (IMșMș).

GRIPĂ I se mai spune *troahnă* (cele mai multe atestări), *trohniță* (GPP) sau *troană* (VrShB). Apare din cauza frigului, a umezelii, dar se poate căpăta și prin molipsire. Bolnavul manifestă o stare de sfârșeală, are fierbințeli, guturai, dureri de cap și amețeli.

Remedii Frecții cu *gaz* (BLPr, BMtMt, GPP, IRgD, NChCh, VDeV, VrVVș), cu zeamă de *hrean* (VrVV), *oțet* (BSoC, BUU, BtBB, BtDnH, ICsCz, IHrP, NGnGn, NVnL, VGrGr), *oțet* din floare de trandafir (BAA, BtCuCu, GBhBh, IȘpȘp, NIcA), *rachiu* (BPjPs, IRgD, VAP), *salamură* (SHR), *spirt medicinal* (BOO, IPlB, NBdBd, SȘTm) sau cu *mujdei* (BtBB, ICsCz, NPpP, SMoA, VȘtB). Băi fierbinți la picioare (toate localitățile), cu apă și *cenușă* (SBtBt), cu *tărâțe* de grâu (GCzB), *stroh* de fân (BtVdHț), zeamă de *hrean* (BCbV, GȚȚ) sau cu *sare* (GSS, ICpP, SFmFm, VPrPr). Inhalații cu *aburi* (GCoCo, GGhGh, VTnTn, VTvS), cu *fum* de făină de *porumb* (mai multe localități), de *busuioc* (NBțG), coji de *ceapă* (IMlMl, NIR), coji de *usturoi* (ITgBz) și flori de *romaniță* uscate, puse pe jar (VAlCo, VrJP). Se puneau și *ventuze* (BOO, BtII, IȚgȚg, SȘTm).

Ceaiuri de *boance* (SPjD), *boz* (SPnG), *busuioc* (BtRțC), din cozi de *cireșe* (VrPfC), frunze de *gutui* (IHO), rădăcini de *iarbă mare* (SPlC, VPdR), de *lemn galben* (VPdR), de *lumânărică* (BNbVs), *mentă neagră* (BtRțC, GCțCț, SML), de *nalbă* (BtGeA, VPdL), *patlagină* (VrPfC), *pelin* (SsaP), de mătase ori spice de *porumb* (ILnG, NȘȘ, SMM), de *mușețel* (toate localitățile), din floare de

salcâm (SML), de *spin* (NŞŞ), de *soc* (GCţCţ, ISrSr, ITnS, NPtS, SPnG, VrPfC), de *sudoarea calului* (SDcDc) şi de *tei* (BLO, BtVlVl, IHO).

I se dădea câte un pahar de *rachiu* (NZT, VrVVş) sau de *vin fiert* (BtDbB, BtSlD, ISrB, SpsA) amestecat cu *ardei roşu* (GBhBh, VVoS), cu *piper negru* (BPtF, GGG, NAA, VBcBc, VZrZr), *scorţişoară* (SCfŞ) sau cu *zahăr* (GCdCd). I se mai da un amestec de *lapte* dulce fiert, *ou* proaspăt şi *zahăr* (BHrC, NDlRg), *must de pădureţe* (SFsFs), *mujdei* (BMtPr, BtMiMi, IPiB, IPşB), zeamă din rădăcini de *hrean* (BVGd, BtDaB, NCnV), sirop de *ridichi* negre (ILH, IMcR, NSbSb) sau din rădăcini de *patlagină* (NVA).

Acte magice Bolnavului i se făceau oblojeli cu plante culese la *Ziua Crucii* (SPlC) şi era spălat cu *agheasmă* (SVmVm).

GUTURAI Boala este cunoscută şi sub nume ca: *gutunari* (BtCuCu, BtHH, BtHlD, GScC, ITtTt, IŢgŢg, NII, NTT, SHM), *troahnă* (BDmDm, BRşP, GCoCo, GPPj, IOO), *trohnărie* (NVnVn) sau *bâhniţă* (BSoC, BZZ). Apare din cauza răcelii (BBF, BHgHg, BtLnZ, IGlGl), a timpului friguros (BDrL, GII, IVnSS, NSbSb) şi a umezelii (toate localităţile).

Remedii Inhalaţii cu *fum* de *făină de porumb* (cele mai multe atestări), de coji de *ceapă* (BBhI, BCBl, BCV, BtAB, GPPj, IAcŞ, IVH, NBgG, NCdCd, SMhMh, SSaP, VAlCo), coji de *usturoi* puse pe cărbuni (IVsVs, NII, NTPr, SPsG, VAP, VPdR), din *stible* şi seminţe de *busuioc* aprinse (BBsA, BtBB, BtPlPl, IMlMl, NBţG, SGG, VrBdBs, VrVV). Se mai afumă nasul cu *ardei iute* (VBcB), pus pe cărbune (BCbM) sau pe *şparhat* (BtRoC), cu floare de *bujor roşu* (SVaVa), flori de *cimbru* (NGţGţ, SDaG, VTR), cu sământă de *cânepă* (NZT, NZZ, NBcBc) ori de *hrean* (ITtTt, NBtM, NCsD), cu *pleavă de fân* (VrPP), cotor de *mărar* (BCşCş, BOO), *putregai de răchită* (NŞŞ), cu fum de *tămâie* (ITtU, SDL) şi, mai ales, de *tutun* (BtDaB, BtII, GScC, GVlVl, IBP, IPşS, NSgSg, SCP, VBcB, VRGi, VrVlVr).

Fumigaţii se fac, de asemenea, cu *pene de găină* puse pe jăratic (BHrO, BNM, BtAB, BtMiC, GSS, ISrB, ITgC, NPeT, SML, SVvVv), uneori *de găină neagră* (SCpI, VAlCo) sau *de cocoş* (BBrCa, SMşB), cu *lână de oaie* (NChCh, NGnC, NVnVn, SHH, VVoO), *petică de fuior* arsă (BBF, BCşC, BtRpM, GVlB, IPşB) ori *catrinţă aprinsă* (BBzBz), păr din *coada pisicii* (BHgHg, BtVăS, NBtN), fum de la *copita calului*, când i se pune potcoava fierbinte (BtSmR, BtVdVd, ICpP, NIR, SBaBa, SMoMo, SPlC), de la *corn de vită* ars în foc (SMoA) sau de la o *unghie de vită* pusă pe jar (BtRsRs).

Inhalaţii cu *aburi* de la *pietre de râu* înfierbântate în foc, peste care se toarnă apă rece (BCH, BtAT, GCoCo, VPrPr, VŞtB, VrTCl), de la *cărămizi noi*, înfierbântate, udate cu oţet (BCbV, NRdB, VPdPd, VrBlBl), fiertură din frunze de *nuc* (BBlBl, BtGeA), fiertură din flori de *romaniţă* (BLO, BUV, SFoFo) sau de la

apă fiartă, în care s-au pus nouă prafuri de sare, atât „cât poate fi luată cu trei degete" (GSS).

Alte remedii Instilaţii cu *apă rece* (IBvBv, NPtS, NŢŢj, VOlT), *oţet* (BBuBu, ICsCz), *saramură* (BGfB, BtUţBu, SMM), *spirt* (SUlUl), *ţuică* de cazan (IMcR, NTmA, NŞŞ) sau cu *zeamă de ceapă* (BtHdHd). Băi fierbinţi la picioare, cu *apă sărată* (BHrO, BtUţS, BtVdB, GVV, IHO, VrPfC), cu apă fierbinte în care se pune *spuză* din vatră (NVnN) sau *muştar* (NŞG), *pleavă de fân* (BOO), *menta broaştei* (SFoO), frunze de *nuc* (mai multe localităţi), *sovârf* (ISL) etc. Oblojeli cu *hrean* macerat în *oţet*, pus în moalele capului (GBşP, NHB), cu *mămăligă* fierbinte (BŞtcmB, GNN, NZZ, VGvO) ori cu *tărâţe de grâu* opărite (BAC, BtDnH, IHlHl, NGrGr), puse pe piept. Frecţii în zona gâtului şi a pieptului, făcute cu *gaz* (BVGd, IPbP), cu *oţet* (BTrP, BtCuA, GCoCo, IOO, VLR), *zeamă de usturoi* (BtUţM, GŢŢ, IHoHo, SVS, VDeV, VrRcV), *rachiu* (ILB, NCCn) sau *ţuică* (VLL, VrTtBv).

Bolnavului i se dădeau ceaiuri fierbinţi din coji de *ceapă* (IMsMs), *tărâţe de grâu* (BUU), flori de *gherghină* (BMtPr), frunze de *leuştean* (IMsMs), de *mentă* (BMtŞ, IHlHl), de *nalbă* (BMtPr), din seminţe de *ovăz* (NGmT), flori de *romaniţă* (IMnMn), de *salcâm* (GMtMt), de *soc* (ITTu, IDbDb), de *trandafir* (GMtMt), de *tei* (toate localităţile) sau de *trifoi alb* (SGlGl, SZL). I se mai da să bea *vin fiert* cu *ardei iute* (BMtŞ, GMtMt), cu *piper negru* (BtDbDb, GBhBh, GGrGr, VRV, VrJP), *scorţişoară* (IBtM) sau cu *zahăr* (BHD, VIvIv), *rachiu fiert* cu *piper negru* (BDrDr, BTtTt, GCţCţ) şi *lapte dulce* fierbinte, amestecat cu gălbenuş de *ou* (BLpLp) sau cu *untură* de pasăre (BAA). Bolnavul consuma *terci* fierbinte din făină de porumb (BBL, GBcBc, VVoA) şi *hrean* dat pe răzătoare, amestecat cu *oţet* (BHrHr, BPjBs, BPtS, GNP, VGvGv, VMlL, VrTG).

Acte magice „Vinzi guturaiul la altul" (VScPt). „Te duci la altă casă, pui mâna la nas şi apoi pe clampa uşii" (BtRpR). Alteori, gestul este însoţit de următoarele cuvinte: „Gutunariu neu pe cleampa uşii" (SFnFn). Bolnavul inhalează un miros urât de putregai şi-i spune guturaiului: „Poftim, musafire, că dacă-i mai veni, iar te-oi cinsti!" (IHH). Suferindul aruncă un fir de aţă roşie pe drum, spunând: „Nu arunc aţa, ci troahna!" (VVoS).

HEMORAGII Scurgeri abundente de sânge apărute ca urmare a ruperii unui vas sangvin, dar şi din alte cauze. „Pierderi roşii" (BBbBb) sau „pierderi de sânge" (BtMtMt) „la soroacele femeieşti" (BCBl), „când merg rândurile prea tare" (BtBrBr). Pot fi provocate, uneori, şi de eforturile fizice exagerate.

Remedii Comprese la burtă cu *apă rece* (BŞtcmR, IPiB, ITnS, NBhI, SMM, SMoA, VBzR), cu *gheaţă* (IVsC, VrRRţ), cu *oţet* (cele mai multe localităţi) – *oţet* amestecat cu *cărămidă* pisată (SPlC) sau cu *ceapă* (GCU), *oţet* în care a fost ţinut *muşchi* de copac (ILnG), *oţet* amestecat cu *sare* (IScB), „cu zăr

cald" (SVaVa), cu *rachiu* (GCC, SDcDc, SMoA), *spirt* (SCfCf), *ţuică* (VrPfC), – cu *cârpă roşie* muiată în *oţet* (NDlDl, NGnGn, SHH, SSmŢ), *piatră acră* dizolvată în *oţet* (SŞM), comprese la tălpi cu *oţet* (SSaP, SVvVv) sau cu *slatină* (BBuB, IHlHl, NTmTm, SStSt).

I se da să bea *apă rece* (majoritatea localităţilor), apă în care fuseseră dizolvaţi *cărbuni* pisaţi (NGnC, NPtS), apă amestecată cu o soluţie de *piatră acră* (BMtR, BNbNb, BtUU), fiertură de *borş de budăi* cu rădăcini de *căpşuni* (NBdG), *rachiu de drojdie* cu albuş de *ou* (NIR), cu *cafea* (BCbV), cu *cretă* (IBvBv), cu „spuză de cenuşă caldă din sobă" (GGhGh), cu *dumbravnic* (NAA), plămădit cu *iarba lui Tatin* (VCsPt) sau în care s-a fiert rădăcină de *închegăţică* (NPpB), cu *mătcuţă* (BBzBz), „amestecat cu piatră de cojoace" (NZT), fiert cu *sare* (NCnV), cu rădăcină de *turta lupului*, dată pe răzătoare, şi *miere de albine*, după ce s-au lăsat la plămădit două-trei zile (NVA), amestecat cu *untdelemn* (NBtB, NCnV, NGmGm, SDL), amestecat cu fiertură de „ţărnă de la rădăcina curcudelului" (BMtŞ) sau „de sub perj" (BtŞtŞt), *ţuică* (SDhDhM, VLL) cu frunze de *bujor roşu* (VrBlBl) sau în care s-a plămădit rădăcină de *roghie* (VrShB), *vin roşu* sau *negru* fiert cu *căline* (BtIl), cu *sare* (VDeV), cu *scorţişoară* (SVaVa) ori amestecat cu *sânge* de porc (BLO).

Ceaiuri din buruieni cu floare roşie (majoritatea localităţilor), „frunze de barba ursului" (VPdR), „cozi de bostan" (IBvBv), rădăcini de *brăileancă* (BOrOr), de *bujor roşu* (BCşCş, BtCoCo, BtFrB, BtVdB, SDbDb, SUlUl), *buruieni pătate* (NHB), *busuiocul câmpului* (NPşPş), de *captalan* (BBuB), *cimbru* (GBcBc), din flori de *cireş* (SZL), frunze de *coacăze* (VRGi), flori de *gălbenele* (VPdR), de „holbură care creşte printre nuielile gardului" (BVGd), *iarba lui Tatin* (BOrOr), *iarbă mare* (BNM, BtNbNb, IŞpŞp), *iederă* (VPdL), *lămâie* (SClB), *lemnul Domnului* (BtDnH), din flori de *liliac* (BMtPr, SZL), de *mac* (ILB), *mătcuţă* (GBcBc), din frunze de *nuc* (ICsP), de *pelin* (IŞpH), de *pojarniţă* (BSoC, ICsP), *Poala Sântămăriei* (GPP, VRGi), din rădăcini de *porumbel* (VRR), de *roşcova pământului* (NIR), din *roşcove* de salcâm (GPP), din „rupturi bune şi rupturi rele" (VGvGv), de *scorţişoară* (SSjSj), floare de *secară* (BCţBo, SMhMh), de *secărică* (SClB), *sfeclă roşie* (SBtBt, SStSt), *sânger roşu* (BMtMt), *sovârf* (NIcA), de coajă de *stejar* (BBlBl, BCbV, BtPlPl, SZC), din *stânjenel albastru* (NIR), de *surguşi* (GCţCţ), *traista ciobanului* (BtCuCu), *trandafir roşu* (SFrFr), *trifoi roşu* (NVnN), *troscot gras* (BVGd, VTnTn), de *vâsc* (SPnG), *unghia găii* (VZrZr), din rădăcini de *urzică moartă* (BRşP, BtRţC, IPbP, VrBlG).

Acte magice Îi înnoda trei fire sau trei şuviţe de păr în creştetul capului (BtVdHţ, IŞpŞp). Bolnavul trebuia să bea ceai din cenuşă de *noduri de pânză* (NCsM, SVmVm), din *cruci* de la miezul de *nucă* (SVmVm), din *vreascuri* sau *găteje* care se opresc la pârâu (BŞtcmR, SDM), „din cioplituri de lemn de la propteaua gardului, tăiate îndărăpt" (VVşVş), „sî rad în sus câti trii surceli di la noauî propeli di gard şi sî faci ceai" (VPrPr), din „rădăcini de urzici cu chir şi trei surcele de la trei proptele de gard, cioplite în sus" (GBşP), „frunze de stejar fierte împreună cu trei surcele, tăiate în sus de pe trei proptele de la gard". Ceaiul se bea rece şi se spune: „Cum opreşte propteaua gardul, aşa să proptească boala!" (IŞpŞp). I se mai da să bea „zeamă din ramuri de liliac. Iei câte o mlădiţă de pe fiecare creangă, ori cinci, şapte, nouă, şi le fierbi înfundat" (NChCh).

HOLERĂ Afecţiune gastrointestinală acută, foarte gravă, contagioasă. Epidemiile de *holeră*, care au bântuit cândva, au rămas în amintirea oamenilor ca nişte pedepse dumnezeieşti. I se mai spune *coleră* (BŞtcmB) sau *cotârcă* (ITtU). Apărea prin molipsire (toate atestările). Se manifesta prin dureri de stomac foarte mari. Bolnavul, „se încârliga de atâta durere" (NBB), „îl chinuia treapădul" (BtML), „vărsa necontenit" (VZZ). Apariţia molimei era precedată de anumite semne: eclipse (BSoC), cutremure (VAlCo) şi, mai ales, războaie (BHrHr, BVL, BtVdB, GNP, IŞpH, NCsM, SFoŢ, SFnFn, VBcB, VrCrR).

Holera este imaginată ca „o bătrână urâtă, despletită, care umbla prin sate cu furca ori cu secera" (NBB). Se oprea pe la case şi „cerea de mâncare ori să fie apărată de câini" (IMcR). „Cine n-o ajuta era pedepsit" (SVaVa). Se însoţeşte uneori cu *ciuma*, dar este mai puţin rea. „Ciuma-i o boalî; ie-i cu mătura. Dacî vini boala ceea, puţânî lumi rămâni. Îi măturî cam pi tăţi... Rar cari rămâni di la ciumî. Şî holera-i tot o boalî. Holera-i cu grebla. Di la holerî mai rămâni. Pin greblî mai rămân, oricât îi ţâni ie. Mai rămân" (NStSt).

Pentru stăvilirea *ciumei* şi a *holerei* se lucra o *cămaşă*: „Nişte femei mai bătrâni, primeniti, făceu o cămeşî nouă di cânipă, lungî până-n pământ. Acu au ţăsut-o, acu au croit-o, acu au făcut-o. Una o croia, una o cosa cu pui, încheietî cu mâna, ş-o puneu la respinteni, acolo, gios pi iarbî. Cari-o găsă zâcé bodaprosti, sî niera di ie, o lua, ş-atunci sî zâcé cî sî pierdé ciuma şî holera" (BOO).

Remedii Bolnavii erau trataţi cu fiertură din buruiana spinoasă numită *holeră* (mai multe localităţi) şi oblojiţi cu *zârnă* (BHgHg). Copiilor li se punea la gât o legătură cu *piper*, *usturoi* şi *pucioasă* (IŞpH, SBiBi, VrVlVr). „Sî lua cămeşa di la un copchil bolnav di holerî, sî luau şî hainili şî sî-ngropau la răspinteni" (BŞtcmB).

IMPOTENŢĂ Neputinţă bărbătească (BBF, BtBrBr, BtPP, IRR, NBgT), lipsă de vigoare, secare a puterilor trupeşti (BBzD, BtVlVl, SIC, VRbD), imposibilitatea săvârşirii actului sexual. Despre cel neputincios se crede că a fost *legat* (mai multe localităţi) „cu chedică de la mort" (BtML), „cu aţă de la întors viţeii" (BtVdB), prin farmece (BCV, ITtU, GŢŢ) sau că a fost *înfrânt* (GCzCzv, VFC), din cauză că „nu i-o dat când i-o trebuit" (VGvGv).

Remedii Ceaiuri din buruieni de *frânt* (BVL), de *coada calului* (VrBlG), *frânturică* (BBsA), *iarbă mare* (VrVVş), *laptele câinelui* (ICuCu), *osul iepure-*

lui (SFoŢ), *pătrunjel* (BBsA, BBuB, IVsVs, NGnC), din *găciulii* de *scai voinicesc* (VGvGv), din buruiana numită *sculătoare* (BAA), *sculăței* (NChB) ori *sculățică* (SMşB), ceai amestecat cu lapte de *susai* (IPbP). I se mai dădeau: *gândaci de frasin* cu rachiu (BBsA, BtCuM, ICuB, VDmV, VPT), „nouă gândaci de turbă plămădiți, două săptămâni, într-o jumătate de kilogram de țuică" (NVA), *vin roşu* (SDaO), *inimă* crudă de găină (NGmT), *fudulii* de berbec (BtRpM) sau de *porc* (BtCuM) şi friptură de *găină neagră* (SDaO, VAlCo).

Acte magice Se descânta *de dezlegat* (cele mai multe atestări), cu un fir de păr de la persoana bănuită că l-a *legat* (SDbDb), adesea la un *hotar*, unde suferindul se dezbrăca şi îşi lăsa hainele acolo (ISBr). Efectul dorit îl putea obține doar „bătrâna care l-a legat" (BBzBz). „Cine l-o legat, aceea trebuie să-l dezlege" (SSdSd). Descântătoarea „îi scotea acul de la mort pe care i l-a înfipt în haină" (IMlC). Era descântat cu *acul* cu care s-au cusut hainele mortului (NSgV, VrVlVr). Se înroşea acul în foc şi se îndoia până intra cu vârful în urechi. Acul îndoit se păstra (IPşS). Pentru *dezlegat* se folosea şi *piedica* de la mort (NŞG, SVmVm) sau *țărână de pe mormânt* (GŢŢ, IDlP, NCdCd, VDeV).

În acelaşi scop se folosea şi *legătoarea* cu care fusese castrat un tăuraş (VTnTn). Bolnavul se încingea cu sfoara respectivă, iar după ce se termina descântecul, o da pe apă (GŢŢ). Se folosea, de asemenea, frânghia de la coarnele vacii. Aceasta era pusă la muiat, iar apa i se dădea celui descântat să o bea, în timp ce femeia spunea: „N-am dezlegat vaca,/Ci pe cutare bărbat!" (BtRmRm). Uneori se descânta şi cu *țăruşul* de care fusese legat un cal (VrRŞ). Descântecul *de dezlegat* se spunea „la crucea căruței" (NPşPş) sau „la una din roțile căruței" (IHlHl), unde femeia implicată „spăla puşca şî 9 cepuri de la butoaili cu gin şî li trecé prin spchițâli căruții" (ITtU). Dezlegarea se făcea cu „vin fiert, 9 mlăji de la vie şi o găină roşie descântată" (VCsPt) sau cu o *găină neagră* (VrTCl).

„Cel neputincios mergea la o punte peste pârâu, făcea în ea o gaură cu sfredelul (cu mâinile la spate), trecea apă prin gaura aceea, strângea apa şi se spăla pe organul genital" (BSoC). Lua seara un *car de lemn* şi, până la ziuă, îl desfăcea: „Cum am discleştat caru, aşa sî sî dizlegi boala" (IIA). „Dezlega noaptea altoiuri" (BPjBs), adică „nouă hultuoane de măr, păr sau butuci de vie" (BOrOr). Era dus „prin popchi" (SSdSd), i se făceau rugăciuni (BŞtcmR), slujbe la biserică (NHB), „îl ducea la mănăstire sau la sfânt" (BtRțC).

INCONTINENȚĂ Se are în vedere numai afecțiunea de care suferă copii. Apare din spaimă (BCțBo, BtCuCu, NGmGm, NII, SVjVj, VDeV), îndeosebi din cauză că bolnavul s-a jucat cu focul (BUrUr, BŞtŞt, GSvSv, NVA, SVtVg, VrBlG). Se manifestă prin eliminarea involuntară a urinei. I se mai spune *scăparea udului* (cele mai multe localități) şi *zăpreală* (VrVlVr).

Remedii Cele mai multe leacuri prezintă un substrat magic. Excepție fac doar ceaiurile: din semințe de *anason* (VPdR), de *barba ursului* (SSmŢ), cozi de *cireşe amare* (BPtF, BtBB, SDC), *cojocul lupului* (GMtMt), din rădăcini şi frunze de *pătrunjel* (IPlB, VZrZr), rădăcini de *sudoarea calului* (VPdR), din vrej de *tiutiunaş* (BMtPr) şi rădăcină de *zmeu* (SBtBt).

Copilul era bătut uşor cu o mătură părăsită (BCşCş, BLL, GCțCo, GPP, ICuB, NpeT, NVnVn), în trei seri consecutive (BBuB, BtVdB), îl atingea de trei ori şi îi spunea: „Cum îi mătura părăsâtî,/Aşa sî-ți părăsăşti tu naravu" (VrVV). Se descânta cu mătura părăsită în jurul patului (IOO, IRgRg, NŞG), apoi se afuma copilul cu mătura aprinsă (BVGd, BtClP, ISnS, NVnL, VrTG). Se folosea şi mătura de la biserică (BtVdB, ISC, IŞpŞp, ITgC, VrBlP) sau o mătură de cetină (NCCn) „înscânteiată" (IPbP), cu care bolnavul era lovit „pe neştiute" (VrPfC) sau chiar în timpul somnului (ICpP, VrBlP).

Copilul era atins la spate cu mătura aprinsă, de trei ori, mai ales dimineața, la sculare (BPtF, GBşP, VCsM), înainte de a se fi spălat (VrVVş), zicându-i-se: „Lasă năravul vacii/Şi ia năravul porcului!" (VrBdBs). În timp ce era lovit, i se mai spunea: „Eu nu bat copchilu,/Bat frica,/Sî sî ducî di la copchilu neu" (SVtVg). Alții „puneau copilul cu capul în piuă şi-l băteau la fund cu mătura părăsită" (NPtS). La sfârşit, se mătura de la copil înspre uşă: „Cum sî măturî gunoaiele, aşa sî sî măture spaima di la copchil" (BOO). „Luai o măturî părăsâtî şî bătei în pat, sî părăsascî naravu. Dupa aceea, mătura o punei pi foc" (SFrFr).

Tot împotriva spaimei, copilul era afumat cu cârpa cu care fusese spălat un mort (BPjBs, BŞtcmB, BUrUr), cu *tămâie* de la biserică (cele mai multe atestări), cu o aşchie din rama unei *icoane* (IŞpŞp), cu câteva fire de păr de la câinele care îl speriase (BtCuCu, NVA) sau cu frânturi de *cuiburi* părăsite de păsări (VrRRț, VrRŞ). Când dormea, îl afumau cu „nouă păpuşi făcute din cârpe părăsite", după care păpuşile erau aruncate (VrBlG). Bolnavul mai era afumat şi cu o bucată din funia clopotului de la biserică (IPşS).

Dacă suferindul era băiat, se scotea din pământ „un pripon părăsât" (BtAvAv) ori un *țăruş* (mai multe localități) şi era pus să urineze în gaura respectivă. Apoi se bătea la loc priponul sau țăruşul (BtSlD, IIA, NBhI, NCsM). „Se ducea tata cu el la arie, scotea parul din mijloc, de care se legau caii când treiera, şi punea copilul să se urineze în gaură" (VrPfPf). Bătea un *țăruş*, apoi îl scotea, punea copilul să se urineze în gaură, punea țăruşul la loc şi zicea de trei ori: „Cum stă țăruşul, aşa să stea şi udul copilului" (BOrOr).

Prin alte sate, duceau copilul la cotețul porcilor şi-l tologeau de trei ori în aşternutul lor (VGrGr, VTvS). „Puné copchilu sî facî curat la porc şî-l tăvăle peacolo, zicând: Lasî obiceiu tău/Şî ie obiceiu porcilor" (VPdPd). I se dă *stroh* de la porc şi i se spune: „Cum nu se scapă porcul în stroh,/Aşa să nu se scape copilul în pat" (VŞtB). Se ia *culcuş* din aşternutul porcului, se duce în locul unde doarme copilul şi se zice: „Aşa cum porcul nu se udă în aşternutul lui, tot aşa şi copilu ista" (BtII).

În acelaşi scop, li se da copiilor să mănânce *coadă* de purcel friptă (IEB, IPiB, ITnS, NAA, VRGi, VRbS), *rât* prăjit (SSaP), numit şi *surlă* (ICsC, ISrB, VVoS), *nagâţă* de scroafă (NPtPv) sau *mitră* de purcică neagră (NCfB, VIvPg). Li se mai da să mănânce capătul înnodat care rămâne de la *chişcă* (BOnTţ, NSgV, SFnFn), *băşica porcului* friptă (BVL, IMIMI) şi pieliţa de la *rânza găinilor*, uscată şi pisată (BPjB, IPşB, NGmT, NTPr, SZL). Se ard *noduri* de sfoară sau de frânghie şi li se dă copiilor *scrumul*, să-l bea amestecat în apă (NBţG, SURs). Copilul era pus să înghită un *nod* de aţă de la începutul pânzei (ICpI).

Alte remedii Bolnavul era scăldat „cu hiare găsite şi cuiburi părăsite de păsări" (VrRŞ), ori i se trecea un *cărbune* aprins, de nouă ori, prin gura cămăşii (GSvSv). Un loc aparte îl ocupau descântecele *de spăriet* (BCţBo, BVGd, NGmGm, NII, NSBj), spuse mai ales *vinerea* (BCH, BOO, IScS) „la trei lumini" (BMtMt) sau „la trei sfârşituri de lună" (NPtS). Descânta: „Cârţa te-o făcut,/Cârţa te-o născut,/Mânî dreaptî ţi-o dat,/Sî fii voinic a te-apara/De leu şi leoaică./ Spăriet din braţî,/Spăriet din faţî,/Spăriet di gios,/Spăriet di bataia cânilui,/Di troscâtu lemnilor,/A gardului,/Di cotcodacu găinilor,/Spăriet di 99 di feluri!/Sî ti legi,/Sî ti culegi/Di la Domnica,/Din creştitu capului,/Din auzul urechilor,/Din rădăcina dinţâlor,/Din faţa obrazului,/Sî rămânî curatî,/Luminatî,/Ca Dumnezău/ Şi Maica Domnului!" (SPjD). Sau: „Dimineaţa mă sculam,/Pe ochi mă spălam,/La câmp alergam,/Toţi spărieţii-i adunam,/În hârtie îi împachetam/Şi în Marea Neagră îi aruncam!/Şi acolo vor odihni/ Şi acolo vor proslăvi/Şi acolo vor închili,/Dar cutare să rămâie curat,/Luminat,/Să nu se mai ude în pat" (BtCuM). Descântătoarele se foloseau de „o cârpă arsă" (BtGeD), „buruieni de pe trei morminte" (IVsVs), „paie de la fulgerătură" (NBrBr) etc.

Erau duşi să le citească un preot (BtUţS), „îi stropea popa cu agheazmă" (SVjVj) ori se dezbrăca preotul pe ei (NHB, NZZ).

INIMĂ REA I se mai spune „buba inimii" (VrBlP), *alean* (mai multe localităţi) şi „amărăciune" (IVH). Se manifestă prin „supărare mare" (BtVP), omul *tânjeşte* (BtCuCu, IŞpŞp), se fereşte de lume (BCBl), „umblă anevoie" (BTrP), nu are poftă de mâncare (BtDeDe, IBtBt, NBgT). Suferindului îi apare, uneori, „ca o jupuialî pi mâni şî pi chicioari; îi crapî buzâli" (GPcPc). „Îl doare inima" (BtUţS), „se topeşte pe picioare" (SRdL), „nu-l poati agiuta nimi" (VRGi). Este o suferinţă care apare din *năduf* (BtVdB, GGG, ISrSr, SSjSj, VAP, VrVVş), din *scârbă* multă (ITtTt, NPşPş), „dintr-o pagubă mare" (BtII) sau „aşa, cum spune cântecul: Codru di ci-ngălbeneşti,/Omu di ci-mbătrâneşti ?/Codru di zapadî grea,/Omu di inimî rea" (NChCh).

Remedii Nu prea sunt (mai multe localităţi). Să uite omul de supărare (BBbI, BUBb, BtVlVl, IVV, NCsD, SClSm), „sî-şi facî sângur inimî bunî" (BtSlD). Se vindecă cu bucurii, cu mângâieri şi multă răbdare (BtClP, BtPlPl,

IOO, NGrGr). „Nacazu-i pintru oamini, ii îl duc" (SDhDhM), dar omul nu trebuie să uite că „supararea cum vini aşa sî duci" (VAlCo), „voia bunî-i leacu" (BtDaE).

IZDAT I se mai spune *ceas rău* (ITtU), *di dat* (BVGd) ori *soarte de mâţă* (GVlVl, ICsC, NŞG, VPdPd, VRGi, VŞtB). Se manifestă prin dureri de stomac (BTtV, BtRoRo, ITtU) şi greţuri (BVV). „Sî sui un boţ di la stomac, ti zgârâi pi gât, tuşăşti şî nu poţ varsa" (VRGi). Apar bube pe tot corpul (BOnTţ, BVGd, BtShSh, VRR, VrBlG), „omu slăbeşte pe picioare" (VŞtB).

Se capătă din *dat* (BCBl, BHrO, BOnTţ, VrBlG), din *bolmoaje* (BVGd), din *farmece* (BOrOr, ISC), din cauza unei călcături „în ceva spurcat" (NPtS). Se credea că cineva i-a dat bolnavului o băutură otrăvitoare (BŞtG, BtTdTd, GCdCd, GMtMt, ISpSp, VGrGr, VrBlP), i-a pus în mâncare sau în apă „plod de mâţă" (VŞtB), un praf făcut din *culcuşul* în care a fătat pisica (GVlVl), *soartă* (placentă) de mâţă (ICsC, NŞG, VRGi) ori *sălămăzdri* – „on fel di nişcoriţ di gunoi sau di apî, cu chicioari multi" (VPdPd).

Remedii I se da suferindului *argint viu* (GVlVl, VRGi, VŞtB), apoi ceaiuri de *arginţică* (VrBlG, VrBlP), din buruiana numită *cinci degete* (NŞG), *de dânsele* (NŞŞ), *patlagină* (ITgC, NRVa, VrBlP), *podbal* (BtVdB, VrBlBl), din buruiana *şapte daturi*, care „are floare galbenă şi înfloreşte pe vremea prăşitului dintâi" (BVV) sau din seminţe de *varză* (VrBlG, VrBlI).

Acte magice Cel ce i-a provocat boala trebuia să-i dea suferindului *apă din pumni* (VGrGr): „be trii zâli, di câti trii ori pi zî, apî din pumnii celui bănuit că i-o dat" (VPdPd). Se puneau trei fiare, înroşite în foc, în apă rece, şi îl spăla pe bolnav cu zeama aceea (NPtS). Se descânta *de desfăcut* (GMtMt), urmărindu-se alungarea diavolului: „La cap,/Cap de comanac,/La inimă,/Inimă de vidră,/La picioare,/Picioare de gligan;/Cocoşu făcu ouă roşii;/Gospodi Cosmina,/Cine n-are cruce,/Să nu vie la cruce/Să fugă de cruce,/Cine n-are cruce,/Să nu treacă peste cruce./Fugi, sabie diavolească,/Că vine sabia îngerească,/Cinci săbii ascuţite,/Câte cinci sunt sorocite/Să taie Necuratul!"/(...)/Izdat nebotezat,/Ieşi din inima lui,/C-ai intrat nechemat;/Cu crucea te voi boteza,/Cu tămâie te voi tămâia,/Cu apă mare te voi spăla,/Ieşi, drace,/Că n-ai ce face!" (VMlL).

ÎNEC Imediat ce a fost scos la mal, cel salvat de la înec este aşezat pe un loc înclinat (BtPlPl, NGnGn, SMşB, VPnC), i se deschide gura, să-i curgă apa (IVsC), apoi i se face respiraţie artificială (BBsA, BUV, BVV, BtLC, BtVlVl, GCdCd, GCoCo, ISrSr), mişcându-i-se mâinile (mai multe localităţi), îndeosebi „mâna dinspre inimă" (VPdPd). Este ţinut cu capul în jos şi picioarele în jus, până curge apa din el (majoritatea localităţilor), „îl leagă de un pom, cu picioarele în sus şi cu gura deschisă" (BLO) sau „îl leagă pe o scară, cu capul în jos"

(NPtT) şi îl scutură bine, să iasă apa din el (BOO, NII). „Îl pui pe umăr, cu capul în jos, şi mergi cu el" (VRbS). „Se ia omul în spate, cu picioarele în sus, şi se aleargă cu el până iese apa" (SCjCj). Îl apucă de picioare şi îl învârte, ca să dea afară apa înghiţită (BPtG, GBhBh, GNN, GPP, VDeV, VIvPg, VPrPr, VrBPr, VrPfC, VrTCl). Îl scutură (SAA) şi-l vântură (NPtPv).

Este aşezat cu burta pe braţele salvatorului (BtMiMi), pe genunchii acestuia (SFoO, VPdPd) sau pe umărul lui (BHrP, GGG) şi este apăsat pe spate (IPiB). Este apăsat pe burtă sau pe stomac, să iasă apa afară (IBP, IHlHl, NŢŢj, VrTG). Se pune cu faţa în jos (BHB, NAA, NVnVn), pe un teren înclinat (VTnTn), cu burta pe un muşuroi (BtSlD, VGvO). Este aşezat cu capul spre apă, „ca să iasă apa" (IPrPr), cu burta pe un drug (IVsC), pe un lemn (IŢuŢu) sau „pe scoarţa cotigarului" (BOrOr).

JUNGHI Durere musculară acută, care „apare fulgerător" (SUP) într-un punct de pe suprafaţa corpului. Se simte mai cu seamă sub coaste (BBlBl, BtRpM, GCoCo, IMlC, NVnVn), adesea în partea stângă (BAC, BtMeS, IMcR, VZrZr), dar şi sub piept (SFnFn, SPoPo, VAP, VRGi), „în coşul pieptului" (BtCuCu), în spatele plămânilor (BCşCş, GCC, GGrGr, IPrPr, NBhI, NII, VGvO, VrBPr) şi în zona şalelor (BBsA, IVnVn, SFoO). Specificul acestei nevralgii constă în intensitatea ei şi în durata relativ scurtă: „doare pătrunzător" (NChCh), „o dureri sacî, ascuţâtî" (GBşP), care „te încleaştă într-un loc" (BtPlPl), te înţeapă (BtCuCu, GCzCzv, VRbD, VTnTn, VrPfC), te săgeată (NPtT, SDL, SFmFm, SVaVa), „ti spargi durerea" (SFnFn), „ti strângi" (BtGeD), îţi taie răsuflarea (BSoC, ISrSr, IŞpŞp, NPpB, VRbS), „ti ţâni tari, da nu mult timp" (GPcPc), „apari şî dispari" (BUV), „cum vini, aşa sî duci" (BtŞŞ). Apare din răceală (cele mai multe localităţi), mai rar „din pălitură" (NPtD).

Remedii Se căuta locul dureros cu ajutorul unui gălbenuş de ou proaspăt. Se purta gălbenuşul pe pieptul sau pe spatele bolnavului, până se spărgea (BŞtcmR, GCC, GCţCo, GGhGh, VBzBz, VrMrP, VrRRţ). Acolo era junghiul (BUrUr, VGrGr, VIvIv, VZrZr), „în locul ăla-i durerea mai mare" (BCşCş). Peste gălbenuşul spart se punea o legătoare de câlţi cu: *cărămidă* arsă pisată (VrBlBl, VrMrP), *ceapă* fiartă (IPiB), *tărâţe de grâu* (BBzB, SDaO), *hoştină* prăjită (IPiC, VGrGr), *hrean* dat pe răzătoare (ICuB, ITT, NŞG, SClB), *piper negru* (BŞtcmR, VCsPt, VGrGr), *rachiu* (GGhGh, VrMrP), *tămâie* (BŞtcmB, VCsCs, VrVlVr), *tutun* mărunţit (VrBlBl) sau *ţuică* (GCzB, VrBlG). Se mai făceau oblojeli cu *boz* (NCnV), *lemnul Domnului* fiert în vin alb (SDcDc), rădăcini de *leuştean* opărite (VPdR), *pojarniţă* (NCnV), şi *săgeţică* (VPdL, VPdR). Pe locul dureros se punea o *cărămidă* fierbinte (BOH, BPjBs, BtUţS, IHlHl, ILnG, IŞpH, NRdB, VŞtB), *nisip* înfierbântat (BtClP, SDbDb, SSmŢ, SSrZ), o *sticlă* cu apă fierbinte (BtRsRs, ITgB), un săculeţ cu *făină de porumb* fierbinte (SUlN, SSmŢ) ori cu *sare* încinsă (BUV, GCzB, VVşVş).

Acte magice Junghiul se leagă cu *aţă* (BDrDr, IMlMl, SDL), „cu un curmei" (VBzBz), „cu fuior" (BVV) sau „cu sfoară de cânepă" (VAlCo), *în cruciş* (BBuB, IRgD), *în curmeziş* (BBlBl), *în diagonală* (BSoC), *de la umăr la brâu* (BDrDr, BtHhI, IMlMl, SDL), cu *sfoară de cânepă* „sucită îndărăpt" (BtRţC), cu „cercătură din cânipa pusî la murat" (IMsMs) ori cu *fuior* uitat în cânepă (BHgHg, SCP, SVjVj). Uneori, *aţa* de cânepă „se împletea cu mâinile la spate" (IMsMs), se muia într-o ulcică cu apă neîncepută şi se descânta cu ea" (BtLnZ), apoi „i se făceau nouă cioturi" (BtDaB), nouă *noduri* (BVL, BtCuM, BtGeD, IBlM, NBţG, SCP, SZL, VBcBc, VrMM) sau „nouă unghii" (NIR). Mai rar, se înnoda de trei ori (BBzBz, IMlC, IRgG) sau „de atâtea ori câte munci are cânepa" (SBrM).

Când se legau nodurile, se spunea, pe rând, după câte noduri erau: „Nu înnod aţa,/Ci înnod junghiul" (NguC). Sau: „Tu, junghiule, eu te-oi lega,/Tu, junghiule, nu junghia" (BtCuM). Apoi se descânta: „Cânepa într-o dzî s-o samanat,/Într-o dzî o crescut,/Într-o dzî s-o cules,/Într-o dzî s-o uscat,/Într-o dzî s-o dus la tochitoari,/Într-o dzî s-o tochit,/Într-o dzî o spalat-o,/Într-o dzî o uscat-o,/Într-o dzî o bătut-o,/Într-o dzî o răgelat-o,/Într-o dzî o făcut-o caiere,/Într-o dzî o tors-o,/Ş-o spalat-o,/Ş-o ţăsut-o,/Ş-o făcut-o pânzî,/Într-o dzî o făcut-o cămeşî/Ş-ntr-o dzî o rupt-o./Aşa să se rupă junghiul/De la [...] cutare!" (VŞtŞt).

Aţa cu care era legat junghiul, „pân-a nu asfinţi soarili", se dezlega a doua zi „pân-a nu răsări soarele" (SBrM). Uneori se purta însă *trei zile* (BBzBz, BVL, BtCuM, IBlM, IHrP, NBţG, NUU, VBcBc, VrMM), *o săptămână* (ICuB, SFmFm), *nouă zile* (BtGeD, IVsC, SVjVj) sau *până îi trecea durerea* (BtDaB, BtRţC, SFrFr). După ce o dezlega, *aţa* se arunca pe foc (BtDaB, IBvBv, NBţG), pe o apă mergătoare (BVL, BtVdB, IHrP, NIR, SFrFr), „să se ducă boala pe apă" (ICuB), se ascundea „într-o trestie" (IRgD), se lăsa „în crucile drumului" (BtGeD), „la răspânteni" (VrMM), „se arunca într-un loc ascuns" (NII), „într-un loc părăsât" (SFmFm), se lega la un par din gard (IBlM), se punea „pe o propté di gard" (ITnTn) ori „sub treucî la porci" (IMlC).

Se descânta cu cuţitul: „A plecat Ştefan cel Mare/Pi cali,/Pi carari,/Calari pi şapti cai,/Ca sî cati oastea./Oastea n-a găsit-o,/Şi-a găsit junghiu/La Ion./Cu cuţitu l-a tăiat,/El pe loc s-o-mprăştiat/Şi Ion a rămas curat,/Luminat,/Ca Maica Domnului/Ce l-a lăsat!" (VrVV).

Se duceau boii la malul unei ape curgătoare, erau lăsaţi să scurme pământul cu coarnele, iar ţărâna rămasă pe vârful coarnelor se lua şi se punea pe locul dureros (BtSlD). Se scoteau *nodurile* din trei scânduri de brad, se ardeau, se amesteca cenuşa cu apă neîncepută şi i se da suferindului să o bea (NChB, NPtPv, VrRŞ). „Bolnavu scoati trii *cepuri* din scândurili di la gard, li cerbi şî be apa ceea" (NZZ).

LEŞIN Pierderea temporară a cunoştinţei. Afecţiunea este cunoscută şi sub numele de *bătaie de inimă* (BtRţC). Persoana respectivă ameţeşte, devine palidă, simte vâjâituri în urechi şi cade jos. „Îşi iesî din sâmţâri“ (IStF).

Remedii Prima intervenţie, care trebuie să fie promptă, constă în stropirea suferindului cu apă rece şi lovirea cu palmele peste faţă (toate localităţile). I se dă pe la nas cu *oţet aromat* (BCbV, BHD, GCţCo, GPP, IBV, ICcCc, NBrBr, NTmA, VLL, VrBPr), *oţet tare* (BtClP), *oţet de trandafiri* (BLO, IŞCb, VPdPd) sau cu *fum* de la cârpă aprinsă (GGG, NGrGr, SMM, VGrGr), de la *baligă de cal* (GMtMt), plante ori substanţe cu miros înţepător (BMtPr, VCsPt, VTnTn). Trebuie mişcat din locul unde a leşinat (BtVdB, GNB, IPlB) şi scos la aer curat (BUU, GCţCţ, IBB, IMnMn, NIcA, NSgV, SZL, VOIT). I se agită mâinile în sus şi în jos (BtDaE, GPcPc, ILH, ITgBz, IVsC, NVnN, SFnFn, SHB, VAP), i se face respiraţie artificială (BLpLp, GCU, IBlM, NŞG, SFoŢ, VŞtB, VrBlBl, VrRŞ).

Alte remedii Frecţii cu apă rece şi oţet în dreptul *inimii* (BPjB, BPjT, BtŞtŞt, BtVdHţ, SMşVţ, VRR, VrBdBs), la *tâmple* (BOnTţ, BtGeD, ICpB, SSdSd, VrJP, VrPfC) şi la *încheieturile mâinilor* (SVaVa, VBzR, VrSR). Comprese cu apă rece la *inimă* (BOrOr, IMlC, NGnGn, NPtD, SDbDb, SPnG, VRbD) sau la *furca pieptului* (VTR). Este strâns de *degetul cel mic* (GUT, IMşMş, VCC, VPT), înţepat cu acul în *degetul mic* de la mâna stângă (BtCuCu, BtFrB, NBdG, SDaO, VCC) sau muşcat de degetul respectiv (BCţBo, BMtMt, GCC, NBdBd, NGmT, NVnL, VAlCo). I se înţeapă buricele degetelor de la mâini (BtII, BtUţS, GNP, IMlMl, ISrBr, ITT, NChB, SLRt), „să-i deie drumul la sânge“ (ITgB), este tras de nas (SDM), de urechi (VBcB), „i se trage limba afară de două-trei ori“ (VrTtBv) ori este muşcat de ureche (IŞpŞp). I se dă să bea *apă* îndulcită (BtPlPl, BtRmRm, NŢŢj, NZT, SBtBt, SDhDhM, SSjSj, VGvGv), *lapte* dulce (SBrM) şi zeamă de *lămâie* (BtRpR, SStSt).

Acte magice I se dă să bea agheasmă (SŞM), mai ales „agheazmă de la Bobotează“ (BBF) şi „este spălat pe faţă cu apă sfinţită“ (NSbSb).

MĂTREAŢĂ I se mai spune *hâră* (BtGeA, BtŞnŞn, SHrHj, SDhDhM). Se manifestă prin descoamarea pielii capului, care „se cojeşte“ (BHrO), „se macină“ (SClBr), „se scămoşează“ (VPnC). Apare din cauza necurăţeniei (BCţBo, BSoC, BtCoCo, BtDaE, BtII, ICpP, SML, SPsG, VVoS), a unor griji mari (BPtF, BtMiC, BtŞtŞt, ICuCu, ILL, NPeT, SCpI, SDM, SDcDc, VVoS), din supărări (ICuB, IPşB, ISnS, NChB, SDbDb, SPsA), dureri de cap cronice (BCbV, BPjP, BtAB, GPcPc, ILnG, NAA, NRdB, SLL, VAP, VPgM, VŞtB), din oboseală (BtPlPl, SPlC), dintr-un lucru spurcat (VPT) sau pentru că „o pus capu pi sacu cu făinî“ (SBiBi).

Remedii Se curăţă părul cu ajutorul unui pieptene de os, cu dinţii mărunţi (BtDbB, IHHm, VOIT), numit şi „pieptăn de lăut“ (NVnL) sau „ţigănesc“ (ILH), cu pieptene *împiedicat* (GTvTv, VAP), în dinţii căruia „esti împletit, di douî ori, on hir di aţî subţâri“ (VPdPd). Spălături pe cap cu fierturi din rădăcini de *boz* (BtLC), de *boncane* (SGlGl), de *brusture* (BMtPr, BtClP, IBlM, ICuCu, SMşB, VPdR, VrSR, VrTCl), de *busuioc* (SVjVj), *cimbru de câmp* (BtPlPl, ICsCz, SSaP), *cornişor* (SFsFs, SŞdŞd), din vrejuri de *fasole* (GCţCţ), *stroh de fân* (SPsP), *iarba lui Tatin* (VIvIv), *iarbă mare* (VrBPr), coajă de *măr dulce* (SMhMh), de *măturiţă* (NPtPv), din mâzgă de *mesteacăn*, adunată primăvara (NBţG, SDcDc), de *netoată* (SFsFs), din frunze de *nuc* (BOrOr, BPrPr, BtCoCo, BtRţC, GGhGh, GVlVl, IMB, IRR, VPtT, VrSR), de *ochiul boului* (SGlGl), din foi şi rădăcini de *omag* (VPdR), de *orbalţ* (NCCn), de *părul ciutei* (SLRt), de *pelin* (BOH, BtUţS, GGG, GNN, IBB, VZrZr, VrBlBl), de *peliniţă* (BtDaB), de *plutaş* (BDrDr), *Poala Sântămăriei* (ITnTn), *pojarniţă* (BŞtcmB, IPiB, NPtS, SDL, VrJP), *romaniţă* (BtPlPl, NBhI, NHB, NIcA, VrVVş), *rostopască* (SVaVa), din crengi de *salcie* (VVoO), de *soc* (IRgD), *sovârf* (GBşP), din scoarţă de *stejar* (SFmFm), de *sulfină* (BŞtŞt), din frunze şi rădăcini de *urzică vie* (BtDaB, GGG, IBlM, IRR, NBdBd, SFoŢ, SVtVg, VDmV, VPgM), din vrej de *usturoi* (VrTCl), de *vâzdoage* (SPlC) sau de „volul miresei“ (NVA).

Lăutori cu *borş* de putină (majoritatea localităţilor), „abia atunci umplut“ (BBuB), în care se pune puţină *sare* (BPjBs, NII), cu *leşie* (BCţBo, BLO, BtAB, ICpB, NGmT, NSgV, SUlUl, VŞtCţ), numită pe alocuri *luh* (BtMiC) sau *leşie moartă* (SŞTm), de *frasin* (SDhDhM), de *nuc* (IRgRg), de *plop* (GBhBh), de *salcâm* (IRgRg), din *ciocani* (VDeV, VICş, VTvS) sau „ciucălăi de păpuşoi“ (BBuB, BtRsRs, GPcPc, ICuB, IMlMl, IPbP), strecurată printr-un *leşier* (ILH, VrVV), – cu „săpun de casă, de cel bun“ (NTmTm) ori cu „sopon di pucioasă“ (BtSlD).

Frecţii cu *gălbenuş* de ou bătut (BtTrD, IBvBv, ILB, SPlC, SVmVm, VCsPt, VVoA, VrPfC), cu *gaz* (BCbV, BVV, IEE, NUU, SHB, SURs, VGvO, VrTtBv), cu o soluţie de *oţet* şi *sare* (BHrO, BOrOr, GPP, GŢŢ, ISrB, NGnGn, SPsA, VGvGv, VrScSc), *păcură* de Câmpeni (BSoC), *saramură* (BHrPr, BtRpR, GRR) şi cu *untură* de gâscă (SMoA). Părul se clăteşte apoi cu *apă de ploaie* (BBlBl, BCşCş, BtCuCu, BtDbDb, IBV, SStSt, VRbD) ori cu o soluţie de *oţet* şi *apă*, două părţi apă şi una oţet (majoritatea localităţilor).

MĂTRICE Boală femeiască (mai multe localităţi), numită pe alocuri „de matcă“ (SFrFr). Sunt afectate mai ales femeile care au avut naşteri multe şi grele (BOO, BAA, BtDbDb, SDbDb) sau „pierderi care nu au fost grijite“ (BtDaB). Apare din „greutatea sarcinii“ (NHB), dar şi din oboseală (VAP), din ridicături grele (BSoC, BtClP, NVnL) ori dintr-un efort, depus prea repede după naştere

(NVnVn). Se manifestă prin dureri de burtă (GCzFv, NCsM, NIR). „Se lasă mătricea în gios" (SUŞ), „din cauza naşterilor multe" (BTCj) sau „de bătrâneţe" (BOO).

În multe localităţi din sudul Moldovei, *mătricea* denumeşte o maladie stomacală pe care o fac copiii (VFB, VVeVe), „din plâns, din răceală ori sare prea multă" (GPcPc).

Remedii Comprese la burtă cu *apă* rece (BtGeD), cu *cenuşă* caldă (BPtF, BtClP, SFrFr), *tărâţe* de grâu înfierbântate (IMB, SHB), frunze de *masalari* (IRgD), *vetrice* pisată, amestecată cu *ceapă* şi *pelin* (GCzFv). Bolnava este pusă să stea pe *cărămizi* sau pe *pietre* încălzite (BOO, ILH, SDbDb).

Băi cu fierturi de *cătuşnică* (ICiCi), din coajă de *gârneaţă* (VrBlG), frunze de *mac* (IMB), de *mătcuţă* (SVtVg), de *mătrăgună* (VPdR), de *mătrice* (GCoCo, VBcBc, VCsPt), numită şi *poarta raiului* (NCsM), din rădăcini de *patlagină* (SVjVj), de *sulfină albă* (IMnMn), de *ştir roşu* (NVV), de *urzică albă* (VrBlG), de *vetrice* (ICiCi).

Ceaiuri de *anason* (VPdR), *brebenei galbeni* (VAP), de *chimen* (VPdL), *cimbru* de grădină (IMlMl, VPdPd), *cinci degete* (BLO), din seminţe de *cânepă* (IRgD), de *dumbravnic* (NVnL), din seminţe de *mac* (IRgD), de *mătcuţă* (BSoC, NSgV), *mătreaţă* (NHB), *roşcove* (NIR), de coajă de *stejar* (BtDaB, NVnVn), din *trifoi* „cu cănăcei albi" (NHB). Bolnavei i se da să mănânce *inimă* de vidră, ţinută în *rachiu* (BBuB, BOrOr).

Acte magice Se descânta „cu legătoare de mătrice" (VPT), „cu *sâneală*" (GCdCd, VIvIv) şi *ulei* (VVeVe). Se descânta *de mătrice* (IIA, NPşPş, SHB) şi *de samcă* (VrRŞ). Spală icoana Maicii Domnului, bea puţin din apa aceea, iar cu restul se spală pe tot corpul (ITtU).

Copilul bolnav este descântat astfel: „Trecere mitrice,/Capră te făcuşi,/Pe pod că trecuşi,/Podaru fără ochi te-a văzut,/Fără mâni te-a prins,/Fără cuţit te-a tăiet,/ Fără foc te-a fiert,/Fără gură te-a mâncat!" (GGrGr).

MUŞCĂTURĂ DE CÂINE

Remedii Se acţiona cât mai repede posibil, mai cu seamă atunci când exista riscul ca animalul să fie turbat. În astfel de cazuri, se lega mâna sau piciorul mai sus de muşcătură (BAP, BtGG, IMcR, NBtN, VrTtBv), se storcea rana (NDlDl) şi se ardea locul cu un fier înroşit (majoritatea localităţilor). Se foloseau apoi *gândacii de frasin* (BTGd, BtLnZ, GFrFr, IHlHl, VAlCo), numiţi şi *gândaci de turbă* (IBvBv, IHH, SPnG, VRbS), uscaţi şi pisaţi. O parte se presăra pe rană (IMşMş, NBdG, SPnPn, VrVlVr), iar alta se amesteca în *borş* proaspăt (NGnGn, NVnVn) sau într-un pahar cu rachiu şi i se da bolnavului să bea (IBvBv, IEB).

Celui muşcat de un câine turbat îi apăreau sub limbă nişte băşicuţe (BBuBu, BtGeA, IOO) sau *burboane* (BVGd), numite *căţei* (BDrDr, BtSlSl, NPpB) ori

„căţăi de turbare" (BUrUr), care se spărgeau cu un ac fierbinte (BVGd, BtSlD, BtSlSl), „cu coada lingurii ţinută în foc" (BBsA) sau cu fierul roşu (BDrDr, BPrPr, BUrUr, NPpB).

În celelalte situaţii, se punea pe muşcătură o legătoare cu *păr* de la câinele respectiv (cele mai multe localităţi), părul fiind amestecat cu *ceară* curată (BOnB, NCCn, SDaO, SPoPo) sau cu *miere* de albine (NChCh, NVnN, VRV, VrVlVr). Alte oblojeli se făceau cu: *cenuşă* rezultată din arderea unui smoc de păr de la câinele vinovat (BBzBz, BGfB, IMţB, IPşS, NChCh, NIS, SDL, SHM, VMlL, VrBPr), *cenuşă* „de ciolan de câine" (VLL), de *colţ* de câine (VRGi, VrVV), de *câlţi* (NŞG), de *cârpe* luate de la stăpânul câinelui (BCV, BGlM, BtLC, IBV, VDmV), *cărbune* pisat (IPşS), *gaz* (NBdP), *grăsime* (BHgHg, IBV, VrVVş), *lapte dulce* (NDlDl), *pâine* muiată în vin roşu (BPtF), *sacâz* pisat (NUU), *tutun* (NPtS, NPtT), *ţuică* (BHB), *usturoi* (VrRRţ).

Se folosea, de asemenea, un *spălător* de blide luat de la casa celui cu câinele (cele mai multe atestări), care era stropit cu apă şi aplicat pe rană (BPpI, BtDnH, IHrP, NBdG), muiat în *gaz* (ICpB) sau în *lapte dulce* (NAA), tocat mărunt şi amestecat cu răsătură de *pieptene* şi *grăsime* (IMlMl, NBdBd), cu o mână de *fasole* negre, arse şi măcinate (BUV, VRV, VrBdBs) sau cu boabe de fasole umflate în apă şi despicate (BtUţS, VrMM, VrTCl), legate împreună cu un *ban* de metal (mai multe localităţi).

De cele mai multe ori, banul de *aramă* (BHgHg, BMtŞ, BPtS, IHO, SVjVj, SVsVs), de *argint* (GŢŢ, NPtPv, SGlGl, SZC, VrVV) sau din alte metale (BtGeD, BtMiC, SPjD, SŞM), banul *vechi* (IŞpH, SVmVm), fie că era românesc ori austriac (SCfŞ), un *franc* (ITnTn), o monedă de *5 bani* (NZZ) sau de *2 lei* (SFnFn), trebuia să provină de la stăpânul câinelui (BHrHr, BMtMt, BOnTţ, GGhGh, GPP, VGvO) ori măcar să fie *de găsit* (BtMiMi, ICiCi, SVtVg), un ban *părăsit* (NSgV) sau *prăpădit* de cineva (IPrPr). Acesta se aplica pe rană şi era ţinut acolo nouă zile (BtRmRm). „Di pi ci tragi veninu, banu sî faci verdi" (VrVV). Rana se spăla cu o fiertură din frunze de *boz* (ITtTt), de *mături* de grădină, culese la Ziua Crucii (NUU), de *romaniţă* (SFrFr) şi *romaniţa calului* (GVlVl).

Acte magice Bolnavul era afumat cu păr de la câinele care îl muşcase (BCşCş, BHD, BLpLp, BtRţC, GCdCd, IBB, IPiB, NII, SDbDb). „Câinele era pus să lingă rana" (SUlUl). Se descânta *de speriat* (BHgHg, BOrOr, GMtMt, SVaVa), *de turbăciune* (GNN) „cu spălătucă de la casa omului cu câinele şi cu un ban" (GBşP). Se făcea o *turtă* de făină de grâu, din care mânca şi cel muşcat şi câinele (GBşP).

MUŞCĂTURĂ DE ŞARPE

Remedii Se lega strâns locul de deasupra muşcăturii (BUV, BtDaB, BtSlD, SDbDb, VML), pentru a nu circula veninul (BHD, IMşMş), „să nu plece veninul

la inimă" (BtCuA). Se sugea sângele contaminat şi se scuipa (BtCuM, BtGeD, BtSlD, BtVdVd, GNP, IBtM, SGlGl), se tăia carnea de pe locul muşcăturii (BPtS, GBhBh, SPnPn) şi se ardea rana cu fierul înroşit (majoritatea localităţilor). Muşcătura era spălată cu *apă* rece, în care fuseseră ţinute frunze de *alun* (BSoC, NPpB, NPtT), cu *lapte dulce* fiert (BtVdB, BtPlPl, IRgD) şi se ungea cu *mujdei* (SGlGl, SSvSv). Celui muşcat de şarpe i se dădea să bea *lapte dulce* (BHD, ITgBz, NCnP, SAA, VMIT, VrSM).

Legători cu frunze de *alun* muiate în apă neîncepută (NPtS, NPtT), cu *caş dulce* (BCV, BtVdB, IHlHl, ISnS, NPşPş, SHB, VLL, VrJP), cu *leuştean* (SMoA) şi, mai ales, cu *piele de şarpe*, muiată sau fiartă în apă (BtCuM, IHH, NBdG, NCCn, SBiBi, VLR, VrBlG). Pentru astfel de cazuri se păstra în casă „cămaşa şarpelui" (IPbP): „Se jupoaie un şarpe, se pune pielea pe un băţ să se usuce şi se foloseşte la nevoie" (SFnFn). La fel se proceda şi cu pielea de *năpârcă* (IHH). Se obişnuia, de asemenea, să se afume rana cu os de şarpe (BtCuM).

Acte magice Se credea că muşcătura şarpelui putea fi inofensivă, dacă persoana respectivă reuşea să numere o mie de boabe de păsat (BVGd, GPP), o *stamboală* de păsat (ITtU), o *baniţă* de mei în 24 de ore (BPtG) sau „99 de fire de mac, înainte şi înapoi" (IRgD). Cele mai bune descântătoare erau socotite „babele din creierii munţilor" (VrBdBs). Se descânta cu *crengi* sau *vergi* de *alun*, numite şi „de tufă" (BUV, IMşMş, ITbPs, NUU), cu o *nuia* de *alun* (GCC, GGG, GGrGr), îndeosebi de *alun roşu* (NGţGţ), în apă curată de izvor, neîncepută (SDbDb, VrTCl), luată „din trei izvoare de unde nu bea nimeni" (NUU), cu *două beţe* de *alun* (BCţBo), cu *trei beţe* (GBşP) sau cu *crenguţe* (VAP), *nuiele* (BCşCş, BŞtcmB), *vergele* (GNN), *mlăzi* (ICpP) ori *mlădiţe* (ICuB, IScSc, NPpB) de *alun*: „Ieşi, muşcătură de şarpe,/Iediţă prestiţă/Nu muşca,/ Verinu nu ţi-l vărsa,/Că cu trei vergele de alun/Te-oi descânta/Şi veninu tău/L-oi depărta!" (GNN).

Alteori se descânta cu nouă *nuieluşe* de *alun* (NChCh, SHB) în „apă curată adusă de la nouă fântâni" (NTPr). „Cel muşcat mergea la descântătoare cu ramurile de alun în mână, fără să vorbească". Când ieşea afară descântătoarea, el îi arăta ramurile, iar ea începea să-l descânte „cu fiecare lamură de trei ori: Liţî di peliţî,/Peliţî chestriţî,/ Peliţă de os,/Din lucru sănătos,/Să se facă Ion sănătos!" (BOrOr). Mai rar, mlădiţele de alun întrebuinţate se aprindeau la un capăt (IScSc) ori se ardeau în întregime (BVL). Se mai descânta „cu cruce de boz" (IPşS), „cu nouă fire de boz şi apă neîncepută" (BSoC) sau „cu piele de nevăstuică" (GVlVl), cu *boz* şi o cofă cu apă adusă cu gura înainte: „Ostriţî pestriţî/ Muşcî di peliţî,/Peliţa di os,/Osu-i sănătos./Aşa cum ni-o adus nie/Apa şî bozu,/Sî-i aducî lui sanatatea/Şî leacu!" (IŞpH).

Se mai descânta „cu 9 vârfuri de harag" (NGmGm), „cu lapte dulce şi leuştean" (SVmVm), „cu 3 nuiele de alun şi 3 fire de mătură părăsită, muiate în apă" (BVV), cu *iarbă* din gard (ITT, SRB) „cari avé schic" (ITtU), luată dintre *leaţurile* gardului (IBlM), dar, mai cu seamă, „din rostul gardului" (ISBr). Se spunea: „Mâzdriţă pâzdriţă,/Hatină pestriţă,/Sare din tufiţă,/Muşcă de peliţă!/Desfă, şarpe, ce-ai făcut,/Că de nu-i disface,/Sfârghii te-i face!" (BtRmRm). Sau: „Sâlâmendriţî pestriţî/Muşcă di pieliţî,/Pieliţa di os,/Os sănătos./Fatî vălăşancî/Şădi pi piatrî,/Şărpili-n 44 crapî!" (BVL); „Sulimendriţă pestriţă/Se ţine de pieliţă,/Pieliţa de piele,/Pielea de carne,/Carnea de os,/Osu rămâie sănătos./Cine a adus vestea,/Să bea apa/Şi şarpele/Să-şi bea veninul!" (VrBlBl); „Păsăricî pestricioarî/Pi butuc s-o pus,/Butucu s-o aprins;/Frunzî di alun,/Frunzî di boz,/Frunzî di viţî di vie/Pisti gard aruncatî,/ Muşcăturî di şarpi/Vindicatî!/Ion sî rămâi curat,/Luminat,/Cum Maica Domnului/L-o lasat!" (IHrP).

Pentru ca descântecul să aibă leac, performerul nu se mişca din locul în care se afla în momentul când venea la el bolnavul cu ramurile de *alun*, cu *firele* de iarbă din *rostul* gardului şi *apa* neîncepută (BBzBz, BtSlD, ICpP, ICuB, IHrP, IMB, NII, NTPr, NTvS). Rămânea pe loc până termina descântecul, „să nu se mişte veninul" (SVjVj). Alte condiţii de reuşită a actului magic erau: rostirea descântecului „într-un suflet" (BDmDm), „de trei ori dintr-o suflare" (IŞpH) sau „de nouă ori dilaolaltă" (ITtU).

NAŞTEREA GREA Ca să fie ferită de necazuri la naştere, femeia însărcinată trebuia să nu vorbească despre lucruri necurate (BSoC), să nu asiste şi, mai ales, să nu se implice în certuri (VrVVş), să nu pornească noaptea la drum (BtII, BtMiR, IHoHo, IMcR, NTmA, SPoPo), pentru a evita astfel nălucirile (mai multe localităţi), întâlnirile cu *moroii* (BtClP), *strigoii* (BSoC, BtGeA, SHB) ori cu *samca* (BMtŞ, VCsPt). Dacă o striga cineva noaptea la fereastră, nu era bine să răspundă „pân'a patra oarî" (BtCpCp), pentru că astfel „da ceas rău pisti ea" (VBzBz), se speria (BtLC, BtRţC, BtSlD, BtVdB, NChCh, SZL) şi visa urât (BOH, BŞtcmR, BtRmRm, GCdCd, IHlHl, NGrGr).

Ca să evite astfel de vise, precum şi alte necazuri ce s-ar fi putut abate asupra ei, femeia gravidă se ruga la Maica Domnului (toate localităţile) sau la Sf. Mina (VCsPt), „atămâia prin casă" (VrVVş) ori punea sub cap *carte de samcă* (BMtŞ, VGvGv, VVeVe, VVoA, VTR, VrTCl). Când pleca de acasă, lua cu ea zahăr şi pâine (BtMiR, IOO, NVnVn) şi avea grijă să nu-i toarne cuiva apă să se spele pe mâini (BDfC, BDmDm, BDrDr, BLO, BtCnCn, BtGeD), gestul fiind socotit dăunător. Dacă avea vreo bănuială că i s-au făcut vrăji pe ursită (BHmHm, BPtG, BUV, BtGeA, IMţMţ, ISbSb, SSdSd), „vrăji băbeşti" (SUlL), trebuia să se ducă la o descântătoare să-i desfacă (BOO, BOrOr, BPtG, BUU, BtCuM, BtSlD, BtVdB, IHrP, NBtB, SVaVa, VrBPr).

Femeia însărcinată se ferea să ştie mai multe persoane când îi va veni *sorocul* (majoritatea localităţilor), pentru a nu i se face vrăji (BBsBs, BCP, BHgHg,

BtRpM, IMcR, NTmTm): „Sî nu ştie nouă fete mari, cî sî chinuie“ (BŞtcmR); „sî n-audî fetili celi mari, cî ti trudeşti mult când naşti“ (BMcMc); „unele fete bătrâne i-ar putea trimite gânduri rele“ (BLO), „trudeşte pentru toate care ştiu ziua când va naşte (BtCuM) sau „se vaietă pentru toţi oamenii care ştiu“ (BtLL).

Dacă naşterea se arăta a fi dificilă, *moaşa de sat*, numită şi *bunica* (BtCuCu, BtDaE, BtGeA, BtRpR, BtSmR), *mamaia* (BtŞnŞn), *mămuţa* (BtSlD), *moşălica* (IMşMş, IRR), *moşâca* (NDlRg, NIcA) sau *nănaşa* (IBtBt, NBtN, NGrGr), o aşeza pe femeie pe paie, în mijlocul casei (mai multe localităţi), „să nască uşor, ca Maica Domnului“ (IMsMs). Îi făcea apoi băi calde la picioare sau „aburi di bolovani alghi“ (BCV), „ca s-o-nteţascî durerili mai repidi“ (BCşCş), „o descheia la haine“ (IOO), „îi scotea cerceii din urechi, inelu din deget şi o despletea“ (BŞtcmB). O punea apoi să umble prin casă (BOH), îi aşeza „călepe de cânepă calde la spate“ (NCnP), îi da să bea ceai de *mărar* (GBcH), ulei fiert cu ceapă (BOH), rachiu cu miere de albine şi ulei (BtCuCu, ICuB, ITgC, NIcA), vin fiert cu zahăr (BCV) sau ceai din rădăcini de *mătcuţă* (BtClP, BtVlVl, IMnMn, ITnTn, SFmFm).

Acte magice Moaşa o punea să lovească cu piciorul în pragul uşii (BŞtcmB) de trei ori (NPeT, NTPr) sau „să sară peste prag“ (ITnTn), „îi da să bea apă din pumni“ (IBV), „zeamă de pe icoană“ (VrTCl) ori apa cu care a fost clătită ţeava puştii (BtVdB). Trimitea apoi pe cineva să tragă un foc de armă pe deasupra casei (NCnV, VrTCl), iar femeia sufla într-un mosor, „să iasă locul copilului“ (NZZ). Tot pentru a naşte uşor, moaşa „îi puné un ou pi la gura cămeşii şî-l lasa sî tcici gios“ (SDhDhM). Dacă naşterea se prelungea, femeia însărcinată era descântată *de deochi* (cele mai multe localităţi), *de iele* (BtŞtŞt), *de lichitură* (VrVV) sau chiar i se stingeau *frigările* (BBsA, BVGd, VAA).

NĂJIT I se mai spune şi *nejit* (BBuB). Este o afecţiune a urechilor. Apare din curent puternic (toate localităţile) sau „din vânt“ (VrVV). Urechile sunt înfundate (BDrL, BHgHg, BtDaE, IHrP, NBtN, VAlCo) şi, uneori, curg (BBuB, IBtBt, SBiBi). Se manifestă prin dureri acute (mai multe localităţi), înţepături (BtFrB, IAcŞ, VrVlVr) şi pocnituri în timpane (BCbP, BHbVs, IHoHo, GVlB). Bolnavul are febră, dureri de cap, ameţeli.

Remedii Într-o fază incipientă, se fac spălături cu *apă* caldă (IHmHm, VICş), fiertură de *busuioc* (SLL), *cimbru* (NSgV), *coada şoricelului* (VrVVş), *lumânărica Domnului* (VAP), *patlagină* (VTnTn), *pojarniţă* (BtRmRm, IBlM, ICuCu, SZC), *romaniţă* (toate localităţile), *soc* (VrJP, VrPpC), *sovârf* (NSgV, SDC), de *Urechea Maicii Domnului* (BHD), *urzică moartă* (SPnG) sau de *ventrilică* (ITnTn, NUU). Se fac apoi instilaţii cu *untdelemn* încălzit (majoritatea localităţilor), pus „pe o foaie de ceapă“ (BtRpR) sau de *praz* (IPşS), cel mai bun fiind socotit *untdelemnul* din *candela* de acasă (BtCoCo, BtGeD, ICpP, IMcMc, ISrSr, NBdBd, NPtG, VGrGr, VVeVe, VrBlBl), picurat pe coada lingurii (BtVdB, IScB, NVA) sau pe vârful cuţitului (BtŞtŞt, NGmGm).

Se mai folosea: fiertură din *pene* de găină neagră (VDmV), zeamă caldă de *iarba turcului* (SBtBt), din floare de *muşcată* (IMşMş, NGnC), de „praj copt pe plită“ (BOrOr), de „bube de stejar“ (VGrGr), *ulei* de nucă (GBşP), de *ricin* (SSrZ), *ulei* „stătut în flori de pojarniţă“ (VTnTn), *unt* proaspăt, turnat în ureche „pe un pieptene de os încălzit la foc“ (VrVV) sau aşa-numitul *unt de râme*, compus din câte cinci picături de *suc* de *măselariţă*, ceai de *romaniţă*, zeamă de *urechelniţă* şi o buruiană care creşte pe acoperişul caselor (BPjBs). Alte atestări: GŢŢ, VrPP, VrRRţ, VrSR. Ca să tragă infecţia afară, se puneau în urechi: „o bucăţică de hrean“ (VrVVş), frunze de *muşcată* (BBL, BGfG) sau de *nalbă* (VBcBc) şi, mai ales, câte un *căţel de usturoi* copt pe plită (BDmDm, BMtMt, BVL, GGhGh, GSS, ICsCz, IRR, NII, SBrM, SPnG, VOlT, VVoA, VrCrR, VrTG).

Se afuma urechea bolnavă cu *baligă de vacă* (IScB, IVsVs, NCsM, NŢŢj, SMhMh, SZC, VMlL), păstrată de la Ziua Crucii (BMtŞ, BUV, BtDbDb, BtPlPl, GUT, ILnG, VPT, VrPpC) sau „de la Sfânta Marina“ (BOO), lipită „pe o cruce de boance“ (SVaVa) ori de *busuioc* (BBF, BtDnI, GSlSl, ITRd, NTmTm, VAlCo, VrVlVr). Mai rar, se afuma cu *baligă de cal* (VVşVş), aprinsă împreună cu florile numite *boncani* (SVsVs) sau *popci* (SVşVş). În acelaşi scop, se mai ardeau: cozi de *bostan* (NGţGţ), *busuioc* (IPlB, ISnS, NIC, VRGi), seminţe de *cânepă* (VVşVş), răsătură de *corn de cerb* (ITgBz), rădăcini de *Iarbă Mare* (VrRŞ), capsule de *mac* (VVoS), *mutătoare* (ITnTn), *orbălţoaică* (SVjVj), *sfredelul pământului* (GVlVl), *smirnă* (ITgC), coji de *usturoi* (BMtPr, ISnS, NCC, SUlN), „o găciulie de viespar“ (NIcA), „lână brumărie din boandă“ (SSjSj), *lână laie* „tunsă de sub pântecele oii“ (NBţG) şi *pânză de câlţi* (BLO). Bolnavul „era pus să ţie urechea la uşuţa sobii, când îi jăraticul bun“ (SHrHs).

Legători cu *baligă* de vită (BŞtcmB, GBhBh, GNN), coaptă şi amestecată cu *tărâţe* de grâu înfierbântate şi stinse cu *borş* proaspăt (VGvO), cu „hoştinî di stuchi“ (VPdPd), „buci de in în albuş“ (BŞtcmR), *nisip* fierbinte (BtVlVl, IBV, SDbDb) ori *sare* încinsă (BBlBl, BtClP, GCzTv, IBP, NBrBr) şi „mâzgă de tei fiartă în lapte dulce“ (SDcDc).

Pentru formele grave ale bolii, se recurgea la confecţionarea unui *bucium* (BOnTţ, BtLL, BtMiMi, GSvSv, GTvTv, ISrB, ITnS, NChB, NDlDl, SAA, VAP, VPrPr), – cunoscut şi sub denumiri ca *bucin* (NBţG, NChCh), *ciubuc* (BMtR, IScSc), *ciuciulete* (BtGeA, SCfCf), *feştilă* (BtII, SMoMo), *fofază* (SFmFm, SSdSd), cu variantele *fufază* (SDcDc, SPsA, SVaVa), *foşază* (SPnPn) sau *pupază* (SŞdŞd), – făcut dintr-o bucată de pânză de circa 10 cm. lungime (SSvSv), pânză de *cânepă* (toate localităţile), de *in* (BUU, BtDaB, GTvTv, ISL, NChCh, SBiBi, SVjVj, VBcBc, VrVlVr), „de in prisni“ (SFnFn), numit şi

prisnic (SVaVa), adică „de tort curat" (BtCoCo), „tort în tort" (ILH) sau „fuior în fuior" (BtVlVl), apoi „din tort bătut în bumbac" (BMtR), din pânză de *câlţi* (BSoC, BtGeD, IHrP, ITgBz, VrScSc), „câlţi în câlţi" (SPP), „pânză neghilită" (NSbSb), *neopărită* (SCfŞ), „nizolitî" (NTmA), *învăluită* (SPP) sau muiată în *ceară* bună de albine (toate localităţile), în „ceari di roi" (IOO), o bucată de pânză care „se înfăşoară" (VAP), „se învârteşte" (SDcDc), „se rulează" (IPşB), „se suceşte" (ITtU) ori „se suluieşte" (BtHdHd) pe un *fus* mic. Capătul îngust se punea în urechea bolnavului, iar celuilalt capăt al *buciumului* i se dădea foc. În timp ce ardea, trăgea „înfundarea" (SVvVv) şi „toată răutatea" (BtSlD) din ureche. *Buciumul* se folosea mai ales atunci când era senin afară (IOO, NPşPs, SCpI).

Acte magice Bolnavul era descântat *de năjit* (majoritatea localităţilor), cu *baligă de vacă* păstrată de la Ziua Crucii (GNP, VRbS), cu *busuioc* aprins (BtVdHţ, IPlB, SDL, cu *poala* de la *cămaşă* (SDhDhM), cu o *cârpă* aprinsă (BCbV, ITgC) sau cu frunze de tei de la Duminica Mare (IIA). Se spunea: „Fugi năjâti,/Pricăjâti,/Că vine buhai galben/De la munte,/Cu coarnele te-a-mpunge,/ Cu limba te-a linge,/Cu picioarele te-a călca,/Cu coada te-a mătura/Şi-n ostrovurile mării te-a arunca" (BBsA). Uneori descânta o fată mare, apăsând uşor urechea bolnavului – care sta cu capul pe pragul uşii (BBsA) – sau dând cu călcâiul de trei ori îndărăt (BtClP, ICuCu, IPşS, ISnS, VPgM, VrBdBs): „Fugi năjâte,/ Pricăjâte,/Cî te-agiungi-n cali/O fatî ficioarî,/Cum te-agiungi,/Cum te-omoarî" (VGrO). Apoi făcea cruce cu călcâiul drept pe pământ (BBsA). Suferindul se ducea la fântână duminică dimineaţa, până a nu răsări soarele, muia *cârligul* în apă şi picura în ureche trei picături (BMtPr, IMşMş). Uneori, picăturile de apă erau lăsate să se prelingă în ureche de pe *sfredel* (GTvTv). Dacă sufereau de *năjit* copiii mici, acestora li se afuma urechea cu *faşa* de la botez (BSoC, BtII) ori cu *panglica* de la lumânarea de botez (BtCuM, IBtBt, NGrGr).

Alte acte magice I se picurau în ureche câteva picuşuri de *agheasmă* (BGfB, BtRpR, ITtTt, SAA, VLL), două-trei picături de *mir* de la biserică (BDmDm, BtBB, GCoCo, ICpB, NII, SFvFv, VVoO), „de la o mănăstire" (SVjVj), „de la Sfântul Ioan de la Suceava" (BtPlPl) ori „de la un sobor de 7 preoţi" (SFrFr). Pânza pentru *bucium* se tăia, uneori, din cea folosită la sfinţirea unei biserici (ISnS, NBtN, SFoŢ), numită *moaştină* (NCnV) sau *muşama* (BBL, BOO, BtCuCu, BtRţC, IMlMl, IŞpH, NGnC, NVA). Se folosea, de asemenea, o bucăţică din muşamaua de la *masa altarului*, pentru a se afuma urechea bolnavă (BtDaE, BtLC, ILB, NCCn, NGmGm, NHB). Se mai afuma cu *pânză de câlţi* aprinsă de la *lumânarea pascală* (BRcRc, BRşP, IŞCb, NSgSg, SBiBi) sau cu *tămâie* (BtRpR).

NEGEI Umflături rotunde, mici şi tari, nedureroase, care apar pe piele, mai ales pe mâini şi pe faţă. Denumirea cunoaşte cea mai largă răspândire. Se

mai numesc *negi* (îndeosebi în zonele sudice ale Moldovei), *nijei* (ITnTn, VPgM, SLS) şi *nejele* (BHrHr, BŞtcmB, GPP, IMlC, NPeT). Apar din necurăţenie (majoritatea localităţilor) sau pentru că persoana respectivă a călcat pe o broască râioasă (VrVV).

Remedii Oblojeli cu baligă caldă de vacă (SFmFm), cu castraveţi muraţi (NTPr), ceapă cu sare (GPP), praf de cetină de *ienupăr* amestecat cu untură de porc (VrBdBs), cu spumă de pe lemnele verzi puse pe foc (GPP), cu burete de *iască* (VrBPr), suc de *laptele cucului* (NGmT, NŢŢj, VvoA), suc de *rostopască*, numită şi *negelariţă* (cele mai multe localităţi) şi cu *mujdei* (majoritatea satelor investigate).

Acte magice Se descântă duminică dimineaţa, stând pe prag. „Ungi nigeii cu pravu care rămâne de la gunoi şi zici de trei ori: Popa toacă,/Nigeii sacă" (ITnTn). Tot când toacă la biserică, se descântă cu mătura sau cu o lingură părăsită: „La bisericî toacî,/Nigeii sacî" (BtCoCo). După ce se punea pe negei o ceapă tăiată în patru, presărată cu sare, se spunea: „Nu sî topeşte ceapa/Şi cu sarea,/Sî topeşte negelu" (GPP). Cel cu *negei* se urca pe un măgar şi „arunca, de-a lungul drumului, bucături de mămăligă". În felul acesta se vindeca (VrVV).

NESOMN Starea de veghe din inima nopţii ori somnul neliniştit erau atribuite, de cele mai multe ori, impurităţii locului de dormit.

Remedii Se înfăptuiau diferite acte magice, pentru alungarea duhurilor rele şi ocrotirea patului cu perna şi aşternutul de pe el. Sub pernă se punea „o batistă legată cu două noduri" (IMcMc), *brâul* (IScSc, NBhI, NGmGm, SBiBi, SCfCf, SGlGl, SVvVv), *cordonul* (NŞG, VAlCo, VrVlVr), *cureaua* (ICuCu, NŞG, SCfCf, VVşVş), o *frigare* (VBzR), o bucată de *pâine* (IVsVs) ori *prescuri* cu sare (IMnU). La geamuri, la uşă şi la gura sobei se atârnau cruci de paie, numite *pecetluiri* (IRgD). Lângă patul celor ce nu puteau să doarmă liniştiţi, al lehuzelor şi, mai cu seamă, al copiilor, se punea o *frigare* (VBzR), un *cleşte* (BCbV, BCjCj, BtAvAv, IMcR, NBtB, VCsPt, VPgM, VRR), *cociorva* (BtSlD, VVoO), *melesteul* (BBuB, BSoC, IBtBt, NSbSb, NTmA), numit şi *culişăr* (BtBB, BtCţC, BtLnZ), un *cuţit* (BMtPr, GGG, GGrGr, GPcPc, GVlVl, VBzBz, VPgM, VrPfC, VrShB, VrTtBv), *foarfecele* (GŢŢ, VrShB, VrTtBv), *mătura* (BUV, BtCoCo, GVlVl, ISC, ITgBz, SSaP, VBcBc, VDeV, VVoA) sau *vătraiul* (NŢŢj).

În acelaşi scop, se punea sub pernă o *steblă* (BtCuCu) sau o *cruce de busuioc* (VPuC), *busuioc sfinţit* (BBsA, BBuB, BtGeD, GCzCzv, GNP, ISrSr, ITT, SMşB, VRGi), *avrămescă* (BUrUr), *cristinească* (BNbVs), *mentă sfinţită* (IVsC), *somnoroasă* (BtRpR), o bucăţică de *tămâie* (BMtPr, BUV, BtCuCu, BtGeA, ITtU, VTnTn, VrTtBv) sau o sticluţă cu *agheasmă* (NCnV). Se punea, de asemenea, „o carte religioasă" (BVGd), o carte de rugăciuni (BSoC, GBhBh, IPbP, NPtT, SHR, SŞTm), „o carte sfântă" (BtLL), cel mai adesea *Epistolia*

(BŞtcmB, BtCuA, IŞpŞp, NGnC, SZC, VrTtBv) ori *Visul Maicii Domnului* (BBuB, BtNbNb, IŞpH, NGnC, NTmA, VPdPd) sau măcar o *cruciuliţă* (BSoC, GMtMt, IOO, VBcBc, VRV, VrVlVr).

Înainte de a se culca, făceau cruce pe pernă (BPrPr, BTtTt, BtDaE, BtPlPl, GCC, ILB, SGlGl, VLL, VrBlBl, VrVV), adică „închinau perna" (IMlMl), spunând: „Cruce-n cer, cruce-n pământ,/Cruce-n locul unde mă culc" (NCCn). La fel se proceda şi în alte localităţi: „Cruci-n casî, cruci-n masî,/Cruci-n aşternutu meu,/ Dumnezău la capu meu" (SVtVg), „Cruce-n masă, cruce-n casă,/Dumnezău cu noi în casă" (ICpB), „Cruci-n casî, cruci-n masî,/Cruci-n patru colţuri di casî,/Dumnezău şi Maica Domnului/Sî mă păzascî" (BtCpCp), „Cruci-n cer, cruci-n pământ,/Cruci pi perna undi mă culc,/Îngeru sî mă ferească,/Dumnezău sî mă păzascî,/Maica Domnului la fereastrî,/Dumnezău cu noi în casî" (GMvMv) etc. Se obişnuia, de asemenea, să se facă o rugăciune (BCşCş, BtPlPl, BtRiRiv, IDD, ITgB, VŞtCţ), să se spună *Tatăl Nostru* (majoritatea localităţilor) ori să se pună sub limbă un fir de busuioc luat „de la crucea popii când umblă de Bobotează" (NPşPş).

OFTICĂ Boală de plămâni, tuberculoză pulmonară. Suferinzii „slăbesc pe zi ce trece" (BTrP), „năduşesc noaptea" (NSgSg), au febră în timpul zilei (BFaFa, BtDaB, IŞpŞp, VAlCo), iar spre seară „sunt cuprinşi de friguri" (VPdR). Nu au poftă de mâncare (majoritatea satelor investigate) şi adesea nu pot dormi (BCşC, BNM, BTrP, GSlSl, IAcŞ, VrVlVr), tuşesc foarte mult (toate localităţile) şi „le ard ochii în găvane" (BtSmSm). În formele grave, scuipă sânge.

Remedii Ceaiuri de *barba ursului* (BDrDr), *cucuruz de brad* (NPtPv), numit şi *păpuşoi de brad* (NIR), din vârfuri de crengi de brad (IVsC), de *iarbă mare* (VrTCl), *lumânarea Domnului* (VLL), *lumânărică* (BMtŞ), de *măceşe* (BSoC), din muguri de *mesteacăn* (IPiB), de *muguraşi* (SPnG), de *plămână* (IVsVs), numită şi *plămânăriţă* (VrBlG), de *peliniţă* (IMlC), mătase de *porumb* (BDrDr, BMtPr, BOrOr, BtHhI, GCţCo, ITnS, VrVV), îndeosebi de la ştiuleţii roşii, deoarece este foarte deasă (BVGd), mătase şi spice de *porumb* (IBvBv), de *scaieţii pământului* (VrTCl), din floare de *soc* (IBvBv, SBrM, SSmŢ, SVvVv, VBcBc, VLL, VLR), de *troscot* (VrTCl), *tuşnică* (SPnG), *urzică* (IVsC), *vâsc de pădure* (GBşB, SBrM), îndeosebi de *stejar* (BBoA), de *vâsc împuşcat*, „ce cade de la puşcă se fierbe" (BOrOr), de *zgorghine* (BMtPr) sau *zgorghiu* (GCţCo).

Siropuri din *cucuruz* verde de brad (NCCn, NŞG), muguri de *brad* (BBlBl, BBzBz, BPşBs, NGnC), *noiţe de brad* (ITgBz, NGmT, SBrM), „noiturî di brad sau di fag, creşti un fel di venişnoiturî în vârf" (ITgC) sau de *molid* (SBtBt). Se folosea, de asemenea, siropul de *ceapă* (IBvBv) şi de *patlagină* (BPtF). Bolnavului i se mai da câte un păhăruţ de vin alb sau roşu, în care fuseseră plămădite buruieni ca *plămâna* (IVsVs) ori *unguraşul* (VPdR).

Alte remedii Miere de albine (toate localităţile), în care se amestecau: *arginţică* (VrVVş), sămânţă de *busuioc* (GMtMt), muguri de *brad* (BPrPr), *hrean* dat pe răzătoare (GGrGr, GNP, IMgMg, VRR), rădăcini de *iarbă mare* (GNP, GTvTv, GVlVl, ITtU, NChCh), *iarba lui Tatin* (SVaVa), *lăptişor de matcă* (SMşB), *lapte dulce* (IHrP, VBcBc), două-trei gălbenuşuri de *ou* (GNP, ITtU), *untură de gâscă* (IHrP). Lapte dulce de vacă, în care se băteau câteva ouă crude (BOO, BOnTţ, NŢŢj), adăugându-se apoi puţin *zahăr* (SURs), un pic de *pucioasă* (NUU) ori *praf de puşcă* (ICuB). Lapte de capră nefiert (BCV, BHrPr, NCnV, NGţGţ, SDcDc, SPtPt, SVmVm, VLL, VLR), mai ales de capră roşie (VCsPt), lapte de iapă (SSjSj), de măgăriţă (SLRt), de oaie (BPtF), îndeosebi „lapte apus", de la sfârşitul mulsului (NChB).

Bolnavului i se dădea să consume, zilnic, grăsime de *bursuc* (BtHdHd, BtSlD, ILB, IPiB, SPlC, SSaP, VGvO), de *câine* (BtDbDb, BtML, GPP, IBlM, ICpP, IPşS, NPtT, SDL, SPlC, SSaP, VrPfC), de *gâscă* (BtGeD, SSjSj, VTR), de *peşte* (ILH, SHM) sau de *urs* (SPoPo, SUlUl), pusă în terci de făină de porumb (BtCuCu). Alteori, era pus să înghită, unul după altul, până la douăsprezece hapuri de slănină crudă (GTvTv, IVsC, VŞtB) sau trei inimi de porumbel (IPbP). I se mai făceau oblojeli la piept cu „său de oaie, o mână de tărâţe de grâu şi două-trei cepe în ulei cald" (GCzB) sau „cu muştar şi tărâţe de grâu" (VIvPg). Era dus să stea la stână, culcat pe bălegar de oaie (VrBlBl) sau în usuc de oaie şi „să mănânce frupt de oaie" (IPşB).

OLOGEALĂ I se mai spune *reumatic* (BHrC, BtHdHd, ILH, IVsVs, VBzR) sau *reumatism* (BtCuM, GMtMt, IPbP, NBtG, NGmGm, SSaP, VVoS, VrRbD). Sunt afectate îndeosebi membrele superioare şi inferioare, ca urmare a unor inflamaţii ce duc uneori la anchiloze. Se manifestă prin dureri acute şi înţepături ce se resimt mai ales la schimbarea vremii. Provine din *răceală* (cele mai multe atestări), din *ridicături* (BSoC, BtCuM, BtGeA), din *umblătură* (BHrC, BtClP, GVlVl, VPdPd), din *umezeală* (BOO, BtCoCo, BtDbB, BtGeD, SDM, SFsFs, SPlC). Uneori se crede că este rezultatul unei vrăji, „din cauză că a călcat în ceva" (GMtMt).

Remedii Băi cu fiertură de *ardei iuţi* (IŢuŢu), tulpini de *arginţel* (VGvGv), rădăcini de *boz* (BtVdHţ, GMnMn, IBvBv, IVsC, NBtG, NVA, NRRţ), din conuri de *brad* (mai multe localităţi), rădăcini de *brusuture* (BBsA, ITnTn, VAP, VrTCl), „buruieni albastre de pădure" (ICsC), „buruieni negre" (SBrM), *curcubeţică* (BtCuM, BtDnH, BtTrD, VAP), de *dânsele* (GCoCo, NCnV, VGvGv, VrBlG), *dreniţe* (IRR), numite şi *drenţe* (BŞtcmB), *feriga ursului* (NVnL), *flori de fân* (SMoMo, SMşB, SŞTm), *pleavă de fân* de la clăi (BCţBo, BDrDr, VrRŞ), *scuturătură de fân* (ICuCu, VPdPd, VrBlBl) ori *stroh de fân* (BtRţC, SFrFr, SPoPo, SSdSd, SVvVv), frunze de *frasin* (NDH), *pleavă de grâu* (BGfB), frunze

de *hrean* (BHB, BMtP, IPşS, SŞM, VDeV, VGrGr, VOlT), *iarba lui Tatin* (BŞtcmB, BtRţC), *iederă de pădure* (BOnTţ), *ilovăţ* (SVvVv), numit şi *izlovăţ* (SVjVj), fructe şi frunze de *jneapăn* (SFrFr, SFsFs, SMoMo, SPlC), *laptele câinelui* (BHB), *lemnic* (BSoC), flori de *liliac* (BOrOr), *măceş olog* (BŞtcmR), *menta broaştei* (NRdB), *mesteacăn* (VrGrGr), vârfuri de *molid* (SMoMo, SVjVj), *muma pădurii* (VRRţ), rugi de *mure* (NPtG, NPşPş, SVV), ciucuri de *nuc* (SPlC), floare de *nuc* (BVL), *mâţâlei* (VLL, VLR), muguri (BtDaB) sau *rânză de nuc* (IMşMş, NVnL), frunze de *nuc* (majoritatea localităţilor), paie de *orz* (BtRţC, NDH) sau de *ovăz* (BLpLp, BtCuM, BtHdHd, GCoCo, IMşMş, NDH), de *pălămidă* (BŞtcmB), *pelin* (BBsA, ITnTn), *pin* (SBrM), *podbal* (VRRţ), seminţe de *secară* (BLPr), *slăbănog* (BLO, SVtVg), floare de *soc* (BBsA, SŞTm), coajă şi frunze de *stejar* (BtGeD, BtIl, IRR, VOlT), cetină de *tîrş* (SSdSd), *troscot* (SURs), rădăcini de *urzică vie*, *creaţă* sau *moartă* (BMtPr, BtDnH, BtLC, IHH, IMşMş, IRR, NPşPş, NAA), *umblătoare* (GPcPc), *unghia găinii* (NGmGm), *unguroaică* (VGvGv), *zdravezi* (SVmVm), cunoscuţi şi sub numele de *zreviţă*, „copăcei de pe prund“ (NChCh). Se mai făceau băi cu *saramură* (BOH, BSoC, BŞtcmR, GCC, NGnC), numită şi *salamură* (BtDbDb, ISnS, SHR) ori *slatină* (BHgHg, SCC, SDC), cu *stirigie* (BtGG, IBvBv), cu *usuc* din lână de oaie (BUrUr, BtGeD, BtRţC, BtSlD, GSS, ICpB, IMţB, NBdG, SFrFr, VPT), cu *zăr de oaie* (BtŞtŞt) sau cu *zară* (BtDbB).

Oblojeli cu *argilă* (VICş), *baligă de cal* (BtCuCu, GUT, NVA, SBrM, SPoPo, VCsPt, VLL), *baligă de oaie* (BtVdHţ, GŢŢ, ILH, NCN), *boz* crescut la rădăcina unui nuc (BtCoCo, BtVdB), *bureţi iuţi* plămădiţi cu multă sare (BLO), *cetină* plămădită cu gunoi de cal (BOO), *dubală* de la pieile de oi (BtTrD), *fasolea ciorii* cu hrean ras, plămădite cu gaz şi sare în gunoi de grajd (BBzBz), *hoştină* (IPşS), *hrean* ras pus cu oţet (ICiCi) ori spirt (BCşCş, BtGeA, ILnG, ITgBz, NSgV), flori de *liliac* dospite cu gaz (BAA, BGfG, BtBB, BtRmRm) sau în ulei (BOrOr, IOO), *muşuroaie de furnici* (BBuB, BOH, BUrUr, IMlC, SŞdŞd, SVjVj, VCsPt, VrRŞ), *păcură roşie* din ardei şi hrean pisat (BPjPj), *piei crude de iepure* (NPtT, SStSt, SVmVm), unse cu untură de *bursuc* (BPrPr), *rânză de nuc* plămădită cu sare şi gaz pe loc gunoios (BMţŞ, BOnTt, BPtG, ITnTn, NDH, SDM), *rânză de pământ*, numită şi *creţuşcă* (BHrPr), *romaniţa calului* (BŞtcmB), *sfeclă roşie* dată pe răzătoare, fiartă cu rachiu (BtSlSl), *untul pământului* plămădit cu sare, rachiu ori spirt (BCV, VICş), *urzici* tocate (BtAB, IŞpŞp), ramuri de *viţă de vie* (GCzB).

Frecţii cu *spirt* în care s-au ţinut *albine* (ISrSr), cu *benzină*, *rachiu* ori *spirt medicinal* în care s-au macerat *ardei iuţi* (GGG, ICpP, IPşS, VrPP), cu *gaz* în care s-au pus castane pisate (mai multe atestări), cu *fiere de porc* (IHO, IRGd, NPtPv), mai ales de porc negru (GCoCo), sau de vacă (NIC, VrRRţ), plămădită cu gaz ori spirt (NSbSb), cu spirt sau oţet în care au stat, mai multă vreme, ace

sau lame de ras (BtRţC, IŢuŢu, SFoŢ, SSmŢ, VBcBc), cu sevă de *nuc* strânsă de la o singură mlădiţă (VGvGv), pusă în spirt (GND) sau în ulei (IBlM), iar sticla respectivă păstrându-se îngropată la rădăcina nucului de la începutul primăverii şi până toamna, când se scutură frunzele (GND, IBlM), cu suc obţinut după ce se tăia un cep în trunchiul nucului (IMlC, VBcBc), amestecat cu spirt sau cu gaz şi plămădit timp de o lună de zile (VRbD, VVşVş, VrTtBv), cu gaz în care s-au macerat frunze de *oleandru* (NZZ, SCpI, VGrGr, VOlT, VrPP, VrVVş), cu benzină în care s-au plămădit rădăcini de *mătrăgună* (VrBlG).

Alte remedii Pe locul dureros erau puse câteva albine vii, să-şi lase acele (BŞtcmB, BtLC, IŞpŞp, SAA, SPlC, SŞdŞd, VDeV, VRbS), se purtau brăţări de aramă la mâini şi la picioare (GMtMt), încheieturile bolnave se loveau cu *urzici vii* (BUrUr, BtGeA, NDlDl, NGmT, NIBt, SBrM, SVjVj, BBcB, VrMM) etc.

Acte magice Se descântă *de dânsele* (NŢŢj, VIvPg), sau *de călcătură* (GMtMt), cu buruieni pentru ologeală, numite *de dânsele* ori *sucitele*, săpate în ziua de Paşti, în locul cărora se lăsa cozonac şi vin (GPP). Buruienile se fierbeau într-o oală nouă (GCoCo) iar când se foloseau, se spunea: „Hu nimăţ,/În 99 de feluri,/În 99 de chipuri,/Nu împungi,/Nu străpungi,/Nu înghimpa,/Nu ustura,/Nu lăcrima,/Cu cuţitu tăie-te-oi,/Cu abur sufla-te-oi,/ În munţi săci,/În pietrele reci,/ La Maria să nu te mai întorci“ (IHlHl).

Împotriva *ologelii* se făceau şi *noii cei mari*. Femeia „mergea în grădină vineri dimineaţa şi lua câte trei crenguţe din nouă pomi diferiţi. Se ducea în casă, le punea după icoană, făcea uncrop, lăsându-l să fiarbă un ceas. Se făceau apoi băi: dimineaţa în fundul casei, la amiază în mijlocul casei şi seara, înainte de apusul soarelui, la pragul uşii. După ultima baie, se arunca apa în grădină. Se repeta în trei vineri“ (BtRmRm). „Când toacî sara popa la biericî, tci-mbraci cu-n suman negru, cernit, tci displeteşti, iei o oalî nouî cu gura la spati, o ţâi într-o mânî, nu grăieşti cu nimini, tci duci la pârâu şî iei apî la vali, nu la deal. O pui pi plitî, faci nouî grămăjoari di cărbuni, apoi îi tragi în strachinî şî pui strachina pi oalî şî pui cheptinii deasupra. Apoi gunoiu îl mături şî-l dai afarî spri răsărit. A doua zî dgimineaţî, pânî a nu răsări soarili, pui omu cela pi gunoi şî-i torni apî dgiscântatî, în cari ai pus şî cărbunii ciia. Şî-i trecé pânî-n sarî“ (ITtU).

Plantele folosite pentru lecuit *ologeala* se culeg la Rusalii (VrTCl) sau la Duminica Mare (SŞTm). Pentru a fi feriţi de ologeală, oamenii ţineau sărbătoarea lui Grigore Teologu (BDmDm, ITgBz).

OPĂRITURI Iritaţii sau inflamaţii ale pielii, localizate, cu precădere, la încheieturile mari. Numite şi *opăreli* (BGrL, BRcRc, BVsVs, BtMlMl, IMcR, NTmTm), aceste pete de roşeaţă apar mai ales la copiii mici, din cauza transpiraţiei sau a lipsei de curăţenie. Se manifestă prin arsuri şi usturime în zonele afectate.

Remedii Spălături cu apă rece (toate localităţile) sau cu fiertură de *romaniţă* (BtMiC, GCţCţ, IMlMl, NVnVn, SCP, SPoPo, SVsVs, VBzBz, VPdPd, VrBlG). „Ca să scoată focul" (BUU) se puneau comprese cu albuş de *ou* (BLO, BLPr, BtTrD, ICuB, IPiB, ISdSd, NDH, NIB, SBrM, VPuC, VrTtBv), bătut cu *ulei* (SURs), cu *unt* proaspăt (SDcDc), apă de *var* (GBşP, NVnN), *cartofi* cruzi daţi pe răzătoare (BDrDr, BUU, ITnS, NGnC, SSaP, VCC, VGvGv), *cerneală* (BLO, BtCpCp, BtMiC, BtRsRs, IIA, IRgD, IŢuŢu, NHB, NpeT, SFoŢ, VICş, VRbD, VrSR), *chişleag* (BtMiMi, BtVlVl, SBiBi, SFsFs, VrRŞ), amestecat uneori cu *făină de porumb* (GVlVl, NVA, VrMM), *drojdie* verde (BtCoCo, BtLL), *fiere* de porc (VrPP, VrTCl, VrVVş), *humă* (IMnMn, IPrPr, ISrB, NTPr, SBtBt, SDbDb, SPjD, SVsVs, VOIT, VRV), strânsă în ziua de Sf. Marina (SHR), *lut* frământat cu apă rece (BCţBo, BtRmRm, GGhGh, IBlM, IVnVn, NBdBd, VGvGv, VIvPg, VrMrP), mai ales lut galben (BtVlVl, GCoCo, GMtMt, IHlHl), scos din fântână (SFoO), adus de la izvor (NBrBr, NGnC, NPeT) ori săpat de la rădăcina prunului (BPpI, ISS, IVsVs, VrTG), cu *sămăcişă* (SPsG), *smântână* proaspătă (IRgD, VrMrP), *untdelemn* fiert şi răcit (BBlBl, GBcBc, GSS, ILB, ISdSd, ITgBz, NGnGn, SAA, VRbS, VrBdBs), *untură* de pasăre (BVGd, NDH), mai ales de *gâscă* (NPeT, VPrPr, VrPfC), *untură* de porc nesărată (BtDnH, GCţCo, VZrZr), zeamă de *var* amestecată cu gălbenuş de ou (SFsFs, VBzBz) sau cu ulei (BPtG, IMşMş, IPlB, SSaP, VPdPd, VVoS).

Oblojeli cu frunze zdrobite (SPnPn, SPsA, SŞdŞd) sau cu muşchi de *arin* (SPnG), cu ciuperca numită *băşica porcului* (BMtMt), *băşina porcului* (GNP) ori *băşina calului* (NCCn), cu *boz* fiert (NIR), „poamă de brustur" (SMhMh), „sămânţă de chedicuţă" (VPdR), floare de *cicoare* ţinută în untdelemn (NPtS), alifie din *fierea pământului* amestecată cu smântână (GGG), *mătasea broaştei* (ICpP, IHrP, SVmVm), *mătreaţă* de pe baltă (IEB, ITgC, ITnTn, NDH, SDaO, VCsPt, VTR), „de budăi" (NII), de la fântână (NŢŢj) ori „dă pân şuvoaie" (BCşCş), cu fructe de *măsălariţă* macerate în untdelemn (BtCuCu), *mentă* (VGC), flori de *nalbă* de fereastră (BSoC), puf de *papură* (VVlVl), frunze de *patlagină* (BtDaB, SGlGl), zeamă de *pelin* (BOrOr), frunze de *podbal* opărite (SMhMh), cu praf de *sovârf* (SPnG, SUlUl), frunze de *tei* fierte în lapte dulce (SDhDhM), în *ulei* (NIcA, SBiBi) sau muiate în *smântână* (SCP, VPdPd), *varză* verde unsă cu grăsime de pasăre (GCvCv, GSvSv, VrVV).

Se mai foloseau iruri din ceară curată cu ulei (GŢŢ), cu miere şi untură (VrJP) sau cu *mlehemuri* (GCzFv), numite şi *mehlemuri* (VrCrR), din *ceară* topită, apă de *var*, *sacâz* şi *ulei* de candelă (VrCrR), *tămâie* albă, *ulei*, *ceară* albă şi *sacâz* (GCzFv). Locurile inflamate se pudrau cu *cenuşă* de cârpă arsă (GNN) sau de oase (GPcPc), *colb* de pe jos (BOnTţ, VLR, VVoO), de pe drum (SPlC), de pe vatră (BBzCz), cu *humă* măcinată dată prin sită (majoritatea localităţilor), numită şi *marnă* (ISnS), îndeosebi *humă* cenuşie (ITT, SDL), luată din mal

(NUU) sau **din dosul hornului** humuit (ITtTt, SFmFm, VrPfPf), praf de *lutişor* de la vatră (BHrC, NZZ, VGvO), *ometiţă* de făină (BBL, BtRţC, NGţGţ, NPtPv, SFrFr, SPoPo, SSdSd), *pudră de orez* (BtDbDb, BtVdB), *pământ* de pe pragul uşii, cernut prin sită deasă (BHrHr), *praf* de *cărbune de tei* (IHH), *praf* de la moară (VVşVş), *pulbere* de pământ (BUrUr).

Acte magice Ca să nu facă *opărituri*, copilul trebuia să fie „suflat de naşă, cu bosâioc şî cu zahăr, la Scăldătoare" (NGmT).

ORBALŢ Boală infecţioasă caracterizată prin inflamarea unei porţiuni de piele şi printr-o stare febrilă. I se mai spune *orbareţ* (GBcBc, VIvPg, VrSR) sau *orbanţ* (BCşCş). Se face la cap, la membrele superioare şi la cele inferioare. Se umflă o parte a *capului* (BPtG, IHH, VGvO, VIvIv), o jumătate de *cap – urechea, ochiul, nara*, un *obraz* (BtSlSl, BtŞtŞt, BtVdVd, IPiB, NCnV, VRbS), numai *faţa* (BBL, BLPr, BVGd, BtCuCu, BtCuM, GUT, NŞG), *fălcile* (ITgC, NBţG, NCsM, SHM, ŞŞM, VVeVe, VrCrR, VrMrP), *gâtul* (BPjBs, ISrSr, SGlGl), în jurul *urechilor* (BtDnH, BtPlPl, GGG, IHlHl, IRgD, NVnN, SFoO, VGvGv), una dintre *stinghii* (GGrGr), *laba piciorului* (BBuB, NGrGr) sau „la călcâi" (VrCrR). Se manifestă prin dureri de *gât* (BBzBz), de *dinţi* (BtCoCo, IBP, IHrP, SBtBt, SVvVv, VAP, VTnTn) şi, mai ales, de *măsele* (BMtŞ, ILnG, ISrB, IVsVs, NCCn, NŢŢj, SPjD, SStSt, SVmVm, VRV, VVşVş, VrTCl), boala afectând însă şi *gingiile* (IOO, ITnTn, SHR) sau *ochii* (BOnTt, BSoC, ICsCz, NBdBd).

Locul afectat se înroşeşte (BBsA, BDrDr, BŞtcmB, SMoMo), boboteşte (BPpI, SPsA), face puroi (SDcDc), toate acestea fiind însoţite de mâncărimi şi usturimi (BPtS, BtPlPl, BtTdTd, GFrFr, IBtBt). Apar bube (GCţC, GCvCv, GNP, GVlVl, SDcDc, SStSt), băşicuţe (BDrDr), „bubuţe cu apă" (BtPlPl), „care se tămăduieu greu" (SPoPo).

Boala provine din *răceală* (toate localităţile), din *curent* (BtBB, BtCoCo, IMB, IScSc, ITnS, NŞŞ, NVnVn, SVjVj), dintr-o *înţepătură* (BTtTt, SSdSd) sau din *deochi* (BHrO, BMtMt, BMtPr, BUrUr, GNN, GPP, GRR, VCC, VTnTn, VrCrR, VrSR). „Ti orbălţăi şî din păliturî" (ITtV). „Ti orbălţăi la picioare din udat, din umblat prin mocirlî, belţi reli" (SSdSd).

Remedii Legători cu *bob* fiert (GGT), rădăcini de *boz* (VGvGv), frunze de *captalan* opărite (IMnMn), *castraveţi* muraţi (BHrC), frunze de *frasin* fierte (BtDaB), *iarbă roşie* de pe baltă (GBşP, VGvGv), sămânţă de *in* cu lapte dulce (VrRŞ), *măsălariţă* (VBcB, VrTG), „mătreaţî di pi topliţî" (NVA), frunze de *mesteacăn* şi de *nuc* (BtDaB), buruiana *orbalţului* (BBuB, BSoC, GCU, ITtV, NChCh, NHB, NPtG, SMhMh, SPsA, SSdSd), numită şi *orbanţ* (VrVVş), *orbalţă* (IBtM), *orbălţică* (BDrDr, ILH, IPşB, IVsVs), *orbălţoaică* (BHrC, SPtPt), *orbostoaică* (BPtS) sau *orbălţoi* (BHrHr), cu frunze şi rădăcini de *podbal*

(BVL, BUV, IMgMg, IMnMn, VGC, VGvGv, VVoS), cu amestec de „9 boabe de fasole negre, 9 de bob, 9 coarne pisate şi fierte cu varză verde şi podbal. Se adaugă lut de la roata căruţei, luat în cruciş, trei picături de lapte dulce, 3 de oţet şi apă, îngroşate cu tărâţe de grâu" (GBşP).

Oblojeli cu *boştină* de miere (VrMM), *ceapă* roşie stropită cu *oţet* sau cu *rachiu* (GUT, VIvIv), *ghindă* fărâmiţată şi prăjită (NCnV), făină de *porumb* înfierbântată (BtUţS, IBP, ILL, IMnMn, SFoO, SFoŢ), opărită (BPtF, VAP, VRbD), prăjită (BTtTt, BtRsRs, BtVdB, IHH, ISrB, NBdBd, NŞŞ, SFrFr, SHR, VOlT, VTnTn), pusă în două săculeţe (SŞM) ori săcuşori (BtCuCu), sub fiecare ureche (IAcŞ, NBtN), stinsă în apă rece (VTR), cu *borş* proaspăt (BOnTţ) sau amestecată cu *chişleag* (ICuCu, IMlMl, IŞCb, NGrGr, NVnVn, VCsPt, VŞtB, VVoO). Oblojeli cu *huşte* de păpuşoi (BcoCo), cu *tărâţe* de grâu (GBşP, VRR, VRV), *mămăligă* fierbinte (IScSc, IŢŢ, VRGi) ori prichită (NŞG, NTPr), cu *nisip* (BtVdVd) sau cu *sare* caldă (BtGeD, IŢgŢg).

Orbalţul se pârleşte cu *câlţi* (BtPlPl, ICsCz, SStSt, VrMrP), *buci* (BAA, BtRpR), *puzderie* de cânepă (BLPr). „Se punea pe faţa bolnavului o cârpă roşie stropită cu rachiu" (BtCuCu), „un prosop de pânză" (NZZ) şi se „aprindeau nouă păşişăli de buci, de trei ori câte trei" (NCsM). Se întindea „un şervet de cânepă, iar peste el se puneau păcişăli, motoceli di cânipî di in, cari rămân după pieptănat" (BtSmR). „Îi stângi noauî păliti di cânipî, aşa roatî, în giuru capului" (BtCuCu). Se da foc la *cruciţe* din fuior de cânepă (BtTrD), „i se punea pe faţă un prosop de cânepă, apoi o hârtie albastră, peste care se turna făină de porumb, iar pe făină câlţi de cânepă şi li se da foc" (BtRmRm) sau „un ţol ud şî sî ard 9 turtiţî di buci di cânipî pisti ţol" (IŢuŢu). Alteori, se acoperea capul şi faţa bolnavului cu un *brâu* roşu (BBL, BPjBs, BtCuM), apoi se aprindea o grămăjoară de sământă de cânepă (BBL) sau câteva bucăţi de cânepă (BtCuM) şi se afuma orbalţul.

Alte remedii După ce se răsturna mămăliga, se ţinea ceaunul fierbinte, cu gura în jos, deasupra creştetului celui bolnav (BtDaE, BtII, BtMiC, BtPlPl, BtSlSl, NIR, NTmA, SCfCf, SZL), de trei ori pe zi (NBtB, VAlCo), „până trecea boala" (IBlM). Făcea inhalaţii cu fum de *orbalţ* (NCCn, SCP, SVsVs) sau de *măselariţă* (BLpLp, VVşVş) puse pe jăratic. Gargară cu fiertură din frunze de *ciumafai* (NDH), *măsălar* (VGrGr) sau *orbalţ* (NChB).

Acte magice Se descânta (cele mai multe atestări) în făină de păpuşoi (BPtF, BtUţS, GRR, ICpP, IMB, NBţG, NPşPş, SVtVg, VTvS) sau într-o soluţie de zahăr (VrSR), cu un brâu roşu (VrSR), afumându-se cu o bucată de *cânepă* de vară (BBsA, BtVlVl, ICcCc), cu buci de *cânepă* (ITgB) ori de *in* (BHD), cu câlţi de *cânepă* (ISdSd, NBrBr) sau cu o cârpă cu care s-au şters ouăle roşii la Paşti (SHR). Se descânta cu *cuţitul* (IPrPr, VŞtCţ, VrSR), cu *foarfecele* (BDmDm), cu *furca* de tors (VrSR), cu o *lumânare* (BBsA), cu un fir de *orbalţ* (SURs,

SVmVm), cu *pieptenii* pentru câlţi (BDmDm, GBhBh), cu o *seceră* părăsită (BBsA, BtCuM, BtSlD, IHrP, IŞpŞp) sau cu *securea* (GSvSv, VIvPg, VrTCl). Se zicea: „Săceroaicî, pârjoroaicî,/Câti ciri di grâu/Ai săcerat/În vara asta,/Atâtea săgeţi sî tai/În sara asta" (NDlRg). Sau: „M-am dus pe cale,/Pe cărare,/C-un topor în spinare,/Piei orbalţ!/Cu toporu te-oi ciopli,/Cu barda te-oi bărdui,/Cu cuţâtu te-oi cuţâtoi,/Piei orbalţ!/La drum te-o pornit,/Cu foc te-o pârlit,/ Piei orbalţ!" (VLL); „Orbalţ, nu te cătăli/Nu te obrinti,/Eu te-oi coace,/Eu te-oi frige,/ Eu te-oi scoate/Din măsele,/Din urechi,/Din picoare/Şi din tot trupul" (BtHdHd). „Se afumă de mai multe ori cu lână sau se pârleşte cu brâu de in. Se dă foc, în patru părţi, la câteva fire de păr din cap: Oaie laie,/Bucălaie,/Ciobănelu strâga,/ Oile zghiera,/Obrintitu înceta" (NGmT).

Se făcea cruce cu secera peste făina de porumb, se zicea Tatăl Nostru de trei ori, se făcea iar cruce ce secera, apoi se descânta de trei ori în trei zile, înainte de culcare (IŞpŞp). Se scriau cu cerneală pe fruntea bolnavului literele ISHS (BHgHg).

OTRĂVIRI Indiferent care este natura elementului toxic bănuit (ciuperci otrăvitoare, buruieni nocive etc.), se încearcă, „dacî bagî di seamî în pripî" (VIvPg), să i se provoace vărsături persoanei afectate (BMtMt, BtCoCo, BtCuM, GCU, IIA, IPşS, IŢuŢu, NŞG, NŢŢj), fie dându-i să înghită *albuş* de ou crud (BGfB, BtVdVd, BCţCţ, GMtMt, IBB, IHO, ILnG, SMoMo, VRGi, VrMrP) ori zeamă de *baligă* de cal (ISL), fie prin iritarea vălului palatin: „îl gâdilă în gât cu o pană" (VPuC), „i se gâdilă cerul gurii şi înghiţitoarea" (BGG), „i se apasă cu degetul împărătuşul" (BtClP, SBiBi, SMhMh, SPlC, VBcB, VŞtB, VVoO) sau este apăsat pe burtă (BLO, VIvIv).

I se dă apoi să bea cât mai mult *lapte dulce* nefiert (toate localităţile), dacă se poate proaspăt muls, pentru că se crede că acesta „taie otrava" (BAA). Pentru obţinerea efectului scontat, *laptele* se amesteca uneori cu *miere* (IMşMş, NChB, NGnGn, NGţGţ, SHM), *rachiu* (GCţCo), *sare* (BBsA, BLO, NPpB), *tutun* (SMoA), *untdelemn* (IMşMş, VPdR, VPuC, VrPfC, VrVV), *untură* (ITnS), *usturoi* (BCbV), *vin roşu* (VrPfPf), *zahăr* (GCzB, NChCh, NPtPv, VOlT, VZrZr) şi chiar cu „miez de cucută" (BCbV).

Tot în scopul provocării depuraţiei, se mai foloseau: *apă* îndulcită (NCCn, SFrFr), *borş* (BBuBu, BGlM), *chişleag* (BSoC, BtDbB, BtPlPl, BtŞtŞt, GGG, IPbP, ISBr, IŞpŞp), lapte din sământă de *cânepă* (NIR), *oţet* (BCbV, BOO, IPlB, VrTCl), ceai din frunze şi coajă de *stejar* (BHrC, SPnG), *ulei* (GBhBh, IBV, VrBlG) sau *untură* de porc (BtGeA, GGrGr, VPdPd).

PĂR Umflătură congestionată, cel mai adesea purulentă, care se face în ţesuturile din jurul unghiilor. Este foarte dureroasă (BBuBu, BHgHg, BtDaB, IOO, NSbSb). I se mai spune *sugel* (mai multe atestări).

Remedii Se ține degetul în apă călduță sărată (toate localitățile) ori se fac legători cu *albuș* de ou (BGrL, BRșP, BVL, BtGG, BtRiRiv, BtVfVf, IBtBt), *castravete* murat (ICuB), frunze de *calapăr* (GPP), *ceapă albă* coaptă (BIPtF, BtGeA, BtHnHn, BtNbNb, GCU, GFrFr, GVlB, IBlM, IMgMg, IStF, NBdBd, SFmFm, VAlCo), *chișleag* (ICiCi, ICuB, SDcDc) și *păcură* (BtCoCo). Se petrece, cu ajutorul unui ac, un fir de ață prin mijlocul bubei și se scoate din ea tot răul (BtVdB, IVsC, NChB, SSaP, VPT, VrCrR).

PECINGINE Boală de piele contagioasă, cunoscută și sub numele de *curu găinii* (majoritatea satelor investigate). Se manifestă prin erupții circulare: „rotițe cu bube coapte pe margini" (SFnFn), „așa ca un cerc, mare cât banul" (BBuB), „niște bubulițe mici și multe la un loc" (SFsFs). Pielea se irită (VrPfC), apar mâncărimi (SSjSj), eczema lățindu-se cu repeziciune dacă nu este tratată: „pecingenii îs umplutori" (SGlGl), sunt ca niște „răsuflători din corpul omului" (BVGd).

Se ia de la animale (BBlBl, BGfB, BUV, BtUțS, GBșP, GCdCd, GVlVl, NBdG, NGnGn, SPnG, VPdPd, VRV), de la vitele mari (BBL, BDrDr, BLPr, BtClP, NCCn, SDaO, SFrFr, SMoMo, SPsA, VGrO, VIvIv), de la viței (BCV, VrCrR), de la câini (IPbP) și, mai ales, de la păsări (mai multe localități): dacă te speli în treuca păsărilor (IIA, IMlC, NȘȘ), dacă dai cu mâna prin apa găinilor (BtDbDb, BtGeD, BtLC, SDbDb, SFmFm), „dacî ti uiți la cucoș când calcî găina" (IȘpȘp) sau dacă atingi pielea de pe față ori de pe mâini cu ouă de găină luate calde din cuibar (BtCuM, IVsVs, SCfB, SDcDc). Se mai face din cauza mizeriei (BtPlPl, BtRmRm, GCC, ICpI, SDL, SVjVj, VAP), a spălatului cu apă murdară (BHrO, BOrOr, BtȘtȘt, VML), din cauza vântului de primăvară (BHrHr, GCțCo, GMtMt, GRR, ICuB, SSaP), pentru că bolnavul a rupt buruiana *laptele câinelui* și apoi a dat cu mâna pe față (BtCuM, IEB, NBtN) sau „au trecut broaștele peste el" (VLR).

Remedii Se ungea cu *smoală* de alun, obținută prin arderea a trei crenguțe de alun pe muchia toporului (ICsCz, ICuB, NGmT), cu *funingine* de la „9 bețișoare de alun" uscate „pi sobî ori pi vatra cuptiorului" și arse, la 9 zile, pe muchia toporului (BtCuCu), cu *smoală* ori *rășină* rezultată din arderea unei crengi de corn, al cărei tăciune se freca de *ceafa* (BOnTț, BSoC) sau muchia toporului (BPjPj, IIA, IȚuȚu, NRdB) până apărea *smoala de corn* (BCțBo, BPjBs, VGvGv), *rășina* (ITnTn) și *scrumul* care se puneau pe bube (BBuB, BOnTț, BUV, BBcBc, VTR), cu „spumă de gutui verde pus pe foc" (VrBlBl), cu *mâzgă* (SDC), *smoală* (IPșS), *ulei* (ICfI), *unt* (IHO, NVnVn) ori *zeamă* (ITtTt) din crenguțe de mesteacăn verde, ars și dat pe muchia toporului, cu „jmoalî di perj" (NZZ), *must* din crengi de nuc scurs pe muchia toporului (IMnMn) sau cu *alifie* din tulpini de trandafir pârlite la foc (VTR).

Se mai foloseau: sevă de *alior* (SVjVj, VrShBh), praf de *bășica porcului* (BCV), fiertură din rădăcini de *brusture* (SSvSv), zeamă din *bureți de gunoi* (SGlGl), sevă de *calapăr* (VrRȘ), fiertură din rădăcini de *ceapa ciorii* (BHrHr), din sământă de *cornuț alb* (BtDaB, NIBt), de *gălbenele* (SPnG), *laptele câinelui* (ITgB, SFoȚ, SPjD, VPdR), de *lăptucă* (VIvIv), „lapte de măcrișul câinelui" (SPoPo), „frunze de mușcată pisate și amestecate cu untură de porc" (SMoMo), coji de *nuci verzi* (BOO, BȘtcmR, BtII, IPrPr, VRV, VrMM, VrRȚ), *orez* rumenit în ulei (VIvIv), lapte de *păpădie* (IMșMș, IȘpȘp), numită și *curu găinii* (mai multe localități), buruieni de *pecingene* (ICpB, NGnC), numite și *pecingina* (VTV) ori *picinginăriță* (IRR), zeamă de *pelin* (ITgBz), de *piciorul cocostârcului* (IȚuȚu), de tulpini de *pojarniță* (NUU), lapte de *rostopască* (NGmT, SPoPo, SSdSd, SVaVa), cunoscută și sub numele de *rostopalniță* (BCșCș, VrBlG), *lostopască* (VCnV), *lostopastă* (NHB) sau *lotopaxă* (NGnC), *scurmături* de găină (BVGd) și *ștevie* (ISrB, VPdR).

Alte remedii După ce se spăla cu *leșie de ciucălăi* (BtCpCp, BtHdHd, BtLC, ICiCi, VrPfPf) sau cu apa folosită la clătirea doniței de muls vaca (NPtS, NSgSg, SBiBi, VrVlVr), se freca cu *ceapă* și *sare* (SDcDc), apoi se ungea cu *baligă* caldă de cal (ILL), de vacă (BTtTt, ISnS, NII, SFnFn, SSdSd, SUlUl) sau „muștireață de la viței" (SVtVg), cu cenușă de *ciocani* de păpușoi (BMtMt, GGhGh, GRR, GTvTv), de *fasole* (IScB), cu *cenușă părăsită* (IVsVs, NBdP), muiată cu *lapte dulce* (BtDbDb) sau cu *salivă* (GMtMt, NȘȘ), cu *cenușă de ziar* (BMtPr, GSvSv, GUT, NBdG) ars pe o farfurie de marmură (IBP, VGvGv, VrRȘ), de sticlă (SFvFv) sau deasupra unei căni așezate cu gura în jos (BDrDr, IPiB, VrVV), cu *miere* proaspătă (SFnFn, SMhM) amestecată cu *usturoi* de toamnă (majoritatea localităților investigate), cu cenușă de *gândaci de frasin* (VAP), numiți și *de turbă* (NCsM) sau *de turbăciune* (GMnMn), amestecată cu *smântână* (NCsM, VPT), cu *dohot* de la căruță (SFsFs, SML), *găinaț* de vrabie (IPșS), cu *praful* rezultat din frecarea a două oale de lut (BtMiMi, ITnTn), una roșie și alta neagră (BtHdHd), care „să nu fie lucrate de același olar" (BtFrFr) – praful respectiv fiind amestecat cu *mujdei* (BtII, VVșVș), cu *pucioasă* și *lapte dulce* (BtVdHț, IIA, SSrZ) – cu *scrum* de la țigară (BGfB, BtCuA, BtUțS, BtVlVl, GCdCd, IBvBv, SDM, SMoA), „smoală scoasă din muștiucu de la pipă" (SVmVm), *spuză* albă de pe cărbunii din vatră (BtDmDm, BGG, BPrPr, BPtS, BUV, IRgD), *sudoare* de pe geam (BtII, BtRpR, SCfB, VBzR), *unsoare* de la fusul morii (VrTtBv), *usturoi* vechi (ISS, NIR, NVnN, SDbDb, SURs, VrCrR, VrPfC), amestecat cu *cenușă* (BHrO, BLpLp, VBzBz), cu *geandră* (BȘtcmB), *grăsime* de pasăre (VrTG) sau cu *zahăr* (BMtȘ).

Alifii din *ceară* curată, *tămâie* și *ulei* (BVL, BtRsRs, NPtD, SClB), *fasole negre* arse și pisate, amestecate cu smântână (BtMiMi) sau cu ulei (IMB), *piatră vânătă*, arsă și pisată pe muchia toporului, *piatră acră* și coadă de *bostan*,

amestecate toate cu *spumă de lapte* (BtSlD), cu *smântână* (BVGd, VAP) ori cu *osânză* (IVsC), din coajă de *mesteacăn*, nouă *fasole* albe lungi, coadă de *bostan alb*, *stofă* neagră, arse împreună cu o bucăţică de *piatră vânătă* şi amestecate cu *spumă dulce* (BtVdB, ICiCi), la acestea din urmă adăugându-se uneori *ştreang* de cal, guler de *suman*, *găinaţ* de vrabie şi *untură* nesărată (ILB), „său de tufă" (IMgH), *urină* de cal (SMM), de om (GGhGh, VCsPt) ori de porc (GSS).

Acte magice Leacurile se puneau la începutul săptămânii (majoritatea localităţilor), „luni dimineaţă înainte de răsăritul soarelui" (BBsA), *aburul* de pe geam trebuia „luat cu degetul cel mic de-a-ndoaselea" (SCfB), *negreala* „se punea în formă de cruce" (SŞM), iar *colbul* de la uşă era strâns „în ziua de Duminica Mare" (SDL). Se descânta cu *cenuşă* de ciocani (GCC, GRR, SŞM, VrSR) sau „din spini di grapî" (VDeV), „la gura cuptiorului cu trii băligi di cal, spunând: Cum ard băligili di cal,/Aşa sî ardî picingina/Di pi chelea me,/Di pi trupu neu" (VPdPd). Se descânta luni, miercuri şi vineri, până a nu răsări soarele: „Când s-a face nisipu stâncă,/Stânca se va face piatră,/Atunci şi nici atunci/Să se mai facă pecingine/La (cutare)./Să rămâie curat,/Luminat,/Ca aurul de curat,/ Cum Maica Domnului l-o lasat" (BBzBz). Se descânta seara: „Bună dimineaţă,/ Cur de găineaţă!/Cum nu-i acu dimineaţă,/Aşa să nu fii/Mâine dimineaţă./Să chiei,/Să te usuci,/Ca cenuşa-n vânt/Să te duci" (VŞtB). Se descânta de trei ori: „Luni dimineaţă au plecat/Mâţele la arat,/Cenuşă au semănat,/ Pecingenii lui (cutare)/S-au uscat" (GGrGr).

Luni dimineaţa, înainte de răsăritul soarelui, „mergea la fântână cu o peticuţă, le spăla, apoi părăsea peticuţa spunând: Eu nu lăs peticuţa,/Lăs pecingenii" (BtRţC). „Se taie felii de cartofi cruzi, cât un bănuţ, se pun pe fiecare pecingine şi se acoperă cu o batistă curată. Se leagă şi se dezleagă de nouă ori, apoi se aruncă în mijlocul crucilor de drum şi se zice: Din drum am luat-o,/Pe drum să se ducă!" (SZC).

PELAGRĂ Boală de piele cunoscută şi sub numele de *jupuială* (VrTtBv), *liprică* (BtRmRm, BtSlD, BtSmR, SRB) sau *roşaţă* (BDmDm, BMtŞ, BPtG, GGhGh, ICiCi, IMgH, IPrPr, IRR, VGC, VIvPg, VPrPr, VVeVe, VrTCl). Se capătă din *hrană* proastă (GBhBh, GCţCţ, GVlVl, ITT, NPşPş, NVnN), *mâncare stricată* (BPtS, BtHdHd, BtVdB, GBşP, GCoCo, NHB, SCfCf, SZC, VrBlP, VrRŞ), mai ales din *făină de porumb aprinsă* (toate localităţile), *făină* obţinută din măcinarea *porumbului necopt* (BtCuM, BtLC, NVA), din *mămăligă crudă* (BCţBo, IRgD), *mucegăită* (BOH), *stricată* (BMtM, BtPlPl, GPcPc, ISdSd, NZT, SDC, VBzR, VrPfC, VrVV), din *porumb mucegăit* (GGG, SCpI, VBcBc, VVoA), abuz de *băuturi alcoolice* (BPtF, BtTrD, GGT, VPT), dintr-o *frică* (BPjBs, GŢŢ), din *scârbă* (BtCuA, BtRţC, IHrP, VGrGr), din *spaimă* (BBsA, GNN), din *supărare* (mai multe localităţi) ori din *trai rău* (IMlMl). Apare îndeosebi primăvara (BSoC, ITT), după o iarnă grea (VrBlBl).

Se manifestă prin apariţia unor *pete roşii* pe tot corpul (GGG, IIA, ISrSr, NChB, VBcBc, VPdPd, VrBlBl), *mâncărimi* (BtRmRm, GVlVl), *crăpături* ale pielii de pe mâini şi picioare (BŞtcmR, BtAB, BtVlVl, ITnTn, NCsM, NPpB, NUU, SBiBi, CVvVv, VrBPr) şi chiar ale celei de pe corp (BtHdHd, IMB, NPpB, VBcB), *cojirea* pielii (BŞtcmB, IBlM, IHlHl), *jupuirea* acesteia (BPtG, BSoC, GND, ILB, ISnS, NBhI, NRdB, VrMrP), *umflarea*, *crăparea* şi *sângerarea* buzelor (BLPr, GPcPc, IPbP, VGC), limbii (BHrHr), *înnegrirea* locurilor din jurul zonelor sângerânde (ICpB). Bolnavul avea ameţeli (IŞpH, SMhMh, VPdR, VVşVş, VZrZr), *dureri de cap* (BtCuA, GCC, IŢbPs, NVA, SSdSd), *febră* (BtDnH, VVeVe), *slăbea* (SMhMh, VZrZr), devenea nervos (VrMrP), vorbea lucruri nepotrivite (BtII), vedea şi auzea tot mai greu (VPdR), iar dacă „pilagra sî urca la cap" (SLRt) ajungea să înnebunească (VPdR, VrMM).

Remedii Regim alimentar (BtRţC, NGmT, SZL), mâncăruri grase şi nesărate (BtHdHd, GCC, SFsFs, SHB, SPlC), alimente de frupt (NŢŢg), *brânză de vaci* (SBiBi, SMhMh, SPnG), *chişleag* şi *cartofi copţi*, fără sare (IŞpH), *lapte dulce* (GNN, IScB, VrBlBl), hapuri de *slănină crudă*, dimineaţa pe inima goală (ICpB, ISS, NZZ), „supă de broască cu troacă" (VBzR), *unt* (NŞŞ, NUU), *zer* de oaie proaspăt (BBsA).

Ceaiuri de *culcuşul vacii* (GCzB), *faptnic* (BtSlSl), *harbujică* (ILnG), *holbură* (NPpB), *iarba lui Tatin* (GCzB), *limba boului* (GCzB), *lumânărică* (SDC), *nuci verzi* (IMşMş), *ochişele* (BtSlD, BtSlSl), *patlagină* (BHD), *pelin* (BBuB), *rostopască* (SVvVv), *troscot roşu* (IPsS), *urzică* (BtClP, VBcBc) şi de *vâzdoage* (NGrGr). Fierturi şi amestecuri de *bujor* cu lapte dulce (VTnTn), *buruieni albe* cu lapte dulce (BPtS), *călin* cu vin alb (BMtPr), rădăcini de *căpuşnic* cu lapte dulce (SPjD), *harbujică* în lapte dulce (IBP), *limba boului* cu vin de butuc (GŢŢ), floare de *pojarniţă* cu untdelemn (ISnS), în care se puneau picături de *fier* (BtCuCu, NCsM, NUU). „Se fierbea un kilogram de vin de casă cu un kilogram de cuie noi şi se bea" (BŞtcmR).

Se pârlea pielea crăpată şi uscată cu un brâu roşu aprins (BCbV), cu *câlţi* (VIvIv, VPdPd), *cânepă* pregătită pentru tors (BVGd) ori bucăţi de *pânză de in* (BUV), apoi se ungea cu *hlei* (SDM), *lapte dulce* (SbaBa), *miere de albine* (BCbV, VIvIv) amestecată cu *rachiu* (VVeVe), cu *răşină* de la un brad alb (NHB), „său de oaie" (BOrOr), „său de vită" (GRR), sânge de *broască* (IPrPr), *untdelemn* şi praf de *var stins* (IVsC), *untură de bursuc* (BLO) ori *untură* de porc nesărată (BHgHg, BtRpR).

Oblojeli cu *boz* „fiert într-o ulcică acoperită, care să nu se mute din loc în loc" (BOrOr), *cimbru* (SVtVg), *ciuntele* (GPcPc), cu buruiana *cuibul lor*, zisă şi *gulioare* (GGrGr), cu *iarbă roşie* (GCU, VOlT) fiartă în apă neîncepută (GCţCo), cu *iarbă vie* plămădită în vin alb (GTvTv), cu buruieni de *liprică* (BtCuA, BtRmRm), cunoscute şi sub numele de „buruieni flocoase" (ILH), cu

„buruieni moi" (GBşP), „buruieni di pilagrî" (IOO), de *pelagră* (ITgB, VCsPt) sau de *roşaţă* (VBcB), fierte în lapte dulce (ITgBz), „stătuti în smântânî"(ILH) sau fierte în vin alb (GBşP), cu frunze de *nuc* (GCU, SVtVg), „mătreaţă de pe pârâu" (IRgD), cu *pelin* (BOrOr), *pojarniţă* (VGvO), *salcie* (SBtBt), *sfredelul pământului* (GVlVl), cu rădăcină de *strigoaie* ţinută în smântână dulce (IBB), cu *sudoarea calului* (VGvO), *şopârcaniţă* fiartă în vin alb (GGrGr), *ştevie* plămădită în vin roşu (GBhBh), cu *talpa ursului* (GBcBc) şi *umbra iepurelui* (GVlVl).

Acte magice Unele din plantele de leac se culegeau la Sf. Gheorghe (GŢŢ), iar după folosinţă se dădeau pe o apă curgătoare (BtSlD, BtSlSl). Se descânta (IMlMl, VZrZr, VrBPr) *de roşaţă* (GCoCo, IŢuŢu, VlvPg), cu *brâu roşu* (GGhGh), cu *jof roşu* (GPtG) sau cu *cârpă roşie* (VVeVe), pe care „se puneau 9 mogiluţe de cânepă şi li se dădea foc, spunându-se: Fugi roşaţî, cî ti ardi pârjolu!" (VGvGv). Se mai descânta cu *miere de albine* (BPtF), cu *sânealî* (GGT), cu *smântână* sau cu *unt* (VVoO).

PERI RĂI Boală de ochi ce se caracterizează prin inflamări ale conjunctivei, datorate iritării globului ocular (albul ochiului) de către unele fire ale genei de pe pleoapa inferioară, care cresc anormal. „Când ti mânâncî ochii, ai peri răi" (VGvGv). „Îs mai lungi şî mai cârligaţi decât ceilalţi" (IEB).

Remedii Se clătesc ochii cu ceai de *romaniţă* (SURs, VGvGv) sau de *busuioc* (mai multe localităţi). Cine se pricepe scoate perii cei răi (IGlGl, IStF), într-o zi cu cer senin (IMţB, SPtPt, VrVV), „cu ajutorul unui cuţitaş" (SURs) sau al unui ban de argint (GBcBc, IEB, NChCh, VGvGv).

PIATRĂ LA RINICHI Se încerca, folosindu-se ceaiuri diuretice, atât împiedicarea formării de calculi renali, cât şi eliminarea lor într-o fază incipientă. Celor afectaţi li se dădeau ceaiuri de *barba ursului* (BtLC, ILH, NPtT, SBiBi, SMhMh, SStSt, SVjVj), *cicoare* (ILH), *cinci degete* (NRdB), din cozi de *cireşe amare* (toate localităţile), de *chir* (GCţCţ, GNP, GVV, ISrSr, VrBlG), *coada şoricelului* (BOrOr, BSoC, NDlRg), din boabe de *ienupăr* (SFsFs), bobiţe de *măceş* (BDrL, BNbVs, BZZ, BtDeDe, BtLnZ, BtPP, BtUU, GPsPs, GVlB, IDD, IMcR, NBtN, NGrGr, VAlCo, VrVlVr), cărora li se spune şi *zgorghine* (GCzB, VGvGv), din frunze de *mesteacăn* (BBsA), *rugi de mure* (NChB), boboci de *nalbă de câmp* (VrVV), de *ovăz* (BLO, GCzB, ICpB, ISnS, NGnGn), de *părul ursului* (BChV), *pătrunjel* (mai multe localităţi), *Poala Sfintei Mării* (BCţBo), *pojarniţă* (IMcMc, IMlMl), din mătase de *porumb* (majoritatea satelor investigate), de *rostopască* (SUlUl), *troscot* (BtBB, IMcMc, ISnS, NUU, VrBlG, VrPfC) şi din cozi de *vişine* (BHgHg, BtGeA, GRR, IBtBt, NSbSb).

Li se da să mănânce multe *cireşe* (BtRţC), *harbuji* (BtHdHd, BtUţS), *ridichi* rase, amestecate cu gălbenuş de *ou*, *morcov* şi *ulei* (GCzCv), să bea zeamă de

ridichi de toamnă (IHHm), să ia *miere* şi *ulei de măsline* (VrBdBs). Li se făceau, de asemenea, legători în dreptul rinichilor cu *nisip* opărit (BŞtcmR, GPcPc) ori cu *sare* încălzită (mai multe localităţi).

PLÂNSORI Stare de nervozitate pe care o au unii sugari, îndeosebi până la şase săptămâni. I se mai spune *boală de vânt* (SVjVj, SVmVm), *fapt de vânt* (NBdD) ori *soare sec* (VrTtBv). Se crede că pruncul se îmbolnăveşte pentru că a adormit la asfinţitul soarelui (ISrH, NVA, VBzR, VrTCl, VrTtBv), i-au fost lăsate scutecele afară, peste noapte, şi *a apus* ori *sfinţit* soarele pe ele (BHrHr, BMcMc, BOH, BtSlSl, GMnMn, GŢŢ, ICuB, IMsMs, IRgRg, NBdT, NGţGţ, NStSt, SAA, VBcBc, VBzBz, VrSR) ori s-au pus pe ele duhuri rele (BHrO, BtDbDb, BtŞnŞn, NDH, NŞG, SBzBz, SDbDb, VrBdBs, VrVV), *duhuri necurate* ale nopţii (IŢuŢu, VGrO), *ielele* (BSoC, GMtMt, IBtM, NSG), *îngeri răi* (NII), *pricolici* (IBtM), *păsări necurate* (BBsA, VrBdBs), *strigoi* (BtLC, BtLL, GMtMt, NChCh) sau *vânturi rele* (GMnMn, SFmFm, SSrZ, VrBdBs), pentru că a fost scăldat copilul la apusul soarelui (BŞtcmR, BŞtŞt, NSgV, SFoŢ, VGvO, VrBPr) ori i s-a aruncat apa din scăldătoare afară după asfinţitul soarelui (BBsA, BtDbDb, ISL, NDV, NRcO, SPoPo, SSdSd, VBcBc), pentru că i-au fost făcute vrăji *de urât* (BUrUr) sau *de plânsori* (BtAB, ISnS) unele femei ai căror copii nu au somn noaptea (BtClP, BtCuCu, BtRţC, ICsCz, IVsVs, SSrZ, VrVV) ori „i s-au făcut vrăji la lună, la lumină şi la stele" (IRR).

Copilul *căzut în plânsori* (IBB, ICsC, IMB, NII, SVjVj) nu are somn (BBlBl, BGfB, NBdG), plânge noaptea (toate localităţile), plânge necontenit şi răcneşte (BtGeA, BtVdB), are dureri de cap (BDrDr, BMtMt, GBhC, IBP, ICsC, ITnTn, NIR, NŞŞ, NVA, VrMM, VrRŞ), „se frământă cum sunt frământate scutecele de vânt" (BtCuM). În unele cazuri, boala este însoţită de apariţia, pe tot corpul, a unor „bubuşoare roşii" (SPoPo) – numite şi *spulberături* (SMoMo, SPnPn), *focuşor* (SFmFm) sau *foc viu* (SFrFr, SSdSd) – care dau mâncărimi.

Remedii Unele dintre acestea au caracter magico-preventiv. Nu se lăsau rufele sugarului afară, „să nu asfintă soarele pe ele, că soarele, de când răsare, multe vede şi să nu le lase asupra copilului, că se îmbolnăveşte" (VTgB). Să nu *asfinţească* (IRR, ISL, ITnTn, VBcBc), „să n-asfintă" (BtCoCo) ori să nu *sfinţască* (BBsA, BMcMc, GMnMn, GŢŢ, NGţGţ, SSdSd, VrTCl) soarele „pe pelincuţele lui" (IMsMs), ca să nu-i ia somnul. Până la botez, cârpele şi scutecele copilului se usucă în casă, pentru a nu le vedea soarele (GGhGh, IPrPr, IRgD, NZZ, VIvIv, VTvS). Dacă le-a apucat seara afară, „sî presoarî cu cenuşî înainti de-a li puni la uscat în casî" (VGvO), „sî scuturî di trii ori asupra soarilui" (BtUţS) sau „se scutură deasupra focului" (SFrFr), pe *plită* (SVaVa), la *gura sobei* (SSdSd), „deasupra şparhatului" (SFmFm), „sî sî ducî pi foc ci-i rău" (SVaVa).

Nu se lasă sugarul să adoarmă înainte de asfinţit, „că apunea soarele în capul său" (VBcBc). Dacă se întâmpla să-l apuce soarele la asfinţit dormind, se punea o bucăţică de mămăligă cu sare la fereastră (BtDaE, BtGeA, BtRpR, BtŞnŞn, GCdCd, IHO, IVlVl, NBdD, NVA, VGvO), „la crucea ferestrei dinspre soare" (NBgBg) sau la capul copilului (IHO, VVşVş), ca să apună (VGvO) ori „sî asfinţascî soarili pi măligî, sî nu-i poatî faci di plânsori" (IVlVl). La asfinţit, „se zvârlea mămăliga după soare" (NBdD). Nu se scălda pruncul la apusul soarelui şi nici nu se arunca scăldătoarea afară după asfinţit, ca să nu i se fure liniştea copilului (BBlBl, BCbV, BDmDm, BtCpCp, BtDbDb, GSS, NDV, SBiBi, SPoPo, SSdSd, VBzR), „să nu-i rămână somnul afară" (NBdG). Dacă se scotea, totuşi, scăldătoarea afară, se stingeau în ea trei cărbuni (BCşCş, BLO, BtSmR, ISL, NTPr), un cărbune (GBcH, VVoS) sau „un jăratic" (BtCuCu). Se acopereau apoi geamurile, „să nu se vadă lumina de departe, ca să nu i se facă vrăji de plânsori" (ICrCr).

Copilul bolnav se scălda în apă neîncepută, adusă de la trei fântâni, noaptea, pe neştiute (BtGeD, NGmGm), cu apă în care se puneau câteva paie din bârlogul porcului (BtGeD), trei pene de găină (BtRpR) ori puţină zeamă de *zârnă* (BŞtcmR). Mama mergea cu pruncul în braţe, privind spre asfinţitul soarelui, şi descânta: „– Vezi tu, Ion, zarea cei di soari acolo ?/– O văd./– Du-ţi strânsorile şi plânsorile/Şî ie somnu şi hodina ţie./Sî rămâi limpidi/Şi curat,/Ca di la Maica Domnului lasat!"Spunea aşa de trei ori, în timp ce învârtea roată, împrejurul capului copilului, trei băliguţe de cal luate de pe drum. Apoi le arunca după soare (SHM). Copilul mai era dus la poiata porcului, „să lase plânsu acolo" (BDfC).

Alteori, după ce se culcau păsările, „mama lua copchilaşu cela în braţî, lua o bucăţâcî di mămăligî, o rupea şi o arunca în trei rânduri, spunând de trei ori: – Măi cucoşule, măi,/Na-ţi plânsu copchilului ista/Şî dă-ni cina/Şî odihna găinilor tale" (BtVdHţ). Sau: „– Cucoşule, dă-ni cântecu tău,/Şî-ţi dau plânsu copilului meu" (BŞtcmB); ducea pâine şi sare la poiata găinilor şi spunea: „Eu vă dau pâine şi sare,/Voi daţi-mi somnu copilului" (BBsA); „Cucoşule, să-mi dai somnu nevestelor tale" (NBrBr).

Mama ieşea noaptea afară cu copilul în braţe şi „îi făcea de plânsori la o casă luminată" (IŢgŢg), undeva în vecini (NRcO), adesea tot la o casă unde era un copil mic (BtCuCu). Ea „învârtea un tăciune roată, cu cleştele, şi zicea: Dă-i, Doamni, somn,/Di la vecinu,/Di la pădure,/Di la lună,/Di la soare!" (NRcO). Zvârlea apoi, spre fereastra acelei case, pâine şi sare, spunând: „Eu îţi dau pâine şi sare/Şi tu să-mi dai/Somnu copilului" (NBgBg). Arunca mămăliga şi sarea unde vedea o lumină aprinsă şi spunea: „Să-mi dai somnu mătuşii Anica,/A lu moş Costachi/Şî eu îţi dau mămăligî cu sari" (BŞtcmR). Sau „Somnu di la tini/Sî vii la copilu meu/Şî plânsorili copilului meu/Să se ducă la cutare" (BtCuCu). În dreptul unei ferestre, fără să o vadă cineva, împingea de trei ori copilul spre lumină, spunând: „Du-te şi te încălzeşte/La fina şi vecina,/Încălzeşte-ţi picioruţele/Şi mânuţele/Şi vină la mămuţa,/Să te culce". Făcea aşa de trei ori şi copilul nu mai plângea (SFsFs).

Mama pruncului descânta *de plânsori* la stele, cu o mătură, ori se ducea, tot cu o mătură, pe malul Prutului, şi zicea de nouă ori: „– Mama Pădurii, îţi dau plânsu copilului meu,/Dă-mi somnu şi hodina ta" (IBvBv). Uneori cerea somn de la pădure, de la toţi copacii, numai de la *carpen* nu cerea, „pentru că acesta este mai cărpănos, mai rău şi mai viţos" (NRcO). Se mai ducea mama la un lemnar, până a nu răsări soarele, şi lua într-un castron cu apă „noauî ciurceli şî li zvârlé în noauî părţi. Acelea sî numeu noi. Lua noi la băăt, ca sî doarmî" (ITtU). Îl descânta pe copil cu o bucăţică de *slănină* sau de *mămăligă*, pe care o punea la piciorul patului sau într-o gaură de scândură, zicând de trei ori: „Ciia ci ni-o luat somnu,/Sî nu mai aibî somn/Şî băietu neu sî stei liniştit,/Ca scândura di la pat". Mergea apoi afară cu bucăţica descântată şi o arunca într-un loc părăsit (BtVdB). În acelaşi scop, „îi da copilului să sugă pe prag, când bătea toaca la biserică" (BtCuM) ori punea lumânarea de la botez pe un scaun, în mijlocul casei, o aprindea şi o lăsa să ardă o zi sau două (BPjPj).

PLECATE Numită şi *aplecate* (mai multe localităţi), boala se datorează unei digestii dificile: fie pentru că suferindul a mâncat lacom (BBsA, BŞtcmR, BBşP, GCzCz, GMtMt, IMB, NSS, VBcBc, VPdR, VrBdBs, VrJP, VrTG), foarte repede (BBuBu, GCţCţ, VPdPd), cu poftă (GCdCd, VIvIv, VrVlVr), pe ostenit (BCşCş, BMtŞ, BOO), prea mult (BOrOr, BPtF, BUV, GGG, ISL, NPtS, SSjSj, VBcBc, VDeV, VVşVş), mâncare grasă (BMcMc, IŞpH, NVnVn, VGvO, VrJP) ori mâncăruri grele (BGrL, BSS, BTrP, IMcR, NBtN), fie pentru că a mâncat în silă (BCţBo, BSoC, BtGeD, NVA, VrBlBl, VrBlG), nu i-a plăcut mâncarea (BLPr, BVL, BtŞtŞt, GCţCo, GPP, GUT, ICuB, ITnTn, VBzR, VIvPg, VZrZr, VrRŞ), nu i-a priit (BDrDr, GNN, IIA, IPşS, SSdSd, VVeVe) sau a fost alterată (BDaB, BDrDr, GNN, IIA, ISdSd, SSdSd, VrPfC).

Se manifestă prin dureri de cap (BPtF, BSoC, BtCuCu, GCzCz, GMtMt, VBzR, VPrPr, VVoO, VrBlBl), de stomac (BSoC, GCC, GCzCz, VPdPd), dureri în tot corpul (VPdR, VZrZr), frisoane (VRR, VVeVe, VZrZr), ameţeli (VIvIv, VrPfC), greţuri (BPtF, BtCuCu, IIA, IPşS, NŞG, VBzR, VPrPr, VrBlBl) şi vărsături (GCC, GMtMt, NCnV, VAlCo). Bolnavul se umflă (BHgHg, BVL, GBşP, IOO), „îi apar nişte dungi tari pe braţe" (BMtMt), *ghinduri* pe sub pielea mâinilor (GBşP, GGrGr, GPP, VrBdBs), numite şi *ghionduri* (VrBlG). „Sî moceşti sângili pi la închieturi" (IPrPr).

Remedii Frecţii pe la încheieturile mâinilor (BBsA, GNN, VBzR), mai ales în dreptul pulsului (GCzCz) şi la degetul mare (VVeVe), „la vinele de la mâini" (VrVV), pe picioare (VrPfC, VrTtBv), la tâmple (BCşCş, BtGeD), pe faţă

(VrTG), la vinele gâtului (BCşCş, BOO), cu *apă sărată* (VGvGv, VPrPr, VRGi), *apă şi săpun* (BCjCj, BMcMc, VBzR), cu *oţet* (BOrOr, BtGeD, GCoCo, GMnMn, GUT, VVeVe, VVoS, VrBdBs, VrTG, VrTtBv), *ulei* (BMtMt, BOO, IPrPr, VrBlG) şi cu *usturoi* pisat (BCV, BŞtcmR, VLR, VOlT, VTnTn, VrVVş).

Oblojeli la burtă cu amestecuri de *cartofi* tăiaţi şi *rachiu* (VrMM, VrPfC, VrVlVr), *ceapă* pisată şi *cenuşă* (BOH, VrMM), *ceapă* pisată şi *oţet* (GCU, GMtMt, GTvTv, GVV, VrBlBl, VrPP, VrTtBv), *ceapă* pisată cu *pelin* şi *rachiu* (VrVVş), „turtă făcută din ceapă pisată, făină, oţet şi izmă" (VrShB), *ceapă, oţet, sare, şperlă, brusture amar, aguridă* şi *troscot*, amestecate toate, puse pe o frunză de brusture şi apoi la burtă (VrRŞ), „ceapă, ulei, trei vârfuri de lingură de huce, trei băleguţe de cal, stropite toate cu rachiu" (GCoCo), cu *sare* încălzită (BPpB, BVsVs, GPPj) ori cu *spuză* din vatră (BCşCş, BPtG, BRcRc, BtMeS, BtVfVf, ICI, IStF).

Ceaiuri de *coada calului* (BDaB), *coada racului* (BSoC), *coada şoarecului* (SFrFr), *mentă* (cele mai multe localităţi), *păpădie* (BCşCş, BtDrDr, BtNbNb, GCzCz, SFrFr), *pelin alb* (IMB, VPdR), *peliniţă* (GCzFv, IOO), *pojarniţă* (VBcBc, BtGeA), *romaniţă* (BSoC, BtLnZ, GII, IGlC, NGrGr, VPdR), amestecate uneori cu *lămâie* (BtCuCu, IMB).

Acte magice Se descânta *de plecate* (BCşCş, BHrPr, BVL, GBşP, GCdCd, GCzCz, VDeV, VIvIv, VPrPr, VVeVe, VrVV). „Plecati plecăcioase,/ Fugiţi de la (cutare)/Din oase,/Că v-oi lua cu o nuie groasă/Şi-nainte/Şi-napoi/Şi nu s-a alege/Nica de voi!" (VRGi). Sau: „Plecati mâncăcioasî,/Plecati vărsăcioasî,/ Plecati rudăreşti,/Plecati ţigăneşti,/Plecati din seti/Sau din foami,/Plecatili lu (cutari)/La fund să se lase!" (VrTtBv).

PLESCAIŢE Pete roşii acoperite de băşicuţe (erupţie, spuzeală), care, uneori, capătă aspecte purulente. Sunt cunoscute şi sub numele de *bube căţărătoare* (BtLL, ITT), *plescaghiţe* (GPP, GŢŢ, NZZ), *plescarniţe* (BCşCş, BOO, BTtTt), *plescaviţe* (GSvSv) ori *plescăjiţe* (VrShB). Apar pe mâini (BLpLp, BtLC, IPbP, NGrGr, VLL), dar mai ales pe picioare (majoritatea satelor investigate), de la genunchi în jos (BMtMt, SPlC, VRGi, VŞtB), pe fluierele picioarelor (IPiB, NŞŞ, SURs, VTnTn), pe glezne (BtCuM) şi pe pulpe (BOrOr, NIR, NŞG, VBzR, VGC). Se manifestă prin mâncărimi (BHgHg, BtGeA, IBtBt, NCCn), usturimi (mai multe atestări) şi prin tendinţa de a se întinde (BCşC, BFaFa, IAcŞ), de a se „căţeli" (BVL, BtRţC, BtUţS, GCC, IHHm, IMlC, SSdSd, SPP, VCC, VMlL). Provin din cauza umblatului desculţ prin miriştea de grâu (aproape toate localităţile), a zgârieturilor produse în timpul seceratului (BHrC, BŞtcmR, BVV, BtCuA, BtII, NDlDl, NII, NZT, VOlT) ori „când se leagă snopii" (IŞpŞp), din înţepături de mărăcini (BPP, GGT) sau de ţânţari (NPtPv), „din pălituri" (SZL). Mai apar „la scos cânepa din topilă" (SML) şi „la tăiat păpuşoii toamna" (ITtTt).

Remedii Spălături cu zeamă de *boz* (VIvIv), de *castravete* (NIR), *cătuşnică* (IMlMl, NZZ), *guşa porumbului* (GMtMt), cu apă de pe *hlandani* (NII), fiertură de coajă şi crengi de *măr dulce* (BLO, BLpLp), fiertură de *mirişte* (BHrO, BMtMt, BPtG, ITnTn, VrTCl), de *pelin* (BMtR, BRcRc, GGT, IMcR, VIvIv), de „pelinul calului" (IRR), fiertură de *plescaiţă* (cele mai multe localităţi), de *pojarniţă* (BLpLp), *sovârf* (NZZ), *sulcină* (BLO), din *coajă de tei* (BtLC), cu zeamă de *tutun* (NTPr) şi de *volbură* (BMtMt).

Oblojeli cu *bobolnic* fiert (NDH), *boz* (VrCrR), *ulei de cicoare* (SVtVg), cu *crăpuşnic* (NPşPş), *fasolea ciorii* fiartă în lapte dulce (SSaP), zeamă de *fierea pământului* (BPdR), *mirişte* fiartă (BGG, BMtŞ, BPtS, BVGd, GMnMn), *mirişte* de grâu (BGlM, VŞtCţ) sau de *ovăz* (BChV, IBvBv), amestecată cu lapte dulce (BGlM, BtVdB), cu *muşchi* de pe acoperişurile caselor (VVeVe), *mutătoare* (VBcB), frunze de *patlagină* fierte în lapte dulce (ISrSr, ITT, VGC), cu zeamă de *păpădie* (VPdR), de *pelin* (GCC, VrCrR), cu *plescaiţă* fiartă în lapte dulce (cele mai multe localităţi), *lăptiugă plescăiţească* (IBP), cu struguraş de *poama câinelui* (BMtR), *pomuşoară neagră* (ICsCz), *rostopască* (NBdP), fiertură de *stroh* (NŞŞ), *tutun* cu lapte dulce (ISrB), fiertură de *zârnă* (BBzBz, IMnU).

Legători cu *bălegar* de oaie (VRV), „chişleag şi farină" (SVaVa), cu *groscior* (SFoO), numit şi *gruştior* (SHR), amestecat cu *cărbune de tei* sau cu *pelin* (SFoO), cu *fiere de porc* „amestecată cu grăsime de pe chişte" (IMţB), cu iruri „din ceară curată, ceapă albă, săpun de faţă şi un pic de ulei" (NVA), „untdelemn, ceară curată şi ceapă coaptă" (BŞtcmR), cu *leşie* (GCţCţ, VrPfPf), cu *pătimaş* – spuma care se face deasupra, „cân se fierbe carnea la foc, până a se pune sare" (SDcDc), cu *piatră acră* pisată (IRgD) sau cu praf de *piatră vânătă* (BPtF, ICiCi), cu *smântână* (BUV, IMsMs), amestecată cu praf de fasole de harag (ICiCi), cu *spumă de lapte dulce* (BtSlD, IPbP, ITnS, NIR, SML), amestecată uneori cu frunze de *sfeclă* (IBlM), cu *sudoare de fereastră* amestecată cu făină de pe dosul sacului (SPP), cu praf de *şparhaiţă* (SURs), *untură de pasăre*, nesărată (IVsVs), *ulei* amestecat cu *piatră vânătă* (ITgB) ori cu *sare* (BtRsRs) şi cu *vaselină* de uns puşca (SClB).

Se credea că leacurile pot fi mai eficiente dacă se recurge la ajutorul unor animale. Astfel, bubele se ungeau cu *smântână*, apoi era lăsat un câine să le lingă (VGG, VLL) ori „erau linse de căţei şi pisici" (VLR), se ungeau picioarele cu grăsime fără sare şi „le lingea câinele" (VRbD), „sî ungeau cu unturî şî lăsa sî lingî câinii" (VBzBz).

Acte magice Bubele se spălau cu „mirişti di undi era începutî săcirea" (VPdPd), de unde s-a secerat întâi (GSvSv, VAP), „de la prima secerătură" (VZrZr) sau „cu paiele cu care te-ai zgâriat" (GCoCo). „Plescăjiţâli sî discântau cu baligă de cal" (VrShB). Se spunea de trei ori: „Popa toacă,/Plescaiţele seacă" (GGrGr). „Luai o ulcică nouă de lut, cu apă neîncepută, pelin şi foarfece şi te

făceai că le tai: Marţi de dimineaţă m-am sculat./Cu foarfecele dă vârf v-oi lua,/Cu mătura dă pelin v-oi mătura/Şi-n pământ v-oi băga! Ziceai aşa de trei ori" (BCşCş).

PLESNE Boală de gură cunoscută şi sub numele de *mărgăritărel* (mai multe localităţi) sau *plescaiţe* (NVnL, SPjD, SPnG). Suferă numai copiii (toate satele investigate), din cauză că bagă pieptenele în gură (BtHdHd, SAA, SFnFn, SFrFr, SPjD, SPtPt, VrBdBs) sau pentru că mănâncă bucate sărate şi piparate (BBuBu, BtGeA, IMcR, NGrGr, SVmVm, VrBdBs). Apar pe limbă (BtIl, SFsFs, SGlGl, SMoMo, VrBlG, VrTtBv) „nişte bubuţe albe" (SSvSv).

Remedii Se freacă limba cu păr de pe cap (SFsFs), mai ales „cu vârful părului de la cozi" (VrBlG), cu „pudră de romaniţă" (BBuBu), *zahăr* (SAA) sau cu coada unei linguri de lemn înfierbântată (VrTtBv). Spălături cu *zeamă de pelin* (SPnG, VrTtBv), de *plescaiţă* (BtIl, NVnL, SPjD) sau cu *salvie* (SFsFs). Se ung cu *groscior* (SFrFr), numit şi *groştior* (SPnG), cu *miere de albine* (SSvSv, SVsVs), amestecată cu *găinaţ* de pasăre (SPtPt) ori cu *mujdei* (SGlGl).

Acte magice Se descântau (VAlCo, VrBdBs), de trei ori în două seri (VrVlVr): „Eu te tai din căpătâni,/Tu să seci din rădăcini" (VrTtBv). Sau: „Plescaiţî, plescaiţî,/- Când ai făcut-o ?/- Amu!/- Amu sî pcheie,/Sî răscheie,/Ca un cir di mac,/În mare aruncat/Şi-napoi neînturnat" (SVmVm).

POALĂ ALBĂ Boală femeiască, numită şi *flori albe* (BOrOr) sau *leucoree* (BPjPj, SPnG). O capătă femeile după *naşteri neîngrijite* (BtGeD, BtPlPl, VAP), *naşteri grele* (NVnL, SDbDb, VOlT), *pierderi de sarcină* (BBsA), din *muncă multă* (BSoC, VOlT), *necurăţenie* (NIR), *neodihnă* (ILH), *oboseală* (BsoSo, SDM, SFrFr, SVaVa, VAP), *răceală* (BMtMt, BtVdHţ, BtLL, IMlC, IPlB, ITnS, SFmFm, VBcB, VBzBz) şi din *ridicături* peste putere (BMtPr, BOO, BŞtcmB, BtHdHd, BtRsRs, GCţCţ, ISrB, NBdG, NGmGm, SFsFs, SSjSj, VRGi). Apar secreţii albicioase (BSoC, SFoŢ), scurgeri albe (BtLL, NIR, NVnL, SFnFn, VAP), urât mirositoare (SSjSj), care produc usturime (BtDbDb).

Remedii Cele mai multe păstrează ecourile unui substrat magic. Ceaiuri din plante cu flori albe: *brebenei albi* (BtRsRs, VAP, VPrPr, VTnTn), *bujor alb* (BtSlD, NGnGn, NVşVş, VrPP), *bună dimineaţa albă* (BtRmRm), *cireş alb* (SCfŞ, SZL), *clopoţei* (ISnS), *coada cocoşului* (VTvS), *coada şoricelului* (SFnFn), *crin alb* (GCţCţ, ISnS, IŞpŞp, VGvGv), *curpăn alb* (GŢŢ), *dediţei* (ITgC), *holbură albă* (SZC), *lăcrămioare* (BtSlD, GGG, IBvBv, ISnS, VOlT, VTbS), *liliac alb* (ITgC, NBdG, NGnGn, SŞTm), *luncă albă* (SFnFn), *nalbă albă* (BtGeD, BtHdHd, BtRmRm, IPşS, IRgRg, NIcA, SSdSd, SZC), *pătrunjel* (IŞpH, SCfŞ, SFnFn, SPnG), *pelinul calului* (VBcB), *poală albă* (NPşPş, NVnVn), *Poala Maicii Domnului* (ITgC), *prun alb* (SCfŞ), *rujă albă* (BtPlPl,

BtVdHţ, SVmVm, VrRŞ), *floare albă de salcâm* (GCţCţ, GGG, GGhGh, GŢŢ, NGnGn, VGvGv, VrBdBs, VrPP, VrRŞ), floare de *secară* (BCţBo), *soc* (BtRţC), *spin cu floare albă* (NBdBd), *sulfină albă* (NGnC, SCfŞ, SSjSj, VGrGr, VrVŞ), *trandafir alb* (SPlC), *trifoi alb* (BtPlPl, ISrB, NBdG, NChCh, SBtBt, SDhDhM, SPP, SStSt, SVmVm), *urzică moartă* (BtGeD, SBtBt, SFrFr) şi vârfuri de *zgorghin* (VPrPr).

Poţiuni din apa în care s-a spălat *orezul* (toate localităţile), din flori de *bujor* şi de *salcâm* plămădite în *rachiu* (VVşVş), *cretă* pisată şi fiartă în *lapte dulce* (SFsFs), *grâuşor* fiert în *vin alb* (ISnS), buruiana *flori albe* pusă în *rachiu* (NUU), *iarbă mare* plămădită într-un pahar de *ţuică* (BCşCş), *pătrunjel* fiert în *lapte dulce* (SFmFm), *poală albă* fiartă în *vin* (NVnVn), rădăcină de *sulfină albă* plămădită în *rachiu* (NCsM), flori de *sulfină* fierte în *vin alb* (VBcBc, VPdR), coji de *ouă* de la o *găină albă*, pisate şi amestecate „cu un degetar de cucută" (GŢŢ).

Spălături cu fierturi de: *bujor* (NGmT), *buruiană de arici* (ITtU), foi de *ceapă uscată* (VrShB), *coada racului* (SFoŢ), *coada şoarecului* (SPtPt), *curpăn alb* (BCV), *drăgaică* (VrShB), *floricică albă* (SBrM), *lăsnicior* (VPdR), *liliac alb* (SVtVg), *lumânărică* (IPiB), *nalbă albă* (BtClP, BtCoCo, ILH, IRgRg, NBţG, SDbDb, SSmŢ), *nalbă* de pe haturi (SVtVg), *nalbă sălbatică* (VRbD), *niercureli* (ITtU), rădăcini de *nufăr alb* (VPdR), *odolean* (VCsPt), rădăcini de *pătrunjel* (SPtPt, VBcBc), buruieni de *poală albă* (BPtG, IOO), *Poala Maicii Domnului* (VrBlP), *Poala Sântămăriei* (ILH), *romaniţă* (majoritatea localităţilor), *sânziene albe* (BHgHg), floare de *salcâm* (BMtŞ, BŞtcmR, GVlVl, VrShB), *spin alb* (BŞtcmB), coajă de *stejar* (IMlMl, IPşS, IRgD, NŞG), *sudoarea calului* (BBsA), flori de *trandafir* (VPdR), de *urzică albă* (VrBlG) sau *urzică moartă* (SDbDb).

Oblojeli cu pânză de câlţi muiată în *oţet*, pe care s-au pus *cărbuni de tei* stinşi în oţet (BPjPj), *crocmală* plămădită cu *rachiu* (BOrOr), *hoştină* de ceară şi *tărâţe* (VBzBz) şi cu sevă de *mesteacăn* (SURs). Fumigaţii cu *coji de ouă* (IOO), *ceapă*, *oţet*, *secărică* şi *zahăr* puse pe făraşul cu jar (SSjSj).

Acte magice Băi cu fiertură de „poprele de la gard" (NGmGm). „Iei un kilogram de zamă de orez, ti sui pi scarî şî pânî ajungi în pod trebuie să bei toată zama" (BtVdB).

POCITURĂ Cunoscută şi sub denumiri ca *potcă* (ICuCu, ITgBz, ITtU, NDA, NGmT, NŞG, SVmVm), *întunchinătură* (mai multe localităţi), cu variantele *întrunchinătură* (BtDeDe, IMşMş, IŞpŞp) şi *tunchinătură* (BtŞnŞn, ICpP, IMB), boala este considerată a fi o formă foarte gravă de *deochi*. Provine în primul rând din *deochi* (BOrOr, BVGd, GŢŢ, IIA, ILnG, IOO, ITgC, ITtTt, VGrGr), „când nu te-i catat de deochi" (ITtU), „n-ai fost descântat la timp" (BCşCş), „zice că te-o străpuns pocitura" (IMlC). Este „un deochi rău" (VrTCl),

„un deochi zdravăn“ (BtGeD), o boală mai rea decât deochiul (BBuB, GBşP, ICuB, SSdSd), „mai periculoasă“ (ISdSd), un amestec de *deochi* cu *friguri*, „o zălăzală aşa, o amestecătură“ (BOO). „Amu i se zice paralizie“ (VrBlG).

Se capătă dintr-o *sperietură* de noapte (IIA, IRgD), „din cauza ştimelor de noapte“ (SŞM), a *pociturii* de noapte (SHH, SSjSj), din *potcă* (mai multe atestări). Dacă noaptea, când dormi, te strigă cineva afară, „să nu răspunzi, că te poceşte“ (BtUţS), „ti strâgă duh necurat“ (BHgHg), „ti strâgă mai tari cân eşti îngreunatî ori ai copil de ţâţă“ (SFnFn). „Dacă ieşi afară, muţeşti“ (NBtB), „poate să te ducă în iaz“ (IRgRg). „Pi una o pocit-o pintru cî o işât afarî înainti di miezu nopţii, nu şi-o făcut cruce şi o sumuţat cânii“ (IŞpŞp). Mai poate fi cauzată de *Iele* (BŞtcmB), de *Rusalii* (SUlUl, VrMM), de un *vânt rău* (BtRţC, SVjVj, VrBlP, VrVV), de *vârtecuşuri* (BNbVs, BtHhI, IBlBl), mai ales cele de primăvară (IGlGl, NTmA, SDM), ori de *vârtejuri* (SUlUl).

Se manifestă prin *ameţeli* (BMtPr, BVGd, IScSc, ISrSr), *dureri de cap* (BPtG, GCU, GCţCo, GVlVl, ISrB, NPşPş, NŞG, SSjSj, VLL, VPdPd, VRGi), dureri în tot corpul (BTrP, GVV, NRdB, VPdR), *fierbinţeli* (NPşPş, NŞG, VRGi), *lâncezeală* (GMtMt), *somnolenţă* (BCbV, BOnTţ, GCzB, GGG, IHrP, IŞpŞp, SCfCf, SMhMh, SZC, VIvIv), „scurtări de vedere“ (VRGi) şi *tremurături* (GGG, ISrB, SSjSj, VLL, VLR). Bolnavului i se desfigurează chipul (GCzB), i se moaie o mână sau un picior (BMcMc, GPcPc), i se schimonoseşte faţa (SFmFm, VrPfC), i se strâmbă gura, gâtul, mâinile sau picioarele (BtDbDb, ILB, IPlB, NDH, NGnGn, VrPP, VrRRţ). Omul este pocit şi sluţit (mai multe localităţi), „nu-i di nimicî“ (SFmFm).

Remedii Exceptând frecţiile cu *oţet* (BOO, BOrOr, BtGeA, ILB, IOO) sau cu *spirt* (BtHnHn, BtMlMl, BtSmSm, GScS, GVV, IBlBl, IStF, NSbSb), leacurile folosite pe bazează pe acte magice. Se descântă (toate satele cercetate), *de deochi* (ILH, IPP, IRR, NBtN, SBiBi, VPdPd, VrVlVr), *de pocitură* (GMtMt, IOO, SSdSd) ori *de potcă* (ICuCu, NDH, NGmT, NŞG, SVmVm), cu *usturoi* (BBuB, BHgHg, SRB, SZL). „Se taie bucăţi mici din nouă căţei de usturoi, se trec prin gura cuiului de la un *jug părăsit*, se face mujdei cu oţet, se frecţionează bolnavul şi se spune: cum nu mai poate fi întrebuinţat jugul, aşa să nu stea răul, pocitura la Ion“ (IŞpŞp). „Se sting cărbuni şi se spală cu apa aceea“ (SCfCf), se numără cărbunii „o dată până la nouă şi de cinci ori îndărăt, pentru fiecare potcă“ (NŞG).

Se ia o *trestie* şi se măsoară bolnavul, după care trestia se rupe în patru şi se descântă în apă. Cu apa se spală bolnavul, apoi se aruncă pe un câine, iar cele patru bucăţi de trestie se aruncă spre cele patru puncte cardinale (GVlVl). „I se pune cerc pe cap şi îl cercuieşte ori îl măsoară cu trestia, o aprinde şi o dă în apă“ (VGvGv). Se măsoară bolnavul cu trestia, se aprinde şi se stinge în apă neîncepută, adusă de la trei fântâni, apoi se descântă: „Nu sting trestia,/Sting

didiochiu/Şi pocitura lu (cutari)./Didiochi cu pociturî/Didiochi cu ceas rău,/Didiochi di 99 di feluri,/Sî cheie,/Sî răscheie,/Ca spuma di mari,/Ca roua di soari,/ Cutari sî rămâie curat,/Ca argintu strecurat,/Ca Dumnezău ci l-o lasat“ (GBşP). Iei momâi (de crengi sau de frunze) din trei locuri părăsite şi-i faci baie cu ele“ (VrVVş).

Bolnavului i se spală faţa cu *agheazmă* (BtDbDb, BtVdB, SPsA, VrRŞ), „i se făceau cetanii“ (ISrB), rugăciuni la preoţi (BCţBc, SDhDhM, SFrFr), „i se spunea Tatăl Nostru“ (VVoS) şi „i se făceau Sfintele mase“ (ISrSr).

RAC Tumoare malignă, cancer. Se crede că există *rac*, *răcoaică* şi chiar *răcuşor* (GŢŢ). *Racul* este socotit mai puţin primejdios: „de e rac, se îndreaptă“ (VGrGr), „el nu sî-mpânzăşti“ (IBvBv), „îl operează“ (BOO); „dacî-i rac, mai scapî“ (ITtTt). Dimpotrivă, „dacă-i răcoaică sporeşte“ (BOO), „face bube mai multe“ (NBrBr), „sî-mpânzăşti“ (IBvBv); „dacă-i răcoaică, se lăţeşte“ (BHgHg), carnea-i mâncată până la os (IRgRg), „nu are leac“ (VGrGr). Dacă are *racoţiţă* (ITtTt) sau *răcăriţă* (SRB), nu mai scapă.

Remedii Se arde locul infestat (BtMiC, IMşMş, NPtS), „cu fierul roşu“ (VAlCo), „cu chiatra iadului“ (NCCn) sau „cu soluţie de piatră vânătă“ (IPiB). Oblojeli cu „rugi de bostan, de castravete şi cu locul copilului“ (IVsVs), cu „frunze de oleandru amestecate cu untdelemn“ (ILH), fiertură de „rădăcini de rac“ (BPtF), „de răcoaică“ (SDM) sau „de răcuşor“ (GŢŢ). Se punea peste bubă un *rac* spintecat de viu (BOnTţ, GBşP, IVsVs, NHB) ori „se prindeau 7 răcăriţe, se ardeau, cu cenuşa aceea se făcea leşie şi se bea“ (SRB).

RANĂ

Remedii Se spală cu *leşie* (NŞG, SSaP) şi se fac oblojeli cu: frunze de *aloe* despicate în două (GRR, ITnTn, NGnC, NPtS, NPtT, NVnL, SSvSv, VVoS), zăcute în ulei (VAP), frunze de *anghinar* (IMşMş), de *arnică* (ISnS), praf din ciuperca numită *băşina porcului* (BtVdHţ) sau *prahaghiţă* (BtŞtŞt), frunze de *bob sălbatic* (IMşMş), *boz* (IMlC), *brusture* (ITnTn), floare de *cicoare* plămădită în *ulei* (majoritatea localităţilor), *ciuboţica cucului* plămădită în *ulei* (BMtPr), frunze de *ciumăfai* (ICuB, IVsVs), *ciumăfaie* (ITnTn), *ciumăhaie* (SLRt) sau *ciumuhai* (BtAB), flori de *crin* plămădite în *spirt* (BUU, BtMiC, SDC) sau *ulei* (BtVdVd), frunze de *curcubeţică* (ICpB), *fierea pământului* (NSgV, VrSR), *frăsinică* (SBaBa), *iarbă mare* (VrBlG, VrSR), *iarba lui Tatin* zăcută în *spirt* (BtCuM, BtDnH, SDM, SStSt), *iarba tâlharilor* (NChB, NChCh), frunze de *limba câinelui* (SFsFs), *limba cucului* (SBaBa), *limba vecinei* (NVnL), seminţe de *mătrăgună* (NDlDl, VLL), *mentă neagră* (NCnP), foi de *muşcată* (VrTG), frunze de *nalbă creaţă* (IHH, SŞM), de *nuc* (IŢbPs), de *patlagină* (BtCoCo, BtCuA, GCU, IMşMş, IScB, IVsVs, NIS, SPjD, SŞM, VIvIv, VrTG, VrTtBv),

tulpini de *pelin* (BŞtcmR, GGT, GPcPc, GVV, ILB, SFoO, VrBdBs, VrJP, VrRŞ), floare de *pojarniță* zăcută în *untdelemn* (cele mai multe atestări), frunze de *piersic* (VrRŞ), praful ciupercii *răsuflătoarea pământului* (IBlM, ILL, ISrSr, IVsVs, SAA), turtă din flori de *romaniță* (NGnGn, NŢŢj, VGvGv, VIvPg, VPrPr, VTvS), *rostopască* (BtGeD, SŞM) sau *rostopalniță* (VrBlG), *schinoasă* (NVnL), *scumpie* (VrBlBl), frunze de *tăietoare* (NVnL, VGC), miez de *tărtăcuță* prăjit cu grăsime (NVnVn), „răşânî di târş, di asta ci curgi ca mnierea" (SFmFm), *unghia găii* (VRGi), foi şi coajă de *ulm* (VPdR), *ulmuşor* (BAA), foi de *varză* (NIcA), foi de *vătămătoare* sau *vetrice* (VPdR) şi de *zârnă* (NIS).

Legători cu *buricul pământului*, „o pânză de păianjen mai groasă, care acoperă, pe izlazuri, gaura unui păianjen mare. Se pune cu partea interioară, care este mai curată" (NDlRg), cu praf de *cari* stropit cu *ulei* (NIcA), scrum de *câlți* (NŞG), de *cârpă arsă* (BOH, BtDaE, BtVdB, BtVdHț, GCU, IPbP, ITgBz), scrum de *lână* amestecat cu *smântână* (NCnP), *cărbune de tei* pisat şi „pus în groştior" (SPsG), *fiere de porc* (IMlMl, SFoO), „hoştină, iarbă mare amestecată cu lapte şi tărâțe de grâu" (BPtF), *măduvă* din falcă de porc (BBzBz, BMtŞ, ICuCu, NII, NPcT, SFoO, VrRRț), *slănină* (ICpP), *său* de cerb (SMoA), *său* de oaie (BPrPr, BtMiC, IOO).

Rănile grave se ardeau cu *fierul* înroşit (IHHm, IVsC, NGțGț), sau cu *piatra iadului* (ITtU, NCCn), apoi se ungeau cu *alifie vânătă* făcută din „fasole negre, coadă de bostan şi smântână" (IIA), „potlog ars, chiatră vânătă şi nouă fasole negre pisate, amestecate toate cu unt" (BOO) sau *piatră vânătă* arsă, pisată şi pusă în *grăsime* (BtRpR, NZT, SStSt, VTR), cu iruri din *ceară* curată, *ceapă albă* şi *ulei* (BtTrD, BtVdVd, IPrPr, NIB), din *ceară* curată, *răşină* de brad şi *ulei* (NGnC, SPsA) sau din „ceară, busuioc, cicoare, cimbru, un gălbenuş de ou, miere de albine, său, untură şi ulei" (SGlGl).

Legători cu un *arici* spintecat de viu (BtSlD, ITnTn), o *broască* despicată (IBB, IMnMn, SPjD), o *piele de cârtiță* (BBuBu) sau de *cățelul pământului*, abia jupuită (SVtVg).

Acte magice Se foloseau buruieni de la Sânziene, culese până a nu răsări soarele (BCşCş, SPtPt), *slănină*, *ulei* şi *zahăr* sfințite la Paşti (BtPlPl, SPtPt, SStSt). Uneori se descânta: „Ranî ca rana,/Dulci ca mana,/Uşoarî ca pana./S-o dus Dumnezău la păduri,/Sî taie cuie şî rǎsteli,/Cuie şî rǎsteli n-o tǎiet,/Ş-o tǎiet degitu ceal mic;/Ş-a duré nu l-o durut/Ş-a tămădui s-o tămăduit./Aşa sî sî tămădui/Şî rana lui (cutare)" (BtRpR).

RÂIE Boală de piele ce se ia prin molipsire (toate localitățile), fiind favorizată de mizerie (BfaFa, BTrP, BtML, BtVăVă, IDD, NBtN), de necurățenie (ITRd, SBiBi, VrVlVr). Apare în părțile mai sensibile ale pielii, între degete (BGrL, BVsVs, BtDeDe, IOO), subsuoară (IMcR, NBtB, SPnG), pe piept

(VPdR, VrVlVr), sub forma unor „zgârieturi roşietice" (BSoSo) care produc mâncărimi greu de suportat (toate satele investigate).

Remedii Frecții cu *leşie* din *ciocani* de păpuşoi, numiți şi *ciucălăi* (majoritatea localităților) sau *bucălăi* (SVmVm), *leşie* amestecată cu *ardei iute* (GGG), *leşie* moartă (NPpB) amestecată cu *usuc* de oaie (BtRpR, SStSt, SŞdŞd), *dohot* de mesteacăn (NBdBd, SGlGl, SPlC, VrJP), frecții cu *gaz* (BUrUr, GGrGr, NPeT), cu soluție de *piatră acră* (SFvFv, SLRt), soluție de *piatră vânătă* (IMnV, NRdB, NŢŢj, NVnVn, SVjVj), *păcură* (BtDaB), soluție de *praf de puşcă* (ICsCz), soluție de *pucioasă* (mai multe localități), amestecată cu *dohot* (SMşB) sau cu *grăsime* nesărată (BBuB, BCbV, BtRmRm, BtTrD, GUT, IMlC, NGnC, SFoO, SVmVm, VLR, VrRRț), frecții cu zeamă de *tutun* (BMtR, BtLL, BtSlD, GMnMn, IOO, IPlB, SURs), cu *urină* (BtDbB, BtSlSl, GSS, ICuCu, IŞpH, NSgV).

Oblojeli cu fiertură de surcele de *brad* (ISnS), buruieni de *râie* (BHgHg, SUlUl, VPdR) cu sământă de *cânepă* pisată (BPjBs, BtBB, SLRt), rădăcini de *iarbă mare* (BHrC, BPtS, BtCuM, GŢŢ, IHH, NBțG, NDlRg), *lemnul câinelui* (SPjD), *păpădie* (ITgC), *pălămidă* (BBL), *părul ciutii* (BDmDm), *pelin* (GNP), *romanița calului* (GVlVl), *strigoaie* (BBL), numită şi *stirigoaie* (NGmGm, NGmT, NŞŞ, NZZ, SBaBa, SClB, SPnPn, SSdSd), rădăcini de *ştevie* (BMtPr, BVGd, ICpB, VVeVe) şi crengi de *velniş* (GNN).

Alifii din *piatră vânătă* topită în *grăsime* (GCțCț, GSvSv, IBlM, ILnG, NPtPv, SMoA), mai ales în *untură* de porc negru (BUU, NDH), *pucioasă* amestecată cu *grăsime* de vită (NCnCn, VZrZr), cu *untură* de porc (BtClP, GCC, ILL, IPşB, IRgRg, ITgBz, VDmV, VPuC), cu *seu* de oaie (IPbP) ori cu *usuc* (IMțB, NPtS, VrPfC), alifie din *grăsime* de porc, *piatră vânătă* şi *pucioasă* (BBsA, BPtF, BSoC, ISrB, VOlT, VPdPd, VrBPr, VrTtBv), *ceapă albă*, *grăsime* nesărată, *piatră vânătă* şi *pucioasă* (GGhGh, ITgC, ITnTn, VBcBc, VDeV, VTnTn, VTvS, VrRŞ, VrVV), *groscior*, *piatră vânătă* şi *pucioasă* (SVaVa), apă de *var*, *piatră vânătă* şi *pucioasă* (SDL), din *pucioasă*, *untură* şi *cenuşă* de la o opincă părăsită (BtII), *praf de puşcă* amestecat cu *ceapă albă*, *piatră vânătă* şi *pucioasă* (GPP, IEB).

Acte magice Se descânta cu *piatră vânătă* (BBzBz, NII), cu *pucioasă* (GCdCd, VPrPr) şi *mătură părăsită* (BCşCş, ITtTt, ITtU). Uneori, „cine descânta sta cu pchelea goală" (BCşCş). Se descânta „dimineața, pânî n-a răsări soarili, la amiazî, pânî-n amiazî şî sara, pânî a nu asfințî. Se spunea de trei ori: Ieşi râie di la Ion,/Cî cu mătura te-oi mătura,/Cu unsoarea te-oi ungi,/Cu pucioasa te-oi împuțî,/Cu mătura te-oi mătura/Şî pi uşî afarî te-oi da" (ITtTt). Se mai spunea: „O făcut Sfânta Vineri/Un praznic,/Ş-o chemat tăți zgâncili,/Bubili,/Buboailili,/Tăți guzganii,/Tăti broaştili,/Tăti gângăniili,/Numa pi sfânta râie/N-o chemat-o./Şî ea s-o înciudat,/Şî s-o înfocat,/Ca baliga din gard/S-o uscat./Di pi tăti

vinili s-o uscat./Şî Ion o ramas curat,/Luminat,/ Cum Maica Domnului l-o lasat" (IHrP).

ROCII Sunt cunoscute şi sub denumiri ca *rochii* (BMtMt, IMşMş), *rocini* (GCoCo, NBrBr), *rofii* (SBzBz), *rohii* (BDmDm, GGhGh, SUlL), *rohini* (GPP, VGvGv, VTvS, VrCrR), *ruji* (ISrSr), *bube de spurcat* (BDfC, NRcO), *spurc* (BOH) sau *spurcăciuni* (BBL, BCşCş, GBcH, GMoMo, GSvSv, VrVVş). Erau afectaţi copiii mici, care, până la 40 de zile, făceau bube pe cap (BRşP), pe faţă (BGrL, BtFrB, IOO) şi, uneori, pe tot corpul (VAlCo). Apăreau din cauză că pruncul, înainte de a fi botezat, „era vizitat de o femeie necurată" (BtGeA, IŢgŢg, NMdMd, NStSt), spurcată (BCşCş), „care se afla la ciclu" (BOH), „cari o stat cu barbatu" (SVjVj) sau „avea ochii răi" (IPşS). Se credea că „femeia cari nu-i curatî nu trebuie să ieie copchilu în braţe, cî faci bubi" (ITtTt) şi „nu-i bine să se aşeze pe patul în care a născut lehuza" (NBdD, SHR).

Remedii Cele mai multe dintre leacuri au substrat magic. Ca să nu facă bube (majoritatea localităţilor), să fie curat toată viaţa (BBzBz, BPjBs, IRgRg, NBdT), să nu facă *rocii* (ILH, NZT, VBcBc, VDmV, VŞtCţ), să fie ferit de farmece (NBgT), să nu se deoache (BŞtcmR, VVoO), să fie păzit de rele (IEB, SGlGl), să nu aibă *pete* (BLO, BLpLp, NGţGţ) şi să nu fie *spurcat* (BBL, IplP, ISrB, NHB, NPtPv, NVnVn, SPsA), pruncul era trecut prin gaura cămăşii pe care a purtat-o mama sa când l-a adus pe lume. Acest lucru se făcea la opt zile de la naştere (IRgD, NGnC), „înainte de a merge la botez" (SSjSj) sau „până la 6 săptămâni îl trecea, în fiecare duminică, prin cămaşa mamei. Îl trecea când era preotul la slujbă" (SPoPo). „Îl trecea mamî-sa prin cămaşă" (BOO) o dată (BDfC), de trei ori (BMcMc, BSoC, BŞtcmR, BtVdB, ILH, IPlB, NDlDl, SBzBz, SHM) sau de mai multe ori (BBL, BLpLp, BtBB) şi spunea: „Copchilu neu sî cie curat ca lumina ochilor" (SPoPo).

Moaşa punea un hârb cu *păcură* sub patul lehuzei (BDfC, ILH, IRgRg, ISrB, NII, VPT), o oală cu *păcură* (BtBB, BtGeA, BtVdB), o *păcorniţă* (BtCoCo, BtSmR, BtVdHţ, IVlVl, SFnFn) ori un vas cu *dohot* (SŞM), să nu facă noul născut *bube* pe corp (BtSmR, BtTdTd, VLR), *roci* (BtCoCo, BtMiPn), *rohii* (BtBB), *rohini* (VrCrR), *spurcăciuni* (BDfC), „să nu se prindă de el necurăţenii" (BtVdHţ), „să nu se lichească ceva rău de el" (BtVdB, IRgRg). În acelaşi scop, se punea sub laiţă ori sub pat o cutie cu *cremă de ghete* (NII), o cutie cu *humă* şi un *topor* (BtSlSl), iar în blana uşii (SFnFn) sau în perdea (ILnG) se înfigea un ac cu aţă roşie (SFvFv, VCţCţ). Se punea pe geam un pahar cu apă şi o felie de pâine (ILnG).

Trei zile după naştere nu intra în camera copilului nimeni în afară de moaşă şi soţul lehuzei (BUU, BVGd, IgjGj). Alteori, se obişnuia ca până la botez să nu viziteze casa mamei femei *necurate* (IPrPr, VDmV), *neprimenite* (BMtMt) sau

căsătorite de curând (BOrOr). Moaşa nu primea în casă persoane străine, iar rudelor le atrăgea atenţia să intre în camera copilului numai dacă sunt curate (VrBPr). Vizitatoarele nu aveau voie să se aşeze pe patul lehuzei (ICuB, NMdMd, VŞtCţ, VrVVş). Dacă intra o femeie care nu era curată, trebuia să-i mărturisească lehuzei (IMnMn, SVaVa). În astfel de situaţii, când femeia respectivă lua copilul în braţe, zicea: „Băătul cie cum l-o lasat Maica Domnului, eu sî ciu cum sunt" (ITtU). Altele strângeau copilul de nas şi spuneau: „Tu sî cii curat şî frumos, cî eu îs spurcatî" (BtGeD) sau ştergeau copilul cu poalele cămăşii (BtGeA, ITtU, NBrBr), adăugând: „Tu eşti curat/Cum te-o zămislit Dumnezău/Şî eu îs cum îs eu" (SLS). Pentru a preveni astfel de neplăceri, când intra cineva în casă, mama spunea de trei ori: „Copilul meu să fie curat" (NIS).

Dacă se îmbolnăvea, pruncul era trecut prin cămaşa de lehuzie (NPtPl, NRcO, NZZ, SFmFm, SHBr, SVjVj) de trei ori (BtVdB, NPpB, SDL), „de la gură spre poale" (SFrFr) şi se zicea: „Cum n-o ştiut când s-o născut,/Aşa să nu ştie/Cine-o vinit în casă" (BtVdB). „Dacă-i ieşea bube, îl da pă cap cu poalele cămăşii în care l-a născut mama" (VrShB). În acest scop, cămaşa de lehuzie rămânea o lună (SDL), sau chiar 40 de zile, nespălată (NVnL). Mai rar, copilul bolnav era trecut printr-o cămaşă curată, „să rămână necurăţenia pe cămaşă" (ITtTt). Dacă se ştia femeia vinovată de apariţia bubelor, i se cerea cămaşa şi se trecea copilul de trei ori prin ea (BCşCş, NMdMd, SVaVa) ori „îi dădea femeia ceea mamei o cămaşă curată şi-l trecea prin ea de la poale la guler" (ITtU). Se obişnuia, de asemenea, să se ardă „cârpa pi cari-o făcut copchilu şî sî păstrezî cenuşa", pe care o punea în baie când acesta avea bube (VRGi).

Alte remedii Se dezgropa „locu copilului", se trecea apă prin el, „spăla copilu pi cap şî-i treceau bubili" (NBtB), se lua din *placenta* copilului şi se punea în scăldătoare (BOO, IPşS), îl spăla cu ţărână de la rădăcina pomului unde fusese îngropată „casa copilului" (BCşCş, IPşS), ungea bubele cu *unt* amestecat cu cenuşă din „casa copilului" (BŞtcmB) sau „cu cenuşă de bureţi de rouă amestecată cu unt proaspăt" (VrVVş). Se făceau ceaiuri şi spălături cu buruieni de *roci* (SLS) ori de *spurcat* (SRB), numite şi *drenţe* (SLS).

ROSĂTURI Leziuni uşoare, căpătate din cauza unor încălţări noi (mai multe localităţi), prea strâmte (BCşCş, BRcRc, BVsVs, GFrFr, GVlB) sau „cu marginile tari, scorţoase" (VZZ). Apar mai ales deasupra călcâielor.

Remedii Oblojeli cu foi de *aloe* (BHrHr, GUT, SPnG), gelatină de *bobarău* (BPtF), *bobuşor* (GPP), *boz* (BŞtcmR, BVL, VICş), *burete pucios* (ILnG), *calapăr* (NHB), *ciumuhoaie* (VPT), *crin alb* (VICş), *curcubeţică* (BtRsRs), *stroh de fân* (NPtD), frunze de *hrean* (BOO), *mere pădureţe* (VrVVş), *nalbă* de fereastră (BSoC, BtCuA), *patlagină* (majoritatea satelor investigate), *pelin* (BŞtcmR, BVL, SPnG, VrRŞ), *pojarniţă* macerată în *untdelemn* (BGfG, BtLC, BtMiMi,

ICuB, IHlHl, NPpB, VPdR, VRGi), praf de *prahaghiță* (VLL, VLR) și cu *romaniță* (BtRțC).

Se ungeau cu albuș de *ou* (BtUțS, SPlC), praf de *cărbune de tei* (IpsS, IVsC, SDM), *ceară* din urechi (BLpLp, BVGd), *clei de prun* (BtCoCo, BtGeD), *colb* (BtCuCu), praf de *cretă* (BtRmRm), *groscior* (SBrM, SPnG), iruri din *ceapă coaptă* și *ceară* de albine (GPcPc, SFrFr), din *fiere* de porc, *untură* și *ceară* de albine (NȚȚj), din *miere de albine*, *patlagină* și *propolis* (IBtM), din *sacâz, tămâie* și *ulei* (VCsPt), cu *miez de lămâie* (ICiCi), *măduvă* de oase de porc (GCțCo), *mămăligă* caldă, mestecată în gură (BtDnH, GGrGr, GVV, GVlVl, NGvO, NZZ), *muci* (toate localitățile), „pământ proaspăt" (BtLL), *petică arsă* (IPlB, IPșS, ISrB, ITtU, NPșPș, SBrM, SHR, SUlUl, VIvPg), *scuipat* (BAA, BTtTt, BtCuCu, ISnS, IVsVs, VPrPr, VRV), *seu* de oaie (mai multe localități), *smântână* (BȘtcmB, BtHdHd, GCzB), *unt* de oaie (SMoA), *untdelemn de candelă* (ITuȚu, VȘtB), *ulei* crud (GCțCț, GVlVl, IOO), *untură* de gâscă (SPjD, VPdPd), *untură* de porc nesărată (BUU, IBV), „de pe brezărăul porcului" (SHM) sau de pe *chiște* (ISrSr, NGțGț), amestecată cu *fiere* (NII) și *var* de pe perete (BLPr, BtCuM) amestecat cu *gaz* (BRcRc) ori cu *spirt* (BtRpR).

ROSURI Se mai numesc și *răsuri* (BtCuCu, ICpB, SFmFm). Dureri pe care le simt lehuzele „în locu în cari o fost prinsî casa copilului" (IMcR). Începând de la a doua și a treia naștere, suferințele se accentuează (BCjCj, BTrP, GPPj, ITRd).

Remedii Moașa punea pe burta femeii „un boț de lut ud" (VDeV), luat de la rădăcina unui prun (BVsVs, IMțMț), „un bulgăre" (IMșMș), „un chirtuc" (BBsA) sau „o bucată de clisă" (BVGd), care se învelea într-o pânzătură și se lega deasupra cu *brâul* (IVsVs) sau cu o *chingă* (BtSlD). Legătoarea cu lut trebuia ținută timp de trei zile (NCsM, NStSt) sau chiar opt zile (BBsA), pentru a nu face *rosuri* (GFrFr, VDeV). În același scop, la puțin timp după naștere, lehuza era încinsă cu *brâul* (BDrDr, BVGd, BtGeA, BtGeD, ICrCr, IPșB, ISrB), iar moașa „îi spuné sî-l poarti șăsî săptămâni" (SFrFr). „Dacî lehuza ave răsuri, puneu pi pacheștile di in rachiu cu un ou bătut bine și o încingeu" (SFmFm). „Îi mai puneu în juru mijlocului un ștergar muiet în rachiu" (SVaVa).

Dacă avea dureri și după ce era încinsă cu *brâul*, i se da să bea *rachiu* cu *untdelemn* (BtCuA, BtDbDb, IBtM, ICuB, IMsMs, NBtG), *rachiu* de drojdie cu *miere de albine* (ICpP, IMgMg, ITgC), „țuicî di smochini" (BtCuCu) sau „țuicî încălzâtî, aluni șî piper" (VrVlVr). „La trii zâli cerbé mătcuțî șî îi da sî beie" (ICpB).

SÂNGERAREA NASULUI

Remedii Cel afectat este așezat cu fața în sus (toate localitățile), cu o mână ridicată (BMtMt, BtDaE, ICpB, IMsMs, SFoO, VrTG), cel mai adesea *mâna* *stângă* (BtHdHd, BtLC, GCdCd, GCoCo, NCCn, SFoȚ, SPnPn, SSvSv), dar și *dreapta* (IBvBv, IOO, IRgD, ISdSd, NBdBd, SDhDhM, VrVV), mâna dinspre nara care curge (BVL, IBtM, ILH, IMșMș, NPtS, NRdB, SHR) sau din partea opusă: „dacî-i curgi sângi din nara stângî, rădicî mâna dreaptî șî invers (VPdPd). Uneori, „ține ambele brațe ridicate în sus" (BtTrD).

Comprese la ceafă cu *apă rece* (majoritatea atestărilor), cu *oțet* (IMnMn, ITT, IȚuȚu, SBiBi, SFvFv, SPtPt, VrVVș) ori *saramură* (BBL, BtDnH, GNP, ITnS, SȘdȘd), comprese cu *apă rece* sau *oțet* în *creștetul capului* (BUV, NBrBr, NBtG, NUU, SSdSd, SSjSj), în *moalele capului* (BDmDm, BOO, BOrOr, BSoC, BȘtcmB, GBhBh, GCU, GCțCț, GMnMn), în *vârful capului* (BtGeA, SPoPo) sau la *nas* (BtAB, BtDbDb, BtMiC, IHlHl, SAA, SHB, SMhMh, VOlT). Legători la *ceafă* cu *cartofi* tăiați mărunt și stropiți cu *rachiu* ori *spirt* (BLO), cu *ceapă* mărunțită (VPdR), *zâte de grâu* stropite cu *oțet* (BLO), frunze de *hrean* udate cu *țuică* (VrBlP), rădăcini de *hrean* date pe răzătoare (VLL, VLR), „câlțișori de in și albuș de ou" (SGlGl), „o felie de pâine muiată în vin" (SVmVm), cu frunze de *patlagină* (NIS), fiertură din nuiele de *sânger* (ISrSr) sau din „vâsc de pe stejar" (BBuB).

Instilații cu *apă rece* (BCțBo, NIBt, SVjVj), *saramură* (BPtF, IBlM, IHO, NȘG, VRGi, VrTCl, VrTtBv), soluție de *oțet* (IVsC, NȘȘ, SPsG, VBcB, VGrGr), *rachiu* (IHHm, ISBr), zeamă de *coada calului* (SPsA), *coada șoricelului* (SFsFs), frunze de *nuc* (VGC) ori sămânță de *ștevie* (VCC). Bolnavul era pus să tragă pe nara care sângera *cărbune de tei* pisat mărunt (SVvVv), praf de *cimbru* (GNN), *scrum de cârpă arsă* (IPiB, NCnV), praf obținut din două-trei *găoci de ouă*, arse și pisate bine (BCbV, NVA, SZL, VPdR, VVoS) sau fire de *tutun* (NIR). În nara respectivă se mai puneau frunze de *pelin verde* (BtCuA, GMtMt, GPcPc, VrSR). Se foloseau, de asemenea, ceaiuri de *ciuboțica cucului* (ILB), de *coada calului* (VPdR), *coada șoricelului* (SPlC), *măceș* (SMșB), *coajă de stejar* (ICuB), *ștevie* (NZZ), de *vintre* (SBaBa) și de *vâsc* (NIcA).

Acte magice I se lega bolnavului părul de pe cap „în cioturi" (BtVlVl), *două-trei fire* de păr (BtSlSl, ICpP, ITtTt), „câteva hiri" (VGvGv), *trei fire* (BBzBz, BȘtcmR, BLL, GTvTv, ICuCu, ITgBz, NGmGm, VCsPt, VrSR), *nouă fire* (BtCoCo, ICiCi) sau *câteva șuvițe* (BCșCș, BVL, IOO, NGnGn, NTPr, SHH, SPP). Se legau *ciot* (BtGeD), *moț* (VDmV), *nod* (SFrFr), *cruciș* (BtCuM, VVoO), *în cruce* (BtCuCu, BtSlD, SȘM, SVaVa), uneori împreună cu puțină *cenușă* (IȘpȘp), cu un *inel de cununie* (NII) sau „un inel cu lumină roșie" (IVsVs). Părul se ținea legat timp de trei zile (IPbP), iar pe alocuri se smulgeau două-trei fire (SCpI) sau „câteva hiri din vârfu capului" (VPdPd).

Se făcea cu sfredelul o gaură în pragul ușii de afară, se puneau trei picături de sânge și se astupa „cu un ciocan de păpușoi sau cu bățul" (GGhGh), se punea un dop (BLpLp, BVGd, IBB, VVșVș) ori „se bătea cep" (IȘpȘp) și se spunea:

„Când a sări dopul, atunci sî-i mai curgî sângi din nas" (BHrHr). „Faci trii găuri cu sfredelu în prag şî pui trii chicături di sângi, pui dop di lemn ş-astuchi" (VIvPg). Uneori se bătea o *potcoavă* de cal în pragul uşii, se lăsa să curgă sângele acolo (GBcBc), iar suferindul se aşeza pe prag cu faţa în sus (BPrPr, VPT). Se scotea o cărămidă din *vatra* sobei, se picura sânge pe locul descoperit, apoi se fixa cărămida la loc cu cealaltă faţă (BDrDr). Se credea că dacă laşi să picure câteva picături de sânge pe jăratec, se opreşte hemoragia (VrPfC). Se lua un cărbune din vatră, lăsa să cadă pe el trei picături de sânge, după care se îngropa, spunându-se: „Când va ieşi tăciunele,/Atunci să mai curgă sânge" (VrRRţ). Se făcea o gaură în pământ, lăsa să curgă trei picături de sânge în ea şi se astupa (VrRŞ).

Alte practici „În zâua di Paşti dimineaţa, când sî umblî cu Hristos o înviat, prima nucî pi cari o capiţ o aduci acasî, o disfaci şî îi mânânci niezu, iar în coajî, când îţi curgi sângi din nas, pui noauî picături aşa în coaja ceea, îi pui capacu ş-o îngropi sub prag. Şî nu-ţi mai curgi" (VGvGv). Alteori, se căuta o *piatră cu gaură*, prin care erau lăsate să curgă trei picături de sânge (GVlVl) ori se lua un *inel* şi se petreceau nouă picături prin el (VPrPr). Se descânta *de deochi* (GCzB), *de pocitură* (IŢgŢg, VrBPr), *de potcă* (ITgC), *de săgetătură* (GGG), *de soare în cap* (BBsA), *de soare sec* (BHgHg) şi chiar *pe ursită* (BtSmR, GRR, ICsCz, IMlC, VBcBc, VDeV). „Se punea apă pe o icoană cu Răstignirea lui Hristos, apoi de pe icoană i se scurgea apa în nas" (ICsC). Cine ştia, spunea de trei ori „cuvintele care numesc rănile Maicii Domnului" (SURs). Alţii „îi ceteau Epistoliile" (VPrPr).

SCRÂNTITURĂ Deplasarea unui os din articulaţia sa. Apare din cauza unei mişcări greşite (majoritatea satelor cercetate), „din călcat rău" (ISrSr) sau „din căzături" (BtDaB).

Remedii Un om cunoscător (SFvFv, SPoPo, SSrZ), „cari ari mânî bunî" (SDbDb), trage părţile sărite şi le aşază la locul lor (toate localităţile). Oasele se pun la loc „prin smuncitură" (VTnTn) ori *se calcă* (BHrO, GCţCo, VLR, VrJP, VrRRţ). Locul scrântit se unge apoi cu *unt* de oaie (SFnFn, SPnG, SVjVj, SUlUl). Mai rar, bolnavul „era tras la roată" (IMgH).

Se făceau legători cu *boştină* (VrMM), numită şi *hoştină* (VTnTn), cu *cărămidă* pisată, amestecată în albuş de *ou* (BPtS), *ceapă* pisată, stropită cu *rachiu* (VrVlBl, VrVVş), *clisă* şi *oţet* (BMtŞ), *făină* de secară şi *spirt* (BSoC), „huci cu sari, cî nu dădea voie sî sî umfli" (VGvGv), cu *huşte* (BDrDr), „păr de capră, ceapă zdrobită şi săpun ras, stropite toate cu rachiu sau cu spirt" (BPtF) sau cu *pâine* şi *vin* (BCşCş).

Oblojeli cu rădăcini de *boz* fierte în lapte dulce (BtCoCo, BtRţC, SML), fiertură de *brusturi* (BtHdHd), de *coada racului* (NGţGţ), *curcubeţică* (ITgB), rădăcini de *iarba lui Tatin* (BtDaB, BtPlPl, BtRţC, ITgB, SPtPt), *leuştean* (BtCoCo), *mutătoare* (BtII) şi, mai ales, din buruiana cu floare albă, cunoscută sub denumiri ca *sclinchiţă* (NPtPv), *sclintitoare* (BtCoCo, BtDaB, ITgB, VrBlG), *sclintitură* (ITnTn, NGrGr), *sclintiţă* (BBzBz, BPjBs, IMcMc, NChCh, NGţGţ, NPtD), *sclântinică* (NBdG), *scrântitoare* (ICpB), *scrânghiţă* (BVGd) sau *scrântiţă* (VrRŞ).

Acte magice Suferindul era *călcat* de o femeie care născuse *gemeni* (toate localităţile), numiţi şi *gemănări* (SDhDhM, VBzBz) sau *copii de gemene* (ICpB, IŢgŢg, VIvPg, VOlT, VrCrR). Rareori, aceasta putea fi substituită de „o femeie cu leacul sclinturii" (NZZ), de un bărbat sau de o femeie „care au fraţi ori surori gemene" (VBcBc) sau de cineva „care a avut două cununii" (IŢbPs). Descântătoarea trăgea mai întâi încheietura, punea oasele pe făgaşul lor (BMtMt, GCzB, GVlVl, ITT, NGmGm, NVnN, SPP, SŞM, VBcBc, VVoS, VrTG) şi apoi începea *călcatul* propriu-zis, care avea loc pe *pragul casei* (BLO,BVGd, ICuCu, ISrSr, IVsVs, NŞG, NŢŢj, VDeV, VPdR, VVeVe, VrBdBs), piciorul sau mâna fiind puse, uneori, deasupra unei perne (BŞtcmR).

Formulele rostite îi dau posibilitatea bolnavului să aleagă: „– Ci vrei,/Mână sclintită/Sau copii de gemene?" (IHO). De cele mai multe ori este aleasă a doua alternativă: „Mai bine doi copii de gemene/Decât piciorul scrântit" (NGnC). Sunt însă şi situaţii în care ambele propuneri sunt respinse – „Nici copii de gemene,/Nici picior scrântit" (IPbP) – opţiunea sa fiind cât se poate de firească: „Sanatati vreu!" (IMlC). În toate cazurile se descântă de trei ori (GGG, NGnC, NTPr). Alte descântece: „Trecé Dumnezeu/Cu Sfântul Petru/Pe-o punte./Dumnezeu trecea,/Sfântul Petru ba!/– Treci Petre!/– Nu trec,/Că mă tem c-oi chica/Şi m-oi sdruncina./– Nu ti temi c-ăi chica/Şi te-i sdruncina,/Că eu am untură de porc/În mâna dreaptă/Şi te-oi descânta./Şi-oi da la loc os cu os,/Vână cu vână;/Pieliţă cu pieliţă./Discânticu di la mini,/Leacu di la Dumnezău!" (SHM). Sau: „Zbiară oaie laie,/Bălaie/Şi mocanu şuieră./Cum a stat/Oaia din zbierat/Şi mocanu din şuierat,/Aşa să treacă sclintitura./Să rămână (cutare) curat,/Luminat,/Că Maica Domnului/Leac babei i-a dat" (GSS).

SCURTĂ Inflamaţie ganglionară la nivelul încheieturilor braţelor şi picioarelor. I se mai spune *tătarcă* (SDbDb, SFnFn), *udmă* (VŞtB), *uimă* (SFnFn, SPlC) sau *utmă* (NIR). Apare din cauza *alergăturii* (BHrHr, BtHdHd, IBP, IŢbPs, SVtVg) a *eforturilor mari* la ridicat (BBsA, BtVlVl, GCţCţ, IBvBv, IEB, ILL, NCnV, NŞŞ, VDeV, VTnTn), din *mers mult* pe jos (BHD, BŞtcmB, GCzB, GGG, NGmT, NVnN, SPoPo, SSjSj, SStSt), din *mers forţat* (BtII, SAA, SFvFv, VBcB, VGrGr, VrBPr, VrRŞ) sau *greşit* (BtGeA, SBiBi), din *mers şchiopătat* (GPcPc, ITtU, IŢuŢu, SCpI, SDM, SFnFn, VrPP, VrShB), din cauza unei *păliturі* (NPtD, SFoŢ), a unei *rosături* produse de încălţări (GŢŢ, IScSc, SPtPt,

VRGi, VrBlBl), „când nu se lucrează cu mâna în voie" (ISrSr) şi chiar „când ai o vânî zgîrcitî. Dacî zgârcitura-i la chicioru stâng, *scurta* apari la dreptu" (VPdPd).

Se face la *stinghie* (majoritatea satelor investigate) sau *sub braț* (mai multe atestări), *la încheieturile oaselor* (BtDbDb, IMsMs, VrPfC), *sub genunchi* (BGlM) sau *la vintre* (NGnGn). Este „o bolfî cari doari" (ITtU), un *ghem* (SVaVa), o *gâlmă* (VrMM), o *întăritură* (BtCsCo), un *nod* (SPnPn), „un fel di potochinî" (ICpB), o *umflătură* dureroasă (BBsA, BHrHr, BŞtcmB, BtCuCu, NBrBr, NPeT), de mărimea unui ou de găină (ISnS, NVnL). „Se îngroaşă o vână şi se umflă" (SŞTm).

Remedii Comprese cu *apă rece* (mai multe localități). Frecții cu *gaz* (BPrPr, BtTrD, ICiCi, IOO, ITtTt, NGmT, SPnG, VrRŞ, VrTG), *grăsime* (BUV, BtII, ILL, NBțG, NGmT), *oțet* (BBuB, BtGeD, SPnG, VAlCo, VZZ), *rachiu* (IOO, VPdPd), *saramură* (ICiCi, ITtTt, VrBlBl), *săpun* (BUV, BtII, ILL, NBțG) şi *spirt* (BSoC, ICpB, ISnS). Oblojeli cu *castravete bătrân* crăpat în două (BUrUr, VrRŞ), muiat în *lapte dulce* (VrVVş), cu *tărâțe de grâu* (GRR), cu *mămăligă prichită* (NChCh), rădăcini de *tătarcă* (SUlUl) sau cu foi de *varză verde* (BtSlSl, SPtPt). Legători cu „aluățel din făină albă, lapte de femeie, puf de gâscă, in şi smântână" (NŞŞ), „racoină caldă, huşte încălzite, unsoare şi ceapă albă fiartă" (SVaVa). Se pălea locul cu *arceru* (SGlGl, SSjSj, SSrZ, VrPfPf), numit şi *arcel* (NGnC), cu o *cute de coasă* înfierbântată (majoritatea localităților), un *bolovan* înfierbântat (BtRmRm, SVjVj), o *cărămidă* încălzită (BTtTt), cu *cuțitul* ținut în foc (ITT), cu *melesteul* fierbinte (ILnG), cu coada unei *linguri de lemn* încălzite (BtGeD, ISrB, SLRt, VrSR) ori cu „sare înfierbântată" (VrBlP). Se lovea de trei ori (NPpB, SFsFs) sau de nouă ori (VrSR).

Acte magice Se descânta *de uimă* (GCU, NGnC, VrTtBv), cu un *cărbune aprins* dat pe gura cămăşii (GGhGh, ICuB, VrTCl) de trei ori în trei seri (GGhGh), „cu doi cărbuni aprinşi dați prin sân de trei ori în jos" (BHrPr), cu *trei cărbuni aprinşi* dați pe gura cămăşii de trei ori (GBşP, GCoCo, GCțCo, GGrGr, VAP, VCsPt), cu *nouă cărbuni aprinşi* (BPtG, BPtS), cu *cutea* (ITtU, NChB) sau cu *furca de tors* (BŞtcmB). Când se dădeau cărbunii, se spunea: „Fugi scurtă,/Că te-ajuge boul roş,/Cum te-ajunge,/Cum te-mpunge!" (GNP). Sau: „Focu-n sân/Şi scurta-n foc!" (BMtMt); „Fugi scurtî,/Cî ti frig" (BVL); „Fugi scurtă,/Cî te-agiungi cărbunili/Şî ti frigi!" (GGhGh); „Fugi scurtă,/Că te-ajunge lunga,/Cum te-ajunge,/Te şi frige./Să rămâie Ion curat,/Luminat,/Cum Maica Domnului l-a lăsat" (VAP). Se mai spunea: „A plecat scurta la pădure/Călare pe secure,/Securea a venit,/Scurta n-a mai venit./Să rămâie Gheorghi curat,/Luminat,/Ca maică-sa ce l-a făcut,/Ca Dumnezeu ce l-a lăsat" (GGrGr).

STERILITATE I se mai spune *sterpăciune* (mai multe localități) sau *nerodnicie* (BRcRc). Se credea că acest neajuns se datorează unui blestem

(BtMlMl, GVlB, IVnSs), unei „moşteniri din familie" (BVsVs), unor eforturi fizice prea mari (IEB, VAlCo) sau bolilor femeieşti (BTrP, ICI). „Matricea îi mânâncî copchiii" (BtSmR).

Remedii Ceaiuri din „buruieni pentru copii" (VTvS): *băiețel* (ISnS), *boşâşoare* (VGvGv), *coaiele popii* (NIR), *coiță* (IPrPr), *cinci degete* (BMtPr, IMnMn), *copilariță* (VrBlG), *copileți* (BtGeA), „dosnică înflorită, dacă voiau fete, şi dosnică îmbobocită, pentru a avea băieți" (BOrOr), *floarea miresei* (GGhGh), *gogoşariță* (VrBlG), *lumânărică* (SStSt) şi *mătcuță* (GBşP). „Se iau buruienile mătcuță, buricile copchiilor, boşâşoare, se plămădesc în rachiu şi beau ambii soți" (VGvGv). „Se fierb douăsprezece feluri de buruieni şi se beau în rachiu" (GBşP). I se mai da femeii să bea sămânță de gândaci de mătase, fiartă (BMtR, BUrUr, GCțCo, GȚȚ) şi *rachiu* cu *salcie* sau *iovă* (IMsMs). Se credea că este bine să ia *albuş* de ou cu coji de *nuci* (VCsPt), *ouă* fierte în ştiubeiul cu cenuşă (BtII) ori semințele cocoşului (NCnV). Se făceau băi cu frunze de *nuc* şi *vetrice* de pe haturi (BtVdB), cu frunze şi scoarță de *stejar* (SDM, SMhMh, SPlC), „să-şi întărească mitra" (NŞŞ).

Acte magice Se descânta *de matrice* (BtSmR, IMnMn, ITtU, NGnC, NVA, VAP, VBzBz, VGrGr, VPT), de trei ori (IMlMl), în ceai de *cinci degete* (IMnMn) ori în *rachiu* plămădit cu *sâneală* (GCțCț). Femeile respective mâncau inimă de *vidră* (VDmV), numită şi *hidră* (BBuB) şi beau *ceai* din buruieni „culese în marțea Paştilor" (BVGd). Luau de la o mamă buricul unui copil, îl ardeau, puneau cenuşa în rachiu şi o beau (BtCuCu, GGrGr), făceau baie în urma unei femei care născuse (BUrUr) ori se aşezau pe *covată* la scălduşcă sau la cumetrie (IŞpH). Altele luau un copil să-l crească, apoi năşteau şi ele (GMtMt). Țineau toate posturile şi sărbătorile (BtCoCo), „se duceau la pochi să le citească" (BtTrD), „mergeau la biserică şi îmbrăcau icoana Maicii Domnului cu un ştergar, să le dea copii" (SFmFm).

STRÂNS Boală a primei copilării, care duce la deformarea oaselor. Rahitism. I se mai spune *ceas rău* (ITgBz, SDM), *cheptini* (GȚȚ), *samcă* (NbhI, VVşVş), *socote* (BtCuCu, BtGeD, BtŞnŞn) sau *strânsoare* (NBțG, NChCh). Este asemănată cu *boala câinească* (GBhBh) şi cu *samca*: „Strânsu-i boalî mai uşoarî decât samca" (VVeVe). O capătă copiii de la unu la şapte ani (BOrOr, GCU, IBP, IPbP, NIR) sau până la zece ani (BPpI). Provine din *răceală* (mai multe localități), din *spaimă* (NȚȚj), din cauză că un copil este lăsat prea mult singur (NVA) ori „îl joacă părințî, îl *durcăneşti*, îl ie în brațî" (VIvPg).

Se manifestă prin *dureri în piept* (BMcMc, BPpI, NGnGn, VBzR, VŞtB), *în spate* (GPcPc, GRR) şi la *încheieturi* (NIR, VVeVe). Copilul *icneşte* (VŞtB), *se înăduşă* (IVsVs, NGnGn, VPdR), *respiră încet* (BBzBz, BPpI), *suflă greu* (IPbP, NUU), *gâfâie* (NSgV, VLL), *hârcâie* în piept (BtRțC, IBP, IIA, IVnVn,

NCsM, NDH, NRdB, NUU, VRbD), *horhotește* (NVnN), *tușește* (BBlBl, BLPr, IVsVs, VTR). Alteori „se arcește" (BOnB), „face cârcei" (BtVdB), „se închircește" (NȘG), „se încârligă" (NPeT), „sî-ntindi și sî strângi" (IMțB), „boala îl strângi ca pe un ghem" (BtVdB), se strânge grămadă (NGnC, VGvO, VVoS), „vinele i se strunesc" (NIR), are *ghinduri* pe la gât (BUV, VrBlG, VrRȘ) ori *mărgeluțe* (IOO).

Alte simptome. I se ridică în sus coșul pieptului (NVnVn, SDbDb), îi scoate pieptul afară (BMtMt, BtȘnȘn, IMlC, ISBr, VVoO), „i sî umflî cheptu" (IMțB), „i se strâmbă trupul" (GBșP), „strânsu cel mari în cucoșazî" (IRR), „îl îngheboșazî" (ILH), „pot să-i apară cocoașe în spate sau la piept" (VAP), *gheb* (VCsPt) sau *ghebă* (VRbS) în spinare. Despre cel căzut în *Strânsul cel Mare* (BCșCș) se spune că „l-o strâmbat cheptinii" (GȚȚ), „tremură și se albăstrește" (NCCn), i se învinețește pielea (ITtTt, VrBPr), plânge „până înțepenește" (IPiB).

Remedii Băi cu fiertură de *bobolnic* (VrCvR), numit și *bobovnic* (BVL), de *boz* (GVlVl, VIvIv), *cătușnică* (GCvCv, NZZ, VRR), numită și *cătușniță* (VPdPd), *cucută* (BtRțC), *desfăcătoare* (BtVdB), *scuturătură de fân* (BȘtcmB, VIvIv, VPdRd), *loznicioară* (NPpB), *lemnul câinelui* (GPP), *mentă* (SVmVm), frunze de *nuc* (BtVdB, GCdCd, NZZ, SVmVm), *ovăz* (GCdCd), *pelinul calului* (BtRțC), *schinișori albaștri* (BtRțRț), *sovârf* (NZZ, SVmVm), de „spin crăcos cu flori albe" (BȘtcmB), *buruieni de strânsoare* (ITgC, NChCh) sau din ramuri de *ulm* (GCC).

Frecții cu *borș* (GCoCo), *gaz* (VrVVș), *grăsime de pasăre* (BUV, IBtM, NSgV, VrPfC), *rachiu* (GCC, VGC), *ouă bătute* amestecate în *spirt* cald (VLL, VVoS), cu *săpun* (VrPfC), „sâneală de var" (NGmGm) și, mai ales, *untdelemn* (cele mai multe localități). Oblojeli „pe piept, spate și la rărunchi" (BMcMc) cu *baligă de cal* și *tărâțe prăjite* (IPrPr, ITnS), „baligă de vițel prăjită cu tărâțe de grâu" (VTR), „cu bobofnic" (BPjBs), *tărâțe de grâu* opărite (NGnGn, NUU), *hoștină* de la albine (ICsCz), *hârtie albastră* unsă cu *ulei* ori cu *său* de oaie (IHO) și cu foi de *varză verde* opărite (BCțBo, BMcMc, BVL). I se da copilului să bea fiertură de *găinaț de vrabie* (ISBr, VCsPt, VPdPt), un amestec de „sâneală sfințită, lapte de mamă și nouă găinați de vrabie de pe ghizdelele fântânii" (IȘpȘp) ori „mâzgă de soc fiartă" (BtȘnȘn).

În cazurile grave, bolnavii se vindecau prin *hărăsit* (ISL), *horopsit* (IMnMn, ITgBz, IȚuȚu) sau *oropsit* (IMB), adică li se tăia pielea cu briciul în câteva locuri pe spinare (ISL, IȚuȚu) ori „se pișca la mușchiul piciorului" (IMnMn), pentru a se scurge sângele rău. „Ișă sângi negru ca păcura șî sî trecé" (ITgBz).

Acte magice Îl descânta (cele mai multe atestări) *de răutate* (BtRțC), *de samcă* (VVșVș, VrCrR), *de socote* (BtCoCo, BtCuCu) sau *de Strânsul cel Mare* (VrBPș), „în apă cu câteva fire de la mătură" (BOO), „cu ață roșie și ac înfipt în mătură" (GBșP), „cu ghici găsit" (GBșP), „cu 9 găinați de vrabie" (IBvBv), „cu mătură de la biserică" (GBșP), cu *sâneală* (IMB, NVA, SDbDb) „sfințită la Pași" (IBvBv), amestecată cu *lapte* (GCU), *unt* (VIvPg, VrVV) sau *untdelemn* sfințit (BtGeD, GCdCd, ICsC), cu *țuică* (VrVV) sau cu *vin* (GBșP), „la sfârșit de lună" (ICsC). Descântătoarea își punea o lingură în brâu (BȘtcmB) și-i făcea copilului cruce cu *sâneală* pe frunte, pe tălpi, pe palme și pe piept (NCsM, NVA, SSjSj, VPdR, VrVlVr). Se descânta „cu chepteni de tras cânepă" (VrBdBs), „de scărmănat câlți" (VrTtBv) sau „de pieptănat lână" (GCzCzv), în baie de *măceș* (VrMrP), din crengi de *ulm* (GCC) sau *buruieni de strânsură* (mai multe localități). Se spunea că „îl bagă în cheptini" (GCC, VIvIv, VTvS, VrTtBv). Copilul era spălat cu apă în care se puneau „9 crengi din 9 copaci diferiți" (BHgHg) sau „9 crengi de veniș" (IMlMl), „până a nu răsări soarele" (BHgHg). „Dacă are de murit, moare, dacă nu, crește mare ca pomul" (IMlC).

Alte practici. „Mături din patru colțuri, pui gunoiu pi țolic șî copilu pi gunoi șî-l dai afarî, zicînd: –Hai afarî,/Carni rarî! Altă femeie aducea copilu în casă: – Hai în casî,/Carni grasî!" (BtCuCu). Sau: „Carni slabî afarî sî margî,/Carni grasî în casî sî intri!" (BtCoCo). Se puneau în baia copilului „9 surcele luate într-o seară de la clopotniță" (BtCuCu). „Dai oleacî di paie-n cuptiori șî li dai foc. Dupa ci ard paili, tragi șperla aceea afarî, pui copchilu pi lopatî șî zâci: Nu bag în cuptiori pâni/Bag on copchil slab,/Păcătos,/Urâcios/Șî să-l scot ca o pâni crescutî,/Rumânî șî frumoasî" (ITnS). „Ăl trăgei pi copil pi mormânt. Ti ducei în trii sări șî îl trăgei cu pelinca di la un capăt al mormântului la celălalt. Dacă avea de trăit, se îndrepta, dacă nu, murea" (BtCuCu).

La *socote* „îl vindei pi geam la o fimeie cari ave copchii sănătoși" (BtGeD) și se da de pomană în numele celui bolnav: „pui pe un trunchi 9 chiroști pentru câine și dai 9 păpușoi fierți la păsări" (BtCuM). Copilului bolnav i se făcea *carte de samcă* (BSoC, VTnTn) sau *de strâns* (VAP, VDeV) și *cartea* (NBdBd), *hârtia* (BHgHg) sau *scrisoarea* (VZZ) *Sfântului Sisoie*: „se făcea o cruce mare pe hârtie cu albastru, se scria din cartea Sfântuilui Sisoie și se punea în pernuța copilului" (NCCn). Era dus la preoți să-i facă *cetanii* (BtVdB, IBlM, IPiB, ITtTt, NDH), *slujbe* (NȚȚj) și „să-l împărtășească de trei ori" (ILH).

TĂIETURĂ Rană deschisă, sângerândă.

Remedii Pentru a se opri sângerarea, locul afectat se spăla cu apă rece (mai multe atestări), cu *gaz* (toate localitățile), numit și *naft* (mai ales în Bucovina) ori *petrol lampant* (BGfB, BtSlD, SFoȚ), cu *rachiu* (BDmDm, BOrOr, BTtTt, GBhBh, NUU, VrBlBl) sau cu *spirt* (BGlM, IMgH, IPrPr, GCU, NGmGm, NZZ, VLL, VPdR), după care se presăra *cărbune* pisat (BAA, BtCuA, BtMiC, IBlM, IVsVs, NBdBd, NPtD, SDcDc, SMM, SVvVv), mai ales din lemn de *brad* (SSjSj) sau de *tei* (BBuB, BtCoCo, NPtPv). La tăieturile mici se punea *cenușă* (BPrPr, NBțG, NRdB, SHH, VIvIv), *cârpă arsă* (majoritatea localităților),

de *lână* (VBzR, VPdPd) ori de *cânepă* (VRV), *mămăligă* (mai multe atestări) frământată cu *gaz* (BtPlPl, BtRpR, BtUţS, VGvGv), cu *oţet* (BtAB), cu *spirt* (NŞG) ori cu *sare* (BtŞtŞt, NCCn, NŞŞ, NZZ, VGvGv).

Se mai punea *pământ* (BCţBo, BDrDr, GMnMn, GMtMt, GPP, GRR, ILB, ISdSd, NBrBr, SPP, VVşVş), *ţărână* (GCoCo, IRR, ITgB, NII, SHM, VIvIv, VLL, VLR), mai ales „ţărnă de la perj" (IRgD), „pământ mucegăit de la fântână" (BPjPj), apoi *miez de pâine* (BtRţC, BtVdVd, ICuCu, IHrP, NUU, NVnN), muiat în *rachiu* (IHD), *spirt* (IEB, NVnL) sau *vin* (BPtS, BUrUr, BtDaE, ICsCz, IIA, ITnS, VŞtB), *sare* (majoritatea localităţilor), *slănină* (BGfB, SPsG), „răsătură de pe şoric" (SDhDhM), foi de *tutun* uscate şi fărâmiţate (BAA, BBzBz, BCşCş, GGG, GPcPc, SBaBa, VOlT, VŞtB, VrSR), *untură* de porc nesărată (IBvBv) amestecată cu *făină de grâu* (ILH) ori cu *fiere* (IVsC) şi *var* ras de pe perete (BAA, BBzBz, BCşCş, BŞtcmB, SCpI, SPlC, VrBdBs).

Oblojeli cu frunze de *aloe* (GGhGh, NGţGţ), praf din ciuperca *băşina calului* (SMhMh, SPtPt, SSjSj) numită şi *băşina porcului* (VRbS), *părhăriţă* (SPtPt), *prahaghiţă* (IŢbPs), *prohaghiţă* (VRbS) ori *şperhaiţ* (SMhMh, SMoA), frunze de *cactus* (SPtPt), flori de *cicoare* (BMtMt, BVGd, BtCoCo, BtCuA, SŞM, VrCrR) macerate în *untdelemn* (NDH), *coada calului* (ISnS), frunze de *ciumăfai* (IPşS), flori de *crin* (SBtBt) unse cu *miere* (IMgMg), frunze de la *floarea de gheaţă* (BtII), numită şi *floare îngheţată* (ITgC), *holbură* (GGhGh), *iarbă grasă* (SML), *iarbă neagră* (BOH), *iarba tăieturii* (SPsG), numită şi *frunză de tăietură* (NIcA), cu frunze de *limba oii* (SDL, SML, SSjSj), frunze de *nebuneală* (GGrGr), *oleandru* (NHB), frunze de *patlagină* (BtCuA, IMgMg, NAA, NDH, NHB, SSjSj, SZL, VrCrR), *părul porcului* (ISnS), *pelin* (VrRŞ), flori de *pojarniţă* (BMtMt) plămădite în *untdelemn* (BtBB, BtII, IHH, IRgRg, NDH) sau *spirt* (ICuB), cu floare de *răsuflătoarea pământului* (BtGeD, SHR, SML), „lungî ca o cordicî şî flocoasî ca un paingân" (ITnTn) şi cu fiertură de „roşcove de la salcâmi cu ţăchii mari" (GGhGh).

Se mai punea „casî di paingân" (NChCh), adică *pânză de păianjen* (SAA, SBtBt), numită şi *răsuflătoarea pământului* (IŞpŞp). Se lega strâns locul afectat (toate localităţile), deasupra tăieturii (BHrHr, BLO, BMtPr, BtDbB, VMlL), mai sus de rană (BŞtcmR, IVnVn, SStSt), cu o *cârpă* (VrTtBv), cu o fâşie de *pânză* (NDlDl) ori cu o *sfoară* (VICş).

TIFOS Boală infecţioasă febrilă, cunoscută şi sub numele de *lungoare* (ICpB, IVsC, SFsFs, SMhMh). Răspândit, în primul rând, prin intermediul păduchilor infestaţi (toate localităţile), *t.* era favorizat de *foamete* (BTtTt, GVlVl, NVnL, SŞM, SŞTm), *mizerie* (cele mai multe atestări), *murdărie* (BCţBo, NBhI, SDaO, VrVV), *necurăţenie* (BtCuA, BtDaE, GCţCţ, NGnGn, VrTCl), *sărăcie* (IVsVs, SMoA) şi *supărare* (BCţBo, SBiBi). „Era în timpul războiului. Trăie cari era

mai tari" (SSdSd). Adesea, bolnavii nu puteau fi salvaţi (BBuB, BtGeA, GCdCd, VrPP, VrVV). „Cini scapa di la tifos, zâcé cî s-o născut a doua oarî" (BtClP).

Se manifesta prin *ameţeli* (BPtF, BtCuA, GBşP, GCţCţ, ISC, VRR, VrMrP) şi febră foarte mare (toate localităţile). Bolnavul „ardea ca focul" (NGrGr), începea să *aiureze* (BHrC, BtDnH, BtŞtŞt, NRdB, NVnVn, SFnFn), să *bâiguie* (BtCuM, GCzCz), să *delireze* (BMtPr, IIA, ILB, ISrSr, SBiBi, SPnG, SŞTm, VGvO, VŞtB), să-şi piardă cunoştinţa (BtAB, BtCuCu, IPbP, SSrZ, VrPfC). Avea dureri de cap (BOnTţ, BtCuA, GBşP, IPşB, ISC, NBdBd, NDH, NŞG), dureri musculare (BSoC, BtFrB, IMcR), dureri în tot corpul (GCţCţ, IMsMs, IVsC), somnolenţă şi moleşeală (BFaFa, BNbVs, IVsVs, SDaO, VrMrP). Îi apăreau *pete roşii* pe piele (BBlBl, IBtM) sau *pete negre-vineţii* (VPdPd). „I se umflau buzele şi limba" (VAlCo) şi „îi cădea părul de pe cap" (BPtG). Urmările erau uneori grave, afectându-i auzul (IBtBt), vederea (NTmTm) sau vorbirea (NPtS) ori provocându-i paralizie (BtRiRiv, IŞCb, SŞTm).

Remedii După ce se făcea deparazitarea (toate localităţile), bolnavul era înfăşurat în cearşafuri muiate în *apă rece* (BtDbB, BtGeD, BtHdHd, BtRmRm, ICpB, NVnL, SDC, SDM, SVtVg, VGvGv, VVoS), stropite cu *oţet* (BSoC, BtMhMh, GCzB), cu *rachiu* (SVtVg) sau cu *spirt* (BŞtcmB), „să-i treacă fierbinţeala" (BtGeD). I se puneau comprese cu *apă rece* (mai multe atestări), cu *oţet* (VGC), *chişleag* (SMoA), *rachiu* (IMlC), *spirt* (BtŞtŞt, SSdSd), *ţuică* şi *ardei* (VrPfC), „până scădea temperatura" (VGC). Frecţii cu *gaz* (BBzBz, GBşP, GCU, NGmT, VrGrGr), *hrean* (GBşP), *oţet* (BHgHg, BSoC, GCnCn, GTT, IPrPr, VVoS) amestecat cu *mujdei* (GCzFv, IBlM, ILnG, IŢuŢu, SBiBi, SHR, VrBlP), cu *rachiu* (BBzBz, NDH, SPnG, VICş, VIvIv) sau cu *spirt* (BMtPr, VICş), cu *ţuică* (SStSt). Băi cu *apă rece* (NVnL, VLL, VLR), oblojeli cu *cartofi cruzi* şi *oţet* (BOnTţ) sau cu rădăcini de *leuştean* stropite cu *oţet* (GCţCţ).

Alte remedii Fumigaţii şi inhalaţii cu *aburi* de la *crohuri* – pietre albe de râu înfierbântate şi puse în *apă rece* (BMtMt, VLL) – cu „fum de la o pânză de cânepă" (IAcŞ), cu *aburi* de la fiertură de *barba ursului* (BtDaB), *floare de fân* (NGrGr), *iarbă mare* (ITtU), frunze de *nuc* (VZZ) sau de *răchită* (BtBrBr), *podbal* (VPdR), *scai* (SFsFs), fum de *păcură* (BMtMt) şi aburi de *var* (GCU). Ceaiuri din fructe de *afine* (VPdR), rădăcini de *brusturi* (IStF), de *cătină* (SFvFv), cârcei de *castraveţi* şi *holeră* (IŞpŞp), de *curcubeţică* (VCsPt), *mentă* (NPpB), *pelin verde* (BOrOr) şi de *potroacă* (SVjVj). I se mai da zeamă de păduchi infestaţi, amestecată cu ceai (BtVlVl, IEB, IMB, SMşB) sau în *rachiu* (IŞpH, NVA). „Se puneau trei păduchi în ţuică şi i se dădeau bolnavului să-i bea" (NCsM).

Regim alimentar *Borş acru* cu zarzavaturi (SPlC), *cartofi copţi* (BtGeA, SCfCf), *chişleag* (BLpLp, ITtTt, ICpI, SŞM), *compot* de *coarne* (BŞtcmR), *mere* (IPbP, IPşS, SCpI) şi de alte fructe (NIR, SDL) sau „de pepeni" (SMhMh) şi „rachiu cu cârmâz" (BtCuCu).

TRÂNJI Termen popular folosit pentru *hemoroizi*. Tumori varicoase, formate prin dilatarea venelor din partea inferioară a rectului. Li se mai spune *viermişori* (BMtŞ, BPjBs, GNN, IBvBv, NIB, SSaP). Apar din cauza *constipaţiei* (BPtG, BŞtcmR, BtDbDb, BtGeD, GVlVl, ISnS) ori a *încuierii* (BRşP, BTrP, BtLnZ, IDD, ILL), a mâncărurilor *ardeiate* (GCţCo, GFrFr, GVlB, IVnSs, NBtN) sau *pipărate* (BBlBl, BtCuM), a statului prea mult timp pe scaun (BPtF, BSoC, BtCuCu, BtPbB, BtPlPl, ILB, ITnS, NAA). Se formează *noduri* (ISnS), *umflături* dureroase (BtDbDb, ILL, VPdL), „viermişori la dos" (BMcMc). Bolnavul simte *mâncărimi* (BBsA, BOH, BPjBs, BtVlVl, GCzCzv, IBlM, IPbP, IPşB, NIB, SDaO, SGlGl, VrJP) şi *usturimi* (BSoC, BtHnHn, GCţCo, IPpPp, IStF). Locul de la capătul intestinului gros se inflamează (BPtF) şi adesea sângerează (BSoC, BtRmRm, IMcR, NPtS, VIvPg, VrVlVr).

Remedii Spălături cu fiertură de: *arnică* (SVmVm), rădăcini de *boz* (IRgD, NGmGm, VrJP), „ciucălăi de brad" (SVmVm), *brânzoaică* (BtPlPl), *ceapă hagimă* (ICuCu), *coada şoricelului* (ILL), *strohuri de fân* (GCdCd, SSjSj), *tărâţe de grâu* (BGG, BMtMt, BtBB, BtDbDb, BtSlD, BtŞtŞt, GCzB, NPtS), *iarbă roşie* (BLO), *iască* (BtBB), *lupoaie* (NGnC), frunze de *nuc* (GCdCd, IBV, IŞpŞp), de *ovăz* (BtRmRm, ILB), *părul porcului* (IPşB), *pelin alb* (SFoŢ), *rânzoasă* (ILH), *romaniţă* (BŞtcmR, IPlB), „schin alb" (BtVdB), coajă şi frunze de *stejar* (BSoC, BtPlPl, IPiB, VCsPt, VŞtB), *trânji* (BPjBs, BŞtcmB, GVlVl, ICiCi, IMnMn, NDH, VrBlG), *troscot* (IHrP, IRgD, ISdSd, VVşVş, VrBlBl) şi *urzică albă* (BtBB). Spălături cu *apă caldă* (SSdSd, VrTtBv), *baligă de cal* (BtŞtŞt), *creolină* (NGnC), zeamă de *furnici de pădure* (SVmVm), *leşie* de *ciucălăi* (BtUţS), *oţet* (GCţCţ), soluţie de *piatră acră* (SPlB), de *pucioasă* (IMB) şi *saramură* (ICuB).

Frecţii şi tamponări cu *piatra iadului* (NCCn, VPdPd), fiertură de *puzderie de cânepă* şi *lapte dulce* (BtRpR), *gaz* (BLO, IBlM, IBvBv, ILH, IOO) amestecat cu *lapte dulce* (BtSlD, BtSlSl), *grăsime* de găină (SGlGl), zeamă de *hrean* (NDlDl), trei fire de *nalbă* unse cu miere de albine (ITgC), zeamă de coji de *nuci verzi* (BUU), *pelin fiert* (ICpB), alifie din muguri de *plop negru* (VPdR), plămădeală de *pojarniţă* şi *untdelemn* (GNP), *praz* încălzit în *seu de oaie* (GCţCo), *slănină* crudă, nesărată (BtPlPl, VrTCl), *slănină* râncedă (BtII), *usturoi* copt (VrRRţ, VrShB), *usturoi* pisat (BAA, BtRpR, GCU, GCoCo, IMsMs, NAA, NŞG, VCsPt) amestecat cu *petrol* (SClB) ori cu *tutun fiert* (VBcBc).

Oblojeli cu *baligă de cal* (GBşP), *boz* (BBuB), *curpeni de castraveţi*, fierţi şi amestecaţi cu *hrean* (VPdR), *cartofi* cruzi daţi pe răzătoare (BtCuCu, VPdR), *tărâţe de grâu* (BtClP) amestecate cu zeamă de *praz* (BMtŞ), *coajă de stejar* fiartă (ICsCz), *buruieni de trânji* ţinute în *untdelemn* (IPrPr), *ulmuşor* fiert (GPP) sau cu *varză* fiartă în *lapte dulce* (ICpP). Bolnavul se aşază cu partea dureroasă în *aburi de apă* (BtCuCu, NBţG), *de oţet* (GNN, VBzBz, VrBlBl), de *var* stins (SSaP).

Ceaiuri din rădăcini de *nalbă* (GGrGr), frunze de *nuc* (BtRmRm), *romaniţă* (IMcMc), *patlagină* (BtCoCo), *pelin* (NIR, SPnG), ciucălăi de *porumb* (ILL), *scai voinicesc* (VrTG), coajă de *soc* (BtRpR) sau „floare de socru" (VVoS), *buruieni de tăietură* (GGrGr), mlăzi de *tei* (NII), *buruieni de trânji* (BMcMc, GŢŢ, NPşPş, NVA), *buruieni de trântoră* (IVsVs), numite şi *trânţi* (IPbP) sau de *vâsc* (BtCoCo, BtCuM).

I se da să consume *borş de putină* cu *cimbrişor* (IOO) ori cu *hrean* ras (ILnG), seminţe de *bostan* (VGC), cafea din *secară arsă* (BOrOr, BtVlVl, GCzB, GGG, GMnMn, VGrGr, VRGi, VVoO), *gaz* cu *zahăr* (SDaO), *lapte dulce* şi *cărbune* pisat (SVtVg), zeamă din rădăcini de *pătrunjel* (NIB, SDM), *pucioasă* cu *zahăr* (BtPlPl) şi *usturoi* (SURs, VGC).

Acte magice Când făcea o aţă de *cânepă*, bolnavul sta în picioare şi spunea: „cum curge puzderia, aşa să piară trânjii" (IŞpŞp).

TRÂNTITURĂ Bubă mare, care se face în talpa piciorului (BSoC, BŞtcmB, BTtTt, BtFrB, BtMeS) sau în călcâi (BtLL, IHH, VrTtBv). I se mai spune *zdrogheală* (VBzBz). Se manifestă prin apariţia unei *bătături* (mai multe localităţi), care se umflă (BDrL, BPpB, GBaBa, GVlB, IFnFn, SCP, VrJP), coace (BtDaB, BtVfVf), „se învineţeşte" (BCşCş) şi puroiază (BtLL, IHH, VrTtBv). Se face „din cauza mersului" (SLRt), „din călcat rău" (SBaBa), dacă se calcă cu piciorul gol pe *tăvălitură* sau *tologitură* de cal (majoritatea atestărilor), într-o *urmă* de cal (BtLL, GCoCo) ori „în scăldătura calului" (SVaVa), dintr-o *izbitură* (BBL, SPnPn), *pălitură* (VrVlVr), *trântitură* (VPdPd) sau din cauza unor *înţepături* (BCţBo, BHD, BOO, BOrOr).

Remedii Se grăbea coacerea, punându-se legători cu *caş dulce* (BtVdVd, IBP, IBlM, IRgD, SFoO), *ceapă coaptă* (NGmT, NPtPv, SBtBt, SFoŢ, SMşB) unsă cu *untdelemn* (BBL, BtAB, IHrP, NPpB) sau „amestecată cu său de oaie" (VrBlBl), *ceară* curată (BtVlVl, IScB, ITtTt, NŞG, SFoFo, SVvVv, VBcB, VrRŞ) făcută *turtă* (IBlM, NZZ), *găinaţ de gâscă* (toate localităţile), „amestecat cu mălai" (ICiCi), „cu păcură" (VrBlG), „cu smântână" (ILnG), „cu usturoi" (NIR), „cu hoştină de la faguri" (IHrP), cu *huşte* muiate în chişleag (BtDbB, IBV, ITgBz, NBdG), prăjite cu *ulei* (GBşP, ITnTn, VBcBc, VDmV), amestecate cu *ceapă coaptă* (BtHdHd, BtPlPl, BtRsRs, BtVlVl, IRgD, SMşB), cu sămânţă de *in* fiartă în *lapte dulce* (BtDbDb, NHB, SCpI, SDcDc, SML, SPsA, SZL), *mămăligă* cu *sare* (BSoC, NHB, VBzBz), *răşină de brad* (NCCn, NPtS, SPsA) sau de *molid* (SFsFs), *săpun de casă* (BtVdVd, ICpP, SBaBa) „amestecat cu *lut roşu*" (SSaP), cu *seu de oaie* (BtMiC, NPtS, NPtT) sau *untură de porc* (SPoPo).

În acelaşi scop, se făceau oblojeli cu floare de *bostan* (SŞM), rădăcini de *brusture* (BBsA, BPjBs, IMnMn, IScSc, NBdBd, NIB, SFsFs, SPlC, SVtVg, VrTCl), frunze de *calapăr* (IMlMl, SVjVj), plămădeală de *cicoare* (ISL,

VrTtBv), frunze de *ciumăfai* (ICuB) sau de *ciumaşcă* (SCP), foi de *patlagină verde* (BBlBl, BCV, BTtTt, NDlDl, VrTtBv), „lemn de păduret, înfierbântat la foc" (BAA), *pădureţe coapte* (NHB, SZL), *sfeclă roşie* (NVA, SCP, SPlC) „prăjită în untură de porc" (SHM), *troscot cu sare* (SFoO, SFoŢ) şi *urzici fierte* (BtCuCu, BtCuM).

Când se îngălbenea, se cresta cu *briciul* (mai multe localităţi), se punea o scândurică şi „băteai cu săcurea mărunţăl, dintr-on capât în altu, pisti umflătură" (VPdPd), „o tăiei şi scotei mizeria" (BHgHg). „Împungi talpa cu un ac cu aţă, leşi aţa acolo şi o freci" (GCoCo). Se spăla locul cu zeamă de *brusture* (BPvPr) sau de *odolean* (BtDaB).

Acte magice Se punea pe bubă „ţărnă din locu undi sî tologé calu" (BtVdHţ) sau „de unde s-o tăvălit calu" (BŞtcmB).

TREAPĂD Boală contagioasă, căreia i se spune şi *pântecăraie* (mai multe localităţi). Se manifestă prin dureri intestinale (BBbBb, BGrL, BNbVs, IAcŞ, IŞCb, NTmA) şi *diaree* (majoritatea satelor investigate).

Remedii Ceaiuri de fructe, frunze şi tulpini de *afine* (BGfB, NGnC, SDC, SFsFs, SPjD, SPnPn), de *aguridă* (BCbV, VCoCo), din bobiţe de *arin* (SMoMo, SSrZ), de *bob* (BtDaE), *boz* (SMhMh), „bujor înflorit la Duminica Verde" (SUlUl), de *bumbişori* (ITtU), *busuioc* (SMoMo), *cacadâr* (IMB, IRR) sau *măceş* (VML), de *ciulin* (BLO, NCsM), *cârligăţea* (SPsA), numită şi *cârligăţică* (BPjBs, NPtPv), *coada şoricelului* (BŞtcmB, SURs), *coada vacii* (SMhMh), *coarne* (mai multe atestări), *cornuţ* (BBuB, BMtŞ), de *culbeci* (IMgH), *dracilă* (BPjI), *drobghiţă* (SPjD), *gălbenele* (BPtG, BtDaB), din frunze de *gutui* (BAA), rădăcini şi spini de *holeră* (BBuB, BMtPr, BOH, GGhGh, GMtMt, IMcMc, IMsMs), *închegătoare* (BMcMc, GSvSv, GVlVl, GVvVv, VrVVş), *leuştean* (ITnTn, SBrM, SMoMo), flori de *liliac* (SLRt, VGvGv), *lumânărica Domnului* (SMhMh), din sâmburi de *măsline* (VrRRţ), *mătrice* (BPtF), *mentă* (mai multe localităţi), rugi de *mure* (GGrGr, SBtBt), frunze de *nuc* (GRR, GŢŢ, SFsFs, SURs), *otrăţel* (GCnCn, VrShB), *păiuş* (IMcMc), *pelin* (BtMiMi, SMhMh), coajă de *perj* (BAA), *pojarniţă* (majoritatea atestărilor), rădăcini şi coajă de *porumbel* (NDH, SDhDhM, VŞtCţ) ori din *porumbele* (BtDaB, BtDbDb, BtŞtŞt, VZrZr, VrSR), de *potroacă* (BtCuM, ILH, NAA, NTPr, SAA, SGlGl, SRB), frunze şi păstăi de *salcâm* (BUV, GGhGh, GPP, VGvGv), *secărică* (BAA, BtPlPl, NPtPv, SCfS, SSvSv), *soc* (SMhMh), rădăcini de *stânjenel* (VIvPg), coajă de *stejar* (BOH, BOnTţ, BtDbB, BtRţC, IEB, IMlMl, NCCn, SLRt, SPnPn, VZrZr, VrBlBl), frunze şi seminţe de *ştevie* (BtDnH, BtIl, SDcDc, SGlGl, SMoMo, SŞaP, VICş), *talpa gâştei* (BHgHg), numită şi „cinci degiti gumati" (IMlC), de *tortel* (GGrGr), *trandafir* amestecat cu *cenuşă* (BtRmRm), *troscot* (BtUţS, NGţGţ, VrBdBs), coajă de *ulm* (BHrC), *urzică moartă* (IHlHl, SPnG),

cârcei de vie (BMtŞ, BOrOr, GPP, NBţG), „rădăcini de vintere" (BtPlPl), numite şi *vintre* (BtCpCp) şi de *zârnă* (BŞtcmR).

Alte remedii *Cafea* cu *cenuşă* (BOrOr), *cafea* cu *rachiu* (GCţCţ), *zaţ de cafea* (GBcBc), *cărămidă arsă* pisată (IBP, IVsVs, SFoO), *cărbuni* pisaţi (SFoŢ) puşi în lapte dulce (SUlUl), o lingură-două de *cenuşă* puse într-o cană cu apă (BHD, BPtF, BUU, BtVdVd, ILH), „cenuşă zbătută în borş proaspăt (ITgBz), *cenuşă* din sâmburi de *măsline* (IBV, VLR), *cheag de miel* (numeroase localităţi), *coarne* uscate, pisate cu tot cu sâmburi (BPjBs), *ghindă* arsă (BLPr, NAA, SMoMo, SPnPn), *grâu ars* (BVGd), *humă* (IScB), *mâzgă de soc* fiartă cu *lapte* (IHO, IVsC), zeamă de *morcov* (BGlM, BTtT, BtDnH, GBhBh, IMnMn, IŢuŢu, NŞG, VICş, VPrPr), *leşie moartă* (BtCuA, SZC, VZZ), praf de *lut ars* de la gura cuptorului (VTnTn), zeamă de *orez* fiert (majoritatea localităţilor), praf de *secară* arsă (BtCuCu, SHB, SML), *secărică* prăjită (NPtPv), scrum de *suman* ars pus în *ceai de mentă* (BtDbDb), *sâg* – „lut tare de la marginea băhnurilor" (SFsFs), – *ţuică* în care s-au plămădit *oase arse* (BMtPr, VrTtBv) şi *apă de var* (GCţCţ, NBţG, NUU, VMlL, VrMrP).

Legători la burtă cu „boz pisat, cârpe cu oţet, floare de trandafir şi făină de grâu" (VCsPt), „brusture amar, ceapă şi zârnă, stropite cu oţet" (VrVVş), „cartofi şi ceapă strivite, amestecate cu cenuşă şi stropite cu oţet" (ISdSd), „ceapă hagimă chisată, cu spuză şi oţet" (BVL), „ceapă chisată, huşte, spuză şi oţet" (VIvPg), *ceapă* şi *hoştină* (BMtMt), *cenuşă* şi *huşte* (IBP, ITgB), *cenuşă* şi *oţet* (GPcPc), *drojdie de casă* şi *oţet* (VBzR), flori de *trandafir roşu* şi *oţet* amestecate cu *tărâţe de grâu* şi stropite cu *ţuică* (VrBlBl), *humă* rasă şi *oţet* (VBzR), „miez de pâine neagră şi oţet" (BtSlD), „frunze de piersic pisate, amestecate cu vetrice şi pelin" (GNN) ori „vetrice amestecată cu ceapă pisată şi oţet" (GCU).

Se punea bolnavul să stea pe o *cărămidă* caldă (BOO, BtGeD, VAP, VBzR), pe un *ceaun* fierbinte (BŞtcmB, BtCuA, NPpB, VLL, VLR), pe *rufe* „încălzite pe sobă" (SSdSd) ori „pe şparhat" (SVaVa).

Regim alimentar *Bob* fiert (VRV), *brânză de vaci* (BOH, BtRsRs), *caş proaspăt* (BGfB, ICuB, VrPfPf), *cartofi copţi* (BDrDr, BtDaE, GBhBh, IHlHl, VrMrP), *compot de coarne* (BtBB, BtCuCu), *măsline* (BtLC), *morcovi fierţi* (BtRsRs, GBhBh, NŞG), *orez fiert* (BMtPr, BtRsRs, NTPr, VŞtB, VVoS), *ouă fierte* (BOH), *răscoapte* (VrPfPf), *tari* (IŢuŢu), *vârtoase* (IBB), *pâine arsă* (IHO), *prăjită* (GBhBh) ori *uscată* (NŞG).

TUSE I se mai spune *chihăială* (BBF, BBuB, BNbVs, BRcRc, BtAvAv, BtCţC, BtHhI, BtSmSm, IAcS, IDD, IStF, SPsPs, VZZ). Apare îndeosebi la începutul primăverii (mai multe atestări) sau la sfârşitul toamnei (BtRiRiv, BtUU, GPPj, GVlB, NGrGr, NTmA, SBiBi), din cauza *răcelii* (toate localităţile) sau a *apei reci* băute după alergătură (BHgHg, BRşP, BZZ, BtGeA, BtML,

BtTdTd, IHH, IŞCb) ori după eforturi mari (BtRţC, GGT, GMtMt, IŞpŞp, NUU, SBaBa, SBrM, VGC, VZZ, VrShB, VrVlVr).

Remedii Ceaiuri de *barba ursului* (BSoC, SDM), *boz* (BtBB), *buruieni negre* (SBrM), ace de *brad* (VrMM), *busuioc* (BtBB, GPP, SGlGl, VrCrR), *căline* (BtII, BtVdB, NPtBv, SCpI, SUlUl), *cătină* (BtUţS, IMlC), foi de *ceapă* (majoritatea localităţilor), „cimbrişor de câmp" (VrPfC), cozi de *cireşe* (IBlM, NHB, SClB, VPdPd), *coada şoricelului* (BSoC, BtBB, BtClP, SPlC, SŞM, VrBlG), frunze şi rădăcini de *fragi* (BMtŞ, NVnN), *ciocane* (BtCuM), *mlădiţe* (NDlDl), *crengi* (ICiCi, ICpB, NCnP, VVoO) ori frunze de *gutui* (BCţBo, BMtŞ, BtPlPl, GPP, IBV, IHH), *iarbă dulce* (NCCn), *iarbă mare* (VrBlG), bobiţe de *jneapăn* (SFmFm), *leuştean* (BBuB, IMsMs, NGţGţ), *liliac* (ITtU), flori şi rădăcini de *lumânărică* (NChB), *măceşe* (BOH, BPjBs, NCCn), *mentă* (BBuB, BtCpCp, BtII, GPP, IOO, NBtN, SBiBi, VIvPg, VVoO, VrVlVr), *mierea ursului* (NChCh), flori şi rădăcini de *nalbă* (IMgMg, SFrFr, SPlC, VGC), „nalbă albă, care creşte pe băhnuri" (ITgC), „nalbă de grădină" (NChCh), „nalbă roză" (SURs), coji de *nuci uscate* (mai multe localităţi), *odolean* (VrPlG), *ovăz* (NAA, NGmT, SBiBi, SCpI, SMM, SUlUl), *patlagină* (BCV, BOrOr, BPtF, BUV, BtRmRm, GCU, GGrGr, VrBlG, VrMM, VrPfC, VrTCl), *pojarniţă* (BDrDr, BMtMt, ICuCu, IHlHl, NUU, VAP), mătase de *porumb* (BŞtcmR, BtVlVl, GMnMn, ISrSr, NHB, NPtG, NZT, VPrPr, VrVV) „fiartă cu tot cu boabe" (IBlM), „cu ciocani" (VBzBz) ori „cu spice" (ICiCi), *romaniţă* (majoritatea atestărilor), floare şi păstăi de *salcâm* (BMtMt, BOnTţ, BSoC, ITtU, NDlRg, NGnGn, SSaP, VGvO, VrPfC), *soc* (mai multe localităţi), *sulfină* (VGC), *tei* (toate satele investigate), floare de *trandafir* (ITtU, NBdG, SML, VrPfC), „din poame de trandafir sălbatic" (NPtPv), numite şi *zgorghini* (VIvIv), *urzică mare* (GGT, IMsMs, IPşS, NVnN, VGC), *zglăvog* (VrCrR), „lăstari de zmeură" (SBaBa).

Siropuri de *ceapă* (majoritatea localităţilor), de *ridiche neagră* (BCşCş, BOO, BtGeA, GPcPc, GVlVl, SML), *sfeclă roşie* coaptă (SFrFr, SVmVm), din muguri de *brad* (NCnP, NGţP, NHH, SSjSj, SStSt, SUlUl) ori de *molid* (SPlC, SPnG) şi „din vârfuri de târş" (SPoPo).

I se da bolnavului să consume *ceapă coaptă* (GCzFn), coji de *ceapă* fierte cu *zahăr* (ICpP), *cir de mămăligă* (BtVlVl, IHO, ITgBz, SDaO, SSaP, SZL), numit şi *geandră* (GBzBz) ori *terci* (VLL, VTnTn) amestecat cu *grăsime de pasăre* (ICuB, ISS, NDlDl, NŢŢj, VBzR), cu *ulei* (BVGd, GCoCo, IBP, VrTG), *untură* (ISBr, VZrZr) sau *zahăr* (SPP, SVvVv), *lapte dulce* cald (BMtŞ, BtMiC) amestecat cu *grăsime de gâscă* (BAA, BBlBl, GMnMn, GMtMt, IHO, IPiB, IPşB, NAA, SAA, SMoA, VVşVş), bătut cu un *ou crud* (BBlBl, BtClP, BtLL, BtRpR, GCţCţ, IŞpH, ITnS, SDhDhM, SML, SVtVg, VDeV) ori numai cu un *gălbenuş* (BOH, NGnC, SSjSj, SŞdŞd), cu *miere de albine* (BMtMt, BTtTt, BtRpR, IOO, NGrGr) sau cu *floare de pucioasă* (GMtMt), *vin fiert* (BMtŞ), „urzâcî de-acei' creaţî" (IMcR) şi „zahăr de gheaţă" (BtMiMi).

Legători, la gât sau la piept, cu un prosop de cânepă muiat în apă rece (IBvBv, IPbP), cu *baligă de vacă*, încălzită, pusă pe o cârpă (BLpLp, IRR, IŞpŞp, VGrGr, VPT, VŞtB, VVoA), *tărâţe de grâu* opărite (BtSlD, BtVdHţ, GCdCd, IMB, IOO, IVsC, SBtBt, SHB, SHR, VBcBc, VPT), *hoştină* de albine (IIA, NIS, VRbD), *mămăligă fierbinte* (BGlM, BUrUr, GBhBh, GCzB, ITgTg) ori *pripită* (GCdCd, GCţCo, IVsVs, VrSR), cu *muştar* (VrSR), *oţet* (IPlB), *sare încălzită* (GSvSv, IScSc), *seu de oaie* (BGfB, GBhBh), *untură caldă* pe o pânză de cânepă (SDM), „foi de varză verde" (GŢŢ) ori „pălite pe plită" (VrShB) şi „unse cu său de oaie" (BOrOr).

Băi fierbinţi la picioare cu *apă sărată* (BCbV, BMtPr, BtLL, BtSlD, BtVdVd); inhalaţii cu fum de *busuioc* şi *zahăr* (BHgHg, VrRRţ), fum de *făină de porumb* (VrMrP), „aburi de mămăligă" (VDeV) şi „aburi de piatră" (VOlT).

Acte magice Se descânta: „Marţi dimineaţă m-am sculat,/La cofă am năzuit,/Apă descoperită am băut;/Apă cu dat,/Apă cu fapt,/Apă cu păr de mâţă am băut,/Cu cimbru am descântat/Şi tusea de la (cutare) a secat!" (GTvTv).

TUSE MĂGĂREASCĂ Boală infecţioasă pe care o fac mai ales copiii. Se manifestă prin expiraţii bruşte şi zgomotoase, urmate adesea de convulsii şi chiar de vomă. I se mai spune *tuse neagră* (BHgHg, IMsMs).

Remedii I se da bolnavului să bea zeamă stoarsă din *baligă de măgar* (cele mai multe localităţi) amestecată cu *ceai* (BVGd, BtGeD) ori cu lapte dulce (BHrC, GBcBc, ICiCi, ILnG, ITtU, SVtVg, VGrGr), *lapte de iapă* (numeroase atestări) amestecat cu *baligă de măgar* (BBuB) ori de *mânz* (BBlBl, GGT), *lapte de capră* (SFvFv) cu *pucioasă* (VVoS), *lapte de măgăriţă* (toate localităţile), *sirop de brad* (BDrDr), *sirop de ridiche neagră* (BOH), „sirop de sfeclă roşie" (NBtB), zeamă de *ciucălăi roşii* (BtPlPl, SFvFv) şi de *porumbele uscate* (BtCuCu). Legători la piept cu *baligă de măgar* (BPrPr, GSS, IMlMl, IŞpH) ori de *oaie* (IŞpŞp).

Bolnavul „trebuia dus în altă parte" (BtDbB), era bine să-şi mute locul (BOnTţ, GGrGr, ISrSr, IŢgŢg), „să treacă hotarul satului" (NBţG), să schimbe localitatea (IScB, NPtS, VRbS), să schimbe *aerul* (BOnTţ, BtDbB, BtVdVd, GGrGr, IŢgTg, SFoŢ), să facă plimbări în zorii zilei la *aer curat* (BOrOr, BtSmR), într-o *pădure de brazi* (IHO, SCfŞ), „să treacă dimineaţa peste o apă, pentru că îi trebuie aer tare" (BtMiMi).

Acte magice Pentru a fi de leac, baliga folosită la tratament trebuia să nu fie mirosită de măgar (BtII, GBcBc, GCţCo, GŢŢ, IPbP, VGvO, VRGi, VŞtB, VŞtCţ), „nici măcar privită de acesta" (IPiB). „Dacă s-a uitat măgarul la ea, nu mai este bună" (NDH).

ŢÂŢA CĂŢELEI Inflamaţie purulentă locală. *Abces*, *buboi*, *furuncul*. I se mai spune „buba căţălii" (BMcMc), „cârtiţă" (BBuB), „ţâţa haitei" (NŞG) ori

„țâță de haită“ (IPșS). Este „o bubă lunguiață, ca țâța cățelei“ (IRgRg), cu trei (BȘtcmB, BtII) sau mai multe *capuri* (BCșCș, SVaVa) ori „cu mai multe bube mărunte în jur“ (IPșS). Poate să aibă „până la douăsprăzece răsuflători“ (NIR). Se face *la subsuori* (majoritatea atestărilor), *după cap* (BtȘtȘt), *pe coapsă* (SVaVa), *la gât* (BVGd), *la încheieturi* (BtDbDb, VrBdBs), *la piept* (BPrPr, BtRmRm), *pe spate* (BBlBl, BtDaE), *la stinghie* (BVGd, GMtMt) ori *sub țâța femeii* (ICpB, SCfCf, VrVVș). Cauzele apariției nu sunt foarte clare. „M-am mirat odatî de-o cățea: ci țâțî mari ari! Șî am făcut într-o săptămână o bubî la fel“ (BȘtcmB).

Remedii Spălături cu *leșie* (BfaFa, BRcRc, BtFrB, BtPP, IDD) sau cu fiertură de *urzici* (BMtPr). Oblojeli cu *aluat* (BtȘtȘt, VrSR), *aluățel* (BCșCș, BDmDm, SVmVm), „jămnî“ (SVaVa) ori *turtă* (GCțCo, GSvSv) „din făină de grâu și groscior“ (SVmVm), *cărbuni pisați* (IPșS), *ceapă coaptă* (GCdCd) sau *prăjită în ulei* (BDmDm), *ceară curată* călduță (BPtF, GCvCv, VrPfC, VrShB), cu sămânță de *in* (SBaBa), *miere de albine* (BDmDm), *lapte de cățea* (mai multe localități) „amestecat cu pământ din mușuroi de cârtiță“ (BBuB) ori cu *pâine* (VrVV), lapte de *cățea albă* (VrSR), de *cățea neagră* (GGrGr) sau „de haită roșie“ (SBaBa), *lapte de iapă* (BBlBl), „lapte din țâța femeii“ (BCșCș), frunze de *mătrăgună* (BtII), *piatră vânătă*, *sare* și *untdelemn* (BtȘtȘt), *sfeclă roșie* (GSvSv), *miez de tărtăcuță* fiert în *lapte dulce* (SVaVa), rădăcina plantei numită *țâța cățelei* (BUV, GMtMt) sau cu *untură de iepure* (VrShB). „I se da chișleag unei cățele și cu ce rămânea se ungeau bubele, apoi cățeaua era pusă să le lingă“ (BtII). Se punea pe bubă *cățel tăiat*, cald încă (BMcMc, BPrPr, IȘpȘp), *piele de iepure* muiată în *lapte dulce* (IEB) sau *piele de nevăstuică* (ICuCu).

Acte magice Se descânta (BOnB, GCC, IRgRg, NIBt) „cu cuțitul și cu un tăciune în făină de in amestecată cu lapte“ (VrSR) sau „în lapte de cățea neagră: Țâță albă,/Țâță neagră,/Tu apai,/Tu dispai,/La Dunăre să te duci,/Acolo să rămâi!“ (GGrGr).

UIMĂ Termen generic pentru mai multe feluri de *flegmoane* și *furuncule*. I se mai spune *udmă* (VBtBc), *ulmă* (VrBdBs) sau *utmă* (BHrHr, VrTtBv). Se confundă adesea cu *buba neagră* (SFmFm), *tătarca* (SFnFn) și mai ales cu *scurta* (BCșCș, VBcBc). De multe ori apare simultan cu *scurta* (BCjCj, BGrL, BHgHg), prima făcându-se la *stinghie* iar a doua la *subsuoara* brațului opus (BVsVs, IGlGl, IVnSs, NBtN, SBiBi, VAlCo).

Se face sub piele – „ca o cuticică neagră“ (SCfCf), „o ghionturî“ (VBcBc), „ca un ou“ (VBzR), „o umflătură fără cap“ (IVsVs), *lunguiață* (GNP), *mare* (BBL, BMtMt, VȘtB) – de obicei *la gât* (BMtMt, GBhBh, GCC, GVlVl, VRGi), *la încheieturi* (BBL, BPjBs, GBhBh), *la stinghii* (cele mai multe atestări) și chiar *după ureche* (BtVlVl, GCC, IBvBv, IPbP, ISdSd, VBzBz). „Două săptămâni se face, două coace, două sparge“ (SRB). Apare din cauza *mersului forțat* (BSoC, BtDbB, NRdB, SFoO), a *mersului îndelungat* (IIA, ILnG, NIBt, NȘG), din *mers rău* (BOH, BȘtcmR), *șchiopătat* (BBL, BCV, BȘtcmB, NCsM, NVA, SFnFn), „din muncă multă“ (BOO), „peste măsură“ (SSdSd). Mai rar, se crede că se face din cauza deochiului (GPcPc, VRV).

Remedii Legători cu *albuș* de ou (VrMrP), *bob* sălbatic (IMșMș, VPdR), *floare* (SSjSj), *mațe* (BtDaB, SPtPt, SURs) și sâmburi de *bostani galbeni* (BtVlVl), frunze și rădăcini de *brusturi* (ILH, SStSt), *cartofi cruzi* dați pe răzătoare (GPcPc, VrMrP, VrVVș), *castraveți verzi* sau *murați* (BCșCș, VPdR, VrVV), *caș de vacă* (IPșS), *cărbune pisat* (VrBlG), *ceapă mărunțită* (BLO, BtDaE, SDM, SStSt, VRbS, VrMrP), *coaptă* (BȘtcmB, ILH, IȘpȘp, NPtS) ori *prăjită* (IOO, IVsC), *ceară* curată (BLO, BȘtcmR, IHlHl, IȘpH, VRbS), *cimbru* (IMșMș), *turtă* din *făină de grâu* (SURs) muiată în *lapte* de femeie (BBzBz), *tărâțe de grâu* (BtVlVl, GVlVl, IOO), *gulii fierte* în apă cu zahăr (BtGeD, GPcPc), *hoștină* (BtPlPl, BtRmRm, SDC), *hrean* (ILH), „pălării de hrib uscate și fierte în lapte dulce“ (NCCn), *humă* rasă (VrRȘ), sămânță de *in* fiartă în *lapte dulce* (majoritatea localităților), fructe de *lăsnicior* (VPdR), frunze de *limba oii* (SDM), *lut* de pe roata de dinapoi a căruței (BBL, BBzBz, VrVVș) amestecat cu *sare* (BOO), rădăcini de *mac* (BLO), *miere de albine* (IHlHl, SDcDc), *mutătoare* (VrBlG), *nalbă mare* (BSoC, NSgV), *sare* (VrBlG) „linsă de vite“ (VrMM), *sfeclă roșie* (BtVdB, ITgB, SFnFn) dată pe răzătoare și prăjită în untdelemn (BtCuM, BtDaE, NRdB, SDhDhM) sau „cu său de oaie“ (BtII) amestecat cu *găinaț* de vrabie (BtGeA), „slănină crudă, nesărată, pusă pe câlți“ (BtRpR), „rădăcină de strigoaie“ (SCfCf), miez de *tărtăcuță* (BtVdB, NBțG, NUU), numită și *tătarcă* (SFnFn) și cu „scoarță de ulm fiartă în lapte dulce“ (NPpB).

Se lovea buba cu *arcerul* de ascuțit coasa (BLO, NGnC, NRdB, NZZ), cu o *cute* înfierbântată (mai multe atestări), o *cărămidă* ținută la foc (IRgD), un *melesteu* fierbinte (ILnG), o *piatră* încălzită (BPjBs, GNP, IPșB, NIBt, VBcB), *sare* caldă (VrBlG) ori „se punea peste utmă o piatră lată și se lega strâns“ (VrTtBv). După se spărgea, se punea pe rană o *broască* (NPtPv), un *cățel* (NChCh) sau o *pielicică de iepure* muiată în lapte dulce (ITtU, SDaO, SPlC, SRB, SSrZ).

Acte magice Se descânta (BCșCș, BMtMt, GBhBh, GGG, GVlVl, NBdBd, NPpB, NBzBz, VRV) cu o *cârpă aprinsă* (GCzB), *cuibar de rândunică* (GBșP), cu o *cute* (IBlM, IRgRg, ISdSd, NȘG, VrCzR, VrRȘ, VrVV), cu *furca de tors* (BLpLp), cu *furcă și fus* (BtSlD), cu *dosul fusului* (BtRțC, GCC, GSvSv, NPtPv), „cu pământ de la roata carului, luat în cruciș“ (BBzBz), cu o *piatră* (GNP, ITtU, NBhI), care apoi „se arunca departe“ (VrTCl). Se descânta „de trei ori pe zi în trei zile: lunea, miercurea și vinerea“ (IHrP), „de trei ori pe zi îndărăt“ (VAP) sau „de nouă ori în aceeași zi“ (BtSlD). Se spunea: „Udmî, udmulițî,/

Nici ti faci,/Nici ti coaci,/Înapoi ti-ntoarci!" (ITnTn). Sau: „Udmî, udmoi,/Ciumî ciumoi,/Întoarci-ti înapoi!" (IHrP); „Uimă uimată/Să te dai înturnată,/Uimă uimoi,/Să te dai înapoi,/Eu te-oi bate/Pe spate,/Ca acel ce ia plată/Pe ițe și pe spată" (SStSt); „Udmă udmată,/Pe cute încălicată,/Cum ai încălicat,/Cum ai crapat!" (ICuCu); „S-o dus uima la nuntî,/Calari pe-o drugî,/Druga o vinit,/Uima s-o prăpădit;/Din vârf o sacat,/Din rădăcinî s-o uscat" (NVnN).

Se da un cărbune aprins pe gura cămășii, în jos, de trei ori (BCV, BDmDm, BPtG, NCsM) spunându-se: „Fugi utmă,/Că te arde focu!" (BCV). „Se dădeau 9 grăunțe pe gura cămășii" (NBrBr). „Dacă se face la stinghia piciorului, te legi la deștu ăl mic de la picior; dacă-i la subsuoară, te legi la deștu ăl mic de la mână" (VrBdBs).

ULCIOR Furuncul mic ce se face la rădăcina unui fir de păr din gene. I se mai spune *urcior* (BGG, BtClP, GMtMt, SGG, SGlGl, SPnG, VPdR, VPrPr, VRbS, VVoO, VrJP) și *orzișor* (SCfȘ, SMoA). Se umflă pleoapa și „se face o broscuță" (BtVdB), o *bubuță* (BHgHg, BtClP, BtMiMi, BtPlPl), „un fel de coș la gene" (BtII). Apare din *deochi* (cele mai multe atestări), din *curent* (BDrDr, BLpLp, BtRmRm, BtȘtȘt, IOO, ISnS, NDlDl, NIS, SAA, SDM, VrPfC, VrVlVr), din *vânt rău* (BVGd, GNP, SStSt), din cauză că *s-a uitat pe fereastră* de afară în casă (majoritatea localităților), „s-a uitat în casa altuia" (IMnMn), „pe geamul vecinilor" (BLO), „într-o casă străină" (SDaO), „s-a uitat la asfințit de soare" (IPșB), *seara* (NGmT, NPtPv), *noaptea* (BtCuA, IPiB, NPtS), „când se face mâncarea" (BtDnH), „când fierb sarmalele la foc" (NIR), „când arde focul în sobă și flacăra se oglindește în geam" (BtPlPl). Alte cauze: „s-a uitat noaptea în oglindă" (BLpLp), „s-a oglindit într-un geam părăsit" (BBsA), s-a uitat în casă *prin gaura cheii* (BȘtcmB, BtLC, BtRsRs, IȘpȘp, NGnGn, NȘȘ, SPjD, VICș, VIvIv, VRbD), „a privit printr-o gaură de la gard" (NVnVn) sau „printr-o surcică bortită" (SMoMo), „prin fundul paharului" (NBtB), s-a uitat prin *pânza sitei* (BBlBl, BCV, BDrDr, BtCuB, BtLL, BtVdVd, IHH, ILB, NCCn, NPeT), „ a lucrat seara spre sărbătoare" (SMM) ori „a mâncat de frupt miercurea și vinerea" (SRB).

Remedii Comprese cu *apă rece* (BUrUr, SDcDc), „adusă de la izvor" (BBuB), cu *abureală* (SPlC), *picături* (SHB), *scursură* (IPlB, SSjSj) ori *sudoare* de pe fereastră (SPlC), fiertură din cozi de *cireșe* (SSrZ), zeamă din frunze verzi de *frasin* (SMhMh), *limba oii* (BtLC), *nalbă mare* (SDC, VPdR), *romaniță* (mai multe atestări), *rouă* adunată dimineața, înainte de răsăritul soarelui (SMM, SPlC, SSjSj, SVtVg), fiertură de *sâta zânelor* (VPdR) și „zamî de vie" (ITtU).

Oblojeli cu *aluățel* din *busuioc* și rădăcini de *pătrunjel* îngroșat cu puțină făină (BHrHr), *ceapă* coaptă în spuză (SPnG) sau prăjită cu *ulei* (SMM, SURs), *ceară* din ureche (IHrP, SDaO), sământă de *cânepă* (VLL, VLR), *miere de albine* (SPnG), „casî di paingân" (IMșMș), *măcinătură* de la două oale de lut noi, frecate între ele (NCCn, SVtVg) și cu *usturoi* (BNbVs, BtCuM, SDaO, SDcDc).

Se frige și se pălește buba cu coada unei *linguri de lemn* ținute la foc (mai multe atestări), „o lingură de tepșit mămăliga" (BRcRc), o *leapă* (NHB), se frige *de trei ori* (BPrPr, IBP, IMsMs, NAA, NChB, NIcA, NSgV) sau *de nouă ori* (BBzBz, ILnG), „tot îndărăpt, spri coada ochiului" (BOnTț). Bolnavul se uită cu ochiul afectat printr-un gât de *ulcior* (BBF, BCșC, BGrL, BVsVs, BtML, BtTdTd, BtUU, ICI, IGG, IMgMg, IStF, NBtN, NGrGr, VAlCo), „într-o garafă" (ISBr) ori într-o *sticlă* (ICpP, SFmFm, VBcBc), *de nouă ori* (IMnU, VrSR) sau „de mai multe ori" (BtDnH). „Se apasă pe bubă cu un ol de lut" (SFsFs), „un ulcior încălzit pe plită" (NZT) sau „se pălește cu un șăpușor cu apă caldă" (ITgTg). Împunge sau înțeapă buba din geană cu un bob de *orz* (BDmDm, BMtȘ, GUT, GVlVl, ILL, NDlRg) *de nouă ori* (BMtMt, BMtȘ), „cu trii hiri di orz di trii ori" (GGhGh) sau „cu trei boabe de ovăz" (NGrGr).

Acte magice Se descântă *de ulcior* (majoritatea localităților). Se aruncă pe foc un bob de *orz* (BtCuM, BtLL, BtRțC, IHH, SUlUl), trei fire de *orz* (BtDbDb, BtGeD, BtMiMi, BtSnR, IBB, IȘpH, SZC, VDmV) sau de *grâu* (IBB), nouă semințe de *orz* (BtRpR, BtUțS) sau de *cânepă* (VȘtCț) „furate de undeva" (SCfS). Bolnavul stă afară și privește pe fereatră cât timp pocnește *orzul*, *grâul* sau *cânepa* (BtCuCu, BtUțS, IHH, IRgD, SML, VDmV), apoi întreabă, de nouă ori, pe cineva din casă: „– O crapat orzu ?" I se răspunde: „– O crapat ulcioru!" (BtCoCo). Alteori se spune: „Orzu ardi-n foc,/Ulcioru faci poc!" (BtGeD); „Când orzu a crăpa,/Ulcioru a saca!" (BtRmRm); „Când a pocni orzu,/ Să pocnească și ulcioru!" (BtCuM).

Înainte de a răsări soarele, „se aruncau grăunțe în fântână" (NGmGm), „ca să înece ulcioru" (ISrB). Se ducea bolnavul la fântână cu *trei boabe de grâu* (IHO), de *orz* (IMsMs, ISrSr, IVsVs) ori de *porumb* (NBțG, NGmT, VVoO) și le arunca, spunând: „Ulcioru Doamnei/În fundul bulboanei!/Când a crești păpușoi/În fundu fântânii,/Atunci sî creascî ulcioru" (NBrBr). Sau: „Cum a sî sî umfli grăunțâli/Ș-a sî crăpi,/Așa sî plesneascî ulcioru" (IOO). Înainte de a pleca, „bolnavu se învârtea de trei ori în jurul fântânii" (VrCrR).

Se descânta seara, după asfințitul soarelui (ISnS, NCCn, NGțGț), spunându-se: „– Bună dimineața, ulcior/Cum nu-i acum dimineață,/Așa să nu ajungi/Până dimineață" (IBlM). Cel cu ulciorul sta în casă, la geam, iar descântătoarea afară, în fața geamului, și zicea de trei ori: „Ham, ham, ulcior de câine,/Nici la tine,/ Nici la mine" (BOO). Sau: „Ham, ham, ulcior de câne,/Cum nu-s eu câne,/Așa să nu hii până mâne" (BOH); „Ham, ham,/Ulcior, ulcior,/Nici eu câine,/Nici tu mâine" (GCzFv); „Țâbî, țâbî, ulcior di câni,/Cum nu-i az mâni,/Așa sî n-agiungi tu/Pânî mâni" (ITtU).

Duminică dimineața, până a nu răsări soarele, bolnavul se uita prin gaura unui *cep* de la gard (BtBB, IBiBi, NBtN, SCP, SDM, SHH, SVmVm) și spunea de trei ori: „Cum o sărit ciotu,/Așa sî sarî șî ulcioru" (SFvFv). Alții „aruncau nouă fire de orz, de trei ori câte trei, printr-o gaură de zaplaz" (SSmȚ). Bolnavul se uita de trei sau de nouă ori printr-un *inel de aur* (SVaVa, VrMM, VrPP, VrRȘ, VrVȘ) sau măcar *de argint* (SVaVa), „printr-un os găurit" (SPsA), „print-o piatră găurită" (SBiBi) ori printr-un *ulcior spart* (VrRȘ, VrVVș), spunând: „Cum nu văd fundu ulciorului/Așa să nu se mai vadă/Ulcioru meu" (ITnTn). Când toca la biserică, duminică dimineața, se descânta cu o *lingură* părăsită (BtVdB, VCsPt, VPT), spunându-se de trei ori: „Popa toacî,/Ulcioru sacî" (BtVdHț) sau: „La biserică toacă,/Ulcioru sacă" (NDlDl).

Alte remedii Se punea în haina bolnavului, la piept, un *ac* cu vârful în sus (BHB, VrMM, VrSR, VrVVș) și „ulcioru da înapoi" (VrVV). Se descânta cu *acul* de trei ori: „Buboi orb,/Buboi săc,/Acu ti săp,/Din vârf,/Din rădăcină,/Ptiu!/ Acu sî ti faci făinî!" (BPtG). Bolnavul se suia luni dimineață pe *gard* (GPP) ori pe *poartă* (GCdCd, GCoCo, GGG, NII, VTvS) și striga de trei ori (GPP, VGvGv, VTvS) sau de nouă ori (GBșP): „Hai la ulcioare!" (GCoCo). „Dacî îl auză ciniva, iara di leac" (GPP), „îi lua ulcioru șî el rămânea sănătos" (SHM).

Ulciorul „trebuié sî cie prins în cruci cu trii degiti" (SML) sau „cu două degete, cel mare și cel mic, de trei ori" (SMoA) și „să fie împuns cu 9 hiri di orz di 9 ori" (VGrO), „de un mezin – ultim născut sau copilu cel mai mic din casă" (VZZ). După ce era descântat, bolnavului i se lega cu un fir de *ață roșie* degetul cel mic (IRgRg), degetul cel mare (IEB) sau două degete de la mână (GCnCn). Legătura se păstra până trecea ulciorul (IRgRg). Se spăla la ochi cu „apă luată din trei vaduri, duminică dimineața, înainte de răsăritul soarelui" (SGlGl).

VARICE Dilatarea vinelor, mai ales a celor de la membrele inferioare. Li se spune și *mătrici* (ITtU, SFnFn, FVmVm, VBzR). Le fac îndeosebi femeile, din cauza *sarcinilor* (majoritatea localităților) sau pentru că „așa-s din neamu lor" (SPjPj). Mai apar la cei care *transportă greutăți* (BHrHr, BȘtcmB, NSgV), din cauza *oboselii* (BBL, BPjBs, BtCuA, BtCoCo, IMcMc, NPtS, NȘG, VBcBc), din stat prea mult în picioare (mai multe atestări), „din stat în apî răci la părău" (SFmFm), „la topchila di in" (SPjPj) sau „din sânge rău" (BMtMt).

Remedii Băi cu *apă călduță* (IMcMc, IOO, SFmFm), fierturi din *fasolică* (NIcA), frunze de *hrean* (BtVdB) și frunze de *nuc* (SFmFm). Frecții cu zeamă de *aloe* (VML), de *coada șoricelului* (VPdR), *crini albi* macerați în *spirt* (BBuB, NBtN, SBiBi), zeamă din rădăcini de *mătrăgună*, amestecată cu *spirt* (VPdPd), zeamă de *nuci verzi* (VML), cu *oțet* (BOO, GBcBc) și *petrol lampant* (BMtMt, BtGeA, IMcR, VML). Oblojeli cu rădăcini de *boz* fierte (SSjSj), felii de *caș dulce* (NGnGn), *gălbenele* (VPdL), rădăcini de *hrean*, date pe răzătoare și

amestecate cu *oțet* (IPbP, SBaBa), frunze de *nuc* (BSoC, VPdR), *iarba lui Tatin* (BPtF), *laptele câinelui* (SPnG), rădăcini de *pătrunjel* (BBsA, BtHnHn, GVlVl, IOO, NGrGr), *rozmarin* (VZZ), *strugurii ursului* (BMtPr, BȘtcmB, GCțCo, IMsMs, VAP, VGrGr), *turta lupului* (BPtF), *usturoi* pisat (BtRsRs, BtTrD, ICuB, SBaBa) și *viță-de-vie* (VPdPd).

Se pun *lipitori* (cele mai multe localități), „să tragă sângele cel rău" (BȘtcmB). Când se umflau, „lipitorile erau presărate cu sare, să se desprindă" (BtVlVl) și „se puneau pe cenușă, pentru a lăsa sângele" (BPrPr). Bolnavul trebuia să bea ceai de *hamei* (NSgV) și „rachiu plămădit cu buruiana sânge de nouă frați" (BPtF). Pe ulcerații „se lega un cățel spintecat" (ICpP).

Acte magice Se descânta *de mătrici* cu *usturoi* sau cu *ceapă* în apă. Se număra, în sens invers, de la „Nouă babi, nouă feti,/Nouă matricati", până la „O babă, o fată,/O matricată" și se încheia cu „Nici o babă, nici o fată,/Nici o matricată" (ITtU).

VĂRSAT Boală infecțioasă, caracterizată prin erupția unor *pete roșii*, cu aspect de bășici, și prin temperatură ridicată. I se mai zice *vărsat de vânt* (majoritatea atestărilor) și *vărsat negru* (BHgHg, BVsVs, BtLnZ, IAcȘ), despre acesta din urmă spunându-se că nu are leac (BtII, ISS, NȘȘ). Apare primăvara, îndeosebi la copii (BRcRc, BZZ, BtII, BtMiMi, IFFn), prin *molipsire* (BtGeD, BtMiC), din cauza *răcelii* (mai multe localități) sau pentru că „n-au fost hultuiți" (vaccinați) la vreme cei mici (NGnC).

Se manifestă prin *dureri de cap* (IȘpH), *fierbințeli* (BtGeD, GGG, IIA, IȘpH, SCpI, VPdR), *somnolență* (BBsA, BHgHg, BVsVs, BtCuM, BtHdHd, GCțCț, IBP, ISrSr, NUU), *tuse* (BLO, BtCuA, GTvTv, NCCn, SFsFs), apariția unor *bășicuțe* mărunte (BBuB, BDrL, BNbVs, BtDaB, BtGeA, GScC, GVlB, IDD, NGrGr, NTmA), dese și pline de apă (toate localitățile investigate), *bubușoare* (BPtG, BtVlVl, IIA, IMcMc, NPtPv, NUU, VVeVe, VrSR), *burbonele* (GPcPc), *burboane* (BȘtcmR, GVlVl, VIvPg) care dau *mâncărimi* și *usturimi* (cele mai multe atestări).

Remedii Se ține bolnavul în casă, la căldură, cam două săptămâni (BHgHg, BRcRc, BtDaE, BtGeA, IOO, NBtB), „la întuneric" (IBB), „cu geamurile astupate" (BtRmRm) și „nu are voie să se scarpine" (GCțCț), „nu-i bine să rupă bășicuțele" (BHgHg), pentru că rămân semne (GGG, ITT, SȘTm, VAlCo). Spălături cu *apă rece* (ISnS), fiertură de *boz* (ISrSr, IVsC), *busuioc* (ITtU), *cimbru* de grădină (BUrUr, ITtU, VrMM), *coada șoricelului* (VrPfC), *faptnică* (SDhDhM), *stroh de fân* și *focușor* (NPpB), *lapte dulce* nefiert (BMtMt, ILH, IMnMn, IPbB, NȚȚj, NVnN, NZZ, SPjD, SSdSd), fiertură din frunze de *mac verde* (BtPlPl), crengi de *măr dulce* (BȘtcmR), *mătrăgună* (VrVVș), zeamă de *păsat* (NBdP), fiertură de *pelin* (BMtMt, GCțCț, IMnMn), de *plescaiță* (BtPlPl), cu *rachiu*

(BBzBz, BŞtcmB, BPtG, VIvPg), *saramură* (GŢŢ), *ţuică* (mai multe localităţi), *moare de varză* (numeroase atestări) şi cu fiertură din *buruieni de vărsat* (IMnU).

Ca să iasă tot vărsatul pe corp, copilul era fricţionat (BRcRc, BtDaB, BtHhI, IMcR, IOO) şi „i se punea la stomac *bleasture*" (GCoCo) ori „comprese cu *bogaziu* roşu muiat în ţuică" (BtVdB), „cârpă roşie de lână" (VrMM), *cârpă roşie* şi *rachiu* (BCşCş, BDrDr, BOO, BtTrD, BtRmRm, GPP, NIcA), „rachiu şî boié roşî" (BtGeD), *chinovar* (GBşP, GCoCo), *cârmâz* (BtGeD) ori *zof* (NGnGn). I se făceau oblojeli cu frunze de *bob verde* (SVmVm) şi cu *humă* „adunată în ziua de Sfânta Marina" (BtDaB). „Se puneau într-o cârpă *camfură* şi trei fire de *piper negru* şi i se legau copilului la gât" (IPbP), iar omul în vârstă „se îngropa în picioare, cu mâinile pe lângă trup, în *pleavă de ovăz*, se ţinea aşa trei zile şi vărsatul dispărea" (BUrUr).

Acte magice Cât timp era bolnav copilul de vărsat, mama nu avea voie să *coase* (GBşP, IMnMn, NCCn, NŞŞ, SHB) şi nici altcineva din casă (BtRpM, IPrPr, VPrPr), „ca să nu rămână copilul găurit la faţă" (IPşS), *ciocârţit* (ICpP), *ciupit* (VPrPr) sau *cu semne* (BOnTţ, GBşP, IMnMn, IPrPr). Din acelaşi motiv, *nu spăla rufe* (NŢŢj), nu făcea *leşie* (IRgRg, VTR) şi, mai ales, „nu lucra di Varvara şi Sava" (BtRţC).

VĂTĂMĂTURĂ Denumire dată herniei inghinale, unor colici intestinale, hepatice sau renale, şi umflăturii cauzate de ieşirea intestinului subţire prin peritoneu. Se confundă uneori cu *apendicita* (BMtMt, IHmHm), iar alţii „zâc cî-i hernie" (BtVlVl) sau „ruperea prapurului ce ţine maţele" (GCţCo). Apare „dintr-un efort mare" (BtRmRm), din *ridicătură* (BBzBz, BPrPr, GPcPc, IMB, SPlC, SPnG, VrTG), mai rar din *sânge rău* (BCţBo, NPtD). Bolnavul simte o *durere continuă* (IŞpŞp, NGrGr, SZC), *mocnită* (NChCh) sau *persistentă* (NHB) la *burtă* (mai multe localităţi), „în bârdan" (GNP), „în boaşe" (SFnFn), în *jurul buricului* (BtDbDb, IPrPr, IVnVn, VAP, VRGi), la *capul pieptului* (BSoC, GBcBc, ISdSd, NBhI, NDlRg), la *furca pieptului* (SBiBi, VRbS), „la lingurică" (GMtMt), „sub cingătoare" (NBdP), „în partea de jos a foalelor" (VrPfC) ori a *inimii*, cu înţelesul de *stomac* (BHgHg, BtGeA, NHB), în *pântece* (SFoO, SPsG), „în prag" (BPtF), „la stinghii" (BBlBl), sub *stomac* (numeroase atestări) sau „în şolduri" (GCdCd).

De obicei îşi schimbă locul (BtED, BtLnZ, BtTdTd, IDD), se mută în tot corpul (BtCuCu, ISrSr, NPpP, VGrGr, VLR), se plimbă (GŢŢ, NIR), „se ridică-n suluri până sub chept" (BCbV), „sî suie în sus, sî lasî în gios" (VIvPg), este *umblătoare* (BLpLp, IBvBv, NGţGţ, VVoS, VrRŞ), se mişcă „de ici-colo" (ISrSr), dintr-o parte în alta (IBtBt, ISrSr, NGrGr, NPpB), se simte ca un *boţ* (GCC, ILB, NPtT, NSgV, SLRt, VRbS), „un ghem di sângi rău" (NBtN), „un ghemuşor di sângi cari fugi" (BtHdHd), „un mototol care se ridică în burtă" (VrShB), un *nod* (SFmFm, SVaVa) ori ca nişte *umflături* (VTnTn, VrPP). „Vătămătura-i boalî vechi, stătutî, ti ţâni mulţi ani" (BtCoCo).

Remedii Se trage, făcându-se frecţii pe burtă cu *apă caldă* şi *săpun* (NVA), cu *ulei* (BtHdHd, GCoCo), *unt* (SBiBi) ori cu *untură* (SBrBr), „de jos în sus" (BLPr), „se pune cenuşă caldă pe locul dureros" (BŞtcmB), se pune acolo o bucată de *mămăligă* (BtCuCu, BtDaB, BtRţC, ICuB, IPşS, NPeT, SZC), „un boţ de ceară moale" (NBdT) sau „o bucată de colac" (VPrPr), în care „se înfigea o lumânărică îndoită" (ICuB), aprinsă la ambele capete (BŞtcmR, BtSlSl, GPP, IPşS, NVA, SBrM, SCP, SZC) ori „două lumânări" (NCsM), „trei lumânări" (BtRmRm) şi chiar „patru-cinci capiti di lumânări" (NPeT), apoi „un ciucălău aprins" (BtCuCu) sau „câţiva bucişori de cânepă" (NSbSb).

Deasupra „se lipea o oală smălţuită" (BtSlSl), „un ol" (NBdG), „o moşoaică" (VrBdBs), „o ulcicuţă de lut" (SBiBi), „o ulcică" (SURs) ori „un pahar" (SFmFm), care „se-mbuca acolo deasupra" (SDhDhM), adică „se-ngropa în carne" (ITtTt). „Se credea că, dacă nu-i vătămătură, nu se prinde oala" (NBtB). După câteva ore (NCsM), oala cădea de la sine (ITtU, SDhDhM, SFmFm, VAlCo). „Oala scotea toată durerea" (BtSlSl). Bolnavul era legat apoi strâns cu un *brâu lat* (IMcMc, SHB), cu o *chingă* (BtGeA, GCzB, VŞtB) sau „i se punea un gânj, cari sî-l ţâie" (SMhMh).

Legători cu *baligă de cal* (IŢbPs, NVnN), *bob fiert* (BMtŞ), rădăcini de *boz* (GCvCv, IHrP), „broaşti chisati" (VBzBz), rădăcini de *brusture* (BMtR, GCvCv, SDhDhM, VrBlBl), *cartofi* daţi pe răzătoare (IŢbPs, VTvS), *ceapă albă* (GCvCv, IHrP, IMgMg, IŢbPs, SDhDhM, SML, SPoPo, VDeV) sau *hagimă* (BGlM, BOnTţ, BtRţC, GVlVl, IBP, IPşS, IŞpH), *ceară* (ISnS), *cenuşă* (BGlM, IMşMş, VIvIv), *cenuşă* de cap de câine (BMtŞ, GBşP, ICpB, VCsPt, VDeV), *făină* de *chiper negru* (IBB, ICpB, IHH, IMşMş, SDhDhM, VPrPr), semiţe de *cânepă* (BtCoCo), *cucută* (VrVlVr), rădăcini de *curcubeţică* (IŞpH, VrBlBl), *fasole negre* (ICpB), „găinaţ de găină" (VDeV), *tărâţe de grâu* (BOnTţ, GCoCo, IMgMg, IŢbPs, VDeV, VPrPr, VTvS, VrBlBl), *hoştină* (BOnTţ, IOO, NGrGr) sau *boştină* de la stupi (IBtBt, VAlCo, VrBlBl), *hrean* (BtRţC, SPoPo), *huşte* de borş (GVlVl, NVnN, VIvIv), *iarba boierului* (VTvS), *iarba lui Tatin* (BMtR, BPtG, GBşP, IMşMş, SML, VZZ) „rasă şi ţinută trei zile în rachiu de drojdie la întuneric" (BtRţC), sămânţă de *in* (BtCoCo, SFmFm), *lemnul Domnului* (SFmFm), *leuştean* (SDhDhM, SPoPo), „orz urluit îndărăpt" (GBşP), *ovăz* (BPtG), *mutătoare* (ICpB, IOO, NŞG), *nalbă* de grădină (VrBlBl), rădăcini de *papură* (NPpB, SDhDhM), *pelin* (BMtR, SFnFn), *peliniţă* (IMgMg), *praz* (VrBlBl), rădăcini de *scai* (IŞpH), făină de *secară* (SDcDc, SML), *secărică* (BtDaB, SVaVa), *sfeclă roşie* (BOnTţ, GŢŢ, SDhDhM, VCsPt, VrBlBl), *tămâie* (BMtŞ, BOnTţ, IŢbPs, VPrPr), *unghia găii* (VTR, VVoO, VrBPr), *usturoi*

(GCoCo, GȚȚ, GVlVl, IMgMg), *untură* de porc veche (ICpB, SPoPo), *volovatic* (SFmFm), *zglăvoc* (VVoO) şi *zmeiță* (BVGd).

Alte remedii Ceaiuri din buruieni de *ceas rău* (BSoC, VrVVş), de *cimbru de câmp* (GPP, NChB), *cinci degete* (BPjBs), *ghințură* (SPnG), *ghizdei* (VrRŞ), *iarba frântului* (VrRŞ), *iarbă mare* (VrVV), *iarba lui Tatin* (BtCuCu, ISBr), *mama pădurii* (BŞtcmR), *mutătoare* (NPtPv, NVnL), rădăcini de *papură* (BLO, VrRŞ), *potroacă* (NChB, SGlGl, SPlC), *tragăn* (BLO), *țintaură* (SZC), *țâța vacii* (BHgHg, BtDaE), *unghia oii* (BSoC) şi *vetrice* (VrRŞ).

I se mai dă *iarbă mare* plămădită cu *miere de albine* (GCoCo, GMtMt), *rachiu* – în care s-au plămădit: *bureți* arşi (BOH), *buruiană de sub fag* (BVL), *camfor* (NDlDl, SDaO, SFoO), *drăcoaică* (BtHdHd), *gogoşele* (GNP), *lumânărică* (BBzBz), *iarba boierului* (ICsCz), *iarba lui Tatin* (ICsCs, ICuB), numită şi *tătânească* (VPdR), rădăcini de *iarbă mare* (GVV, ITgBz, NBdP, NPtPr, VrJP), *buruieni negre* (BVL, GGG), rădăcini de *mutătoare* (ICsC, ICsCz, ISBr, ITgC), *papură roşie* (VBcB, VBcBc), *piper negru* măcinat (BLPr, ICpP, IPşS, NȚTj, SSjSj, VBcB, VrTCl, VrVV), *rupturele* (BVL), *secărică* (BtCuM), *spânz* (BLpLp, ILnG, IMB, SFoO, VBcBc) şi rădăcini de *zmeoaică* (BtLL, IVsVs, NDlDl), – *țuică* cu *răvân* (IMsMs) şi *vin alb*, în care s-au fiert buruienile: *lemnie*, *ridicătoare* şi *surioară cu frățior* (VrVV).

Acte magice Se descânta, ori de câte ori era nevoie (majoritatea atestărilor), „atuncea cân o trăgeu afară cu ulcica" (SŞM) ori la săpatul şi preparatul *mutătoarei* (ITgC). Se spunea: „Vătămătură vătămată,/Cu ceas rău amestecată,/Nu boncălui ca buhaii,/Nu sări ca harmasarii,/Nu ti-nvârti ca curcanii,/Aşază-te la buric,/La locu tău,/ Unde te-a lăsat Dumnezeu./Ion să rămâie curat/Şi luminat,/ Cum Dumnezeu Sfântul l-o lasat" (BtPlPl). Sau: „Vătămăturî vătămatî,/Din apî, din scârbî capatatî,/Ieş chiorăind,/Ca boii răgând,/Ca şărpii şuierând,/Hai la masa ta!" (ITgC); „Vătămătură, tură,/Strânge-te cârlig/Şî du-ti la locu tău,/La buric" (SŞM).

VIERMI Mai multe specii de paraziți intestinali.

Remedii I se dă bolnavului zeamă de *armurar* (BtVdB), coajă de *arin* fiartă în lapte dulce (BOrOr), seminţe de *dovleac* (BDrDr) cu *miere de albine* (BSoC), fiertură din *puzderie* de *cânepă* (BŞtcmR, BtII, BtVlVl, ICpP, NCsM, NGnGn, NHB, VPdPd) amestecată cu *lapte dulce* (VŞtCț), seminţe de *limbricar* (BtBB, NDH, NŞG), plantă numită şi *limbricariță* (GCU, VrJP), *limbricarniță* (BCțBo, BDrDr) ori *siminichie* (NŞG) plămădită cu *miere* (BCțBo, NDH), fiertură din tulpini de *mazăre* (NCsM, NPcT, NPpB, SVvVv), *scrumbii sărate*, crude (BSoC), zeamă de *secară* (GCdCd, GCțCo, VIvIv, VPdPd, VPrPr, VTvS), *mâzgă de soc* fiartă în lapte dulce (majoritatea localităților) sau *măduvă de soc* (BHD) plămădită cu *borş* de putină (BSoSo), rădăcini de *pătrunjel* fierte în *lapte dulce* (BCşCş, BHgHg, BNbVs, BtCțC, BtHnHn, IDD, NTmA), zeamă de *pelin* (NUU, SFnFn, SGlGl, SPtPt, SŞdŞd), *usturoi* pisat (mai multe atestări) amestecat cu *borş* acru (BPrPr, BtPlPl) sau cu *lapte dulce* (BBF, BBuB, BCşC, BSS, BTrP, BtAvAv, BtFrB, BtVfVf, GBşP, GScC, GVlB, IMcR, IOO, NBtN, NGrGr, SBiBi, VAlCo, VrVlVr), *moare de varză* (BDrDr, BOH, BOO, BtDaB) şi *zahăr cu gaz* (cele mai multe localități).

Acte magice Se căuta o frânghie de cânepă înnodată, părăsită (BtSlD, BtSlSl), găsită pe drum (IScSc), se ardea, iar *cenuşa* se amesteca în apă şi se bea (BNbVs). Se crede că „cea mai bună îi frânghia de la clopot" (IBB).

ZĂPREALĂ Afecțiune a vezicii urinare, caracterizată prin retenția secretării urinei. I se spune şi *oprirea udului* (IPbP). Apare din cauza *răcelii* (majoritatea atestărilor), dar şi din alte pricini: a *oboselii* peste măsură (IPşS), a unor *ridicături* (IPbPb), a *trudei* (BLPr), „pentru că s-a abținut să iasă afară la timp" (VDeV), „a păşit peste un proțap" (BtMlMl) sau „peste hamurile cailor" (NIR).

Remedii Ceaiuri de *arghirant* (BMtMt), *barba caprei* (IMşMş), *boz* (BHrC), *busuioc roşu* (VDeV), *cimbru* (BLpLp), din cozi de *cireşe amare* (mai multe localități), *coada calului* (IMşMş), teci de *fasole* (NIcA), *harbuzoaică* (IPrPr), *ienupăr* şi paie de *orz* (ISnS, SVaVa), paie de *ovăz* (SMşB, SPnG, SRB), mătase şi spice de *păpuşoi* (mai multe atestări), *părul ursului* (BUU), rădăcini de *pir* (GCU, ISrSr, ITgC, VCsPt), de *pătrunjel* (BOO, SFnFn, SPlC, SSaP, VGC, VVoS, VrPfC) şi de *stânjen* (BVL).

Alte remedii Coji de *ou* pisate, amestecate cu *rachiu* (VRbD), „cridă chisată, amestecată cu apă rece" (NCnV), „9 mărgele albastre, pisate mărunt, puse în ceai de pătrunjel" (NIR) ori „sticlă neagră pisată, cernută printr-o cârpă, amestecată în rachiu sau în ceai de patlagină" (BOrOr). Băi calde cu *stroh de fân* (BtVdB), *tărâțe de grâu* (GBhBh) şi zeamă de *var* (GCdCd). Inhalații cu *aburi* de la pietre fierbinți, peste care s-a turnat *apă rece* (ILnG) sau de la *oțet* şi *rachiu* (BVGd). Bolnavul se aşeza pe un *ceaun* cald (BŞtcmB, BtRmRm, GCdCd, IPbP, VrTCl) sau ținea în brațe o *sticlă* cu apă fierbinte (IHHm, ISrB).

Acte magice Se punea un lacăt într-o *vană* cu apă, se încuia şi descuia de mai multe ori, apoi bolnavul făcea baie în apa aceea (SURs). Se descânta de nouă ori: „Pom verdi,/Pasări verdi,/Ouli verzi,/Puii verzi,/Zăprealî-n ochi sî nu mai vezi!" (GPcPc).

B. La animale

ALBEAȚĂ Boală de ochi caracterizată prin opacizarea cristalinului. Lumina ochiului este acoperită de o pată albicioasă. Apare din cauza unor lovituri (ISdSd, ITnS, NPşPş).

Remedii Se suflă în ochiul bolnav – printr-o țeavă de *cucută* (BȘtcmR, VrPfPf), „o tilincî di odolean" (SVaVa), printr-o țeavă de *soc* (mai multe atestări), o bucată de *stuf* (numeroase localități), „o țăgi di trestie" (IAcȘ), „un mosor di la stativi" (BtDaB) sau *țevușoara* pe care se deapănă firul pentru țesut (SDcDc, SPP, VrMM, VrVV) – semințe de *busuioc* (BtDnH, BtSlSl, BtVdB, GCțCo, NTPr, NZZ, SSjSj), *cenușă* „din burete de perj" (ICsCz), „din ghimpi de arici" (VAP), „de broască arsă pe foc" (SBiBi), „de brotac" (SUlUl), „de cap de câine" (ITgBz), *cenușă* de *șarpe* (VGvGv, VPrPr, VRV, VrTCl) sau de *șoareci* (BtVdVd, IVsVs), „o jâghiuță de păr de câine negru" (BȘtcmB), „făină de os" (SURs), „frunză de mesteacăn uscată și mărunțită" (BBL), „praf de albine de știubei" (VrRȘ), din coji de *ouă* (BMtPr, BOO, VrMrP), „din ou de cocostârc" (VBcBc), „măcinătură de piatră acră" (BBzBz), „piatră de tocilă" (BOrOr) și chiar de *piatră vânătă* (NRdB, SHH, VVoO), de *porțelan* (BGfB), *praf de pușcă* (BtClP, ITtTt, NPtPv, SBrM), *făină de porumb* cernută prin sită deasă (BHrHr, BMtȘ, BtCuA, BtHdHd, BtȘtȘt, GCoCo, GVlVl, ICuCu, ILL, IVnVn, NIC, NPpB, SZC, VBcBc, VGrGr), piele de pe *rânza* găinii, uscată, măcinată și cernută (BHgHg, BMtȘ, BtCuA, GBșP, VPrPr), *sare* de bucătărie pisată mărunt (mai multe atestări), *drob de sare* ars în foc și pisat (BtHdHd, NZZ, SBaBa, VBcB), „ochi de sare" (VrRRț), cenușă de *scoică* (BOnTț, BUrUr, BtCoCo, BtTrD, GCU, IHlHl, IRgRg, NBrBr, SHR, VBzBz, VȘtB, VrTG, VrTtBv), praf „de colbeci din deal" (IȘpH), „din căsuța melcilor" (SMhMh), praf de sticlă (BtMiC, BtVdVd, GCC, SVvVv), de *tabac* (SGlGl, SSjSj), de *tutun* (BtCuM, BtII, BtRsRs, BtVdHț, BtVlVl, IOO, ISrSr, SUlUl, VIvPg) și *zahăr* pisat (toate localitățile). Se frecționa apoi, ușor, ochiul cu mâna (BtCuA, GCvCv, IBtBt, NGrGr, VPdPd, VrBlBl), cu mișcări circulare în ambele sensuri (BSoC, BHrHr, BtGeA, ICI, VrVlVr).

Alte remedii Dacă albeața era mai veche, se tăia (IPbP, ITgTg), uneori „cu ajutorul a două monede" (VrRȘ). Ochiul bolnav se freca cu o *broască* (BOH), „cu o broască de izvor" (BBuB), „cu o broscuță mică de baltă" (ITnTn) sau „cu un broștic verde" (BLO). Spălături cu *apă rece* (NBdBd, NPșPș, SHB), cu *lapte crud* de vacă sau de oaie (BtCuCu, IOO, VAlCo), cu fiertură de *mușețel* (mai multe localități) sau cu *vin* (GCțCo). Oblojeli cu albuș de *ou* (BBlBl, NII, SHB, SURs, VRGi) și cu *miere de albine* (BDrDr, BMtR, BtDbDb, BtDnH, GCzFn, GGhGh, ICuB, NbhI). În urechea din partea ochiului cu albeața se punea *unt* proaspăt (VrBPr), amestecat cu *praf de pușcă* (BtClP, NPtPv) ori cu *sare* (NPtT, NVnL, SClB).

Acte magice Se descânta (cele mai multe localități) „cu o cârpă neagră" (IBB), „cu mătură părăsită" (SRB), „cu țeava de la războiul de țesut" (VrMM) și cu *zahăr* sfințit la Paști (BtBB, BtPlPl, BtVdB, SDL, SMoMo, SPlC, SȘM), în zilele de luni, miercuri și vineri (IBP, ITgB), „de trei ori câte trei guri" (BtLL), „dimineața, la amiază și seara" (IBlM) sau „se scuipa albeața" (NIcA). Pe timp ploios se prindeau trei broaște cu burta portocalie, în felul următor: „numeri 9 broaște ce-ți ies în cale și pe a noua o iei. Se procedează la fel până aduni trei broaște. Una din acestea se pune cu roșața de pe pântec pe ochiul bolnav, sub pleoape, și se spune: Broască, broscuță,/Cu patru lăbuță,/Cu capu lătuț,/În ochi vârâtă,/Albeața sucită! Se repetă de trei ori sau de nouă ori, dacă s-au putut prinde nouă broaște" (SFsFs).

APRINDERE DE OCHI Inflamare a conjunctivei. Apare, mai ales la bovine și cai, din cauza *oboselii* (BtMiMi, NbhI, NII, NVnL), a *loviturilor* (BBzBz, BMtMt) și a *prafului* (BtDaB, VrJP). Se manifestă prin înroșirea și curgerea ochilor (IMB, IScB, IȘpȘp, NCuP, NGmT, NZZ).

Remedii Spălături cu *apă rece* (BBzBz, BCțBo, BtVdVd, GBșP, GGrGr, GNP, IRgRg, NGnGn, NTPr, SHM), „apă de râme" (SVsVs), „apă de vie" (ISrSr), *cerneală* (VLL, VLR), fierură din *flori galbene* (BtCuA), *iarbă roșie* (GCoCo), *nalbă sălbatică* (BLO) sau de *romaniță* (BUrUr, ICpB, ICuB, NChB, NGnGn, SMoA) și *lapte de mamă* (GRR, VCsPt). Se ungeau ochii cu *miere de albine* (BHrC, BSoC, IPșS, SFrFr), „miere de bondari" (ICI) sau „cu untură de păstrăvi" (SUlUl). La animalele mici, „se sângerează pleoapa de sus și apoi se spală cu scuipat" (VPdR).

Acte magice Se descântă (BMtMt, SDL, VCC), cu *agheasmă* (BtDbDb) și cu „apă sfințită în Vinerea Paștilor" (NPtPv), dimineața, până în răsăritul soarelui (GPcPc, SBtBt).

APRINDERE DE PLĂMÂNI Congestie pulmonară. I se mai spune *foale* (BAA, BDrDr) sau *foi* (BtDbDb, IPșS, NDlDl, NII, SDhDhM). Suferă îndeosebi caii (majoritatea atestărilor) și, mai rar, bovinele (BOnTț, BtLC, NGnGn, SVjVj). Apare din *alergătură* (BtDbDb), „când se fugăresc mult caii" (VrRȘ), „dacă sunt mânați prea iute" (VCsPt) ori „mânați forțat" (BtCuM), mai ales atunci când caii sunt tineri (BHgHg, NBtN, VZZ). Apare și din cauza nutrețului mucegăit (BtCuCu, IPșS). Animalele afectate „suflă greu" (SBiBi) și „li se zbat plămânii" (SPjPj).

Remedii Caii sau boii „aprinși" erau lăsați să se odihnească (BLC, IMsMs, NGrGr, VAlCo) și li se punea *spânz*: boilor „în salba gâtului" (NGnGn) iar cailor pe ambele părți ale pieptului (NGnGn, VPdR, VrRRț). Li se da să bea *borș* de putină (SVjVj), *bere* în care s-a amestecat gălbenuș de *ou* (SBiBi, SPnG), fiertură de *iarbă mare* (BLpLp) sau din spice de *păpușoi* (SPjPj), *lapte* de vacă (BPtG) în care s-au zbătut câteva *ouă* (SDaO), *untdelemn* (ICsCz, IVsC) și *vin* (SPnG) „amestecat cu ouă crude" (BOH).

Li se dădea „în tain" *cartofi cruzi* (SSvSv), sămânță de *cânepă* (BtDbDb, BtTrD), *floare de fân* (ICpB), *iarbă mare* (ITtTt), „mnieri din luna lu mai"

(ITtU), *pucioasă* (BtCuM, NŞG, SUlUl), *sfeclă roşie* fiartă (SSvSv, SUlUl), *slănină* proaspătă, nesărată (NChB, NPpB), floare de *soc* (ICpB), *trifoi* verde (NŞG) şi *zahăr* (BtCuM).

ARICI Umflătură care se face la picioarele oilor, caprelor, vitelor şi, mai cu seamă, ale cailor. Se mai cheamă *aricеală* (BtŞtŞt) sau *mustăreaţă* (SFoŢ). Apare din cauză că animalele au fost ţinute „în bălegar" (BŞtcmB), „în chişălău" (BPtF), în *mizerie de grajd* (toate localităţile), „în morsoacă" (NCsM), „în mustăreaţă" (NBdD) ori „în muştireaţă" (BtII), în *umezeală* (mai multe atestări) sau „în zămărie de gunoi" (NBdBd). „Gita ie arici cân doarmi pi locuri spurcati" (NPtPl). La cai se face şi din *lovituri* (BtAB, BtCuCu, GCdCd, IPlB), din *păli-turi* (STrTr), pentru că „se calcă cu hacul de la potcoavă" (IMnMn), iar „la vite din cosală" (ILB). Mai rar, se crede că apare la animalele „care au dormit în locurile pe unde umblă ariciul" (NCCn) sau „care calcă în ghinchi di arici" (GBşP).

Caii se aricesc la picior, jos la *chişiţă* (cele mai multe localităţi), îndeosebi la copita din spate (BMtR, BtDbDb, GMtMt, IScB, NŞG, SFmFm, SSvSv, VPdR). La vitele mari, dar şi la oi sau capre, se fac nişte crăpături dese între unghiile copitelor de dinapoi (BtSlSl, GCţCo, GGG, IOO, ITnTn, NCsM, SDbDb, SZC). Vacile „se aricesc la cununa unghiei" (NBdBd), la *gură* (mai multe atestări), „sub burtă" (SStSt), „pe pulpă" (SVvVv) şi „la uger" (VrVVş). „Pe locul aricit creşte o bucată de carne crăpată" (STrTr), pielea se încreţeşte şi se umflă (BtDbB, GUT, SStSt), apar „moţochini di sângi" (BtHH), „sî mosorăşti sângili" (NChCh). Animalele şchioapătă (toate localităţile).

Remedii Se spală copita, se înveleşte într-o cârpă curată şi se culcă animalul la loc uscat (BtCpCp). Dacă *a.* este la picior, se arde cu *fierul înroşit* (BOH, BŞtcmB, BtCuM, BtSlSl, SDM, VIvIv, VRR, VrRŞ), se opăreşte cu *apă de var* (BCşCş, BtCuA, BtII, IVsC), soluţie de *piatră vânătă* (BGG, BtII, BtPlPl, BtVdVd, IHlHl, IMsMs, IVsC, SFrFr, SStSt), *seu* fierbinte (BAA, BPjBs, ICpB, NIR, SDbDb, SGlGl), *untură* de porc încinsă (BtGeA, BtSmR, GCţCţ, IBP, IMnMn, NBdD, NPtPv, VAP, VGC) ori cu „zăr fierbinte" (IOO). Se freca locul cu *cărbune* pisat (NGnGn), cu *sare* (mai multe localităţi) şi „cu târsână" (BOrOr), apoi se spăla „cu zamă de boz" (VAlCo) sau cu fiertură din rădăcini de *brusture* (VCsPt) şi, mai ales, cu *creolină* (BHgHg, BtCuCu, NGrGr, NTmA, SFoO, SFoŢ).

Legători cu *ardei iuţi* (BtSlSl), *castraveţi muraţi* (BPpI, IBlM, NŢŢj, NZT), *păr de cal* (NChB, NHB, NPtS, SDaO, SSjSj), *cărbune de tei* (IMlMl), *grăsime râncedă* (BOH, ICuB, IMşMş, IŢuŢu, VVeVe, VrBdBs), *lână neagră* (NGmT), *orz fiert* (IPlB, ISnS), *păcură* (VrBlBl), *piatră vânătă* (BBzBz, BCţBo, BTtTt, BtRţC), *slănină* nesărată (BtCuCu, BtCuM, IHlHl, ILH, IPiB), sfinţită (BtTrD),

tocată şi amestecată cu *câlţi* (ITnTn), *şmir* (BtVlVl), „ştreang de pe maţe" (IMgM), „untură de chişcă" (IMlMl) şi *usturoi* pisat (BOH, BtNbNb, IMgM, NTmA).

Oblojeli cu *arici* spintecat de viu, pus cald pe locul respectiv (BtGeD, SHM, SŞM, VPdR), *cenuşă de arici* amestecată cu *grăsime* (BMtR, VrBlG, VrRRţ, VrVVş), *piele de arici* (ICrCr), *broască* spintecată, presărată cu sare (BtVdB), „pisată şi pusă în lapte dulce" (VZZ) ori „cu piele de broască" (BtAB).

BRÂNCĂ Boală infecţioasă, caracterizată prin febră şi inflamarea unei porţiuni din piele. O fac mai cu seamă porcii (toate localităţile). Apare „din cauza căldurii" (BŞtŞt), „a mâncării nepotrivite" (BtVdB) sau „din udeală" (SFnFn). Porcul se umflă la gât (BSoC, BtII, BtUţS, GBşP, GNN, ICpB, IHO, VVoS), îi ies nişte *gâlci* (BMtŞ, BtŞtŞt, NŢŢj), iar pe corp face *pete roşii* (SFsFs, SVjVj, VGvO), care se învineţesc (BCşCş, BtCuA, BtRţC, NGnGn, SFmFm, SZC, VVoS) sau „se înnegresc" (SSdSd). Animalul „are cerbinţăli" (IŞpH), „nu mănâncă" (BBzBz), „este moleşit" (NPtS) şi „nu se mai poate ţine pe picioare" (SFnFn).

Remedii I se pune în mâncare *armurar* tocat (BtII, BtSlD, IEB, ILH, IPşS, NVnL, SHM, SHR, SRB, VBcB, VDmV), *buruieni de brâncă* fierte în lapte dulce (BAA, BHrHr, BVL, BtMiMi, BtVdB, IPrPr, IŞpH, ITgB, NCsH, SBtBt, SFnFn, SHB, VLL, VPuC, VrRŞ, VrSR, VrTCl), numite şi *brânca porcului* (BSoC, GNP, IMlMl, NTPr, SFoŢ) sau *brâncoasă* (GBşP), „brânduşî hierti" (VGvGv), „păstrate de cu primavară, cân se uscau şi se înşirau pe aţă" (VOlT), *leuştean* (SRB, VIvIv), *otrăţel* (NIS) şi *spin albastru* (IMlC, NUU).

Legători la gât cu „armurari cert în zăr" (IMgH) sau amestecat cu lapte (IŢuŢu, VVoS, VVşVş), „cu coadă de bostan alb" (BtRmRm), „buruieni de brâncă ţinute în oţet" (IHO), cu *broască* tăiată (BtSlD, BtŞtŞt), „zdrobită şi amestecată cu chişleac" (BtBB), de preferinţă broască râioasă (ICpB, SRB), „falcă de cal" (GNN), *gaz* (BtRmRm), *hrean* (BtRţC), „mazăre dată prin roata căruţii" (VVoS) sau „cu var moale" (IŞpH). Spălături cu fiertură de *boz* (SSjSj), zeamă de *brâncă* (VBcBc) ori *brâncuţă* (IBtM) sau „cu pleavă de fân" (BCţBo).

În cazurile grave, „porcu bolnav sî spânţuieşti" (BtII), adică îi bagă fire de *spânz* sub piele (BtCuA, BtBB, BtRmRm, BtRpR, IMlC, NGnGn, NPtS, NŞŞ, SSdSd) şi „se lasă acolo trei zile" (SZC). I se pune *spânz* atât în urechi cât şi la vârful cozii (IEB, NVA), uneori „rădăcină de spânţ cu gaz" (BMtMt). „Urechea sî umflî tari şî bucata cu spânţ cadi. Rămâni porcu ştirb di ureche" (SVjVj).

Alte remedii Se taie partea albicioasă de la gingii (BLPr, BŞtcmB) ori se crestează animalul pe falcă (mai multe atestări). „Are pe falcă o vână neagră de sânge rău. Se taie cu cuţitul 2-3 cm. din vână, se curăţă şi se pune sare" (BBzBz).

Acte magice Animalul afectat este legat în jurul gâtului „cu o cârpă roşie" (IMgH), cu *aţa* (IMnU), *bata* (BtUţS, VVoS) sau cu *brâcinariu* (IScSc) de la izmene. Alteori „este strâns la gît cu îmblăciul" (BtDaB), „ca să dea boala înapoi" (BHgHg).

BROASCĂ Umflătură sub limba sau la gâtul animalelor. I se mai spune *limbar* (ISnS, SBiBi, SFnFn, SPtPt, SVjVj), *limbare* (SGlGl, SPsA, SVsVs), *limbaliţă* (BTtTt, GSS, IHO, NSgV), *limbariţă* (mai multe localităţi), *limbău* (BBzBz, BUV, GSS, ICpB, SRB, SSjSj), iar izolat, şi numai pentru cai, apare denumirea *malic* (ICrCr). Se face din cauza *mâncării* (BtVlVl), a *ierbii* (SRB) sau „a silozului uscat" (BtRpR), „dintr-o muşcătură" (BOrOr) şi „din sete foarte mare" (NPpB). La vite şi la oi apare o umflătură sub limbă (BŞtcmR, IScSc, NBdD, SŞM), la rădăcina limbii (NPtPl), „se umflă limba ca un mai" (SRB), se umflă *vinele* de sub limbă (BSoC, IHrP, SBaBa, SVjVj), se albăstresc şi se înnegresc (NPpB, SBaBa, SSjSj). „Animalelor le curgeau balele şi nu puteau mânca" (SVjVj). Alteori, animalele făceau o *bolfă* la gât (BOO, BtBB, SDC, SHM, VrBlG), pe o latură a gâtului (BŞtcmB), „la bărghie" (IVsVs) sau la *fălci* (BCşCş, NŢŢj). În astfel de cazuri, „broasca este un început de jolnă" (IIA).

Remedii Umflătura se păleşte cu dosul *ceaunului* fierbinte (mai multe atestări), „se introduce un spin în broască, să coacă şi apoi să spargă" (BUV), „buba este broscăită" (NPtPl) ori *broscăriță* (BtRpR), adică spartă cu *acul* (ICpB, IScSc, NGnGn, NPpB, SBaBa, SSjSj, SVjVj, VrBlG), cu *cuţitul* (IHrP, ISnS, SDC, SPnG), cu *stricneaua* (BOO, BSoC, BŞtcmR, BtVlVl, IOO, IPşS, IRgD, NŢŢj, NUU), „sî curgî sângili ceala rău" (BŞtcmB). Se freacă apoi locul „cu o cârpă de lână" (SSvSv), muiată în soluţie de *piatră acră* (BGfB, NUU, VRGi), de *piatră vânătă* (BOO, IPşS, IRgD, VVeVe) sau de *sare* (NGnGn, SBaBa, SSjSj, SSvSv). Se spală limba cu fiertură din scoarţă de *arin* (SBiBi), „cu boz chisat" (NBdV) sau „cu zeamă de stirigie" (SBiBi). „Se freacă bolfa cu un os de animal" (SHB), după care se unge cu *miere de albine* (SVjVj), „său de oaie" (BOO) ori cu *mujdei* (BtGeD, NDlDl, SRB, VAlCo, VrRRţ). Se tăia o broască în două (BCşCş, BTtTt, BtGeA, NGrGr), „o broască neagră" (SHM) şi „se lega la umflătură" (SŞM).

Acte magice „Se descânta de broască" (VCsPt), „cu o cute părăsită şi cu un vârf de par părăsit" (SDhDhM) sau „cu furca şi cu fusul" (BtBB). În timp ce se strângea umflătura, se spunea: „O broascî nibroascî,/Dou broaşti nibroaşti,/Trii broaşti nibroaşti,/Patru broaşti nibroaşti,/Cinci broaşti nibroaşti,/Şăsî broaşti nibroaşti,/Şăpti broaşti nibroaşti,/Opt broaşti nibroaşti,/Nouă broaşti nibroaşti,/Sî chiei,/Sî rămîi Giorgica curatî/Şî luminatî,/Ca di Dumnezău lasatî" (SDhDhM). Când toca la biserică, „pălea cu ceaunu pisti umflătură şi zicea: Popa toacă,/ Broasca sacă!" (BOrOr).

CĂPIERE Boală infecţioasă care afectează îndeosebi oile şi caprele (cele mai multe localităţi). I se mai spune *aprindere de creier* (mai multe atestări), *căchială* (GCzB), *căpială* (NCnP, VŞtB) sau *căpchiere* (BtDbDb, IEB, NII). Se îmbolnăvesc uneori şi caii (BLO, BtCuA, GPcPc, NGnGn, NIBt, SHB, SPnG, VPdPd, VrCfC), câinii (ICuCu, IMB, IMnU, NDH, SDcDc, SFvFv, VBaB), vitele mari (BHgHg, BtDbB, IDD, VZZ) şi chiar porcii (BBuB, SVvVv). Apare din cauza unor *buruieni otrăvitoare* (BDrDr, GNP, VAP), din *căldură mare* (BTtTt, BUV, BtCuM, IBtM, IHHm, NBtB, VTR), când oaia este prea grasă (BOrOr, BtUţS, GVlVl, ILnG, IPiB, VIvIv, VrShB), dintr-o *izbitură* (BLpLp, BSoC, BŞtcmR, BTrD, GCzFv, ISrSr, NChB, NVnVn), *lovitură* (BAA, BtVdB, GBşP, IMşMş, NRdB, VGvO) ori pălitură la cap (SDcDc, SPnPn, VIvPg, VLL, VRbD).

Animalul face la cap „nişte carabeţi" (NGmGm), „gărgăuni" (GNN), un *gândac* sau un *vierme* (mai multe localităţi) ori „doi gernişori negri la crier" (IOO). Oaia bolnavă „este ameţită, nu vede, nu se ţine de turmă" (BŞtcmB), „umblă hai-hui pe drumuri" (NIR) şi se învârte împrejur în acelaşi loc (majoritatea atestărilor).

Remedii De regulă, boala nu are leac, iar animalul trebuie sacrificat. Există, totuşi, tentative de vindecare. I se dau în mâncare: „albuş de ou zbătut în borş" (ICuCu), *fasole* (BUU, VCsPt), *gândaci de turbă* (IMnU, IVsVs), *hoştină* de la stup (VLL, VLR), fiertură de *iarbă mare* (IŞpŞp), de *iarba lui Tatin* (BLO), „lapte dulce crud" (SDcDc), „zeamă de luminos" (BOrOr), fiertură de *mătură de grădină* (IHO), de *salcie* (SVmVm) şi *spânz* (NIB). Oblojeli la cap cu „hrean ras şi fiert, îngroşat cu tărâţe de grâu" (GCU) sau „cu rădăcini de iarba lui Tatin" (BŞtŞt). Frecţii cu *ţuică* (NCnP) şi „cu unt di naft" (GCţCţ), fumigaţii cu *putregai de răchită* pus pe cărbuni aprinşi (IMlMl, SMhMh, SSaP), „cu pucioasă şi spânţ" (ITtTt). I se pune gheaţă la cap (VrPfC) sau este învelit într-un ţol muiat în apă rece (BtCuM, NGnGn). Caii „sunt ţinuţi la întuneric şi li se fac inhalaţii cu creolină" (BLO). Oilor li se ia sânge, prin crestarea unei vene de la gât (BTtTt, BVGd, IHHm, IŞpŞp) ori „se înţeapă cu stricneaua la frunte, de unde curge o picătură de apă" (NCsM).

Acte magice Pentru a preveni boala, femeile nu aveau voie să depene lână după asfinţitul soarelui (BŞtcmR, BtSlSl, ICuCu, IVsVs, NBhI, NCsM, SHM, SHR), „să bată în chiuă grâu sau grăunţe seara" (IMlC), „să lucreze la vârtelniţă" (BtSlD), „să se apuce de răşchiet vinerea" (SAA), „să toarcă marţi seara" (NBdG) ori „să facă treabă în ziua de miezul păreţilor" (IBV). Se crede că, atunci când se învârt oile în jurul lor, „au fost deocheate de cineva întors de la ţâţă" (IPşS), că „au venit femei cu împletitu la stână" (NChCh) sau că „au călcat în vârtejuri de vânt" (NPşPş).

Se descântă (BVL, NPşPş), se leagă gâtul oii bolnave „cu un tort de cânepă sau de lână tors de o fetiţă începătoare" (IŞpH), legătura făcându-se „în sens

invers de cum se învârte oaia" (IŞpŞp), „se leagă în jurul gâtului, de 9 ori, cu aţa rămasă de la spată, se lasă 9 zile şi apoi se dă aţa pe o apă curgătoare" (IScSc). Se spală animalul bolnav cu *agheasmă* de la Bobotează (SDL, SDM).

CURDUC Umflătură pe limba bovinelor (majoritatea localităţilor) sau rană la rădăcina limbii (mai multe atestări). I se mai spune *cordon* (BOO, BHgHg, BUrUr, VGvO), *cordun* (BDfDf, VGrGr, VVoO, VrBPr), *corduş* (BŞtcmB) ori *hurduc* (GBşP, GCoCo, ICuCu, VŞtCţ, VTR). Se capătă din mâncare uscată, aspră (toate localităţile), „din cauza mohorului şi a altor buruinei cu sămânţă" (IMgM), a paielor (BŞtcmB, ICpB, IHrP, IPşB, NAA, NCCn, NGmT, VŞtB) şi, mai ales, a plevei de orz, grâu şi chiar de ovăz (cele mai multe atestări). Se manifestă prin apariţia unei umflături pe limbă (majoritatea aşezărilor investigate) sau a unor „răni pe cerul gurii, la înghiţitoare" (BOO), la baza limbii (BSoC, BTrP, BZZ, BtDaE, BtGeA, BtMeS, GSS, GVlB, IDD, IEB, IFnFn, VAlCo), la rădăcina limbii (mai multe atestări) sau „la împărătuşu gâtului" (NGrGr). Izolat, „face peri crescuţi în limbă" (BOO) sau „ţăchi" (BDbDb). Animalul „stă cu limba afară, nu poate mânca, îi curg balele" (BtCuA).

Remedii Se arde *curducul* cu fierul roşu (BBşA, BCşCş, BOO, BŞtcmB, BtLL, NBtG) sau se scoate cu cuţitul (BtSlSl, VCsPt, VŞtCţ), apoi „se freacă locul cu o cârpă de suman" (BtII) şi cu *sare* (BBzBz, BtSlSl, NDlDl, NZZ, VŞtCţ). Spălături cu soluţie de *piatră acră* (BtDaE, NDlDl, SDC) sau de *piatră vânătă* arsă (GBşP, IBP, IPşS, IŞpŞp, NIR, SClB, SVtVg). Rana se unge cu alifie de *piatră vânătă* amestecată în grăsime nesărată (BBsA, BBuB, BtLL, IMgM, NCCn, SHB, SZC, VrBPr), cu *găinaţ de găină* (BtCuM, BtPlPl), de *gâscă* (IHrP, IMnMn, IScSc, NAA, VRGi, VVşVş) sau de *vrabie* (ICuCu), cu *miere de albine* (SVjVj, VCC, VGC), cu *păcură* (VVşVş), *seu de oaie* (BOO, NRdB), *untură de porc* veche (ICuCu) sau cu *usturoi* zdrobit (BtPlPl, BtSlSl, GGhGh, IHrP, IScSc, VIvPg, VRGi, VŞtCţ).

DALAC I se mai spune *cărbune* (BBL, BCţBo, VRbS, VrBlBl) sau *talan* (BOH). Se îmbolnăvesc toate animalele, dar mai ales caii (majoritatea localităţilor). Se *dălăcesc* din apă rea, murdară (BMcMc, GCC, ITnTn), din muncă grea (BŞtcmB, BtAB, BtSlD, GBşP, NBdP, NGnC, SPsG, VŞtB), din mâncare stricată (BHgHg, BtCpCp, NPtPl). Caii „se culcă, se scoală, se izbesc, nu merg" (BtRpR), iar vitele cornute „nu mănâncă, nu rugumă" (BBL) şi „se umflă des" (BŞtcmB). „Vita sî blătogé aşa, sî muié, gânei cî nu ştii ci-i cu dânsa" (SPjPj). Animalele bolnave şedeau mai mult culcate (BPpl, NAA, NGtGt, NVnL, SVjVj, VRGi, VRbS), se umflau la picioare (BOO, BPrPr, BSoC), „la pântece" (NPeT), „la piept" (NCCn) sau la uger (BBzBz, BOH), dar, cel mai adesea, în cazul bovinelor de tracţiune, se umflau la gât (BGlM, BMcMc, BUU, GBhBh, GCzB, IHHm, ITnTn, SVjVj, VŞtB). „Făceu o bolcă" (BLpLp) sau „nişti dulduri di sângi la gât, la o parti" (SDhDhM).

Remedii Dalacul *grabnic* nu avea leac (BGfB, BVGd, BtAB, BtLL, BtSlD, GBşP, GRR, ILB, NBdP, SPnG, SSvSv); cel *îngăduit*, socotit mai uşor, se vindeca (BBF, BFaFa, BRcRc, BtCţC, BtTdTd, IDlP, NBtN). Animalele bolnave se *spânţuiau* la piept sau la gât (majoritatea atestărilor), adică „sî puné fitil di spânţ în umflături" (BPrPr), sub piele (BŞtcmB, NCCn, NPeT). „Sta două-trei zile să scoată puroiu" (BCşCş). „Sî punea la piept spânţ roşu sau negru, dupa cum iara boala" (BOO) şi „se mai punea zăcătoare" (BOH). Se ardea cu fierul înroşit în foc (GCţCţ, GMtMt) ori „se afuma cu putregai şi pucioasă" (BLpLp). Oblojeli cu *borş* (BtDaB), *boz* (BBL), *buruieni de dalac* (BAA, BtDaB, BtDaE) şi „scrum de suman ars" (BtDaB).

Acte magice Se descânta de *dalac* (BCţBo, BPrPr, GCţCţ, ICuCu, IMlC, IRgD, NIcA, VCsPt, VOlT, VrJP, VrVV), „cu apă, trei lamuri de răchită şi cu cuţit" (BBzBz). Se spunea: „S-au pornit nouă oameni roşii/Din casa roşie,/Cu nouă topoare roşii,/Să taie mărul roşu./– Mărul roşu nu-l tăiaţi,/Ci lăsaţi-l să crească,/Să rodească;/Duceţi-vă de tăiaţi dalacul" (BŞtcmB).

DEOCHI Animalele sunt afectate „dacă le priveşte o persoană rea la ochi" (BtCuCu) sau cineva „cari-o fost întors di la ţâţă" (SSjSj). Se deoache „şi cu privirea şi cu vorba" (GGrGr) „şi de urât şi de frumos" (SVvVv). Dacă spui „ahoalei, ce găini frumoase ai, mor găinile" (BtRmRm). O femeie „sî tot niara de-o cloşcî şî di nişti puişori ci-i avem în ogradî; nici n-o işât pi poartî şî cloşca o-nceput sî sî trânteascî di pământ, di zâcém cî amu moari" (BtCoCo). Animalele sau păsările deocheate „se moleşesc" (SSjSj), nu au poftă de mâncare (BLO, GCţCţ, NBtN, SUlUl) şi „se pun pe zăcut" (SVvVv).

Remedii Preventiv, animalelor tinere (iezi, miei, viţei, mânji) li se leagă fire de lână roşie la gât (mai multe localităţi) sau „canafi roşii în urechi" (BtDaB). Mânzului, în primele opt zile după naştere, „i se leagă o lingură la gât, ca să nu-l dioache şi să nu-l mânânci lupu" (ITgBz). Se credea că „prima privire se lipeşte de lingură" (BDrDr). Unui cal frumos „i se legau în coadă linguri părăsite, ca lumea sî sî mire di linguri şî sî uiti di cal" (BtCoCo). Se mai legau într-o cârpă „doi ochi de şoarece viu, care se puneau la căpăstru sau în alt loc" (ICsCz). Viţelor li se legau *funde* ori *strămătură* roşie în coadă (BHgHg, BtCuCu, SGlGl, SSaP, VAlCo), „la gât şi la coarne" (VrPfPf). După ce făta o vacă, „i se punea un fir de lână roşie în coadă, să nu se deoache" (VrShB). Dacă se deocheau, animalele erau descântate (majoritatea localităţilor) cu *apă* neîncepută, *sare* şi *tărâţe*, care se amestecau în tainul lor (BCşC, BPpB, BVsVs, BtGG, BtMeS, BtMlMl, BtTdTd, IDD, IOO, IŞCb, NBtB, NSbSb, SBiBi, VZZ).

GĂLBEAZĂ Boală datorată viermelui de gălbează. I se mai spune *călbează* (BCjCj, BHgHg, BNbVs, BtCţC, BtDrDr, BtRiRiv, IDD, IAcŞ, ICI, IHoHo, NBtB, NGrGr, SBiBi, SUlUl). O fac mai ales oile (toate localităţile), dar şi animalele mari (mai multe atestări), cu excepţia cailor (BCşCş, BSoC, BtGeA, BtLnZ, IOO). Apare îndeosebi primăvara (cele mai multe atestări), dacă animalele pasc iarbă de *bahnă* (BtCpCp, BtCuCu, IBtBt, ITnTn, SHR), pe care „este o mătreaţă cu viermi" (BtMlMl), „iarbă crescută din pământ apos" (SHR), „pe locuri mlăştinoase" (BtII), „în mâlurile de la pârâu" (NGmGm), „lângă bălţi" (BOH), „în locuri cu pământ sărat" (BŞtcmB), „pe sărături" (IBvBv), „iarbă crudă" (IBP), „iarbă dulce sau alte verdeţuri dulci din băltoace" (NŢŢj) sau „iarbă cu rouă multă" (ITnTn). Se mai ia „de pe nişte culbecuţi mici de la bălţi" (BDfDf).

Se manifestă prin *îngălbenirea* sau *albirea* ochilor (majoritatea localităţilor). Animalul „are ochii însamnaţi" (IHlHl), „i-s alghi ca ceapa" (BDfDf), se albeşte la pleoape (BBF, BGrL, BTrP, BPpB, BtFrB, BtML, BtUU, BtVfVf, GPPj, GTT, GVlB, IMcR), „nu mai are sânge în vinele ochilor" (BŞtcmB). Oaia bolnavă se moaie la mers (BBlBl, BDfDf, BOO, GCzB, ILnG), „prindi a gogi" (ITgC), „stă cam gogilită" (IAcŞ), nu mănâncă (BMtR, BTtTt, BtUţS, BtVdB, GGhGh, ICpP, NVnL, SBrM, SVvVv, VPdR), stă supărată (BBzBz, BSoC, BtRsRs, BtŞtŞt, GRR, IScSc, NPeT, SDbDb, VZrZr). Vitele mari fac diaree (BHrHr, BPjBs, BtSlSl, IMcMc, NCsM, SSvSv) şi „se pricăjesc" (VrPP). Multe dintre animalele cu gălbează „fac guşă sub bărbie" (majoritatea semnalărilor).

Remedii Li se dă în mâncare cetină de *brad* (NChB, NGmGm, NGnC, SBaBa, SDC, SHB, SRB, SŞM), sămânţă de *cânepă* (ILB, SDC), „coarni hierti" (BOO), *fasole crude* (BAA, BTtTt, GNN, GUT, NChCh, SVtVg, VCsPt, VTvS, VrJP), *coapte* (ISBr, VGrGr), *pârlite* (IOO), *prăjite* (IŢuŢu, VrBlG), „un muşchi verdi numit gălbeazî" (BtDnH), „grâu pârlit în tigaie" (BHrC), „cenuşă de haldani" (BtPlPl), *buc* (NBdG, NIcA), *huc* (IPşS, IRgD, NPtPv, NŢŢj), *muc* (BtCuA, IPşB, SDaO, SGlGl, VŞtB, VVşVş) sau *spic* de *haldani* (VRGi), *hrean* ras (BtPlPl, SŞM), *humă* (SDC), sămânţă de *in* (SRB), fagure de *miere* (BBsA), *rânză de nuc* (NVnL), *pleavă* (SDC), *secară prăjită* (BŞtcmB, BVL, VGC), *vâsc* în *zeamă de varză* (BCşCş, BOO). Leacul cel mai eficace îl constituie, însă, pastilele de gălbează.

GURAR Boală molipsitoare, manifestată prin febră însoţită de erupţii pe mucoasa gurii şi între unghii. Febră aftoasă. I se mai spune *guraliţă* (VrJP, VrMrP) sau *gurărie* (VrBdBs). Apare la vitele cornute care pasc *iarbă brumată* (BOO, BPtG, BVGd, GCoCo, IMB) sau cu *rouă*: „dacă le dedea drumu prea dă dimineaţă, făceau bube dă rouă" (BCşCş). Vitele bolnave fac bale (BBuB, BGG, BOO, BtGeD, ISrSr, VVoS), se spuzesc la gură (BOO, BŞtcmB), „nu mănâncă" (VrBdBs) şi şchiopătează (VIvIv, VVoS).

Remedii De îndată ce se îmbolnăvea o vacă, toate animalele din cireadă erau unse la gură cu balele ei (BtCuM, BtVlVl, IMlMl, ITtTt, VPdPd). Spălături şi frecţii cu soluţie de *piatră vânătă* atât la gură (BGG, IMcMc) cât şi pe picioare (BtGeD, ISrSr, VVoS).

Acte magice „Li se spală gura cu aghiazmî di la Trif" (IBV).

JOLNE Abcese sau furuncule ce se fac la gâtul vitelor, îndeosebi la bovine. Li se mai spune *jolde* (IOO), *jorne* (IHO, IMşMş, IRgD, ISS, IŢuŢu, SDbDb, SVtVg, VŞtCţ, VVşVş), *jurne* (VBzBz, VRR) sau *tragăn* (BCşCş, BOO, GGhGh, NDlDl, NŢŢj). Apar din efort mare, dar şi din mizerie (toate localităţile), sub forma unor *bolfe* sub bărbie (IŢuŢu, NDlRg, VAlCo), *bube mari* de o parte şi de alta a gâtului (BOrOr, BtDaE, BtGeD, BtLL, ICpP, VRbD), *crescături* cât oul de găină (BOO, BtSlSl, ITnTn, VŞtCţ) sau de gâscă (IRgD, IScSc), *ghemotoace* la gâtul oilor sau al vacilor (GVlVl, IBtBt, NBtN), *modâlci* sub bărbie (BtPlPl) ori la fălci (BtSmR, IŞpH, ITnTn, SGlGl), *nioţe* (IŢgŢg), *umflăciuni* (VRGi) sau *umflături* sub bărbie (BtClP, BtDbDb) ori sub pielea gâtului (BtCuA, BtII, GPcPc, ICuB, IŞpH, SFnFn). Mai rar, se fac şi la cai (SVjVj, VBzR).

Remedii Se înţepa umflătura cu un spin (BtClP, BtSlSl, IMgM, NDlRg) de *măceş* (BtDbDb, IRgD, ITnTn, VŞtB, VŞtCţ), de *cătină* (BtRţC), de *porumbel* (IScSc) ori de *salcâm* (IŞpH), care se lasă în bubă, pentru a grăbi eliminarea infecţiei. În bubele mari se înfigeau trei ţepi sau mai mulţi: „bagai în mijloc unu şî pi margini doi-trii" (BtRţC). În alte cazuri se *stricneau* (BOO, BtGeD, GVlVl, IMgM, IOO, NDlDl), „se tăiau cu briciul" (BtRţC) sau cu *cuţitul* (BCşCş, BtPlPl, BtSlSl, ICuB, IŢgŢg, VŞtCţ). În gaura rămasă „se punea cenuşă" (BtClP), *creolină* (IŞpH), *piatră vânătă* arsă şi mărunţită (BOO, BtDaB, BtPlPl, ICuB, IRgD) ori *sare* (BtClCl). Operaţiunea era făcută de o persoană pricepută, numită *nălbari* (IRgD), NGrGr, VTnTn).

Alte remedii Se storcea „cu mâinile la spate" (VBzR) ori strângând buba „cu două beţe legate ca un fel de îmblăciu" (BVlVl). Se pălea buba cu dosul *ceaunului* fierbinte (BOrOr, BtCuA, BtII, BtRsRs, IBP, ICsCz, IMgM, SZL), cu o *cărămidă* (ITnTn), o *cute* (ITgBz) sau o *falcă de cal* încălzită bine (BtDaE). Se făceau oblojeli cu sămânţă de *in* fiartă în lapte (BtRpR), zeamă de *pelin* (GGhGh), *seu* de oaie (BOO, SVtVg) ori cu *vezicătoare* (IŢuŢu).

Acte magice Se descânta *de jolne* (GPcPc, NDlRg) sau *de udmă* (BtDbDb, BtLL, BtVdB, SFmFm, SVaVa), „cu petică de cânepă aprinsă" (BtSmR), „cu trei beţe de alun" (VRGi) sau „cu spini de măceş" (VŞtCţ). Se lovea buba cu fundul ceaunului fierbinte şi se spunea: „Popa toacă,/Jorna sacă" (IPşS) ori „Joalnă de zi,/Joalnă de noapte,/Joalnă de dimineaţă,/Joalnă de seară,/ Joalnă de mirare,/Joalnă de strigare,/Joalnă de oboseală,/Joalnă de foame,/Să chiei,/Să

răschiei,/Ca spuma de mare,/Ca roua de soare,/Ca un fir de mac/În mare aruncat,/Să-i fie lui Florean di leac!" (SML). „Dacî iara el (buboi), sî trecé repidi; dacî iara ie (bubă) sî cățălé" (BtRțC). Se mai spunea că „nu-i bini sî sî-ngiugi boii la Armindeni, cî fac jolni" (BtCpCp).

MANA VACII *Mană* este termenul care desemnează capacitatea unei vaci sau a unei oi de a produce frupt. Când unei vaci i se împuținează ori i se strică laptele, se crede că a fost vrăjită de persoane răuvoitoare. Pot lua mana vacilor cei care știu descântece (BBuB, BGG, BOrOr, BtDaB, ICpP, IPșB, ISrB, NBdP, NGmGm, NIcA, SAA, SBrM, SVjVj, VAP, VBzR, VICș, VrBdBs, VrSR), mai ales *babele* (BLpLp, BPrPr, BȘtcmR, BtSlD, IBlM, ISC, NCsM, SFmFm, SPlC, VPT, VPdR, VVoO, VrPfC), *bosarcăii* (SPnG, SPnPn), *ciobanii* (BSoC, BtUțS, IOO, NPtS, SUlUl), *femeile necredincioase* (BtRpR, NBtN, IBtBt, SSjSj), *fermecătorii* (BLO, BOrOr, BtClP, GCțCț, GMnMn, ILnG, NVA, VTvS, VrBlBl), *Rusaliile* (NIR), *strigoaicele* (SȘdȘd, VRbS), *strigoii* (BtMiMi, NPtS), *vrăjitoarele* sau *vrăjitorii* (mai multe localități).

Mana vacilor se ia îndeosebi primăvara (BHgHg, BNbVs, BtDaB, BtHnHn, IAcȘ, NGrGr), „supri zâli mari" (BGeD), *în proorul Sfântului Gheorghe* (BMtMt, BVGd, BtMiMi, GGhGh, GVlVl, SPnG), „în zorii zilei Sfântului Gheorghe" (BtSlD), „în prooru Ispasului" și „în ajunul Paștelui" (BtGeD). Femeile care iau mana „umblă atunci despletite" (BtSlD), în pielea goală (mai multe atestări), „cu căpăstrul vacii în mână" (IVsVs), „cu strecătoarea agățată de degetul cel mare de la piciorul stâng" (BHgHg), cu *strecurătoarea* legată de picior (BMtMt, BVGd, IVsVs, SVaVa), se duc pe *imaș* (BtSlD), pe *islaz* (VrVV), „pe unde pasc vitele" (SVtVg) și spun: „Ieu mana vacilor,/Nu tătă,/Mai las"; „De aici oleacî,/Di la tini oleacî" (SVtVg). Adună apoi de acolo buruieni, pe care le duc vacilor lor să le mănânce (VrVV) și descântă: „Die, die, păpădie,/Fruptul la văcuța mea să vie,/De prin toate văile,/De prin toate florile./Sovârf, sovârf,/Donița cu vârf!" (BtRpR). Pe alocuri, se duc la miezul nopții, cu șiștarul gol, și descântă lângă o fântână (BȘtcmB), la grajdul unei vaci (GMtMt), unde bagă o trestie pe gaura cheii (GRR) sau la un mușuroi de furnici (BVGd).

Alteori, pândesc vacile care trec pe drum și o aleg pe cea „cari ari pulpî mari șî dă lapti mult" (NPeT). Iau pământ din urma vacii aceleia (VBdBs), „puțină baligă de-a ei" (BtGeD), „un smoc de fân" (NPeT) sau „o frunzî di strujan pi cari-o calcat vaca" (BtDaE). A doua zi de dimineață iau *strecurătoarea*, pun în ea pământul sau ce au luat din urma vacii respective și „o târâie pin iarba uni paști vaca lor" (BtMlMl). Târâie strecurătoarea prin rouă și zic: „Laptili, brânza șî untu/De la vaca Mariei/Să vie la vaca me./Sî sî strângî,/Cum sî strângi apa-n iaz/Șî sî curgî laptili,/Cum curge apa pi Toplița" (NPeT). Apoi vin acasă, scot ce au pus în strecurătoare și amestecă în mâncare vacilor lor (BBuB, BCjCj, BFaFa, BTrP, BtFrB, BtHhl, BtNbNb, IBtBt, IDD, IHlHl, SBiBi, SSjSj, SUlUl, VZZ).

Despre unele vrăjitoare se crede că au în pod o *vacă de lemn* (BVGd, BtClP, GNN, VPgM) „legată cu o cordică roșie" (IPșS), o *capră de lemn* (VrVV) sau o *vacă de humă* (SVtVg) – pe care o mulg, furând laptele vacilor din cireadă prin descântece (BVGd, GNN, ISBr, VrBdBs) „cu buruiana cea mare" (GNN) – ori că „știu să mulgă lapte din inima căruței" (IMlC).

Remedii Se acționa prin acte magice, unele dintre acestea având un caracter preventiv. Nu se da din casă lapte în ziua de luni (majoritatea localităților), iar spre sărbătoarea Sfântului Gheorghe se punea sub pragul grajdului o cutie cu păcură și se aruncau semințe de mac în așternutul vacii, descântându-se: „Când a găti macul de cules,/Atunci să poată lua mana,/Și nici atunci./În loc de lapte,/Să cie păcură" (BtPlPl). Sau: „Cum nu poati s-aleagî/Macu din paie,/Așa sî nu poatî/Sî iei mana vacii" (BtGeD). Prin alte sate, „se punea grapa în ușa grajdului" (BtPlPl) sau o găleată cu apă acoperită cu un fund de lemn, peste care se așeza „o brazdă verde și o crenguță de răchită" (NUU). Se ungeau copitele vacii cu usturoi (BtGeD, IOO, NGrGr) și i se punea în mâncare „pască sfințită" (NBtBt) ori „crengi de tei de la Duminica Mare" (SFrFr), „să fie sănătoasă și să aibă mană" (BtGeD). Se mai credea că vaca rămasă fără mană se duce la poarta femeii care a vrăjit-o (BtSlD, IHO, ILH) și „rage pân'ci poati" (BȘtcmB).

Pentru a se aduce mana înapoi, se ia un pește viu și se toarnă peste el lapte de la vaca respectivă, spunându-se: „Cum moari peștili ista în zăr, așa sî moarî vaca aceluia ci ni-o luat mana" (NHB). Sau: „Prinzi un păstrăv, fărî a puni mâna pi el, mulgi vaca pisti păstrăv șî-l pui la cuptor. Când crapî păstrăvu, are un nacaz cel care o luat mana" (SSjSj). În același scop, „se ia lanțul vacii, strecătoarea, oalele de lapte și laptele de la o mulsoare și se pun toate la un loc să fiarbă. Când fierb, vine cea care a luat mana și-ți cere iertare" (BtPlPl). Sau: „Iai o bucățâcî di sari șî o felie di pâni șî mergi dimineața, pân-a nu răsări soarili, la on moșânoi di furnici. Sî nu ti-ntâlnești cu nimeni pi drum. La moșânoi faci întâi trii mătănii șî faci o bortî în moșânoi, în cari pui pânea șî sarea. Spui așa: Cum trag furnicili/La pânea șî la sarea asta,/Așa sî tragî mana Floricii mele,/Lasatî di Dumnezău. Furnicili adunî mana. Leș pânea șî sarea, astupi borta șî faci iar trii mătănii. Li duci marți șî le-aduci joi înapoi, cî joia-i zî di frupt. Joi duci altî pâni șî altî sari; șî sâmbâtî tot așa. Di trii ori faci așa. Pânea șî sarea cari-o stat în moșânoi o pui în porțâia vacii. Vaca se mulge apoi printr-o piatră găurită" (IMlC).

Se pune într-un vas cu tărâțe sau făină un ou, „se descântă și se pun, luni seara și marți dimineața, pe stâlpul porții". Făina i se da apoi vacii, iar cu oul „te duci la o apă curgătoare, îl săruți și îl arunci pe apă în sus, zicând: Oule, ouțule,/Eu te zvârl în sus pe apă,/Tu să-mi aduci mana la vacă" (SFsFs). Tot pentru a aduce laptele, se pune secera în doniță și se mulge vaca deasupra ei, spunându-se: „Să strângă vaca laptele,/Cum strânge secera cerealele" (BtPlPl).

Pentru a aduce mana oilor, baciul lua nouă linguri de lemn noi și se ducea să ia apă din nouă izvoare, „numărate îndărăpt". Nu trebuia să-l prindă lumina

soarelui în timp ce umbla de la izvor la izvor şi nu avea voie să privească înapoi. Cu apa se ducea la stână, unde ardea focul viu, „lua cărbuni şi îi stingea zicând: Nu sting cărbunii,/Sting răul ce mi l-a făcut/Acel ce mi-o luat/Mana laptelui de la oi./Aşa cum am luat apa/Din viţa izvorului,/Aşa să vină mana/Şi laptele de la oi,/Aşa cum l-o dat Dumnezeu". Se lua apoi câte puţin din focul viu şi se punea în fiecare strungă, înfigându-se alături şi un cuţit sau un topor cu ascuţişul spre oi. „Toate oile treceau peste foc, peste cuţit sau topor" (SSvSv). Se credea că omul care lua mana vacilor „era ajuns de bătaia lui Dumnezeu. Se strica la cap şi răgea pe drum ca vacile. Ca să poată muri, trebuia să treacă vacile peste el" (IPşS).

OASE Umflături la picioarele cailor. Li se mai spune *oase moarte* (GCoCo), *osâşoare* (BMcMc, BMtMt, BOO, BŞtcmB, BtCuCu, IMgM, ISBr, ITT), *scoici* (BCşCş, BtCpCp, BtVdB, GCoCo, ILL, ITgC, NDlRg, NIcA, NZZ, SBaBa, SDhDhM, SFnFn, SRB), *spat* (SVjVj) ori *şpat* (SDM). Se fac din cauza grăunţelor (BVL), de la gunoiul de grajd (SVjVj), dar mai ales din trăsătură (BtGeD, IMlC, SDM). Apar la copite ori la genunchii calului „nişte modâlci" (BtRţC), *niotâlci* (BVL) sau *osâşoare* (BOO). Dacă se întăresc, împiedică animalul la mers (BBuB, BfaFa, BOO, BŞtcmB, BtGeA, BtMlMl, IDD, NGrGr, VAlCo), „îi strâmbă piciorul" (IMnMn), „îl face să şchioapete" (NVA). Uneori „merge calu doi ani şchiop, apoi îşi revine" (GCoCo).

Remedii Dacă nu se luau măsuri în pripă, boala nu avea leac (BTtTt, IOO, IPrPr, IŢuŢu, NIcA, NGţGţ, SDM, SSvSv, SURs). Caii trebuiau plimbaţi (toate localităţile), ţinuţi cu picioarele în apă rece (BCşCş, BLO, GCC, GVlVl, NBtN) ori „în mocirlă" (NChCh). Legători cu *ardei iuţi* pisaţi (BTrP, BtDaB), cu rădăcini de *boz* fierte (BtGeD, NBdP, NCnV, NDH, NII), *brânză de oi* iute (ISrSr), *grăsime* (IMlMl), *clisă*, adică pământ galben (BLO, BtMiMi, GCC, GCU, GCţCţ, ICsCz, SGlGl, SVvVv), *hoştină* de la ceară (NŞŞ), *hrean* dat pe răzătoare (NVA), *humă* cu oţet (BtSmR), *in* fiert (SMşB, SŞdŞd), iruri (BtDbDb, SBiBi, SSjSj, VPdPd), fiertură de *laptele câinelui* (SVjVj), *lut* (NGmT), *mămăligă* caldă (BtGeD), *nisip* fierbinte (SZC), *orz* fiert (ISrB, ITgBz, NIR, NPpB, SZL, VBcBc) cu *lapte dulce* (BCţBo, IŞpŞp, SFnFn), *făină de orz* urluită (BVGd, BtCuA, BtŞtŞt, BtTrD, ISnS), *ovăz* fiert (SFnFn), *ouă* coapte, fierbinţi (BtPlPl, BtRţC, IMlMl, IScB), *păcură* (GCzB, IMlMl), *pământ* (BOO), *piatră vânătă* (NPtS), *tăbliţă* de plumb (ILB), *salamură* (BtLC, BtRpR, GCU, NChB, NDlDl, NIR, NRdB, SAA, SMoA, VIvPg), *slănină* veche (IMşMş), *ulei* (BtRţC), *var* (IMlMl), *vezicătoare*, adică plasture cu *gândaci de frasin* (IIA, SBaBa, SBrM, SFoO, SRB, SVtVg, VGC).

Alte remedii „Osâşoarele se frigeau cu o piatră înfierbântată pusă pe o bucată de postav" (NUU), *se stricneau*, să iasă apa (GŢŢ, GVlVl, ISBr, VBzR), *se ardeau* cu fierul (BŞtcmB, BtVlVl, IHlHl, IMcMc, NCCn, NDlRg, NSbSb, SHB, SMşB). Se aplica pe umflătură o *broască* pisată (NŞŞ), o *broască râioasă* (BHgHg), numită şi „de zămnic" (BtGeA) ori *căţei* despicaţi, calzi (SSjSj, SZC). Sub copita calului se lega un ban de argint (VGvO).

PĂDUCHI PE LIMBĂ Inflamaţii ale papilelor gustative. Li se mai spune *căţei* (BTtTt, NPtS, NPtT) sau „pai pe limbă" (BtCuM). Boala o făceau vitele mari „din fân rău" (NPtPv), „din cauza ierbii uscate" (ISrSr) şi, mai ales, a *secetei* (BtVlVl, ITT, SFoO, SDhDhM). Apăreau nişte *vine negre* pe limbă (BtII, ICpP, ISrB, NPtD, SFvFv, SVvVv).

Remedii Se spărgeau (ICpP, SFvFv), apoi se freca limba cu o *cărămidă* (SSjSj), cu *sare* măcinată (BtVlVl, ISrB, ISrSr, IVsVs, NPtPv, SŞTm) sau cu *usturoi* (SVvVv). Gura animalului era spălată cu o soluţie de *piatră acră* (NPtPl, NVnL) sau de *piatră vânătă* (IBvBv, VrBdBs).

RĂPCIUGĂ Boală de cap întâlnită numai la cai. I se mai spune *buba mânzului* (BOO, ICrCr, IRgD, NChCh, NŢŢj, SRB, VŞtCţ) sau *ciuma cailor* (VPdPd). Apare mai ales la caii tineri (SRB), din cauza alergăturii (BtVdB), a fânului mâlit (NIR), a furajelor mucegăite (IHO, NDbDb, SLL, VRR), din mizerie (mai multe atestări), oboseală (BtBB, ISBr, NRdB, SSjSj, VRbD), praf mult (IMgM, NIR, VRR,) şi chiar din răceală (majoritatea localităţilor). Animalul bolnav face o bubă la cap (NChCh, NZZ, VAP), care *ciumează* (SPtPt) şi *puroiază* (BtCuM, ICrCr) sau o bubă ce coace în gât şi în nas (BŞtcmR, SPtPt). Se manifestă prin tuse (BLO, BMtŞ, IHO, NZZ), curgerea ochilor (BHgHg, BOO, BNbVs, BSlD, NSbSb) şi a nasului (BCjCj, BHgHg, IMcR, NTmA, VrVlVr).

Remedii De regulă, boala nu are leac (cele mai multe localităţi). Se făceau, totuşi, inhalaţii cu fum din coji de *bob* (NGmT), rădăcini de *boz* (BLO), *busuioc* (BtBB), foi de *ceapă* (IpsS, VGrGr), cu aburi de *creolină* (BLO, ICpB), *floare de fân* (GCţCţ, ICpB, NIR), *storişte* (BtPlPl) ori *stroh de fân* (BtBB, BtVdB, SRB), cu fum din pene de *găină* (IBlM), *cârpe de câlţi* (SFoŢ), *petică aprinsă* (BŞtŞt, IŞpŞp) ori „dintr-o bucată de suman" (BtSlD), cu aburi de *ovăz fiert* (ICsCz, IMcMc, VAP), fum de *orz prăjit* (NDlDl, NŢŢj, SHR), din *burete de răchită* (IRgD, NII) sau din *putregai de răchită* (BCţBo, BtII, BtMiMi, ILH, NRdB, SŞM), din *făină de porumb* (BtDbDb, IMcMc), de *pucioasă* (BtII, BtRsRs, NGnC, NII, NIR), de *putregai de salcie* (BMtŞ, BŞtcmR, IMlMl, NBdP, SFoŢ) şi coji de *usturoi* (IPşS). I se amestecau în tain: *cărbune de lemn* (NŞŞ), sămânţă de *laur* (BGG), fiertură de *potroacă* (NGmGm), *secară prăjită* (VŞtCţ), *floare de pucioasă* (ICrCr, IMlMl, NCşM, NGnGn, NŞŞ, SHB) ori *zeamă de tutun* (BCţBo). Calul strănuta şi elimina răpciuga (IŞpŞp, NŞŞ). I se făceau spălături cu soluţie de creolină (BtCuM).

RĂSFULG Inflamarea ugerului la vaci şi la oi. Se mai numeşte *bolohăneală* (ILB, SCP, SPnG, SRB), *bolohănire* (BŞtŞt), *bolohănit* (BtDbDb, BtRţC, BtVdVd, IMnMn, ISL, NBdBd, SHR, SSjSj), *bolovănit* (NGmGm), *bulhănit* (BtDaB), *dalac* (ISrB, VDnV, VGrGr, VICş, VOIT, VPT, VTnTn), *focuşor* (GRR, SCP), *fulger* (VRR), *fulgerat* (BtCuA, VŞtCţ, VVşVş), *îmbolovănire* (SMşB), *mamită* (BtClP, IIA), *mejât* (SCP), *năjit* (BtDaB, BtDbDb, BtSlD, BtVlVl, ICpP, ILnG, IŢuŢu), *nejit* (SSvSv), *nijit* (BtCuCu), *nijitură* (BtTrD), *răsfoc* (GMnMn), *răsfug* (GPcPc, IŞpH, VrShB), *răsfulget* (NII), *răsfulgită* (IŢuŢu), *răsfulgirătură* (NCCn, NRdB, VVoO), *răsug* (BHD, BMcMc, BOO, GCoCo, VrBlBl, VrMrP, VrRRţ, VrVV, VrVVş), *stolohăneală* (NPtD), *talan* (BVGd), *tălănoaică* (BVL) şi *tragăn* (VPdR, VVoO). În unele sate se spune că „oile se răsfulgesc" (IŢuŢu) iar „vacile se bolohănesc" (BtRţC) ori „se nâjesc" (ILnG).

Apare din cauză că animalele dorm pe gunoi (BCşCş, BSoC, BtGeD, GCC, GPcPc, IBV, ITnTn, IŢuŢu, VrVVş), „pe gunoi aprins" (BVGd) sau *fierbinte* (BUrUr, BtCpCp, BtVlVl, IŞpH, NCCn, NChB, NRdB, SDbDb), pentru că oile „stau al doilea an în acelaşi saivan" (BUU), „se face stâna doi-trei ani în acelaşi loc" (GCC) ori *fâşchia* din târlă n-a fost măturată (GGhGh), pentru că animalele nu erau mulse bine (BUU, IBV, IPbP, NBdBd), nu erau mulse la timp (BPjBs, BUrUr, BtRmRm, BtVdVd, NChCh, VBcBc), mai ales după ce fătau (BtDbDb, BtDnH, BtSmR, BtVdHţ, SMhMh, VPrPr), când fătau prima dată (BtGeD, BtLL, IMgH), când se punea mâna pe pulpa vacii înainte de a făta (SFnFn, SPnG), când viţelul sau mielul nu puteau suge destul lapte (SPjD) sau nu erau puşi să sugă la timp (GCzB, IHO, NPtD, SBaBa, VrBlBl), când mulgătorii nu erau curaţi (SSjSj). Mai apărea când vacile sau oile erau muşcate de *nevăstuică* (BAA, BPpI, ICuCu, IMgMg, ISrB, NDlRg) sau de *helge* (BtVdHţ, SAA, SCP), când „şarpele le-a supt laptele" (SCP), *rândunica* a trecut pe sub pulpa vacii (BLO, BMcMc, BtCoCo, BtSmR, BtVdHţ, ICrCr, IHO, IMgM, NBdD, NIcA, SBrM, VGvO, VOIT, VVoO) şi „a săgetat-o" (BtCoCo) sau „a fulgerat-o" (BtCuA) ori când animalul era deocheat (BBzBz, IMnMn, VGrGr).

Vaca sau oaia bolnavă „sloboade laptele cu greutate" (BtII), laptele muls „este ca brânza" (SFsFs), „se scoace în pulpă" (BtRmRm), curge îndoit cu sânge (IMgM, NBdD, SBrM), „se mosoreşte în pulpă" (BOO), izvoarele laptelui „i se astupă" (SMhMh), „ugerul devine tare şi sticlos" (BtCuCu), este congestionat (NGrGr), „se întăreşte" (SPjD), „se bolohăneşte" (IŞpH), se împietreşte (BtPlPl, NII, NIcA), „se învârtoşeşte" (BtPlPl), se umflă (BVL, BPjBs, BtSmR, BtVdHţ, BtVlVl), „se înroşeşte" (BtCuCu), „se dălăceşte" (NSgV). Oile „rămân mancî şî nu mai dau lapte" (ITnTn).

Remedii Se credea că „sunt mai multe feluri de răsfulg" (IŞpH). De *răsfulg alb* (BtClP, IOO, IPşS, IRgD, NŢgŢg), animalul „nu dă lapti trii zâli, da pi urmî îşi revine" (IOO), se vindecă (mai multe atestări). De *răsfulg sec* (VTvO, VrShB) „se strică laptele şi se umflă ugerul" (BCşCş), la *răsfulg galben* „sî strâcneşte şî sî bagî spânţ în uger" (BOO), de *răsfulg roşu* „îi cade pulpa" (GGhGh), de *răsfulg vânăt* „îi cade o jumătate de uger" (BCşCş), de *răsfulg negru* îi cade pulpa (ITgC, VVeVe) sau chiar moare (BCşCş, BOO, GGhGh, VTvS). Răsfulgul negru „nu mai are leac" (BPşS). Se fac spălături şi se pun comprese cu *apă rece* (majoritatea localităţilor) sau se trec animalele răsfulgite, de trei-patru ori, printr-o apă curgătoare (BBuB, BFaFa, BtGeD, IBV, SSjSj). Frecţii cu *grăsime* de porc (BtCuCu, BtGeA), *oţet* (VrVV), *saramură* (BUV, BUrUr, BtSlSl, GCU, GVlVl, NUU, SFrFr, VIvPg), *seu* de oaie (BtDbB) ori cu *mujdei* (VrVV).

Oblojeli cu frunze de *alun* (BSoC), *boz* fiert (BPjBs, BŞtcmR, ICuB, IHlHl, IRgD, ISrSr, NŞŞ, SClB, VDmV), cu sământă de *cânepă* bine muiată (BtSlD, BtSlSl), *humă* de pârâu (numeroase atestări), adusă de la humărie în ziua de Sfânta Marina (BtDaE, BtGeD, BtPlPl, BtRpR), la Paşti (BtRmRm) sau la Rusalii (BtVdB), cu *huşte* de borş (IŞpH, ITnS) ori cu buruiana numită *răsug* (BCţBo, BLO, VrVVş). Fumigaţii cu *baligă* uscată şi *busuioc* „adunat în ziua de Sfânta Cruce" (BtCuM), *cuib de rândunică* (BtVdHţ, IMcMc), cu „muşama făcută anume" (BtCuA) şi putregai de *răchită* sau de *salcie* (mai multe localităţi). Legători cu piele de *nevăstuică* sau de *helge* (BBuB, BGrL, BHgHg, BTrP, BtAvAv, BtFrB, BtML, BtTdTd, IDD, IOO, NBtB, NGrGr, NTmA, VAlCo, VPdPd, VZZ, VrVlVr), cu „piele de iepure muiată în lapte dulce" (SCfCf). Se freacă pulpa şi se loveşte cu *baticul* de pe cap (BLO), cu dosul unei *căciuli* vechi (NBdG, NCsM, NDlDl), „cu ţâst di broascî" (ISL), cu fundul *ceaunului* înfierbântat (VŞtB, VŞtCţ), cu o *cute* (NChCh, VŞtCţ), cu o *tigaie* (VCsPt, VVoO), „o tavană" (VRR) sau „o cutie de aramă" (BLO), „cu dosul mâinii" (NIcA), cu o bucată de *suman* (BtII, ISBr), „cu traista" (IPşS) ori cu *urzici vii* (BCşCş, BtSlD, BtSlSl, ILH, NAA). În cazuri grave, se pune fitil de *spânţ* în uger (BHgHg, BOH, BOO, BVGd, BtAvAv, BtII), să tragă umflătura (IBP, ICrCr, ISrB, VICş, VVoO).

Acte magice Animalul bolnav se mulgea „cu mâinile cruciş" (VOIT), *pe un vârf de ac* (NBdG), „printr-un bolovan bortit" (SVjVj), „printr-o chiatrî bortitî" (NBdD), „printr-o cremene cu bortă" (BtSmR), printr-o piatră cu gaură (mai multe atestări), „dar nu făcută, ci găsită în prund, cî altfel nu-i bunî di leac" (NVA), o piatră *fulgerată* (BŞtcmB, BtSmR, ICrCr, IMnMn, NDlDl, SFrFr, VGvO, VrShB), „spartî di fulger sau di apă" (IŞpH), „cu gaură făcută de curcubeu" (SRB), prin *inel de cununie* (BtSmR, BtVdHţ, IBB, IHO, IŢgŢg), un *inel de aur* (SStSt), „al cuiva cununat de fecior sau de fată mare" (SSjSj) şi chiar prin *mosor* (BtGeA, BtGeD).

Alte acte magice Se crede că „atunci când scapi laptele pe foc, se coc ţâţele vacii" (BtII). Preventiv, „se presară puţină sare peste laptele vărsat" (GMtMt).

Se descântă *de răsfulg* (majoritatea localităților) sau *de năjit* (ICpP). Descântă mai ales *nălbarii* (BLPr), cu *arceriu* (BOrOr), *cutea* (VTnTn), cu *peria* sau cu *secera* (NGrGr, SGlGl, SSjSj) peste locul inflamat (IPşS). În timp ce se descântă, o fată mare loveşte cu călcâiul în pulpa năjită: „Fugi năjâti,/Pricăjâti,/ Cî te-agiungi/Călcâi di fatî mari;/Cum te-agiungi,/Cum ti-mpungi!" (BtSlD). În timp ce se mulge printr-o piatră găurită, se spune: „Chiatra sî rămâie chiatră/Şî pulpa vacii curată"; „Cum treci apa şî fulgiru/Prin cheatrî,/Aşa sî vie laptili/Pin țâțî la vacî" (IŞpH). Sau: „Talan ca mărul,/Talan ca părul,/Talan ca bostanul,/ Talan ca bobul,/Talan ca fasolea,/Talan ca lintea,/Talan ca un fir de mac,/Ca să aibă Joiana leac" (BOnB). Se şterge ugerul cu o cârpă roşie, cu care s-au şters ouăle la Paşti (BtMiMi, BtVdB) ori se spală cu agheasmă (SPsG). „Sunt şi rugăciuni speciale" (BtSlSl).

ŞOPÂRLAIȚĂ Umflături la gâtul vitelor. I se mai spune *şopârlaghiță* (BOrOr, NGrGr, NTmA) sau *şopârlaniță* (IPşS, ITtU). O fac „vitele cele albe" (BtRțC). Se crede că vițeii se îmbolnăvesc pentru că sug prea mult lapte (BUV, NGnGn, SZL) şi nu li se dă *sare* (BCțBo), iar vacile şi boii din cauza răcelii (BOrOr, IPşS). Poate proveni şi „din muşcătură de şopârlaiță" (BtVdB) sau de *şopârlă* (SHM). Apar bube la vâna gâtului (BtCuA, NIcA, VLR), „la înghițitoare" (SHM), „nişte gâlme" (SBaBa), „aşa, rotunde" (SPsA), ca *jolnele* (ICpB, SDhDhM), numite şi *jorne* (ITgBz, ITgC). Se face „ca degetul sub piele" (BtGeD), „o umflătură în formă de şopârlă" (BOnTț). Se manifestă prin umflarea *botului* (BtPlPl, SPnG), *fălcilor* (BtDaE) sau a *gâtului* (mai multe atestări). Se îngroaşă sângele (SAA) ori „se stolohăneşte" (NPtS). Animalele bolnave suflă greu (ILH).

Remedii Li se da pe gât *cărbune* pisat (NGnGn), *saramură* (NGnC) şi *usturoi* amestecat cu *sare* (BUV). Spălături şi oblojeli cu fiertură de *armurar* (BtII), de *storişte* (BtPlPl) ori *sturiță* de fân (BtDbDb), „de şărpuroaică" (ICrCr), „de şopârlaghiță" (BOrOr) sau *şopârlaiță* (BHgHg, BtDaB, BtGeD, BtTrD, ICpB, IHrP, SHB) amestecată cu *borş* (NBdP) sau cu *ulei* (BBuB), „în care s-a păstrat o şopârlă" (IŞpŞp), „prima pe care o vezi primăvara" (BHrC). Locul afectat este atins cu *ceaunul* fierbinte de nouă ori (BtDaE, IMgM), iar animalul se freacă pe spate cu un băț „până se întind vinele" (NPtS). I se crestează urechea şi se loveşte cu o nuieluşă de *alun* pârlită (NChCh), se sparge *şopârlaița* cu *stricneaua* (SBaBa, SDhDhM, SPnG) şi se lasă să curgă sângele rău, până se înviorează animalul (BtŞtŞt, NGnC, VLR), apoi se freacă locul cu praf de *sare* arsă (SBaBa). Mai rar, se pune în locul respectiv *spânț* (SSjSj).

Acte magice Se descântă *de şopârlaiță* (BtCuA, BtVdB, IPşS, SAA, SHM, VCsPt), „cu apă caldă" (IPşS) şi „cu farinî. O parti din farinî i-o da s-o mânânci, iar restu o îngropa sau o azvârlé pi apî" (SFrFr). Se mai descântă „cu o

şopârlă din aluat" (BOnTț), cu un bețişor de *mătură* de grădină (BtPlPl), cu *rachiu* (IPşS) sau cu *untdelemn* (IBP) de trei ori pe zi (dimineața, la amiază şi seara), spunându-se: „Nouă fete,/Nouă şopârlaițe/Opt fete,/Opt şopârlaițe,/Şapte fete,/Şapte şopârlaițe,/Şase fete,/Şase şopârlaițe,/Cinci fete,/Cinci şopârlaițe,/Patru fete,/Patru şopârlaițe,/Trei fete,/Trei şopârlaițe,/Două fete,/Două şopârlaițe,/O fată,/O şopârlaiță,/Nici o fată,/Nici o şopârlaiță!" (ILnG). Sau: „– Şopârlaițî, laițî,/Ieşi di sub laițî,/Şopârlaiț-alergătoare/Şi la prag trecătoare,/Înapoi sî nu mai cii/Întorcătoare!" (SDhDhM).

TRÂNJI Formațiuni varicoase, în zona rectală. Se îmbolnăvesc mai ales *caii* (BtII, ITnTn, SHB), din mâncare uscată (BtVdVd), nutrețuri verzi şi dulci (SFoO), multă sfeclă (IBB) ori pentru că „pasc pe bahnă" (BtII). „Fac nişte umflături ca nişte viermi" (SFoO).

Remedii I se dădea calului multă *sare* (SHB) şi buruiana numită *trânji* (IȚuȚu). Erau chemați „oameni care ştiau să trânjească animalele bolnave" (BtVdVd). Aceştia introduceau mâna în intestinul gros al calului şi curățau pereții de *trânji* (BUV, NPpP, SFoO).

UMFLĂTURĂ Balonare acută, datorată acumulării unei mari cantități de gaze în intestine şi, mai ales, în stomac. Apare la oi şi la vaci, din cauza consumului de *lobodă* (IEB), *lucernă* (BtRpR), numită şi *luțăndrî* (ICrCr) ori *luțărnă* (mai multe localități), de *muştar* (GCoCo), *sfeclă* (BVGd, GMtMt) ori de *trifoi verde* (BtCuCu, IEB), „păscut pe rouă" (BtCpCp).

Remedii Animalului umflat i se toarnă pe gât, cu un furtun, albuş de *ou* (BLpLp, VPgM), *apă caldă* (IBlM), fiertură de *armurar* (BtII, SPtPt), *apă de var* (cele mai multe atestări), soluție de *bicarbonat* (BCbV, BŞtcmB, BtRpR, SPtPt), *borş* acru (BBuB, BPtF, BtII, GRR, GVlVl, ILL, IMcMc, SClB, SFoO, VPdPd), „în care s-au amestecat furnici" (BSoC), zeamă de *boz* (BtVlVl), „cenuşă cu apă" (NUU), „gândaci de frasin" (BtII), *gaz* (BtUțS, GBşP, IMgM, VPdPd), *lapte dulce* (mai multe localități), amestecat cu *chindrus albastru* (BtAB, SCpI, SZL) sau cu *grăsime* (NBdBd, NDH, NZT), *leşie moartă* (NDlRg, NIR, NVnVn, SVjVj), fiertură de *lucernă* (BBzBz, BLO, BMtMt, BOnTț, BŞtcmR, ICpB, ILnG, IMnMn, ISnS, IȚuȚu), *oțet* (BPpI, BUU, GCțCo, IBP, IIA, NGmT, SZL, RRgM, VrTG), *ouă bătute* (BBuB, BŞtcmB, BUV, GRR, GVlVl, IMşMş, NDH, SPlC), *ouă clocite* (BVL, ILL, IMlC, SCfŞ), *păcură* (BLpLp, BPrPr, BUU, BtII, BtVdVd, GCU, IBlM, SPnG), *sacâz* (ISrB), *salamură* (SHM), *saramură* (BtVdHț, BtVlVl, GPcPc, GȚȚ, NDlRg, NGmGm, SBaBa) ori *slatină* (SCfŞ) de la carnea de porc (IMlMl, NBhI, NGmGm), *sânge de porc* (NCnP), fiertură de *trifoi* (BLO, BOnTț, GPcPc, ISnS, VPdR), *țuică* (BCțBo), *ulei* (BPtF, BtDaB, GBşP, IMcMc, IMsMs, NDH, SClB, VTR, VZrZr,

VrTG), „de riţin“ (IIA), *moare de varză* (BBsA, GCzCz, ISrB), *vin alb* (BHrC, ITnS) şi „zăr acru“ (NGmGm).

Alte remedii „I se da să înghită o broască vie“ (SDC). Comprese reci pe *buft* (BSoC, IHlHl) ori pe *deşert* (IVsVs, VOlT) „cu glod“ (BtDaE), *mâl* (BGG, GCţCo) sau cu *pământ moale* (NCnP, VPdPd, VZZ), cu *saci* muiaţi în apă rece (majoritatea localităţilor) ori cu *ţoale ude* (BOO, BPtF, BtUţS, GPcPc, IBP, IMgM, VrBlG). I se punea *căluş* în gură (mai multe atestări), uns cu *dohot* (SPtPt) sau cu *păcură* (SAA), apoi animalul era plimbat (BPtG, BSoC, BtCuCu, BtGeD, BtSlSl, GNP, GŢŢ, IBV, ICuB, NGmT, NPşPş, SBiBi, SCfCf, VŞtB, VrBlBl), purtat (ISnS, VOlT, VVoO) mai multă vreme (BFaFa, BHgHg, BNbVs, IHoHo, IMcR, NGrGr, NTmTm). Se spărgea cu *briceagul* (BAA, BPjBs, BtCuA, BtVdB, GCţCo, GVV, IVsVs, NHG, NPtS, SGlGl, SZC, VPdR, VZrZr, VrRŞ), cu un *cui* (VrSR), cu *draga* (BtMiMi), *stricneaua* (BCşCş, BVGd, BtCpCp, BtHdHd, BtVlVl, GND, ICrCr, IPbP, NBhI, NGmGm, SDM, VŞtCţ, VrPP), *suvacul* (BtVlVl) sau cu *trocarul* (BtClP, BtGeD, BtMiC, IŢgŢg, NDlDl, NŞŞ, SBaBa, SVjVj, VRbS), la *boft* (BtCpCp, NBdD), *buft* (IMlC, NBtB, NPeT) ori la *burduf* (SSrZ), în *deşert* (BDfDf, BŞtcmB, BVGd, BtGeD, NDlDl, VrJP), „la a treia coastă“ (BtVlVl), „între greabăn şi coastă“ (NBtB), în partea *stângă* (BOO, IŢgŢg, NBdD, SBaBa). După ce „se trochează“ (VGvO), se introduce o *ţevuşoară* de trestie (BCşCş, BDfDf, IBtM, NPeT, SBaBa, SSrZ, VrJP), prin care ies gazele. Uneori i se lua sânge (BPrPr, BVGd, BtRmRm, GMtMt, IOO, NGrGr, SFvFv, VBzR, VPt, VrVVş).

Acte magice Animalul „era atins la deşert cu dosul palmei“ (BHgHg) de „o femeie care a omorât un rac de pământ ori un paianjen“ (SVjVj).

VĂRSAT Erupţie virală de pete roşii veziculare. Varicelă. Se îmbolnăvesc caii (BMcMc), găinile (BMtMt, VGvO), porcii (BCţBo, BVGd, ITT, NZT, NZZ, SBrM, SVmVm, SVtVg, VŞtCţ, VrVV), vitele (GŢŢ, IMşMş, ITgC, NZZ, SHM, SPtPt, SRB, VrBlG) şi, mai ales, oile (cele mai multe atestări). Apare îndeosebi primăvara, din cauza vântului (GUT, ICuCu, SStSt) şi vara, pe timp *ploios* (SSbSb), din cauza *căldurii* (BtSlD, ICpB, VVeVe), când stau animalele prea înghesuite şi *se înfierbântă* (BLO, IMlMl, SSvSv, VVoS), „când dorm pe gunoi“ (IPşS), „în mizerie“ (ISnS), *murdărie* (ILH, VrBlBl) ori *necurăţenie* (BUV), când „beau apă clocită“ (BtSlSl), *apă stătută* (BtLC, GCC) ori „prea multă apă“ (BtII), când pasc dimineaţa *pe rouă* (BŞtcmB, NCCn, NDlRg, NPtS, SFnFn, VRR), „mănâncă iarbă roşie“ (NIR) sau „păşunează pe sărătură“ (BtAB). Se ia şi prin molipsire (BtClP, IHH).

Se manifestă prin apariţia unor *bubuşoare* (IAcŞ, VrBlG) ori *bubuţe* (BtVlVl) pe *bot* (IAcŞ, NCCn, VVşVş), *la gură* (GGG, GGhGh, SFnFn, VrBlG) şi *pe limbă* (IAcAc), prin *spuzeală* (NCCn, VrBlBl), *pe pântece* (BŞtcmB, NPşS) sau la *ie* (BCşCş, BŞtcmB, BtVlVl), *băşicuţe la pulpă* (BCşCş, BtDbDb, GCC) şi *pe picioare* (NCCn, NDL), prin *umflarea gurii* (IPşS), puroierea *gingiilor* (BtDbDb), ceea ce le face pe animale să nu mai poate mânca (mai multe localităţi). Oilor le cade lâna (BtSlD, NIcA, SFrFr), „cade în pâlcuri“ (BtRţC), iar unele dintre ele „surzesc şi mor“ (NDL). Porcilor li se înroşeşte pielea (BGrL, BNbNb, IBtBt, IOO, NBtN, NSbSb, VAlCo), „le apar bube pe burtă şi pe urechi“ (ITT), vitele „se spuzesc pe bot“ (SHM), iar păsărilor „le apar pete pe ochi“ (VGvO) din cauza cărora „ajung să chiorască“ (SPoPo).

Remedii Când se îmbolnăvea o oaie, era vaccinată toată turma (BŞtcmB, BtPlPl, NBtB, NŞŞ, SFrFr, SURs). Ciobanii luau zeamă din băşicuţele apărute, „crestau sub coada celorlalte oi şi le hultuiau“ (BCşCş). Alteori, crustele recoltate, muiate în apă, erau luate cu un ac cu aţă care „se petrecea prin urechile animalelor sănătoase“ (NAA), „pe subsuoară“ (VRbS) sau pe sub coada acestora (VZZ). Se mai folosea „un ac de argint“ (GVlVl), prin urechile căruia era trecut „un fir de păr de câine roşu“ (IŢgŢg).

Oilor bolnave li se făceau frecţii şi spălături cu *borş* acru (VLR), zeamă de *cimbru* (BUV), *creolină* (NCCn), ceai din *floare de fân* (BMcMc), *hipermanganat* (BtVdB), *tinctură de iod* (SBaBa), *lapte* de vacă (ISnS, NBdD, NVnN, SStSt), fiertură de *pelin* (BMcMc), soluţie de *piatră vânătă* (BtCpCp, BtGeD, BtVdB, IAcŞ, SHB, VLR, VRR, VrBlG), *pucioasă* (SBaBa), fiertură de *răsug* (BLO), „mujdei de usturoi“ (IHH) şi *apă de var* (BtCuM, BtUtS, IBlM). Oblojeli cu *gaz* (IRgD), *pucioasă* (VGrGr), *saramură* (GŢŢ), *usturoi* fiert (NGnGn) şi *tutun* fiert (BTtTt). Oile şi vitele sunt unse pe bube cu alifie din *spumă de lapte* şi *piatră vânătă* (ITgC, NBtB) ori „cu unsoare de la căruţă“ (SRB). Porcii care au *v.* „se spânţuiesc în vâna urechii“ (SVtVg).

ZÂMBRE Boală de gură, care apare în special la cai. Este cunoscută şi sub numele de *colţari* (ICrCr), *măsălar* (BtVdB, NChCh) sau *masalariţă* (ILB, NPtD). Se înscrie în rândul aşa-ziselor *zăceri de gură* (BOO, BCzB). Caii „se zâmbruiesc“ (NDlRg) ori „se zâmbresc“ (BVL) din cauza *mâncării uscate* (toate atestările) şi de *sete* (BŞtcmB, GMnMn, ILL, NBdD, SVaVa, VPT, VrRRţ). Le apar pe gingii nişte „crescături de carne“ (ICrCr), „bucăţele cărnoase“ (VrRŞ), „ridicături în formă de ţăruş“ (BSoC), „tari ca nişte colţi“ (BOO, SRB), din cauza cărora nu pot mânca (mai multe localităţi).

Remedii „Caii sunt zâmbruiţi“ (ICrCr) „de către nălbari“ (IRgD), care le taie crescăturile cu *cuţitul* (BAA, BLO, BOH, BVL), cu *foarfeca* (BSoC, BTtTt, BVGd, BŞtCţ, VrRŞ), le curăţă cu *stricneaua* (GŢŢ, NDlRg), le pilesc cu *raşpa* (ILB, SRB), le *storc* (NDlRg) şi ung rănile cu *sare* (BAA, BOH, BVL, SRB, VŞtCţ) sau le spală cu soluţie de *piatră acră* (BPtF, NIR, SFoŢ, VrRŞ) ori de *piatră vânătă* (GMnMn, ICrCr, SVsVs). În următoarele trei zile, „animalul mănâncă numai urluială“ (IRgD) sau *verdeaţă* (NDlRg).

C. Leacuri

ALIFIE VÂNĂTĂ Mai este cunoscută sub denumiri ca: *dohot de pământ* (SCP), *irul pentru bube* (BtGeD, BtUţS), *miercurică* (IMlMl, ITnS, VrVVş), *miercurele* (BBuB, BtLC, BtPlPl, VCC), *unsoare de piatră vânătă* (SMhMh), „vasâlinî vânâtî" (NVA). Se foloseşte pentru numeroase boli de piele: *arsuri* (ICpP, NPtS, NPpB, SClB, SMhMh), *bube* (majoritatea atestărilor), „bube pe corp" (SDC), *bube dulci* (mai multe localităţi), „bube învechite" (ISrSr), „bube mari şi rele" (IBtM), *bube din spurcat* (BSoC, NVnVn), *buboaie* (BOrOr, GCzCz, NŞŞ), *crăpături dureroase* (ILL, VrBlG), *muşcături* (SMhMh), *pecingine* (VPtG, BtVdB, GPcPc, ILB, SZC, VCC), *plescaiţe* (BOrOr, IPiB, VPdPd), *rac* (IPiB), *rapăn* (NPtS), *răni* „care se vindecă greu" (VrBlG), *răni vechi* (BLO, BOO, BtCuA, NVnN, SSdSd, SSjSj), *răsuflături* (NŞG), *râie* (toate atestările), *roci* (BtGeD, GCC, SCP, VAP, VCsPt, VrTG), *sfrenţie* (ITnS, NIB, VBcBc, VPdR) şi *zăbale* (SPlC).

Ingredientul de bază îl constituie *piatra vânătă* (toate localităţile), numită pe alocuri şi „chiatra iadului" (NCnV), care dă culoarea dominant vineţie a leacului. În majoritatea cazurilor, *a.v.* conţine şi praf de *fasole negre* (mai multe atestări). Pe lângă aceste componente apar şi altele, în funcţie de afecţiunea pentru care se foloseşte şi de substanţele avute la îndemână. „Sî faci din coarjî di mesteacân di deasupra (cari-i coaptî), 9 fasoli albi lungi (copăcei), coadî di bostan alb şî stofî neagrî (o bucăţâcî aşa). Sî faci on focuşor pe-o tablî şî sî ard acelea la un loc. Mai pui o buburuzî di cheatrî vânâtî chisatî (cât o gămălie di chibrit) şi-o amestici cu o linguriţî di spumî dulci di pe lapti" (BtVdB).

Se prepară din „copită de cal arsă, făcută scrum, şi din mintă creaţă uscată şi cernută. Se amestecă cu piatră vânătă arsă şi cu smântână" (VAP). Se mai face „din nouă boabe de fasole negre arse şi o bucăţică de potlog de opincă, ars şi pisat" (BLPr), „coadî di bostan alb arsî şî un bob di piatrî vânâtî arsî" (BtCoCo), „amestecate cu unt proaspăt, nesărat, ori cu caimac di pi lapti" (BŞtcmB). Alte atestări: BSoC, BVL, GCC, ICpP, IMcMc, NDlDl, NPşPş, VPT, VVoO, VrVVş. Se mai adaugă: *argint viu* (BPtF, SHB, VPdR), „cărănidî arsî chisatî" (BtGeD), *ceară de albine* (NŞŞ, NVnN, SSdSd, SSjSj), „coadă de bostan roşu" (GPşP), „coajă de socru" (BTtTt), „coarne de pădure" (BMcMc), „răzătură de pe oale de lut" (NGnC), „sămânţă de mac" (NPtS), *miere de albine* (NChCh, NŞG), „ouă proaspete" (VrPfC), *patlagină* (BOrOr, IBtM), *pucioasă* (ISC, NBdBd, SURs, VrTtBv), *răşină albă* (NVnN, SSdSd, SSjSj), *săpun* (NIR), *seu de oaie* (BtMiMi, NCnV, SSdSd), *sovârf* (SDM), *tămâie* (NŞŞ), „lemn de tei" (BMcMc), „usturoi de toamnă" (NŞG) şi *apă de var* (VRGi).

Foarte răspândită este alifia în care piatra vânătă se combină cu „fasole negri arsî pi plitî şî chisati mărunţăl" (SDhDhM) şi *smântână*, *spumă* de pe lapte sau

groscior (BMtMt, BPtG, BtDaB, IPbP, NCsM, NVA, SFrFr, SPP, VGrGr, VIvIv, VrTG). Pentru *râie* se foloseşte *cenuşă* de piatră vânătă, amestecată cu *osânză* de porc, *ulei*, *unt* proaspăt sau *untură* de gâscă (BtClP, BtVdVd, GCţCţ, GRR, ISrSr, IVsC, SZC, VBcBc, VrBlG, VrMrP). În unele cazuri, compoziţia *a.v.* a fost structurată după modelul *leacului de nouă feluri*, în sensul că, pe lângă *piatra vânătă* se pun nouă feluri de plante: „sâmburi de bostan, sămânţă de cânepă, ciocan de curechi, boabe de grâu, fasole, coajă de mesteacăn, ovăz, secară şi coajă de stejar" (NVnVn).

FUMURI Acestea sunt de două feluri: *fumigaţii* şi *inhalaţii*. Pe lângă efectul pe care îl au, de a îndepărta microbii, fumigaţiile joacă un rol important în actele magice. Când se descântă, *beşica neagră* se afumă cu o cârpă aprinsă (mai multe atestări), *beşica rea* cu buruieni moi (BDfDf, ICsCz, IŞpŞp, SGrGr, VLR, VPrPr, VRR, VVoS) sau „cu busuioc şi cârpa cu care s-au şters ouăle roşii la Paşti" (IŞpŞp) şi *bubele* „cu baligă de la Ziua Crucii" (SSjSj). La durerile de mâini şi de picioare „se foloseşte fumul de frunze şi flori de salcie" (GPcPc), iar *năjitul* şi alte dureri de urechi se descântă şi se afumă „cu baligă de vacă adunată la Ziua Crucii" (GBşP), „strânsă de un copil şi pusă într-un gard sau în nuielile de la coşer" (IŞpŞp), cu *busuioc* de la Sfânta Cruce (NGmT, SAA), cu *cârpă aprinsă* (BtCţCţ, GGG, GCţCo, IPşS, VCsPt) ori „muşama din pânză de câlţi, unsă cu miere de albine" (BClP).

Pentru *poală albă* „se punea barba ursului pe cărbuni" (SŞM). Dacă unui om nu-i mergea bine, era slab, „i se făcea fum de *salcie umblătoare*. Sta într-o cameră cu geamurile înfundate, trei zile, să nu vadă lumina. Sta în fumul cela" (NZZ). Copilul speriat se afuma în somn cu *burete de stejar* (BtDaB), numit şi *lingura zânei* (ISBr), cu *păr* de la animalul care l-a speriat (mai multe localităţi) sau de la stăpânul animalului (BVL, BtLC, IVcSc), cu o *cârpă* „furată de la casa unde se afla câinele care l-a speriat" (GBşP), „cu piele de şarpe" (ISBr), astfel încât „să treacă fumul pe sub cămăşuţa lui" (BtLC). Se afumau şi vacile deocheate, iar pentru *răpciuga* cailor „se ardeau putregaiuri de lemn de salcie şi de plop" (BLO).

Inhalaţiile erau recomandate în cazul *astmei*, al *tusei înecăcioase*, când „se ardea mătrăgună uscată amestecată cu silitră" (VPdR), dar şi împotriva *gripei* sau a *guturaiului*, folosindu-se fum de *făină de păpuşoi* (BBrC, BtGeD, IBtM, NPpB, SSmT, VRbD), foi de *ceapă* (BLPr, IŞpŞp, SFrFr, SSdSd, SŞTm, VPdR), seminţe de *cânepă* (BŞtcmR) şi coji de *usturoi* (BTtTt, ITtTt, SŞTm), „puse împreună pe o tavă cu jăratec" (BŞtcmB). Cei bolnavi de dinţi şi de măsele erau puşi să inhaleze *f.* de *cimbru* (BHgHg), *stroh* de fân (VIvIv), *măselariţă* (VPdR), *făină de porumb* (IBtBt), *sovârf* (ILL) şi *hârtie de ziar* (BtŞtŞt). Bolnavii de *sifilis* erau închişi într-o cameră cu fum timp de patruzeci de zile (ICuCu,

NPtS, SBtBt, SClB, SDC, SVmVm). În această perioadă inhalau fum de *ardei iute* (GRR, NCnV), *ciclaz* (SGlGl), *piatră vânătă* (BtGG, SFnFn, SFsFs, SSdSd, SURs), *pucioasă* (SVvVv, VVoS), *rășină curată* (NCnV) și *tămâie* (majoritatea localităților).

IRURI Unguente având ca ingredient de bază *ceara* curată de albine. Modul de preparare implică amestecul părților componente prin încălzire sau chiar prin fierbere. Se folosesc la *abcese* (BtDaE), *arsuri* (BPrPr, BtVdB, IȘpH, IȚuȚu, SSdSd, SplC, SSvSv, VPdP), *bube* (cele mai multe localități), *bube dulci* (VBcBc, VCsPt), *buboaie oarbe* (BȘtcmB, BtAvAv, NȘG, SUlUl), *furuncule* (BMcMc, BtSlSl, IBtM), *mușcături de câine* (IȘpH, IȘpȘp), *oase rupte* (SBaBa), *opăreală* (IȚuȚu), *pălituri* (NPtS, SSdSd), *pelagră* (BBzBz), *răni infectate* (BtClP, BtCuM, BtRpR, IBtM, IMlMl, NPtS, SPP, VrRȘ), *reumatism* (SBaBa), *rocii* (BOnTț, BtSlD) sau *rohii* (VCsPt), *tăieturi* (BPgSn, BPrV, IPșB, IȘpȘp, VGrGr) și *udmă* (BȘtcmB, BtGeD).

Tipul cel mai răspândit îl constituie alifia din *ceară curată* și *ulei*, puse pe o foaie de hârtie și ținute deasupra unei lumânări aprinse, până se amestecă (BtDaE, BtPlPl, BtTrD, VBcBc). Se mai fac din: „Ulei încălzit pânî cerbi în spumi, cearî curatî șî tămâie. Sî amesticî tăti cu un bețășor șî sî pun într-o farfurie cu apî răci. Sî sleiești, sî frămânți șî sî faci alifie" (IȘpH); „Cârpî di cânipî, său di oaie, ceară di stup, undilemn, tămâie, puțin piper și unt, puse toate la topit. Tăvălești cârpa ș-o pui pi bubî, o-ncălzăști ș-o-ntorci pânî când sî curâțî" (BMcMc); „Ceară curată, miez de ceapă coaptă și ulei, încălzite împreună" (IPșB); „Ceară curată, ceapă albă, ulei și miere de albine, fierte împreună deasupra flăcării de la lampă" (SFmFm). Se mai adaugă uneori *camforă* (SFsFs), praf de *fasole negre* (ICpB, NȘȘ), *lămâie* (IPiB), „măduvă de os" (BȘtcmB), *piper negru* (BVL), *săpun moale* (BArAr, BOO, BtDbB, BtȘtȘt, ILB), *tămâie* (BtVdB, IScB, IȚuȚu) și *vin alb* (BBzBz).

Un loc aparte îl ocupă *i.* din *rășină albă* (NCCn, NGnGn, NVnVn, SStSt, VInIn, VStSt, VrRȘ) amestecată cu „albuș de ou" (NChB), *ceapă coaptă* (SMhMh, SSjSj, SStSt), *ceară curată* (NGrGr, VAlCo), „gălbenuș de ou" (SClB), „miere de albine" (SSjSj), *piatră vânătă* (BHgV, BLcLc, ICpP, IMlMl, NBțG, SHB, SHM), *săpun* (NChB, SStSt), *ulei de măsline* (SMoMo) și *untură de pește* (SSvSv). Pentru *arsuri*, *răni* sau *crăpături*, care se vindecau greu, se folosea un amestec de „cearî curatî, ceapî albî, smirnî (tămâie mândrî, albî sau galbânî) și ulei, certi tăti într-o oalî di lut jumulțuițî". Se puneau la rece, iar a doua zi „sî lua cu o lopățâcî curatî șî sî puné într-on pahar sub formî di sloișor" (BSoC).

Alte compoziții: „Unturî di porc, său di oaie ori di vitî, rășânî roșî sau albî, cearî curatî, ceapî albî răscoaptî, fieri di porc, făinî din sămânțî di in șî o țâr di miere, topchiti împreunî" (SSdSd); „Ulei, ceară bună, smântână, făină de grâu, rășină, săpun vânăt, osânză de porc și smirnă, amestecate pe o hârtie deasupra unei lumânări aprinse" (SPtPt); „Cearî curatî, rășânî albî di molid ori di pin, grăsime de porc sau oloi, făinî di fasoli, bob, mazări, ciucălău, flori uscate și piatră vânătă" (SVaVa).

În *i.* se mai introduc cozi de *bostan alb* (BArAr, BtClP, BtSlD, SBdI, SBrM), frunze de *coada șoricelului* (NPtS, NPtT), sămânță de *in* (BCșCș), flori de *lumânărică* (ISrB), frunze de *mentă* (BtSlD, NPtS, NPtT), flori de *pojarniță* (IBtM, ISrB, NȘG) sau de *romaniță* (NIR). Prin extensie, sunt numite *i.* toate unguentele preparate în casă, chiar dacă nu conțin în compoziția lor *ceară de albine*.

Implicații magice Pentru a întări puterea tămăduitoare a acestor leacuri, se folosește *agheasmă* (SPnG) și *ceară* rezultată din topirea lumânărilor de la Înviere (IMlMl). De asemenea, se prepară *i. de post* și *de frupt*. Primele se fac „cu oloi, ceară curată și rășină de brad" (NHH), iar următoarele „cu grăsime, unt sau groștior în loc de ulei" (SPnG).

LEACUL DE NOUĂ FELURI Se mai numește *legătura cea mare* (VPdPd), *noii* (BtGeD, ITtU, VGL, VTtTt, VrBsT), *noile* (BtPlPl, SVaVa, VGC) sau *noiurile* (IOO). Eficacitatea se bazează pe valoarea rituală și puterea magică a cifrei *nouă*. Se folosește la vindecarea bolilor grele, cronicizate, cum ar fi: *bube vechi* (BPjBs), *deochi* (BȘtcmB), *friguri* (BBuB), *întunchinătură* (BtPlPl), *ologeală* (BtGeD, BtML), *socote* (SBiBi), *speriat* (SDM) sau *vătămătură* (GCC, VGC, VPdPd). Li se administra copiilor mici bicisnici (BHgHg, BOrOr, BtClP, IMlP, VBM), care mergeau greu în picioare (BFaFa, BtDaB, IOO, ITtU, NBdG, SFrFr, SSdSd, VAlCo, VZZ, VtVlVr).

Există trei modalități de realizare: prin folosirea crengilor de copaci, prin utilizarea mai multor feluri de legume și prin amestecul unor variate ingrediente, alese uneori după criterii cromatice. Primul tip este și cel mai răspândit: „Adunî nouî nuieli din nouî copaci diferiți șî li fierbi" (SSdSd); „Nouă feluri de crengi de pom dintr-un singur pomăt" (SBiBi); „Noauî crenguțî di pomi" (ITtU); „Noauî crengi di noauî hultuoani" (BȘtcmB); „Câte-o creangî din noauî pomi – cais, cireș, gutăi, măr dulce, păr, perj, prun, vișin și zarzăr" (BtGeD); „Din tăti felurili di copac (nuc, liliac, trandafir, măr, păr, mesteacăn, brad, salcie, prun) sî ie câti o creangî, li ardi șî faci cărbuni" (SFrFr); „Trii crenguțe de măr dulce, trii crenguțe de calin șî trii di pelin" (SSjSj) ori „Noauî crengi di veniș" (IMlC). Mai rar, se luau câte trei ramuri din nouă copaci diferiți (BtClP, BtRsRs, IOO), lăsându-se la fiecare copac câte o bucată de pâine (BBuB, BtDbDb, ISnS, VDșF, VrGG) ori făcându-se „câte trei cruci și trei mătănii la rădăcina fiecărui pom" (VAP). Toate mlădițele erau folosite atunci când se scălda copilul.

Al doilea tip este utilizat la pregătirea *legătorilor* sau a unor alimente și băuturi. Se puneau împreună: „Nouă fire de ceapă, nouă de usturoi, nouă linguri

de huşte, nouă de spuză, nouă cartofi, nouă fire de chiper negru, nouă de tămâie, nouă bucăţele de mămăligă şi oţet de nouă feluri" (VrVlVr) sau „Chiper negru, tămâi, ceapî, sfeclî rasî pi răzătoari, varzî, ridichi, hoştinî, tărâţî di grâu, cartofi crudi. Sî hierb cu hin şî s-aplicî undi ti doari" (VPdPd); „Se plămădesc nouă feluri de buruieni şi se fac ceaiuri" (VZZ) ori „se învelesc bolnavii cu nouă ţoale şi li se dă să mănânce nouă feluri de bucate din nouă vase" (BBuB).

Al treilea tip presupune obţinerea unor unguente. În acest scop, se amestecă împreună „lapte de femeie, răşină, său de oaie, ceară, sământă de in, ceapă, usturoi, bălegar de găină şi cuib de păianjen" (NPtT) ori „săpun, usturoi, ceapă, somnoroase, făină, oloi, morcov, pătrunjel, ceară curată" (GCţCo). Se ard la un loc „nouă nuci, nouă coarne, nouă fasole negre, o bucată de cârpă sau de potlog şi puţin catran" (BPjBs); „noauî feliuri di sămânţî, unturî di porc, chiatrî vânâtî şî smântânî" (GBşP) sau „fasoli neagrî, coadî di bostan turcesc, potlog, ulei, chiatrî vânâtî, tutun, ceapî albî, pucioasî şî bob" (BŞtcmR).

Implicaţiile magice sunt şi mai evidente, atunci când se folosesc „Noauî feluri din sămânţuri tăti roşii (fasuli roşî, bob roşu, mazâri roşî, ciucălău roşu) şî noauî feluri di flori roşii di fereastî sau di livadî, puse toate într-o litrî di groscior di la o vacî roşî" (SVaVa). Pentru cazurile deosebit de grave, magia cifrei *nouă* este multiplicată. Se fac băi „cu nouă flori din nouă pomi" (BSoC), „cu apă din nouă izvoare" (NBtN) sau „legători cu nouă feluri de legume" (VVoO). „Se iau alte trei crenguţe din nouă copaci diferiţi, nouă paie de pe drum, care sunt aşezate în cruciş [folosindu-se numai paiul de deasupra] şi o mlădiţă de măceş tăiată în nouă bucăţi" (BtRsRs). Alteori „se iau câte trei mlădiţe de pom sau trei vârfuri de cuţit de ţărână de la nouă copaci" (BtPlPl), „buruieni di noauî feluri şi crengi din noauî copaci feluriţi, fierte în apă neîncepută, adusă de la trei fântâni ori di la noauî izvoarî" (SDbDb), „spice din nouă lanuri" (BOrOr) şi „buruieni sau flori de pe nouă morminte" (SBiBi).

DESCÂNTECE

De albeaţă

1

Se iau nouă fire de pelin, se descântă de nouă ori şi se lasă câte un fir jos, după ce dai împrejurul ochilor, zicând:

– Unde te duci, vulpe mare?
– Mă duc la mare.
– Ce să faci la mare?
– Curăţ marea de paie,
De gunoaie.
– Vulpe mare,
Nu te du la mare,
Ci curăţă-l pe Ion:
De gunoaie,
De albeaţă,
De lovitură,
De întâlnitură,
De pocitură,
Şi-l lasă curat,
Luminat,
Ca argintul de curat,
Cum maica sa l-a făcut,
Ca Maica Precista ce l-a născut
Şi l-a zidit
Pe pământ.

Caşin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

2

Scoboarî ursu di la munti,
Cu limba lingându-sî,
Cu unghiile zgrepţănându-sî,
Cu coada măturându-sî,
Sî-ntâlnirî cu mocănaşu
Di la oi:
– Un' ti duci, tu, urs frumos?
– Mă duc la fântâniţa
Dintri brazi,
S-o rânesc di tinî,
Di ruginî,
Apa sî i-o limpezăsc.
– Nu ti duci
La fântâniţa dintri brazi,
S-o râneşti di tinî
Şî di ruginî...
Du-ti la *(cum îl cheamî)*,
Şî-i ie albaţa di pi ochi;
Cu limba i-o lingi,
Cu ghiarâli i-o zgârâi,
Cu coada i-o măturî
Şî i-o ţâni,
Şî i-o umflî bulz,
Şî i-o suflî-n vânt.

Frumuşelu – Bacău. Mg.239, I,25
Inf. Maria N. Pleşu, 68
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

3

Au plecat luni, din noapte,
Nouă fete înrourate,
Cu nouă fuste,
Cu nouă cămăşi vărgate,
Cu nouă sape,
Cu nouă lopate,
Cu nouă ştergare de in,
La fântâna lui Adam,
S-o sape,
S-o râneascâ,
Şi cu ştergare de in
De tină s-o şteargă.
N-au plecat luni din noapte
Nouă fete-nrourate
Cu nouă fuste,
Cu nouă cămăşi vărgate,
Cu nouă sape,
Cu nouă lopate,
Cu nouă ştergare de in,
La fântâna lui Adam,

S-o sape,
S-o rănească,
De paie
Şi de gunoaie,
Şi cu ştergare de in
De tină s-o şteargă.
Ci au plecat la (cutare),
Să-i sape,
Să-i rănească
Albeaţa din ochi;
Din paie,
Din gunoaie,
Din lovitură,
Prin deochi,
Prin trântitură,
Prin pocitură.
Şi (cutare) să rămâie curat,
Luminat,
Ca argintul cel curat,
Strecurat,
Şi cum Dumnezeu l-a lăsat.

Prădaiş – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

4

La podu di aramî
Sî mânâncî trii câni:
Unu-i alb,
Unu-i roş
Şî unu-i negru.
Negru mânâncî negreaţa,
Roşu mânâncî roşaţa,
Albu mânâncî albaţa
Din ochii Anicâi.
Eu cu săcera oi săcera-o,
Cu mătura oi mătura-o,
Cu şărvitu oi lua-o
Pisti nouâzăşânouî di mări
Oi arunca-o!
Uni cucoş n-a cânta,
Uni câni n-a latra,
Uni fatî mari n-a giuca,
Uni popî n-a ceti,
Uni lumi n-a vorghi.
Ş-acolu sî cheie,
Sî răscheie,
Ca roua di soari,
Ca spuma di mari.
Şî Anica sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat
Şî ca Domnu
Şî ca Maica Domnului
Ci-o lasat-o
Şî ca mă-sa ce-o născut-o.

Tăvădăreşti – Bacău. Mg.152, II,63
Inf. Maria I. Boghiu, 62
Culeg. L.B. (1974)

5

S-au pornit nouă fete fecioare,
Curate şi luminate,
De Dumnezeu Sfântul date,
De Maica Domnului lăsate,
Cu nouă mături de busuioc,
Cu păun şi argint,
La cele nouă biserici,
Să le grijească,
Să le curăţească.
Nimeni nu le-a văzut,
Numai Maica Domnului
Le-a văzut,
La dânsele a venit
Şi din gură le-o-ntrebat:
– Unde vă duceţi voi,
Nouă fete fecioare?
– Ne ducem, Măicuţa Domnului,
La cele nouă biserici,
Să le grijim,
Să le curăţim.
Măicuţa Domnului le-o spus:
– Nu vă duceţi voi,
Nouă fete fecioare,
La cele nouă biserici,
Acelea-s curate,
Şi luminate,
De Dumnezeu şi Maica Precista lăsate!
Duceţi-vă la Ion
Şi luaţi-i roşaţa
Şi albaţa;

Cu argint îl rădeţi,
Cu mătura îl măturaţi
Şi cu păunul îl neteziţi.
Să rămâie curat
Şi luminat,
De Dumnezeu Sfântul dat
Şi de Maica Precista lăsat.

Se suflă de trei ori asupra apei şi se sting trei cărbuni în apă neîncepută, spunându-se:

Cum se stinge cărbunele,
Aşa să se stingă durerile!
Leacul de la Dumnezeu
Şi Maica Domnului.

Se descântă într-un vas cu apă proaspătă de la fântână, cu trei fire de busuioc, o pană de păun şi o monedă de argint.

Bivolari – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

6

Nouă fete, fecioare curate,
Cu poalele ridicate,
Cu mânecile suflecate,
Cu nouă sape,
Cu nouă lopeţi,
Le-a-ntâlnit Maica Domnului
Şi le-a-ntrebat:
– Unde vă duceţi voi,
Nouă fete
Cu nouă sape,
Cu nouă hârleţe,
Şi nouă lopeţi?
– Ne ducem la fântâna lui Iordan,
S-o rânim,
S-o curăţim
Şi s-o sfinţim.
– Nu vă duceţi la fântâna lui Iordan,
Căci de mine e rânită,
Curăţită
Şi sfinţită.
Duceţi-vă la ochiul lui (cutare),
De săpaţi albeaţa
Şi roşaţa;
Cu hârleţul s-o săpaţi,
Cu sapa s-o săpăluiţi,
Cu mătura s-o măturaţi
Şi cu lopata-n vânt s-o daţi,
Cu argint s-o rădeţi
Şi cu şervet s-o ştergeţi,
Să rămână (cutare) curat
Şi luminat,
Ca de la Dumnezeu lasat
Şi de mama lui ce l-o făcut.

Variantă:

Nouă fete albe,
Cu nouă cămăşi albe,
Cu nouă rochii albe,
Cu nouă tulpane albe,
Cu nouă greble albe,
Cu nouă topoare albe
Se-ntâlnesc cu Sfânta Maria.
Zice:
– Unde mergeţi voi,
Nouă fete albe,
Cu nouă cămăşi albe,
Cu nouă rochii albe,
Cu nouă tulpane albe,
Cu nouă mături albe,
Cu nouă greble albe,
Cu nouă topoare albe?
– Mergem la nouă arii albe.
– Ce să faceţi la nouă arii albe?
– Cu mătura să le măturăm,
Cu greblele să le greblăm,
Cu topoarele să le-nţăpăm,
Cu hârleţele să le săpăm,
Cu lopata în vânt s-o dăm,
Să nu rămână nici de leac,
Cât un fir de mac
În patru despicat,
În mare aruncat.

Copălău – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

7

La porţile raiului

Stau trei fete ale craiului,
Cu cămăşi albe gătite,
Cu batiste albe îmbrobodite,
Cu greble şi cu sape pregătite,
Cu sapele săpând,
Cu greblele greblând,
Pe Ion de albeaţă curăţând.
Trei zile au săpat,
Trei zile au greblat
Şi pe Ion de albeaţă l-au scăpat.
Albeaţă din cerbinţeală,
Din răceală,
Din deochi,
Din 99 de feluri de aici,
Noi te-om spala
Şi te-om curăţa,
Pe apă te-om arunca,
Să rămâie Ion curat
Şi luminat,
Să nu-i rămâie albeaţă de leac,
Nici cât un grăunte de mac.
Descântecul de la mine,
Leacul de la Maica Domnului.

Păltiniş – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

8

S-o pornit Maria
De la casa ei,
De la masa ei,
Grasă şi frumoasă
Şi ochioasă.
Când la giumătate de cale,
A întâlnit ceaţa,
Roşeaţa
Şi albeaţa;
Cum a întâlnit-o,
În pământ a izghit-o,
Ochii i-o înceţoşat,
Roşaţa i-o venit,
Albeaţa ochii i-o acoperit.
Ea o-nceput a plânge,
Şi-a se văicăra.
Nimeni n-o văzut-o
Nimeni n-o auzit-o,
Maica Domnului
O văzut-o
Şi o auzit-o,
Pe scări de argint s-o coborât
Şi la Maria o venit.
– Ce plângi, Marie
Ce te văicărezi?
– Cum n-oi plânge,
Maica Domnului?
Că m-am pornit
De la casa mea,
De la masa mea,
Grasă şi frumoasă
Şi ochioasă...
– Nu plânge, Marie,
Nu te văicara,
Eu cu busuiocul de la Sf. Gheorghe
Ceaţa, roşeaţa
Şi albeaţa voi rade-o,
Peste Marea Neagră oi arunca-o,
Acolo să chieie,
Să răschieie,
Ca spuma de mare,
Ca roua la soare.
Descântecul de la mine
Şi leacul de la Dumnezeu Sfântul.

Răuseni – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

9

Plecat-a pi cali,
Pi carari,
Noauî rânj-dânj,
Din rânj rânjând,
Din linghi lingând,
Din coz ştergând.
Nimi nu-i videa,
Dicât Maica Domnului
Îi videa
Şî-i întreba:
– Unde-aţ plecat voi,
Noauî rânj,
Dânj,
Din rânj rânjând,
Din linghi lingând,

Din coz ştergând?
– Am plecat sî ştergim
Nori roş,
Nori vineţ
Şî nori albaştri.
– Nu va mai duciţ
Sî ştergiţ
Nori roş,
Nori vineţ
Şî nori albaştri,
Duciţî-vă şî ştergiţ
Ochii lu Stan;
Ii di curând pleca,
Cu rânjâli rânja,
Cu linghili lingea,
Cu cozâli ştergea,
Albeaţa din ochi o lua
Şî ochiu rămânea curat,
Luninat,
Cum Maica Precista
Ci l-o lasat.

Umbrăreşti – Galaţi. Mg.547, I,17
Inf. Ion Gh. Martin, 82
Culeg. L.C. (1983)

10

M-am sculat
Luni dimineaţî
Ş-am pornit
Pi cali, pi carari,
Şî m-am întâlnit
Cu nouî feti
Cu nouî mături,
Cu nouî grebli,
Cu nouî ţăpoaie.
– Uni vă duceţ voi,
Nouî feti
Cu nouî mături,
Cu nouî grebli,
Cu nouî ţăpoaie?
– Ni ducim sî măturăm
Ceru şi pământu.
– Nu măturaţ
Ceru şi pământu,
Viniţ la animalu
Cu albeaţî,
Şî măturaţî-i
Ceaţa di pi ochi
Şî roşaţa,
Săgitătura,
Didiochiu,
Pocitura,
Cu mătura măturaţ,
Cu grebla greblaţ,
În mari aruncaţ.
Şî animalu sî rămâi curat,
Luninat,
Ca Maica Domnului
Cum l-o lasat.

Buhalniţa – Iaşi. Mg.207, I,26
Inf. Anica Gh. Ulinanu, 74
Culeg. L.B. (1973)

11

S-o sculat Maica Domnului
Duminicî dimineaţî
Ş-o făcut nouî feti drepti,
De-on tatî drept
Şî de-o mamî dreaptî,
Ş-o plecat pi cali,
Pi carari;
Şî la giumata' di cali,
O işât Maica Domnului înainti:
– Undi vă duciţi voi,
Aiestea nouî feti drepti,
De-on tatî drept
Şî de-o mamî dreaptî?
– Ni ducim la fântâna lu Iordan,
S-o curăţâm di tinî,
Di glod şî di ruginî.
– Înapoi di la fântâna lu Iordan,
N-o curăţâţ din tinî,
Di glod şî di ruginî,
Sî vă duciţ la (cutari, cari ari albaţa)
Cu nouî săpi,
Cu nouî grebli,
Cu nouî hârleţî,
Cu nouî mături,
Cu nouî tânuri.
Cu hârleţâli sî-l sapaţ,

Cu măturili sî-l măturaț,
Cu lopeţâli-afarî din ochi sî-l daţi,
Sî rămâi (cutari) curat,
Luninat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Ci l-o lasat,
Ca mă-sa ci l-o fatat,
Sî nu rămâi-on cir di albaţî di leac,
Cât on cir di mac
În patru dischicat
Şî-n mari aruncat.

Covasna – Iaşi. Mg.402, I,42
Inf. Anica Gh. Filon, 70
Culeg. L.C. (1981)

12

O purces Vasâli pi cali,
Pi carari,
Gras şî frumos,
Tânăr şî voios,
Cân la giumata' di cali,
S-o-ntâlnit cu-albaţa-n-cali,
Buna calea nu i-o dat
Şî la ochiu stâng s-o aşazat.
El o-nceput a lăcrăma,
A căina
Ş-a să văicăra,
Nimi nă-l vedea,
Nimi-n lumi nă-l auză,
Numa Maica Precista,
Din poalili cerulu,
L-o auzât
Şî l-o-ntrebat:
– Măi Vasâli,
Di ci ti căinez,
Di ci ti văicărez?
– Cum nu m-oi căina
Şî nu m-oi văicăra?
Am purces pi cali,
Pi carari,
Gras şî frumos,
Tânăr şî voios,
Cân la giumata' di cali,
M-am întâlnit cu-albaţa-n cali,
Buna calea nu mi-o dat
Şî la ochiu stâng s-o aşazat.
– Nu ti căina,
Nu ti văicăra,
Cî eu oi trimeti trii fetiţ,
A Maicii Domnului sluguliţ,
Cu trii cuţâtaşî,
Cu trii năfrămiţ,
Cu trii măturiţ.
Sî vă duciţ la ... cutari,
Cu cuţâtaşâli sî-l brăzdaţ,
Cu măturiţâli sî-l măturaţ,
Cu năfrămiţâli sî-l ştergeţ,
În baniţî-l plecaţ,
Ochiu curat sî-i lasaţ.
Di la mini discânticu,
Di la Dumnezău leacu!

Dobrovăţ – Iaşi. Mg.446, I,17
Inf. Garofina Cătană, 95
Culeg. L.C. (1981)

13

O pornit trii fetiţ,
Cu trii măturiţ,
Cu trii cuţâtaşî,
Cu trii şărviţâli,
La fântâna lu Iordan.
S-o-ntâlnit cu Maica Domnului:
– Uni vă duceţ
Trii fetiţ,
Cu trii măturiţ,
Cu trii cuţâtaşî,
Cu trii şărviţâli?
– Ni ducem la fântâna lu Iordan,
Cu mătur'li s-o măturăm,
Cu cuţâtili s-o rădem
Şî cu şărvitili s-o ştergem.
– Nu vă duceţ,
Cî fântâna lu Iordan
Îi măturatî,
Îi rasî
Şî-i ştearsî.
Duceţî-va la Maria,
Cu cuţâtaşâli
Rădeţî-i albaţa,

Cu măturili măturaţî-i-o,
Cu şărvitili ştergeţî-i-o.
Şî Maria sî rămâi curatî,
Şî luminatî,
Ca Domnu Hristos,
Cî el nu-i bolnăvicios.

Poiana Mărului – Iaşi. Mg.208, I,17
Inf. Maria I. Bârsan, 53
Culeg. L.B. (1975)

14

Albaţî albî
Din cotei alb,
Albaţî roşî
Din cotei roşu,
Albaţî vânâtî
Din cotei vânât,
Albaţa,
Ceaţa,
Roşaţa,
Lăcrinili,
Săgitătura,
Potca,
Sî chiei
Di pi ochii Marii.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca di Maica Precistî lasatî,
Ca di Dumnezău Sfântu născutî,
Ca di mă-sa sî cii făcutî.

Sî discântî numa vinirea, lunea şî niercurea. Dimineaţî, înainti de-a răsări soarili, şî sara, înainti de-a asfinţî.

Topile – Iaşi. Mg.178, I,1
Inf. Alexandrina T. Gavrilă, 54
Culeg. L.B. (1974)

15

Discântî cu trii albastreli di pi câmp. Şî spuni-aşa:

Luni dimineaţa
S-o sculat,
La treabî sî porneascî,
Sî sî ducî,
N-o putut,
Cî i-o işât înainti:
Nouâzăşânouî di puhăieli,
Nouâzăşânouî di gălbineli,
Nouâzăşânouî di roşăţ,
Nouâzăşânouî di albeţ,
Nouâzăşânouî di mănunti (?)
Nouâzăşânouî di făcături,
Nouâzăşânouî di pocituri!
O prins a plângi,
Cu glas mari pânî-n ceri,
Cu lacrimi pânî-n pamânt,
Nimi nu l-o văzut,
Nimi nu l-o auzât,
Numa Maica Domnului
Din poarta cerului:
– Ci plângi, Ileanî,
Ci ti caini?
– Maica Domnului,
Cum n-a plângi?
Cî ie luni dimineaţî,
S-o sculat di la casa ii,
Bunî sănătoasî,
Şî s-o pornit la drum
Sî-şi facî treaba,
N-o putut;
I-o işât în cali:
Nouâzăşânouî di albeţ,
Nouâzăşânouî di roşăţ,
Nouâzăşânouî di puhăieli,
Nouâzăşânouî di gălbineli,
Nouâzăşânouî di pocituri,
Nouâzăşânouî di facaturi!
Maica Domnului i-o spus:
– Nu plângi, Ileanî,
Cî eu mă duc acasî
Şî ţ-oi trimeti ţâie:
Nouâzăşânouî di sapi,
Nouâzăşânouî di mături,
Nouâzăşânouî di grebli,
Nouâzăşânouî di furci,
Nouâzăşânouî di lopeţ,
Nouâzăşânouî di caruţ.
Albeaţa,
Puhăielili,
Gălbinelili,

Roşața,
Săgeţâli
Şî pociturili,
Cu sapili le-oi tăie,
Gios le-oi da,
Cu mătur'li le-oi mătura,
Gios le-oi da,
Cu greblili le-oi grebla,
Gios le-oi da,
Cu furcili le-oi scutura,
Gios le-oi da,
Cu lopeţâli le-oi vântura
Şî-n vânt şî-n Marea Neagră
Le-oi da!
Şî Ileana a rămâné curatî
Şî luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.

Uda – Iaşi. Mg.384, I,7
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

16

S-o pornit noauî feti-ficioari,
Cu feţâli niarsî di soari,
Cu noauî măturoaie,
Cu noauî grebli,
Cu noauî ţăpoaie.
– Uni vă duciţ voi,
Noauî feti-ficioari,
Cu feţâli niarsî di soari?
– Ni ducim sî măturăm munţî
Di plăgini,
Di butuci!
– Nu măturaţ munţî
Di plăgini
Şî di butuci,
Ci măturaţ albaţa
Di la Vasâli.
Cu mătur'li măturaţ-o,
Cu greblili greblaţ-o,
Cu ţăpoaili luaţ-o
Şî-n Marea Neagrî aruncaţ-o,
Sî nu rămâi ca on cir di mac,
În patru dischicat,
În Marea Neagrî aruncat.
Sî rămâi curat
Şî luninat,
Cum popa l-o botezat
Şî Dumnezău l-o lasat.

Valea Seacă – Iaşi. Mg.176, I,11
Inf. Anca A. Chirilă, 77
Culeg. L.B. (1974)

17

O pleacat trii surori a soarilui,
Cu mânici suflicati,
Cu poalili râdicati.
Nimi nu le-o văzut,
Nimi nu le-o auzât,
Maica Domnului,
Di la poarta cerului,
În scări di aur s-o scoborât,
Şî-nainti le-o işit.
– Undi mergiţ voi,
Trii surori a soarilui,
Cu mânici suflicati,
Cu poalili râdicati?
– Mergim la fântâna lu Iordan,
S-o curăţâm di mâl
Şî di mătreaţî.
– Nu vă duciţ la fântâna lu Iordan,
S-o curăţâţ di mâl
Şî di mătreaţî,
Cî-i curatî,
Cî-i di Dumnezău lasatî;
Duceţi-vă la ochiu lu... Neculai,
Cî-i cuprins cu ceaţî,
Şî cu albeaţî.
Cu mătura sî-l măturaţ,
Cu mânica sî-l şterget
Şî nici on cir de-albaţî
Sî nu lasaţi.
Niculai sî rămâi curat,
Luminat,
Ca mă-sa cân l-o făcut,
Ca Dumnezău cân l-o lasat,
Ca soarili sănin,
Amin!
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului!

Verşeni – Iaşi. Mg.7, II, 42
Inf. Aglaia Gh. Zaharia, 64
Culeg. S.I. şi I.H.C. (1968)

18

Se descântă lunea, miercuri şi vineri, înainte de a răsări soarele, cu un şervet curat, cu busuioc şi un ban de argint.

S-o sculat, luni dimineaţa,
Nouă fete mari,
Nouă flăcăi mari,
Cu ochii verzi,
Cu brâie verzi,
Cu măturoaie pe spate.
Maica Domnului i-o întâlnit:
– Unde vă duceţi,
Nouă flăcăi mari
Şi nouă fete mari,
Cu feţele ruşinate,
Cu fuştile ridicate
Şi cu măturoaiele pe spate?
– Ne ducem la fântâna Garalimului,
Cu mătura s-o măturăm,
De mătreaţă
Şi gunoaie
S-o curăţăm.
– Nu vă duceţi la fântâna Garalimului,
Ci vă duceţi la ochiul cutăruia,
Cu mătura să-l măturaţi,
Pe busuioc să-l luaţi
Şi-n mare să-l aruncaţi.
(Cutare) să rămâie luminat
Şi curat,
Ca argintul cel curat.

Dulceşti – Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

19

S-o sculat (cutare)
În Sfânta luni dimineaţî
Ş-o plecat pi cali,
Pi carari,
La nijloc di cali
O-ntâlnit nouî feti,
Nanti, gogonati,
Cu păru pi spati,
Cu zdremţî-mbrăcati,
Cu scorli-ncălţati,
Cu nouî sapi,
Nouî hârleţî,
Nouî mături,
Nouî lopeţ,
Noauî târnacoapi.
Şî niminea n-o văzut,
Maica Domnului
O văzut,
Pi scări di ceaŕî s-o coborât
Şî le-o-ntrebat:
– Undi vă duciţ voi,
Noauî feti nanti,
Gogonati,
Cu păru pi spati,
Cu zdremţî-mbracati,
Cu scorli-ncalţati,
Cu nouî sapi,
Nouî hârleţî,
Nouî mături,
Nouî lopeţ?
– Ni ducim la fântâna lu Adam,
S-o curăţâm di schini
Şî di mărăcini.
– Nu vă duciţi la fântâna lu Adam,
S-o curăţâţi di schini
Şî di mărăcini,
Duci-ţî-va la... *(cum îl cheamî, omu)*
Şî-l curăţâţi di ceaţî,
Di albaţî:
Albaţî din vânt,
Albaţî din soari,
Albaţî di-ntâlniturî,
Albaţî di pociturî,
Cu sapili-o sapaţ,
Cu hârleţâli-o hârleţuiţi,
Cu târnacoapili târnăcopiţi,
Cu lopeţâli-aruncaţi
Şî cu mătur'li măturaţi;
Şî Gheorghi sî rămâi curat,
Luminat,

Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezău din cer
Ci l-o lăsat.

Târpeşti – Neamţ. Mg.537, I,1
Inf. Marghioala Gh. Darie, 70
Culeg. L.B. (1983)

20

– Unde vă duceţi voi,
Nouă fete
Din nouă sate
Şi toate surori?
– Noi ne ducem la mare,
Bine să o limpezim
Şi bine să o curăţim.
– Nu vă duceţi la mare,
Că ea e bine limpezită
Şi bine curăţită,
Ci, mai bine,
Veniţi la (cutare),
Să-i curăţiţi ochii de albeaţă.
Cu grebla o greblaţi,
Cu basmaua o ştergeţi,
Cu năframa o tămăduiţi.
Să nu mai rămâie albeaţă
Nici cât un fir de mac,
În patru despicat,
În mare aruncat.
Descântecul de la mine
Şi leacul de la Maica Domnului.

Vânători-Neamţ, Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

21

Trii ruj,
Păpăruj,
Pi cali,
Pi carari,
Pi drumu cel mari
Sî-ntâlné
Cu Sfânta Maica Mare.
Sfânta Maica Mare
O-ntrebat:
– Undi mereţ voi,
Trii ruj,
Păpăruj,
Pe cale,
Pe carare,
Pe drumu cel mare?
– Merém la o fântână lină,
Cu apă puţină.
– Înapoi sî vă-nturnaţ,
Albaţa di pe ochi s-o luaţ,
Cî-i albaţî muiereascî,
Albaţî tătărească,
Albaţă de noauăzăşânoauî di feluri!
Cu unghiili-o sapaţi,
În mari-o aruncaţi,
Nici on cir sî nu lasaţi.
Dumnezău lumina pi ochi o dat,
Eu cu gura am descântat,
Leacu l-am capatat.
Discânticu di la mini
Şî leacu di la bunu Dumnezău.

Botoşana – Suceava. Mg.76, I,7
Inf. Irina Slevoacă, 80
Culeg. I.H.C. (1972)

22

– Undi vă duceţ voi
Noauî feti rotati,
Cu noauî rochii albi îmbracati?
– Ni ducem pi dealu Garaleului
Cu noauî grebli,
Cu noauî sapi,
Cu noauî măturoai!
– Nu vă duceţ pi dealu Garaleului,
Duceţî-vă la Marghioala
În ochi,
Cu sapili sapaţi,
Cu topoarâli tăieţi,
Cu greblili greblaţi
Şî cu măturili măturaţi
Şî cu suflitu suflaţi
Şî-n Marea Neagrî
Albaţa s-o daţi!
Sî rămâi ca un cir di mac,
În patru dischicat,
Cî eu amu am auzât,
Amu i-am discântat,

Dumnezău şî Maica Domnului
Leac i-o dat!

Dolheştii Mari – Suceava. Caiet de teren
Inf. Catinca N. Pavel, 73
Culeg. I.H.C. (1974)

23

Descântecul de la mine
Şi leacul de la Maica Domnului!
Dimineaţa m-am sculat,
La icoane m-am închinat,
Prin casă işăm
Şî pi drum mergem;
Pi drum cum mergem,
Mă-ntâlnem
Cu trii feti,
Cu trii surori,
Cu trii însurati,
Cu trii mături,
Cu trii cuţâti!
Şî eli pi drum cum mergeu,
Cu Maica Domnului sî-ntâlneu,
Maica Domnului li zâcé:
– Undi mereţi voi,
Trei feti,
Trei surori,
Trei însurati,
Cu trii mături,
Cu trii cuţâti,
Cu trii ştergari?
– Merem la Ion,
C-am auzât
C-o făcut albaţî pi ochi!
Cu cuţâtu sî i-o rădem,
Cu mătura sî i-o măturăm,
Cu ştergaru sî i-o ştergem,
Sî rămâi curat
Şî luminat,
Ca di la Maica Domnului lasat
Şî ca Sfânta zî di astâzi!
De se face albaţă,
Să rămâie ca un cir de mac,
În patru despicat,
Peste mare aruncat!
Să rămâie mai curat
Şi luminat,
Ca di la Maica Domnului
Şî di la Dumnezău lasat!

Liteni – Moara, Suceava. Caiet de teren
Inf. Saveta V. Şuleap, 78
Culeg. S.C. (1973)

24

Sî luarî noauî fetiţî,
Cu noauî nevestiţî,
Cu noauî cuţâtaşî,
Cu noauî măturaşî.
Nincotind ca curvile,
Nichezând ca iepile,
Nimi-n lumi nu li vedi,
Nimi-n lumi nu le-audi,
Numa Maica Domnului;
Cergî alb-o-ntins,
Calea le-o cuprins:
– Uni vă duceţ voi,
Noauî fetiţî,
Cu noauî nevestiţî,
Cu noauî cuţâtaşî,
Cu noauî măturaşî?
– Bodaprosti, Maicî Sfântî,
Cî ni-ntrebi,
Cî noi ni ducem
La Mariţa,
Albaţa di pi ochi s-o luăm!
Albaţa din strâgari,
Albaţa din pocitura cei mari,
Cu cuţâtili s-o rânim,
Cu mătur'li s-o maturăm,
În carari s-o ţâpăm.
Acolo sî pcheie,
Sî răscheie,
Ca roua di soare,
Ca stupchitu sub chicioari!

Şcheia – Suceava. Mg.92, I,7
Inf. Margarita A. Papuc, 86
Culeg. L.C. (1972)

25

Mă sculam duminică dimineaţă,
Mă ducem pi uliţă,

Pi cărare
Şî pi drumul cel mare,
Nimică nu vedem
Şî nimică n-auzem,
Mă-ntâlnem cu trii surori
Ale soarelui.
– Unde mergeţi voi,
Trii surori ale soarelui?
– Mergem la casa lui Dumnezău,
Cu trii grebli s-o greblăm,
Cu trii mături s-o măturăm.
– Nu mergeţi la casa lui Dumnezeu,
Veniţi la Ion,
Cu trii grebli greblaţi-l,
Cu trii mături măturaţi-l,
Albaţa di pi ochi luaţi-i.
El sî rămâie curat,
Ca Dumnezeu ce l-o dat,
Ca mama ce l-o făcut,
Ca Sfântul soare în sanin,
Amin!

Vicovu de Jos – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

26

Plecat-am pi cali,
Pi cărari,
Într-o luni dimineaţî,
Şî mă-ntâlnii
Cu nouî feti mari:
Îmbrăcati-n alb,
Îmbroboditi-n alb,
Pestelciti-n alb,
Ciorăchiti-n alb,
Păpuşi albi
Cu nouî ştergari,
Cu nouî mături,
Cu nouî cuţite.
– Undi vă duciţi voi,
Feti mari:
Îmbrăcati-n alb,
Îmbroboditi-n alb,
Pestelciti-n alb,
Ciorăchiti-n alb,
Păpuşi albi
Cu nouî ştergari,
Cu nouî mături,
Cu nouî cuţite?
– Ni ducim la mânăstiri,
Sî dispăinjenim mânăstirea;
Cu ştergaru sî ştergim,
Cu mătura sî măturăm,
Cu cuţâtu sî radim.
– Nu vă duciţi la mânăstiri,
Cu ştergaru,
Cu mătura,
Cu cuţitu,
Duciţî-vă la Ion
Şi-i radiţ albeaţa:
Din vederile ochilor,
Din crierii capului,
Din sfârcu nasului,
Din faţa obrazului,
Din gingiile dinţilor.
Cu cuţitu radiţ,
Cu mătura măturaţ,
Cu ştergaru ştergiţ,
Ion sî rămâi curat,
Luminat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca argintu luminat.

Odaia Bursucani – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

27

O plecat nouă fete de popă, curate,
Cu nouă mături,
Cu nouă greble,
Cu nouă târnuri,
Cu nouă lopeţi,
O plecat la fântâna de codru,
S-o rânească de paie,
De gunoaie
Şi de tina cea mai mare.
Nimeni nu le-o văzut,
Nimeni nu le-o auzit,
Nimeni nu le-o-ntrebat,
Numai Maica Domnului
Le-o văzut
Şi le-o-ntrebat:

– Unde vă duceţi voi,
Nouă fete de popă, curate,
Cu nouă mături,
Cu nouă greble,
Cu nouă târnuri,
Cu nouă lopeţi?
– Ne ducem la fântâna de codru,
S-o rânim de paie,
De gunoaie
Şi de tina cea mai mare.
– Nu vă duceţi voi
La fântâna de codru,
Ci vă duceţi
La ochiul lui Nicolae,
Să-i săpaţi albeaţa de pe ochi;
Cu sapa s-o săpaţi,
Cu târnu s-o târnuiţi,
Cu grebla s-o greblaţi,
Cu mătura s-o măturaţi,
Cu lopata s-o râniţi,
Peste Marea Neagră
S-o azvârliţi!
Acolo să cheie,
Să răscheie,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare,
Nicolae să rămâie curat
Şi luminat,
Ca aurul de curat,
Ca argintul strecurat,
Dă-i, Doamne, leac.

Zorleni – Vaslui
Anexă-chestioanar (1971)

28

M-am sculat vineri dimineaţă,
Pe Vasile l-am întrebat,
Cu casânca l-am măsurat,
Albeaţa din crierii capului
I-am luat:
Albeaţă cu pocitură,
Albeaţă cu diochi,
Albeaţă din vânturi mari,
Albeaţă din răsărit,
Albeaţă din apus,
Albeaţă din miazăzi,
Albeaţă din miazănoapte,
Albeaţă de 99 de neamuri.
Cu gura l-am descântat,
La Dumnezeu Sfântul
M-am rugat,
Să-i ieie albeaţa
Din pocitură,
Din întâlnitură,
Şi ceasurile cele rele.
Dumnezeu Sfântul
Şi Maica Domnului
Le-o adunat,
În balta cu apă le-o lăsat,
Râul l-a adunat
Şi-a rămas Vasile luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca Maica Domnului din cer
Ce l-o lăsat.

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

29

M-am sculat luni dimineaţă
Ş-am plecat pi cali,
Pi cărari,
M-am întâlnit cu trei fete mari
Cu trei viţe de vie în mână;
Din viţă au fluşturat,
Peste ochi m-au pălit,
Albeaţă am făcut.
M-am suit în dealu mari,
Trei cu trei lopeţi,
Trei cu trei mături,
Trei cu trei ştergari.
Cu lopeţile au rânit-o,
Cu măturile au măturat-o,
Cu ştergarili au şters-o.
Şi Ion sî rămâie curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-a făcut,
Ca Dumnezeu ce l-a lăsat.

Vidra – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De amorțeala capului

30

S-o sculat (cutare),
Marți dimineața, gras și frumos,
Bun sănătos,
Și-o plecat pe cale,
Pe cărare,
Pe drumul cel mare.
Când la jumătate de cale
S-o-ntâlnit cu sanca
Și săncoiul,
Cu cataroaia
Și cataroiul,
Cu leoaica
Și leoiu,
Cu spăimoaia
Și spăimoiu,
Cu strânsoaia
Și strânsoiu,
Cu fricoaia
Și fricoiu,
Cu întunecata
Și întunecatu,
Cu turbata
Și turbatu,
De cap l-o luat,
În sus l-o râdicat,
În pământ l-o trântit
Ș-o ramas bolnav și suferit.
Nimeni n-o auzit,
Nimeni n-o văzut,
Numai Sfânta Maria,
Maica bunului Dumnezeu,
Din porțile raiului,
Din porțile cerului,
Pe scări de argint s-o scoborât
Și la (cutare) o venit
Și l-o-ntrebat:
– Ce plângi, (cutare),
Ce te văicărezi?
– Cum n-oi plânge,
Sfântă Maria,
Maica bunului Dumnezeu,
Că simt dureri mari.
M-am sculat marți dimineață,
Gras și frumos,
Bun sănătos,
Ș-am plecat pe cale,
Pe cărare,
Pe drumul cel mare,
Când la jumătate de cale
M-o-ntâlnit sanca
Și săncoiul,
Cataroaia și cataroiul,
Leoaica și leoiu,
Spăimoaia și spăimoiu,
Strânsoaia și strânsoiu,
Fricoaia și fricoiu,
Întunecata și întunecatu,
Turbata și turbatu,
De cap m-o luat,
În sus m-o râdicat,
În pământ m-o trântit
Ș-am ramas bolnav suferit.
– Nu plânge, (cutare),
Nu te văicăra,
La descântătoare ăi alerga,
Cu pai de mătură de argint
Te-a descânta,
Că argintu, dac-ăi lua,
Ăi rămâne curat
Și luminat,
Ca argintul de curat,
Ca Maica Domnului
Ce te-o lăsat,
Ca mă-ta care te-o făcut.

Rusca – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

De baghiță

31

„Îi da baligî di vraghie di pi fântânî (9 băliguțî)". I se mai da „baligî di pi cătinî", amestecată cu puțin albastru „di sâneală". Îi punea pe burtă o strachină, cu gura în jos, și-l descânta de trei ori, dimineața, la amiază și seara:

Baghițî căcăcioasî,
Baghițî di foame,
Baghițî di sete,
Baghițî di 99 di feluri!

Sâmbăta punea socotele la cuptor – „pun două mănunchieșî di paie în cuptior, îl pun înfășăt pi lopata di la cuptior" – și-l descânta:

Socoti di spaimî,
Socoti din mâncari,
Socoti di la Ileana,
Nu cânta ca cucoșii,
Nu rage ca buhaii,
Nu zghiera ca oile;
Așazî-ti la locu tău,
Cî Maica Domnului,
Din poarta cerului,
Cu mătura te-o mătura,
Cu grebla te-o grebla,
Cu furca te-o arunca.
– Ci ti vaicări,
Ci plângi?
– M-am pornit pe cale,
Pe cărare,
Grasă, frumoasă,
Șî m-am tâlnit cu socotili.
– Taci, Ileanî, nu mai plângi,
Nu ti mai vaicara.

În trei zile de luni dimineața, „înainti di răsăritu soarelui, nici sî nu-l vadî cucu, scoți copchilu șî-l pui lângî apî și spui:

Hai la apî, carni slabî!
Eu ti lăs di slab
Și di urât,
Cini te-a râdica,
Sî ti râdici di gras
Și di frumos.
Sî dormi ca mielu,
Sî ti-ngraș ca purcelu;
Hai acasî, carni grasî!

Costești – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

32

Știi ci-i baghița asta? Ai copil di țâțî, mititel. Șî fimeia, mama copilulu, obosâtî, năcăjâtî, s-o dus pi la câmp, s-o dus cini ști pi uni, șî nu i-o dat copilulu piept di dimineațî sau poati șî pânî-n sarî; șî când o vinit, o pus copilu la piept, țâța ceea stoarsî, nu bunî, aprinsî, năcăjâtî, ș-o dat copilulu ș-o supt. Copilu o supt lacum, flămând, șî imidiat s-o strâcat la bârtî. Șî dacî s-o strâcat, copilu-ncepi sî fomitezî, începi sî... diarii, șî-ncepi sî râgâi, șî râgâi, șî nu sî mai țâni mâncarea diloc într-însu, diloc, ce-o supt, nimic, nimicuțî nu sî țâni-ntr-însu, ș-așa trii-patru dzâli șî, sî iartaț, puturos, așa. Șî dacî vez așa, șî la doctur dac-o mers, aici în sat, la doctur, crez cî aș îi dă pişti leac, aș, cî-i baghițî?

Ș-aceea, baghița ceea, sî spune-așa... C-aceea o ie copchilu pin răcealî șî pin ostinealî șî pin spaimî șî pin mâncari o ie.

Ș-apui iei o ulcicuțî. Baba ave o ulcicuțî, mâțâțâcuțî, șî cum avé? Sî nu cie coada la ulcicuțî, tortița, sî nu ciie lichitî, știi, di gurî; sî ciie mai la vali-așa o lecuțî, sî nu cie lichitî di gurî. Șî pune acolo-ntr-însa așa: puțânî apî, șî pune puțânî cenușî, șî un bulgaraș di humî, șî trii ciruțî – cum sî spuni pi țărănești – di crupi, șî pune o bucățâcî di cremini ș-o bucățâcî di marmurî. Parc-atâta. Șî li pune la foc, pişti apî, șî începé a cerbi ieli la foc. Șî luai șăpti linguri, ș-on cuțât, ș-on fus șî s-o făcut noauî bucăț, așa. Șî luai o străchinuțî șî răsturnai ulcicuța ceea pi burtî la copil (punei așa ceava, știi, sî nu-l frigî), răsturnai pi bârtî șî îl discântai cu fusâli celea, șî cu cuțâtu, șî cu lingur'li; ulcica răsturnatî cu gura-n gios în castronu ceala. Șî di la capu copilulu șî tot spunei:

Baghiț sângioasî,
Baghiț puturoasî,
Baghițî râgâlicioasî,
Baghițî... (mai altufeli, cari strâcî la burtî)

Pin spaimî,
Pin mâncari,
Pin răcealî,
Pin ostinealî,
Nu-l spărgeţ pi... (cum îl cheama
pi copilu ceala)
Nu-l strângeţ,
Nu-l giunghieţ,
Nu-l săgetaţ,
Cî eu cu cuţâtu li-oi tăie
Şî cu fusu li-oi sfărâi,
Şî cu lingura li-oi sorghi,
Şî la buric li-oi hodini,
Cu cremini li-oi încremeni
Şî la buric li-oi hodini,
Cu marmurî li-oi mărmurări
Şî la buric li-oi hodini
Cu crupi li-oi crupăi
Şî la buric li-oi hodini,
Cu cenuşî li-oi cenuşî
Şî la buric li-oi hodini,
Cu humî li-oi humăi,
Şî la buric li-oi hodini!

Şî faci aşa şî zâci di trii ori. Şî faci cu ulcicuţa ceea la buricu copchilulu, aşa, faci mţţţ... şî de-acole ai luat, ai pus deoparti, ştii, ş-ai luat ulcicuţa, ş-apu-ai luat cu ligura, ai luat şî zâci:

Pin spaimî,
Pin mâncari...

Şî tot iei cu lingura şî to' din lingurî-n-lingurî, tot pui în ceea lingurî, în ceea lingurî, pân' ci-ai agiuns ultima. Aşa. Ş-apu, cu fusu, zâci:

Cu fusu v-oi sfărâi
Şî la buric v-oi hodini,
Cu cuţâtu v-oi tăie
Şî la buric v-oi hodini ...

Zâci aşa. Şî cân o agiuns la ultima linguriţî, ungi copchilu în vârvu capulu şî la buric şî zâci aşa:

La buric v-oi hodini!

Gata. Şî-i dai trii ciruţî şî lui, copchilulu. Şî-aşa faci di trii ori. Şî dacî-s baghiţî, ca cu mâna i-o luat! Uiti, ca cu mâna i-o luat, ca cu mâna i-o luat! Da dacî-i zântirii sau mai ştiu ci, nu-i treci, nu-i treci. Chiar eu unu, uiti, fapt concret, uiti, Ghiţî Dorofti, aiesta nu-i mort, ari-o fatî... o vinit cu dânsa moartî la mini, moart-o vinit, cu lumânărili-n oghelaş o vinit... ş-o dus copchilu sănătos acasî.

Ibăneşti – Botoşani. Mg.43, II,33
Inf. Ileana C. Cojocaru, 64
Culeg. I.H.C. şi L.B. (1971)

33

O plecat, cutari,
Frumos, curat,
Pi cali, pi cărari,
Pi drumu cel mari,
La mijloc di cali
I-o işât baghiţa-n cali.
Baghiţî câneascî,
Baghiţî armineascî,
Baghiţî doghitoceascî,
Baghiţî di 99 di feluri!
Ieş, baghiţî, di la cutari,
Din oasî,
Dintri oasî,
Din inimî,
Di sub inimî,
Cî eu cu limba te-oi discânta,
Cu mătura te-oi mătura,
Pisti Marea Neagrî te-oi arunca,
Undi voinic pi cal negru
Nu-ncalicî,
Copchil negru, di ţâţî,
Nu plângi;
Cutari sî rămâie curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lăsat.

Copchilu sî puni pi sac şî lunea dimineaţa sî discântî di noauî ori:

Afarî, carni-mbăghiţatî,
Afarî, carni-mbolatî,
Afarî, carni-mpuţâtî
Şî râncedî!
Cu ou, cu 9 chetri
Şî cu 9 peni te-oi descânta,
Cu unturî di porc te-oi freca,
Da tu sî ti umfli ca sacu,
Sî ti-ngraşi ca porcu,
Alb ca brânza,
Uşor ca pana,
Carnea sî doscheascî ca pânea,
Nant ca cânipa!
Cutari sî rămâie curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezeu ci l-o lăsat,
Numili Domnului
Hie lăudat!

Pupezeni – Galaţi
Anexă-chestionar (1971)

34

Baghiţî de mâncare
Baghiţî de răceală,
Baghiţî de fierbinţeală,
Cu gura te-oi descânta,
Cu mâna te-oi lua,
Să rămână (cutare) curat
Şi luminat,
Ca soarele înseninat,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare.
Cum se potoale vântul
Şi pământul,
Aşa să se potoale durerile
De la stomac,
Din inimă,
De sub inimă,
Din limbă,
De sub limbă,
Din toate oasele!

Se spune de 9 ori în 9 zile şi se unge cu spălătură de blide pe burtă.

Scobinţi – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

35

De baghiţă câcăcioasă,
De baghiţă mâncăcioasă,
Din baghiţă de deochi,
Baghiţă prin rahnă,
Baghiţă de strigare,
Baghiţă de 99 de neamuri,
Baghiţă de 99 de feluri;
Să chieie
Şi să răschieie,
Din inimă,
De sub inimă,
Din rărunchi,
De sub rărunchi,
Din creştetul capului
Şi sfârcul nasului,
Să rămâie Costache curat
Şi luminat,
Ca maică-sa ce l-o făcut,
Ca Dumnezeu ce l-o zidit!
De la mine descântecul
Şi de la Dumnezeu leacul.

Se descântă de 9 ori, în zilele de luni, miercuri şi vineri. Se foloseşte piatră din lut galben, 9 bucăţi, mălai mânânţăl, cenuşă şi apă. Astea se pun la fiert cu 7 linguri părăsite, 1 fus şi 1 cuţit. Se mestecă în fiertură, spunând cuvintele din descântec.

Dumbrăveni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

De beşică

36

Amin, Amin,
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău!
Purceseră Ghiorghi
Pi cale,
Pi carare,
Gras şî frumos,
Bun sănătos;
Cân la mijloc di cale,
Întâlnitu-l-o

În pădurea neagrî
O vacî neagrî;
O tăierî
Ş-o făcurî bucati buni
Şî chemără:
Toţi negeii,
Toţi funigeii,
Toati bubili,
Toati zgâlcili,
Toati rălili,
Numa buba cei ră
N-o chemat-o,
Nici în samî n-o bagat-o,
Ş-aşa s-o iscat,
S-o posoncit
La (cutari),
La Ghiorghi,
La mânî, la gurî.
Nime n-o văzut,
Nimea n-o auzât,
Numa Maria,
Sântămăria,
Din porţâli cerulu o văzut,
În scări de argint s-o scoborât,
În scaun di aur s-o pus
Şî din gurî o-ntreabat:
– Nu ti olecăi, Ghiorghi,
Nu ti nişala,
La Mitriţ-ăi alerga,
Cu fum di petic-a afuma-o,
Cu gura a discânta-o,
Cu mâna dreapt-a lua-o,
Pisti nouâzăşânouî di mări negri
A arunca-o.
Uni cucoş negru n-a cânta,
Câni negru n-a latra,
Buhai negru n-a mugi,
Fatî cosâţî n-a-mpleti.
Acolo sî chieie,
Sî răschieie,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari;
Sî rămâi Ghiorghi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maica ci l-o făcut,
Ca 'mnezău Sfântu ci l-o născut.

Gura Crăieşti – Bacău. Mg.241, I,14
Inf. Dumitru A. Genez, 78
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

37

Beşâcî nijâtî,
Beşâcî orbălţâtî,
Beşâcî-nponoratî,
Beşâcî-mbujoratî,
Sî ti duci
Undi-s şăpti fraţ
Într-o cămeşî-mbracaţ;
Ii te-or aceava
Ii te-or adorni
(aceal' cari-l discânţ)
Nu ti poati aceava,
Nu ti poati-adorni,
Dumnezău sî-i deie leac.

Vlădeni – Botoşani. Mg.307, I, 22
Inf. Margareta Gh. Hriţcu, 80
Culeg. I.H.C. (1978)

38

S-o sculat Maica Domnului
Într-o vineri dimineaţa
Ş-o trimes o iapî albî
Ş-o chemat tăti boalili,
Tăti bubili,
Tăti junghiur'li,
Tăti săgeţâli,
Tăti răutăţâli,
Pi beşâca cei ră
N-o chemat-o.
Şî ie s-o suparat
Ca on fir di mac
În patru-o crapat.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca di Maica Precista lasatî,
Ca di Dumnezău Sfântu născutî,
Ca di mă-sa sî cii făcutî.

Topile – Iaşi. Mg.178, I,2
Inf. Alexandrina T. Gavrilă, 54
Culeg. L.B. (1974)

39

Beşâcî beşâcatî,
Neagrî,
Roşâie,
Albastrî
Şî-nfocatî,
Tu ti-i îmfla
Şî eu ti-oi discânta,
Pân' ci-i saca,
Cu tăti vinili,
Cu tăti rădăcinili.
Beşâcî roşâie,
Beşâcî neagrî,
Beşâcî galbânî,
Beşâcî porceascî,
Beşâcî ungureascî,
Beşâcî ţâgănească,
Beşâcî di nouâzăşânouî di chipuri,
Beşâcî di nouâzăşânouî di feluri,
Beşâcî di nouâzăşânouî di-nchipuituri,
Ieş, beşâcî, di uni eşti;
Ieş din mintea capului,
Din auzu urechilor,
Ieş din viderili ochilor,
Ieş din dinţ,
Din măsăli,
C-o facut Sfânta Maria masî
Şî cumatrie mari,
Ş-o luat toporu negru,
Ponegru,
Şî s-o dus în pădurea neagrî,
Poneagrî,
Ş-o tăiet lemni negri,
Ponegri,
Ş-o făcut scauni negri,
Ponegri,
Ş-o făcut mesî negri,
Ponegri,
Ş-o făcut bouturî neagrî,
Poneagrî,
Ş-o tcemat pi tăti bubuţâli,
Pi tăti zgribuţâli,
Da pi beşâca cei ră
N-o tceamat-o,
C-o uitat-o.
Beşâca cei ră,
Di ciudî şî di alean,
O işât di la ciolan,
În patruzăşăopt di bucăţ
S-o dişchicat,
În vânt şî-n Marea Neagrî
S-o aruncat,
Şî la Ion, la gurî,
N-o ramas cât on cir di mac.
O ramas curat
Şî luminat
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat;
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului
Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384. I,11
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

40

Beşâcî albî,
Cu floarea albî,
Beşâcî roşî,
Cu floarea roşî,
Beşâcî neagrî,
Cu floarea neagrî,
Beşâcî stânjânie,
Cu floarea stânjânie,
Beşâcî galbânî,
Cu floarea galbânî,
Beşâcî albastrî,
Cu floarea albastrî,
Beşâcî di cari feli a ci:
Ieş din crii capului,
Ieş din faţa obrazului,
Din ochi,
Din dinţ,
Din măsăli,
Din ochi,
Din sprânceni,
Din tăti-nchiiturili
Lui Vasâli, Gheorghi,
Cum îl cheamî,
El sî rămâi curat,

Ca argintu strecurat,
Ca mama ci l-o făcut,
Ca popa ci l-o botizat,
Di la mini discânticu,
Di la Dumnezău
Şî di la Maica Domnului
Leacu.
Ptiuuu,
Acu sî chiei!

Poiana – Brusturi-Drăgăneşti, Neamţ. Mg.192, I,12
Inf. Maria Gh. Chiţu, 54
Culeg. L.C. (1975)

41

Beşâcî albî,
Beşâcî neagrî,
Beşâcî stânjânii,
Beşâcî portocalii,
Beşâcî narangii,
Beşâcî di noauâzăşânoauî di feluri!
Maica Domnulu
Praznic mari-o făcut,
Tăti beşâcili le-o cheamat,
Beşâca cutăruia,
(cum îl cheamî pe-aceala)
N-o cheamat-o.
Da o vinit şî ie
Pânî-n pragu uşî;
Din vârv s-o uscat,
Din rădăcin-o sacat,
Sî nu rămâi di leac,
Cât on cir di mac,
În patru dischicat.
Sî chiei,
Sî răschiei,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Cutari *(cum îl cheamî)*
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca maica ci l-o făcut
Şî ca Maica Domnulu
Ci l-o lasat.

Vad – Neamţ. Mg.115, II,21
Inf. Maria Ciobanu, 81
Culeg. L.B. (1972)

42

Beşâcî roşî,
Beşâcî verdi,
Beşâcî grie,
Beşâcî narangiè,
Beşâcî pin foami,
Beşâcî pin săti,
Beşâcî pin niarari,
Beşâcî pân diochiu ceal mari.
O făcut Maica Domnului măsuţî
Ş-o cheamat tăti beşâcuţâli,
Eu cu mătura le-am măturat,
Cu suflitu le-am suflat,
În Marea Neagrî le-am dat;
Sî rămâi ca on cir di mac
În patru dischicat!
– Ieş, beşâcî, di la Grigori:
Din inimî,
Di su' inimî,
Din rărunchi,
Di su' rărunchi,
Din tidva capului,
Din faţa obrazului,
Din tăti-nchiiturili,
Din tăti mădulărili !
Discânticu-i di la mini
Şî leacu-i di la Dumnezău.

Dolheştii Mari – Suceava. Mg.179, I,5
Inf. Catinca N. Pavel, 73
Culeg. I.H.C. (1974)

43

Puné o peticî di la Paşti, cu cari ştergi oauli, o cârpî, şî-nvalé aculo busâioc, boanci, fainî di popşoi şî lânî. Şî-nvalé cu cârpa ceea roatî, ş-aprindé în foc şî da uni iara umflatura şî zâcé aşa:

Beşâcî verdi,
Beşâc-albastrî,
Beşâcî roşî,
Beşâcî galbânî,
Beşâcî ghivizâie,
Beşâcî alamâie,
Beşâcî neagrî,
Beşâcî albî,

Beşâcî dî noauâzăşânoauî di feluri
Ieş di la Maria:
Din barbî,
Di su' barbî,
Din dinţ,
Di su' dinţ,
Din maseli,
Di su' maseli,
Di falcî,
Di su' falcî,
Din urechi,
Di su' urechi;
Ieş din tăti ciolanelili,
Din tăti-nchiiturelili,
Ieş şî ti du
În Marea Neagrî,
Uni cucoş negru nu cântî
Şî vacî neagrî nu ragi,
Şî-aculo sî-ncremeneşti
Şî-aculo sî muştineşti,
Pi Maria s-o laş curatî
Şî luminatî,
Ca di la Dumnazău Sfântu datî,
Ca soarili în sanin
Tpfoa, sî fie-amin!
Avé badea Vasâli o vacî grasî
Ş-o taiet-o, ş-o facut masî,
Ş-o cheamat tăti boalili
Şî tăti bubili,
Şî tăti beteşugur'li,
Da pi beşâcî n-o cheamat-o;
Ie s-o mâniet
Şî s-o bobotit,
Şî vra sî coacî
Şî sî spargî.
Niş nu coacî,
Niş nu spargî,
Niş sî nu sa facî,
Ducî-sî-n Marea Neagrî,
Uni cucoş negru nu cântî
Şî vacî neagrî nu ragi,
Ş-aculo sî-ncrimineascî,
Ş-aculo sî muştineascî,
Maria sî ramâi curatî,
Luminatî,
Ca di la Dumnazău Sfântu datî,
Ca soarili în sanin,
Tpfoa, sî fie-amin!
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Dumnazău
Şî di la Maica Domnului.
(„Discânticu di un copil mic furat di la on bătrân îi di leac")

Frătăuţii Noi – Suceava. Mg.51, I,17
Inf. Victoria I. Coroamă, 62
Culeg. L.C. (1971)

44

Să zâci di trii ori în zî di post. Sî ie o peticuţî şî baliguţî di la Zâua Crucii şî boanci în formî di cruci, şî sî ardi oleacî şî s-afumî buba şî la urmî pui pi ie şî scrum.

Beşâcî neagrî,
Beşâcî roşî,
Beşâcî verdi,
Beşâc-albastrî,
Beşâcî stânjânii,
Beşâcî narangii,
Beşâcî di noauâzăşânoauî di feluri!
Ieş din creştitu capului,
Din vârfu nasului,
Din umăru obrazului,
Din luminili ochilor,
Din inima dinţâlor,
Din limbî,
Di su' limbî,
Din mânuri,
Din încheieturi,
Din chept,
Din chicioari,
Din tăti mădulărelili;
Şî ti du
Uni cucoş nu cântî
Şî om nu locuieşti,
Cî eu discânt frumos,
Cu puterea lui Hristos!
Şî la urmî spuni:
– Buna amneazî!
Cum nu-i amu amneazî,
Aşa sî n-agiungi

Pânî la amiazî!

Liteni – Moara, Suceava. Caiet de teren
Inf. Domnica Gh. Pascaru, 61
Culeg. S.C. (1973)

45

Din răcealî, din spaimî, din mâncari. Îl discânt cu... am busuioc, boanci, fac on şomultoc ş-aprind în foc... peticuţî din curat, punèm şî di la bisăricî... cu baligî di la Zâua Crucii... o punèm în cornu grajdiului, pi talpa grajdiului.

Beşâcî di lunia,
Beşâcî di marţa,
Beşâcî di niercurea,
Beşâcî di gioia,
Beşâcî di vinerea,
Beşâcî di sâmbâta,
Di duminicî,
Beşâcî din răcealî,
Beşâcî din diochi,
Beşâcî din spaimî,
Beşâcî din mâncari,
Beşâcî din obosalî,
Beşâcî din vrăj,
Beşâcî roşî,
Beşâcî galbânî,
Beşâcî verdi,
Beşâcî albastrî,
Beşâcî neagrî,
Ca un cir di mac,
În mari aruncat,
Din vad în vad,
Sî rămâi Ghiorghi, Vasâli, luminat,
Ca la Maica Domnului lasat.
Asta-i!

Mihoveni – Suceava. Mg.140, II,15
Inf. Paraschiva I. Hriţuc, 78
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1973)

46

Făcut-o Maica Domnului
O masî mari,
Ş-o chemat toati bubuşoarili,
Toati zgâriiturili,
Toati-nţăpăturili:
Bubî albî,
Bubî neagrî,
Bubî roşî,
Bubî armăneascî,
Bubî inglezascî,
Bubî franţuzascî,
Bubî româneascî,
Bubî bulgărească,
Bubî rusascî,
Bubî turceascî,
Bubî di nouâzăşânoauî di feluri!
Pi toati le-o chemat
Şî-n samî le-o bagat,
Numa pi beşâca cei ră,
Di la... cutari,
N-o chemat-o.
Şî tari s-o supărat,
În cenuşî s-o aruncat,
Rădăcina i-o sacat.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, II,28
Inf. Măndiţa Macarie, 73
Culeg. L.C. (1974)

47

Bubî ră,
Beşâcî ră,
Nu ti cucuţa,
Nu ti pupăza,
Nu sta cu tilinghili
Şî-ţi întindi-arichili,
Cî eu cu fum di peticî te-oi afuma,
Tu din rădăcin-ăi saca,
Te-i înnegri,
Te-i posoci,
Giunghiur'li s-or domoli,
Arşâţa s-a potoli,
Nu te-a mai duré,
Nu te-a mai giunghie.

Sălceni – Vaslui. Mg.597, I,9
Inf. Balaşa I. Sandu, 86
Culeg. L.B. (1985)

De boală câinească

48

Copchiii suferî. Sî gârbovesc, sî chircesc, sî-nflocoşazî. Sî discântî duminicî dimineaţî, trii duminici la rând. Cea cari discântî mergi mutî la fântânî. Mergi la fântânî calari pi corciovî, cu caldarea după apî, sî iei apî ni-nceputî. Discântî acasî, la clampa uşii, cu corciova:

Sfinti Sohoti,
Sfinti Sosoi,
S-o dus cu copchilu
Şî l-o-ntâlnit pi drum,
I l-o smâncit din braţî,
I l-o luat,
I l-o trântit,
L-o năcăjit;
Şî Sfântu Sosoi,
Când o auzât,
O apărut
Şî i l-o luat
Şî i l-o apărat,
Cu apî l-o spălat,
Cu corciova l-o apărat
Şî asupra lui o suflat
Pintr-on mosor di socru.
Boalî câneascî,
Boalî mâţascî,
Boalî moniţascî,
Boalî flocoasî!
O plecat, duminicî dimineaţî,
Mama cu pruncu-n braţî,
Ş-o-ntâlnit-o:
Boala câneascî,
Boala mâţascî,
Boala moniţascî,
Boala flocoasî,
Şî i-o smâncit copchilu
Şî l-o tăvălit,
L-o chinuit,
L-o năcăjit!
Atunci Sfântu Sisoie,
Auzând şî vâzând,
Făcându-i-sî nilî,
L-o luat,
L-o spălat,
L-o limpezit
Şi mamii i l-o dăruit.
Duminicî dimineaţî
Cu apî l-o spălat,
Cu corciova l-o apărat
Şî asupra lui o suflat,
Pin mosor di socru o suflat.

În timp ci discântî, suflî di trii ori pin mosor, cu apî, asupra copchilului, care-i cu chelea goalî. Pi urmî îl dă mamii.

Pădureni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

De brâncă

49

Brâncă verde,
Brâncă albastră
Nu te face,
Nu te coace
Şi-napoi te-ntoarce,
De la cap,
De la sprâncene,
De la gât,
Să se coboare,
Ca spuma de mare
Şi roua de soare.

Se descântă în apă, se fierbe cu o buruiană numită brâncă şi i se dă să beie.

Ibăneşti – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

50

Brâncă albă,
Brâncă neagră,
Brâncă moldovenească,
Brâncă românească,
Tu te duci în baltă,
Unde cucoş nu cântă,
Unde copil nu se botează,
Acolo să mâi,

Acolo să răsmâi,
Înapoi să nu mai vii,
Amin!

Grivița – Galați
Anexă-chestionar (1971)

51

Snopi roșii am adus,
Caii roșii,
Căruța roșie,
Pe aria roșie i-am pus,
Cu furci roșii i-am întors,
Oamenii roșii,
Femeile roșii,
Stoguri roșii,
Vraful roșu,
Brânca de la (cutare)
A secat!

Tudor Vladimirescu – Galați
Anexă-chestionar (1971)

52

A plecat (cutare)
Pe cale, pe cărare,
Când a fost la mijloc de cale
A întâlnit 99 de feluri de brâncă:
Brâncă albă,
Brâncă neagră,
Brâncă roșie,
Brâncă din vânt,
Brâncă din pământ,
Brâncă din răceală,
Brâncă din fierbințală,
Brâncă din râs,
Brâncă din plâns,
Brâncă din frică,
Brâncă din groază,
Brâncă din spaimă,
Brâncă din inimă rea,
Brâncă din osteneală,
Brâncă de 99 de neamuri!
Să ieși de la (cutare):
Din sfârcul nasului,
Din fața obrazului,
Din auzul urechilor,
Din vederile ochilor,
Că eu cu canură de in
Pe (cutare) l-oi pârli
Și (cutare) cu rachiu s-a unge,
Brânca de la (cutare) s-a duce
Într-o salcie găunoasă;
Acolo să trăiască,
Să văcuiască,
Să rămâiè (cutare) curat,
Luminat,
Ca Maica Precista din cer
Ci l-o lasat,
Ca argintul strecurat.

Se descântă în rachiu, cu cuțit de găsit. Se fac 9 gheme de canură de in, se descântă și se pune o cârpă pe fața bolnavului și se pârlesc ghemele pe fața bolnavului. Se unge cu rachiu descântat.

Bolotești – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

53

De brâncă auzii,
Toporu-n mână luai,
La pădure plecai,
Coajă de tei belii,
Acasă venii
În foc o aprinsei,
În rachiu o stinsei,
Ca să iasă brânca
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din auzul urechilor,
Din vinele gâtului;
Să rămâie (cutare) curat,
Luminat,
Ca argintul cel curat.

Se descântă stingându-se în rachiu bețe aprinse de tei sfințit la Duminica Mare. Rachiul i se dă bolnavului să-l bea.

Pădureni – Mărășești, Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De broască

54

O făcut vornicu din Cordun
Nuntă și masă mare
Ș-o chemat
Tăte felurile de bube rele,
Până la 99 de feluri!
Le-o cinstit,
Le-o ospătat
Și lăutarii le-o cântat.
O mai făcut, iară, alt hram,
Cu străchinuță,
Cu ulcicuță,
Cu plăcincioare,
Șî le-o pus la masă iară.
Dar pe broasca de la Costachi
Amu n-o chemat-o.
Broasca, când o auzât,
Așa de tare s-o supărat,
Că sămânța s-o uscat,
Rădăcina i-o sacat;
N-o ramas
Nici cât un cir di mac,
În patru dispicat,
În Marea Neagră aruncat!

Se descântă de nouă ori și se folosește o lingură părăsită. Descântecul îl spune un copil, cel din urmă născut, care în încheiere zice:

Cum n-o mai făcut mama me,
Nici un copchil,
Șî n-o mai tras nici o durere,
Așa să rămâie Costache curat
Și luminat.

Dumbrăveni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

De bubă neagră

55

S-a luat omul negru,
Ponegru,
De la casa neagră,
Poneagră,
Și s-a dus la pădurea neagră,
Poneagră,
Cu topor negru,
Ponegru,
Și-a tăiat lemn negru,
Ponegru,
Și-a făcut plug negru,
Ponegru,
Cu grindeie negre,
Ponegre,
Cu coarne negre,
Ponegre,
Cu corman negru,
Ponegru,
Cu plaz negru,
Ponegru,
Cu bârsă neagră,
Poneagră,
Cu custură neagră,
Poneagră,
Cu fiere negre,
Ponegre,
Cu foitău negru,
Ponegru,
Cu cucoș negru,
Ponegru,
Cu potâng negru,
Ponegru,
Cu cobâlă neagră,
Poneagră,
Cu otic negru,
Ponegru,
Cu cotiugă neagră,
Poneagră,
Cu osie neagră,
Poneagră,
Cu rotițe negre,
Ponegre,
Cu spițe negre,
Ponegre,
Cu cârceie negre,
Ponegre,
Cu tânja neagră,

Poneagră,
Cu giugu negru,
Ponegru,
Cu răsteie negre,
Ponegre;
Neagră tânja o-ntins,
Negri boi o prins,
Prin Sfânta Luni,
Prin Sfânta Miercuri,
Prin Sfânta Vineri,
La arat a plecat,
Buba cea rea a căpătat.
Ce-o mâncat şî nu i-o plăcut?
Ce-o băut şî nu i-o suferit?
– Da stăi, cutari,
Nu gândi,
Că nimica nu ţi-o fi,
Că eu pe tine te-oi lecui.
Bubă prin diochiul cel mare,
Bubă prin strigare,
Pe cuţit de brici lua-oi,
Îndărăt îndrepta-oi,
Bine alege-oi,
Bine culege-oi
Din toate nodurelele,
Din toate încheieturile,
Din creierii capului,
Din peliţa obrazului,
Din zgârciul nasului,
Din vederea ochilor,
Din auzul urechilor,
Din geană,
Din sprânceană,
Din cununa dinţilor,
Din rădăcina măselelor,
Din inimă,
De sub inimă,
Din ficat,
De sub ficat,
Din plămâni,
De sub plămâni,
Din ciolane,
De sub ciolane,
Din carne,
De sub carne,
Din piele,
De sub piele,
Bine alegea-oi,
Bine culegea-oi,
Pe cuţit de brici lua-oi,
În mare da-oi,
Acolo să pieie,
Să răspieie,
Ca spuma de mare,
Ca stupitu-n cărare.

Băhnăşeni – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

56

S-o luat omu negru,
Ponegru,
De la casa neagră,
Poneagră,
Şî s-o dus la pădurea neagră,
Poneagră,
Cu un topor negru,
Ponegru,
Şi-o tăiat lemn negru,
Ponegru,
Ş-o făcut plug negru,
Ponegru,
Cu coarne negre,
Ponegre,
Cu custura neagră,
Poneagră,
Cu ciare negre,
Ponegre,
Cu cotiugă neagră,
Poneagră,
Cu osie neagră,
Poneagră,
Negri tânjăli o-ntins,
Negri boi o prins,
Prin Sfânta Miercuri,
Prin Sfânta Vineri,
La arat o plecat,
Bubă neagră o căpătat.
Ci-o mâncat, nu i-o plăcut,
Ci-o băut, nu i-o suferit;
– Da stăi, Ioane,
Nu te gândi,

Că nica nu ţ-a ci,
Că eu te-oi lecui.
Bubă din deochiu cel mare
Bubă prin strigare,
Pe cuţit de brici l-oi lua,
Bine alege-oi,
Bine culege-oi,
Din toate-ncheieturile,
Din creierii capului,
Din peliţa obrazului,
Din zgârciu nasului,
Din vederea ochilor,
Din auzu urechilor,
Din geană,
Din sprânceană,
Din cununa dinţilor,
Din rădăcina măselelor,
Din inimă,
De sub inimă,
Din mai,
De sub mai,
Din plămâni,
De sub plămâni,
Din ciolane,
De sub ciolane,
Din carne,
De sub carne,
Din sânge,
Din chiele,
De sub chiele,
Ghine oi culege-o,
Pe cuţât de brici oi lua-o,
Şi-n mare oi da-o,
Acolo să chieie,
Să răschieie,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare,
Şi Ion să rămie curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-o lăsat!

Ludaşi – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

57

Un om negru,
Ponegru,
Cu topor negru,
Ponegru,
Boi negri,
Ponegri,
S-o dus în pădurea neagrî,
Poneagrî,
Şi-o tăiet un copac negru,
Ponegru,
Şi-o făcut giug negru,
Ponegru,
Şi-o arat brazdă neagră,
Poneagră,
Peste buba cea neagră,
Poneagră.
Vârful s-o uscat,
Rădăcina i-o sacat,
Eu cu gura am descântat
Şi în pustiu am aruncat!

Se descântă de 9 ori cu un fir de busuioc şi cârpă de la Paşti arsă.

Ibăneşti – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

58

Împărăteasa bubelor,
Joi dimineaţa s-a sculat,
A mânecat,
Un bou şi-o vacă a tăiat,
Toate bubele la masă,
Le-a chemat,
Dar de buba cea neagră
A uitat!
Asta de scârbă
Şi de supărare
La Ion s-a iscat,
Trântindu-l la pat.
Dar cu ceară am fript-o,
Cu ceru am ars-o,
Şî din vârf s-a uscat,
Şî din rădăcină a săcat,
Şî Ion a rămas curat,
Luminat.

Covasna – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

59

S-o sculat omu negru
În dimineața neagrî
Și s-o-mbracat cu suman negru
Ș-o pleacat pi drum negru,
Cu toporu negru,
În păduri,
Sî taie-un copac
Sî fac-o mănăstiri.
L-o-ntâlnit Maica Domnului
Ș-o zâs:
– Măi omule, un' ti duci?
– Mă duc în păduri,
Sî tai on copac.
– Nu ti-ci în păduri,
Hai la cutari
Sî tai buba cei neagrî:
Din creștitu capului,
Din auzu urechilor,
Din dinț,
Din măsăli,
Din nouâzășnouî di ciolăneli,
Nouâzășânoau di-ncheietureli,
Din inimî,
Din ficat;
Pisti nouâzășnouî di mări
L-ăi arunca,
Uni câni negru n-a lătra,
Cucoș negru n-a cânta,
Acolo sî chieie,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari.

Dobrovăț – Iași. Mg.446, I,15
Inf. Garofina Cătană, 95
Culeg. L.C. (1981)

60

[Se descântă] cu cerâli, trii: potcoavî di cal ș-o săciri ră ș-on cuțât rău. Eu li am cini știi di când. Li pun în foc șî li pun în tinicheaua cu apî. Tot câti pi unu, tot câti pi unu:

S-o sculat omu negru,
S-o sculat,
S-o spalat,
S-o-nchinat
Ș-o luat toporu negru,
Ș-o pornit, omu negru,
La pădurea neagrî,
Ș-o luat ș-o tăiet,
Ș-o făcut plugu negru,
Ș-o făcut cotiugî neagrî,
Ș-o făcut tânjalî neagrî,
Ș-o făcut răsteili negri,
Giugu negru,
Tăti cuișoarâli,
Tăti răsteuțîli, omu negru,
Ș-o luat ș-o vinit acasî, omu negru,
Ș-o luat ghișușca neagrî,
Ș-o luat boii negri,
Ș-o-ngiugat
Ș-o pornit la arat ceriu.
Șî nimi n-o văzut,
Nimi n-o auzât,
Numa Maica Precista,
Din poarta ceriului,
Ș-o strâgat:
– Un-ti duci, omu negru,
Cu boii negri,
Cu plugu negru,
Cu cotiugî neagrî,
Cu tăti cuișoarâli,
Cu tăti răsteuțâli?
– Uni mă-c?
Mă-c la arat ceriu!
– Hohoo, 'napoi di la arat ceriu,
Cî nu-i voie.
Cum n-o fost voie
Di arat ceriu,
Așa sî nu cii voie di făcut
Floarea bubii.
Bubî neagrî,
Bubî iuvoasă,
Bubî-nveninoasî,
Bubî narangie,
Bubî albăstrie,
Bubî pin somn,
Bubî din vânt,
Bubî din noauâzășânoauî di feluri,
Sî cheie,
Sî răscheie,
Sî rămâi...,
Cum îl cheamî pi om,
Sî rămâi luminat
Șî curat,
Ca Maica Precistî.

Pârcovaci – Iași. Mg.171, I,12
Inf. Elena Gh. Hrițcu, 75
Culeg. I.H.C., 1974

61

S-o pornit (cutare)
Pe cale,
Pe cărare,
De la casa dumisale;
Când în mijlocul căii,
L-o întâlnit
Floarea bubei celei negre
Și l-o trântit
Și l-o izbit.
Nimeni nu-l auzea,
Nimeni nu-l vedea,
Decât Maica Domnului
Din porțile cerului,
L-o auzit,
L-o văzut
Și l-o întrebat:
– (Cutare), de ce plângi,
De ce te umfli,
De ce te îmbujorezi?
– Cum n-oi plânge
Și n-oi ofta,
Dacă m-am pornit,
De acasă,
Sănătos
Și voios,
Și la mijlocul căii
M-a întâlnit
Floarea bubei celei negre,
M-a trântit
Și m-a izbit
Și nimeni nu m-a auzit,
Decât numai Maica Domnului,
M-a auzit,
M-a văzut.
– Lasă (cutare),
Nu te umfla,
Nu te îmbujora,
Că de mână te-oi lua
Și la fântâna lui Adam
Te-oi da,
Și cu apă te-oi spăla.
L-o dat
Și l-o spălat
Și de tot răul l-o curățat.
Se zice de trei ori. La sfârșit se mai spune:
A tăiat Maica Domnului
Trei cai mari, albi,
Și a făcut un praznic mare
Și o chemat toate bubele,
Și numai floarea bubei celei negre
N-o chemat-o,
Iar ea, de ciudă și de scârbă,
A crăpat
Și s-a uscat!

Scobinți – Iași
Anexă-chestionar (1971)

62

Sî faci ca on fel di beșâcuțî, ca cum ar ci-o beșâcî ră. Iesî-ntâi ca cum ar ci on cir di mazăre; în urechi, în nas, în fațî, la-n-chieturi, vânâtî pi di lături... sî știț c-aceea sî-nsamnî floari di bubî neagrî șî bubî neagrî. În doauâzășpatru di oari, di bubî neagrî, moari omu... Dac-o discânț, el nu moari. Tai o găinî neagrî, o zmulgi ș-o dis-chici în doauî șî-i scoț dintr-însa ci ari ș-o discânț așa cu acu, o ungi cu nieri ș-o dis-cânț așa:

M-am sculat gioi dimineațî
Ș-am ișât afarî.
M-am uitat în gios,
N-am văzut nicî,
M-am uitat în sus,
N-am văzut nicî.
M-am uitat înspri răsărit,
Ci sî văd?
On om negru,

Cu boii negri,
Cu plugu negru,
Cu oghelili negri,
Cu nojâțâli negri,
Cu ochincili negri,
Cu ițarii negri,
Cu cămeșa neagrî,
Cu sumanu negru,
Cu căciula neagrî,
Cu boii negri,
Cu plugu negru,
Sî năcăjă
S-sî urci la ceri
Ca sî ari ceriu.
Cum nu s-o putut omu ista urca la ceri,
Așa sî nu sî poatî faci
Buba cei neagrî la Ileana!

Ș-o pui la foc, ș-o cerghi într-o lea' di apî, pi găinî, ș-o iei ș-o ungi cu nieri șî i-o dai ii ș-o mânâncî tot atunci. Șî din găina ceea iei o bâcățâcî di cheli ș-o lichești pisti buba ceea tot cu nieri. Fac trii mătăni șî zâc: „Doamni, Maica Domnulu, Doamni, ie-i buba ast'ră, poati-o greșât, poati o mâncat în zâli opriti, poati-o lucrat în Sfânta Duminică, ie-i, Doamni, buba ast'neagrî, Doamni, șî n-o pierdi di pi fața pământului."

Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău Sfântu
Șî Maica Domnulu!
Ie sî rămâi curatî
Șî luminatî,
Ca soarili pi sănin.

Sirețel – Iași. Mg.81, II,29
Inf. Jenița Gh. Acasandrei, 60
Culeg. L.B. și L.C. (1972)

63

Beșică neagră,
Beșică roșie,
Beșică albastră,
Beșică vișinie,
Beșică naramzie,
Nu ti face,
Nu ti coace,
Nu ti strânge,
Nu ti boboti,
Fă-te cât un cir de mac,
În patru despicat,
În mare aruncat.
Să rămână Ion curat,
Luminat,
Ca Dumnezeu ce l-o dat,
Ca maică-sa ce l-o făcut,
Amin!

Răuseni – Udești, Suceava
Anexă-chestionar (1971)

64

S-o luat omu negru,
Ponegru,
Cu toporu negru,
Ponegru,
S-o dus în pădurea neagrî,
Poneagrî,
Sî taie lemn negru,
Ponegru,
Cu toporu negru,
Ponegru,
Sî facî cocii nici negri,
Ponegri,
Tânjăli negri,
Ponegri,
Boii i-o prins,
La arat s-o dus,
La munțî Garariului;
Buba-nveninatî,
Buba-ntorsacatî,
Buba di noauî feluri,
Buba di noauî potriveli,
Bine-alesî,
Culesî,
Din creirii capului,
Din fața obrazului,
Rădăcina dințâlor,
Șî cea di masăli,
Din suta medureli.
Eu, cu cuțâtu, di pi (cutare) am luat-o
Șî-napoi îndaraptat-o

Șî-n mari aruncat-o,
Acolo sî cheie,
Sî răscheie,
Ca roua di soari,
Ca stupcitu sub chicioari,
Șî Margarita
Sî ramâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu cel curat,
Ca Dumnezău ce-o lasat!

Șcheia – Suceava. Mg.32, I,9
Inf. Maria Roșu, 57
Culeg. Șt.P. (1969)

65

Luarî omu negru,
Ponegru,
Di la casa neagrî,
Poneagrî,
Cu toporu negru,
Ponegru,
S-o dus în pădurea neagrî,
Poneagrî,
Sî taie lemnu negru,
Ponegru,
Sî facî plugu negru,
Ponegru,
Pogonici o încins,
Boii i-o prins,
La arat s-o dus,
La muntili Garaliulu.
Buba-nveninatî,
Buba-ntorsacatî,
Buba di noauî feluri,
Buba di noauî potrivuri,
Bini-alesî,
Culesî,
Din criiri capulu,
Din fața obrazulu,
Din rădăcina dințâlor
Șî din crâșcarea măsălilor,
Din suta di nodureli,
Din miia di-ncheutoreli,
Cu cuțâtu luaț-o
Șî-napoi îndreaptaț-o,
În mare aruncaț-o,
Acolo sî pcheie,
Sî răspcheie,
Ca roua di soari,
Ca stupchitu sub chicioari,
Gheorghi sî ramâi curat,
Luminat,
Ca argintu cel curat,
Ca Dumnezău ci l-o dat.

Șcheia – Suceava. Mg.92, I,3
Inf. Margarita A. Papuc, 86
Culeg. L.C. (1972)

66

Bubă neagră,
Vacă neagră,
Bubă neagră,
Buhai negru,
Bubă neagră,
Scroafă neagră,
Bubă neagră,
Vier negru,
Bubă neagră,
Curcan negru,
Bubă neagră,
Vraghie neagră,
Bubă neagră,
Vrăghioi negru,
Bubă neagră,
Gotcă neagră,
Bubă neagră,
Gotcan negru,
Să cheie,
Să răscheie,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare,
Să rămâie (cutare)
Curat și luminat,
Ca maică-sa ce l-o făcut.

Bunești – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

67

Bubî neagrî,
Eu ti frig,

Eu ti ard,
Eu ti-njunghii,
Eu ti tai!
Sî ti treci,
Cum sî treci spuma di mari,
Roua di soari.
Sî chei,
Sî răschei,
Ca un fir di mac
În patru dişchicat,
Sî-i cie (cutăruia) di leac!
Vasâli, Ion, sî rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului ci l-o lasat,
Ca mă-sa ci l-o făcut!

Cănţălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,29
Inf. Ilinca V. Bilan, 71
Culeg. I.H.C. (1968)

68

S-o sculat omu negru,
Ponegru,
De la casa neagră,
Poneagră,
Şi s-o dus la pădurea neagră,
Poneagră,
Cu toporu negru,
Ponegru,
Ş-o tăiet lemn negru,
Ponegru,
Şi-o făcut plug negru,
Ponegru,
Cu grindeiu negru,
Ponegru,
Cu coama [cormana] neagră
Poneagră,
Cu plazu negru,
Ponegru,
Cu bârsa neagră,
Poneagră,
Cu custru negru,
Ponegru.
Beşica cea rea
Este periculoasă,
S-o alung din casă neagră,
Poneagră,
S-o tai c-o coasă neagră,
Poneagră!

Gârceni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

69

S-o luat omu negru,
Ponegru,
Di la casa neagrî,
Poneagrî,
Si s-o dus la pădurea neagrî,
Poneagrî,
Să taie un lemn negru,
Ponegru;
Ş-o făcut plug negru,
Ponegru,
Cu grindei negru,
Ponegru,
Cu cormanu negru,
Ponegru,
Cu plazu negru,
Ponegru,
Cu bârsa neagrî,
Poneagrî,
Cu custura neagrî,
Poneagrî,
Cu găitan negru,
Ponegru,
Cu cotigă neagră,
Poneagră,
Ş-o mers să are
Pământu negru,
Ponegru,
Şi-o arat beşica neagră,
Poneagră,
De la (cutare),
Ca să rămâie luminat,
Curat,
Cum Dumnezeu l-o lăsat!

Obârşeni – Voineşti, Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

70

S-o sculat Ghiorghi, marţ dimineaţî,

Ş-o plecat pi cali, pi carari,
Cân la giumata' di cali,
L-o-ntâlnit buba cei neagrî,
L-o sugetat, l-o-nţapat.
El o prins a nişala
Ş-a vaicara;
Nimi n-o văzut,
Nimi n-o auzât,
Maica Domnului o văzut,
O auzât,
Pi scări di aur s-o scoborât,
În cârji di aur s-o sprijinit,
La dânsu-o aleargat:
– Ci ti nişălez Ghiorghi,
Ci ti văicăreşti?
– Cum nu m-oi nişala,
Maica Domnului,
Cum nu m-oi vaicara?
Dacî m-am sculat, marţ dimineaţî,
Ş-an pleacat pi cali, pi carari,
Când la giumata' di cali,
M-o-ntâlnit buba cei neagrî,
M-o săgetat, m-o-nţapat!
Maica Domnului:
– Nici în samî nu baga.
Răbdi ie doi boi:
Boii negri,
Îngiugî doi boi negri,
Cuili negri,
Ceru negru,
Coarnili negri,
Cochitili negri,
Botu negru,
Negru tot!
O-ngiugat,
O brăzdat,
O samanat,
O arat.
Brazda s-o uscat,
Malaiu-o sacat,
Pana s-o zgârcit,
Nierea s-o tochit,
Buba cei neagr-o cherit
Ş-o sacat!
Şî Ghiorghi-o ramas curat,
Luminat,
Ca argintu ceal curat,
Ca maica ci l-o făcut,
Gras şî frumos,
Amin!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,40
Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
Culeg. I.H.C. (1968)

De bubă rea

71

Sântămăria mică,
Sântămăria mare
S-a suit pe un deal mare
Şi-a făcut o masă mare
De bere şi de mâncare;
Şi-a chemat toate bubele,
Toate zgăncile,
Şi pe buba cea rea
N-a chemat-o,
Şi ea a venit nechemată.
Sântămăria mică,
Sântămăria mare
Cum a văzut-o,
De la masă s-a sculat,
Cu fum de petică
A afumat-o,
Şi-a scos-o:
Din carne-n piele,
Din piele-n vânt,
Din vânt în pământ!
Şi Ion să rămână luminat,
Ca argintul strecurat;
Descântecul de la mine
Şi leacul de la Dumnezeu.

Albele – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

72

Bubă, bubă,
Bubă rea,
Bubă neagră,
Bubă albă,

Bubă de 99 de feluri,
Ieşi de la Ion,
Nu-l înţepa,
Nu-l înjunghia,
Că te-am aflat
Că eşti bubă rea,
Ieşi, nu-l înţepa,
Că am o căţeluşă
Cu douâsprâzăci limbghi,
Şi în colţi te-oi lua,
Şi tu să ieşi,
Să nu-l înjunghiezi;
Să nu coacă,
Să nu spargă
Şi înapoi să se întoarcă!
Eu cu putere te-oi afuma
Şi cu crenguţa de busuioc
Te-oi mătura
Şi-n pământ te-oi băga.
Să-i dea Dumnezeu leac
Şi babei colac.

Caşin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

73

În poiana mari
S-o făcut o masî mari
Şî tăti bubili le-o chemat:
Bubî neagrî,
Bubî roşî,
Bubî verdi,
Bubî stânjânii,
Numa buba cei ră,
Din gura lu Miticî,
N-o chemat-o,
N-o cinstit-o,
Şî ie s-o suparat,
Di vârf s-o aplecat,
Di rădăcin-o sacat!
Sî chieie,
Sî răschieie,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Ca Miticî sî rămâi curat,
Ca argintu cel curat,
Ca auru cel strecurat!

Ş-apu dădé cu cenuşî de-aceea, zgurî di la ţâgara ceea di cârpî, şî-ni puné pi abces acolo-n gurî, pi buba cei ră, şî-ni trece la vo câtva timp. Sau ni-o muta din gurî. Lua o spatî şî-ni atingé spata di obraz, di umâr, ş-apu zâcé:

Ieş bub-afarî din gurî!
Ieş pi umâr,
Di pi umâr pi cot,
Di cot pi mânî,
Di pi mânî ieş la uşî!

Solonţ – Bacău. Mg.173, I,4
Inf. Dumitru I. Chelaru, 63
Culeg. I.H.C. (1973)

74

O făcut Sfântu Petru
O masă mari,
Ş-o chemat pi toati bubili,
Toati joalnili,
Pi beşâca cei ră n-o chemat-o,
Şî ie s-o suparat
Şî-n patruzăci o crapat!
Beşâcî din foami,
Beşâcî pin säti,
Beşâcî pin didiochi,
Beşâcî di 99 di feluri,
Sî cheie,
Sî răscheie,
Sî rămâie ca un hir di mac
În patruzăci crapat,
Pisti mari aruncat,
Şî cutari sî rămâi curat.
Beşâcî, nu beşâca,
Cî chinul cânchii ţi-oi da,
Cu mâna te-oi samana,
Cu sapa te-oi înţarna,
Cu grebla te-oi grebla,
Şî ti-i faci,
Şî te-oi culegi,
Şî te-oi tochi,
Şî te-oi meleţa,
Şî te-oi rägela,
Şî te-oi căieri,
Şî te-oi toarci,
Şî te-oi ţäsî,
Şî te-oi zoli,
Şî te-oi ghili,
Şî te-oi coasî,
Şî te-oi purta,
Şî te-oi rupi,
Şî cum nu s-alegi nica,
Bucatî di bucatî
Şî scamî di scamî,
Aşa sî nu s-aleagî
Nici di beşâca lui (cutare).

Tarniţa – Onceşti, Bacău
Anexă-chestionar (1971)

75

Sânchetru şî Sânchetroaia
Au făcut o masă mare
Şi-au chemat
Toate beşicuţile
Şi toate bubuţile,
Dar pe beşica de la Ion
N-o chemat-o.
Ea, de ciudă, s-o învineţit,
S-o albăstrit,
Pe vână s-o uscat,
Rădăcina i-o sacat.
Beşică din răceală,
Din cerbinţeală,
Din foame,
Din säte,
Din diochi,
Din 99 de feluri!
Eu te-oi descânta,
Tu înapoi te-i înturna,
Să nu rămâie umflătură
De leac,
Nici cât un grăunte de mac,
Să rămâie Ion curat
Şi luminat
Ca Maica Domnului,
Preacurata,
Ca Dumnezeu ce l-o zidit,
Ca mamă-sa ce l-o făcut.
Descântecul de la mine
Şi leacul de la Maica Domnului!

Păltiniş – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

76

– Un' ti duci tu, scroafî roşâie?
– Mă'c la pădurea roşâie.
– Ci sî faci tu, scroafî roşâie
La pădurea roşâie?
– Sî mânânc lemni roşâi.
– Scroafî roşâie,
Nu ti du la pădurea roşâie,
Sî mânânci lemni roşâi,
Ci du-ti la (cutari),
La Vasâli, la (cutari)
Şî-i mânâncî buba cei ră,
Din rădăcinî i-o mânâncî
Şî di vârv i-o usucî;
Şî (cutari) sî rămâî luminat
Şî curat,
Ca argintu cel curat,
Dumnezău Sfântu ci l-o lăsat
Şî maicî-sa ci l-o făcut.

Valea Mărului – Galaţi. Mg.279, I,8
Inf. Soltana Gh. Susanu, 75
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

77

Bubî neagrî,
Bubî vânâtî,
Bubî di noauî feluri.
– Ieş, scroafî mari,
Din pădurea mari,
Cu râtu di cer,
Cu dinţî di oţăl,
Cu râtu o râmî,
Cu dinţî o fărâmî,
Cu limba o sacî,
Sî nu sî mai facî.

Valea Mărului – Galaţi. Mg.279, I,23
Inf. Sabina Gh. Miron, 42
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

78

Bubî bubatî,
La degit or, mă rog,

Vorba ceea, la gât,
S-o-nceput a sî faci
Eu i-am discântat
Şî s-o-nturnat
Bubili reli;
Bubi bubati,
Poati din vânt îs zvârliti,
Poati di duşmani ţâpati,
Poati-n spati aruncati,
Poati-n picioari calcati.
Eu m-am dus ş-am disturnat
Cu apî margatoari
Di la râu şî di la Sfântu Soari,
Soarili, luna şî stelili
S-o liniştit,
Bubili s-o mântuit.
Fatî ficioarî
Ie pi cali, pi carari s-o dus,
M-an dus şî mă-ntâlnii
C-o fatî mari.
Fata m-o-ntrebat:
– Ai discântat,
Bubili s-o liniştit?
Eu îi spusăi, cam suparatî,
Cî ciobanu fâşcâiră,
Şî oili sî navaliră.
Fâşcâi ciobanu dincol-di vali,
Oaia zbiarî dincoaci,
Oaia o-ncetat di zgherat,
Ciobanu di fâşcâit,
Bubili celi reli s-o liniştit.
Zghiarî oaii laii, bucalaii
Dincol-di vali,
Ciobanu-amu fâşcâi
Dincoaci di vali,
Ciobanu-o fâşcâit,
Oili s-o liniştit,
Bubili s-o potolit.
Cini discântî c-o mânî,
Eu am disturnat cu doauî,
Cini-o discântat cu doauî,
Eu am disturnat cu trii,
Cini-o discântat cu trii,
Eu am disturnat cu patru,
Cine-o discântat cu patru,
Eu am disturnat cu cinci,
Cu cinci ... şî cu noauî
Şî cu-a meli cu-amândoauî!
Şî toati s-o liniştit,
Ranili s-o potolit,
Bubili bubati
Toati s-o aşazat
Şî s-o liniştit,
Şî toati borsoacili
S-o mnearat,
Uni-am îmblat,
Uni-am alergat,
Di le-am disturnat?
Şî eli n-o ştiut,
Cî eli-o fost borsoacili-o facut.
Şî eu m-am dus
Şî m-am rugat la Dumnadzău
Şî la Maica Precistî.
– Ciobani, ciobaneli,
Fâşcâi şî trâmbiţî
Din trâmbiţa dumitali.
Bubili s-o liniştit,
Oili s-o aruncat,
Pi apî s-o ţâpat,
Duşmancili s-o mnerat
Cum oili s-o-necat?
Şî eli la vali-o plecat,
La vali, pi cali, pi carari,
Toati-o işât,
Turma cei mari.
Şî eu m-am rugat
Şî s-o liniştit,
Fetili-o vinit,
Eli s-o potolit,
Di pi cali,
Di pi carari
Toati iara fetili celi mari.
Şî eli-o înblat
Ş-o alergat
Şî s-o rugat
Şî toati s-o-ndreptat
Di bubi bubati,
Di bubi reli,
Bubi din vânt
Bubi di pi pământ,

Bubi di duşmani ţâpati
Poati-n fatî suflati
Şî eu le-am făcut
Şî le-am disturnat
Şî s-o-ndreptat
Şî s-o liniştit
Şî toati s-o potolit.
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnadzău
Cu cuvântu meu.

Botoş – Suceava. Mg.6, II,36
Inf. Axinia A. Giosan, 70
Culeg. L.B. (1968)

79

Sculatu-s-o, duminicî dimineaţî,
Doamnî mari
Şî s-o suit în dealu mari
Ş-o tăiet o gonitoari
Ş-o făcut beri şî mâncari,
Şî toati bubili,
Şî toati zgârieturili le-o cheamat,
Numa buba cei ră,
Di la (numitu),
Di la bolnav,
N-o chemat-o
Şî ie tari s-o supărat,
În patru s-o dischicat
Şî s-o uscat,
Ca nuiaua din gard,
Ca doaga di brad.
Aşa sî cheie,
Sî răscheie
Ca roua di soari,
Ca spuma di mari.
Sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat.
Aista-i!

Bogheştii de Jos – Vrancea. Mg.146, I,21
Inf. Maria I. Daneş, 68
Culeg. L.B. (1973)

De bube

80

Luni dimineaţî
M-an sculat,
M-an spalat,
La icoani m-am închinat,
Noauâzăşânoauî di feluri di bubi
Am discântat:
Bubî neagrî,
Bubî albî,
Bubî datî,
Bubî turnatî,
Bubî calcatî;
Dalac mocnit,
Dalac zăprit,
Dalac di dătăturî,
Dalac di călcăturî,
Dalac di diochiturî,
Dalac di răcealî,
Obosalî,
Ostinealî,
Cerbinţalî,
Dalac di noauâzăşânoauî di feluri,
Ieş di la (cutari),
Din sfârcu nasulu,
Din faţa obrazulu,
Din crierii capulu,
Din auzu urechilor,
Din limbî,
Di supt limbî,
Din inimî,
Di supt inimî,
Din rărunchi,
Di su' rărunchi,
Din cosâţî,
Di pi cosâţî,
Di pi cheli,
Di su' cheli,
Sî chiei,
Sî răschiei,
Din nouâzăşnoauî di-ncheietureli,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Ca on cir di mac,

În patruzăşâpatru dischicat,
Pisti mari aruncat,
Dă-i Doamni,
Maicî Precistî,
Leac!
Discânticu-i di la mini,
Leacu-i di la Isus Cristos
Şî di la Maica Precista.

Bălţaţi – Iaşi. Mg.434, I,2
Inf. Anica P. Mărtinică, 67
Culeg. L.B. (1979)

81

A plecat (cutare)
Pe cale, pe cărare,
S-a întâlnit
Cu 99 de feluri de bube:
Bubă neagră,
Bubă albă,
Bubă galbenă,
Bubă roşie,
Stacojie, blândă,
Bubă dalac,
Bubă cu pocitură,
Cu săgetătură,
Cu deochi,
Bubă din vânt,
Din vânt a venit,
În vânt să se ducă;
Bubă cu usturime,
Bubă cu mâncărime,
Bubă cu brâncă,
Bubă cu ceas rău,
Nouăzecişinouă de feluri de bube!
Să cheie,
Să răscheie de la (cutare),
Din creierii capului,
Din lumina ochilor,
Din faţa obrajilor
Din râşniţa măselelor,
De la os,
De la ciolan,
Din carne,
De sub piele
Şi din piele-afară!
Plecat-a om de piatră
Cu carul de piatră,
Cu boii de piatră
La câmpul de piatră.
Piatră a arat,
Piatră a semănat,
Piatră peste piatră s-a strivit
Buba a plesnit
Şi-a rămas (cutare) curat
Şi luminat,
Ca Maica Maria,
Sfânta Maria,
Ca argintul curat!
Nouăzecişinouă de feluri de bube,
Cu sapa v-am săpat,
Cu sfredelu v-am sfredelit,
Cu cuţitul v-am tăiat,
Rădăcina v-am secat,
Din toate mădularele,
Să nu rămâneţi de leac,
Ca firul de mac!
Cu usturoi v-am usturoiat,
Cu cuţitul v-am tăiat,
În pământ v-am băgat.

Se descântă cu petică arsă, cu usturoi şi cu cuţit.

Boloteşti – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

82

Mă suii în deal
Şi tăiai un cal
Şi chemai toate bubele:
Bubă neagră,
Bubă vânătă,
Cu săgetătură,
Cu roşaţă
Cu orbariţ,
Prin didiochi,
Cu 99 de neamuri!
Buba cea rea n-o chemai.
Şi-o pierit,
Şi-o crăpat
Din melciul măsălilor,
Din auzul urechilor,
Din viderili ochilor.
Plecai pe-o cărăruie
Grâuruie,
Grâu araiu,
Grâu semănaiu,
Din rădăcină-l secaiu.
Aşa să săci buba
De la rădăcina măselelor
Şi din vederile ochilor
Lui (cutare).
De-o fi cu săgetătură,
De-o fi cu pocitură,
De-o fi prin didiochi,
Sî cheie,
Sî răscheie,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare,
Să rămâie (cutare) curat,
Luminat,
Cum Maica Domnului
L-o lasat!

Se zice de trei ori, afumând buba cu o cârpă aprinsă, care se stânge la urmă cu piciorul stâng. Şi trăgând-o apoi de sub picior, zice: cum trag cârpa-napoi, aşa să dea şi buba 'napoi de la (cutare).

Pădureni – Mărăşeşti, Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De bube dulci

83

Se descântă cu baligă de cal, în ziua de duminică, până a nu răsări soarele. Se zice:

S-a sculat Sfânta Duminică
Dimineaţă
Şi-a tăiat un cal
Şi-a făcut un bal
Şi-a chemat toate bubuşoarele,
Toate zgâncuşoarele,
Numai bubele dulci
De la Neculai
Nu le-a chemat;
Ele s-au supărat
Şi de la Neculai au plecat,
Neculai a rămas curat,
Luminat,
Ca argintul cel curat.

Giurgioana – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

84

Mă sculai duminică dimineaţa,
Tăiai o vacă mare, neagră,
Şi făcui de mâncare.
Toate bubele le-am chemat,
De le-am ospătat
Şi le-am săturat,
Iar bubele dulci
Nu le-am chemat,
Nu le-am ospătat.
Şi ele s-au înciudat
Şi s-o-nfocat
Şi s-o uscat,
Ca baliga calului
La gura cuptorului.
Descântecul de la mine,
Leacul de la Dumnezeu.

Motoşeni – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

85

Mă suii pe un deal mare
Şi-am tăiat o gonitoare
Şi-am făcut o pomană mare
Şi-am chemat bubele toate
La mâncare.
Şi pe cele dulci
Nu le-am chemat,
Şi ele s-o suparat
Şi s-o uscat
Şi rădăcina le-o sacat
Şi (cutare) o ramas curat,
Ca Dumnezău ce l-o lasat.
Descânţecul de la mine
Şi leac de la Dumnezeu
Şi Maica Domnului!

Se descântă cu balegă de cal. Dintr-o balegă se rup 9 bucăţi. Se rupe câte o bucăţică din balega mare şi se spune descântecul, apoi se aruncă în foc şi se repetă aşa de 9 ori.

Sârbi – Podu Turcului, Bacău
Anexă-chestionar (1971)

86

S-a sculat Ileana
Duminică dimineaţă,
Până a nu răsări soarele,
Şi-a tăiat o iapă albă
Şi-a făcut un praznic mare,
Şi-a chemat toate bubişoarele,
Toate zgăncuşoarele,
Numai pe buba dulce
N-a chemat-o.
Şi ea s-a supărat
Şi s-a mâniat
Şi-n gura sobei s-a aruncat.

Şendreşti – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

87

Mă sculai duminică dimineaţa
Şi mă suii într-un deal mare
Şi am făcut o masă mare
Şi am chemat toate bubişoarele,
Toate zgăncuşoarele,
Numai bubele de la (cutare)
Nu le-am chemat,
Şi ele s-o înciudat,
S-o înfocat
Şi s-o şi uscat,
Cum se usucă baliga de cal
La uşa cuptorului.
Şi (cutare) să rămâie curat,
Luminat,
Ca Maica din cer
Ce l-o lăsat.

Brăhăşeşti – Galaţi
Anexă-chestionar (1971)

88

– Bună dimineaţa,
Bube dulci!
– Mulţumesc dumitale,
Nevastă călătoare!
Dar ce-ai venit?
– Am venit să discânt pe Ion
De bube dulci.
S-o sculat Sfânta Duminică
Dimineaţă
Şi-o făcut o masă mare;
Ea pe bubele dulci nu le-o chemat,
Ele aşa s-au mâniat
Şi s-au supărat,
Ele aşa s-au uscat,
Ca baliga la gura sobei.
Să rămână Ion curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca maică-sa ce l-o făcut,
Ca Dumnezeu din cer
Ce l-o lăsat.

Vlădeşti – Galaţi
Anexă-chestionar (1971)

89

Buba bubelor
S-a măritat,
Pe toate bubele
Le-a chemat,
Numai pe buba dulce
N-a chemat-o.
Ea tare s-a supărat
Şi a crăpat,
Ca baliga în gard.

Ruginoasa – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

90

Mă dusei marţi în obor
Şi-am cumpărat un gonitor
Şi făcui o pomană mare;
Toate bubele le chemai,
Numai bubele dulci
Nu le chemai.
Ele din vârf se plecară
Şi din rădăcini se uscară
Şi-a rămas (cutare) curat

Şi luminat,
Precum Dumnezeu l-o dat.

Sireţel – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

91

M-am sculat duminică dimineaţă
Ş-am tăiet o iapă albă
Ş-am făcut un praznic mare
Ş-am chemat toati bubuliţâli,
Toate zgârieturile,
Şi pe bubile cele dulci
Nu le-am chemat.
Aşa di tari s-o mâniet
Şî s-o suparat,
Vârfu li s-o uscat,
Rădăcina o sacat,
Şî (cutari) o ramas curat
Şî luminat,
Cum maicî-sa l-o lasat.

Gura Idrici – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

92

S-o sculat Grui
Într-o duminică dimineaţă
Şi-o făcut o masă mare
Şi-o chemat toate bubele,
Buboaiele,
Beşicile cele rele,
Numai bubele dulci
De la (cutare)
Nu le-o chemat.
Ele tare s-au mai supărat,
Ca părul s-a zgârcit,
Ca ceara s-au topit,
Ca gura cuptorului
S-au înnegrit.
Tare s-au mai uscat,
Să-mi fie descântecul de leac!

Laza – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

93

Duminica, înainte de răsăritul soarelui, se ung bubele cu baligă de cal şi se descântă:

S-o sculat (cutare),
Duminică dimineaţa
Şi-o tăiet o iapă albă
Şi-o chemat toate bubele din lume,
Dar bubele dulci
Nu le-o chemat.
Ele s-au supărat
Şi s-au uscat,
Şi-o rămas (cutare), curată,
Luminată,
Precum Maica Domnului
A lăsat-o.
Cum sî usucî baliga
În gura cuptiorului,
Aşa sî sî usuci bubili dulci.

Pogoneşti – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

94

Se descântă duminică dimineaţa, înainte de răsăritul soarelui, cu baligă proaspătă de cal:

Cum se usucă baliga de cal
În gura cuptorului,
Aşa să se usuce
Bubele dulci
De la Nicolae,
Şi să rămâie curat,
Luminat,
Ca aurul curat,
Ca argintul strecurat,
Dă-i, Doamne, leacul.

Zorleni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

95

S-o sculat Sfânta Marţi (Miercuri, Joi etc.)
Ş-o făcut o pomană mare
Ş-o chemat toate buboaiele,
Toate puroaiele,
Toate zgârieturile,
Iar numai bubele dulci
Nu le-o chemat.
Şi ele s-o suparat
Ş-o mânecat,

Din vârf s-o uscat
Şî din rădăcini o sacat,
Şi n-o ramas
Nici cât on fir di mac.
Descântecul de la mine,
Leacul de la Maica Domnului!

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De ceas rău

96

Ieşiţi: dracu cu drăcoaica,
Strigoiu cu strigoaica,
Lichituroiu cu lichituroaica,
Ceas rău cu ceasrăoaica,
Spăriet cu spărioaica,
Metricea cu metricioaica,
Strânsu cu strânsoaica,
Sanca cu săncoiu
Şî canceru cu cănceroiu
Sî iasî di la Marghioala!
Din crierii capului,
Din sfârcul nasului,
Din faţa obrazului,
Din inima ii,
Din plămânii ii,
Din rinichii ii,
Din carnea ii,
Di sub chelea ii,
Cî eu cu mătura v-oi mătura,
Cu acu v-oi înţapa,
Cu sâneala v-oi sânili,
Cu chiperiu v-oi chipara
Şî la drum cî v-oi pleca
Şî cu vin v-oi îmbăta,
Cu buruiana v-oi adăpa
Şî la drum cî v-oi pleca!
Sî vă duceţi:
Undi cucoş nu cântî,
Copchilu uni nu ţâpî,
Acolo sî trăiţi,
Sî buginiţi,
Şî (cutare) sî rămâie curat
Şi luminat.

Se spune de trei ori în trei zile. Bolnavul este spălat, apoi i se dă să bea vin fiert cu buruieni de ceas rău, de lichitură şi de spăriet.

Godineşti – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

97

S-a sculat (cutare)
Şi-a plecat gras şi frumos;
La mijloc de cale,
De cărare,
L-a întâlnit ceasul cel rău
În cale.
L-a întâlnit ceasul cel rău
Din frică,
Din pocitură,
Din bou,
Din vacă,
Din câne,
Din mâţă,
Din porc,
Din lup,
Din leoaică,
Din zmeu,
Din zmeoaică,
Din drac,
Din drăcoaică,
Din cataroi,
Din cataroaică,
Din moroi,
Din moroaică!
Cùm l-a întâlnit,
La pământ l-a trântit,
Carnea i-a mestecat,
Sângele i-a stricat
Mâinile i le-a legat,
Picioarele i le-a împiedecat,
La pământ l-a culcat,
Pe patul de moarte l-a aşezat.
Da eu la dânsu am strigat:
– Nu te căina,
Nu te văicara,
Nu tremura,

Că eu la tine oi alerga,
Cu acul,
Cu mătura,
Cu cuţitul,
Cu vinul
Şi tămâia.
Cu acul te-oi înţepa,
Cu cuţitul te-oi tăia,
Cu mătura te-oi mătura,
Cu vinul te-oi îmbăta,
Cu tămâia te-oi tămâié;
Tu *(boală!)* din bolnav
Drumul ţi-l vei lua,
Peste 99 de mări şi ţări.
Tu acolo vei veghea,
Tu acolo vei locui,
Iar luminatul
Va rămâne luminat,
Curat,
Ca vinul cel strecurat,
Ca Dumnezeu ce l-o zidit,
Ca maică-sa ce l-o născut.

Se descântă cu vin şi tămâie, mătură şi cuţit, numai noaptea.

Praja – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

98

S-o dus (cutare) pi cali,
Pi carari,
Gras, frumos, voinic,
Şi-n drum s-o întâlnit
Cu ceasul cel rău.
Şi (cutare) se plângea
Şi răcnea,
Şi nimini nu-l auzea,
Numai Maica Domnului,
Din uşa altarului,
L-o văzut
Şi l-o-ntrebat:
– Ce plângi,
Ci răcneşti?
Copilu o răspuns:
– Cum să nu plâng,
Să nu răcnesc,
Dacî s-o luat după mini:
Ursu cu ursoaica,
Lupu cu lupoaica,
Ceasu cel rău cu diochiu,
Şi mă tem că m-a mânca,
Maica Domnului
I-o răspuns:
– Nu ti temi,
Cî nu te-a mânca;
Te-i duci la Saveta
Şi te-a descânta
Şi răul ţi-a lua:
Din inimă,
De sub inimă,
Şi-i rămâne limpezit,
Curat,
Cum maica te-o zămislit.

Ştefăneşti – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

99

S-o sculat Maria,
Marţ dimineaţa,
Grasî şî frumoasî,
Pi iarba nicalcatî,
Di rouî niscuturatî.
La on nijloc di cali
O-ntâlnit-o:
Nouâzâşnouî di idoli
Cu idoloaici,
Nouâzâşnouî di draci
Cu drăcoaici,
Nouâzâşnouî di loghituri,
Cu loghituroaici,
Nouâzâşnouî di ceasuri răli,
Nouâzâşnouî di pocituri,
Nouâzâşnouî di-nturnături,
Nouâzâşnouî di dureri di cap,
Nouâzâşnouî de-ameţăli.
– Ieşâţi di la Maria
Din creirii capului,
Din sfârcuşu nasului,
Din faţa obrazului,
Din gâtişor,
Din cheptişor,

Din mătâşor,
Din strânsoari,
Din bairili inimii,
Din degeţăli,
Din unghieli;
Ieşâţi,
Cî eu cu gura v-oi discânta
Cu cuţâtu le-oi cuţâtoié,
Cu ghiciu le-oi plesni,
Cu cânipa le-oi lega,
Cu mătura le-oi mătura
Şî pisti mărili negri le-oi arunca.
Sî rămâi, cutari, curat,
Luminat,
Ca auru cel curat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Ci l-o lasat.

Cosmeşti Vale – Galaţi. Mg.524, I,24
Inf. Safta I. Filichi, 69
Culeg. L.B. (1983)

100

Ceasu-aista rău îi di fricî, di huialî, de-ameţalî, di spaimî, di alti treburi cari-ţ apar noaptea. Aista îl discânţ cu frigarea, în vin di poamî coarnî. Sî zâci-aşa:

O plecat Ioana,
Pi cali, pi carari,
La nijluc di cali
O-ntâlnit-o Marea din mari,
Cu mânili ca paili,
Cu chicioarili ca răsteili,
Cu pletili bătea călcăili!
O bagat-o-n toati fricili,
Fricoşati,
În toati groazâli,
Grozăhiti,
În toati părerili,
În toati nălucelili,
În toati ceasur'li cele răli:
Ceas rău cu pocituri,
Ceas rău cu-ntâlnituri,
Ceas rău cu trimăs,
Ceas rău din vânt,
În toati fricili,
Fricoşati,
Şî-n toati groazâli,
Grozăhiti,
Şî-n toati părerili
Şî-n toati nălucelili.
Ea o plâns
Şî s-o tânguit,
Nimnea n-o văzut-o,
Maica Măria o-ntrebat-o:
– Di ci ti plângi, Ioanî,
Di ci ti tânguieşti?
– Păi cum sî nu plâng,
Sî mă tânguiesc,
Dacî eu am plecat,
Marţ dimineaţa,
Grasî, frumoasî,
Bunî, sănătoasî,
Pi cali, pi carari,
La nijluc di cali
M-o-ntâlnit marea din mari,
Cu mânili ca paili,
Cu chicioarili ca răsteili,
Cu pletili băte călcăili!
M-o bagat în toati fricili,
Fricoşati,
În toati groazâli,
Grozăhiti,
În toati părerili,
În toati nălucelili,
În toati ceasur'li cele răli.
– Tu nu mai plângi,
Nu mai tângui,
La Ştefana ăi alerga,
Cî ea cu frigarea le-a frigări,
Cu ghiciu le-a ghiciui,
Cu mătura le-a mătura,
Şî toati fricili ţî le-a aduna:
Fricî di mamî,
Fricî di tatî,
Fricî di bou,
Fricî di cal,
Fricî di lup,
Fricî di urs,
Fricî di vânt,

Fricî di câni,
Fricî di cuţât,
Fricî di puşcî,
Toati fricili,
Fricoşati,
Toati groazâli,
Grozăhiti,
Toati părerili,
Toati ceasur'li cele răli!
Cî ea cu frigarea
Le-a frigări,
Cu ghiciu le-a ghiciui,
Cu mătura le-a mătura
Şî toati ţî le-a aduna.
Le-a scoati:
Din criirii capulu,
Din auzu urechilor,
Sfârcu nasului,
Luminiţa ochilor,
Cununa unghiilor,
Din inimî,
Di supt inimî,
Din rânzî,
Di supt osânzî,
Din toati vinişoarili,
Din toati mătâşoarili,
Pi toati le-a aduna
Şî-n vin di poamî coarnî,
Le-a-neca
Şî pisti nouî mări le-a arunca;
Uni popî negru n-o tocat,
Câni negru n-o latrat,
Cucoş negru n-o cântat.
Şî sî rămâi curatî
Şî luminatî,
Ca argintu curat,
Ca Maica Domnului ce-o lasat-o!

Discânţ cu frigarea, cu ghici furat şî-n vin di poamî coarnî, negru-adica. Di pi ce-ai terminat di discântat, îi dai di be di noauî ori, sî spalî, şî vinu-l dai la răspintina drumului.

Slobozia Blăneasa – Galaţi. Mg.522, I,30
Inf. Ştefana P. Rotaru, 63
Culeg. L.B. (1983)

101

S-a sculat Ileana
Şi-a pornit
Pe cale,
Pe cărare,
Grasă
Şi frumoasă,
Şi-nainte i-a ieşit:
Ceas rău cu giunghiuri,
Ceas rău cu săgeţi,
Ceas rău cu ameţeală,
Ceas rău cu buimăceală,
Ceas rău cu durere de cap,
Ceas rău cu durere de mâini,
Ceas rău cu durere de picioare,
Ceas rău cu durere de şăli,
Ceas rău cu durere de vătămătură,
Ceas rău din spaimă,
Ceas rău de zi,
Ceas rău de noapte,
Ceas rău de 99 de neamuri!
Nime n-o văzut-o,
N-o auzit-o,
Maica Domnului o văzut-o,
Şi-o auzit-o.
De mâna dreaptă a luat-o,
Din gură sfântă a întrebat-o:
– Ce te văicări?
– Cum nu m-oi văicăra?
Am pornit pe cărare
Sănătoasă,
Înainte mi-a ieşit:
Ceas rău cu durere,
Ceas rău cu ameţeală,
Ceas rău cu durere în pântece,
Cu dureri în şăli,
Ceas rău din spaimă.
– Nu te văicăra,
Aleargă până la Maria.
Acu în mâna dreaptă
L-a lua
Şi l-a împunge,
L-a străpunge,
Pe Marea Neagră l-a duce,
Şi tu îi rămânea curată,

Luminată,
Ca argintul strecurat,
Ca soarele senin,
Amin!
Descântecul de la mine,
Leacu de la Maica Domnului.

Buhalnița – Iași
Anexă-chestionar (1971)

102

Mânecat, s-a mânecat Ion,
Vineri dimineață,
S-a sculat
Și-a plecat pe cale,
Pe cărare,
Gras și frumos,
Teafăr, sănătos;
Dar iată că în vale,
La giumătate de cale,
Ieșitu-i-a moroi,
Nemoroi,
Cu lupul și lupoaica,
Cu ursul și ursoaica,
Cu ceasul cel rău,
Cu lichitura
Și spărietul,
Cu trântitura.
În brață l-au luat,
În față l-au sărutat,
Puterile i-au vlăguit
Și de pământ l-au trântit
Și inima lui Ion i-a sărit.
Nimeni nu l-a văzut,
Nimeni nu l-a auzit,
Numai Maica Domnului
Din poarta cerului.
Și i-a zis:
– Ioane, ce te căinezi,
Ce te văicărezi?
Taci, nu plânge,
Nici ofta.
Nici în samă nu băga,
Că lemnul de trăsnet
L-oi depărta
Și cu ghiciul l-oi mâna,
Cu cuțâtul l-oi despica
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din rărunchi,
Din osâcioare
Șî din mâni
Șî din chicioare,
Și-i rămâné curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu Sfântul
Te-o lăsat.
Descântecul de la mine
Și leacul de la Maica Domnului.

Variantă

A plecat Ion pe cale,
Pe cărare,
Gras și frumos,
Luminat și sănătos;
Când la jumătate de cale,
I-au ieșit în cale
Lupu cu lupoaica,
Ursu cu ursoaica,
Potcoiu cu potcoaica
Și gios l-au trântit,
L-au zdrobit,
Carnea i-au mâncat,
Sângele i-au supt,
Nimeni nu l-a văzut,
Nu l-a auzit,
Numai Maica Domnului
Din poarta cerului
L-a văzut,
L-a auzit,
L-a întrebat:
– Ce plângi și te văicărești?
– Cum n-oi plângi,
Nu m-oi văicări
Și milogí?
Dacă m-a găsit
Ceasu cel rău cu vătămătură,
Ceasu cel rău prin huială,
Prin buciumeală,
Prin chicoteală,

Prin năuceală,
Ceasu cel rău
Prin 99 de feluri și chipuri.
– Taci Ioane
Și nici într-o samă nu le băga,
Că eu ți l-oi scoate:
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din vederile ochilor,
Din auzul urechilor,
Din chept,
De sub chept,
Din mâni,
Din picioare,
Din șale
Și spinare,
Și-i rămâné curat,
Ca argintu strecurat.
Descântecul de la mine
Și leacu de la Maica Domnului
Și Dumnezeu Sfântu
Să-ți cie.

Covasna – Iași
Anexă-chestionar (1971)

103

Sî ie o măturî părăsâtî șî lapti di țâțî. S-afumî cu păițî di la măturî și sî ungi cu lapti di țâțî în timp ci-l discânți.

S-o sculat cutare
Luni dimineațî.
Dimineațî s-o sculat,
Di la casa lui
Șî di la masa lui,
Gras ca slănina
Șî frumos ca gheorghina.
Mergând pi cali,
Pi carari,
S-o-ntâlnit cu ceasu cel rău,
Cu spărieții,
Gios l-o trântit,
Sângili i-o băut,
Carnea i-o morsocat,
Fața i-o vestejât,
Boala în tăt trupu
I-o vârât.
Cutare plângé
Șî ofta;
Niminea nu-l vidé,
Niminea nu-l auză,
Numa Maica Domnului
Din porțâli cerului
L-o auzât,
L-o văzut
Șî l-o-ntreabat:
– Ci-i cu tini, (cutare),
Ci oftezi,
Ci ti văicărezi?
– Ci sî cie, vai di mini,
Maica Domnului!
Da Maica Domnului i-o zâs:
– Taci, nu plângi,
Nu ofta,
Cî eu di tăti te-oi scapa.
Șî cum mergé Maica Domnului
Pi cali,
Pi carari,
S-o-ntâlnit cu 9 feti ficioari:
Cu poalili rădicati,
Cu mânicili suflicati,
Cu nouă lopeți în spati,
Cu 9 greble
Și 9 mături.
– Unde vă duceți voi,
Noauă feti ficioari,
Cu poalili rădicati,
Cu mânicili suflicati,
Cu 9 lopeț în spate,
Cu 9 grebli
Cu 9 mături?
– Ni ducem la fântâna lui Iordan,
La izvoru lui Adam,
Sî-l rănim,
Sî-l greblăm,
Sî-l binecuvântăm.
– Lasați asta,
Cî fântâna eu am rânit-o,
Am greablat-o,
Am măturat-o
Ș-am binecuvântat-o.

Duceţî-vă la (cutare),
Râniţî-l,
Greablaţî-l,
Măturaţî-l,
Di ceasu cel rău curăţaţî-l.
Scoteţî-i-l
Din sfârcu nasului,
Din faţa obrazului,
Din dinţi,
Din măsăli,
Din urechi,
Din gât,
Din chept,
Din spati,
Din mâni,
Din chicioari,
Din 99 di vinişoari;
Cu lopata sî-l râniţi,
Cu grebla sî-l greblaţi,
Cu mătura sî-l măturaţi,
În mari sî aruncaţi,
Sî un rămâie
Ceasu cel rău
Ca un cir di mac,
În patru dischicat!
Şî cutari sî rămâie curat
Şî luminat,
Ca Maica Domnului ci l-o lasat.
Discânticu-i di la mini
Şî leacu di la Maica Domnului.

Hălceni – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

104

Camin, amin,
Cosma Damin,
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău.
O purces *(cutari... Vasâli, Gligori, cum îl cheamî)*
Pi cali, pi cărari;
Cân la nijloc di cali,
Di cărari,
Întâlnitu-l-o o babî stupoasî,
Cu mânili-ntoarsî,
Cu ochii beliţ,
Cu dinţî rânjâţ,
Cu capu cât o fâţari di arii.
Cutari-o prins a plângi
Ş-a sî văicăra,
Nimi nu l-o văzut,
Nimi nu l-o auzât,
Numa Măriia,
Sântămăriia,
Maica lu Dumnezău,
L-o văzut şî l-o auzât
Din poarta cerului.
Pi scări di aur s-o scoborât
Şî la cutari o vinit
Şî l-o-ntrebat:
– Di ci plângi,
Di ci ti văicărez, Casandrî?
– Cum n-oi plângi,
Cum nu m-oi văicara,
Dac-am purces pi cali,
Pi cărari,
Cân la nijloc di cali,
Di cărari,
M-o-ntâlnit o babî stupoasî,
Cu mânili-ntoarsî,
Cu ochii beliţ,
Cu dinţî rânjâţ,
Cu capu cât o fâţari di arii.
Io m-am spăriet
Şî m-am spăimântat;
– Lasî, cutari,
Nu mai plângi,
Nu ti mai văicăra,
Nici în samî nu băga,
Io cuţâtu l-oi lua
Şî le-oi tăié
Şî le-oi hălci:
Din creierii capulu,
Din faţa obrazulu,
Din auzu urechilor,
Din andrelili gâtulu,
Din băierili ininii,
Din mâni,
Din chicioari,
Din schinari,

Din chept,
Din stomag,
Din pântici,
Din şăli,
Din toati-nchiiturelili,
Din toati osâşoarili,
Le-oi tăié
Şî le-oi hălci!
Ceas rău cu dat,
Ceas rău cu turnat,
Ceas rău cu ceasu ceal rău,
Ceas rău cu spăriet,
Ceas rău cu scârbî,
Ceas rău cu dat,
Ceas rău cu făcut,
Ceas rău cu dătături,
Ceas rău cu făcături,
Ceas rău cu trimes,
Ceas rău cu ceasu cel rău,
Ceas rău cu strâns,
Ceas rău cu strânsu cel mari,
Ceas rău cu strânsu cel mic,
Ceas rău cu samcî,
Ceas rău cu sămcoi,
Ceas rău cu moroaicî,
Ceas rău cu moroi,
Ceas rău cu nouăzăşânouî di chipuri
La un loc!
Ceas rău din vânt,
Ceas rău din gând,
Ceas rău din dornit,
Ceas rău din gis,
Ceas rău din mâncari,
Ceas rău din culcari,
Ceas rău din căscari,
Ceas rău din curent,
Ceas rău din nouăzăşânouî di chipuri
La un loc!
– Taci, cutari,
Nu ti mai plângi,
Nu ti mai văicara,
Nici în samî nu băga,
Cî eu cu gura li-oi discânta,
Cu mâna li-oi lua,
Pisti Marea Neagrî le-oi arunca,
Acolo sî vieţuiascî,
Acolo sî li cii cina lor
Şî băutura lor,
C-acolo-s copchii di jâdani,
Di armani,
Nibotezaţi,
Nicreştinaţi,
Ş-acol' sunt trii pui di hultur:
Cu carni s-or hrăni,
S-or adăpa
Şî sângi li-or bé
Sî treabî cu, cutari,
N-or mai avé,
Sî rămâi, cutari, luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezău ci l-o lăsat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut!
Atâta-i!

Sî discântî în apî, în vin, cu cuţâtu.

Mogoşeşti – Iaşi. Mg.145, I,21
Inf. Elena Bejenaru, 60
Culeg. L.C. (1973)

105

S-o sculat Ion,
Gras ca o slăninî,
Şi-o pornit pe-o carari.
O-ntâlnit un moşneag colţat,
Zâmbat,
Tofligos,
Flenduros.
Nimini n-o văzut,
Nimini n-o auzât
Cum Ion sî căina
Şî sî vaicara.
Numai Maica Precista
O văzut
Ş-o auzât,
Ş-o strâgat:
– Ci ti căinezi,
Ci ti văicărezi?
– Cum nu m-oi căina,
Cum nu m-oi vaicara?
Cî nu era un moşneag,
Era ceasu ceal rău

Cu vătămăturî,
Cu lichiturî,
Cu samcî,
Ceasu ceal rău
Din păduri,
Din vânt,
Ceasu ceal rău
Din somn.
– Nu ti căina,
Nu ti vaicara,
Cî eu cu măturî părăsâtî
L-oi mătura,
Din creştetu capului,
Din chept,
Din spati,
Din tăti osâşoarili.
Cu mătura părăsâtî
L-oi mătura,
În vârvu acului l-oi înşâra,
În Marea Neagrî l-oi arunca,
Iar Ion sî rămâi curat,
Luminat,
Cum Maica Precista
L-o lasat.

Se descântă în apă neîncepută sau în rachiu, cu acul sau cu o mătură părăsită. Se gustă de trei ori, apoi se spală pe cap, pe gât şi pe tot corpul. Se repetă de trei ori în trei zile.

Pârcovaci – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

106

– Buhalmă,
Buhalma vântului,
Hui, hui, hui,
Ieşi în crucile drumului
Şi te fă otogol.
Cristian m-a făcut,
Cristian m-a botezat,
Cristian toiag de aur mi-a dat
Şi mătură de brad,
Ca să mă apăr de lei,
De zmei,
De ceasul cel rău.
Şi (cutare) să rămâie curat
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca de Maica Domnului lăsat.

Ceahlău – Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

107

– Muh, muh, muh di pădure
Du-te la Ion
Şi-i ia sanca cu ceasu cel rău
Şi-l du în pădure,
Undi cucoş nu cântă,
Câine nu latră
Şi vacă nu rage.
Du-te la Ion
Şi ie-i ceasu cel rău cu sanca
Şi-l du pi carare
La biserică,
C-acolo stă Maica Domnului,
Cu untdelemn te va unge,
Cu mir te va spăla,
Cu tămâie te va tămâia,
Ş-ăi rămâné luminat,
Curat,
Cum Maica Domnului
Te-a lăsat.
Descântecul de la mine
Şi leacul de la Dumnezeu
Şi Maica Domnului.

Variantă

– Sfântu Gheorghe
Un' te duci?
– Mă duc la vânat!
– Nu te duce la vânat,
Şi vino la *(cum îl cheamă)*,
Şi să-i iei ceasul cel rău:
Din creierii capului,
Din sfârcul nasului
Din pleoapele ochilor,
Din rădăcinile măselelor,
Din vinele gâtului,
Până-n tălpile picioarelor.

Că eu cu sâneală-l sânilesc,
Cu piper îl piperez,
Cu usturoi îl usturoiez,
Să rămâie curat
Şi luminat,
Ca Dumnezeu şi Maica Domnului
Ce l-o lăsat.

Icuşeşti – Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

108

A pornit (cutare) pe cale,
Pe cărare,
La mijloc de cale,
De cărare,
L-a-ntâlnit Strabagi,
Barbă-Cot,
Cu păr lung până-n pământ,
Cu scântei din ochi vărsând,
Cu pară de foc
Din gură slobozând;
Eu de frică de Samca cea mare,
Care m-a-ntâlnit,
Am prins a ţipa.
Nimeni nu m-a văzut,
Nimeni nu m-a auzit,
Ceasul rău m-a cuprins,
Decât Maica Domnului
Din poarta cerului
M-a văzut
Şi m-a auzit.
– De ce plângi,
De ce te văicărezi?
– Cum n-oi plânge
Şi nu m-oi văicăra?
Că m-a întâlnit pe cale,
Pe cărare,
Stratanan, Barbă Cot,
Cu păr lung până-n pământ,
Cu scântei din ochi vărsând,
Pară de foc din gură slobozând.
– Nici în samă nu băga,
Că la Lisaveta îi alerga,
Nouă surcele în mână a lua
Şi la lemnar a alerga
Şi în andinaft şi canforă a discânta,
Cu pai de mătură părăsită,
Cu ghici de găsit,
Ieşi, ceas rău cu lichitură,
De la cutare om!
Cu mătura l-oi mătura,
Cu ghiciu l-oi plesni,
Cu mătuşă Ghivizici l-oi speria.
Discânticul di la mine,
Leacul de la Dumnezeu
Şi de la Maica Domnului.

Se repetă acest descântec de 9 ori, când se cutremură chelea pe om, mişcă prin corpul lui dureri cumplite. Se descântă le 3 sfârşituri de lună, în andinaft, sau la tăietul lemnelor. Se descântă luni seara, miercuri seara şi vineri seara, după ce întunecă.

Vădurele – Cândeşti, Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

109

Pe cale,
Pe cărare,
S-a-ntâlnit ceasul cel mare,
Ceasul cu duh necurat
La Rodica te-ai aşezat,
Da Rodica s-a căutat.
A venit din picioare depănând,
Din trup pălălăind,
Rânchezând ca caii,
Zbierând ca buhaii.
Dar Rodica s-a căutat
Şi s-a descântat,
Şi Dumnezeu leac i-a dat.
Tu laure,
Balaure,
Cu solzii de aur,
Ai venit şi ai cerut
Bere şi mâncare,
Da eu am să-ţi dau
Ceasul cel rău,
Ceasul cel greu
De la Rodica.
Şi să ieşi de la ea:
Din ochi,

De sub ochi,
Din cap,
De sub cap,
Din unghii,
De sub unghii,
Din piele,
De sub piele,
Din mia de mii
De nodurele.

Capu Codrului – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

110

Mergé Costachi pe cale,
Pe cărare,
Plângând şi văicărindu-se.
Şi nimeni nu l-o auzit,
Numai Maica Domnului
L-o auzit
Şi l-o întrebat:
– De ce te plângi
Şi te văicărezi ?
– Cum nu s-a plânge
Şi nu s-a văicăra,
Dacă înaintea lui i-o ieşit
Un moşneguţ mititel,
Cu straie negre, zdrenţăroase,
Cu ochii beliţi,
Cu dinţii rânjiţi,
Cu luleaua-n dinţi.
A spărie – l-o spăriet,
A înfricoşă – l-o înfricoşăt,
Ceasu cel de moarte
În faţă i-o aruncat.
Maica Domnului i-o zâs:
– Taci, Costachi,
Rumăn şi voinic,
Nu te plânge,
Nu te văicăra,
C-o băbuţă te-a descânta,
Ca cu mânuţa ţ-a lua.
Cu 99 de ace eu l-oi scoate
Şi l-oi sparge:
De prin ochi,
De pe sub ochi,
De prin nas,
De pe sub nas,
De prin faţa obrazului,
De pe la inimă,
De pe sub inimă,
De prin toată măduva din ciolane.
Acolo să se ducă,
Peste 9 ţări,
Peste 9 mări
Şi Costache să rămâie
Curat şi luminat
Şi răul de la dânsu
Să se treacă,
Cum se trece roua de soare
Şi stuchitul din cărare.
Şi să nu rămâie într-însu boală
Cât un cir de mac,
În patru despicat
Şi în mare aruncat.
Descântecul de la mine
Şi leacul de la Dumnezeu.

Dumbrăveni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

111

Amin, Amin,
C-un Cozman de in.
A plecat Neculai pe cale,
Pe cărare,
Gras şi frumos;
Când la giumatati di cale,
S-o întâlnit Neculai cu:
Lupul cu lupoaica,
Cânele cu căţeaua,
Strigoiul cu strigoaica,
Ceas rău cu lichitură,
Şi de cap luat-o
Şi jos trântit-o.
Nimeni în lume n-o văzut,
Nimeni în lume n-o auzit,
Decât Maica Domnului
Din cer o auzit,
Şi Maica Domnului
Din cer o văzut,
Pe-o cruciţă de aur o coborât,

La Neculai o alergat
Şi de mâna dreaptă l-o luat
Şi-n chicioare l-o sculat
Şi l-o curăţat:
Din creştetul capului,
Din sfârcul nasului,
Din inimă,
De sub inimă,
Din costiţă,
De sub costiţă,
Din rărunchi,
De sub rărunchi,
Din maiuri,
De sub maiuri,
Din încheieturile de la mână,
Din încheieturile de la chicioare,
Unghiile de la mână,
Unghiile de la chicioare,
L-o curăţat,
L-o luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca Maica Domnului
Ce l-o lăsat.
De la mine descântecul,
De la Dumnezeu leacul.

Birzeşti – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

112

Amin, Amin,
Cu Cozma din in!
Discânticu-i di la mini,
Leacu di la Dumnezău Sfântu.
O plecat (cutari),
Pi cali, pi carari,
Gras şî frumos;
La nijloc de cali,
Pi carari,
S-o-ntâlnit cu
Lupu cu lupoaica,
Ursu cu ursoaica,
Moroiu cu moroaica,
Strigoiu cu strigoaica,
Dracu cu drăcoaica,
Cu ceasu ceal rău
S-o întâlnit,
Di cap l-o luat,
La pământ l-o trântit
Şî nimi-n lumi nu l-o văzut,
Nimi-n lumi nu l-o auzât,
Maica Domnului
Din ceri l-o văzut,
Din ceri l-o auzât,
Pi cruci di aur s-o dat,
Di mâna dreaptî l-o luat,
Spri Sfântu Soari l-o saltat
Şî cu gura l-o-ntrebat:
– Di ci plângi,
Di ci ti vaicâri (numili lu cutari!)?
– Cum sî nu plâng,
Cum sî nu mă vaicâr?
Cân ceasu ceal rău
Di cap m-o luat,
La pământ m-o trântit,
Şî nimi-n lumi nu m-o văzut.
– Taci, nu mai plângi,
Nu ti mai nis'la,
Cî Maica Domnului
Din ceri s-a scoborî,
Cu cruciţî di aur te-a da,
Di mâna dreaptî te-a lua
Spri Sfântu soari te-a salta
Şî cu gura te-a-ntreaba;
Taci, nu mai plângi,
Nu ti mai nis'la,
Cî Maica Domnului
Rău ţî l-a scoati:
Din creştitu capulu,
Din sfârcu nasulu,
Din faţa obrazulu,
Din auzu urechilor,
Din mai,
Di sub mai,
Din rânzî,
Din cosânzî,
Din ceri,
Din puteri!
Toati unghiili di la mâni
Şî di la chicioari
Le-o scos

Şî le-o curăţât.
Şî-i rămâné curatî
Şî luminatî,
Ca maica ci te-o făcut,
Ca Dumnezău ci te-o născut,
Ca argintu cel curat,
Ca auru strecurat!

Mărăşeni – Vaslui. Mg.3, II,51
Inf. Ileana Ţurcanu, 68
Culeg. I.H.C. (1968)

113

Eu marţ dimineaţî m-an sculat,
Pi cali, pi carari-am plecat,
Cân la giumata' di cali,
Întâlnitu-m-am
C-o vacî laie,
Balaie,
În coarni m-o luat,
Pi sub ceri cî m-o purtat,
Gios cî m-o lepadat,
Faţa mi-o-ngălbinit,
Sângili din faţî ni l-o supt,
Puterea ne-o luat-o,
Ochii ni i-o painjânit.
Eu plângem
Şî mă văicaram,
Nimi nu mă auză,
Nimi nu mă vide,
Numa Maica Domnului,
Din porţâli cerului,
Ie m-o văzut
Şî ie m-o auzât.
Maica Domnului,
Din porţâli cerului,
Pi scarî di argint s-o scoborât,
Di mâna dreapta m-o luat,
Din gurî m-o-ntreabat:
– Ci plângi, tu, cutari?
– Cum n-oi plângi
Şî nu m-oi vaicara,
Eu marţ dimineaţa m-an sculat,
Pi cali, pi carari-am plecat,
Cân la giumata' di cali,
Întâlnitu-m-am
C-o vacî laie,
Balaie,
În coarni m-o luat,
Pi sub ceri cî m-o purtat,
Gios cî m-o lepadat,
Faţa ni-o îngălbinit,
Sângili din faţî ni l-o supt,
Puterea ne-o luat-o,
Ochii ni-o painjânit.
– Nu plângi, tu,
Marie, Ileanî, cum îţi spuni,
Nu plângi tu
Şî ti văicara,
Şî tu du-ti cărăruşa la Adam,
La fântâna lu Iordan,
Cî Iordăneasa cei frumoasî
Ari noauî feti-aleasî,
Nu ştiu ţâsî, nu ştiu coasî,
Şî eli ştiu numa
A discânta di lichiturî.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,22
Inf. Ileana Drăguşanu, 70
Culeg. L.C. (1974)

114

S-o sculat *(ei, sî-i spunim on númi)*,
Ghiorghi, marţ dimineaţî,
Ş-o plecat pi cali,
Pi cărari,
Gras şî frumos
Şî sănătos.
Cân pi la nijloc di cali,
S-o-ntâlnit c-un om mari,
Cu capu cât o faţari di arii,
Cu samca şî cu stigoii.
În braţî l-o luat,
Sus l-o râdicat,
În pământ l-o trântit,
Sângili l-o podidit.
Iel o prins a plângi
Ş-a sî văicara.
N-auză niminea plângând
Şî văicărind,
Dicât Maica Domnului
Din poala cerului;

Poalî făcu,
Pi targî di aur sî coborî:
– Ci ti plângi, Ghiorghi,
Ci ti văicărez?
– Cum nu m-oi plângi,
Cum nu m-oi văicăra,
C-am plecat marţ dimineaţî,
Pi cali, pi cărari,
Gras şî frumos
Şî sănătos.
Cân pi la nijloc di cali,
M-am întâlnit
Cu nouî săgetători,
Nouî săgetătoari,
Nouî pocitori,
Nouî pocitoari,
Nouî diochitori,
Nouî diochitoari,
În braţî m-o luat,
Sus m-o râdicat,
În pământ m-o trântit,
Sângili m-o podidit,
Eu am prins a plângi
Ş-a mă văicăra.
– Nu ti plângi,
Nu ti văicăra,
Du-ti la Natalia,
Discântătoarea,
Cî ie a pleca
Pi toati apili,
Pi toati văili,
Pi toati cărările,
Leac ţ-a căta,
În steclî cu gin ţ-a puni,
Boala cu mâna ţ-a lua,
În trestii ţ-a-nfunda-o,
Trestia pisti Marea Neagrî
A arunca-o,
Tu ăi rămânea curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-ta ci te-o făcut,
Ca Dumnezău ci te-o lăsat.
Amin, amin,
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău.

La aista, o steclî cu vin şî o trestii di stuh. Şî discânt în sticla cu vin trii zâli. Dintr-o fricî, sî licheşti-on ceas rău, sî cutremurî trupu.

Pădureni – Vaslui. Mg.137, I,23
Inf. Natalia Gh. Cheldescu, 52
Culeg. I.H.C. (1973)

115

S-o sculat Anica, duminicî dimineaţî,
Sau luni dimineaţî,
Ş-o plecat pi cali, pi carari,
Cân la giumata' di cali,
O-ntâlnit-o Vad-vod,
Cu urechili di-on cot,
Cu buzâli ca slăninili,
Cu mânili ca răşchitoarili,
Cu chicioarili ca tânjălili!
În schinarea Anic-o sărit,
Schinarea i-o morsocat,
Cheptu-o cucoşât,
Faţa a-ngălbinit,
Ceas di moarti i-o dăruit.
Ie o prins a nişala
Ş-a vaicara;
Nimi n-o văzut,
Nimi n-o auzât,
Maica Domnului o văzut,
O auzât,
Pi scări di aur s-o scoborât,
În cârji di aur s-o sprijânit:
– Ci ti nişăleşti, Anicî,
Ci ti văicăreşti?
– Cum nu m-oi nişala,
Maica Domnului,
Cum nu m-oi vaicara?
Dacî eu m-an sculat
Marţ dimineaţî,
Ş-an plecat pi cali, pi carari,
Cân la giumata' di cali,
M-o-ntâlnit Vad-vod,
Cu urechili de-on cot,
Cu buzâli ca slăninili,
Cu ochii ca neghinili,

Cu mânili ca răşchitoarili,
Cu chicioarili ca tânjălili,
În schinarea me o sărit,
Schinarea o morsocat,
Cheptu-o cucoşăt,
Faţa a-ngălbinit,
Ceas di moarti ni-a dăruit.
– Nici în samî nu baga, Anicî,
Scoalî şî mânî.
S-o sculat
Ş-o mânat fărî grijî.
Sî-ntîlneşti cu Sfântu Ghiorghi:
Calu negru,
Ponegru,
Şaua neagrî,
Poneagrî,
Ghiciu negru,
Ponegru,
Straili negri,
Ponegri.
– Da tu un' ti duci,
Sfântu Gheorghi,
Cu calu negru,
Ponegru,
Cu şaua neagrî,
Poneagrî,
Cu ghiciu negru,
Ponegru?
– La pădurili cu cerâli,
Cu calu sî li zdrobim,
Cu straili sî li-mbrăcăm,
Cu ghiciu sî li ghiciuim,
Pisti ostruv sî le-aruncăm!
– Nu vă duceţ
La pădurili cu cerâli,
Sî li zdrobaţi,
Sî li sfarmaţi,
Duceţî-vă la Anica
Sî-i luaţ ceasu ceal rău,
Din mâni, din chicioari,
Din chept, din schinari,
Din creirii capului,
Din faţa obrazului,
Din auzu urechilor.
Cu calu calcaţî-l,
Cu şaua stâlciţî-l,
Cu straili-mbracaţî-l,
Cu ghiciu ghiciuiţî-l,
Pişti ostruv sî-l aruncaţ.
Acolu sî locuiascî,
Acolu sî vecuiascî,
C-acolu cucoş negru nu cântî,
Vacî neagrî nu ragi,
Câni negru nu latrî;
Aici câni negru latrî,
Vacî neagrî ragi,
Cucoş negru cântî,
Mesî-ntinsî,
Flăcâi aprinsî,
Acolo sî locuieşti,
Acolo sî vecuieşti,
Di az înainti n-ai ci mai cata!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,42
Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
Culeg. I.H.C. (1968)

116

S-o sculat Arhanghelul Mihail
Azi dimineaţă,
Sfânta luni,
Şi a plecat la plug
Cu cuţitu la brâu,
Cu plugul negru,
Cu boii negri,
Iar eu l-am întrebat:
– Unde ai plecat,
Arhanghele Mihaile,
Azi, Sfânta zi dimineaţă,
Cu cuţitu la brâu,
Cu plugu negru,
Cu boii negri?
– Am plecat la movila lui Ierusalem,
S-o ar şi s-o brăzdez.
– Nu te mai duce,
Arhanghele Mihaile,
Azi, Sfânta luni dimineaţă,
Cu cuţitu la brâu,
Cu plugu negru,
Cu boii negri,
La movila lui Ierusalem,

S-o ari şi s-o brăzdezi,
Aleargă curând la... cutare
De ară ceasu cel rău:
Din inimă,
De sub inimă,
Din rânză,
Din osânză,
Din faţa obrajilor,
Din sfârcul nasului,
Din vederile ochilor,
Din auzul urechilor,
Până-n tălpile picioarelor.
Că eu cu frigarea l-oi frigări,
L-oi înţepa,
Cu mătura l-oi mătura,
Cu roş l-oi lega,
Peste 99 de mări l-oi arunca.
Acolo să locuiască,
Acolo să băcuicească,
Şi să rămâie (cutare) gras
Şi sănătos.
Ceas rău cu-ntâlnitură,
Ceas rău cu pocitură,
Ceas rău cu ameţeli,
Cu dureri de cap,
Cu tremurătură,
Cu frig,
Din diochi,
De 99 de feluri,
De 99 de neamuri,
Să iasă de la (cutare)
Din toate osişoarele,
Din toate vinişoarele,
Să-l lase curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu din cer l-o lăsat.
Descântecul de la mine
Şi leacul de la Dumnezeu.

Boloteşti – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

117

Ceas rău cu pocitură
Ceas rău cu-ntâlnitură,
Ceas rău din vânturi mari,
Ceas rău din apus,
Ceas rău din răsărit,
Ceas rău cu ceasurile cele rele
În braţî mi l-o luat,
În sus mi l-o săltat,
În pământ l-o trântit,
Gura i-o luat,
Ochii i-o paienjenit,
Faţa i-o muzurcat,
Pe cutari l-o nenorocit.
Eu la Dumnezeu Sfântul
M-am rugat,
Cu Maica Domnului
Şi cu îngerii lui,
Să-l curăţî
Di ceas rău cu pociturî,
Ceas rău cu-ntâlniturî,
Ceas rău cu ceasurili celi răli,
Să-l lase pe cutare curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat.
De-o fi frică di fimeie,
De-o fi frică di bărbat,
De-o fi frică di pasâri zburătoari,
De-o fi di oaie,
Di porc,
Să-l lăsaţi luminat,
Ca Maica Domnului din cer
Ci l-o lasat.

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

118

A plecat (cutare)
În Sfânta miercuri dimineaţă,
Pe roua nescuturată,
Pe iarba necălcată;
Când la mijloc de cale,
S-a întâlnit cu ceas rău
În cale,
Vântul a bătut-o,
A zghiciurat-o,
În pământ a trântit-o,
Pe sub talpa casei a dat-o,
Ciolanele le-a zdroghit,

Sângele i-o sorbit,
Carnea i-o hărpăţit-o,
Ochii i-a paianjenit,
Cu morţii a aprochiat-o.
Şi-a-nceput a ţipa,
A plânge,
Cu lacrimi lungi
Până-n pământ.
Atuncea nimeni n-a auzit-o,
N-a văzut-o,
Numai Maica Domnului,
Sfânta Maria,
Şi Sfânta zi de azi.
– Taci, nu mai ţipa,
Nu mai plânge,
Că ai ajuns la descântătoare,
Descântătoarea te-a descântat,
Durerea cu mâna ţi-a luat,
Maica Domnului leac ţi-a dat.

Răiuţi – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

119

A plecat Ion pe cale,
Pe cărare,
La o gură de pârău
S-a întâlnit cu trimăsu
Şi cu ceasu cel rău,
Cu capu cât baniţa,
Cu faţa cât aria,
Cu nasu ca mazărea,
Cu mânile ca parii,
Cu chicioarili râşchitoari,
Cu p..a târâş,
Trântitu-l-a,
Izghitu-l-a,
Curu turtitu-i-a,
Pielea zburlitu-i-a,
Carnea hăpotitu-i-a,
Sângele băutu-i-a.
Se văita
Şi se olăcăia,
Nimenea nu-l auzea,
Numai Sfânta zi de luni îl auzea
Şi i-a zis:
– Di ci tu, Ioani,
Ti vaiţi şî ti olăcăieşti
Aşa tare?
Nu te mai olăcăi,
Şi te du la mare descântătoare,
La Cleopatra,
Că ea cu frigarea
În apă neîncepută ţi-a descânta,
Di trimăs cu ceas rău
Vei scăpa.
Şi tu pociturosule,
Îngrămăditule,
Uriciosule,
Voi sunteţi învăţaţi
A mânca carne de om,
A bea sânge de om;
Nu mai mâncaţi carne de om,
Nu mai beţi sânge de om,
Vă duceţi într-o pădure neagră,
Acolo găsiţi bere,
Mâncare,
Acolo beţi
Şi vă chefuiţi,
Pe cele şapte perini
Vă răstigniţi,
Şi pe Ion să-l lăsaţi curat,
Luminat,
Ca Dumnezeu ce l-a lăsat.

Şindrilari – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De cei răi

120

Nouă fraţi,
Buni bărbaţi,
Au plecat la munţi cărunţi.
Marele-i văzu
Şi i-a întrebat:
– Unde aţi plecat voi,
Nouă fraţi?
– Am plecat la munţi cărunţi,
Munţii să-i dărâmăm,
Malurile să le surpăm.

– Întorceţi-vă-napoi
Şi luaţi *cei răi*
De la Ion.
Şi el să rămână luminat,
Ca argintul strecurat.

Albele – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

121

Din spaimî şî din răcealî. Îl farmî pin burtî.

Un om mari
O făcut on mălai mari,
Şî l-o pus
Într-o traistî mari
Şî s-o dus
La iarmarocu mari.
Şî la iarmaroc
Cân o agiuns,
Iarmarocu sî disfăcé,
Sî spărgé.
Ş-aşa sî sî spargî
Acii răi
Din pânticili Marii.
Şî ie sî rămâi curatî
Şî luminatî,
Ca di la Dumnezău lasatî!

Chişcăreni – Iaşi. Mg.202, II,36
Inf. Elena I. Naharniuc, 57
Culeg. I.H.C. (1975)

122

Se descântă cu apă neîncepută şi cenuşă.

De cei răi bârdănoşi
De cei răi pânticoşi,
De cei răi pofticioşi,
De cei răi câcăcioşi,
De cei răi din foame,
De cei răi din săte,
De cei răi de 99 de feluri.
Tăţi să cheie,
Să răscheie,
Ca roua la soare,
Ca spuma de mare,
Şi cutare să rămână curat,
Luminat.

Covasna – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

123

Se descântă cu trei crengi de răchită în borş proaspăt.

O pornit Constantin Împăratul
Pe cale,
Pe cărare,
Şi-a înghiet liftani
Şi ţigani,
Pe cei răi, de la Maria,
Nu i-o înghiet.
Ei, când o auzit,
Aşa rău s-o suparat,
La mare o alergat
Şi-n mare s-o cufundat.
Acolo o fost mă-sa,
Acolo o fost tat-su,
Acolo o fost neamurile tăte.
Descântecul de la mine,
Leacul de la Dumnezeu
Şi de la Maica Domnului.

Vădurele – Cândeşti, Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

124

Se descântă cu cenuşă în care se pune borş. Se descântă de nouă ori cu un pahar în vatră şi din fiecare urmă a paharului se ia cenuşă de trei ori şi se pune în pahar.

O făcut Vodă masă mare
Ş-o chemat toţi răii,
Toţi greii,
Numai răii
Din coşul lui Vasile
Nu i-o chemat.
Ş-o venit o ţigancă neagră,
Cu burcă îmbrăcată,
Răii i-o chemat,
Pe mare i-o aruncat.
Şi-o rămas Vasile curat

Şi luminat,
Ca maica ce l-o făcut
Şi Dumnezeu ce l-o lăsat.
Descântecul de la mine
Şi leacul de la Maica Domnului.

Bârzeşti – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

125

Pe-o faţari mari di arie
Strâga arie
Şî cu ariasa,
Strâga şî căuta,
Maica Domnului i-ntreba:
– Ci strigaţ,
Ci căutaţ?
– Pi cii răi îi căutăm,
Cu cenuşî sî-i frecăm,
Cu cheatra sî-i omorâm,
Din pânticili Marii
Sî-i luăm,
La Marea Neagrî sî-i plecăm,
Acolo sî-i înecăm.
Cheatra s-o cufundat,
Cii răi s-o-neacat,
Maria di dânşii c-o scapat.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu curat,
Ca maicî-sa ce-o născut-o.
Atâta-i.

Perieni – Vaslui. Mg.213, I,3
Inf. Maria C. Cristea, 68
Culeg. L.C. (1975)

126

– Unde vă duceţi voi,
Nouă fraţi,
De-o moaşă moşiţi,
De-o mamă născuţi,
De-on popă moliftiţi?
– Ne ducem să tăiem codrii
Şi munţii.
– Nu vă duceţi să tăieţi codrii
Şi munţii,
Duceţi-vă la (cutare)
Şi-i tăeţi *cei răi*:
Din creierul capului,
Din creştetul capului,
Din auzul urechilor,
Din viderile ochilor,
Din dinţi,
Din măsele,
Din gât,
Din împărătuşul gâtului,
Din inimă,
De sub inimă,
Din splină,
De sub splină,
Din rărunchi,
De sub rărunchi,
Din maţe,
De sub maţe,
Din sângele lui.
Cutare să rămâie curat,
Luminat,
Ca argintul de curat,
Ca aurul strecurat,
Ca Maica Domnului ce l-o dat
Şi mă-sa care l-o făcut.

Rusca – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

127

Cei răi cu pocitură,
Cei răi cu-ntâlnitură,
Cei răi cu ceasurile cele rele,
Ieşiţi din creierii capului,
Din faţa obrazului,
Din viderile ochilor,
Din burta lui (cutare),
Din oasele lui.
Eu cu gura l-am discântat,
Cu cenuşă l-am frecat,
Cei răi cu pocitură
I-am luat,
În câmpuri uscati
I-am îngropat,
În maluri dărâmati
I-am lasat,

Într-o baltă cu solzi de aur
I-am aşezat,
Să rămâie (cutare) curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului din cer
Ce l-o lăsat.

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De cel pierit

128

O ieşit şapte lupi
Din şapte văi,
Iar Maica Domnului
I-a întrebat:
– Unde vă duceţi voi,
Şapte lupi
Din şapte văi?
– Ne ducem să mâncăm
Mânz întăi,
Pui întăi,
Boboci întăi.
– Nu vă duceţi să mâncaţi
Mânz întăi,
Pui întăi,
Boboci întăi,
Duceţî-vă la cutare
De-i mâncaţi cel pierit:
Din cap,
Din ochi,
Din nas,
Din gât,
Din sfârcul nasului,
Din faţa obrazului
Şî din toati mădularili.
Sî rămâî curat
Şi luminat,
Ca de la Dumnezeu lăsat.

Copălău – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

129

Om roşu,
Pioroşu,
Brâu roşu,
Pioroşu,
Cămeşî roşî,
Pioroşî,
Ochinci roşî,
Pioroşî,
Chingî roşî,
Pioroşî,
Căciulî roşî,
Pioroşî,
Ai luat puşcî roşî,
Pioroşî,
Şî te-ai dus la câmp
Ş-ai vânat un iepuri roşu,
Pioroşu,
Ş-ai vinit acasî
Ş-ai făcut un praznic roşu,
Pioroşu,
Şî tăti buboaili le-o cheamat
Pi ceal pierit nu l-o cheamat;
El di ciudî rădăcina i-o sacat,
Ş-o rămas (cutare) curat!

Ibăneşti – Botoşani. Mg.43, I,6
Inf. Ilinca Gh. Lupaşcu, 80
Culeg. I.H.C. şi L.B. (1971)

130

S-o sculat Maica Domnului
Şi cu Sfântul Petru
Ş-o pornit pe-o cali
Şî pi-o carari;
Când o ajuns
La o jumatati di cali
O-ntâlnit nouă lupi
Di pi nouă văi,
Di pi nouă dealuri
Şî i-o-ntrebat:
– Undi mergeţi voi,
Nouă lupi,
Di pi nouă văi,
Di pi nouă dealuri?
– Mergim la nouă sati,
Sî mâncăm nouă vaci cu lapti
Şî nouă scroafi

Cu nouă purcei,
Şî nouă gâşti
Cu nouă bobocei.
– Luaţi nouă cuţâti di fier,
Nouă hârleţî di fier
Şî duceţî-vă la Ion
Şî sapaţî-i pieritu:
Din creştitu capului,
Din sfârcu nasului,
Din faţa obrazului,
Din gât.
Cu hârleţu sî-l sapaţi,
Cu grebla sî-l greblaţi,
Cu mătura sî-l măturaţi
Şi-n mari sî-l aruncaţi.
Sî rămâi Ion curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Precista cari l-o lasat.

Soroceni – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

131

A plecat, cutare, curat,
Luminat;
Pi cali,
Pi cărari,
Pi drumu cel mari
I-o işât cel pierit în cali.
Cel pierit negru,
Cel pierit roşu,
Cel pierit din vânt,
Cel pierit din mâncari chiparatî,
Cel pierit din 99 di feluri,
Ieş di la (cutari):
Din peretuşul gâtului,
Din inimî,
Di sub inimî,
Din tot corpu omului,
Ieş, cî eu
Cu limba te-oi discânta,
Sămânţî di cânepî şî cu rachiu
Te-oi ungi,
Pisti Marea neagrî te-oi arunca.
Cu limba te-oi discânta,
Cu acu din trup te-oi scoati,
Cu mătura te-oi mătura
Şî te-oi arunca
Undi cucoş negru nu cântî,
Copchil negru, di ţâţî,
Nu plângi.
Cutari sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Pupezeni – Galaţi
Anexă-chestionar (1971)

132

Luni a plecat Ion
Pe cale,
Pe cărare,
Gras şi frumos,
Teafăr, sănătos,
La mijloc de cale,
Cel pierit – leşit
Înainte i-a ieşit:
Cel pierit din peşte,
Din crap,
Din miez de nucă,
Din brânzî di oaie,
Bubos şi usturos,
Mâncăcios
Şi crăpăcios,
Ieşi, cel pierit, de la Ion:
Din creierii capului,
Din sfârcul nasului,
Din faţa obrazului,
Din luminile ochilor
Şi auzu urechilor,
Din trup,
Din şăzut,
Din ciolănele
Şi mădulărele,
Că dacă n-ăi ieşi,
Un ac mare voi lua
Şî te-oi zgâncili
Şî te-oi scociorî
De peste tot locu

Unde-i ci.
Şi Ion să rămână curat,
Luminat,
Ca maică-sa ce l-o lăsat.
Descântecu de la mine
Şi leacu de la Maica Domnului
Să cie.

Se descântă în sământă de cânepă cu un ac mare, zâs de două parale.

Covasna – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

133

Amin, Amin,
Cozmanitorule,
Cu faţa mucidî,
Cu gura putridî,
Ci te-ai apucat
Di mâncat, di la Vasâli,
Din sfârcu nasulu,
Cununa dinţâlor,
Împărătuşu gâtulu?
El mânâncî pâni nicernutî,
Be vin nistrecurat,
Şî-i slab
Şî nu-i bun di mâncat.
Da tu du-ti la Marea Neagrî,
Cî esti-on ficior di-mparat,
Aceala mânâncî pâni cernutî,
Be vinu strecurat,
Ş-aceala-i gras
Şî-i bun di mâncat.

Dumbrava – Ciurea, Iaşi. Mg.578, I,7
Inf. Mănditạ Tănăsucă, 80
Culeg. L.C. (1984)

134

S-o sculat, azi dimineaţî, Maria
Grasî, frumoasî, sănătoasî,
O mers pân-la nijloc di cali,
Când la nijloc di cali,
O-ntânchinat-o:
Cel pierit din vânt,
Cel pierit din soare,
Cel pierit din apă,
Cel pierit din mâncare,
Cel pierit de diochitură,
Cel pierit de pocitură,
Cel pierit de săgitătură,
O întunchinat-o
Cel pierit di 99 di neamuri.
E o ramas răcnind
Şi văicărind,
Nime-n lume n-auzind,
Numai Maica Domnului
Din poarta cerului,
Scară di argint făcé,
Gios, pi pământ, la dânsa, coborî;
– Taci, Marie,
Nu plângi,
Nu răcni,
Nu ti văicara,
Nu ti izghi
Şî ti trânti,
Că Ileana, cu paiu de mătură
În apă cu zahăr,
Te-a descânta,
Iar Sfântul soare, cu mătura,
Pe cel pierit
Ţi l-o vântura:
Din creierul capului,
Din faţa obrazului,
Din sfârcul nasului,
Din auzul urechilor,
Din dinţi,
Din măsăli,
Din limbă,
Din gât,
Şî ţî l-o scoati
Pi cel pierit
Şî l-o trimite
La dealu Garalinului,
Unde cucoşii nu cântă,
Cânii nu latră,
Fete mari nu gioacă;
C-acolo pi cel pierit îl aşteaptă
Cu mese întinse,
Cu făclii aprinse,
Cu pahare pline,
Cu cuvinte bune.

Eu cu gura am discântat,
Maica Domnului
Leac şî sanatati ţi-o dat.

Goeşti – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

135

Cel pieritu sî faci-aşa: dacî mânânci iuti, mânânci acru... se formeaz-o bubî. Buba curgi şî zămuieşti. Şî n-ari ci sî-i facî 'nic, făr' dicât cu discântici şî cu buruieni di cel pierit: bosâiocu câmpului, faptnicî di câmp şî mniercurelili. Li culegi înainti di Ispas, c-apu nu mai sunt di leac, cî Domnu nostru s-o 'nalţat la ceri. Buruienili li cerghi, şî-n zama ceea discânţ di cel pierit. Discânţ cu cuţât, cu săciri, cu ac... discânţ aşa:

– Trii feti feteuici,
Cu trii săceruici,
Voi uni va duceţ?
– Noi ni ducém la câmp,
La săcerat oarzî coapti,
Grâi-n lapti.
– Nu va duceţ
La săcerat oarzî coapti,
Grâi-n lapti,
Dúciţî-va la ...
Omu ista cari-l doari,
La Vasâli, Ion, cum îl cheamî,
Di mâna dreaptî sî-l luaţ,
În arii sî-l aruncaţ,
La rarunchi sî-l dizvaliţ,
Cu săciri sî tăieţ
Durerea, bubili, copturili,
Din creierii capului,
Din auzu urechilor,
Din viderili ochilor,
Din tot organistu lui.
Cu săcirili-l tăieţ,
Cu legători sî-l leagaţ,
În arii sî-l aruncaţ,
Cu-mblăcii sî-l îmblăciţ,
Cu mături sî-l maturaţ,
Cu grebli sî-l scuturaţ,
Cu furcili-n căruţî sî-ncarcaţ
Şî-n vânt şî-n Marea Neagrî
S-aruncaţ;
Şî cutari om
Sî rămâi curat
Şî luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.

Uda – Iaşi. Mg.384, I,9
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

136

O işât noauî lupi
Din noauî munţ,
Scheunând
Şî văicărind,
Nimi nu i-o auzât,
Nimi nu i-o văzut,
Numa Maica Precista
Di la poarta cerulu
I-o auzât,
I-o văzut
Şî i-o-ntreabat:
– Undi mergiţ voi,
Noauî lupi
Din noauî munţ,
Scheunândî
Şî văicărind?
– Mergim la măru lu Buraliu,
Merili sî li mâncăm,
Măru să-l săcăm.
– Nu vă duciţ la măru lu Buraliu,
Merili sî li mâncaţ,
Măru sî-l sacaţ,
Duceţî-vă la ... Maria,
Cel pierit sî i-l mâncaţ,
Rădăcina sî i-o sacaţ:
Din ochi,
Din cap,
Din creştitu capului,
Din lumina ochiului,
Din sfârcu nasului,
Din umerii obrazului,
Din gât,
Din limbî,

Din gingini,
Din măsăli,
Din noauăzăşânoauî di încheietureli!
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca mă-sa când o făcut-o,
Ca Dumnezău când o lasat-o,
Ca soarili sănin,
Amin!

Verşeni – Iaşi. Mg.7, II,40
Inf. Aglaia Gh. Zaharia, 64
Culeg. I.H.C. şi S.I. (1968)

137

O plecat omu negru,
Cu haina neagrî,
Cu arma neagrî,
Cu ogaru negru,
Cu toatî armoniţia neagrî,
La pădurea neagrî,
Sî-m vânezî ceara neagrî;
Şî niminea n-o văzut,
Maica Domnului o văzut,
Pi scarî di cearî s-o coborât
Ş-o-ntrebat:
– Un' ti-ci tu omu negru,
Cu haina neagrî,
Cu arma neagrî,
Cu ogar negru,
Cu tătî armoniţia neagrî?
– Mă-c la pădurea neagrî,
Sî-m vânez ceara neagrî!
– Nu ti-ci la pădurea neagrî,
Sî vânezi ceara neagrî,
Du-ti la... Maria
Şî vâneazî cel pierit negru:
Din măduvî-n ciolan,
Din ciolan în carni,
Din carni-n cheli,
Din cheli sî răschiei.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezău din cer
Ce-o lasat-o.
O plecat om roş
Cu haina roşâie,
Cu arma roşâie,
Cu ogaru roş,
Cu toatî armoniţâia roşâie,
La pădurea roşâie,
Sî-m vânezî ceara roşâie;
Şî niminea n-o văzut,
Maica Domnului o văzut,
Pi scarî di cearî s-o coborât
Ş-o-ntrebat:
– Un' ti-ci tu omu roş,
Cu haina roşâie,
Cu arma roşâie,
Cu ogaru roş,
Cu toatî armoniţia roşie?
– Mă-c la pădurea roşâie,
Sî vânez ceara roşâie.
– Nu ti-ci la pădurea roşâie,
Sî vânez ceara roşâie,
Du-ti la Maria
Sî vânez cel pierit roş:
Din măduvî-n ciolan,
Din ciolan în carni,
Din carni-n cheli,
Din cheli sî răschiei.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezău din cer
Ce-o lasat-o.
O plecat omu alb
Cu hainî albî,
Cu armî albî,
Cu ogaru alb,
Cu toatî armoniţia albî,
La pădurea albî,
Sî-m vânezî ceara albî;
Şî niminea n-o văzut,
Maica Domnului o văzut,
Pi scarî di cearî s-o coborât
Ş-o-ntrebat:
– Un' ti-ci tu omu alb,
Cu hainî albî,
Cu armî albî,

Cu ogaru alb,
Cu toatî armonița albî?
– Mă-c la pădurea albî,
Sî vânez ceara albî.
– Nu ti duci la pădurea albî,
Sî vânez ceara albî,
Du-ti la Maria
Şî vâneazî cel pierit alb:
Din măduvî-n ciolan,
Din ciolan în carni,
Din carni-n cheli,
Din cheli sî răschiei.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezău din cer
Ce-o lasat-o.

Târpeşti – Neamţ. Mg.536, I,40
Inf. Marghioala Gh. Darie, 70
Culeg. L.B. (1983)

138

Noauî lupchi
În noauî câmpchi,
Noauî lupchi
În noauî văi,
Nimi nu i-o vazut,
Nimi nu i-o cunoscut,
Numa Maica Domnului
Din poarta cerului
I-o-ntreabat:
– Uni mergeţ?
– Mergem dealur'li sî sapăm.
Munţî sî rasturnăm,
Pi cel pierit sî-l catăm.
– Lasaţ dealur'li,
Nu sapaţi,
Pi cel pierit nu-l cataţ,
Duceţî-va la ... cutari,
La Ilie,
Capu-i taieţ,
Sângili-i beţ,
Pi cel pierit îl alegeţ:
Din criiri,
Di su' criiri,
Din ochi,
Di supt ochi,
Din urechi,
Di supt urechi,
Din faţa obrazului
Din zgârciu nasului,
Din limbî,
Di sup limbî,
Din barbî,
Di sub barbî,
Din geanunchi,
Di sub geanunchi
Din unghii,
Di supt unghii,
Din tăti-nchieturelili,
Din tăti mladuhurelili!
Îl alegeţ,
Îl culegeţ,
Sî nu ramâi
Cât i-on cir di mac,
În patru dispcicat,
Pisti mari aruncat;
Acolo sî pciarî,
Sî raspciarî,
Cum pcieri roaua la soari
Şî stupcitu pi pomânt
Şî nu şti nimi ci s-o facut.
Şî Ilie sî ramâie curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat
Ca maicî-sa ci l-o dat,
Ptioaaa!
Discânticu sî cii di la mini
Şî leacu di la Dumnadzău.

Straja – Suceava. Mg.277, I,9
Inf. Aglaia I. Baimacean, 76
Culeg. I.H.C. (1977)

139

A purces (cutare)
Pe cale,
Pe cărare,
Gras, frumos,
Bun sănătos.
L-o-ntâlnit

Lup de câmp,
Lup de pădure,
Lup zbârlit,
De mâna dreaptă l-o luat,
În pământ l-o trântit,
Pieritu l-o umplut,
O ramas văicărindu-se,
Suschinându-se.
Nimeni nu l-o auzit,
Nimeni nu l-o văzut,
Numai Maica Domnului
Din torţile cerului
L-o auzit,
Scări de ceară şi-o făcut,
În cârjă de argint s-o sprijinit
Şi la Ion o vinit
Şi l-o-ntrebat:
– Ci plângi,
Ci ti văicărezi?
– Cum n-oi plânge,
Cum nu m-oi văicăra?
Dacă am purces de-acasă
Gras, frumos,
Bun sănătos.
M-o-ntâlnit
Lup de câmp,
Lup de pădure,
Lup zbârlit,
De mâna dreaptă m-o luat,
În pământ m-o trântit,
Pieritu m-o umplut.
– Nu ti plânge,
Nu ti văicara,
Cî eu di mâna dreaptî te-oi lua,
La Aneta te-oi îndrepta,
Aneta te-o lua
Şi te-o descânta,
Şi l-a-mpunge pe pierit:
Din criirii capului
Până la inimă,
Sub inimă,
Şi l-a trimete
Peste nouă mări
Şi nouă ţări,
Unde cucoş negru n-a cânta
Şi fată codiţă albă
N-a-mpleti

Cănţălăreşti – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

140

Am plecat pi drum,
Pi carari,
Şî m-am întâlnit
C-on lup mari,
Sus suitu-m-o,
Gios coborâtu-m-o,
Cel pierit negru, cu roşaţî,
Împăinjânitu-m-o.
Cel pierit negru,
Cel pierit roş,
Cel pierit alb,
Cel pierit beşâcat,
Buboios,
Răpănos,
Înţăpăcios,
Crăpăcios,
Cel pierit cu Nouâzăşnouî di chipuri!
Cel pierit din vânt,
Din soari,
Din beri,
Din mâncari,
Din culcari,
Din sculari,
Cel pierit cu roşaţî,
Cel pierit de nouâzăşnoauî di vânturi,
Nouâzăşnoauî di chipuri,
Împăinjânitu-m-o,
Pi mâni,
Pi chicioari,
Pi chept,
Pi schinari,
Pin găoacili ochilor,
Pin sfârcuşu nasulu,
Pin gingiili măsălilor,
Pi împărătuşu gâtului,
Cel pierit găsâtu-m-o,
Împăinjânitu-m-o,
Şî m-am văitat
Şî m-am spăimântat,

Cî nimini nu m-o auzât
Dicât Maica lu Dumnezău,
Din porţâli cerului.
Pi scări di argint s-o lasat
Şî pi mini m-o-ntreabat:
– Ce-ai păţât, Bălaşo?
– Păi ci sî păţăsc,
Maica lu Dumnezău?
Am plecat pi drum,
Pi carari,
Şî m-am întâlnit
C-on lup mari,
Di pi pământ luatu-m-o,
În pământ trântitu-m-o,
Cel pierit negru, cu roşaţî,
Împăinjânitu-m-o,
Cel pierit negru,
Cel pierit roş,
Cel pierit alb,
Cel pierit bubăios,
Crăpăcios,
Răpănos,
Înţăpăcios,
Cel pierit ca păsatu,
Cel pierit cu roşaţî,
Cel pierit din vânt,
Din soari,
Din beri,
Din mâncari,
Din culcari,
Din sculari,
Cel pierit di noauâzăşnoauî di feluri,
Noauâzăşnoauî di chipuri,
Cari m-o-mpăinjânit,
Pin găoacili ochilor,
Pin sfârcuşu nasulu,
Pin gingiili măsălilor,
Pi împărătuşu gâtului,
Pi mâni,
Pi chicioari,
Pi chept,
Pi schinari;
Mâncatu-m-o,
Scărchinatu-m-o,
Înţăpatu-m-o,
În rădăcini,
M-am înspăimântat,
M-am înfricoşat.
– Nu mai plângi, Balaşî,
Şî ti spăimânta
Şî ti-nfricoşa,
Cî la cutari-ăi alerga,
Cî ie ştii ghini, în jolfî, a discânta,
Şî cu jolfî te-a ungi
Şî te-a atingi,
[Cel pierit] din rădăcin-a saca,
Din vârf s-a usca
Şî s-a-nnegri
Ca sămânţa cânichii,
S-a-nnegri
Şî s-a usca
Şî nu te-a mai mânca,
Nu te-a mai înţapa.
Ş-a rămâne corpu tău curat,
Luminat,
Ca argintu di curat,
Ca Dumnezău
Şî Maica Domnului din ceri
Ci te-o lasat.
Di la mini discânticu
Şî di la Maica Domnului leacu.

Sălceni – Vaslui. Mg.597, I,11
Inf. Balaşa I. Sandu, 86
Culeg. L.B. (1985)

141

Plecat-au nouă voinici
Cu nouă cămeşi nouă,
Cu nouă topoare,
Cu nouă berzi,
Cu nouă cosoare,
Cu nouă aţiclate ascuţite.
Maica Maria,
Sântămăria,
O văzut,
O auzât,
Pi scară de argint s-o coborât
Şî cu gura o-ntrebat:
– Unde vă duceţi voi,
Nouă voinici

Cu nouă cămeşi nouă,
Cu nouă topoare,
Cu nouă berzi,
Cu nouă cosoare,
Cu nouă aţiclate ascuţite?
– Ne ducem la pădurea roşie,
La pădurea neagră,
S-o măturăm de gunoaie.
Maica Maria,
Sântămăria,
O răspuns:
– Nu vă duceţi la pădurea neagră,
La pădurea roşie,
Ci vă duceţi, curând, la cutare,
Şi măturaţi-i cel pieritul
Din creierii capului,
Din nas,
Din urechi,
Şi din toate mădularele.
Cu mătura îl măturaţi,
În jolfă-l amestecaţi,
În trestie-l înfundaţi,
În mare-l aruncaţi,
Să rămâie, cutare, curat,
Luminat,
Ca argintul,
Ca lumânărica,
Cum din cer l-o lăsat.

Pădureni – Mărăşeşti, Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

142

Cel pierit cu pocitură
Cel pierit cu-ntâlnitură
Cel pierit cu ceasul rău,
Ieşi din creierii capului,
Din sfârcuşul nasului,
Din faţa obrazului,
Din viderile ochilor,
Din auzul urechilor,
Din cununa dinţilor,
Din rădăcina măsălilor,
Din toate încheieturile,
Şi lasă-l pe cutare curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca Maica Domnului din cer
Ce l-o lăsat.
Cel pierit din băutură,
Cel pierit din călcătură,
Cel pierit din vânturi mari,
Cel pierit din apus,
Cel pierit din răsărit,
Cel pierit din 99 de neamuri,
Nu-l înţepaţi,
Curăţaţi-l,
Şi lăsaţi-l curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului din cer
Ce l-o lăsat.
Cel pierit cu ceas rău,
Cel pierit din băutură,
Nimeni nu l-a văzut,
Nimeni nu l-a auzit,
Numai Maica Domnului,
Din cer s-o lăsat,
Cu îngerii l-o întrebat
Răul i l-o luat,
Peste mări negre l-a aruncat
Şi-o rămas cutare luminat,
Ca Maica Domnului din cer
Ce l-o lăsat.

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

143

Din munţi,
Din dealuri,
Din văi
S-o lasat ravaş
La sat,
Cântând,
Fluierând,
Ca s-aduni toati boalili,
Toati oarbili
Şî s-aduni şî pi cel pierit:
Pierit negru,
Pierit roşu,
Pierit galbân,
Pierit copt,

Pierit nicopt,
Din vis,
Din plâns,
Din gând,
Din vânt,
Cu bubî,
Cu dalap,
Cu săgităturî,
Cu pociturî,
Di 99 di feluri,
Di 99 di neamuri,
Sî işâţi din chelea lui Ion,
Din toate mădularele lui,
Din creştit pânî-n tălchi,
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-o lasat,
Ca Dumnezeu ce l-o făcut.
Pierit rusăsc,
Germănesc,
Din toate ţările,
Doghitocesc,
Boieresc,
Gâştesc,
Toate păsările,
Pierit sălbatic,
Ursăsc,
Vulpesc,
Iepuresc,
Păsăresc,
Să ieşi din chelea lui cutare,
Din carnea lui,
Mădularele lui,
Dacă n-ăi ieşi,
Îţi dau şi munca cânichii.
Cânepa are douăsprezece munci:
O sameni,
O culegi,
O tocheşti,
O meliţi,
O raghili,
O cheptini,
O torci,
O urzăşti,
O ţăşi,
O înălbeşti,
O croieşti,
O coşi,
O porţi,
O ruchi.
Şi cutare sî rămâie curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-o lăsat.

Vidra – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De cârtiţă

144

Plecat-o noauî salahori
Cu nouî topoarî,
Cu nouî berz,
Cu nouî hârleţî,
Cu nouî lopeţ,
Cu nouî mături
La fântâna părăsâtî;
Cu topoarâlî s-o taie,
Cu berzâli s-o bărduiascî,
Cu hârleţâli s-o săpi,
Cu lopeţâli s-o arunci,
Cu mătur'li s-o mături.
Dar niminea nu i-o văzut,
Niminea nu i-o auzât,
Numai Maica Domnului,
Din poarta cerului,
I-o auzât
Şî i-o văzut:
– Uni vă duciţ voi,
Cii noauî salahori
Cu noauî topoarî,
Cu noauî berz,
Cu noauî hârleţî?
– Ni ducim la fântâna părăsâtî.
– Nu vă duciţ,
Cî-i lasatî di Dumnezău.
Vă duciţ la *(numitu)*,
Omu bolnavu,

Cari ari bubili,
Şî sapaţi cârtiţâli lui:
Din cap,
Din ochi,
Din chept,
Din schinari,
Din mâni,
Din chicioari,
Din rânzî,
Din osânzî,
Din inimî
Di supt inimî.
Cu berzâli sî li bărduiţi,
Cu topoarâli sî li tăieţ,
Cu hârleţâli sî li sapaţ,
Cu lopeţâli sî le-aruncaţ,
Cu măturili sî li măturaţ.
Pisti Nouâzăşnouî di mări negri,
Acolo sî chiarî,
Sî răscheie,
Ca roua di soari,
Ca spuma di mari!
Sî rămâi curat
Şî luminat,
Ca argintu strecurat.

Aista sî discântî c-on cir di păr din cap şî cearî curatî.

Bogheştii de Jos – Vrancea. Mg.146, I,18
Inf. Maria I. Daneş, 68
Culeg. L.B. (1973)

De constipaţie

145

Se descântă cu lacătul de la uşă pus într-un vas cu apă.

La apa lui Iordan
Nouă fete de jidan,
Nouă încuie,
Nouă descuie;
În apa lui Iordan
Opt fete de jidan,
Opt încuie,
Opt descuie;
În apa lui Iordan
Şapte fete de jidan,
Şapte încuie,
Şapte descuie;
La apa lui Iordan
Şase fete de jidan,
Şase încuie,
Şase descuie;
La apa lui Iordan
Cinci fete de jidan,
Cinci încuie,
Cinci descuie;
La apa lui Iordan
Patru fete de jidan,
Patru încuie,
Patru descuie;
În apa lui Iordan
Trei fete de jidan,
Trei încuie,
Trei descuie;
La apa lui Iordan
Două fete de jidan,
Două încuie,
Două descuie;
La apa lui Iordan
O fată de jidan,
Una încuie,
Una descuie.
Descântecu-i de la mine,
Leacu-i de la Dumnezeu.

Bistricioara – Ceahlău, Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

De dalac

146

A plecat Murgu pe cale,
Pe cărare
Şi s-a întâlnit
Cu dalac moale,
Dalac tare,
Dalac grabnic,
Dalac cu armurar,

Dalac cu deochi,
Dalac cu cei răi,
Dalac prin fierbinţeală,
Dalac prin răceală,
Dalac prin osteneală,
Dalac apă bând,
Dalac mâncând,
Dalac dormind,
Dalac la drum mergând,
Dalac prin 99 de feluri
Şi 99 de neamuri.
Să ieşi de la Murgu:
Din creierele capului,
Din auzul urechilor,
Din văzul ochilor,
Din tot corpul,
Să ieşi din piele în vânt,
Din vânt în pământ
Şi Murgu să rămână
Curat şi luminat.

Albele – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

147

Făcut-a Maica Domnului masî mare
În vârfu humăriei!
Ş-o chemat toati bubili,
Toati rănili,
Toati spurcăciunili.
Pi dalac,
Pă dălăcoaicî,
Pi armorar,
Pi armorăroaicî
Nu i-o cheamat.
Şî ii s-o suparat
Şî-napoi s-o-nturnat,
Pi cute-o-ncălecat,
La mare-o plecat,
Cutea s-o cufundat,
Dalacu şî dălăcoaica,
Armorariu şi armorăroaica
S-o-necat,
Iar (gita) o ramas curatî,
Luminatî,
Ca Maica Domnului
Cum o lasat-o.

Moreni – Berzunţi, Bacău. Mg.141, I,4
Inf. Dumitru T. Corman, 75
Culeg. L.B. (1973)

148

Plecat-a Ileana,
Lecuitoarea,
Pi cali, pi carari,
Cân la mijluc di cali,
Di carari,
Mă-ntâlnii
Cu noauî fraţ
Cu noauî topoarî,
Cu noauî surori
Cu noauî cosoarî.
– Uni vă duciţ voi,
Noauî fraţ
Cu noauî topoarî,
Cu noauî surori
Cu noauî cosoarî.
– Uni vă duciţ voi,
Noauî fraţ
Cu noauî topoarî,
Cu noauî surori
Cu noauî cosoarî?
– Ni ducim la măru roş,
Din rădăcinî sî-l tăiem,
Di vârf sî-l uscăm.
– Nu vă duciţ la măru roş,
Din rădăcinî sî-l tăieţ,
Di vârf sî-l uscaţ,
Haidiţ la (cutari),
Sî tăieţî-i dalac,
Dălăcoaicî,
Cu puii ii.
Cu mâna sî-i luaţ,
Pisti noauî mări
Sî-i aruncaţ,
Noauî api limpezâti,
Noauî sati părăsâti;
Şî ie sî rămâi luminatî
Şî curatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica din ceri
Ce-o lasat-o.

Barcea – Galaţi. Mg.547, I,3
Inf. Ileana Chiriţă, 61
Culeg. L.C. (1983)

149

– Unde te duci, omule mare,
Cu toporul mare?
– La pădurea mare,
Să tai un copac mare,
Să fac o mănăstire mare.
– Nu te duce, omule mare,
Cu toporul mare,
La pădurea mare,
Să tai un copac mare,
Să faci o mănăstire mare,
Vino la capul lui (cutare)
Şi taie dalacul:
Dalac negru,
Dalac alb,
Dalac verde,
Dalac roşu,
Dalac de 99 de feluri,
Primit din răceală,
Din fierbinţeală,
Din deochi,
Din frigare,
Din 99 de feluri primit.
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te,
Dalac întoarce-te!
Cu cremene te-oi încremeni,
Cu marmură te-oi mărmuri,
Cu toporul te-oi tăia,
Cu mătura te-oi mătura,
Cu mâna dreaptă te-oi lua,
În Marea Neagră te-oi arunca.
Descântecul de la mine,
Leacul de la Maica Domnului
Şi de la Dumnezeu.

Mogoşeşti-Siret – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

150

(La animale). Iei toporu şî ti duci acolo şî pălești buba ceea, zâci aşa:

M-am dus la păduri,
Sî tai on copac mari,
Şî boieriu nu m-o lasat,
Şî eu am plecat
La *(vaca ceea, cum îi zâci, Florica)*,
Am plecat la dânsa,
La pulpî,
Şî i-an tăiet dalacu.
Dalac negru,
Dalac roş,
Dalac cărănizâu,
Dalac albastru,
Dalac galbân,
Dalac din niarari,
Dalac din Strâgari,
Dalac din potcî,
Dalac di dimineaţî,
Dalac di de-amiazî,
Dalac di sarî,
Sî chiei,
Sî răschiei,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Sî nu rămâi
Cât on cir di mac,
Uscat,
În patru dischicat,
În mari aruncat.
Şî Florica sî rămâie curatî
Şî luminatî,
Ca Maica Domnului
Ce-o lasat-o.

Ţibucani – Neamţ. Mg.227, I,15
Inf. Ileana I.C. Butnaru, 67
Culeg. L.B. şi L.C. (1976)

151

M-am dus la pădure
Să tai un copac mare,
Şi boierii nu m-au lăsat,
Şi eu am plecat la Ion,
La capul,
La pieptul lui,
Şi i-am tăiat dalacul.
Dalac de mirare,
Dalac de strigare,
Dalac din potcă,
Dalac din dediochi,
Dalac negru,
Dalac roşu,
Dalac cărămiziu,
Dalac stânjeniu,
Dalac verde,
Dalac galben,
Dalac de 99 de feluri,
Să chieie,
Să răschieie,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare,
Să nu rămână
Cât un cir de mac,
Uscat,
În patru deschicat,
În mare aruncat;
Şi Ion să rămâie curat,
Ca Dumnezeu ce l-a lăsat,
Ca Maica Domnului!

Ţibucanii de Jos – Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

152

Amin, amin,
Cozma de-amin,
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului!
S-o sculat bou ista,
Ori vaca, ci esti,
S-o sculat sâmbătă,
Şî tari-l mai dure
Şî tari-l mai săgeta,
Şî el gemé,
Sî scremé,
Şî păru pi dânsu s-o zbârlit,
Carnea pi dându-o scăzut,
Şî nimi nu-l vide,
Nimi nu-l auză,
Numa Maica Domnului
Din ceri l-o văzut,
Pi scarî di aur s-o scoborât
Şî cârjî di cer în mânî ş-o luat
Şî la bou o vinit
Şî l-o-ntrebat:
– Nu gemi,
Nu ti scremi,
Nu ragi,
Aleargî la Catinca,
Catinca ţ-a discânta
Şî pisti leac ţ-a da,
Catinca te-o discântat
Şî pisti leac ţ-o dat.
Tu dalac mort,
Tu dalac viu,
Tu dalac galbân,
Tu dalac roşu,
Tu dalac negru,
Tu dalac verdi,
La vaca asta sî n-ai loc,
Nici sî coci,
Nici sî îmfli,
Nici sî ghiungii,
Ieş di la vacî:
Din ţâţî,
Di sub ţâţî,
Din pulpî,
Di sub pulpî,
Din fătăciuni,
Din culbeciu ochilor,
Din criirii capului!
Sî ti duci
Uni-s apili opriti,
Uni-s maluri râsâchiti,
Uni nu esti
Nici on pom roditori,
Ca răchita.
Ş-acolo sî coci,
Ş-acolo sî răscoci,

Sî ti usuci la soari
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari.
Şî bou ista sî rămâi curat,
Luminat
Ca Dumnezău ci l-o lasat,
Ca măicuţa ci l-o născut.

Urecheni – Neamţ. Mg.270, II,16
Inf. Catinca D. Asaftei, 73
Culeg. I.H.C. (1977)

De deochi

153

Păsărică albă, cudalbă,
Din cer picată,
Pe piatră picată,
Piatra-n patru s-a crăpat,
Aşa să crape
Cel ce a deocheat pe Ion.
De-o fi deocheat de femeie,
Să-i crape ţâţele,
Să-i curgă laptele,
Copilul să-i moară de foame.
De-o fi deocheat de fată mare,
Să-i cadă părul,
De-o fi deocheat de flăcău,
Să rămână chel,
Să râdă lumea de el,
De-o fi deocheat de vânt,
Să-i sece nările,
De-o fi deocheat de câmp,
Să-i sece mana,
De-o fi deocheat de codru,
Să-i cadă frunza,
De-o fi deocheat de soare,
Să-i cadă razele!
Şi Ion să rămână curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.

Albele – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

154

Se ia o ulcică de apă neîncepută şi 9 cărbuni aprinşi. Se pun cărbunii în apă în trei rânduri câte trei. De câte ori se pun, se descântă:

Pasăre albă, cudalbă,
În cer a zburat,
Trei chicături de sânge
Pe chiatră au chicat,
Să crape ochii cui a deocheat!
De-o fi deocheat de vânt,
Să-i încete arichile,
De-o fi deocheat de om,
Să-i crape capul,
Să-i cadă părul,
De-o fi deocheat de o femeie
Cu prunc,
Să-i moară pruncul,
Să-i plesnească cheptul,
De-o fi deocheat de o fată mare,
Să-i plesnească ţâţele,
Să-i cadă cosiţele.
Să-i dea Dumnezeu leac.

Caşin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

155

Ieş diochi
Dintre ochi
Di la Vasâli,
Di la Neculai,
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu stricorat.
Ieş din creştitu capului,
Din sfârcul nasului,
Din băirile gâtului,
Din geni,
Din sprânceni,
Din auzâtu urechilor,
Din faţa obrzului,
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica Precista
Ci l-a lăsat.
O fatî di domn
Într-on vârv di corn,
C-un pahar di apî
Şî unu di foc,
Apa stângi focu

Lu Vasâli,
Lu Neculai...
Şî asta-i.

Curiţa – Bacău. Mg.410, I,22
Inf. Maria I. Renţea, 71
Culeg. I.H.C (1980)

156

Purces-a Ioana,
Gioi, marţ, niercuri,
Cân sî-ntâmplî,
Pi cali, pi carari,
Grasî şî frumoasî,
Foarti sănătoasî.
S-on-tâlnit
Cu nouî făcători,
Cu nouî fărmăcători,
Cu nouî pocitori,
Cu nouî pocitureli,
Cu nouî diochiuri,
Cu nouî diochiureli,
Nouî ceasuri răli.
Gios, în pământ, c-o trântit-o,
Carnea i-o mozolit,
Schinarea cî i-o-ncordat,
Cheptu cî i-o ridicat,
Mânili i-o-ngreunat,
Chicioarili i le-o zgârcit.
Ie ţâpa,
Sî vârcolea,
Nimeni n-o videa.
Maria, Sântămăria,
O-ntrebat-o:
– Ci ti oicăreşti,
Ti văicăreşti?
– Cum nu m-oi oi căra?
C-am plecat grasî
Şî frumoasî,
Bunî sănătoasî,
Şi m-o-ntâlnit:
Nouî făcători,
Nouî fărmăcători
Nouî pocituri,
Nouî diochiuri,
Nouî diochiureli,
Nouî ceasuri răli.
Gios, în pământ,
M-o trântit,
Carnea ni-o mozolit.
– Taci, nu ti oicăra
Şî nu ti văicara,
La Anica ăi alerga,
Diochiturili ţi le-a lua,
Pisti noauî mări le-o arunca.
Ochii ţ-a dispăinjâni,
Chicioarili ţ-a dizgârci,
Mânile ţ-a dizgreuna,
Şî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca Dumnzeu
Ci te-o lasat.

Frumuşelu – Bacău. Mg.239, I,16
Inf. Ioana I. Mardare, 80
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

157

A plecat Ion, marţi dimineaţî,
Pi cáli,
Pi carari,
Pi drumu cel mari,
Gras, frumos
Şi sănătos.
La mijloc di cali
L-o-ntâlnit vânt turbat,
Câni spurcat:
Cu diochiu l-o diochet,
Cu pocitura l-o pocit,
Cu întâlnitura l-o întâlnit,
În braţî l-o luat,
Carnea i-o mozolcat-o,
Faţa i-o îngălbinit,
Trupu plin di giunghiuri
L-o lăsat.
El plângea,
Sî căina
Şi sî văicărea,
Nimeni nu-l auzea,
Numai Maica Domnului,
Din poarta cerului;
Scarî di aur o făcut

Şî la el s-o coborât:
– Ci plângi, Ioane,
Şî ti caini,
Şî ti văicăreşti?
– Cum n-oi plângi,
Miacî Sfântî,
Cum nu m-oi văicări?
Dacî am plecat, marţi dimineaţî,
Pi cali,
Pi carari,
Pi drumu cel mari
Gras, frumos
Şî sănătos.
La mijloc di cali
Am întâlnit vânt turbat,
Câni spurcat:
Cu diochiou m-o deochet,
Cu pocitura m-o pocit,
Cu întâlnitura m-o întâlnit,
În braţî m-o luat,
În pământ m-o trântit,
Sângili mi l-o băut,
Carnea mi-o mozolcat-o,
Faţa mi-o-ngălbinit-o,
Trupu plin de junghiuri
L-o lăsat.
– Taci, tu, Ioane, nu ti căina,
Nu ti văicări,
Că tu la (cutare) ăi alerga,
Cu gura te-a discânta,
În bata sa li va lega
Pisti 99 de mări le va arunca.
Acolu sî cheie!
Şî tu ai sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-ta ci te-o fătat.

Se ia un cordon de trei coţi lungime [şi] se descântă mişcându-l peste cel bolnav. La urmă, pentru a verifica dacă a fost deocheat, se măsoară din nou cordonul. În caz de deochi, se vede că s-a scurtat; măsoară mai puţin de trei coţi. Se ţine apoi cordonul sub pernă o oră.

Huruieşti – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

158

La răchita cea-nverzită
Şade-o fată depletită,
La răchita rămurată
Şade-o fată-nzorzonată,
Ea-i c-un ochi de sânge,
Cu unu de foc,
Cel de sânge stinge pe cel de foc.
Aşa să mi se frângă
Şi să mi se stângă
Deochiturile,
Săgetăturile,
Uităturile
Şi pocitura.
Cum se potoleşte
Şi se linişteşte
Vântu pe pământ,
Aşa să se potolească
Şi să se liniştească
Deochiturile,
Săgetăturile
Şi uităturile
Şi pocitura.
Dacă este diochet de femeie cu băiet,
Să-i crape ţâţele,
Să-i curgă laptele,
De-i diochet de-o fată mândră
Şi-mpopoţonată,
Crape-i ţâţele,
Chice-i părul,
Şi de-i diochet de vreun băiet,
Crape-i pulpele,
Curgă-i sângele,
De-i diochet de vro vadană,
Mamă a unui copil mic,
Moară-i copilu,
De l-o diochet ochi verzi,
Sau căprii,
Sau negri,
Sau albăstrii,
Ochii să-i plesnească,
Sângele să-l năpădească!
El să rămâie curat,
Luminat,
Ca şi roua florilor,

Ca lacrima ochilor,
Ca poala Sfintei Marii,
Ca mă-sa când l-o făcut.
Pasăre albă peste Ion a zburat,
Diochiu în patru a crăpat,
Nici cât un fir de mac
N-o rămas,
În patru părți deschicat,
În fundu mării aruncat.
Nimica n-o rămas,
Căci Ion s-a luminat
Și s-o spălat,
Ca argintu strecurat,
Ca auru cel curat.
De la mine descântecu,
Și leacu de la Dumnezeu
Și Maica Domnului.

Ludași – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

159

O zburat o pasăre albă,
Cudalbă,
Sub cer.
Când la mijloc de cale,
O-ntunchinat un deochi de pocitură
Și un deochi de săgetătură
Pe cutare.
Se mișala
Și se văicara;
Nimeni nu l-o auzit,
Numai Maica Domnului
L-o auzit,
Pe scări de argint o coborât,
La dânsul c-o venit
Și din gură l-o-ntrebat:
– Ce te mișălezi,
Ce te văicărezi, (cutare)?
– Cum nu m-oi mișala,
Și m-oi vaicara?
Dacă am pornit
De la casa mea
Gras și frumos,
Sănătos și voios,
Când la mijloc de cale
M-o întunchinat
Prin deochi
Și săgetătură,
Prin deochi
Și pocitură.
– Nici în samă nu băga,
Eu de mână le-oi lua
Și în mâna celei care descântă
Te-oi da,
Să rămâi sănătos,
Voios
Și luminat
Cum Dumnezeu te-o lăsat.

Se descântă în apă neîncepută, folosind un cuțit, care se trece prin apă în timpul descântecului, iar la urmă se sting cărbuni. Apa i se dă bolnavului să bea și se stropește pe față și pe corp.

Bajura – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

160

La o răchitî răsăditî
Esti-o fatî despletitî,
C-on ochi di apî
Șî cu unu di foc,
L-o scos pe-aceal di apî
Șî l-o stâns pe-aceal di foc,
Așa sî stângî diochiu
Șî rana
Șî pocitura
Di la cutari,
(Cum îl cheamî),
Din capu lui,
Din crierii lui,
Din ochii lui,
Din nasu lui,
Din abrazu lui,
Din dințî lui,
Din măsălili lui,
Din cheptu lui,
Din spatili lui,
Din mânur'li lui,
Din inima lui,
Din tăti-nchieturelili,

Tăti mădurelili
Tătî faidaua lui.
Sî rămâi el curat,
Luminat,
Ca Dumnăzău Sfântu
Ci l-o lasat
Șî ca Maica Domnulu
Ci l-o făcut.
Pfuum!
Din vânt ai vinit,
În vânt te-i dus.

Brehuiești – Botoșani. Mg.307, I,6
Inf. Augurița A. Acasandrei, 83,
Culeg. I.H.C. (1978)

161

S-o sculat Maria
Duminicî dimineața,
Grasî, frumoasî, sănătoasî,
Ș-o plecat pi cali,
Pi carari;
La mijlocu călii
Șî cărării
S-o-ntâlnit cu nouî feti ficioreli,
Nevesti nevesteli,
Cu rochițâli mohorâti,
Cu camașâli năsâpiti.
Di schinari-o luat-o,
În pământ o trântit-o,
Sângili i l-o supt,
Carnea i-o măcelărit,
Ca pe-o mănușî di cânip-o socotit
Șî la marginea drumului
O'azvârlit!
Niminea n-o văzut-o,
Niminea n-o auzât-o,
Numa Maica Maria,
Din porțâli cerului,
O văzut-o
Ș-o auzât-o.
Pe scarî di aur s-o coborât,
În cârjî di argint s-o sprijinit,
Ș-o-ntrebat:
– Di ci ti plângi, Marie,
Di ci ti văicărez?
– Cum sî nu mă plâng,
Maicî Mari,
Cum sî nu mă văicărez?
Dacî m-am sculat
Duminicî dimineața
Grasî, frumoasî, sănătoasî,
Ș-am plecat pi cali,
Pi carari,
La mijlocu călii
Șî cărării
M-am întâlnit cu nouî feti ficioreli,
Nevesti nevesteli,
Cu rochițâli mohorâti,
Cu camașâli năsâpiti.
Di schinari m-o luat,
În pământ m-o trântit,
Sângili mi l-o supt,
Carnea mi-o măcelărit,
Ca pe-o mănușî di cânipî
M-o socotit
Șî la marginea drumului
M-o azvârlit!
– Nu ti plângi, Marie,
Nu ti văicara,
Du-ti la Raruca,
Buna țocoleana,
Cu gura ț-a descânta,
Cu limba ț-a lua.
Șî tu sî rămâi curatî,
Luminatî
Ca mă-ta ci te-o făcut,
Ca Dumnezău ci te-o lasat!

Brăhășești – Galați. Mg.149, II,40
Inf. Raruca Gh. Pamfile, 65
Culeg. L.B. (1973)

162

O făcut Maica Domnului
Trii fântâni:
Una o făcut-o di hin,
Una o făcut-o di nir
Șî una o făcut-o di venin.
Cari-o mers la nir,
S-o niruit,
Cari-o mers la hin,

S-o vesălit,
Cari-o mers la venin,
O crăpat.
Aşa sî-i crăpi ochii
Cui o diochet pi...
Dac-a ci di om,
Sî-i crăpi boaşâli,
Dac-a ci di fimei,
Sî-i crăpi ţâţâli,
Dac-a aci di fatî mari,
Sî-i chici codiţâli,
Dac-a ci di vânt,
Sî-i steie calu,
Dac-a ci di soari,
Sî-i chieie căldura.

Cudalbi – Galaţi. Mg.281, I,9
Inf. Marghioala I. Drăguş, 86
Culeg. L.B şi L.C. (1977)

163

Pasâri ţâru (?) cudalbî,
La ceri o zburat,
Trii chicături di sânge-o chicat,
Pi cheatr-o chicat,
Cheatra-n patru s-o dişchicat.
Aşa sî sî dischici ochii
Celui ce-o ci diochet pi Ion.
De-a ci barbat,
Sî-i crăpi boaşâli,
Sî-i curgî pchişătu,
De-a ci fimeie,
Sî-i crăpi ţâţâli,
Sî-i curgî laptili,
Sî-i moarî pruncu,
De-a ci diochet-o codru,
Sî-i chici frunza,
De-a ci diochet-o vântu
Sî-i crăpi calu,
De-a ci diochet-o soarili,
Sî-i chici chicioarili.
Fugi diochi
Dintri ochi,
Sî rămâi Ion luminat
Şî curat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut.

Matca – Galaţi. Mg.144, II,26
Inf. Zlătiţa P. Dragomir, 74
Culeg. L.B (1973)

164

La cea salcie răsăditî
Esti-o fatî displetitî,
Cu cămeşa di urzâcî,
C-on ochi di apî
Şî unu di foc.
O sărit aceal di apî
Şi l-o potolit pe-aceal di foc;
Cum s-o potolit focu di apî,
Aşa sî sî potpleascî
Diochiturili,
Pociturili,
Săgităturili,
Toati cesurile cele răli
Di la Ileana:
Din criirii capulu,
Din faţa obrazului,
Din auzu urechilor,
Din viderili ochilor,
Sî rămâi luminatî
Şî curatî,
Ca mama ei
Cari-o făcut-o!

Slobozia Blăneasa – Galaţi. Mg.522, I,11
Inf. Catina I. Corodeanu, 76
Culeg. L.B (1983)

165

Pasâri albă o zburat,
Picăturî di sângi o picurat,
De-o picurat pi pământ,
Pământu s-o uscat,
De-o picurat în apî,
Apa o sacat,
De-o picurat pi chiatrî,
Chiatra o crapat.
Aşa sî crăpi
Şî sî sî usuci
Sî sî dispici
Ochii cei răi,
Ochi întorşi,

Diochiu pi capu cutăruia;
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat.
Sufli pişti cap şî scuipi.
De-i fi diochet di fatî mari,
Sî-i chici păru din cap,
De-i ci diochet di barbat,
Sî-i crăpi coaili,
Sî-i mergî puhoaili,
De-a ci diochet di fimei cu barbat
Sî-i chici păru din cap,
Sî-i crăpi ţâţâli,
Sî curgî laptili,
Sî sî niri lumea di ie,
Cum s-o nirat di Maria,
Când o diochet-o.

Costeşti – Tg. Frumos
Ane:ă-chestionar (1971)

166

M-am uitat în sus,
Am văzut roşu,
M-am uitat la asfinţât,
Ninicî n-am văzut,
M-am uitat la răsărit,
Am văzut trii feti:
Una cu ochiu di foc,
Una cu ochiu di diochi
Şî una cu ochiu di apî.
Cei cu ochiu di foc ardé,
Cei cu ochi di diochi pocé,
Cei cu ochi di apî stângé
Sî-ntorce.
S-sî-întoarcî di diochiu
Di la (cutari),
Din sfârcu nasului,
Din faţa obrazului,
Din criirii capulu,
Din auzu urechilor,
Din toatî zidirea trupului.
Ş-o rămas curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat.
De-a ci diochet di fatî mari,
Sî-i chici cosâţâli,
Sî-i parî rău tari,
De-a ci diochet di nevastî cu copchil,
Sî-i crăpi ţâţâli,
Sî-i curgî laptili gios,
Sî-i moarî pruncu di foami,
De-a ci diochet di barbaţ,
Sî li crăpi şî lor
Sî (cutare) nu mai cii nica.
Ş-o rămas curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Ci l-o lasat,
Ca mă-sa ci l-o fătat.
N-o ramas cât on cir di mac,
În patru dischicat
Sî-n mari aruncat.
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Dumnezău Sfântu.

Covasna – Iaşi. Mg.402, I,43
Inf. Anica Gh. Filon, 70
Culeg. L.C. (1981)

167

Trii păsâri albi,
Cudalbi,
În ceri când o zburat,
În căngi trii chetri-o luat,
Gios cân le-o scapat,
Trii iazuri s-o făcut:
Unu di vin,
Unu di lapti
Şî unu di venin.
Ceal cari-o mâncat lapti,
O mâncat
Şî s-o săturat,
Ceal cari-o [băut] din vin
S-o-nbatat,
Ceal mâncat din venin
O crapat.
Aşa sî crăpi ochii
Acelui ci l-o diochet
Pi... Costicî.

De-a ci diochet di barbat
Sî-i crăpi (îi cam urât aici),
Iar de-a ci di fimeie,
Sî-i crăpi ţâţâli,
Sî-i moarî pruncu,
Iar de-a ci di fatî mari diochet
Sî-i chici nojâţâli.

Probota – Iaşi. Mg.291, I,6
Inf. Măndiţa I. Şaramet, 53
Culeg. L.B. (1978)

168

Potca,
Frica,
Spaima,
Strâgarea,
Cascarea,
Diochiu,
Ochii cii răi,
Sî iasî din chept,
Din spati,
Din chicioari,
Din mâni,
Din rărunchi,
Din criirii capulu
Faţa obrazulu,
Sfârcu nasulu,
[Să se ducă]
Uni cânii nu latrî,
Cucoşî nu cântî,
C-acol' li-i salaşu,
Nu-n trupu Marii.
Maria sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca di Maica Precista lasatî,
Ca di Dumnezău Sfântu născutî,
Ca di mă-sa să ci făcutî.

Topile – Iaşi. Mg.178, I,5
Inf. Alexandrina T. Gavrilă, 54
Culeg L.B. (1974)

169

Chei şi răschei
Dintre ochi!
Şi pasăre albă
Codalbă,
Chică ici,
Chică colo,
Chică-n chiatră,
Cheatra crapă,
Crape ochii
Cui o deochiat pe... cutare.
De-o diochiat-o barbat,
Să-i crape boaşele,
Să-i curgă sângele,
De-o diochiat-o femeie,
Să-i crape ţâţele
Şi să-i curgă laptele
Şi să-i moară pruncul;
De-o diochiat-o câmpul
Să-i săci iarba,
De-o diochiat-o pădurea,
Să-i chice frunza,
De-o diochiat-o vântul,
Să-i crăpe calul
De la mine descântec,
Iar de la Dumnezeu leac.

Băluşeşti – Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

170

Ieşi diochi
Dintre ochi,
Din gene,
Din sprâncene,
Din toate încheieturile,
Ieşi şi du-te
Unde cucoş nu cântă,
Popă nu ceteşte,
Voinic nu ciopleşte,
Unde popa nu toacă,
Fetele nu joacă;
Du-te la fata de-mpărat,
Că acolo te-aşteaptă
Cu mesele-ntinse,
Cu făclii aprinse.
Cine o deochiat
O şi crăpat,
Cine o râmnit
O şi plesnit,
Cutare a rămas curat,
Ca argintul strecurat,
Ca Domnul Hristos,
Că nu-i bolnăvicios.

Arbore – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

171

Luăm noauî carbuni şî spunem:

Aista-i di diochi,
Aista di Strâgari,
Aista-i di pocitura cei mari!

Di trii ori spunem

S-o luat noauî strigoi
Cu noauî strigoaie,
Noauî moroi
Cu noauî moroaie,
Noauî pocitori
Cu noauî pocitoari;
Mărgând,
Strâgând,
Cu nimini nu sî-ntâlnind,
Numai cu Catrina,
În faţî i s-o uitat,
Tăt trupu l-o înceurat,
Nimi-n lumi nu li vedi,
Nimi-n lumi nu li-audi,
Numa Maica Domnului,
Cergî alb-o-ntins,
Calea le-o curpins.
– Uni va duceţ voi,
Noauî strigoi,
Cu noauî strigoaie,
Noauî moroi
Cu noauî moroaie,
Noauî diochitori
Cu noauî diochitoari?
– Bodaprosti, Maicî Sfântî,
Ci ni-ntrebi:
Ni ducem la Catrina,
Cu cuţâtili carnea sî i-o mâncăm,
Sângili sî-i bem,
Zî di moarti sî-i punem.
– Ba acolo nu va duceţ,
Cî va sorocesc eu
Cu sorocu neu
Şî cu-a lu Dumnezău;
Înapoi va întorceţ
Şî-n Marea mare va duceţ,
Cî esti-un peşti mari
Cu solzî di aur.
Cu cuţâtili carnea sî i-o mâncaţ,
Sângili sî-i beţ,
Zi di moarti sî-i puneţ.
Catrina sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu cel curat,
Ca Dumnezău Sfântu ce-o lasat!
Di-i diochetî di barbat,
Curat, nicurat,
Cu gura di lup turbat,
Crăpi-i boaşâli,
Margî-i sângili,
Di-i diochetî di fimeie,
Curatî, nicuratî,
Cu gura di lupoaicî turbatî,
Crepi-i ţâţâli,
Margî-i laptili,
Di-i diochetî di fatî mari,
Curatî, nicuratî,
Cu gura di lupoaicî turbatî,
Crăpi-i pulpili,
Margî-i sângili,
Di-i diochetî di arman cu armancî,
Di jâdan cu jâdancî,
Di vornic cu vorniciţî,
Di boier cu boiriţî,
Acolu sî pcheie,
Sî răscheie,
Ca roua di soari,
Ca stuchitu sub picioati.
Şî Catrina sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu cel curat,
Ca Dumnezău Sfântu ce-o lasat.

Şcheia – Suceava. Mg.32, I,7
Inf. Maria Roşu, 57
Culeg. Şt.P. (1969)

172

Supt on cui di corn
Esti-o fatî di domn
C-on ochi di foc
Şi cu unu di apî.
Ceal di apî
Stângi tăti giunghiurelili,
Tăti săgităturili,
Tăti pociturili.
Din creirili capului
Cum îl cheamî? Lu Vasâli, hai!
Din scăfârliili ochilor,
Din sfârcu nasului,
Din umirii obrazului,
Din gâtu lui,
Din chept,
Di sub chept,
Din inimî,
Di supt inimî,
Din plămâni,
Di supt plămâni,
Din rânzî,
Din osânzî,
Din tăt trupuşoru lui,
Din tătî vlăguşoara lui!
Li stângi
Şî li potoleşti,
Cum sî potoleşti
Cărbunili di apî
Şî sî stângi,
Aşa sî sî stângî rălili
La... Vasâli,
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului ci l-o lasat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut.

Cănţălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,34
Inf. Ilinca V. Bilan, 71
Culeg. I.H.C. (1968)

173

La o salcie răsădită
Vine-o fată despletită,
C-un ochi di foc
Şî cu unu di apă.
Ochiu cel di foc
O sărit în cel di apî;
Cum o sărit ochiu cel di foc
În cel di apî,
S-o stâns
Şî s-o potolit.
Cum s-o potolit
Ochiu di foc
În cel di apî,
Aşa sî sî potoali,
Di la (cutari),
Diochiturili,
Pociturili,
Săgităturili,
Nierăturili,
Strigărili,
Frigărili,
Ceasurili celea răli,
Sî iasî din crierii capului,
Sfârcuşu nasului,
Oasâli mânilor,
Vinili picioarilor,
Şî sî rămâi, cutari,
Curat, luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezău ci l-o lăsat,
Ca Maica ce-o precistat.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,3
Inf. Aniţa Buja, 74
Culeg. L.C. (1974)

174

Plecat-am
Pi cali,
Pi carari,
Grasî şî frumoasî,
La giumată di cali
M-am întâlnit cu
Potca cu potcoiu,
Diochiu cu diochioiu,
Potca m-o pocit,
Diochiu m-o diochet.
Ţâpa (Maria, Ileana),
Ţâpa şî sî vârcolé,
Şî nimi n-auză

Dicât Maica Domnului
Din poarta cerului.
Ea o auzât,
Ie o-ntreabat:
– Ci plângi,
Ci ti nişăleşti?
– Cum n-oi plângi
Şî cum nu m-oi nişăli?
Dac-am plecat
Pi cali,
Pi carari,
Grasî şî frumoasî,
Cân la giumata' di cali
M-am întâlnit cu
Potca cu potcoiu,
Diochiu cu diochioiu,
Potca m-o pocit,
Diochiu m-o diochet.
– Nu ţâpa,
Nu ti vaicăra,
Du-ti la Măndiţa,
Te-o cânta,
Te-o discânta,
Dumnezău leac ţ-o da!

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,17
Inf. Măndiţa Macarie, 73
Culeg. L.C. (1974)

175

Fugi diochi
Dintri ochi!
Păsăricî albî,
Cudalbî,
Din ceri ai zburat,
Chiatra din coadî ţ-o chicat
Şî chiatra-n patru-o crapat,
Ş-o plesnit diochiu
Diochitorului.
Di m-oi ci diochet di lunî,
Sî-i chiei cununa,
Di m-oi ci diochet di soari,
Sî-i chiei razâli,
Di m-oi ci diochet di apî,
Sî săci izvoarili,
Di m-oi ci diochet di vânt,
Sî crăpi-aceal ci m-o diochet.
Fugi diochi
Dintri ochi!
Sî chiei,
Sî răschiei,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari.
Di m-oi ci diochet di om,
Sî-i crăpi...
Di m-oi ci diochet di fimeie,
Sî-i crăpi ţâţâli,
Sî-i moarî pruncu di foami,
Di m-oi ci diochet di fatî mari,
Sî-i chici codiţâli,
S-o râdî fetili,
Aşa sî crăpi ochii diochitorului,
Cel ci m-o diochet.
Fugi diochi,
Dintri ochi,
Di noauâzăşinoauî di diochiuri!
De-a ci din vânt,
Din soari,
Din beri,
Din mâncari,
Din culcari,
Din sculari,
Sî chiei,
Sî răschiei diochiu
Din ochii nii,
Din capu neu,
Sî chiei,
Sî răschiei,
Sî numai cii.
La o salcie răsăditî
Esti-o fatî-mpodoghitî,
C-un ochi di foc
Şî cu unu di apî,
S-o stâns diochiu cel di foc
În cel di apî,
Aşa sî sî stângî diochiurili
Di om,
Di fimeie,
Di fatî,
Di băiet,
Sî-sî stângî,

Sî sî potoleascî,
Giunghiur'li sî ni sî dămoleascî,
Criirii sî-sî limpezascî,
Şî eu sî rămâi curatî
Luminatî,
Ca argintu di curat,
Ca Dumnezău din ceri
Ci m-o lăsat.
Di la mini discânticu
Şî di la Maica Domnulu
Şî Mântuitoru leacu.

Sălceni – Vaslui. Mg.597, I,1
Inf. Balaşa I. Sandu, 86
Culeg. L.B. (1985)

176

De-a ci Anica diocheatî di barbat,
Sî-i crăpi boaşâli,
Sî curgî sângili,
De-a ci diocheatî di fimeie,
Sî-i crăpi ţâţâli,
Sî-i curgî laptili,
Sî-i plângî copchiii di foami!
De-o ci diochetî di fatî mari,
Sî-i chici codiţâli di la gât,
De-o ci diochetî di babi bătrâni,
Sî-i crăpi călcăili,
Sî meargî punoaili!
Păsăricî albî,
În coadî cudalbî, o zburat,
Trii chicături di sângi-o chicurat,
Chitra-n patru s-o dischicat.
Trii găleţâli din ceri s-o scoborât:
Una cu nir,
Una cu gin,
Una cu venin.
Ceal de-o băut nir, s-o niruit,
Ceal de-o băut gin, s-o vesălit,
Ceal de-o pocit, o băut venin
Ş-o plesnit,
Ş-o crapat,
Ş-o ramas Anica curatî,
Luminatî,
Ca argintu ceal curat,
Ca maica ce-o făcut-o
Grasî şî frumoasî,
Amin!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,41
Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
Culeg. I.H.C. (1968)

177

(La animale)
A plecat Florica
Pe cale,
Pe cărare,
S-a întâlnit cu deochiul cel mare
Şi mi-a deocheat pe Florica.
– Pe ce cunoşti că a deocheat-o?
– O cunosc că a deocheat-o,
Că coarnele i s-au bontit,
Părul i s-a zbârlit,
Coada i s-a ciunchit,
Laptele i-a scăzut,
Sămânţa i s-a împuţit,
Untul i s-a tochit,
Ghiţălul, de foame, i s-a îmbolnăvit.
Florica a început a zbiera
Şi a boncăi,
Nimeni din sat n-a auzit.
Scară de aur a făcut
Maica Domnului
Şi jos la ea s-a coborât
Şi din gură a întrebat-o:
– Ce te plângi, Florică,
Ce te vaiţi?
– Cum n-aş plânge
Şi cum nu m-aş văita?
Am plecat la imaş
Şi la văcar
Grasă şi frumoasă,
Bună sănătoasă,
La mijloc de cale
M-am întâlnit
Cu deochiul cel mare
Şi m-a deocheat.
Părul mi s-a zbârlit,
Coada mi s-a ciunchit,
Laptele mi-a scăzut,
Smântâna mi s-a împuţit,

Untul mi s-a tochit,
Ghiţălul, de foame, s-a îmbolnăvit,
Iar Maica Domnului
Din gură a grăit:
– Nu plânge, Florico,
Nu te văicăra,
Că cu funia, de coarne, te-oi lega,
La fântâna cu lapte te-oi adăpa
Şi laptele la loc ţi-o veni,
Şi smântâna s-o îndulci,
Şi untul ţi-o spori,
Şi toţi copiii din sat s-or hrăni,
Şi ghiţelul ţi-o trăi.

Caşin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

178

Ieş diochi
Dintri ochi
Di la Mândreana,
Di la Joiana,
Şî ti du în munţî nalţ,
Uni câni n-o lătra,
Popa n-a toca,
Ciobanu n-a cânta,
Calul n-a nihoi.
Sî rămâi Mândreana curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Precista
Când a lăsat-o.

Curiţa – Bacău. Mg.410, I,21
Inf. Maria I. Renţea, 71
Culeg. I.H.C. (1980)

179

O plecat Gioiana,
Grasî şî frumoasî,
Pi cali, pi carari,
Cân la giumata' di cali
O-ntâlnit o horî di flăcăi,
Cu feti mesticaţi;
Pocitura a pocit-o,
Diochitura o diochet-o,
Spulbărătura o spulbarat-o,
Săgitătura o săgitat-o,
Şî nimi n-o văzut-o,
Şî nimi n-o auzât-o,
Numa Maica Domnului
Din porţâli cerului:
– Ci ti văicărez,
Ci ti căinez?
– Cum nu m-oi văicăra
Şî m-oi căina?
Dacî eu am plecat grasî
Şî frumoasî
Pi cali, pi carari,
Cân la giumata' di cali
Am întâlnit o horî di flăcăi,
Cu feti-amesticaţi;
Pocitura m-o pocit,
Diochitura m-o diochet,
Spulbărătura m-o spulbărat,
Săgitătura m-o săgitat.
– Acu du-ti la Mândiţa
Şî te-a discânta,
Şî Dumnăzău şi Maica Domnulu
Leac ţ-a da.

Dumbrava – Ciurea, Iaşi. Mg.577, I,45
Inf. Mândiţa Tănăsucă, 80
Culeg. L.C. (1984)

De desfăcut

180

M-am sculat joi dimineaţa
Grasă şi frumoasă,
Mă uita-i în sus,
Mă uita-i în jos,
Văzu-i un copac cu crengile de aur;
Acolo sta Dumnezeu
Şi cu Maica Domnului
La masă cu toată lumea.
Pe toată lumea chema la masă
Şi ospăta,
Numai pe mine nu mă chema
Şi nu mă băga în seamă.
Eu văzând şi văzând,
Că nu mă chemă

Nimenea la masă
Şi nu mă bagă de seamă,
Plecai pe cale,
Pe cărare;
Când la mijloc de cale
Mă întâlnii cu trei fermecătoare:
Una cu farmicí
M-a farmacat,
Una cu scuipat
M-a îmbalat,
Una cu opinci de fier
M-a încălțat.
Eu văzând şi văzând,
În cămaşă albă m-am îmbracat,
La biserică am plecat.
În biserică am intrat,
Dascălii s-au împărțit
Preoții au surzit,
Afară de spete m-au dat.
Eu văzând şi văzând,
Că nici în biserică
Nu mă primeşte,
Plecai pe cale,
Pe cărare,
Mă-ntâlni cu Domnul Isus Hristos
În cale.
El cu haina cea de dragoste
Şi de bogăție
M-a îmbrăcat
Şi de haina cu urâtul cel mare
M-a dezbrăcat
Şi l-a trimis:
– Tu urâtule,
Tu făcutule,
Tu farmacatule
Sî ti duci din vad în vad
Până la al noulea vad
Şî sî ieşi pe uscat
Şi să faci un lup turbat,
Să te duci la aceea în pat,
Care mi-o dat
Şi mi-o făcut
Şi mi-o trimes.
Cu ie în pat sî locuieşti,
Cu ie în casă să trăieşti,
Pi mine să mă laşi curată,
Luminată,
Ca Dumnezeu ce m-a făcut.
Iar de nu găseşti
Om ghinovat,
S-apuci în codru,
Prin păduri
Şî prin câmpii,
Şî pe mine să mă laşi
Curată,
Luminată,
Ca Dumnezeu ce m-a lăsat.
Eu cu apă m-oi spăla,
Fața mea s-a rumeni,
Trupul mi-a înflori,
Dragoste nouă mi-a aduci
Nu mă spăl de zoi,
Şi mă spăl de dat,
De făcut,
De trimis,
De căscare,
De urâtul cel mare!
Eu să rămân curată
Şi luminată,
Cum am fost de Dumnezeu lăsată.

Albele – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

181

Discânticu-l ştiu cî auzăm pi mama, cân vorbe câteodatî cu fimeili, cî sî mai jăluieu eli, cân iara câte-o sărbătoari... sî mai căinau eli: „D-apui la mini-n casî tari-i rău; tari-i rău şî barbatu neu uite-aşa, şî mă-n-jurî şî nu ştiu ci, mă sudui..." Da alta di col': „A ci di făcut, mamî, ț-a ci făcut cine-va, mămucî"; Alta di colo: „Eei, trebu dis-făcut!"... o pus apa-n castron, dă cu busuioc, puni cărbuni, aprindi candila, lumânari: „Cum sî stângi cărbunii, sî sî stângî gura vrajmaşulu'!" Ş-apu începe:

Luni dimineața m-an sculat,
Pi fațî albî m-an spalat,
La icoani m-am închinat
În haini noi m-am îmbracat,

Sau: Cu straie noi m-am îmbracat,
La biseric-am plecat.
La mijloc di carari
M-am întâlnit cu hoțomanii,
Cu sodomanii,
Cu fermecătorili,
Cu pârâtorili,
În cap mi-o dat,
Di ochi m-o chiorât,
Di urechi m-o surzât,
Di gurî m-o muțât,
Di mâni m-o legat,
Di chicioari m-o-nchedecat!
Cu glas mari am plâns,
Cu glas mari am strâgat,
Nimini nu m-o auzit,
Nimini nu m-o văzut,
Dicât Maica Domnului
Şî Maica Precistî,
Cu Isus Hristos m-o văzut,
Din porțâli cerului m-o văzut,
Pi scarî di aur s-o coborât,
În casî la Ion, Maria, Dumitru şî Vasâli
O vinit.
– Tu, Marii, Ion, Vasâli,
Di ci ti plângi,
Di ci ti vaicâri?
– Cum sî nu mă plâng,
Cum sî nu mă vaicâr,
Dacî az dimineațî m-am sculat,
Fațî albî an spalat,
În haini noi m-am îmbracat,
La biseric-am plecat.
La mijloc di carari
M-am întâlnit cu hoțomanii,
Cu sodomanii,
Cu fermecătorili,
Cu pârâtorili,
În cap mi-o dat,
Di ochi m-o chiorât,
Di urechi m-o surzât,
Di gurî m-o muțât,
Di mâni m-o legat,
Di chicioari m-o-nchedecat.
– Tu, Marii, Ion, Dumitru, Ileanî, Vasâli,
Nu ti mai plângi,
Nu ti mai vaicara,
Cî eu cu mâna dreaptî te-oi lua,
La fântâna lui Adam te-oi pleca,
Apî cu mâna dreaptî voi lua,
Cu mâna dreaptî ti-oi spala,
Din cap pânî-n chicioari
Şî din chicioari pânî-n cap.
Te-ai spalat,
Te-ai luminat,
Te-ai dişteptat?
– M-am spalat,
M-am luminat,
M-am dişteptat.
– Hultur sur,
Hultur sur,
Hultur bătrân,
S-ti faci mari
Ca o roatî,
Sî intri-n casa lu Vasâli,
Măriucî, şî lui Ion odatî,
Sî iei datu
Şî faptu,
Şî urâtu,
Şî cascatu,
Şî pâra,
Şî ura,
Din casa lui,
Din masa lui,
Din vacili lui,
Din grajdiu lui,
Din toati colțurli ogrăzî lui!
Fapt cu broascî cusutî la gurî,
Fapt cu cheli di şărpi,
Fapt cu zgurî
Di la cuptior părăsât,
Fapt cu mâl
Di la fântânî părăsâtî,
Fapt cu cremini,
Fapt cu marmurî,
Nouâzăşânouî di fapturi,
Nouâzăşânouî di daturi,
Nouâzăşânouî di călcături.
Vultur sur,
Sî ti faci lup turbat,

Sî umbli din vad în vad,
Să-l găsăşti pi ceal ginovat.
De-a ci din armeancî,
Di ţâgancî,
Di vadanî,
Di străinî,
Di sorî,
Di cumnatî trimăs,
Şî-i găsî-o-n drum şăzând,
La masî mâncând,
În crâşmî bând,
S-o faci ciont pârlit,
Sî vadî lumea ce-o făcut!
Da de-a ci di la Dumnezău lasat,
Din părinţ blastamat,
S-ti duci în criiri munţâlor,
În bătăili vântului,
Undi cucoş nu cântî,
Undi motan nu miaunî,
Undi buhai nu răncăluieşti,
Acolo sî li porneşti
Şî casa lu Ion, Dumitru şî Ileni
Sî rămâi curatî,
Ca argintu cel curat,
Ca auru cel strecurat,
Ca maica ci i-o născut.
Ieş tu dat,
Ieş tu fapt,
Ieş tu cascat
Din casa lu Ion ş-a Marii.
Ptiu! Şî casa sî rămâi curatî.

Sî spalî-n castron şî... apa ceea cari rămâni... sî sî ducî la pârâu sî li zvârlî sî sî nu sî-ntoarcî-napoi şî sî sufli supri apî, la pârâu, la vali, sî sî ducî rău pi apî.

Solonţ – Bacău. Mg.137, I,2
Inf. Dumitru I. Chelaru, 63
Culeg. I.H.C. (1973)

182

Ioana marţ dimineaţa s-o sculat,
Cofa-n mânî ş-o luat,
La nouî vaduri o plecat,
Sî iei apî sî disfacî;
Apa n-oputut sî iei,
Di doi oamini buni di gurî
Şî de-o fimei fărmăcătoari,
Cari cociţa i-o răsturnat,
Faţa i-o întunecat,
Mânili i le-o legat,
Gura i-o încleştat;
În cheli di urs o-mbracat-o,
Cu ochinci de arici o-ncalţat-o,
Cu frânghii di şărpi–o-ncins-o!
Ie o plâns,
S-o tânguit,
Niminea n-o văzut-o,
Maica Maria o-ntrebat-o:
– Di ci ti plângi, Ioanî,
Di ci ti tânguieşti?
– Alei, Maicî,
Cum nu m-aş plângi,
M-aş tângui?
Dacî eu marţ dimineaţî m-am sculat,
Cofa-n mânî ne-am luat,
La nouî vaduri am plecat,
Sî ieu apî sî disfac;
Apî n-am putut sî ieu,
Di doi oamini buni di gurî
Şî de-o fimei fărmăcătoari.
Iar baba Maranda, Grasa,
Cu ochii negri,
Cociţa ne-o răsturnat,
Faţa ni-o-ntunecat,
Mânili ni le-o legat,
În cheli di urs m-o-mbracat,
Cu ochinci di arici m-o-ncalţat,
Cu frânghii di şărpi m-o-ncins!
– Tu nu mai plângi,
Nu ti mai tângui,
Cî eu di mâna dreapta te-am luat,
Pi carari di busuioc
Păr la uşî te-am adus,
La uşî cân te-am adus,
Uşâli s-o dischis,
Mesâli s-o-ntins,
Flăcărili s-o aprins.
Apî-n cofî ţ-am turnat
Şî te-ai spalat:
Di fapt,

Di dat,
Di urâtu din sat,
Di urât,
Di uriciuni,
Di urâtu di pi lumi,
Di cascari,
Di strigari,
Di harachealî,
De-aruncătură!
Ioana capacu di cearî l-o ridicat,
O ieşât on şărpi, balaur,
Di pulpa chiciorului o apucat-o,
Ie o ţâpat.
– Di ci ti plângi, Ioanî,
Di ci ti ţâchi?
– Cum sî nu mă plâng,
Sî nu ţâp,
Dacî capacul di cearî l-am rădicat
O ieşât on şărpi, balaur,
Di pulpa chiciorului m-o apucat;
– Tu nu mai plângi,
Nu mai ţâpa,
Cî eu ţâi apî-n cofî ţ-am turnat
Şî te-ai spalat:
Di fapt,
Di dat,
Di urâtu din sat,
Di urât,
Di uriciuni,
Di urâtu di pi lumi,
Di cascari,
Di strigari,
Di harachealî,
De-aruncăturî.
În cămeşî di dragusti
Te-am îmbracat,
În papuci di bruştiuc
Te-am încalţat,
Cu frânghii di aur
Te-am încins,
Fluir di aur în mânî
Ţ-am dat,
Coroanî di argint în cap
Ţ-am pus!
Din fluir când ai cântat,
Toatî lumea s-o uitat.
Ci doamnî,
Ci-mpărăteasî?
Nu-i nici o doamnî,
Nici-o-mpărăteasî,
Eu sunt Ioana,
Din toati, cea mai aleasî!

Slobozia Blăneasa – Galaţi. Mg.522, I,28
Inf. Ştefana P. Rotaru, 63
Culeg.L.B. (1983)

183

S-o sculat, azi dimineaţî, cutare,
O luat câte două cofě,
Mari şi nouă,
O plecat la apă
La fântâna de argint,
Ca să iei apî, sî sî speli:
Di fapturi,
Di turnături,
Di băuturi,
Di mâncături,
Di urî,
Di pârî,
Di chizmî
Şî di învălmăşala
Cari esti la dânşii,
Şî di boală,
Di spaimî,
Di lichiturî.
Sî sî speli,
Dimpreunî cu tăţi din casî:
Di nisporiul banului,
Di nisporiul lucrului,
Al viilor,
Al găinilor,
Al porcilor,
Al vacilor;
Sî sî speli
Di tăti fărmăcăturile,
Şi de ura cari esti
Pi dânşii,
Şî di boali nicunoscuti.
A mers pânî la mijloc di cali,
S-a întâlnit

Cu duşmanii
Şî poganii.
Cofile gios le-o lăsat,
Apî n-o luat
Şî-napoi s-o înturnat
Tot răcnind,
Tot văicărând,
Nime-n lume ne-auzând,
Numai Maica Domnului
Din poarta cerului auzând.
Scară di argint făcea,
Gios, pe pământ, la noi, se scobora:
– Taci, Marie,
Nu plânge,
Nu răcni,
Nu te văicăra,
Că Ileana cu mâna,
Cu busuioc în apă a discânta,
Noi cu mâna dreaptă vom lua.
De-a ci de la Dumnezeu,
Om trimite, sî sî ducă,
Pi părău,
De-a ci de la om,
Om lua ş-om trimite, sî sî ducă,
Din vad în vad,
Din gard în gard,
Sî sî ducî înfocat,
Ardeiat,
Cu sare sarat,
Chiperiu chiparat,
Ardei ardeiat,
Usturoi usturoiat,
Pe capu cui ne-o făcut
Şî ne-o dat.
Noi nu suntem ginoveţi,
Rămânem curaţi,
Ca di la Maica Domnului
Di la cari suntem lasaţi.

Goeşti – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

184

Pintru discânticu di-ntors făcăturili pi capu cui o făcut, îţi trebu vin, nieri, un ban, pus în sticla cu apa, şî bosâioc. Şî zâci aşa:

Gioi dimineaţa
S-o sculat,
S-o sânecat,
S-o mânecat,
Pi cali, pi carari
S-o luat,
La fântâna lu Iordan
O plecat,
Sî ie apî iordănitî,
Din viniţâi vinitî,
Cu strop' di gin,
Cu izvor di nir.
Apî s-o luat;
Cân la giumatatea calea,
S-o-ntâlnit:
Cu vrăjmaşa capului,
Cu urâta satului,
Cu pripoana gardului,
Vrăjâtoarea cari faci di răli,
Ie mana la giti,
Ie mana la grădini,
Ie cinstea la feti,
Ie dragustea la soţ
Şî la soţâi,
Dicât loc o dat u otcii di dânsa,
Di mâna dreapt-o apucat-o,
La pamânt o dat-o,
Di ochi o painjânit-o,
Di cap o năucit-o,
Di nas o năduşât-o,
Di gur-o muţât-o,
Di buz-o-nviniţât-o,
Di mânuri o legat-o,
Di tcicioari-o-ntcedicat-o;
Nici cu-Atâta n-o lasat-o,
Tulpan di dragusti
Din cap i-o luat,
Tulpan di urî
În cap i-o pus,
Cosâţî di dragusti displetit-o,
Cu cosâţî di urî împletit-o,
Cercei di dragusti i-o luat,
Cercei di urî i-o pus,
Cameşî di dragusti dizbracat-o,
Cu cameşî di urî îmbracat-o,

Bârneaţî di dragusti discins-o,
Cu bârneaţî di urî o-ncins-o,
Papuci di dragusti discalţat-o,
Cu papuci di ură, Strâgari,
Şî di broascî râioasî
O-ncalţat-o!
Aceea fumei-o prins a plângi
Ş-a răcni
Cu glas mari pânî-n ceri,
Cu lacrimi pânî-n pamânt.
Nimi n-o auzât,
Nimi n-o vazut,
Numa Maica Domnului
Din poarta cerului:
– Ci plângi tu, Ileanî,
Cu glas mari pânî-n cer
Cu lacrini pânî-n pamânt?
– Cum n-a plângi,
Maica Domnului?
Ie gioi dimineaţa
S-o sculst,
S-o sânecat,
S-o mânecat,
Pi cali, pi carari
S-o luat
Şî la Iordan o plecat,
Sî-ş ie apî iordănitî,
Din viniţâi vinitî,
Cu stropi di gin.
Apî s-o luat;
La giumata' di cali
S-o-ntâlnit:
Cu ptcizmaşa capului,
Cu urâta satului,
Cu pripoana gardului,
Cari faci di rău
La soţ cu soţâi,
La feti, la flăcăi,
La ţarnî,
La ogoarî,
La viti,
Ie mana
Şî faci strâgăi.
Dicât loc o văzut-o,
Di mâna dreapt-o luat-o,
În faţ-o stupcit-o,
Di cap o năucit-o,
Di ochi o chiorât-o,
Di faţ-o-nnegrit-o,
Di nas o-năduşât-o,
Di gur-o-muţât-o,
Di buz-o-nviniţât-o,
Di mânuri o legat-o,
Di picioari-o-mpcedicat-o
Şî-n cei mai mari urî
Şî Strâgari
O bagat-o.
Maica Domnului o zâs:
– Tu nu plângi,
Nu ti caina,
Nu ti vaicara,
Cî Maica Domnului
Lu Sfântu Giorgi-a porunci,
Pi pamânt s-a coborî,
La Ileana a vini
Şî di mâna dreapt-a lua-o
Şî cu creanga bosâiocului
A măturat-o,
Pi di faţî,
Pi di dos,
Cum îi omu mei frumos,
Câti făcături,
Stârci,
Strâgături,
Vorbi di rău pusî pi ie
Gios le-a da.
Şî Maica Domnului
Pi Ileana:
Di cap o disnăuceşti,
Di ochi o distciorăşti,
Di faţ-o frumusăşti,
Di nas o disnăduşăşti,
Di buz-o disviniţăşti,
Di gur-o dismuţăşti,
Di mânuri o dizleagî,
Di pcicioari-o distcelicî
Şî dă drumu-nainti
La tăţ flăcăii
Şî oaminii cii buni
Şî gospodari,

S-o laudi cu cinsti
Şî cu frumuşaţî.
Nici cu-Atâta n-o lasî,
Tulpan di urî-i ie,
Tulpan di dragusti-i puni,
Cu cosâţî di urî
O displeteşti,
Cu cosâţî di dragusti
O-mpleteşti,
Cercei di urî-i ie,
Cercei di aur îi puni,
Cămeşi di urî-i ie,
Cămeşi di matasî-i puni,
Cu fuşti di spcini
O discuprindi,
Cu fuştî di matasî
Şî di dragusti-o cuprindi,
Cu papuci di Strâgari o discalţî,
Cu papuci di dragusti,
Ciuboţălili cucului, o-ncalţî;
Nici cu-Atâta n-o lasî,
Îi mai puni-n gurî
Bucin di aur,
Mâna dreaptî tilincî di argint,
Mâna stângî trâmbiţî di aur,
Cân din bucin a bucina,
Din tilinc-a telinca,
Din trâmbiţ-a trâmbiţa,
Tăţ flăcăii
Şî tăţ oaminii
Şî-mparaţî
Pi garduri s-or arunca
Şî-n cuţâti s-or razama
Şî din gur-a-ntreba:
– Măi, ci crăiasî-i asta
Ci vini la gioc,
Ci vodeasî,
Ci-mpărăteasî?
– Asta nu-i crăiasî,
Asta nu-i vodeasî,
Nu-i împărăteasî,
Asta-i Ileana,
Cei mai mândri
Şî frumoasî,
Din tăti feti-aleasî,
Din tăti doamni-aleasa,
Din tăti cucoani-aleasî!
Cî ie-ncotro s-a –nvârti,
Ca soarili-a străluci,
Încotro s-a-nturna,
Ca soarili-a lumina,
Ie la oamini şî la flăcăi
Cân a râdi,
Colăcel di grâu le-a-ntindi,
Ie cu oaminii cân a vorbi,
Ca di mnieri s-a-ndulci,
Tăţ flăcăii
Şî tăţ oamini cii buni
În braţ-a prinde-o,
În gur-a saruta-o,
În şur-a aştepta-o,
Cu teancuri di pâni,
Cu cuvinti buni,
Cu vorbili celi mai mândri.
Cum îmblî francu
Din mânî-n mânî,
Di la negustori la negustori,
Nimi făr' di parali
Nu vindi, nu cumpârî,
Aşa sî îmbli oaminii şî flăcăii
Toţ dupa dânsa,
Cu dragusti
Şî cu cinsti s-o cuprindî.
Cum crapî mugurii la bosâioc
Şî iesî floarea,
Sî crăpi inima-n tăţ flăcăii
Di patruzăşpatru di ori pi menunt,
S-o prindî,
S-o iei,
Sî nu poatî sta făr' di dânsa.
Cum îi dulci mnierea
Şî bunî,
Şî algina strângi mnierea
Din tăt copacu
Şî din tătî floarea
Şî duci la matca ii,
Aşa sî sî strângî
Tăţ flăcăii
Şî tăti fumeili celi buni
Şî gospodini

Împregiuru ii,
Cu vorbi buni
Şî cu dragosti
Şî cu cinsti,
Oameni batrâni cu laudî,
Flăcăii tiniri
Cu frumuşaţî
Şî cu dragusti.
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului
Sî cie!

Banu-l puni în pcioru drept, la colţun, şî-l poartî la ie, busâiocu acela, cân pleacî-n sat, sî spalî-n faţî şî apa ceea o be.

Uda – Iaşi. Mg.384, I,21
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

185

– Buna dimineaţa,
Babî albî din corabii,
– Mulţumesc Marii,
Mândrî şî frumoasî!
– Maria n-o vinit di mândrî,
N-o vinit di frumoasî,
O auzât cî tu ai trii feti mari,
Nu ştiu-a ţăsî,
Nu ştiu-a toarci,
Ştiu a-ntoarci,
Ş-a disfaci.
Şî roagî Maria
Sî-i dai fata cei mai mari ii,
Cî s-o catat la zâli di post,
Lunia, niercurea, vinirea,
Ş-o găsât sămn din haina ii luat,
Păr din capu ii luat,
Făcut pi urî,
Di la gioc,
Di la flăcăi,
Di la fumei,
Di la oamini,
Şî cu iţî părăsâti
Şî cu unturî di câni mort
Îngropat sub talpa căsî,
Stupcitî şî fugitî,
Sî n-o vadî partea
Şî norocu ii,
S-o catat Maria
Ş-o găsât tcipu ii,
La zâli di post,
Făcut
Şî sorocit
Şî dat,
Pus în dosu hornului;
Cum şădi hornu leagat
Şî priponit,
Aşa sî cii pusî Strâgarea, legatî,
Sî n-o vadî partea
Şî norocu ii,
Stupcitî şî fugitî,
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
Facut la zâli di post,
Discântat, sorocit
Şî pus în coz di rac,
Datî pi lăptoc,
Ca sî nu aibî noroc,
Stupcitî şî fugitî,
S-o catat Maria
Şî s-o gasât tcipu ii
La zâli di post,
Cu c.. di cloşcî, c.. di câni,
Cu mătrăgunî,
Cu rostopascî,
Cu lucru rău
Lipcit în dosu hornului,
Şî pus sî nu vadî nimi,
Stupcitî şî fugitî,
Dat ş-aruncat di duşmancili ii,
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
La zâli di post, sorocit,
Pus uni treci puntea,
La parău, pi apî;
Cum sî topeşti cânipa-n baltî
Şî cum şedi puntea
Şî treci lumi pisti ie
Şî nu sî vedi nimica pi su' punti,
Aşa sî n-o vadî pi dânsa
Partea şî norocu ii niciodatî,

Stupcitî şî fugitî,
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
La zâli di post,
Sorocit şî discântat
Şî pus la deal, în deal,
Cum îi dealu mari
Şî sî urcî greu la deal,
Aşa sî n-o vadî nimi,
Şî-i cii greu la tătî lumea di dânsa,
Stupcitî şî fugitî,
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
La zâli di post făcut,
Legat cu pcelicî di la om mort,
Legat cu ştreang
Di om spânzurat di gât,
Aruncat, dat în băuturî,
Dat în mâncari, stupcit,
Di duşmanci dat
Ş-aruncat,
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
Făcut şî discântat la zâli di post,
Sorocit şî legat la căprioru căsî;
Cum şedi casa legatî,
Priponitî,
Aşa sî cii ie priponitî
Şî legatî,
Sî n-o vadî partea
Şî norocu ii,
Stupcitî şî fugitî,
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
La zâli di post,
Pus în cap di cal
Şî-mplântat în par,
Cum şădi calu cu dânţî rânjât,
Cu otcii boldiţ,
Şî nu-l vedi nimi
Şî fugi di el,
Aşa sî nu vadî nimi pi Maria,
Niciodatî,
Sî nu sî uiti nimi la dânsa,
Sî li parî la flăcăi
Şî la oamini
Proastî şî căpăţânoasî,
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
La zâli di post
Facut şî sorocit
Şî dat cu vânturăturî
Di pi drum,
Cu apî di la roata morii,
Când împroaşcî,
Cu guzgan,
Cu pcelicî di om mort,
Cu ou clocit;
Facut di lunea,
Facut di mniercurea,
Facut di vinerea,
Tcipu ii dat în fântânî parasâtî;
Cum şădi fântâna parasâtî,
Nu be apî nimini dintr-însa,
Nu sî uitî nimi la ie,
Aşa sî şadî Maria:
Nivăzutî,
Nistrâgatî,
Di flăcăi nitcematî,
Nici di oaminii cii buni văzutî,
Stupcit şî fugit,
Dat di duşmancilii ii;
S-o catat Maria
Ci i s-o facut la zâli di post,
Luat aşa:
Sămn din casa ii,
Sămn din păr
Din cap di la ie,
Din mâna ii,
Din tcicioarili ii,
Facut la zî di post,
Sorocit la usturoi,
Cu mătrăgunî
Şî pus în cap di câni mort
Şî dus la parău,
Zâs din gurî di duşmance-aşa:
Cum puti usturoiu,
Cum puti c...,
Cum puti cânili mort,
Aşa sî putî fata,

Sî n-o vadî nimi,
Stupcitî şî fugitî,
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
La zâli di post,
Discântat cu mătura
Luni dimineaţa-n casî,
Batutî cu cărbuni la uşî,
Mniercuri dimineaţa pcişătî,
Viniri luatî şî băgatî-n hoarnî,
Şî scoasî sara
Şî zvârlitî-n closetî,
Zâs din gurî:
Cum puti closeta
Şî nu sî uitî nimi la ie,
Aşa sî putî urma ii,
Capu ii,
Vorba ii
Şî gura ii,
Stupcitî şî fugitî,
Dat ş-aruncat di duşmancili ii;
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
Facut la zâli di post
Şî-ngropat la capât di pod;
Când s-a-ntâlni capâtu ist di pod
Cu cel' lant capât di pod,
Atunci sî sî-ntâlneascî Maria
Cu partea ii
Şî cu norocu ii
Şî cu ursâta ii,
Stupcitî şî dat,
Di duşmancili ii facut;
S-o catat Maria
Ş-o gasât tcipu ii
Facut la zâli di post
Cu legatu cununii la Sfântu Giorgi,
Cu sămânţî di la Sfântu Trif,
Când slujeşti popa,
Srânsî,
Făcuti,
Legati
Ş-aruncati-n casa ii
Şî-n mâncarea ii
Şî-n băutura ii
Şî legatî la priponu calului;
Cum şădi calul priponit,
Sî şadî ie,
Stupcit şî fugit,
Dat di duşmancili ii,
S-o catat Maria
Ş-o gasât
Su' ieslea gitilor,
La stănogu calului;
Cum bati calul la stănog,
Aşa sî cii ie pusî-n bataia
Şî-n Strâgarea satului,
Stupcitî şî fugitî,
S-o catat Maria
Şî s-o gasât
Cu pceli di drac îmbracatî,
Cu tăpălăgi încalţatî,
Cu comănac di drac în cap.
Ie o prins a plângi,
O prins a răcni,
Nimi n-o vazut-o,
Nimi n-o auzât-o,
Maica Domnului
Din poarta cerului,
Ie o vazut-o,
Ie o auzât-o:
– Marii, ci ti caini,
Ci ti vaieţ
Ci ti doari?
– Maica Domnului,
Cum nu s-a caina Maria?
Ie s-o sculat gioi dimineaţa,
S-o sculat, o vinit:
– Buna Dimineaţa,
Babî albî din carabii,
– Mulţumesc Marii,
Mândrî şî frumoasî!
– N-o vinit di mândrî şî frumoasî,
Maria o vinit
C-o auzât
C-ai dat
Ş-ai făcut
Şî strâgărili
Şî-ntorcăturili
Sî li-ntorni-napoi.

Maica Domnului
La Maria o vinit,
Di mâna dreaptî o luat-o,
Pi pământ s-o coborât
Ş-o gasât pi Maria
La zâli di post:
Lunia,
Niercurea,
Vinirea,
Făcături,
Strâgături,
Aruncături,
Dati-n faţa ii
Şî-n casa ii,
Stupcitî şî fugitî;
Maica Domnului
De-acolo bagî mâna
Ş-o curăţăşti
Ş-o limpizăşti
Şî frumoasî o faci,
Şî-naintea tăţ flăcăii satului
Şî oaminii cii buni s-o vadî.
Maica Domnului catî pi Maria,
Găseşti facut tcipu ii
Sorocit şi pus su' punti la parău
Di duşmancili ii;
O zâs aşa:
Sî nu mai aibî parti,
Cum şădi puntea la parău,
Treci lumea pisti ie,
Aşa sî treacî norocu
Şî partea şî ursâtoriu,
Şî n-o vadî nime,
Stupcitî şî fugitî,
Dat di duşmancili ii.
Maica Domnului,
De-acol' scoati pi Maria
Ş-o curăţeşti
Ş-o limpizăşti
Ş-o fă frumoasî
Şî-ntraureşti-o
Şî-ntri tăţ flăcăii satului,
Cii buni şî frumoş,
Şî oaminii cii gospodari
S-o vadî.

Maica Domnului,
Catî pi Maria,
Ş-o gaseşti-n dosu hornului,
Batutî cu mătura,
Di lunea,
Di niercurea,
Di vinirea,
Cu c.. di cloşcî,
C.. di om,
Cu ou clocit,
Sî n-o vadî partea ii,
Sî n-o vadî norocu ii,
Stupcitî şî fugitî,
De-acolo scoate-o,
Maica Domnului,
Ş-o curăţeşti
Şî frumoas-o faci
Ş-o limpizăşti
Şî-naintea tăţ flăcăii satului
Dă s-o vadî.
Maica Domnului,
Catî pi Maria,
Găseşti tcipu ii, la zâli di post,
În corj di ou, dat pi lătoc,
Sî n-aibî noroc,
Maica Domnului,
De-acol' scoati pi Maria
Ş-o curăţeşti
Ş-o limpizeşti,
Stupcitî şî fugitî,
Dat di duşmancili ii.
Maica Domnului,
Catî pi Maria
Ş-o gaseşti, la zâli di post,
Pusî la deal,
Cum sî sui greu la deal,
Aşa sî cii ie,
Gre la vorbî,
Gre la râs,
Gre la gioc,
La flăcăi şî la fumei,
Stupcitî şî fugitî
Di duşmancili ii,
Maica Domnului,
De-acol' scoati pi Maria

Ş-o curăţeşti
Ş-o limpezăşti,
Înaintea a tăţ flăcăii
Dă s-o vadî,
S-o iei, s-o gioaci.
Maica Domnului,
Catî pi Maria
Şî gaseşti tcipu ii
Facut la zâli di post,
Sorocit cu vânturăturî di pi drum,
Cu mătrăgunî,
Cu dosnicî,
Şî când sî-nvârti vântul roatî,
Atunci îi zburlit-acolo,
Ca sî cii ie-nvârtitî, proastî,
Sî n-o vadî nimi,
Stupcitî şî fugitî,
Di duşmancili ii dat,
Maica Domnului,
De-acol' scoate-o pi Maria
Ş-o dizvârti
Ş-o curăţeşti
Ş-o limpizeşti,
Frumoasî o faci
Şî o dă înainti la flăcăi
Şî-nainti la oaminii cii gospodari
S-o vadî şî s-o iei.
Maica Domnului,
Catî pi Maria
La zâli di post,
Di lunea,
Di niercurea,
Di vinirea,
Cî-i pusî-n cap di cal
Şî-mplântat în par,
Zâs din gur-aşă:
Cum şădi calu
Cu dinţî rânjâţ,
Cu otchii boldiţ, în par
Aşa sî cii pusî Maria
În Strâgari
Şî-n urî,
Sî li paie la flăcăi
Căpăţânoasî şî rânjâtî,
Stupcitî şî fugitî,

Di duşmancili ii dat
Ş-aruncat.
Maica Domnului,
De-acol' scoate-o pi Maria
Ş-o curăţeşti
Ş-o limpizeşti,
Frumoasî o faci,
Şî-naintea a tăţ flăcăii satului
Dă-o s-o vadî,
S-o gioaci.
Maica Domnului,
Catî pi Maria
Şî gaseşti tcipu ii
Facut la zâli di post,
Sorocit şî dat în closetî,
Cum puti closeta
Şî nu s-apropcii nimi di ie,
Aşa sî putî Maria,
Sî n-o vadî partea
Şî norocu ii,
De-acolo scoate-o,
Maica Domnului,pi Maria
Ş-o curăţeşti
Ş-o limpizeşti
Şî frumoasî o faci
Şî-naintea a tăţ flăcăii
Dă s-o vadî, s-o gioaci.
Maica Domnului,
Catî pi Maria
Şî gaseşti tcipu ii
La zâli di post sorocit,
Păr din cap di la dânsa,
Sămn din haina ii luat,
Urmi din tcicioarili ii luati,
Tcipu ii facut
Şî pus în cap di câni
Şî dus la parău,
Zâs di duşmancili ii:
Cum puti usturoiu,
Cum puti c...,
Cum puti hoitu,
Sî putî ie,
Sî n-o vadî partea ii,
Sî n-o vadî norocu ii,
Şî nici fetili din sat,

Nici oaminii din sat,
Stupcitî şî fugitî,
Dat ş-aruncat di duşmancili ii;
De-acol' scoate-o,
Maica Domnului,
Ş-o curăţeşti
Ş-o limpizeşti,
Frumoasî o faci,
Înaintea la tăţ flăcăii
Dă s-o vadî,
S-o iei,
S-o gioaci.
Maica Domnului,
Catî pi Maria,
Gaseşti tcipu ii
Zvârlit în fântâni,facut,
Cum şedi fântâna parasâtî,
Nu sî uitî,
Nu be nimini apî de-acolu,
Aşa sî cii ie părăsâtî,
Pusî-n Strâgari,
Maica Domnului,
De-acolo scoati-o pi Maria
Ş-o curăţeşti
Ş-o limpizeşti
Şî-naintea a tăţ flăcăii
Dă s-o vadî,
S-o gioaci.
Maica Domnului,
Scoati pi Maria
Din tăti relili
Şî tăti făcăturili
Ş-o catî
Ş-o găseşti pi Maria,
Tcipu ii făcut,
Pus su' stănogu calului;
Cum bati calu cu chicioarili
La stănog,
Sî cii ie pusî în bataia satului
Şî-n srâgarea satului,
Dat di duşmancili ii,
Stupcitî şî fugitî;
Maica Domnului,
De-acolo scoati-o pi Maria
Ş-o limpizeşti.
Maica Domnului,
Catî pi Maria
Ş-o gaseşti
Cu comănac di drac în cap,
Cu tăpălăgi încălţatî,
Cu pceli di urs îmbrăcatî.
Maica Domnului:
– Nu plângi Marii,
Nu ti caina,
Cî Maica Domnului te-a-ntâlni
Şî la tini-a vini.
Câti făcături,
Câti strâgături,
Câti reli pi pământ,
Gios le-oi da,
Cî eu le-am înturnat
Ş-am tămâiet
Ş-am tciparat,
Pi capu cui o făcut Marii
Ş-o dat,
Cî Maria nu-i ginovatî,
Sî sî ducî la capu vrăjmaşului,
În casa lor,
Pi trupu lor,
Pi mâncarea lor
Şî pi băutura lor
Sî sî puí.
Şî Maria sî rămâi curatî
Şî luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Maica Domnului
Sî cie!

Aista discântic di patru ori îi mai lung, da nu mai pot zâci eu.

Uda – Iaşi. Mg.384, I,30
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

186

Cini mi-o focut c-o mânî,
Eu îni disfac cu doauî,
Cini ni-o făcut cu doauî,
Eu disfac cu trii,
Cini ni-o făcut cu trii,
Eu îni disfac cu patru,
Cini ni-o făcut cu patru,
Eu îni disfac cu cinci,
Cini ni-o făcut cu cinci,
Eu îni disfac cu şăsî,
Cini ni-o făcut cu şăsî,
Eu îni disfac cu şăpti,
Cini ni-o făcut cu şăpti,
Eu îni disfac cu opt,
Cini ni-o făcut cu opt,
Eu îni disfac cu noauî,
Cu mânili meli,
Cu-amândouaî!
Di dat,
Di fapt,
Di urât,
Di dătături,
Di vorbituri,
Di pocliturі,
Di urâturi,
Di strigari,
Di cascari,
Di cel ci vini –asupra me.
Sî sî ducî rău di pi mini,
Sî sî ducî din uşî-n uşî,
Din casî-n casî,
Din masî-n masî,
Din pat în pat,
Pi capu cui ni-o făcut
Şî ni l-o dat,
Cî eu n-am fost ginovat.
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Măicuţa Domnului
Ci m-o făcut,
Ca soarili din sănin,
Amu sî cie
Amin!

Ţibucanii de Sus – Neamţ. Mg.227, I,4
Inf. Maria V. Ambrose, 67
Culeg. L.B. şi L.C. (1976)

187

Plecai în luncî
Spri Sfânta Duminicî,
Plecai pi drumu mari
Spri sfântu soari răsari,
Pi poticî nicalcatî,
Pi roua niscuturatî;
Maica Precistî
Din ceri mă auzî
Şî iuti din pat sări
Şî-n rochie di matasî
Sî-nbrăcă
Şî băţ di aur
În mânî luă,
Pi scări di-argint sî coborî
Şî la mini vini
Şî mă spalarî:
Pi fatî,
Pi braţî,
Pi dalba peliţî,
Pi la guriţî!
Şî-mi luă:
Din cap,
Peri di ţap,
Din sprânceni,
Peni răli,
Di pi trup,
Peri di lup,
Şî din mâni,
Peri di câni!
Nici cu-aiasta nu ma lasarî,
Altî sanatati-ni darî,
Di la 99 di vaci cu ghiţăi,
Di la 99 di oi cu niei,
Di ala 99 di grădiniţ
Cu mulţ vişâni înfloriţ!
Cum alergî oaia la niel
Şî vaca la ghiţăl,
Aşa s-alergi sanatatea
Şî bucuria la mini!
Sî rămân curatî,
Luminatî,
Cum maica m-o născut
Şî Dumnezău m-o lasat!

Boteşti – Suceva, Mg.10, II,25
Inf. Nataliţa P. Păvălucă, 75
Culeg. I.H.C. (1969)

188

Buna dimineaţî,
Apî mândrî, mărgătoari,
Cari curgi dintr-o mie
O sută nouăzăşănouă de izvoari!
Eu ti cinstesc cu pâni
Şî cu sari,
Tu dăruieşti-mă
Cu sanatatea cei mari.
Eu mă dusăi
Şî disturnai,
Apî adusăi,
Din izvoarî
Di sub soari,
Di sub lunî,
Di sub steli,
Adusăi ş-am disturnat.
Cini ni-o facut c-o mânî,
Eu an disfacut cu doauî,
Cini ni-o facut cu doauî,
Eu an disfacut cu trii,
Cini ni-o facut cu trii,
Eu an disfacut cu patru,
Cini ni-o facut cu patru,
Eu disfac cu cinci,
Cini ni-o facut cu cinci,
Eu disfac cu şăsî,
Cini ni-o facut cu şăsî,
Eu disfac cu şăpti,
Cini ni-o facut cu şăpti,
Eu disfac cu opt,
Cini ni-o facut cu opt,
Eu disfac cu noauî,
Cu-a meli cu-amândoauî
Şî trimet:
Cini ni-o ţâpat pi coadî di vacî,
Pi capu celui sî zacî,
Cini-o trimăs pi frunzî di vie,
Pi capu ii sî cie!
Şî noi sî ni curaţâm
Di tăti urili,
Di tăti facaturili,
Di tăti ţâpaturili,
Di tăti-aruncaturili,
Di la vecini,
Di la vecine,
Di la surate,
Di la cumnate,
Di la feti frumoasî,
Di la văduvi grasî.
Şî sî ni lasaţ luminati,
Curati,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnadzău, cân ne-o dat,
Popa cân ni-o botezat,
Ieş, vidrî, din baltî,
Cât ma văd, în ochi ma cautî,
Câţî ma vazurî
În ochi ma cautârî,
În braţî ma luârî
Laudî buni mii-mi dârî.
Apî supţiricî,
Fă-ma frumuşicî,
Apî mărgătoari,
Fă-mă ca o floari,
Apî mândrî, luminatî,
Fă-ma cinstitî,
Poftitî
Şî-naintatî
Şî di tătî lumea-n samî bagatî!

Botoş – Suceava. Mg.6, II,33
Inf. Axinia A. Giosan, 70
Culeg. L.B. (1968)

189

Cini faci c-o mânî,
Eu disfac cu doauî,
Cini faci cu doauî,
Eu disfac cu trii,
Cini faci cu trii,
Eu disfac cu patru,
Cini faci cu patru,
Eu disfac cu cinci,
Cini faci cu cinci,
Eu disfac cu şăsî,
Cini faci cu şăsî,
Eu disfac cu şăpti,
Cini faci cu şăpti,
Eu disfac cu opt,
Cini faci cu opt,

Eu disfac cu noauî
Şî cu mânili-amândoauî!

Cănţălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,33
Inf. Ilinca V. Bilan, 71
Culeg. I.H.C. (1968)

190

O plecat Gheorghi
Pi sub nuci înfrunziţ,
Pi sub meri înfloriţ
La apî, dragosti sî iei
Cu cofi di mărgărintari.
Nimi-n lumi nu l-o văzut,
Nimi-n lumi nu l-o auzât,
Maica Domnului din ceri l-o văzut,
Din ceri l-o auzât,
Pi cruci di aur s-o dat,
Di mâna dreaptî l-o luat
Şî spri Sfântu Soari l-o saltat,
Şî cu gura l-o-ntrebat:
– Ci plângi ... *(Gheorghi am spus?)*
Ci plângi Gheorghi,
Ci ti văicăreşti?
– Cum sî nu plâng,
Maica lu Dumnezău,
Cum sî nu văicăresc?
Facutu-ni-o,
Măiculiţă Precistî,
Di lunia dimineaţî,
Di niercurea dimineaţî,
Di vinirea dimineaţî,
Di urât!
Făcutu-ni-o,
Măiculiţă Precistî,
Di lunea dimineaţî,
Di niercurea dimineaţî,
Di vinirea dimineaţî,
Mânili ni-o legat,
Ochii ni-o-mpainginit,
Faţa ni-o-ngălbinit;
Făcutu-ni-o,
Măiculiţă Precistî,
Di lunea dimineaţî,
Di niercurea dimineaţî,
Di vinirea dimineaţî,
Di urî,
Di pârî,
Di cascari,
Di faptî,
Di datî,
Di toati rănili,
Di toati bubili,
Di toati urâturili;
Făcutu-ni-o,
Măiculiţă Precistî,
Lunia dimineaţî,
Niercurea dimineaţî,
Vinirea dimineaţî,
Cu cheli di broascî,
Cu ghioc di rac;
Făcutu-ni-o,
Măiculiţă Precistî,
Lunia dimineaţî,
Niercurea dimineaţî,
Vinirea dimineaţî,
Din dosu uşâlor;
Făcutu-ni-o,
Măiculiţă Precistî,
Lunia dimineaţî,
Niercurea dimineaţî,
Vinirea dimineaţî,
Din troaca di uni
Sî mânâncî porcii şi cu cânii;
Făcutu-ni-o,
Măiculiţă Precistî,
Lunia dimineaţî,
Niercurea dimineaţî,
Vinirea dimineaţî,
Din dosu icoanilor;
Făcutu-ni-o,
Măiculiţă Precistî,
Lunia dimineaţî,
Niercurea dimineaţî,
Vinirea dimineaţî,
Din dosu cofilor!
– Taci, Gheorghi,
Nu mai plângi,
Nu ti mai niş'la
Cî Maica Domnului
Te-a spala,

Te-a curăţî.
Cu pară di argint radi-ti-oi,
Spala-ti-oi,
Curăţî-ti-oi,
Di trii ori cufunda-ti-oi,
La fântâna lu Iordan duci-te-oi;
Spala-ti-oi,
Curăţî-ti-oi,
Di urî,
Di pârî,
Di cascari,
Di faptî,
Di datî,
Di toati rănili,
Di toati bubili,
Di toati urâturili,
Di toati strâgaturili!
Spala-ti-oi,
Curăţî-ti-oi,
Tri stebli di bosâioc,
În cap ţ-or înflori,
Douî merişoari di aur
În sân ţ-or durăi,
On boţ di aur
În mâna dreaptî ţ-o sticli!
Pi cuc ti-a-ncălica,
Cucu c-o cânta,
Pi şoim ti-a-ncălica,
Şoimu c-a şuiera,
Pi niel te-a-ncălica,
Nielu c-a zghiera,
La gioc di geni purcedi-ti-oi!
Cii dinainti te-o aştepta,
Cii din urmî-o alerga,
Iar tu, dac-ai agins
La giocu ceal di geni,
Ş-ai văzut barbaţ
Mai frumoş ca barbatu tău,
Sau fimei mai frumoasî ca fimeia ta,
Sî-ţ parî câni burdohoş.
De-ai văzut barbatu tău,
Sî-ţ parî trupu lui
Nant ca adiamant,
Păru galbân pi schinari
Sî-ţ paii cî-i Sfântu Soari!
Sî nu poţ fărî el
Şî el fărî tini,
Cum n-o putut maicî-ta,
Cân s-o trudit,
S-o trudit di la uşî pân-la pat,
Cu vinili cruntati,
Cu sudori di moarti,
Cu păru pi spati.
De-a ci făcut di la mânî di om,
Sî sî ducî pi capu cui o dat
Ş-o făcut şî i-o trimăs,
Di n-a ci di la mânî di om,
Sî sî ducî pi codri negri pustietăţi.
Discânticu-i di la mini,
Leacu di la Dumnezău Sfântu!

Dacî el vini la mini tăt cu beşâci, cu bubi, ştii, o călcat în ceava, ăl descânt di trii ori aşa şi sî spalî cu apî ni-nceputî, apî di la fântânî, şî sî spalî. Şî cân s-o spalat, la trii zâli s-o trezât cî nu mai ari nimica pi el. Una. A doilea, poati-o urî, poati-o gădineaţî, poati-on nacaz, poati ceva dat. Cî-i di la Dumnezău, cî-i luat di uneva, sî pomineşti cî sî-o-ndreptat. Aşa vra Dumnezău. Asta-i o rugăciuni, o rugăciuni către Dumnezău. Şî Dumnezău, Maica Domnului, faci spori şî agiutori.

Mărăşeni – Vaslui. Mg.3, II,52
Inf. Ileana Ţurcanu, 68
Culeg. I.H.C. (1968)

191

Cini-a făcut c-o mânî neagrî,
Eu disfac cu douî albi,
Cini-a făcut cu douî mâni negri
Eu disfac cu trii albi,
Cini-a făcut cu trii mâni negri
Eu disfac cu patru mâni a meli albi,
Cini-a făcut cu patru mâni negri
Eu disfac cu cinci mâni a meli albi,
Cini-a făcut cu cinci mâni negri
Eu disfac cu şăsî mâni a meli albi,
Cini-a făcut cu şăsî mâni negri
Eu disfac cu şăpti mâni a meli albi,
Cini-a făcut cu şăpti mâni negri

Eu disfac cu opt mâni a meli albi,
Cini-a făcut cu opt mâni negri
Eu disfac cu noauî mâni a meli albi,
Cu noauî mâni a meli,
Amândouî albi!
– Un' ti duci, moşule cu barbî albî,
Cu nouî săcuri, cu nouî topoari?
– La pădurile cu flori
Şî la grochili cu iarbî,
Sî li tai, sî li ard,
Cenuşî sî li fac,
În vânt sî li dau!
– Întoarci-ti 'napoi, moşule cu barbî albî,
Cu nouî săcuri, cu nouî topoari,
Şî du-ti la Aurica,
Şî tai-i cini-o urât-o,
Cini-o horghit-o di rău,
Cini-o pârât-o,
Taie rău,
Ardi-l
Şî-n vânt sî-l dai.
De-a ci di la Dumnezău,
Sî sî ducî pi pîrău,
De-a ci di la mânî di om,
Sî sî ducî pi uliţa satului,
Sî chici pi casa ginovatului!
Nu răsări Sfântu Soari,
Pi vârvuri di deal,
Şî pi curţ şî pi mănăstiri,
Şî răsai pi statu Anicâi,
Pi mersu ii, pi râsu ii, pi spusu ii.
Şî cini vini di la deal?
Doamna domniţâlor
Ori împărata împărătesâlor?
Nu-i doamna domniţâlor
Niş împărata împărătesâlor,
Şî-i Anica, draga drăgălaşâlor,
Frumoasa frumoasâlor!
Na ci nici încercelatî,
Nici înmergelatî *(adica cu cercei şi cu mergei)*,
Da di toatî lumea-i întreabatî.
Cum sî scuturî găina di ou,
Sî sî scuturi ie di rău,
Cum aninoasî bosâiocu di toati florili
Aşa sî cie ie văzutî, auzâtî!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,38
Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
Culeg. I.H.C (1968)

192

M-am sculat în Sfânta marţi,
În cântecul cucoşilor,
În cutremurul păreţilor;
Uşile mi s-au descuiat,
Ferestrele mi s-au deschis,
Huiet mare a venit,
Picioarele mi s-a-mpietrit,
Ochii mi s-a păinjenit,
Inima mi s-a întristat.
Eu nu m-am lăsat,
Mâna pe cofă de brad am pus,
Pe cărarea lui Adam am plecat,
Apuşoară mi-am adus,
Mâna pe mătur-am pus,
Gunoiul afară l-am dat,
Puţină apă mi-am lăsat,
Pe ochi negri m-am spălat,
Cu ştergar de mătase
M-am şters,
Lăzi mi-am descuiat,
Rochie albă am îmbrăcat,
La Sfânta biserică am plecat.
Mi-a ieşit:
Nouă surate,
Nouă cumnate,
Cu fapt,
Cu dat,
Cu uriciune,
Cu buriciune,
În cap, piele de broască mi-o pus!
Care era înainte,
Silea să nu-l ajung,
Care era-n urmă,
Sta să nu m-ajungă,
Care cum m-ajungea,
„Bună dimineaţa" nu-mi da.
Eu nu m-am lăsat,
La Sfânta biserică am plecat,
Acolo, când am ajuns,

Făcliile s-a stins,
Preoţii au muţit,
Dascălii au asurzit,
Toată lumea
Cu spatele la mine s-a înors.
Un glas mic până-n pământ,
Unu mare până-n ceri.
Nimeni nu m-a văzut
Şi nimeni nu m-a auzit,
Numai Maica Domnului
M-a auzit,
La mine a venit
Şi m-a întrebat:
– Nu mai ţipa
Şi nu te mai văita,
Mă duc degrabă
La cutare descântătoare,
Stibla de busuioc
În mâna dreaptă a lua,
În apuşoară, la izvor,
Te-a spăla,
De uriciune,
De buriciune,
De strigare,
De faptele cele mari.
Comănac de drac
Din cap îţi lua,
Păr de urs de pe trup îţi lua,
Piele de nevăstuică
De pe trup îţi lua,
Picioarele îţi dezlega,
Ochii îţi despăienjenea,
Inima se destrista,
Faţa se desgălbeni.
Am ieşit afară,
Înspre soare răsare
M-am uitat,
Cu apuşoară m-am spălat;
Când am venit de la biserică,
Care era-n urmă,
Silea să m-ajungă,
Care era înainte,
Sta şi m-aştepta,
În braţe mă lua,
Înainte m-arunca,
Eu glas mare lăsam,
La mine se uita.
Cei bătrâni mă lăuda,
Cei tineri mă iubea
Şi flăcăii mă-ndrăgea.
Soare, soare,
Frăţioare,
Nu răsări pe munţi cărunţi
Cu dragostele,
Cu frumuseţele.
Ia-mi hainele mele,
Dă-mi-le pe ale tale,
Pune-mi în umeri luceferii,
În spate luna,
În faţă soarele.
Fag de miere că rupeam,
Toată lumea îndulceam,
La sân că mă lipea.
Ca pentru casă: Din toate colţurile,
Din acoperişul casei,
Din sacii cu mălai,
Din coteneaţă,
De la cloşca cu pui,
Din punga cu bani,
Din toate.
Stropeşti peste tot şi te speli.
Vultur, vulturaş,
Nu te roti,
Nu te învârti,
Ia din capul meu,
Pune-n capul tău,
Ia din picioarele mele,
Pune-n picioarele tale,
Uriciunea,
Buriciunea,
Să te duci
La duşmanca cea mai mare:
De-i găsi-o la mormânt,
Să te scuturi,
Să te bucuri,
De-o fi vie,
De picioare să mi-o ologeşti,
De mâini s-o ciungeşti,
De ochi s-o chiorăşti,
Din copii s-o păgubeşti,

Pe ea s-o pedepseşti,
Şi noi să rămânem curaţi
Şi luminaţi
Ca argintul strecurat.

Boloteşti – Vrancea
Culeg. Prof. Mircea D. Horeanga
Anexă-chestionar (1971)

193

Cu pană de hultur şi cu busuioc.

Luni dimineaţă m-am sculat,
M-am spălat,
M-am închinat,
Bosoioc cu mâna dreaptă am luat,
La biserică am plecat,
Ca să aud dascălu în toacă dând.
Şi n-auzii dascălu în toacă dând,
Nici popa-n altar cetind,
Şi am auzit rudili,
Vecinili,
Suratele,
Cumnatele,
Stunchindu-mă,
Măscărindu-mă,
Gură-mpuţită făcându-mă.
Da eu m-am înturnat
Şi m-am dus
La fântâna lui Adam,
La pârâul lui Adam,
Şi-n fântână m-am uitat
Şi m-am văzut:
Di ochi întunecată,
Di mâni legată,
Di limbă spânzurată,
Di chicioare-nchedecată.
Şi mă uitai
Înspre soare-răsare
Şi văzui un hultur mare,
Cu aripa dănălată,
Cu limba lăsată,
Şi m-a întrebat:
– Di ci plângi, cutare?
Nu ti mai plânge,
Nu ti mai olăcăi aşa tare,
Că eu ochii ţi i-oi distuneca,
Pe ai mei i-oi întuneca,
Mâinile ţi le-oi dislega,
Aripile mele le-oi lega,
Picioarili tăli le-oi dizlega,
Pe-a mele le-oi lega,
Şi tu vei rămânea curată,
Luminată.

Iei apă în gură de trei ori, dai apa peste cap cu mâinile ude de trei ori. Nu se bea apa.

Şindrilari – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De dânsele

194

Zâcei întâi Tatu Nostru şî pi urm-îl discântai:

A plecat pe cale,
Pe cărare, cutare,
Gras şî frumos;
Cân la jumăta' de cale
Să-ntâlni cu doamna zânelor,
Cu toate ţărurile,
Junghiurile şi săgetăturile,
Pociturile, vrăjmăşâile,
Toate relele.
Trei mirese din trei văi
Înainti i-o ieşât,
Sus râdicatu-l-o,
Jos trântitu-l-o,
Zî di moarti pusu-i-o.
Nimini nu auzî,
Nimini nu văzu,
Numa Maica Domnului
Din poalili cerului
Pi scări di aur s-o coborât
Şî pi dânsu l-o-ntrebat:
– Ce te plângi,
Ce te văicărezi?
Cum nu m-oi plânge,
Cum nu m-oi văicăra,
C-am plecat
Pe cale, pe cărare,

Gras şi frumos;
Cân la jumăta' de cale
Mă-ntâlnii cu doamna zânelor,
Cu toate ţârurile,
Junghiurile şi săgetăturile,
Cu pociturile,
Cu toate relele.
Maica Domnului
Di mâna dreaptă l-a luat
Şi-n scări di aur l-a aşezat
Şî i-a luat durerea:
Din inimă,
De supt inimă,
Din mai,
De su' mai,
Din măduva oaselor,
Din şira spinării,
Din fluierile picioarelor,
Din vederile ochilor,
Din toati-nchieturile trupului!
Ş-o ramas (cutare),
Curat, luminat,
Ca maica ci l-o făcut,
Ca Dumnezeu ci l-o lasat,
Amin!

Pădureni – Vaslui. Mg.137, I,30
Inf. Victoria M.Râpeanu, 60
Culeg. I.H.C. (1973)

195

O plecat Safta
Pi cali, pi carari,
Postopomelnicu,
Ielili pi-ntâlnitură*,
Ielili pin pociturî,
Ielili pin diochi,
Ielili din om,
Di fimeii,
Di fatî,
Di băiet,
Postopomelnicu,
Întâlnit-o pi Ileana,
Di mân-o luat-o,
Di pământ trântitu-o
Postopomelnicu,
Carnea mosorcatu-i-o,
Sângili băutu-i-l,
Cheptu prăbuştu-l-o,
Postopomelnicu,
Ielili-ntâlnitu-o cu pociturî,
Ielili cu huialî,
Postopomelnicu,
Ielili cu ameţalî,
Postopomelnicu,
Ielili cu damblagealî,
Postopomelnicu,
Ielili cu ologealî,
Postopomelnicu,
Ielili din vânt,
Din soari,
Din beri,
Din mâncari,
Postopomelnicu,
Găsâtu-o pi Ileana,
Pi drum mergând,
Pin somn dormind,
Pin ogradî umblând,
Postopomelnicu,
Di mânî luat-o,
Di pământ trântit-o,
Postopomelnicu,
Carnea mosorcatu-i-o,
Sângili băutu-i-o,
Cheptu prăbuşâtu-i-o,
Schinarea corogitu-i-o,
Ochii painjânitu-i-o,
Faţa i s-o-ngălbănit,
Chicioarili i s-o-nţăpenit,
Postopomelnicu,
Fălcili i-o-ncleştat,
Rărunchii s-o dipartat,
Vinili la trup i s-o-ncordat,
Postopomelnicu,
I s-o-ncordat
Şî la mâni
Şî la chicioari
Şî la chept
Şî la schinari.
Ie o plâns
Şî s-o spăimântat

Şî s-o-nfricoşat,
Postopomelnicu,
Nimi n-o auzât,
Nimi n-o văzut,
Dicât Maica lu Dumnezău
Din porţâli cerului,
Di porţâli cerului s-o razamat,
Pi scaun s-o aşazat
Şî pi Ileana o strâgat-o,
Postopomelnicu,
– Di ci plângi
Şî ti spăimântez,
Postopomelnicu?
– Păi cum sî nu plâng,
Sî mă spăimântez,
Maica lu Dumnezău?
C-am plecat pi drum,
Pi carari,
Postopomelnicu,
Ielili cu pociturî m-o-ntâlnit,
Postopomelnicu,
Ielili cu huialî
Şî cu-ameţalî,
Postopomelnicu,
Ielili cu damblagealî
Şî cu ologealî
Şî cu păralizalî,
Postopomelnicu,
Ielili şi cu Dânsâli
Întâlnitu-m-o,
Di mâni luatu-m-o,
Di pământ trântitu-m-o,
Carnea mosorcatu-ni-o,
Sângili băutu-ni-o,
Cheptu prăbuşâtu-ni-o,
Schinarea corogitu-ni-o,
Ochii painginitu-ni-o,
Faţa ni s-o-ngălbenit,
Postopomelnicu,
Fălcili ni so-ncleştat,
Rărunchii s-o dipartat,
Vinili la trup ni s-o-ncordat,
Puterea din trup ni-o luat,
Om di nica m-o lasat,
Postopomelnicu,
Am plâns
Şî m-am spăimântat
Şî m-am fricoşat.
– Nu mai plângi
Şî ti spăimânta,
Cî la Balaşa ăi alerga,
Cî ie ştii ghini a discânta,
Şî cu mâna dreapta ţ-a lua
Şî din mâni
Şî din chicioari
Şî din chept
Şî din schinari,
Postopomelnicu,
Ţ-oi lua,
Ţ-oi discânta,
Culcuşu vacii
Şî arginţâlu
Şî sucitili**
Eu ţî le-oi da,
Şî tu ăi bea
Şî te-i freca,
Pin ciolani a umbla,
Carnea s-a dismorsorca,
Fălcili s-or discleşta,
Rărunchii la rând s-or aprochia,
Vinili la trup s-or discorda
S-or discorda
Şî la mâni
Şî la chicioari
Şî la chept
Şî la schinari,
Şi tu ai rămâne întărit,
Ca argintu di curat,
Ca Dumnezău
Şî Mântuitoru din cer
Ci te-o lasat.
Di la mini discânticu
Şî di la Miaca Domnului
Şî Mântuitoru leacu.

* *Esti-un vânt di nu mergi el în şir. Pi cari-l găsăşti, pi cari-l întâlneşti îl doboarî. Esti-un vânt rău. Da sî-ntâmplî cini ştii când, şî pi undi.*

** *Vez, aicea dai şî nişti buruieni. Li zâci arginţâlu, ciucitili şî culcuşu vacii.*

Sălceni – Vaslui. Mg.597, I,8
Inf. Balaşa I. Sandu, 86
Culeg. L.B. (1985)

196

O plecat Ioana *(cum o cheamî)*
Pi cali, pi carari,
Cân la mijloc di cali
O-ntâlnit-o Irodiili,
Săltând şî giucând,
Api tulburând,
Codri răsunând.
O luat-o la gioc,
Giocu sî li gioacî,
Mesî sî li-ntindî,
Pahari sî li împlî.
Giocu nu li-o giucat,
Nici mesî n-o-ntins,
Nici pahari nu li-o umplut,
Di săgetat o săgetat-o.
Maica Domnului
O auzât-o,
Din ceri s-o scoborât,
Pi scaun di cearî
S-o aşăzat,
Pi Maria c-o-ntrebat:
– Ci ti plângi, Marii,
Ci ti văicăreşti?
– Cum nu m-aş plângi,
Maicî Sântămării,
Şî m-aş văicăra,
C-am plecat
Gioi dimineaţa
Pi cali, pi carari,
Grasî şî frumoasî.
Cân-la mijloc di cali
M-o-ntâlnit Irodiili,
Săltând şî giucând,
Api tulburând,
Codri răsunând.
M-o luat la gioc,
Giocu sî li gioc,
Mesî sî li-ntind,
Pahari sî li împl'.
Nici giocu nu l-am giucat,
Nici mesî nu li-am întins,
Nici paharî n-am împlut,
Di săgetat m-o săgetat.
– Taci, Marii,
Nu mai plângi,
Nu ti mai văicara,
Du-ti la Pamfila,
Cî leac ţ-a da.
Săgităturî cu pociturî,
Săgităturî cu-ntâlniturî,
Săgităturî cu ceas rău,
Săgităturî cu orbalţ,
Săgităturî cu lichiturî,
Săgităturî din apî,
Săgităturî din mâncari,
Săgităturî din drum mari,
Săgităturî din spaimî,
Săgităturî cu samcî,
Săgităturî cu păr,
Săgităturî cu Nouâzăşnouî di feluri,
Sî ieş:
Din creierili capului,
Din faţa obrazului,
Din limbî,
Di sup limbî,
Din unghii,
Di supt unghii,
Şî Maria sî rămâi luminatî,
Curatî,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-sa ce-o făcut-o,
Ca Dumnăzău ce-o născut-o.

Zorleni – Vaslui. Mg.63, I,11
Inf. Pamfila Tudor, 80
Culeg. L.C. (1971)

De dragoste

197

Cu apî, cu busuioc şî cu nieri:
Maica Domnului şi Hristos
Din fântânî m-o scos,
Cu evanghelia-n mânî m-o scos,
Bucin în mânî ni-o dat,
Din bucin an bucinat,
Văili s-o cutremurat,
Lumea la Ileana o alergat,
În braţî o luat-o.

Cu gura când o vorghit,
Ca cu nieri i-o-ndulcit,
Pi uliţî ca o păuniţî.
– Ci cucoanî mari,
Ci preutesî mari?
– Nu-i cucoanî,
Nici preuteasî,
Ie Ileana cei frumoasî!
Pi cal alb am încălicat,
La lumi când am plecat,
Lumea-n braţî m-o luat,
Cu gura cân am vorghit,
Ca di nieri s-o-ndulcit,
Ca cucu cântând,
Ca nierla şuierând,
Ca matasa înroşând,
Ca popa tocând.
Cum fugi cucu după cucoaicî,
Cucoaica după cuc,
Nirili după nireasî,
Nireasa după niri,
Popa după preuteasî,
Preuteasa după popî,
Găina după cucoş,
Cucoşu după găinî,
Aşa sî fugî băieţî
După Ileana
Şî s-o iei la gioc.
Şî s-cie-ntrebatî Ileana!

Şî zicé di trii ori aşa şî-i dădé apa ceea, gusta şî ie olecuţî cî... şî: „Fatî hăi, sî ti speli pi mâni şî... cân ti duci la gioc, colo, sî pui mâna pi flăcău cari ţî drag".

Solonţ – Bacău, Mg.173, I,3
Inf. Dumitru I. Chelaru, 63
Culeg. I.H.C. (1973)

198

În ajunul Anului Nou, noaptea, înainte de răsăritul soarelui, fata se îmbrobodea cu o batistă albă curată, ieşea în ogradă şi zicea:

Sfinte Soare,
Cu 99 de răzişoare,
Dă-mi 9 răzişoare :
Cu 3 să mă îmbrac,
Cu 3 să mă încalţ,
Cu 3 mai sus să mă-nalţ,
Ca să fiu eu mai înaltă,
Mai galantă,
Mai frumoasă
Ca celelalte fete din sat.
Eu cu lumea când oi vorbi,
Ca cu ghiciul i-oi croi,
Cu harapnicul i-oi pocni,
Ei cu genunchile plecate,
Cu căciulile luate.
Eu când oi glăsui,
Ca clopotu a suna
Şi lumea a asculta,
Cum sună clopotul
Aşa să sune glasul!

Păltiniş – Botoşani
Anexă-chestonar (1971)

199

Sâmbâtî dimineaţî
M-am sculat,
Cofa-n mânî ne-an luat,
La fântânî am plecat,
Sî ieu apî,
Sî fac di dragusti.
Apî n-am putut sî ieu,
Di noauî sătenci,
Noauî vecini,
Noauî striini,
Noauî ghinilini.
Ţărnî din urmî ni-o luat,
În coajî di ou clocit o pus-o,
În schinari ni-o aruncat-o,
Păru ni l-o cănit,
Faţa ni-o-ngălbinit,
Ochi ni i-o-mpainjânit.
Eu am plâns
Şî m-an tânguit,
Nimnea nu m-o văzut,
Maica Maria m-o-ntrebat:
– Di ci ti plângi, Ştefanî,
Di ci ti tânguieşti?

– Pâi cum sî nu mă plâng,
Sî mă tânguiesc?
Dacî eu sâmbâtî dimineaţî
M-an sculat,
Cofa-n mânî ni-an luat,
La fântânî am plecat,
Sî ieu apî,
Sî fac di dragosti.
Apî n-am putu sî ieu,
Di noauî sătenci,
Noauî vecini,
Noauî striini,
Noauî ghinilini.
Ţărnî din urmî ni-o luat,
În coajî di ou clocit ni-o pus-o,
În schinari ni l-o aruncat,
Păru ni l-o cănit,
Faţa ni-o-ngălbinit,
Ochi ni-o painjânit.
– Tu nu mai plângi,
Nu timai tângui,
Cî eu di mâna dreapta te-oi lua,
La fântân-oi pleca,
Apî-n cofî ţ-oi turna
Şî te-oi spăla:
Di fapt,
Di dat,
Di urât,
Di urâciuni,
Di urâtu di pi lumi,
Di cascari,
Di Strâgari,
Di harachealî,
De-aruncăturî;
Şî nici aşa nu te-oi lasa,
Cu apî te-oi spala,
În cămeşî di dragusti
Te-oi îmbraca,
În papuci di bruştiuc
Te-oi încălţa,
Luna-n chept ţ-oi aşaza;
Nici aşa nu te-oi lasa,
Pi cal galbân te-oi încăleca,
Ghici di aur în mânî ţ-oi da,
Din ghici când ăi pocni,
Calu când a necheza,
Toatî lumea s-a uita;
Ci doamnî,
Ci-mpărăteasî?
Nu-i nici o doamnî,
Nici o-mpărăteasî,
Îi Ştefana;
Din toati, cea mai aleasî!

Slobozia Blăneasa – Galaţi. Mg.522, I,27
Inf. Ştefana P. Rotaru, 63
Culeg. L.B. (1983)

200

[Fata] poart-on brâu la dânsa. Vini sâmbăta... la fimeia cari-i faci. Bunuoarî cum îs eu. Ieu un ac şî ieu brâu ceala şî mă duc la gura sobii şî zâc aşa:

– Tu, balaur,
Cu noauâzăşânoauî di capiti,
Cu noauâzăşânoauî di hùghi,
Cu noauâzăşânoauî di arichi,
Tu pi ursâtoriu Ilenii
Nu l-ai văzut?
Iar Ileana,
Dac-a ci cu cununia legatî,
Eu m-oi duci
La capâtu podulu,
Cununia i-oi dizlega-o.
Ileana o vinit la mini,
La Jănica,
Sî-i fac di ursâtă.

Eu pi burneaţî îi fac di ursâtî. Dar în trupu ista nu sî mai cheamî burneaţî, sî cheamî:

– Brâu, brâuşor,
Eu ti-vârt,
Tu ti dizvârţi,
Ursâtoriu Ileni
'Niasarî sî i-l aduci!
De-a ci la masî,
Sî-l dai su' masî,
De-a ci pi pat,
Îl dai su' pat,
De-a ci afarî,
Tu, balaur,
Cu noauâzăşânoauî di capiti,
Cu noauâzăşânoauî di hùghi,
Tu sî-l iei
Pintri arichili tali
Şî la Ileana sî-l aduci,
Cu Ileana 'niasarî
Sî-l întâlneşti!
Iar de-a ci
Di pisti hotar,
De-a ci pisti api,
De-a ci di pisti păduri,
Tu sî ti iei
Şî pi arichili tali
Sî-l arunci,
Iar la Ileana sî-l aduci.
Dicânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău sî-i cie.

Discânt aşa di noauă ori. Ti duci aşa di la gura sobii pân-la uşî... Şî faci patru lumânăreli, pi degit, aşa li faci; cu lumânari de la Paşti, cari-i sfinţâtî... şî discânt tot aista discântic, şî discânt şî-n apî. Ş-aduci un şărvât curat şî cheptinili di lăut... Şî cheptinili di lăut iei şî-l discânţ şî pe-aceala. Zâci aşa:

Păduri, pădurici,
Tu cheptini, cheptănuţ,
În păduri sî ti prifaci!
De-a ci ursâtoriu Ilenii
Trecut di tini,
Ori chiar şî-ntini di s-a nimeri,
Balauru pi aripili lui l-a lua,
La Ileana l-a aduci,
Vânturând şî şuierând pi sus,
În braţâli Ilenii
În ias-noapti l-a lasa.
Tu sî ti faci, cheptini,
O păduri mari,
Iar tu şărchiulea
Sî ti faci şuşă,
Iar voi, lumânărilor,
Sî vă faceţ lumini
Şî pi di-o parti
Şî pi di alta,
Şî el sî treacî-n vesălie,
Cu Ileana sî vorgheascî,
Cununia s-o iei!

Sireţel – Iaşi. Mg.81, II,36
Inf. Jeniţa Gh. Acasandrei, 60
Culeg. L.B. şi L.C. (1972)

201

Cu ban di la popa din mânî, cân slijăşti, şî dacî nu, cân auz cucu, c-on ban di la cuc. Discânţ aşa:

Sâmbâtî dimineaţa
S-o sculat Maria!
Pi cali, pi carari s-o luat,
Pi cararea niumblatî,
La fântâna lu Iordan,
Sî-ş iei apî.
Apî ş-o luat,
Di dragusti n-o putut faci,
Di babi părăsâti,
Di vădâni grasî
Şî di feti mari batrâni.
Ie o prins a plângi
Cu glas mari pânî-n ceri,
Cu lacrimi pânî-n pământ,
Nimi n-o vazut-o,
Nimi n-o auzât-o,
Maica Domnului o auzât-o,
Ie o văzut-o,
Ie o-ntreabat-o:
– Marii, tu ci plângi
Cu glas mari pânî-n ceri,
Cu lacrimi pânî-n pamânt?
– Cum n-a plângi,
Maica Domnului,
Cî ie gioi dimineaţa
S-o sculat,
S-o sânecat,
S-o mânecat,
Pi cali, pi carari s-o luat,
La fântâna lu Iordan o plecat,
Apî ş-o luat,
Di dragusti n-o putut faci,
Di babi părăsâtî,
Di vădâni grasî,

Şî di feti mari bătrânî.
Maica Domnului i-o spus:
– Taci, Marii,
Nu plângi,
Nu ti caina,
Cî eu la Sfântu Giorgi i-oi poronci,
Scarî di aur pânî-n pamânt
A coborî
Şî la tini-a vini.
Di mâna dreaptî
Maica Domnului a lua-o
Şî cu creanga di bosâioc
A măturat-o,
Pi din fatî,
Pi din dos,
Cum îi omu di frumos.
Câti făcături,
Câti răli,
Dati,
Aruncati,
Stupciti,
Di babi,
Di duşmanci,
Di vrăjmaş,
Tăti di pi ie le-a da.
Şî Maica Domnului i-a lua:
Din cap
Coarni di ţap,
Di pi trup
Peri di lup,
Di pi mâni
Peri di câni,
Din tcicioari
Copiti di caprioari.
Nici cu asta n-a lăsa-o,
Altî dragusti mari a aduna:
Din nouâzăşânouî di grădini
Cu mulţ vişâni inflorit,
Din nouâzăşânouî di vaci cu viţăi,
Di la nouâzăşânouî di oi cu miei,
Di la nouâzăşânouî di miresî
Cu cârpili-alesî.
Şî i-a puni Maica Domnului în frunti
Doi luceferei,
Tătî lumea sî prăveascî la ei,
Pi la poali steli mănânţeli,
Tăţ flăcăii sî prăveascî la eli,
I-a puni-n tcept soarili
Şî-n spati luna,
Sî fii drăgălaşî
Pântru todeauna,
La tăt norodu,
La tăţ flăcăii,
La tăti fumeili gospodini,
La tăţ oaminii cii buni.
Cum crapî muguru primavara
La meri,
La peri,
La cireş,
Şî iesî floarea,
Aşa sî crăpi inima-n Giorgi,
În Toadir,
În Costicî,
În Vasâli,
În Neculai,
În Ion,
Şî-n mamili lor
Şî-n taţî lor,
La mini sî vii
Cu gându şî cu inima.
Cum îmblî francu ista
Din mânî-n mânî,
Di la negustori la negustori,
Făr' di parali nimi nu vindi,
Nimi nu cumpârî,
Aşa sî îmbli flăcăii satului
Dupa Maria,
Cu dragusti s-o cuprindî
Şî cu cinsti
Şî cu frumuşaţî.
Cum crapî muguru la bosâioc
Şî iesî floarea,
Aşa sî crăpi inima-n tăţ flăcăii
Dupa ie,
Cum aşteaptî lumea cucu,
Cu ban în mânî,
Şî cucu-i cel mai vestit,
Aşa-i cei mai vestitî
Din tăti fetili,
Din tăti doamnili,

Din tăti cucoanili,
Ie sî cii mai văzutî
Şî mai drăgostoasî.
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Maica Domnului
Şî di la Sfânta Cruci
Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,28
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

202

Mă luăi pi cali,
Pi carari:
– Buna dzâua, apî mândrî,
Mărgătoari!
Şî eu m-am dus
Şî m-am rugat
Şî eu mni-am disturnat.
Ma sui în curmăturî,
Nimi nu ma auzârî,
Numai eu, voinicî şî frumoasî,
Cu chica groasî,
Lunea sara sorocind
La cuvântu neu,
La chipu neu,
La vorba me,
Samanar-ar dragustea me
Uni-oi puni eu cuvântu,
Sî fii uns ca untu,
Dulci ca mneria,
Sî sî lipascî ca ceara.
Am în doi umerei
Doi luceferei,
Tătî lumea sî să uiti la ei,
Tătă lumea vadzutî
Şî audzâtî.
Cum sî bati la matasa roşi-n pravalie,
Aşa sî sî batî (cutari),
La cuvântu neu,
La dragustea me,
La chipu meu,
La asamanarea me.
Uni-oi puni ou cuvântu,
Sî fii uns ca untu.
Şî cum sî bati
Mânzu di iapî,
Copilu di mamî,
Nielu di oaie,
Aşa sî sî batî tăţ
Cu dragosti-naintea me;
Dupa mini-or îmbla
Cu drag şî cu cinsti,
Cu mariri şî cu bucurii.
Mă dusăi în curmaturî,
Toatî lumea m-audzî,
Numai eu, voinicî şî frumoasî,
Cu chica groasî,
Lunea sara sorocind,
Şî dragostili li-adunând
Di pi tăti văili,
Di pi tăti cărările,
Dragustili am îmblat,
Dragusti am adunat.
Şî Maica Domnului
Di mânî m-o luat
Şî la ciubăru lu Iordan
M-o bagat,
Cu mături di bosâioc m-o maturat,
Cu pauni m-o netedzât,
Cu bani di argint m-o curaţât;
Şî di mânî m-o luat,
Şî la lumi şî la sobor
Cân am işât,
Toţ Strâga, toţ sî miara:
– Cini vini? Cini vini?
– D-apâi Axinia, cei mai frumoasî,
Din tătî lumea aleasî!
Cei tineri, cu pahari plini,
Cei batrâni, cu cuşmili-n mânî,
Io-s frundza bosâioculu,
Io-s în fruntea gioculu,
Io-s giucatî,
Io-s tceamatî,
Io-s cinstitî,
Io-s poftitî
Şî-naintatî,
Di tătî lumea-n samî bagatî!

Botoş – Suceava. Mg.6, II,34
Inf. Axinia A. Giosan, 70
Culeg. L.B. (1968)

203

Pleacat-a în luncî
În Sfânta duminicî,
Pi poticî nicalcatî,
Di roauî niscuturatî,
Pi poticî călcând
Şî dragusti adunând.
Şi-ncepurî Maria,Ioana,
Cum o cheamî,
Sî plângî,
Sî sî frângî,
Di făcături
Di dătături
Şî di urâciuni.
Maica Precistî,
Sfânta Duminicî
Din cer o auzât,
Pi scări di argint vini,
La ie coborî
Şî cu ie plecă
La fântâna lui Adam,
La pârăul lui Iordan;
În jghiab di aur o bagat-o
Ş-o spalat-o
Pi fafî,
Pi brafî,
Pi dalba pelifî,
Şî pi la gurifî.
Şî-i luă din cap
Coarni di ţap,
Din sprânceni
Peni răli,
Di pi mâni
Peri di câni,
Di pi trup
Peri di lup,
Din picioari
Copiti di căprioari,
Din spinari
Funduri di caldari.
Nici cu asta n-o lasat-o,
Altî dragusti-o adunat-o
Di la nouăzăşânouî grădini
Cu mulţ vişânei,
Di la nouăzăşânouî miresî
Cu cârpi alesî,
Cu inimili buni,
Di la nouăzăşânouî feti frumoasî
Cu cârpi di matasî.
Cum aleargî oaia la niel,
Vaca la giţăl,
Aşa s-alergi lumea la cutari.
Cini i-a auzî gom
Sî zâcă că ie domn,
Cini i-o videa trupu
Să zâcă că-i episcopu,
Cine-o vide-o
Sî n-o poatî uita,
Cî ie-i fimei făloasî,
Tari-i frumoasî!

Asta sî faci duminicî dimineafî, di dragosti, cu bosâioc şî cu apî ni-nceputî. Fetili... şî fimeia dacî ari urî-n casî, nimulţumiri.

Berezeni – Vaslui. Mg.251, II,53
Inf. Ilinca Chirazi, 65
Culeg. L.C. (1973)

204

Eu scutur paru,
Paru scutură gardu,
Lazu scutură glodu,
Glodu scutură pământu,
Pământu scutură locu,
Locul scutură pe dracu,
Pi dracu cel măi mari,
Dintri toţi dracii mai mare.
Tu, diavoli ci eşti,
Ieşi di undi locuieşti,
Strigă-ţi toţi dracii tăi,
Mari şi mititei,
Mulţi ca frunza,
Iuţi ca spuza,
Şi trimite-i acu, mai iute,
Prin toati ţările,
Prin toati oraşele,
Prin toati ţinuturile,
Prin toati satili,
Prin toati casele,
Pe toate potecile,
Pe toate drumurile,

Şi te du şi tu cu ei,
Şi cătaţi ursitul ei,
Ce-i de la Dumnezeu dat
Şî de tot satu ursât,
Ce-i de ursitori ursit
Şi de Dumnezeu menit,
Dar de oameni răi păzit;
Cătaţi-l, şi de l-ăţi găsi,
C-o hi acasă,
La masă,
Cu tata,
Cu mama,
Cu fraţi,
Cu cumnaţi,
Cu surori,
Cu verişori,
Cu vecini,
Şi cu străini,
Să-l aduceţi mie aici!

Obârşeni – Voineşti, Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

205

Bună dimineaţa,
Apă de nir,
Cu spumă de vin,
Cu marginea de fir,
Nu te-am adus de bere,
De mâncare,
Ci te-am adus
Să mă speli,
Să mă cureţi,
De fapt,
De dat,
De căscare,
De strigare,
De uriciunea cea mare.
Ca argintul să mă albeşti,
Ca mătasa să mă rumeneşti,
Cumu-i busuiocu
Ales din flori,
Aşa sî fiu eu aleasă,
Cum îi argintul
Ales din parale,
Aşa să fiu eu aleasă,
Cum îi mătasea
Aleasă din toate lucrurile,
Aşa să fiu eu aleasă
De toată lumea!
Cum bate depe argint
Şi depe parale
Toţi boierii, notarii, negustorii,
Aşa să bată depe mine,
Cum nu poate toată lumea
Fără foc şi fără apă,
Aşa să nu poată
Toate fetele,
Toţi flăcăii,
Toate cucoanele,
Jupânesele,
Şî toată lumea
Care m-o vedea
Şi ursitul meu.
M-am dus la trei tufe de pelin,
Nu era trei tufe de pelin,
Şi era trei mere de aur,
Una mila,
Una frânca
Şi una draga.
Ele când m-a văzut,
De mâna dreaptă m-a luat,
În apa lu Iordan m-a băgat,
Ma spălat,
M-a curăţat,
De uriciuni,
De buriciuni,
De la cine,
De la vecine,
De la surate,
De la cumnate,
De la vecine de departe,
De la vecine de aproape.
Mi-a dat ochi de păun,
Gură de cuc,
Ochi de chichici
Sprâncene de drăghici,
Pe spate
Raze revărsate,
Pe umeri stelicele,
Să se uite toată lumea

Cu drag la ele,
Să se uite şi ursitul meu,
Toţi boierii,
Toţi negustorii,
Jupânesele, cucoanele.
Cum nu poate popii
Şi protopopii
Fără foc şi busuioc,
Aşa să nu poată
Ursitul meu fără mine,
Cum trage viţelul la vacă
Şi vaca la viţel,
Aşa să tragă ursitul meu la mine.
Cum trage mielul la oaie
Şi oaia la miel,
Aşa să tragă ursitul meu la mine.
Cum trag purceii la scroafă
Si scroafa la purcei,
Aşa să tragă ursitul meu la mine.
Cum îi iubit aurul
Şi argintul,
Aşa să-mi iubească toţi miea cuvântul,
Cum îi mierea de dulce,
Aşa să fiu eu de dulce
La ursitul meu
Şi la toată lumea
Care m-o vedea;
De drag, să mă îndrăgească,
De iubit să mă iubească,
De bine să mă vorbească.
Cum înnăvăleşte pe pâinea miresei
Toată lumea,
Aşa să se înnăvălească la mine
Toţi boierii,
Ursitu meu
Şi toată lumea.
Cum îi busuiocu ales
Din toate florile,
Mătasea aleasă
Din toate lucrurile,
Şi argintul din parale,
Aşa să fiu eu aleasă
De toată lumea.
Toacă popa într-o ispită,
Eu sării într-o sărită,
Pe uşă,
Ca o brunduşă,
Pe portiţă,
Ca o păuniţă,
Să iau apă ne-nceputǎ.
N-o ieu de bere,
De mâncare,
O ieu de dragostea cea mare.
Mă suii în deal,
Să văd pe tata
Şi pe mama,
Şi văzui dragostele venind
Şi o pară de foc arzând.
Dragostele, cum le luai,
Pe faţă le aşezai.
În para de foc
Dădui cu cămaşa,
Nu se stinse,
Dădui cu fusta,
Tot nu se stinse,
Suflai cu sufletul,
Se aprinse mai tare.
Aşa să se aprindă
Inima la ursitul meu,
La toţi boierii,
Negustorii,
Cucoanele,
Jupânesele,
Şi la toată lumea
Care m-o vedea.
De dragoste, să mă-ndrăgească,
De iubire, să mă iubească,
De bine să mă vorbească.
Care o fi jos,
În picioare să se scoale,
Care o fi cu spatele,
Cu faţa să se întoarcă:
– Să fie luna?
– Nu-i luna.
– Să fie soarele?
– Nu-i soarele,
Ci-i cutare!
Cum nu poate popii
Şi protopopii
Fără foc şi busuioc,

Aşa să nu poată ursitul meu
Şi toată lumea
Fără mine,
Fără chipul meu,
Fără vorba mea,
Să n-aibă a sta,
A mânca,
Până n-a veni să mă vadă.
Cumu-i busuiocul ales
Din toate florile,
Mătasea din toate lucrurile aleasă,
Argintul ales din toate paralele,
Aşa să fiu eu [mai] aleasă
Decât toată lumea asta.

Boloteşti – Vrancea
Culeg. Prof. Mircea D. Horeanga
Anexă-chestionar (1971)

De dropică

206

A plecat Ion pe cale,
Pe cărare,
Gras şi frumos,
Teafăr şi sănătos;
Când la jumătate de cale,
S-a-ntâlnit cu lupu
Şî lupoaica,
Ursu şi ursoaica,
Potcoiu şi potcoaica,
În braţe l-au luat,
În car l-au aruncat,
Caru a prins a scârţâi,
Boii a boncălui,
Caii a necheza,
Balaurii a şuiera
Şi Ion a se umfla
Şi a se dropicà.
Nimeni nu l-a văzut,
Nu l-a auzit,
Numai Maica Domnului
Din porţile cerului,
L-a auzit
Şi l-a întrebat:
– Ce plângi
Şi te văicăreşti
Şi te mişăleşti?
– Cum n-oi plânge, Maică,
Şi nu m-oi văicăra
Şi nişăla,
Dacă m-am umflat
Şi dropicat?
– Nu mai plânge, Ioane,
Şi te văicăra
Şi te mişăla;
Taci, Ioane,
Că eu cu mâna dreaptă te-oi lua,
Sus la cer te-oi ridica,
Leac ţi-oi da
Şi te-oi dezumfla,
Sânge-n faţă ţi-a veni
Şi te vei roşi,
Şi-i rămâné curat,
Ca Dumnezeu Sfântu ce te-o lăsat.
Descântecu de la mine
Şi leacu de la Sfânta Precista

Se descântă numai miercurea şi vinerea.

Covasna – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

De fapt

207

Hultur, hulturaş,
Ie faptu din capu lu Giorgi
Şî puni-n capu tău,
Ie faptu din otcii lu Giorgi
Şî puni-n otcii tăi,
Ie faptu din uretcili lu Giorgi
Şî puni-n uretcili tali,
Ie faptu din gâtu lu Giorgi
Şî puni-n gâtu tău,
Ie faptu din tceptu lu Giorgi
Şî puni-n tceptu tău,
Ie faptu din maţâli lui,
Din organistu lui tăt
Şî puni-n organistu tău
Şî-n maţâli tali tăt,

Ie faptu din tcicioarili lu Giorgi
Şî puni-n tcicioarili tali;
Tu sî zbori
În tuspatru cornuri di lumi,
La ginovatu
Şî la vrajmaşu lui, anumi,
Cari-o dat faptu.
Tu din arichi sî păleşti,
Din tcicioari sî năvăleşti,
Faptu,
Strâgarea,
Cercarea,
Tăti durerili,
Săgeţâli
Şî mâncatura
Pi capu lui sî li leşi.
Tu sî ti scuturi
Şî sî ti bucuri,
Şî Giorgi sî rămâi curat
Şî luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.

Tot în apî sî discântî, tot cu bosâioc, tot aşa sî spalî,şî puni şî cărbuni, sî spalî pi cărbuni, aşa aprinş, într-o cratiţî, şî-l zvârli-n drum, faptu.

Uda – Iaşi. Mg.384, I,17
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

208

Cini i-o dat faptu lu Giorgi c-o mânî,
Eu întorc îndărăt cu doauî,
Cini i-o dat cu doauî,
Eu îl dau cu trii,
Cini-o dat cu trii,
Eu îl dau cu patru,
Cini-o dat cu patru,
Eu îl dau cu cinci,
Cini-o dat cu cinci,
Eu îl dau cu şăsî,
Cini-o dat cu şăsî,
Eu îl dau cu şăpti,
Cini-o dat cu şăpti,
Eu îl dau cu opt,
Cini-o dat cu opt,
Eu îl dau cu noauî,
Cini-o dat cu noauî,
Eu îl dau cu zeci
Şî l-oi îtreci!
Di la ci dat ras şi vănat
Eu îl dau cu vârf şi scuturat,
Mai amar
Şi mai înfocat,
Pi capu cui l-o făcut
Şî l-o dat,
Cî Giorgi nu-i ginovat.
Fapt di cină,
Fapt di vecină,
Fapt di muiere bătrână,
Fapt di barbat,
Fapt di băiat,
Fapt cu statu di cal,
Fapt cu hărăieli di câni,
Fapt cu vânturături di pi drum,
Fapt cu ştreang di om spânzurat,
Fapt cu rac,
Fapt cu pcelicî di om spânzurat,
Fapt cu apî di la roata morii,
Cari-o poartî,
Fapt cu făinî varsatî
Pi vanga c...,
Fapt cu pceli di găinî moartî,
Fapt cu broascî cusutî la gurî,
Fapt cu tcept di di muieri,
Fapt cu tcept di mâţî,
Fapt cu culcuş di iepuri,
Fapt cu legatu cununii,
A feti ş-a flăcăului,
Fapt cu pui năduşât în ou,
Fapt cu cuib di rândunicî,
Fapt cu spcini,
Fapt cu mătrăgunî,
Fapt cu lucru rău,
Fapt cu pcelicî di la om mort,
Fapt cu aruncat în faţa căsî,
În aşternutu căsî,
În culcuşu barbatului
Sau al fimeii,
Sau la giti,

Sau la copii.
Lunî luminatî,
Lunî luminatî
Ci eşti în ceri
Şî vezi toati pi pamânt,
Ion nu sî poati hodini
În casa lui
Di rău tizmaşului
S-a pizmaşului,
Cari s-o sculat
Cu multî răutati
Asupra căsii lui.
Tu sî vii sî-i iei faptu,
Sî-i iei datu,
Strâgarea,
Cercarea,
Din Ion,
Din soţâia lui,
Din copiii lui,
Din averea lui,
Din câşligu lui,
Din sporiu muncii,
Din aşternut,
Din somn,
Din hodină,
Şî sî-l duci
Din vad în vad,
Din gard în gard
Pi capu cui o făcut
Şî i-o dat,
Cî Ion nu-i ginovat.
Ion sî rămâii curat
Şî luminat,
Ca argintu străcurat,
Ca bosâiocu di pi strat.
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului
Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,18
Inf. Varvara I. Ungureanu,73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

209

Fapt de 99 de chipuri
Şi de 99 de feluri:
Fapt cu lut de topilă,
Fapt cu creieri de broască,
Fapt cu păr de muiere,
Fapt cu ou de pui înăduşit,
Fapt cu cârtiţă,
Fapt cu aruncate în vânt,
Fapt cu udul înapoi,
Fapt cu rac,
Fapt cu lăptoi de guzan orb,
Fapt cu piei de şerpi,
Fapt cu sânge
Şi cu maţe de arici,
Fapt cu aşchii de sfredel,
Fapt cu ştreang de om spânzurat,
Fapt cu pui de rândunică,
Fapt cu liliac,
Fapt cu tarină de cai,
Fapt cu seu de vacă, crăpat,
Fapt cu sarea vitelor,
Fapt cu culcuş de iepuri,
Fapt cu mână de om mort,
Fapt cu ţărână de la mort,
Fapt cu vine de lup,
Fapt cu par de la car,
Fapt cu piedică de la mort,
Fapt cu cercei de coţofană,
Fapt cu resteu,
Fapt cu clocitură de la raţe,
Fapt cu lac,
Fapt din fântână părăsită,
Fapt din răspântii de drum,
Fapt cu cărbuni,
Fapt cu luatul din aria vacilor,
Şi a oilor
În mrejul Sfântului Gheorghe,
Fapt cu lanţul manei grâului
Şi al păpuşoilor,
Şi a toate sămănăturilor
Din grădini,
Fapt cu usturoi
Descântat la Sfântul Andrei,
Fapt cu strechie,
Fapt cu proşneală de mâţă,
Fapt cu hârâită de câini,
Fapt cu hârburi

Din nouă târguri
Împroşcati,
Fapt cu apă de la roata morii,
Care împroaşcă,
Fapt cu praf
De la scuturătură de găină,
Fapt cu plisc de cioară,
Fapt cu cenuşă
Lepădată de la cămăşi,
Fapt cu mătură lepădată,
Fapt cu potlogi lepădaţi,
Fapt cu aramă,
Fapt cu marmură,
Fapt cu cremene,
Fapt cu hârtie,
Fapt cu broască
Cusută la gură,
Fapt cu făină măcinată
În zori,
Fapt cu turtă de grâu
Şi-n tărâţe noieri,
Fapt cu legatul cununiilor
Flăcăilor şi ale fetelor,
Fapt cu făcută de ursită,
Fapt cu adus cu furnici
Pe care ţi-e drag,
Fapt cu mătrăgună
De a trăi rău în casă,
Şi de pagubă,
Şi de nebuneală,
Şi de despărţire de soţ,
Fapt aruncat în faţa casei,
Fapt aruncat în dosul casei,
Fapt aruncat în aşternut...
Lună luminată,
Lună luminată,
Să vii,
Să vii şi să iei faptul,
Şi strigarea,
Şi cercarea,
Şi pârăciunea,
Şi urâtul de pe lume,
Şi din casa noastră,
Şi din masa noastră,
Şi din sălaşul meu,
Şi din ţarina mea,
Şi din grădina mea,
Şi din livada mea,
Şi din viia mea,
Şi din meşteşugul meu,
Şi din negustoria mea,
Şi din sporul meu,
Şi din trândăvia mea,
Şi din lenevia mea,
Şi din punga mea cu bani,
Şi din lada mea cu haine,
Şi din cuptoarele casei mele!
Şi să-l treci
Din vad în vad,
Şi să-l duci
Prin munţi şi codri,
Pustii nelocuite
De nici o fiinţă omenească!
Iar pe noi,
Şi pe copiii noştri,
Şi pe cei ce se vor naşte din noi
De-acum înainte,
Să ne laşi curaţi,
Luminaţi,
Ca argintul strecurat,
Ca aurul de curaţi,
Ca soarele din senin,
Ce luminează din cer.
Şi să ne laşi
După cum ne-o lasat
Domnul nostru Isus Hristos,
Nazarineanul,
Pe pământ.
Amin!

Vădurele – Cândeşti, Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

De frigare

210

Eu nu stâmpăr ceara,
Stâmpăr durerea fimeii,
Sî iasî:
Dân cap,
Dî sub cap,
Dân ochi,
Dî sub ochi,
Dân frunte,
Dî sub frunte,
Dân nas,
Dî sub nas,
Dân gură,
Dî sub gură,
Dân gât,
Dî sub gât,
Dân inimă,
Dî supt inimă
Dân rărunchi,
Dî sub rărunchi,
Dân ficat,
Dî sub ficat,
Dân bojog,
Dî sub bojog,
Dân maţă,
Dî sub maţă,
Dân coaste,
Dî sub coaste,
Dân trup,
Dî sub trup,
Dân genunchi,
Dî sub genunchi,
Dân călcăi,
Dî sub călcăi,
Dân talpă,
Dî sub talpă,
Şî fimeia sî rămâie curată,
Luminată,
Cum Maica lu Dumnezău
A lăsat-o!

Brătila – Bacău. Mg.143, I,21
Inf. Ileana S. Dovleac, 56
Culeg. L.C. (1973)

211

Nu stâng fierâle,
Ci stâng frigările
Din inimă
Şi de sub inimă,
Din toate osucioarele
Şi încheiturile.
Înapoia mea, vădană de fată,
Nu lăsa bărbatul să văduvească,
Copiii să argăţască,
Te du!
Pe uşă ai venit,
Pe uşă te duci,
Pe geam ai venit,
Pe geam să ieşi,
Pe hoarnă ai venit,
Pe hoarnă ieşi!
Ho, capră cornorată,
Unde vii
Cu foc încins,
Cu foc cuprins?
Înapoi la căprăria de capre,
La herghelia de cai.
De-a hi dat,
De-a hi fapt,
De-a hi trimes,
De-a hi ursâta cea mare,
Să umbli din vad în vad,
Să te faci un mare colac,
Să te duci pe capul cui o dat,
Că eu pe Ileana o duc
În pârâul lui Avram,
În pârâul lui Adam
Ş-o spăl de toate bolile.
O spăl de daturi,
De fapturi,
De urâturi,
Spăl şi luminez,
Lângă Isus Hristos alăturez.

Puntişeni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

212

Frigărili li pui în foc. Faci frigari pi numili omului, acel cari-a hi, dacî faci frigari, dacî nu, pui trii hierî di plug, di la brazda plugului. Di la brazda plugului mânâncî şî lumea pământeascî şî vrăghiili cerului, păsărili toati, di su' brazda plugului. Îi mai cu leac ca şî frigarea. Frigarea o faci ţâganu, cini ştii, sau îi bat, din hier. Pleacă

doi oamini şî strâng di la nouî casî nipriminiti, casî curati, strâng hier curat. Îţ dau un chiron, altu on şurub, şî faci nouî hierî, o potcoavî, ci-a hi, ş-ăl pui ş-ăl faci frigari, faci o legăturî. O fost om cari-o făcut-o. O faci pănî-n douăsprizăci, păr cântî cucoşî. Sî dizbracî cu chelea păr-la brâu şî lucreazî la frigari, ş-acolo o discântî el, cu mânili dinapoi. Îi duci găinî neagrî, o pâni albî, on prosop, pânzî cât omu di lung.

Hieru di la plug... pui on hier di plug, o potcoavî di cal şî iar on hier di plug. Unu ăl pui la cap, unu la inimî şî unu la chicioari. Li pui în foc, li-nroşăşti şî li scoţ pi rând ş-ăl discânţ tot di trii ori, tot trii zâli. Pui hierâli şî li stângi, şî be din apa ceea şî-l speli pi la inimî, dai apa-napoi, înapoi, înapoi, păr-când-agiungi la talpa chicioru-lui.

Frigari cu pociturî,
Frigari cu-ntâlniturî,
Frigari cu ceas rău,
Frigari din voie ră,
Frigari din băuturî,
Frigari din călcăturî,
Frigari cu ceasu ceal rău,
Di-e hi frigari di bărbat,
Di-e hi di flăcău,
Di-e hi di fatî mari,
Di-e hi di vădanî,
Di-e hi di Nouâzăşnouî di neamuri,
N-ăl ţăpaţ,
N-ăl dureţ,
N-ăl coaciţ,
N-ăl arşăţaţ.
Şî luaţ giunghiurli,
Întâlniturili,
Arşâţâli,
Ceasurli celea răli:
Din creierii capului,
Din sfârcu nasului,
Din faţa obrazului,
Din viderili ochilor,
Din auzu urechilor,
Din cununa dinţâlor,
Din rădăcina măsălilor,
Din mii închieturi
A corpului,
A mânilor,
A oasâlor,
A capului
Ş-a chicioarilor.
Luţî-i frigarea din inimî.
Di-e hi cu pociturî,
Di-e hi cu-ntâlniturî,
Di-e hi cu ceas rău,
Di-e hi pin diochi,
Di-e hi cu apucăturî,
Di-e hi cu lichiturî,
Di-e hi cu ceasurli celea răli,
Să-l lăsaţ curat,
Luninat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Cu Sfântu Dumnezău din cer
Ci l-o lăsat.
Trandahira cu gura o discântat,
Cu casânca o măsurat,
La Dumnezău Sfântu din cer
S-o rugat,
Maica Domnului să-l aperi.
Di-e hi frigari di văduoi,

(aici esti... la bărbat... un numi chisnovat, nu sî mai spuni)

Di-e hi di vădanî,
Di-e hi di flăcău,
Di-e hi di fatî mari,
Di-e hi di vânturi mari,
Di-e hi di codru,
Sî-i chici frunza,
Sî rămâi curat,
Luninat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Cu Sfântu Dumnezău din cer
Ci-o lăsat.

Prisecani – Vrancea. Mg.147, I,1
Inf. Trandafira A. Buzduga, 78
Culeg. L.B. (1973)

De gâlci

213

Gâlcă şi brâncă
Năucă
Încalecă pe drugă
Şi ieşi afară,
La soare,
Şi crapă ca o cicoare;
Te suie într-un vârf de claie
Şi numără ouăle:
Din nouă au rămas opt,
Din opt au rămas şapte,
Din şapte au rămas şase,
Din şase au rămas cinci,
Din cinci au rămas patru,
Din patru au rămas trei,
Din trei au rămas două,
Din două a rămas unu
Şi nici unu,
Cât un fir de mac,
În patruzeci s-a despicat,
A plecat
Şi s-a dus.

Băsăşti – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

214

O gâlcă modâlcă,
Două gâlci modâlci,
Trei gâlci modâlci,
Patru gâlci modâlci,
Cinci gâlci modâlci,
Şase gâlci modâlci,
Şapte gâlci modâlci,
Opt gâlci modâlci,
Nouă gâlci modâlci,
Apoi se numără înapoi:
Nouă gâlci modâlci,
Opt gâlci modâlci,
Şapte gâlci modâlci,
Şase gâlci modâlci,
Cinci gâlci modâlci,
Patru gâlci modâlci,
Trei gâlci modâlci,
Două gâlci modâlci,
O gâlcă modâlcă,
Nici o gâlcă modâlcă!
Să cheie,
Să răschieie,
Cum să tocheşte sarea
Dân mare
Şi ceara dă foc,
Să nu coacă,
Sî nu spargî,
Şî-napoi să să-ntoarcî!

Caşin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

215

O făcut târna noauî ficiori,
Într-o zî i-o făcut,
Într-o zî i-o-mbracat,
Într-o zî la oasti i-o mânat.
Din noauî o vinit opt,
Din opt, şapti,
Din şapti, şasî,
Din şasî, cinci,
Din cinci, patru,
Din patru, trii,
Din trii, doi,
Din doi, unu,
Din unu, niciunu.
Acum sî cheie,
Sî răscheie,
Şî Vasâli sî rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului ci l-o lasat.

Iteşti – Bacău. Mg.6, I,16
Inf. Elena Morţun, 64
Culeg. M.F. (1969)

216

O gâlcă nodulcă,
Două gâlci nodulci,
Trei gâlci nodulci,
Patru gâlci nodulci,
Cinci gâlci nodulci,
Şase gâlci nodulci,
Şapte gâlci nodulci,

Opt gâlci nodulci,
Nouă gâlci nodulci,
Opt gâlci nodulci,
Şapte gâlci nodulci,
Şase gâlci nodulci,
Cinci gâlci nodulci,
Patru gâlci nodulci,
Trei gâlci nodulci,
Două gâlci nodulci,
Una,
Pânî mâni niciuna!
Să cheie,
Să răscheie,
La tine să nu steie!

Ocheni – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

217

Nouă ficiori
S-o dus la cerat
Ş-o chierit.
Din nouă o ramas opt,
Din opt o ramas şăpti,
Din şăpti o ramas şăsî,
Din săsî o ramas cinci,
Din cinci o ramas patru,
Din patru o ramas trii,
Din trii o ramas doi,
Din doi o ramas unu,
Din unu n-o ramas niciunu!
Gâlci nouî,
Gâlci opt,
Gâlci şăpti,
Gâlci şăsî,
Gâlci cinci,
Gâlci patru,
Gâlci trei,
Gâlci două,
Gâlci una,
Gâlci niciuna!

Orbeni – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

218

Nouă cocostârci
Au luat nouă gâlci,
Opt cocostârci
Au luat opt gâlci,
Şapte cocostârci
Au luat şapte gâlci,
Şase cocostârci
Au luat şase gâlci,
Cinci cocostârci
Au luat cinci gâlci,
Patru cocostârci
Au luat patru gâlci,
Trei cocostârci
Au luat trei gâlci,
Doi cocostârci
Au luat două gâlci,
Un cocostârc
Au luat o gâlcă
Şi-o ramas gâtul curat
Şi luminat,
Ca argintul strecurat.
Şi-o ramas
Nici cât un fir de mac
Peste mare aruncat.
Acolo să chieie,
Să răschieie,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare.

Descântătoarea freacă gâtul bolnavului cu amândouă mâinile, zicând aceste cuvinte de trei ori.

Dracşani – Botoşani
Anexa-chestionar (1971)

219

A plecat tigna
Cu nouă feciori.
Într-o zi a plecat,
Într-o zi au pierit.
S-a dus cu nouă,
Au rămas opt,
S-a dus cu opt,
Au rămas şapte,
S-a dus cu şapte,
Au rămas şase,
S-a dus cu şase,

Au rămas cinci,
S-a dus cu cinci,
Au rămas patru,
S-a dus cu patru,
Au rămas trei,
S-a dus cu trei,
Au rămas doi,
S-a dus cu doi,
A rămas unu,
S-a dus cu unu,
N-a rămas niciunu!
Cum au pierit
Ficiorii ţigăncii,
Aşa să piară gâlcile,
Motolcile,
Să rămâie curat,
Ca Maica Domnului
Care l-a dat,
Ca argintul strecurat.

Smârdan – Galaţi
Anexă-chestionar (1971)

220

Nouă gâlci,
Nouă motâlci,
Opt gâlci,
Opt motâlci,
Şapte gâlci,
Şapte motâlci,
Şase gâlci,
Şase motâlci,
Cinci gâlci,
Cinci motâlci,
Patru gâlci,
Patru motâlci,
Trei gâlci,
Trei motâlci,
Două gâlci,
Două motâlci,
O gâlcă,
O motâlcă!
Nici o gâlcă,
Nici o motâlcă,
Să rămână Ion curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca maică-sa ce l-a făcut.

Vlădeşti – Galaţi
Anexă-chestionar (1971)

221

Gâlcili pot fi vindicati cu ulei cald. Este frecat cel care le are. În timp ci omu este frecat cu ulei, sî zâc următoarili cuvinti:

Vin nouă cocostârci
Şî ieu nouă gâlci,
Vin opt cocostârci
Şî ieu opt gâlci,
Vin şăpti cocostârci
Şî ieu şăpti gâlci,
Vin şăsî cocostârci
Şî ieu şăsî gâlci,
Vin cinci cocostârci
Şî ieu cinci gâlci,
Vin patru cocostârci
Şî ieu patru gâlci,
Vin trii cocostârci
Şî ieu trii gâlci,
Vin doi cocostârci
Şî ieu douî gâlci,
Vine un cocostârc
Şi ie o gâlcă.
Şi nu mai rămâne gâlcă de leac,
Cât un cir di mac,
Sî rămâi (cutare) curat
Şi luminat,
Ca Dumnezeu ce l-o lasat,
Ca maică-sa ce l-o făcut.

Boureni – Moţca, Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

222

O gâlcî, pogâlcî,
Douî gâlci, pogâlci,
Trii gâlci, pogâlci,
Patru gâlci, pogâlci,
Cinci gâlci, pogâlci,
Şasî gâlci, pogâlci,
Şăpti gâlci, pogâlci,
Opt gâlci, pogâlci,

Noauî gâlci, pogâlci,
Opt gâlci, pogâlci,
Şăpti gâlci, pogâlci,
Şăsî gâlci, pogâlci,
Cinci gâlci, pogâlci,
Patru gâlci, pogâlci,
Trii gâlci, pogâlci,
Douî gâlci, pogâlci,
O gâlcî, pogâlcî,
Nici o gâlcî, pogâlcî,
Sî chiei, sî răschiei!

Dumbrava – Ciurea, Iaşi. Mg.578, I,6
Inf. Măndiţa Tănăsucă, 80
Culeg. L.C. (1984)

223

S-au pornit nouă vânători,
Înarmaţi,
Înzălaţi,
Cu haine albe îmbrăcaţi.
I-a întâlnit Maica Domnului
Şi i-a întrebat:
– Unde vă duceţi voi,
Nouă vânători,
Înarmaţi,
Înzălaţi,
Cu haine albe îmbrăcaţi?
Înturnaţi-vă înapoi,
Duceţi-vă la cutare om
Şi-i scoateţi
Din sfârcul nasului,
Din obraz,
Din dinţi,
Din măsele
Şi din toate mădularele
Gâlcile,
Şi-l lăsaţi pe cutare curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat.
De-o fi de rohnă,
De pocitură,
Să rămână sănătos,
Ca cerul senin,
Dumnezeu amin!

Mironeasa – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

224

Gâlcuţî, gâlcuţî
Încalicî pe-o corcioviţî
Şî ti du la fântânâţî
Şî ti pleacî
Şî bea apî,
Şî ti scapî
Şî ti-neacî.
S-o dus zăci
Ş-o vinit noauî,
S-o dus noauî
Ş-o vinit opt,
S-o dus opt
Ş-o vinit şăpti,
S-o dus şăpti
Ş-o vinit şăsî,
S-o dus şăsî
Ş-o vinit cinci,
S-o dus cinci
Ş-o vinit patru,
S-o dus patru
Ş-o vinit trii,
S-o dus trii
Ş-o vinit doauî,
S-o dus doauî
Ş-o vinit una,
S-o dus una
Şi n-o mai venit niciuna!

Storneşti – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

225

Gâlcilor, motofâlcilor,
Apucaţ potecile
Ca sî paşteţ gâlcile;
Cî la gâlci am pus trii păzâtori:
Un orb, un surd ş-on mut.
Orbu nu văzură,
Mutu nu Strâgară,
Surdu n-auzâră,
Lupii le luară
Şi le molfocară.
Gâlcă cât para,
Gâlcă cât măru,
Gâlcă cât nuca,
Gâlcă cât on cir di mac,
În patru deschicat,
Gâlca omului i-o sacat.
Popa afarî toacî,
Gâlca omului sacî.
Di la mini discânticu
Şî di la Dumnezău
Să-i fie leacu!

Botoşana – Suceava. Mg.76, I,16
Inf. Toader I. Muşână, 53
Culeg. I.H.C. (1972)

226

Gâlcuţă, gâlcuţă,
Încalică pe-o drăgluţă
Şi te du la Valea neagrî
Şi bea apî sî ti-ntreacî,
Şi ieşi afarî la soari
Şi crapî ca o cicoari.
Cicoarea o crăpat,
Gâlcuţa o crapat,
Şî Ion o ramas curat,
Luminat,
Ca Dumnezeu ce l-o dat,
Ca maica ce l-o făcut,
Ca Sfântu soare în sănin,
Amin!

Vicovu de Jos – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

227

O făcut Surica noastrî
Nouî băieţ.
Într-o zi i-o făcut,
Într-o zi i-o crescut,
Într-o zi i-o-mbracat,
Într-o zi la oasti i-o plecat.
S-o dus nouî
Ş-o vinit opt,
S-o dus opt
Ş-o vinit şăpti,
S-o dus şăpti
Ş-o vinit şăsî,
S-o dus şăsî
Ş-o vinit cinci,
S-o dus cinci
Ş-o vinit patru,
S-o dus patru
Ş-o vinit trii,
S-o dus trii
Ş-o vinit doi,
S-o dus doi
Ş-o vinit unu,
S-o dus unu
Şî n-o vinit niciunu.
Ş-atunci Surica
S-o suparat
Şî s-o umflat
Ş-o crapat,
Ş-o ramas (cutari) curat.

Băceşti – Vaslui
Anexă-chestionar (1972)

228

Gâlcă modâlcă
Încalecă pe drugă
Şi te du la luncă
Şi bea apă
Şi crapă!
Şi s-au dus nouă
Şi-au venit opt,
Şi s-au dus opt
Şi-au venit şapte,
Şi s-au dus şapte
Şi-au venit şase,
Şi s-au dus şase
Şi-au venit cinci,
Şi s-au dus cinci
Şi-au venit patru,
Şi s-au dus patru
Şi-au venit trei,
Şi s-au dus trei
Şi-au venit două,
Şi s-au dus două
Şi-a venit una,
Şi s-a dus una
Şi n-a mai venit niciuna.
Să cheie,
Să răscheie
Ca spuma din mare,
Ca roua din soare.

Cine-i bolnav
Să rămână curat
Şi luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-a lăsat.

Când se descântă, se freacă gâlcile cu degetele unse cu ulei.

Pâhneşti – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

229

A plecat (cutare)
Pe cale,
Pe cărare,
Şi s-a întâlnit
Cu nouă meşteri mari
Cu nouă topoare,
Cu nouă sferedele,
Cu nouă ferăstraie,
Cu nouă cuţitoaie.
(tot felul de unelte)
– Unde vă duceţi,
Nouă meşteri mari
Cu nouă topoare,
Cu nouă sferedele,
Cu nouă ferăstraie?
– Ne ducem la mărul rotat,
Să-l tăiem,
Să-l sfredelim,
Să-l ferestruim
Şi să-l doborâm.
– Nu vă duceţi la mărul rotat,
Duceţi-vă la (cutare)
Şi-i scoateţi gâlcile
Cu topoarele,
Cu sfredelele,
Cu ferăstraiele!
Şi să rămână curat
Şi luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-a lăsat.

Sasova – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

230

Gâlcî motâlcî!
Din nouă – opt,
Din opt – şapti,
Din şapti – şasî,
Din şasî – cinci,
Din cinci – patru,
Din patru – trei,
Din trei – două,
Din două – una,
Şî din una
Niciuna.
Sî chei,
Sî răschei,
Din sfârcu nasului,
Din vârfu capului,
Din rânzî,
Din osânzî.
Sî rămâi (cutare) curatî,
Luminatî,
Ca roua di varî,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Ce-a lăsat(o),
Curat şi luminat,
Leac!

Bordeasca Veche – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De guşă

231

Guşî, guşoi,
Chircî, Chircoi,
Ruşâni, ruşânoi.
Am avut patru pândători:
Unu surd,
Unu mut,
Unu şchiop,
Unu orb.
Acel orb n-o văzut,
Acel surd n-o auzât,
Acel şchiop nu puté mergi,
Şî tu, guşî, ai scăzut.

Boboieşti – Neamţ, Mg.336, I,16
Inf. Smaranda I. Lupu, 64
Culeg. M.F. (1975)

De întâlnitură

232

O plecat (cutari),
Gras şî frumos,
Bun sănătos,
O plecat pi cali,
Pi carari,
La niez di cali
S-o-ntâlnit cu:
Nouî niri,
Nouî niresî,
Nouî lei,
Nouî leoaici,
Nouî zmei,
Nouî zmeoaici,
Nouî-ntâlnituri,
Nouî pocituri,
Nouî ceasuri răli,
Nouî vânturi răli!
În braţ-o luat-o,
În faţî i-o suflat,
Singili i l-o bout,
Carnea i-o morsocat-o,
Vinili i-o-ncordat,
Chicioarili i-o-nchedecat,
Trupu mănuşî di cânipî i-o făcut,
Cu gura o mestecat-o,
La marginî di drum
O aruncat-o.
Cutari o-nceput a plângi
Ş-a sî văita,
Nimi n-auza,
Nimi nu vide,
Numai Maica Sântămărie,
Din ceri l-o auzât,
Pi scări s-o coborât,
La dânsu s-o lasat,
Din gurî c-o-ntrebat:
– Ci ti plângi,
Ci ti văicăreşti (cutari)?
– Cum sî nu mă plâng,
Sî nu mă văicăresc,
Maicî Sântămărie?
Am plecat gras şî frumos,
Bun sănătos,
Ş-am plecat pi cali,
Pi carari,
La niez di cali
M-am întâlnit cu:
Nouî niri,
Nouî niresî,
Nouî lei,
Nouî leoaici,
Nouî zmei,
Nouî zmeoaici,
Nouî moroi,
Nouî moroaici,
Nouî-ntâlnituri,
Nouî pocituri,
Nouî ceasuri răli,
Nouî vânturi răli!
În braţî m-o luat,
În faţî ni-o suflat,
Singili ni l-o bout,
Carnea ni-o morsocat-o,
Vinili le-o-ncordat,
Chicioarili le-o-nchedecat,
Trupu mănuşî di cânipî l-o făcut,
În gurî m-o mestecat,
La marginî di drum
M-o aruncat.
– Nu ti mai plângi,
Nu ti mai văieta,
La (cutari) te-i îndrepta,
Ghini ţ-a discânta,
Cu mâna dreaptî ţ-a lua,
Pisti nouî mări l-a arunca
Ş-ăi rămâné curat,
Luminat,
Ca maica ci te-o făcut,
Ca Dumnezău ci te-o lasat.

Buciumeni – Galaţi. Mg.559, I,27
Inf. Eleonora N. Cârcei, 90
Culeg. L.B. şi L.C. (1984)

233

M-am sculat duminicî dimineaţî,
Am plecat pi cali,

Pi carari,
Grasî şî frumoasî,
Bunî sănătoasî;
La nijloc di cali
M-am întâlnit cu noauî câni,
Noauî căţăli,
Noauî ceasuri răli,
Cu gurili cascati,
Cu linghili lasati,
Cu ochii beliţ,
Cu dinţî rânjâţ.
Mă uitam în sus
Şî-n gios,
Pi nimea nu videm
Pi nimea n-auzăm,
Numai Maica Sântămărie,
Din poarta raiului,
Di mâna dreaptî m-a luat
Şî m-a-ntrebat:
– Ci ti vaicâri, Floricî,
Ci ti olecăieşti?
– Cum nu m-aş oicara,
Cum nu m-aş olecăi?
Dac-am plecat de-acasî
Grasî şî frumoasî,
Bunî sănătoasî;
La nijloc di cali
M-am întâlnit cu noauî câni,
Noauî căţăli,
Noauî ceasuri răli,
Cu gurili cascati,
Cu linghili lasati,
Cu ochii beliţ,
Cu dinţî rânjâţ.
– Nu ti vaicara,
Nu ti olecăi,
Du-ti la Florica,
Cî ie te-a discânta,
În batistî roşă le-a lega,
Pisti Marea Neagr-a arunca,
Sî chieie,
Sî răschieie,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Sî rămâi (cutari) luminat,
Ca Maica Domnului ci l-o lasat.

Urleşti – Galaţi. Mg.280, I,9
Inf. Floarea C. Alexandru, 64
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

De întunchinătură

234

S-o pornit Costicî
Pi cali,
Pi carari,
Şî nimi nu l-o văzut,
Şî nimi nu l-o-ntâlnit,
Numai Maica Domnului
L-o-ntâlnit,
Şî Maica Domnului
L-o-ntreabat:
– Di ci, Costicî,
Păru s-o zburşat,
Di ci dinţî s-o rânjât,
Di ci carnea s-o uscat?
– De, Măicuţa Domnului,
Ţ-oi spuni,
C-o işât on om fărmăcători,
C-o fumei fărmăcătoari,
Şî la mine-o aleargat
Şî la pomânt m-o adarmat.
– Taci, nu ti-nspăimânta,
Nu ti-nceura,
Cî eu cu cerâli l-oi pârli
Şî la drum l-oi porni
Şî-n Marea Neagrî s-a opri,
Ş-aculo a be,
Ş-aculo a locui,
Ş-aculo s-a prăslăvi,
Ş-aculo a-nchili.
Iar tu, Costicî,
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca di la Maica Domnului lasat.
În numili Tatâlui
Ş-al Fiului
Ş-al Sfântului Duh
Amin!

Mănăstirea Doamnei – Botoşani. Mg.280, I,20
Inf. Ioan C. Fum, 85
Culeg. L.C. şi S.C. (1977)

De junghi

235

Se face o sfoară de buci (ce rămâne de la cheptănatul cânepii), sucită cu coada lingurii. Se pune o strachină cu apă pe vatră şi se ia un cuţit şi un pai de la măturî şi se începe:

M-am sculat de dimineaţă
Şi-am plecat
La semănat cânepă.
Am arat
Şi am semănat-o,
A crescut mare
Şi s-a copt,
Am cules-o
Şi am luat sămânţa,
Am dus-o la baltă
Şi am pus-o la tochit,
Şi, după ce s-o tochit,
Am scos-o
Şi am pus-o la uscat.
S-a uscat
Şi am meliţat-o,
Am răghilat-o,
Am cheptănat-o,
Am făcut-o caiere,
Am pus-o în furcă
Şi am început să torc.
Am tors-o,
Am făcut-o scule
Şi am pus-o la copt.
S-a copt
Şi am dus-o la fântână,
Am limpezit-o
Şi am făcut-o gheme,
Şi am urzit,
Am pus pânză,
Am dat prin iţî,
Prin spatî,
Şi am legat gura pânzii.

Acum se face un nod la aţî, în apî, şi zice:

Nu leg gura pânzii,
Ci leg giunghiul lui Ionică.

Se repetă de trei ori şi, de fiecare dată, se face câte un nod la aţă. Apoi legi bolnavul cu aţa la piept, cruciş. Se ţine trei zile, după care se desface şi se dă pe un pârâu şi se spune:

Cum se duce apa la vale,
Aşa să se ducă răul
Di la Ionică.

Buciumi – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

236

Sî leagî giunghiu. Îi truda cânichii.

Cânipî ti sămân,
Ti culeg,
Ti bat,
Ti leg,
Ti duc la baltî,
Ti scot,
Ti usuci,
Ti meliţ,
Ti raghil,
Ti cheptân,
Fuioari ti fac,
În furcî ti pui,
Ti torc,
Ti râşchii,
Sculi ti fac,
Ti fierb,
Ti depân,
Ti urzăsc,
Ti năvedesc,
Ti ţâs,
Ti fierb,
Ti croiesc,
Cămaşî ti fac.
Cum sî rupi cămnaşa-n spati,

Sî sî rupî giunghiu
Di la cutare!

Faci o ațî de cânepă cu 9 noduri. Se descântă într-o ulcică cu apă neîncepută. La trei zile pui ulcica-n par și legi ața cruciș la chept. O ții 3 zile și o dai pi baltî:

Cum sî duci apa pi baltî,
Așa sî sî ducî giunghiu.

Godineștii de Sus – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

237

Îi legi giunghiu. Esti giunghi șî di răceal̂î, esti șî di diochi, esti șî di strâgari, esti șî di niarari. Îi canunu cânipii, di când o samini șî pân faci cămeșî ș-o ruchi... Zâci așa:

Cânipa sî samânî
Șî sî prășăști
Șî sî greablî,
Ș-o leș șî crești.
Dacî crești,
Iei ș-o smulgi
Ș-o-ntinz la soari
Ș-o faci fuioari
Ș-o duci la baltî
Ș-o tochești,
Dac-o tochești,
Iei ș-o speli
Ș-o-ntinz la soari,
Fuioarâli!
Dupa ce-o-ntinz la soari,
O faci pop
Șî sî usucî.
Dacî sî usucî,
O faci pop, sus,
După ci-o faci pop,
Iei ș-o baț cu milițoiu;
După ci-o baț cu melițoiu,
O baț cu melița,
O dai prin ragilî,
O cheptini cu cheptinii,
Dupa ci-o cheptini
Cu cheptinii,
O faci caierii,
Ș-apu-o iei ș-o torci.
Dupa ce-o torci,
O faci caleap,
O râșchii pi râșchitori,
Faci torturi
Șî li duci la zolit,
Șî li zolești...
Sî faci curatî,
Sî faci albî,
Ș-apu-o pui pi vârtelnițî
Ș-o depini,
Caleapu ceala ,
Ș-apu-o faci țăgi,
Ș-apu-o țăș;
Dupa ce-o țăș,
Faci pânzî,
Dupa ci faci pânzî,
O ghilești la soari,
Pânza ceea,
Ș-apu de-acule
O strângi vălătuc,
Ș-o faci vălătuc;
Dupa ce-o faci vălătuc,
Iei șî croiești cămeșî,
Șî cămeșa o porț,
Ș-o ruchi;
Dupa ci sî rupi cămeșa,
N-o mai porț,
Sî-mprăștii,
Sî rupi,
Sî irosăști,
Sî potronosăști.
Așa sî sî potronisascî giunghiu
Di la (cari discânț).

Ș-apu tot înnoz ața ceea șî spui:

Nu leg ața,
Leg giunghiu,
Di la cini discânț.
Giunghi din stâgari,
Giunghi din niarari,
Giunghi di diochi,
Giunghi din răcealî,
Giunghi di-ntunchinăturî,
Giunghi di pociturî...

Șî tot înnoz, pân' la noauî noduri. Ș-apu cu ața ceea o puni așă... cruciș, s-o poartî pi su' hainî, pi cheli. Ața ceea o discânț în apî, cât zâci cuvintili celea.

Dracșani – Botoșani. Mg.224, I,26
Inf. Elena I. Dămian, 88
Culeg. L.B. și L.C. (1976)

238

O plecat Vodî la oasti,
Pi clești-o-ncălecat,
La oasti-o plecat.
Ostașii cân l-o văzut,
În suliț l-o luat,
În puști l-o-mpușcat,
În săghii l-o tăiet,
Mii șî fărâmi l-o făcut,
Di dânsu nica nu s-o ales!
L-o aruncat
Piști nouî mări,
Piști nouî țări,
Înapoi sî nu sî mai întoarcî,
Sî rămâi Ghiorghi curat,
Luminat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lăsat.
Ieș, giunghi,
Din inimî,
Di supt inimî,
Din mai,
Di sup mai,
Din bojog,
Di sub bojog,
Din criirii capului,
Din fața obrazului,
Din auzu urechilor,
Din viderili ochilor,
Din măduva oasâlor,
Din sfârcu nasului,
Ș-ăl lasaț curat,
Luminat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca-mnezău ci l-o lasat!

Brăhășești – Galați. Mg.149, II,43
Inf. Dumitra Gh. Chiriac, 77
Culeg. L.B. (1973)

239

– Giunghiulea,
Nu mă giunghia,
Nu mă-nțapa,
Cî eu cu cleștili
Te-oi discânta,
Din coasta băietulu te-oi lua
Șî-n vatra focului te-oi baga,
Te-oi coaci
Șî te-oi răscoaci,
Din vatrî te-oi lua
Șî-n chiuî te-oi baga,
Șî te-oi munci
Șî te-oi chisa,
Munca cânichii ț-oi da,
Din chiuî te-oi scoati
Șî-n vânt te-oi sufla
Șî nu s-a alegi nica di tini.

Buciumeni – Galați. Mg.571, I,12
Inf. Paraschiva Gh. Stavarache, 100
Culeg. L.B. și L.C. (1984)

240

Constantin împărat
Dimineațî s-o sculat,
Pisti oasti s-o uitat,
Toatî oștirea s-o împrăștiet:
Unu câti unu,
Doi câti doi,
Trii câti trii,
Patru câti patru,
Cinci câti cinci,
Șasî câti șasî,
Șăpti câti șăpti,
Opt câti opt,
Noauî câti noauî.
Așa s-sî-mprăștie
Tot giunghiu
Di la (cutari),
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica lu Dumnezău din ceri
Ce-o lasat,
Ca argintu strecurat.

Gohor – Galați. Mg.510, I,24
Inf. Savastița Gh. Bâca, 79
Culeg. L.B. (1983)

241

Vara, cân pui cânipa-n părău, iei din fuioari, iei prubî. Pruba ceea o strângi ş-o usuci. Ş-aceea o iei ş-o baţi şî fuioru ceala-l strângi. Şî când on om nu poati di giunghi, di-nuntru, iei şî aduci apî ni-ncepută şî discânţ:

– Tu cânipâ,
Cânichioarî,
Pi tini te-am samanat,
Te-am prăşât,
Tu haldan ai crescut,
Din haldan te-an scuturat,
Te-an luat,
Te-am vânturat,
Primavara te-an samanat,
Te-am prăşit,
Te-am greablat,
Tu cânip-ai crescut,
Eu te-an luat
Şî te-an zmult,
Di muc te-am bătut,
În apî te-am pus,
Din apî te-am scos,
Te-am bătut la meliţoi!
Cum sari puzderia
Din meliţoi, din tini,
Aşa sî sarî giunghiu
Din fimeia asta,
Sî nu poatî sta.
Dacî tu, giunghiulea,
Mult ăi sta în Maria,
Tu sî ti iei
Şî zbuciumu cânipi-ai sî-l ai.
Iar atuncea,
Dacî tu nu ti dai dus,
Sî ştii cî cu-aiestea trii noduri...

Ş-atunci înnoz. Faci o aţî şî pi urmî iei şî-nnoz trii noduri la spati. Înnozi trii noduri... şî legi [bolnavul] cu aţa cruciş. La trii zâli o iei ş-o dai pi apî.

Sireţel – Iaşi. Mg.81, II,28
Inf. Jeniţa Gh. Acasandrei, 60
Culeg. L.B. şi L.C. (1972)

242

Faci o aţî di cânipî şî-i faci 9 noduri şî legi în partea cari-i giunghiu. Şî-i discânţi:

Fugi giunghi, giunghieti,
Din spati,
Din inimî,
Din plămâni,
Cî eu munca cânechii
Ţ-oi da:
Te-oi ara,
Te-oi samana
Şî-i creşti,
Te-oi smulgi,
Îi sta şî te-i usca,
Te-oi îmblăti
Şî te-oi bati,
Ti fac chiti,
Ti pun în căruţî
Şî te-oi da la baltî,
Ti acopăr cu pământ,
Cu lemni,
Cu chetri,
Stai acolo pânî ti topcheşti,
Ti spăl,
Ti scot pi mal
Şî ti pun sî ti usuci,
Ti-ncarc în căruţî
Şî ti duc acasî,
Şî ti discarc,
Şî ti fac pop,
Şî te-oi meliţa cu meliţoiu,
Şî te-oi tragi-n meliţuicî,
Ş-apui în ragilî,
Şî-n răgeluicî,
Şapu te-oi cheptăna,
Cu cheptinili,
Şî te-oi faci cair,
Şî te-oi puni-n furcî,
Şî te-oi toarci,
Şî te-oi răşchie pi răşchitori,
Şî te-oi cerbi,
Şî te-oi tragi,
Şî te-oi depana,
Şî te-oi urzî,
Şî te-oi învăli,
Şî te-oi nividi pin aţî,
Şî te-oi treci şî pin spatî,
Şî te-oi ţâsî,
Şî te-oi faci pânzî,
Şî te-oi ghili,
Te-oi tragi
Şî te-oi faci vălătuc,
Te-oi croi
Şî te-oi faci cămeşî,
Te-oi purta-ti
Şî te-oi rupi.
Fugi în pietri săci,
În codri pustii,
Undi toporu nu bocăneşti,
Undi omu nu locuieşti
Şî cânii nu bat.

Uda – Tătăruşi, Iaşi. Caiet de teren.
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. (1979)

243

– Ieş, giunghi,
Nu giunghié,
Nu mânca,
Cî eu cu munca cânichii
Te-oi da!
Te-oi ara,
Te-oi samana,
Te-oi grapa;
Tu ai sî rasai,
Ai sî creşti,
Eu am sî ti culeg
Ş-am s'ti lăs
Sî ti uşti,
An sî ti bat
Cu-mblăciu,
Ş-an sî ti fac chiti,
An sî ti duc la baltî,
Ti pun în baltî,
Te-acupâr în baltî
Cu pământ,
Ti murez,
Ti scot din baltî,
Ti spăl,
Ti uşti,
Ti pun în meliţoi,
Ti dau în meliţoi,
În meliţuicî,
În ragilî,
În răgeluicî,
În cheptini,
Şî ti fac caier
Şî ti pun în furcî.
Ti torc,
Ti răşchii,
Ti ieu di pi răştitori,
Ti pun în ciubăr
Şî ti cerb,
Şî ti depân,
Şî ti urzăsc,
Şî ti nividesc
Şî ti ţâs
Şî ti fac pânzî
Şî ti croiesc
Şî ti fac cămeşî.
Eu munca cânichii
Ţ-am dat.
Sî fugi,
Sî chei,
Blestemati!
Din cap,
Din trupu omului,
Satanî
Şî lucrari diavoleascî,
Omu sî rămâi curat
Şî luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.

Uda – Tătăruşi, Iaşi. Mg.384, I,14
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

244

Cânipî ti ar,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti samân,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti grap,
Giunghiule ti leg,

Cânipî ti culeg,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti tochesc,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti zghiciul,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti meliț,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti cheaptân,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti ragil,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti torc,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti țăs,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti ghilesc,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti-npung,
Giunghiule ti leg,
Cânipî ti rup,
Giunghiule ti leg,

Se face o ață cu 9 noduri și se pune curmeziș. Se poartă trei zile și se dă pe foc. Se descântă în apă neîncepută cu trei cărbuni. Cu apa aceea se spală [bolnavul], bea din ea și restul se aruncă pe gard.

Ghindăoani – Neamț
Anexă-chestionar (1972)

245

Se descântă în mai multe feluri:

a. *Se înfige un cuțit în pat:*

Eu nu l-am încipt în pat,
L-am încipt în
Giunghiurili lui Ion,
Să nu-l săgete,
Să nu-l îndurereze.

b. *Se face o ață de cânepă sucită și se leagă unde-l îngiunghie:*

Eu nu-l leg pe dânsu,
Leg junghiurile lui,
Ca să nu-l mai săgete
Și să-l lase sănătos,
Curat și luminat!

c. *Se ia o căciulie de usturoi și un ac și tot se sparge usturoiul, în cruce, cu acul:*

Eu nu sparg usturoiu,
Junghiurile lui să se ducă!
Am arat,
Am grapat,
Am samanat cânepa,
Am greblat-o,
O răsărit
Ș-o crescut mari.
Am pligit-o,
Am cules-o,
Am smuls-o
Și-am legat fuioare
Și-am uscat-o,
Am legat-o-n sarcini
Și-an dus-o la părău,
Am topit-o
Am scos-o,
Am legat-o,
Am uscat-o
Și-am dus-o acasă.
Am melițat-o,
Am strunjât-o,
Am făcut-o fuioare,
Am rägelat-o,
Am făcut-o caier
Și l-am pus în furcă,
Am tors,
Am rășchiet,
Am făcut torturi,
Am pus la cert,
Le-am uscat,
Le-am depanat,
Am urzât,
Am învălit
Și-am nividit
Și-am țesut pânză,
Am scos-o din stative,
Am ghilit-o
Și-am croit-o

Și-am făcut-o cămeșă
Și stă pe spate la Ion!

Stă o noapte legat și apoi se duce și-o țâpă în pârâu.

Liteni – Moara, Suceava
Anexă-chestionar (1971)

246

Înșirai tânjală după tânjală,
Până la 9 tânjăli,
Mă dusei la arat,
Cânepă am sămănat.
Di răsărit
O răsărit,
Di crescut
O crescut,
Di cules
Am cules,
În baltă am dus-o.
Di tochit
S-o tochit,
Di scos
Am scos-o,
Di bătut
Am bătut-o,
Di răghilat
Am răghilat-o,
Di periat
Am periet-o,
Di tors
Am tors-o,
Di urzât
Am urzât-o,
Di țăsut
Am țăsut-o,
Pânza am făcut-o,
Di ghilit
Am ghilit-o,
Di croit
Am croit-o,
Di cusut
Am cusut-o,
Di rupt
Am rupt-o.
Așa sî sî rupî giunghiu
Din coasta lui cutare,
Șî el sî rămâie curat
Și luminat
Ca Maica Domnului
Ci l-o lasat.

Leagă giunghiul și face un nod la ață. Descântă cu o cană cu apă neîncepută și cu o ață de cânepă, lungă de peste un metru. Descântecul se repetă de 9 ori și de fiecare dată se face câte un nod la ață. La urmă bolnavul se spală cu apa și se încinge cu ața pe unde are giunghi.

Tanacu – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

247

Se plimbă cu mâna un gălbenuș de ou, pe locul dureros, până se sparge. Locul unde s-a spart este junghiul. Se leagă oul, după ce s-a pus peste el și muștar.

A plecat Ion Graur
La vânat.
Din bucium a buciumat,
Junghiu mari
Nu l-a chemat;
Din rânzî,
Din osânzî,
Din zgârciu nasului,
Din fața obrazului,
Din băierili inimii,
Din furca cheptului.
Plecai pă cale,
Pă cărari,
Mă găsii c-o balauroaicî mari,
Cu gura căscatî,
Cu coada deschicatî,
Cu limba scoasî.
Du-ti junghi di la Maria,
Sî rămâie curat,
Ca aurul strecurat.

Variantă:

Au plecat oamenii

La arat,
Cânepa de-au semănat.
Cânepa a crescut,
Au vărat-o,
Au dus-o la gârlă,
Au topit-o,
Au spălat-o,
Au dus-o acasă
Şi-au uscat-o,
Au fărâmat-o cu suliţa,
Au făcut-o caier
Şi au tors-o,
Au depănat-o,
Au urzit-o,
Au învelit-o,
Au nevedit-o,
I-a legat gura la pânză
Şi a ţesut-o,
A tăiat-o,
Dar n-a tăiat pânza,
Ci a tăiat giunghiul
Lui Ion!
Să rămână luminat,
Ca argintul de curat,
De la Dumnezeu,
Cum l-a născut,
Şi de la mă-sa,
Cum l-a făcut.

Variantă:

A venit voinicul Ion
Pe cărare,
La mijloc de cale
Cu junghiul s-a lipit;
A început a se văieta,
A ţipa,
Dar nimeni n-auzea,
Maica Precista din cer auzea,
Pe sub scări de-argint se lăsa,
Şi din guriţă întreba:
– De ce ţipi Ioane?
– Cum să nu ţip,
Maica Domnului?
Pe cărarea mare
Am plecat,
Cu junghiul
M-am întâlnit,
De mine s-a lipit.
– Taci din gură,
Nu mai ţipa,
Nu te mai văieta,
Du-te fuga la vrăjitorul,
Descântătorul;
El cu cuţitul ţi-o descânta,
Cu foarfecele gâtul i-a tăia,
Cu toporul capu i-l va spărgea
În scorbura dracilor
Îl va azvârlea.
Tu acolo, junghiule, să chei
Şi să răschei,
Ca spuma de mare,
Ca roua la soare.
Tu să rămâi luminat,
Aşa cum Dumnezeu
Te-a lăsat.
Junghi cu frică,
Junghi cu spaimă,
Junghi cu fiori,
Junghi cu răcori,
Să te duci de la Ion,
Că descântătoarea
Cu mătura te-o mătura,
Cu cuţitul te-o înţepa,
Să rămână Ion curat
Şi luminat,
Ca argintul strecurat,
De Dumnezeu lăsat.

Bordeasca Veche – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

248

O plecat nouă feciorelі
Cu nouă custoreli,
Şi cu nouă şărveţeli,
La nouă garduri mari.
Maica Domnului din cer
Le-a văzut
Şi le-a întrebat:
– Unde aţi plecat voi,

Nouă ficioreli
Cu nouă custoreli
Şi cu nouă şărveţăli?
– Ne ducem la nouă garduri mari,
Să săpăm nouă meri dulci.
– Întoarceţi-vă înapoi
Şi săpaţi (de la cutari)
Şi săpaţi săgetătura,
Giunghiurili,
Durerili,
Diochiturili.
De-o ci săgetaturî
Di ochi di barbat,
Di ochi di copilaşi,
Di ochi fimeieşti,
Să cheie,
Să răscheie,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare;
Să rămâie (cutare) curat,
Ca soarili când răsari.

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De lungoare

249

Frica-nfricoşatî,
Cum nu te-o văzut nimini
Când ai intrat, diavuli,
Sî nu ti vadî nimini,
Când ăi işî;
Mut ai vinit,
Mut sî ti duci,
Uni cucoş nu cântî,
Uni vacî nu ragi,
Uni bou nu-ngiugî.
Acolo sî vă duciţ
Ş-acolo sî beţ
Ş-acolo sî mâncaţ;
Ileana sî rămâi luninatî
Şî curatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Precista
Ci-o lasat-o.
– Un' ti duci Dobriţî
Cu nouî mături în mânî?
– Mă duc sî mătur aria
Di vâltuci şî di pleavî;
– Nu ti duci sî mături aria
Di vâltuci şî di pleavî,
Întoarci-ti-napoi
Şî măturî pi Ileana
Di nouî boali
Ş-o lungoari:
Lungoari di zî,
Lungoari di noapti,
Lungoari din mâncari,
Lungoari di nouăzăşânouî di feluri,
Chei draci!
Cum nu te-o văzut nimini
Cân ai intrat, diavuli, la Ileana,
Sî nu ti vadî niminea
Cân ăi işî;
Mut ai vinit,
Mut sî ti duci,
Uni cucoş nu cântî,
Uni vacî nu ragi,
Uni bou nu-ngiugî.
Acolo sî vă duciţ,
Acolo sî staţ,
Acolo sî mâncaţ,
Şî pi Ileana s-o lasaţ,
Sî rămâi luminatî
Şî curatî,
Ca argintu di curat,
Ca Maica Precista
Ce-o lasat-o.

Răchitoasa – Bacău. Mg.502, I,4
Inf. Maria C. Ursei, 70
Culeg. L.C. (1982)

250

Plecat-a Ion
Pi cali,
Pi carari,
Gras şî frumos,
Cân la niez din cali,
Şî-ntâlnіră:
Diochiu cu diochioiu,

Frigura cu friguroiu,
Lungoarea cu lunguroiu
Potcura cu potcoroiu,
Tifusu cu tifusoiu.
Înainti-i işâri,
Carnea-i măcilăriri,
La pământ trântitu-l-a,
Fața slăbitu-i-a;
Şî el sî plângea,
Cu glas mari pân' la cer,
Cu lăcrăni până-n pământ.
Nim'nea nu-l auza,
Nim'nea nu-l videa,
Numai Maica Domnului
Din cer l-auza
Şî-l întreba:
– Di ci ti plângi, Ioani,
Di ci ti olecăieşti?
– Cum nu m-oi plângi,
Cum nu m-oi olecăi?
Cî pleacai, luni dimineața,
Pi cali,
Pi carari,
Gras şî frumos,
Cân la niez di cali,
Mă-ntâlni:
Diochiu cu diochioiu,
Frigura cu friguroiu,
Lungoarea cu lunguroiu
Potcura cu potcoroiu,
Tifosu cu tifosoiu;
Înainti-ni işâri,
Carnea-ni măcilăriri
Fața slăbitu-mi-a,
La pământ trântitu-m-a,
La ochi învinețâtu-m-a.
Di asta plâng
Şî mă olecăiesc.
Ş-a zâs Maica Marie,
Sântămărie:
– Nu ti plângi,
Nu ti olecăi,
Du-ti la Ileana,
Discântătoarea
Şî lecuitoarea,
Ț-a cânta,
Ț-a discânta,
C-un cir di pelin,
Cu apî ni-nceputî,
Îi be şî ti-i spala,
Şă-i rămâné curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Cum Dumnezău din ceri
Te-a lăsat.

Vidra – Vrancea. Mg.204, I,15
Inf. Ileana T. Vidreanu, 66
Culeg. L.B. (1975)

De mana vacii

251

S-o sculat Murga
Gioi di dimineațî,
Mândrî şî frumoasî,
Grasî, sănătoasî,
Cu roua-n chicioari,
Cu bruma-n spinari,
Ş-o pleacat la lunca mari,
La otavi verz,
La părăie cu apî răci,
Sî beie, sî mânânci
Şî-napoi, la ghițălu ii, sî-nturnici
Şî la stăpânii ii.
La nijloc di cali
O-ntâlnit-o trii fărmăcătoari:
Di diochet diochet-o,
Di pocit pocit-o,
Laptili i-o luat
Şî zăru i-o lasat,
Coada i-o scurtat,
Păru i l-o zburlit,
Coarnili i le-o subțâiet.
Ie o-nceput a sî boncălui
Ş-o-nceput a sî vaicara;
Nimi n-o auză,
Nimi nu o vide,
Maica Domnului,
Din porțâli cerului,
Pi scări di argint sî cobora:
– Ci-i, Plavaie,
Ci ti văicăreşti,
Ci ti nişăleşti?
– Cum nu m-oi vaicara,
Cum nu m-oi nişăli?
M-an sculat marț di dimineațî
Mândrî şî frumoasî,
Grasî, sănătoasî,
Cu roua-n picioari,
Cu bruma-n spinari
Ş-am pleacat la lunca mari,
La otavi verz,
La părăie cu apî răci,
Sî beu şî sî mânânc
Şî-napoi la ghițălu meu
Şî la stăpânu meu sî mă-nturnic.
Păru ni l-o zburlit,
Coada ni-o scurtat,
Coarnili ni le-o subțâiet,
Laptili şî brânza ni-o luat,
Zăru ni-o lasat.
– Taci tu, Murgî,
Nici în samî nu baga,
Cî tu îi be şî-i mânca
Şî ț-a vini,
Urzica oi înverzî
Şî ț-a spori,
Laptili şî smântâna şî untu
La loc ț-a vini;
Coada țî s-a lungi,
Păru țî s-a netezî,
Coarnili s-a-ngroşă,
Brânza şî smântâna şî laptili
La loc ț-a vini.
Păpădie, păpădie,
Zî-i untului sî vie,
Boț ca (?)
Tari ca sarea,
Zara țâia,
Untu niia.
Cum izvorăsc izvoarâli,
Sau apili, din toati părțâli,
Şî sî varsî în Dunări,
Aşa sî izvorascî laptili
La Plavaia în vânî,
Şî din vânî în țâțî
Şî din țâțî în țuşcî
La... Marghioala,
La Ileana.

Iteşti – Bacău. Mg.6, I,15
Inf. Elena Morțun, 64
Culeg. M.F. (1969)

252

Sî ie numa-n préieru lu Sfântu Ghiorghi, Noaptea-nspri Sfântu Ghiorghi.

– Buna dimineața Gioianî!

La grajdu Gioiení. Şî dădé cu cuțâtu pin tărâțâli di grâu, pin zâti.

Buna dimineața, tu, Gioianî!
– Mulțumesc țâia Ileanî!
– Da di ci ti răncăluieşti,
Di ci ti boncăluieşti?
– Cum sî nu mă boncăluiesc,
Cum sî nu mă răncăluiesc,
Dacî o vinit fermecătorili,
Discântătorili,
Şî ni-o luat puterea laptelui,
Di nu mai poci hrăni sațu căsî.
– Tu, Gioianî,
Nu ti mai răncălui,
Nu ti mai boncălui,
Cî eu oi îmbla
Ş-oi cata mana ta,
Ş-oi îmbla
Pin toati colțurli pământului
Şî văzduhului
Şî le-oi aduci.
Ş-atunci, iaca cî s-o aflat
Într-on fund di beci încuiet,
Cu nouzăşnouî di lăcăț încuieti,
Cu nouzăşnouî di chei încuieti!
Şî Sfântu Petru paloşu l-o luat
Şî cu paloşu-n lăcăț o dat,
Şî iaca cî uşâli s-o discuiet
Şî mana s-o aflat
Şî la Gioiana i-o revenit.

Solonț – Bacău. Mg.173, I,6
Inf. Dumitru I. Chelaru, 63
Culeg. I.H.C. (1973)

253

S-o pornit Florica
Pi cali,
Pi carari,
Şî nimi n-o văzut-o,
Şî nimi n-o-ntâlnit-o,
Numa Maica Domnului
O-ntâlnit-o,
Şî Maica Domnului
O-ntreabat-o:
– Cî di ci, Floricî,
Coarnili s-o-nstrâmbat,
Di păru s-o zburşăt,
Di ci carnea s-o uscat
Şî chicioarili s-o-nstrâmbat?
– De, Măicuţa Domnului,
Ţ-oi spuni,
C-o işât on om fărmăcători,
C-o fimei fărmăcătoari
Şî la mine-o alergat,
Şî tăt laptili ni-o luat,
Tătî brânza ni-o luat,
Tătî smântâna ni-o luat.
– Taci Floricî,
Nu alerga,
Nu ti zbuciuma,
Cî de-a ci-n doniţî pus,
Din doniţî l-oi lua
Şî-n pulpî ţî l-oi aşaza,
De-a ci-n strecătoari pus,
Din strecătoari l-oi lua
Şî-n pulpî ţî l-oi aşaza,
De-a ci-n grajdi pus,
Din grajdi l-oi lua
Şî-n pulpî ţî l-oi aşaza,
De-a ci sub pod pus,
Di sub pod l-oi lua
Şî-n pulpî ţî l-oi aşaza,
Ş-a avé stăpâna ci mulgi
Şî ghiţălu ci sugi;
Şî tu te-i faci grasî
Şî frumoasî.

Mănăstirea Doamnei – Botoşani. Mg.282, I,18
Inf. Ion Gh. Fum, 85
Culeg. L.C. şi S.C. (1977)

254

O plecat Florica
Marţ dimineaţa,
Pi câmpenia frumoasî,
Uni-i iarbî verdi ca mătasa,
Iarbî păştea,
Apî cî bea,
Laptili-şi îndeplinea.
Şî i-o işât fărmăcătorili
Şî cu strecătorili,
Laptili i l-o luat,
Coada i-o ciuntat,
Păru i l-o zburlit,
Ochii i-o bulbucat,
Coarnili i le-o rătezat,
Ugiru i l-o-nchetroşat,
Sî n-aibî nici ghiţălul ci sî sugî,
Nici stăpâna ci sî mulgî.
Ea zghera
Şî boncăluie,
Niminea n-o văzut-o.
Sfântu Gheorghi-o-ntrebat-o:
– Ci ti plângi, Florico,
Ci ti zghieri?
– Cum sî nu zghier,
Sî mă boncăluiesc?
Dac-am plecat,
Marţ dimineaţa,
Pi câmpenia frumoasî,
Uni-i iarbî verdi ca matasa,
Iarbî păşteam,
Apî sî beu
Laptili-l îndeplineam.
Ş-o vinit fărmăcătorili
Şî cu strecătorili
Şî ni-o luat laptili.
Laptili ni l-o luat,
Ugiru ni l-o-nchetroşat,
Coada ni-o ciuntat,
Păru ni l-o zburlit,
Ochii ni i-o bulbucat,
Coarnili ni le-o rătezat,
Şî n-ari nici ghiţălu ci sî sugî,
Nici stăpâna ci sî mulgî.
– Nu mai zghiera, Florico,
Nu ti mai boncălui,
Cî eu am aflat di laptili tău.
Laptili tău i-ntr-on fund di cofî pus,
Cu nouî cercuri cercuiti,
Cu nouî lăcati încuieti!
La Ştefana ăi alerga,
Cî ea cu muchiili-a da,
Lăcatili le-a sfărâma,
Cercurili le-a strica,
Drumu la lapti ţ-a da.
Păru ţî s-a netezî,
Ochii s-a dizbulbuca,
Coada s-a lungi,
Ugiru s-a dischetroşa,
Drumu la lapti ţ-a da,
Sî laşi, Florico, ghiţălu sî sugî
Şî stăpâna sî ti mulgî.

Discânţ în tărâţî, cu urzâcî şî cu salcie di la proorul lui Sfântu Gheorghi. Îi dai vacii sî mânânci.

Slobozia Blăneasa – Galaţi. Mg.522, I,33
Inf Ştefana P. Rotaru, 63
Culeg. L.B. (1983)

255

Duminicî dimineaţî
M-am sculat,
În haini di curăţănie
M-am îmbracat,
La icoani m-am închinat
Ş-an luat caldarea
Sî mulg;
La Gioienica n-avem ci mulgi,
Nici ghiţălu ci sugi.
Gioienica o-nceput sî răcneascî,
O-nceput sî veicărească̂;
Sfântu Ghiorghi-o auzât,
Din trâmbiţî-o trâmbiţat,
Mana-n pulpî i-o bagat,
Ş-atunci am avut ci mulgi
Şî ghiţălu ci sugi.

Bivolari – Iaşi. Mg.294, I,24
Inf. Valiţa C. Rusu, 69
Culeg. L.B.Şi L.C. (1978)

256

S-o sculat Gioiana
Marţ dimineaţî,
Grasî şî frumoasî,
Ş-o plecat la păşuni,
Sî pascî iarbî rouratî
Di vânt niscuturatî;
Baba Poiana
Pi ciociorb-o-ncălicat,
În calea ii o plecat,
Iarba i-o scuturat-o,
Mana i-o luat-o,
Mana şî smântâna,
Sî n-aibî giţălu ci sugi
Şî stăpâna ci mulgi.
Ie sî nişala,
Ie sî vaicara,
Nimi n-o văzut-o,
Nimi n-o auzât-o,
Numa Maica Domnulu
Din poarta cerulu,
S-o scoborât pi scări di aur,
Di frânghii-o luat-o
Şî din gur-o-ntrebat-o:
– Ci ti văicărez tu, Gioianî,
Ci ti nişălez?
– Cum nu m-oi nişala,
Cum nu m-oi vaicara?
C-am plecat marţ dimineaţî
De-acasî,
Sî pasc iarbî rouratî,
Di vânt niscuturatî;
Baba Poiana
Pi ciociorb-o-ncălicat,
Înaintea me o plecat,
Iarba ni-o scuturat-o,
Mana ni-o luat-o,
Mana şî smântâna,
Sî n-aibî stăpâna ci mulgi
Şî giţălu ci sugi,
Ni-o lasat numai zăru,
Sî nu-mi moarî giţălu.
– Lasî, nici în samî nu baga,
Cî eu la Ileana te-oi mâna
Şî Ileana cu gura te-a discânta,

Di frânghii te-a lua
Şî-n vali, la poieniţî, te-a duci,
La fântâna cu trii izvoarî,
Apî ţ-a da,
Înapoi mana ţî s-a înturna,
Mana şî smântâna,
Sî aibî giţălu ci sugi
Şî stăpâna ci mulgi.
Ş-ai sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Leacu di la Maica Precistî!

Cozia – Iaşi. Mg.446, I,6
Inf. Ileana C. Manoilă, 79
Culeg. L.C. (1981)

257

Sâmbâtî dimineaţî
S-o sculat
Ş-o mânat,
La câmpu verdi-o alergat,
La câmpu di matasî,
Ca sî fie Joiana grasî
Şî frumoasî.
Iatî cî s-o-ntâlnit Joiana,
Pi la jumatati di cali,
Cu fermecătoarea,
Cu bozgonitoarea,
Cu diochitoarea,
Cu pocitoarea.
Joiana o prins a ragi
Ş-a sî mugi.
Nimi n-o văzut-o,
Nimi n-o auzât-o,
Numai Maria,
Sântămăria,
Maica lu Dumnezău,
O văzut-o
Ş-o auzât-o
Ş-o-ntrbat-o:
– Joianî, da ci ragi,
Ci mugeşti?
– Cum n-oi ragi,
Cum n-oi mugi,
Dacî m-am sculat,
Sâmbâtî dimineaţî,
Ş-am plecat
La câmpu verdi di matasî,
Ca sî pasc,
Sî fiu grasî
Şî frumoasî,
Şî pi la o giuma' di cali
M-am întâlnit
Cu fermecătoarea
Cu bozgonitoarea,
Cu diochitoarea,
Cu pocitoarea.
Ochii ni i-o painjânit,
Păru ni l-o zbârlit,
Coarnili ni li-o ciuntat,
Coada ni-o scurtat,
Chicioarili ni li-o-nchedecat
Şî laptili
Şî brânza
Ne-o luat,
Şî eu am început a ragi
Ş-a mugi.
– Taci, Joianî,
Nu mai ragi,
Nu mai mugi,
Cî eu ochii ţî i-oi dispainjâni,
Păru ţî l-oi netezî,
Coada ţ-oi prelungi,
Faţa ţ-oi disgălbini,
Chicioarili ţî le-oi dischedeca,
Laptili şî brânza
Şî smântâna
Şî untu
Ţî le-oi da.
Şî ţ-oi trimeti
Pi fata zâna,
Cu Sfântu Ghiorghi-npreunî,
Şî ţ-a cata mana ta
Pin toati pivniţâli
Ş-a afla-o.
Sfântu Ghiorghi-o alergat
Ş-o găsât mana vacii
Într-on fund di beci
Cu nouâzăşânoauî di cercuri cercuitî,
Cu nouâzăşânoauî di lăcăţ încuiatî.

Ş-o dat Sfântu Ghiorghi cu săcurea
Ş-o sfărmat cercur'ili
Şî lacâtili
Ş-o luat mana vacii
Ş-o dat-o Maicii Domnului,
Şî Maica Domnului
O dus-o-napoi la Joiana.
– Tu sî fii blândî, Joianî,
Şî blajânî,
Şî lasî pi stăpânu tău
Sî ti mulgî
Şî viţălu sî ti sugî,
Cî Maica Domnului
O izvorât laptili
Şî tăti bunătăţâli.
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău.

Mogoşeşti – Iaşi. Mg.145, I,22
Inf. Elena Bejenaru, 60
Culeg. L.C. (1973)

258

Marţ dimineaţa
Florica s-o sculat
Di la grajdiu ii,
Di la ocolu ii,
Di la stăpânu ii,
Di la giţălu ii,
Grasî şî frumoasî,
Bunî sănătoasî,
Şî s-o pornit
La câmpu cu iarba verdi,
La izvoru cu apa răci,
Ca sî pascî iarbî,
S-sî-ngrăşî
Şî bunî manî sî dobândeascî;
N-o putut,
Cî i-o işât în cali
O babî fermecătoari,
O babî strângătoari,
O babî-n ştremţuri îmbracatî,
În pcelic-încalţatî,
În scări călcând,
Mana gitilor adunând.
Di cum o dat cu ochii di Florica,
Di cornu drept o luat-o,
La pământ o dat-o,
Di ochi o painjânit-o,
Di coarni-o ciumpăgit-o;
Nimi n-o văzut-o,
Nimi n-o auzât-o,
Numa Maica Domnului
Din poarta cerului:
– Floricî, da ci zvârli
Ci boncăluieşti?
Tu stăpâna nu ţ-o primeşti,
Giţălu nu ţî-l mulţumeşti.
– Cum n-oi boncălui,
Maica Domnului?
Cî eu marţ dimineaţa m-an sculat
Di la grajdiu neu,
Di la stăpânu neu,
Grasî şî frumoasî,
Bunî sănătoasî,
Şî m-am pornit
La câmpu cu iarba verdi,
La izvoru cu apa răci,
Ca sî pasc iarbî,
Sî beu apî,
Sî ma-ngrăş,
Bunî manî sî dobândesc;
N-am putut,
Cî ni-o işât în cali
O babî fermecătoari,
O bab-aruncătoari,
O babî strângătoari,
Cari ie mana la giti,
În stremţuri îmbracatî,
În pcelic-încalţatî,
În scări călcând,
Din corn sunând,
Mana adunând.
Di cât loc o dat o dat cu ochii di mini,
Di cornu drept m-o luat,
La pământ m-o dat,
Di păr m-o zbârlit,
Coarnili ni-o ciumpăgit,
Coada ni-o scurtat,
Fruptu şî mana ni-o luat.
– Floricî, tu nu boncălui,

Nu ragí, nu zvârlí,
Cî eu an sî trimet
Pi Sfântu Ghiorghi,
Cu Sfânta zânî,
Dimpreunî.
– Sfântu Ghiorghi, ficioru nostru,
Ie pi Sfânta zânî,
Dimpreunî,
Şî securea,
Catî mana Florichii.
Sfântu Ghiorghi o ascultat
Pi Maica Domnului
Ş-o luat pe Sfânta zână
Şî securea
Ş-o catat mana Florichii.
Ş-o catat-o din beci în beci,
Din camarî-n camarî,
Ş-o gasât-o-ntr-on fund di beci,
Cu nouâzăşnoauî di zăvoari zăvorâtî,
Nouâzăşnoauî di lăcăţ încuietî!
O dat Sfântu Ghiorghi cu securea
Ş-o farmat cercurili,
Zăvoarili şî lăcăţâli,
Ş-o scos mana dobitocului
Ş-o dus-o ş-o dat-o
Maicii Domnului.
Şî Maica Domnului
I-o zâs dobitocului:
– Floricî,
Na-ţ untu,
Na-ţ fruptu,
Na-ţ smântâna,
Na-ţ brânza,
Tu ochii tăi sî-i dispainjâneşti,
Coarnili sî li diciumpăgeşti,
Păru sî-l dizbârleşti,
Coada s-o prelungeşti,
Stăpânu di lapti sî-l mulţumeşti,
Giţălu sî-l primeşti.
Laptili tău sî cii:
Gros ca mămăliga,
Dulci ca nierea,
Galbân ca ceara!
Cum sî prindi-aluatu di mânî,
Sî sî prindî oalili cu smântânî,
Cum şăd bolohanii-n prund,
Sî şadî droburili di unt,
Cum şăd pcetrili la fântânî,
Sî şadî oalili cu smântânî,
Cum curgi izvoru şî apa,
Aşa sî curgî smântâna şî brânza
La tini!
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Maica Domnului
Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.386, I,3
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

259

Buna dimineaţa!
S-o sculat Florica,
S-o sculat
Şî la câmpi verz o aleargat,
La câmp di matasî,
Sî cie grasî
Şî frumoasî.
Mergând pi cali,
Pi carari,
S-o-ntâlnit cu potca,
Cu pocitorili,
Cu diochiu,
Cu diochitorili,
Cu farmicu,
Cu fermecătorili.
Coarnili i le-o ciuntat,
Păru i-o-nturnat,
Mana i-o luat,
Coada i-o suflicat.
Florica-napoi s-o-turnat,
Răncăluind
Şî boncăluind;
Nimi n-o auză,
Nimi n-o vide,
Numa Maica Domnulu
Din porţâli cerulu.
Maica Domnulu o-ntreba:
– Ci răncăluieşti, Floricî,
Ci boncăluieşti?
– Cum, Maica Domnului,

Din ceruri,
N-oi răncălui,
N-oi boncălui?
M-am sculat,
M-am mânat,
La câmpi verz am alergat,
Am aleargat
La câmp di matasî,
Sî ciu grasî
Şî frumoasî.
Mergân pi cali,
Pi carari,
M-an 'tâlnit cu potca,
Cu pocitorili,
Cu diochiu,
Cu diochitorili,
Cu farmicu,
Cu fermecătorili,
Coarnili ni le-o ciuntat,
Păru ne-o-nturnat,
Coada ne-o suflicat,
Mana ne-o luat,
Di zbucium m-o lasat.
– Taci. Floricî,
Nu răncălui,
Nu boncălui,
Cî eu mana ta ţ-oi aduci,
Numai dreptu tău,
Din prundiş
Cu nouâzăşânoauî di zăvoarî zăvorâti,
Cu nouâzăşânoauî di lăcăţ lăcăţuiti,
Galbân ca ceara
Şî gros ca mămăliga,
Numai dreptu tău!

Ţibucanii de Sus – Neamţ. Mg.227, I,1
Inf. Maria V. Ambrose, 67
Culeg. L.B. şi L.C. (1976)

260

Dimineaţî m-am sculat,
Pi obraz m-am spalat,
La icoani m-am închinat,
Galeata-n mâni am luat,
Şî-n grajdi, cân m-am bagat,
Vaca an gasât-o:
Cu coarnili ciunditi,
Păru învârtit,
Ţâţâli ca telencili.
Şî iarî m-an luat
Pi cali, pi carari,
Ma-ntâlnii cu Maica Domnului
În cali,
Ş-alergăi:
La fântâni
Cu zmântâni,
La izvoari
Cu groştoari,
La preluci
Cu ierbi dulci;
Şî-napoi, cân ne-am înturnat,
Cu Maica Domnului,
În grajdi ne-am bagat
Şî la vaci am dat.
Groşciorili i-o vinit,
Laptili li-o sosât,
Groşcioarili şî zmântâna o luat,
Ierbili li-am dat
Şî vacili s-o liniştit,
Lapti şî smântânî li-o vinit.
Mă luăi pi cali, pi carari,
Ma-ntâlnii c-o fatî mari,
Şî fetiţa ma-ntreba:
Uni-am îmblat,
Uni-am alergat,
Di la vaci am discântat?
Eu îi spusăi c-am îmblat,
Cu Maica Domnului,
Pi cali, pi carari,
Şî Maica Domnului
Ni-o işât în cali
Şî ie ni-o adus
Manî aleasî, di pi câmp,
Din roua Sfântului Ghiorghi,
Din zâua Sfântului Vasâli;
A vinit
Ş-a sosât
La noi vara, primavara,
Şî discântăi la vacuţî,
Smântânî-i adusăi
Groşcior îi didei,

Manî luminatî,
Curatî,
Di Dumnezău datî,
Di Maica Precistî lasatî!

Botoş – Suceava. Mg.6, II,31
Inf. Axinia A. Giosan, 70
Culeg. L.B. (1968)

261

– Ninia, ninia, Mândruţă,
Ninea, ninea, Brezuţă.
S-o pornit Brezuţa di-acasă,
Tânără şî grasă,
Grasă şî frumoasă,
Cu coarnili vetejâte,
Cu mintea liniştită,
Cu păru netedzât.
Cân o fost pe cale,
Pe cărare,
S-o-ntâlnit c-o babă,
Buzată, răsbuzată,
Cu scorburi încălţată,
Cu sare-n mână,
Cu dgeochi între ochi.
Prins-o pe vac-a izghi,
Prins-o pe vac-a huli,
Mana i-o luat-o,
Minte-a tulburat-o;
Prins-o vac-a să căi,
Prins-o vac-a să dăuli,
Nime-n lume n-audzî,
Decât Maica Domnului,
Din poarta cerului,
Aşa-i grăi:
– Ce te căieşti,
Ce te dăuleşti, Floreană,
Cî eu la tini-oi vini
Şî de cornu drept te-oi lua
Şî la râu lu Iordan mi te-oi duce,
Cu grâu ti-oi îngrăşă,
Cu vin ti-oi adăpa
Şî mana iar ţ-oi da.
Pe urcoi
Şî pe drugoi
I-oi duce-n munţi Sinai,
Ş-acolo li-oi da
Trii găleţ di otravă
Şî trii găleţ di potrioacă;
Cari cum or be
Dèodat-or crepa,
Care cum or sorghi
Deodat-or plesni,
Şî tu, Floreană, să rămâi
Cu ţâţâle ca bârnile,
Ugiru ca doniţa,
Mana şî dulceaţa
Tot cu tine vei purta
În veciu vacului,
Amin!

Asta-i o bucăţâcă şî mai ié o bucăţâcă.

– Ninia, ninia, Mândruţă,
Ninia, ninia Floreană.
– Da ci mă strâgi pe mine?
– Nu te strâg pe tine,
Îţ strâg laptili tău,
Îţ strâg dulceaţa ta,
Îţ strâg zmântâna ta,
Îţ strâg untu tău,
Îţ strâg brânza ta,
Îţ strâg dzăru tău;
Poati i-n codri rătăcită
Sau în frundză-i adurnită,
Sau în glod îi înglodată,
Sau în berbinţ înfundată.
Cercur'le să plesnească
Şî la Floriţa-napoi să pornească,
Iute şî vârtos,
Cu puterea lu Hristos,
Iute şî tare,
Cu puterea Sfinţâei Sale,
Gros ca aluatu,
Dulce ca sarea,
Şî ca mnierea,
Şî nu-m trebi-a nimărui
Din sat,
Fără care Maica Precista
Ni l-a măsurat.
Şî tu, Florică,
Sî rămâi cu ţâţâle
Ca bârnile,
Ugiuru ca doniţa,
Mana şî dulceaţa
To' cu tini vei purta
În veciu vacului,
Amin!

Se spune ori în ce zî, da-n zî de frupt. Marţa, gioia şî sâmbâta.

Botoşana – Suceava. Mg.77, II,8
Inf. Veronica D. Gheaţă, 55
Culeg. I.H.C. (1972)

262

Dimineatî m-an sculat,
Cu gituţâli meli
Şî cu pripăşâii lor,
Pi carari m-an luat,
Pi cararea niumblatî,
Pi roua niscuturatî;
Înainti ni-o işât:
Noauăzăşânoauî di diochitori,
Noauăzăşânoauî di fermecători,
Noauăzăşânoauî di diochitoari,
Noauăzăşânoauî di fermecătoari,
Noauăzăşânoauî di moroi,
Noauăzăşânoauî di strigoi,
Noauăzăşânoauî di moroaici,
Noauăzăşânoauî di strâgoaici!
Şî rău gituţâli le-o strâcat
Şî rău mana le-o luat,
Le-o lasat numa zăru,
Ca sî nu pciarî giţălu.
Dumnazău cu Sfântu Giorgi
Şî cu Maica Domnului
Bine-o vazut,
Pi scarî di ciarî s-o coborât
Şî la fântâna lu Iordan
Înainti li-o işât;
Şî le-o dus pi la fântâni
Cu smântâni,
Pi la prunduri
Cu unturi,
Pi la izvoarî cu laptili.
Eli păru şî l-o netezât
Şî coarnili ş-o-ntr-aurit,
Mana ş-o dobândit.
Mana an pus-o-n tarâţî,
Din tarâţî-n ţâţî,
Din ţâţî-n doniţî.
– Voi strâgoi
Şî voi moroi
Şî voi diochitori
Şî voi fărmăcători,
Voi strigoaici,
Voi moroaici,
Voi diochitoari
Şî voi fermecătoari,
Di-i barbat,
Sî-i crăpi boaşâli,
Sî-i curgî maţâli,
Di-i fimeie,
Crăpi-i ţâţâli,
Sî curgî sângili,
Lasaţi pi gituţâli meli curati
Şî luminati,
Cum îs di la Dumnazău lasati.

Ciocăneşti – Suceava. Mg.6, I,13
Inf. Rafira Moroşanu, 74
Culeg. L.B. (1968)

263

– Buna dimineaţa, furnicari!
Eu vă cinstesc cu pâni şî cu sari,
Voi s-o cinstiţ pi Florica
Cu mana ii,
Nici mai multî,
Nici mai puţânî,
Cî sunteţ furnici strângătoari
Ş-alergătoari,
Alergaţi pin păduri.
Cum sî-ngroaşî
Coaja pi copac
Şî cum creşti copacu
Şî-nfrunzăşti,
Aşa sî-ni vie mana
La Florica înapoi,
Nici mai multî,
Nici mai puţânî,
Câtî o avut-o lasatî
Di la Dumnezău

Şi di la Maica Domnului!

Dolheştii Mari – Suceava. Mg.179, I, 8
Inf. Catinca N. Pavel, 73
Culeg. I.H.C. (1974)

264

O plecat Gioiana în luncî,
În Sfânta duminicî,
O plecat sî-nrourezî,
Sî-mprourezî
Şî n-o putut înroura,
Nici împroura,
Di răul fermecătoarilor
Ş-a diochitoarilor,
Ş-a pocitoarilor,
Cî eli mai dimineaţî s-o sculat,
Cu ragila-n mânî,
Cu paguba-n gurî.
– Tu, Gioianî, sî cii bunî
Şî blajânî,
Sî laşî ghiţălu sî ti sugî
Şî stăpâna sî ti mulgî;
Cî Maica Domnului
Îi izvoru laptilui
Ş-a tuturor bunătăţâlor.
O plecat Maica Domnului
Cu Sfântu Gheorghi
Şî cu Sfânta zânî împreunî
Ş-o catat mana ta,
Ş-o găsât-o
Cu nouâzăşânouî cercuri cercuitî,
Cu nouâzăşânouî lăcăţ încuietî!
Ş-o luat săcurea Sfântu Gheorghi,
Ş-o dat cu săcurea,
Ş-o farmat lacatu,
Ş-o intrat,
Ş-o luat mana,
Ş-o pus-o în vacî.
Ş-o făcut-o mult mai grasî
Şî mai frumoasî
Dicât cum iara ie.

Berezeni – Vaslui. Mg.151, II,52
Inf. Ilinca Chirazi, 65
Culeg. L.C. (1973)

265

S-o sculat Marţolea marţ dimineaţî
Ş-o plecat pi cali, pi carari,
Cân la giumata' di cali,
O-ntâlnit-o noauî babi:
Cu foc încinsî,
Cu foc aprinsî,
Cu aramî-n gurî!
A diochet-o, n-a diochet-o,
Mana i-a luat,
Giţălu i-a alungat,
Păru s-a marsucat,
Coada s-a-nciptat,
Vinili s-a-ncălicat,
Ghiunghiur'li-o apucat-o!
Di chicioari o-nchedecat-o,
Di gur-o amuţât-o,
Di ochi o-mpainjânit-o,
Di urechi o surzât-o.
Ie o prins a ragi ş-a boncăi,
Nimi n-o văzut-o,
Nimi n-o auzât-o,
Maica Domnului o văzut-o,
O auzât-o.
Pi scări di aur s-o scoborât,
În cârjî di aur s-o sprijânit.
– Ci ti nişăleşti, Marţoli,
Ci ti văicăreşti?
– Cum nu m-oi nişala,
Maica Domnului,
Cum nu m-oi vaicara?
Dacî m-an sculat marţ dimineaţî
Ş-an plecat la locaşu neu,
Sî pasc iarbî nicalcatî,
Sî beu apî nitulburatî;
Cân la giumata' di cali,
M-o-ntâlnit noauî babi:
Cu foc încinsî,
Cu foc aprinsî,
Cu aramî-n gurî;
M-a diochet,
Nu m-a diochet,
Mana ni-a luat,
Giţălu l-a alungat,
Păru ni-a morsocat,

Coada ni-a-nciptat,
Di chicioari m-o-nchedecat,
Di gurî m-o amuţât,
Di ochi m-o-mpainjânit,
Di urechi m-o surzât!
– Nici în samî nu baga,
(O zâs Maica Domnului),
Marţoli,
Cî Maica Domnului
Di chicioari te-a deschedeca,
Pi loc ăi mergi,
Di gurî te-a dismuţî,
Pi loc ăi mânca,
Di ochi te-a dispainjâni,
Pi loc ăi vide,
Di urechi te-a disurzî,
Pi loc ăi auzî,
Păru ţi l-a netezî,
Coada ţ-a lungi-o,
Vinili ţî le-a descăleca,
Giunghiur'li ţ-a lua,
Giţălu ţî l-ăi primi.
Şî te-a lua Maica Domnului
Şî te-a duci la fântâna lui Adam
Şî apî din fântân-a lua
Şî te-a spala,
Şî te-a curăţî,
Şî te-a duci pin livez verz,
Şî-i paşti iarbî şî te-i sătura
Şî la lacurili di lapti dulci.
Şî te-i aciua la ocolu tău,
Cu stăpânu-tu a tău,
Şî te-i aciu,
Şî te-i astâmpăra,
Şî-i rămâné curatî,
Luminatî,
Ca argintu ceal curat,
Ca maica ci te-o făcut.

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,39
Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
Culeg. I.H.C. (1968)

266

S-o sculat Marţolea
Marţ dimineaţî,
S-o sculat,
S-o mânecat
Şî la câmp c-o plecat,
Ca sî pascî iarbî cu flori
Şî la izvoarî sî s-adăpi,
Iar diochetoarili,
Mănătoarili,
Strâgătoarili,
Pocitoarili,
În cali i-o ieşât,
Coarnili i le-o ciuntat,
Păru i l-o-nvâlvat,
Cătătura i-o-ntorso,
Coada i-o rătezat-o,
Ţâţâli i le-o scurtat
Şî laptili cî i l-o luat,
La stăpânî n-o mai şăzut,
Ghiţălu nu l-o mai primit.
Nimi n-o auzât-o,
Nimi n-o văzut-o,
Numa Maica Domnului
Din ceri,
Ş-o strâgat cu glas mari
Păr în pământ:
– Ci ti plângi, tu, Marţoli,
Ci ti ragi,
Ci ti boncăieşti?
– Maica Domnului,
Cum n-oi ragi,
Cum n-oi boncăi?
Cî eu m-an sculat
Marţ dimineaţî
Ş-am plecat la câmp,
Ca sî pasc iarbî-n floari
Şî la izvoari sî m-adăp,
Iar diochetoarili,
Mănătoarili,
Strâgătoarili,
Pocitoarili,
În cali mi-o işât,
Coarnili ni li-o ciuntat,
Păru ni l-o-nvâlvat,
Cătătura ni-o întorso,
Coada ni-o rătezat-o.
– Nu ti ragi,

Nu ti boncăi,
La Maria curând ăi alerga,
Cî ie ştie-a descânta
Di mari diochi di vacî.
Ieş mănătoari,
Strâgătoari,
Di la Marţolea,
Din cheli,
Di sub cheli,
Din toati-nchieturelili,
Din sfârcu ţâţâlor,
Din oalili cu chişleac,
Din strecătoarea cu brânzî.
Şî tu, Marţoli,
Sî rămâi luminatî,
Curatî,
Ca auru cel curat,
Ca Dumnezău ci te-o lasat,
Ca maicî-ta ci te-o făcut.

Călimăneasa – Vrancea. Mg.605, I,1
Inf. Maria P.Gh. Haraga, 87
Culeg. L.B. (1986)

De mărin

267

Iei samânţî di cânipî şî cu săcirea şî-l discânţ. Zâci aşa:

– Marin,
Nu grohăi ca porcii,
Nu necheza ca caii,
Nu ti-nvârti ca şărpili,
Nu bati ca cânii,
Nu ragi ca gitili,
Nu cotcodăci ca găinili!
– Voi, noauî feti mari,
Cu săciri şî cu lopeţ,
Voi un' vă duceţ?
– Noi ni ducem la câmp,
S-săcerăm oarzî coapti,
Grâi-n lapti;
– Nu vă duceţ la câmp,
S-săceraţ oarzî coapti,
Grâi-n lapti,
Viniţ la Vasâli,
Di mâna dreaptî sî-l luaţ,
În apî sî-l aruncaţ,
Marinu
Cu săciri-l tăieţ:
Din creştitu capului,
Din auzu uretcilor,
Din sângili cărnii,
Din inima lui,
Din stomagu lui,
Din plămânii lui,
Nu-l giungieţ,
Nu-l împungeţ,
Tăt sî-i tăieţ
Cu legături sî-l leagaţ,
Cu-mblacii sî-mblatiţ,
Cu mături sî-l maturaţ,
Cu greblili sî-l greblaţ,
Cu furcili-l scuturaţ,
Cu lopeţâli-n caruţ sî-ncarcaţ,
În vânt şî-n Marea Neagrî
Sî-l aruncaţ.
Şî el sî rămâi curat
Şî luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.

Samânţa cei di cânipi o prăjăşti ş-o pisazî bini şî face-on feli di lapti şî-i dă sî be cari-i bolnav, şî cu-aceea cari rămâni, husca ceea, îl leagî.

Uda – Iaşi. Mg.384, I,25
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

De mătrice

268

Noauî babi,
Noauî feti,
Noauî matricati,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o matricatî,
Opt babi,

Opt feti,
Opt matricati,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o matricatî,
Şăpti babi,
Şăpti feti,
Şăpti matricati,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o matricatî,
Cinci babi,
Cinci feti,
Cinci matricati,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o matricatî,
Patru babi,
Patru feti,
Patru matricati,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o matricatî,
Trii babi,
Trii feti,
Trii matricati,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o matricatî,
Douî babi,
Douî feti,
Douî matricati,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o matricatî,
O babî,
O fatî,
O matricatî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o matricatî!
Ieş, mătrici,
Di uni eşti:
Din criirii capului,
Din sângili inimii,
Din tăti vinili cărnii,
Din tăt orgănistu omului,
Şî ti du în pcetri săci!
Aista vini din ceas rău,
Nidat, nibotizat,
La cap, cap di comanac,
La inimî, inimî di vidrî,
La picioari, picioari di jigan;
Ieş sabie diavolească,
Sî vie sabie îngerească,
Cu cinci săbii ascuţâti,
Cu cinci rămăşâţî,
Sî ti taie pi tini,
Blestematule;
Ieş din mintea capului,
Ieş din trupu omului,
Ieş din gustu lui,
Ieş din soţâia lui
Şî din soţu ii.
Satanî
Şî lucrari diavoleascî,
Nu te-ascundi,
Cî, dacî tu nu-i işî,
Eu te-oi biciui,
Cu bici di matasî,
Tăt rău sî iasî,
Cu cruci şî cu apî mari
Te-oi boteza,
Cu funie te-i spânzura,
Te-oi bati
Şî pisti mări te-oi arunca.
Fugi,
Cî Ion îi botezat,
Tu nu eşti botezat,
El îi miruit,
Tu nu eşti miruit,
El faci cruci,
Tu nu faci cruci,
El treci pisti cruci,
Tu nu treci pisti cruci,
Tu sî fugi în pcetri săci,
În codri pustâi,
Uni toporu nu pocăneşti,
Uni omu nu locuieşti,
Uni cucoşî nu cântî,

Uni cânii nu latrî,
Acol' sî chiui,
Acol' sî răcneşti,
Acol' sî ti vesăleşti.
Pi Ion sî-l leş curat
Şî luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.
Discânticu-i di la mini
Şî leacu di la Maica Domnului
Şî di la Sfânta cruci
Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,13
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

De năjit

269

Năjit şi precăjit
Înainte mi-a ieşit,
Cânepa culegând,
Mănuşi de cânepă făcând,
În pământ trântind,
Najitul stârnind!
Şi Ion plângea,
Se văicărea,
Maica Sfânta îl întreba:
– Ce plângi,
Ce te văicăreşti?
– Cum n-aş plânge
Şi nu m-aş văicări?
Că năjitul,
Precăjitul,
Înainte mi-a ieşit,
Mănuşi de cânepă făcând,
În pământ trântind,
Năjitul stârnind!
– Nu plânge
Şi nu te văicăra,
Căci cu gura te-oi descânta,
Junghiurile ţi le-oi lua,
Din creierii capului,
Din auzul urechilor,
Din lumina ochilor.
Şi vei rămâne curat,
Vei rămâne luminat,
Cum maică-ta te-o făcut.

Se afumă urechea cu balegă de vacă.

Caşin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

270

Se descântă cu un pantof de fată mare, de pe tocul căruia se ia şi se unge urechea.

Ieşi nijâti,
Precănjâti,
Cî ti-agiungi
Călcăi di fatî mari,
Cum te-agiungi,
Cum ti frigi.
Ieş împuţitule,
Ieşi clocitule,
Nu bugini,
Nu cloci,
Ieşi din creierii capului,
Din auzu urechilor!
Iesî lupu din păduri,
Cum te-agiungi,
Cum ti frigi.

Huruieşti – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

271

Năjât bat,
Năjât turbat,
Pi cal alb încălecat,
La târgu nou c-o plecat.
La târgu nou
N-o agiuns,
Şî s-o spart.
Aşa sî sî spargî
Din urechili lui Ion,
Şî el sî rămâie curat,
Luminat,
Ca maica ci l-o lasat.

Lipova – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

272

Năjit clocit,
Năjit împuţit,
Năjit cu pocitură,
Năjit cu 99 de neamuri;
Nu coace,
Nu răscoace,
Nu scoate pui cu porunghei.
Ieşi din ureche
De la Ion
Şi te potoleşte,
Cum se potoleşte vântu
Peste tot pământu,
Aşa să rămâie Ion
Luminat,
Curat,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezeu din cer
Ce l-o lăsat,
Ca maică-sa ce l-o făcut.

Prădaiş – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

273

Fugi Năjâte,
Pricăjâte,
Că te-agiunge
Urs flocos,
Cu cojocu-ntors pe dos,
Cum te-ajunge,
Cum te-mpunge.

Se face cu călcâiul îndărăt de trei ori.

Pleşani – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

274

Plecat-a pe cale
Şi cărare (cutare),
Lup turbat întâlnitu-l-a,
În braţe luatu-l-a,
Cu coada plesnitu-l-a,
Cu chicioarili râcâitu-l-a,
Cu gura morsocatu-l-a.
El ţipa,
Se văicărea,
Nimenea nu-l vedea,
Nimeni nu-l auzea,
Numai Maica Domnului
Din cer îl vedea.
La el s-o scoborât
Şi l-o întrebat:
– Ce ţipi,
Ce te văicăreşti?
Nu ţipa,
Nu ti văicăra,
Şi du-te la Măriuca,
Că ea ţie ţi-o descânta
Şi ţi-a scoate Năjâtu:
Prin diochi,
Prin răceală,
Bubă ră.
Cu fum de balegă
L-oi afuma,
Din vârf s-o usca,
Rădăcina i-a seca.
Să rămână (cutare) curat,
Luminat,
Ca Maica din cer
Ce l-o lăsat.

Brăhăşeşti – Galaţi
Anexă-chestionar (1971)

275

Cu baligî. Esti-o zî di sî cheamî Mărina. Pui o bucăţî' di baligî di vacî-ntr-on gard, sî sî usuci. C-o ţandurî di baligî de-aceea, la urechi col'aşa, şî c-o bâcăţâcî di creangî di măturî. Zâci:

Fugi Năjâti
Corcojâti,
Cî te-agiungi-on pui di urs,
Cum te-agiungi,
Cum ti-mpungi.
Cu baligî di la Mărina
Te-oi afuma,
Cu mătura te-oi mătura,
Pisti nouî mări negri
Te-oi arunca.
Cutari sî rămâi curat,

Luminat,
Ca Maica lu mnezău din ceri
Ci l-o lasat,
Ca argintu strecurat.

Gohor – Galați. Mg.510, I,20
Inf. Savastița Gh. Bâca, 79
Culeg. L.B. (1983)

276

Fugi Năjât
Pricăjât!
Năjât din didiochi,
Năjât din răcealî,
Năjât din huialî,
Năjât din 99 di feluri.
Ieşi de la (cutare)
Din creierii capului,
Din auzu urechilor,
Din sfârcu nasului.
Cu baligî di la Zâua Crucii
Te-oi discânta,
Pisti Marea Neagrî
Te-oi arunca,
Undi cucoş negru
Nu cântî,
Undi voinic pi cal negru
Nu-ncalicî,
Undi copchil di țâțî, negru,
Nu plânge.
Cutare sî rămâie curat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Pupezeni – Galați
Anexă-chestionar (1971)

277

Fugi Năjâti,
Pricăjâti,
Cî te-agiungi
Un călcâi di fatî mari,
Cum te-agiungi,
Cum ti-mpungi.
Cutari gitî
Sî rămâi curatî,
Luminatî.

Cân fatî vacili, li sî înflî pulpa di nici doctoru n-ari ci li faci. Uni-o doari pi vacî, aculo o pălești cu călcâi di fatî mari.

Borşa – Iaşi. Mg.499, I,23
Inf. Maria I. Pană, 82
Culeg. L.C. (1982)

278

Vine ursu din pădure,
Cum te-ajunge,
Cum ti unge.
Fugi Năjâti,
Pricăjâti,
De la Maria,
Şî ti du di la dânsa!
Nu ti coaci,
Nu ti răscoaci,
Nu ti boboti
Şî ti umfla,
Ti du la dealu Garalimului,
Unde cucoşî nu cântî,
Câinii nu latrî,
Pochii nu toacă,
Feti mari nu gioacă;
Cî acolo, Năjâte,
Pricăjâte,
Te-aşteaptă
Cu mese-ntinse,
Cu făclii aprinse,
Cu pahare pline,
Cu cuvinte bune.
Eu cu gura am descântat,
Maica Domnului
Leac şi sănătate i-o dat,
Şi Maria la cap s-o vindecat
Şi s-o disumflat.

Goeşti – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

279

Fugi nijâti,
Pricăjâti,
Vini Tanda
Şî cu Manda
Di la munti,
Cum te-agiungi,
Cum ti-mpungi,
Cum ti spargi,
Cum îți treci.
Ieş Năjâti,
Pricăjâti,
Nu coaci,
Nu răscoaci,
Nu scoati puroi
Cu sângi,
Ieşi blestemate,
Şî ti du-n codri pustii,
Unde toporu nu bocăneşti,
Unde om nu locuieşti
Şî cânii nu latrî,
Undi cucoşu nu cântî.
Du-ti-n pchetri săci,
În codrii pustii.

Sî discântî cu fusu, la urechi, la vremi di sarî, lunea, miercurea şî vinirea.

Uda – Tătăruşi, Iaşi. Caiet de teren.
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. (1979)

280

Fugi Năjâti,
Pricăjâti,
Cî vini Tanda
Şî cu Manda
Di la munti,
Cu Nouâzăşnouî di suliț,
Cu Nouâzăşnouî di țăpuş,
Cu Nouâzăşnouî di fusî,
Cum te-agiungi,
Cum ti-împungi,
Cum ti-mpungi,
Cum ti spargi,
Cum ti spargi,
Cum îți treci.
Discântecu di la mini
Şî leacu di la Dumnezău
Şî di la Maica Domnului
Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,8
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

281

Ieş Năjâti,
Pricăjâti,
Din urechi,
Cî te-agiungi
Fata mare,
Cum te-agiungi,
Cum te taie!
Să rămâi (cutare) curat
Şi luminat,
Cum Dumnezău
Şi Maica Domnului
Te-o lasat.

Băluşeşti – Icuşeşti, Neamț
Anexă-chestionar (1971)

282

Se descântă cu secera, cu bețe de mătură şi cu acul.

Fugi Năjâte,
Pricăjâte,
Cu acul te-mpung,
Cu secera te secer,
Cu mătura te mătur,
Din cap,
Din urechi.
Trei fete cu seceri,
Cu şervețele,
Cu ace,
Cu ață,
Se duceau la câmp,
Să secere
Iarba câmpului,
Cimbrul pământului.
– Nu vă duceți
Să secerați
Iarba câmpului,
Cimbrul pământului,
Hai la (cutare)
Şi scoteți-i Năjâtul
Din cap,
Din urechi,
Să rămâie (cutare) curat
Şi luminat,

Ca maică-sa ce l-o făcut,
Dumnezău ce l-o lasat.
Ptiu!
Leac să-i dea Dumnezeu!

Urecheni – Neamț
Anexă-chestionar (1971)

283

Fugi Năjâti,
Pricăjâti,
Cî ti-agiungi vânt di varî
Şî călcăi di fatî mari,
Cu toporu pi schinari,
Cum ti-agiungi,
Cum ti taie!

Aista sî zâci di trii ori.

Cănțălărești – Vaslui. Mg.3, II,32
Inf. Ilinca V. Bilan, 71
Culeg. I.H.C. (1968)

284

Plecat-a pi cali,
Pi carari,
Cân la giumata' di cali,
S-o-ntâlnit
Cu Năjât di vânt turbat.
Ca cânii în cap i-o urlat,
Ca mâțâli i-o miorlăit,
Ca gâştili i-o găgăit,
Ca rățâli-o măcăit.
Cutari plângé,
Țâpa,
Sî vaicara,
Nimi nu-l auză,
Dicât Maica Domnului,
Din poarta cerului.
– Ci plângi,
Ci ti mişăleşti?
– Cum n-oi plângi, Măicuțî,
Cum nu m-oi mişăli?
Am plecat pi cali,
Pi carari,
La giumata' di cali
M-am întâlnit
Cu Năjât di vânt turbat.
Ca cânii-n cap ni-o urlat,
Ca mâțâli ni-o miorlăit,
Ca gâştili-o găgăit,
Ca rățâli-o măcăit.
– Nu țâpa,
Nu ti vaicara,
Du-ti la Măndița,
Te-a cânta,
Te-a discânta,
Dumnezău leac ț-a da!

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,23
Inf. Măndița Macarie, 73
Culeg. L.C. (1974)

285

Amin, amin,
Cozmanin!
O plecat Ion de-acasî,
Di la masî,
Gras şî frumos,
Cân la mijloc di cali,
Di carari,
L-o-ntâlnit on vânt turbat,
Cu Năjât amestecat;
În creierii capul-o intrat,
În rădăcinili măsălilor
În sfârcuşu nasului,
În umerili obrazului,
În auzu urechilor,
În viderili ochilor,
Ion o-nceput a sî nişala,
A sî vaicara,
Nimi nu l-o văzut,
Nimi nu l-o auzât,
Maica Domnului
Din poarta cerului
L-o văzut
Şî l-o auzât.
Din ceri gios s-o scoborât,
Di mâna dreapta l-o luat
Şî din gurî l-o-ntreabat:
– Ioani, ci ti nişălez,
Ci ti văicărez?
– Cum nu m-oi nişala,
Cum nu m-oi vaicara?
C-am plecat de-acasî,
Di la masî,
Gras şî frumos,
Cân la mijloc di cali,
Di carari,
M-o-ntâlnit-on vânt turbat,
Cu Năjât amestecat,
În creierii capul-o intrat,
În rădăcinili măsălilor,
În sfârcuşu nasului,
În umerili obrazului,
În auzu urechilor,
În viderili ochilor.
– Taci, Ioani,
Nu ti mai nişala,
Nu ti mai vaicara,
Cî tu la Maria ăi alearga,
Maria cu baligî,
Di la Zâua Crucii,
Ț-a discânta
Şî cu mâna ț-a lua,
Şî tu-i rămâné curat,
Luminat,
Ca argintu curat,
Strecurat,
Ca Maica Domnului
Ci te-o zâdit
Şî te-o născut!

Perieni – Vaslui. Mg.213, I,4
Inf. Maria C. Cristea, 68
Culeg. L.C. (1975)

286

Tu Năjâte,
Precăjâte,
Uriciosule,
Puturosule,
Pofticiosule,
Mincinosule,
Somnorosule,
Ieşi din urechea lui Ion
Şi te du unde cucoş nu cântă,
Unde popă nu toacă;
Du-te în coarnele cerbilor,
În urechile ciutelor,
C-acolo ți-e masa
Şi casa.
În urechea lui Ion
Să nu mai stai,
Că n-are să-ți dea,
Nici de băut,
Nici de mâncat.
Ion să rămâie curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Cum Maica Domnului
L-o lasat
Şi Dumnezeu l-o făcut.
De la mine descântecul,
De la Dumnezeu leacul!

Rusca – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

287

Fugi năjit,
Pricăjit,
Că te-ajunge
Fum de cânepă uscată;
Cum te-ajunge,
Cum te-mpunge,
Cum te face
Mii şi fărâme!
Fugi de la nevastă cu prunc,
De la vaca cu vițel,
De la oaia cu miel,
De la albina cu stupi,
De la porumbel cu porumbiță,
De la păunel cu păuniță.

Bogza – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

288

Năjit pricăjit,
Năjit prin diochi,
Năjit prin răceală,
Năjit din vânt,
Năjit din soare,
Ieşi din urechi
De la Vasile
Şi te du în dealul

Cu lei paralei,
Ei îs vrednici
Sî ti cinsteascî,
Sî ti ospătezî,
Dar Vasile nu-i vrednic,
Nici sî ti cinsteascî,
Nici sî ti ospătezî.
Nă-l mai pocni,
Nă-l mai cloci,
Sî rămâi Vasili curat
Şî luminat,
Ca Dumnezău din cer
Ci l-o lasat.
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Maica Domnului.

Boloteşti – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

Descântecul noilor

289

Aista-i pântru romatizmî. Mama strângé tari multi flori, rădăcini... Strângé rădăcini, ca cum sî-ncârneşti picioru, genunchiu, aşa cu noduri. Le luam acelea rădăcini... câte nouă rădăcini şi câte nouă feliuri de zburătoare, şî odoéan, şî pepené, şî Poala Sfintei Mării, şî multe alte flori, di noauâdzăşânoauî di feliuri, aşa, antonică, şî... clopoţăi..., li strângem în timpu verii cân îs infloriti eli. Ş-acelea flori tăti le-adunăm la un loc, braţî-ntregi, cât putem. În fiecari dzî mergém curat, nemâncat, şî... să fim fimei curati, cî zâcem rugăciuni. Ş-adunăm florili celea, vinim acasî, li dimnicăm tăti şî li uscăm la umbrî. Cân li culeg, spun rugăciunea Împarat ciresc*:*

Împarat ciresc,
Mângăitorulea,
Ducadivărulea,
Cari pintru lumi eşti
Toati le-mplineşti,
Vestitorule di bunătăţi,
Dătător di viaţî,
Vino, Tătucă,
Şî te-aşadză între noi,
Şî ne curăţăşte pe noi
Di toată spurcăciunea,
Mântuieşti-ne, Bunule,
Suflitili noastre.
Sfinte Dumnezăule,
Sfinte tare,
Sfinte fără de moarte,
Miluieşte-ne pe noi!
Pe Sfânta Treime,
Miluieşte-ne pe noi;
Doamne,
Curăţăşte păcatele noastre,
Sfinte,
Cerceteadză şi vindecă
Neputinţele noastre,
Pentru numele tău cel sfânt!
Doamne Isuse Hristoasă,
Cie-ţi, Doamne, mnilă
Ca florile iestea,
Cari le culeg eu az,
Să cie pentru folosu boalilor,
A poporului tău!

Cân o vinit omu bolnav la mine – chiar şi eu sângurî ieu apili iestea – cari-i bolnavşî nu poati rădica on picior sau nu poati ourta o mână deloc, vine şî să roagă şî spune: fii aşa de bună şî hai la mine şî iemi noii. Atuncea eu ieu o porţâie de-acele de flori, cam trii-patru kilograme de flori uscate, şî ieu brad (câte nouă cruciţ de brad din nouă bradz verdz) şî-i sorocesc ca pintru binile omului cela. Şî mă duc la om. Mă-mbrac curat, mă spăl, frumos, şî mă duc la omu cela şî încep sî-i ieu noii.

Noii sî ieu aşa: pun în oalî mari, di douâdzăci di kilogrami, ori douâdzăşâcinci di kilogrami, o oalî curatî. Po' să fie făcută mâncare-n-tr-însa, da spalată, totuş, cu zodă, şî să cie curată, pregătită. Şî-mi trebi încă trii oali nouă, supre aceea oală, şî pun florile celea sî cearbă, şî aduc apă

di la fântână. Şî-ncep cuvinele să dzâc, descântecu, a noilor. Şî fac mătănii; mă pun gios şî dzâc de cinsprâdzăce ori Împarat ciresc, tot aşa cum... Şî pe urmă dzâc aşa:

– Uni mereţ voi,
Noauâdzăşânoauî di feti,
Şî-ncotro mergeţ,
Hoinu-vă, trântinu-vă,
Izghinu-vă,
Fermecându-vă?
– Ne ducem la (cutare),
La... Cătrina,
S-o strâcăm,
S-o fermecăm,
S-o spăriem,
Sângili să-l bem,
Carnia s-o mâncăm,
Puterea sî i-o luăm.
– Voi di la Cătrina vă-nturnaţ,
Cî ie-i botedzatî
În botedzu lu Dumnedzău,
Şî-i scoasă pe crijmă curată
Şi-i de Dumnezău binecuvântată.
V-oi trimite-n codrii pustăi,
În munţ săci,
Uni cucoş negru nu cântă,
Une suflet botezat nu-i;
Acolo sunt noauî fraţ,
Necununaţ,
Şî nebotezaţ,
Pe-aciia sî-i îmfermecaţ
Să-i tulburaţ,
Să-i strâcaţ,
Să-i spărieţ,
Sângile să-l beţ,
Carnia s-o mâncaţ,
Puterea sî i-o luaţ.
Voi acolo-aveţi casă
Şî-n casă aveţ masă,
Mesâle-s întinsă,
Luminile-s aprinsă.
Voi acolu, cân îţ intra,
La lumini v-iţ uita,
La mesî v-iţ aşăza,
Din bucati-ţi gusta,
Şî de roaba lu-mnezău Catrina-ţ uita.
Să ieşâţ,
Di la roaba lu-mnezău Cătrina,
Din creierii capului,
Din faţa obrazului,
Din zvârcu nasului,
Din lumina ochiului,
Din auzu urechilor,
Din cap,
Di după cap,
Din inimă,
Di su' inimă,
Din plomâi,
Di su' plomâi,
Din rărunchi,
Di su' rărunchi,
Din mai,
Di su' mai,
Din braţă,
Din maţă,
Din piept,
Din spate,
Din şăli,
Din speti,
Din picioari,
Din rotiţ,
Din fluiere,
Din tălpi,
Din călcăie,
Din degite,
Din toate mădurelile,
Din toate-ncheieturelile,
Din toate ciolănelile!
Bine să cataţ,
Bine să aflaţi,
Ce-i rău tăt să scoteţ,
La mine s-aduceţ;
Într-o găoace de nucă v-oi cufunda,
În mare v-oi arunca,
Veci şî pururea
Roaba lu-mnezău Cătrina
A scapa,
Fie, Doamne, mila

Şî-ndurarea ta.
Iar tu, apă mândră,
Izvorâtoare
Şî folosâtoare,
Te cinstesc cu pâne
Şî cu sare
Şî cu sfinţile mătane,
Şî tu să cinsteşti
Pe roaba ta Cătrina
Cu pace, cu sânătate-n ciolane!

De nouă ori zâc aşa: Iar tu, apă mândră,/ Izvorâtoare/ Şî folosâtoare,/ Te cinstesc cu pâne/ Şî cu sare/ Şî cu sfintele mătane,/ Şî tu să cinsteşti/ Pe roaba ta Cătrina/ Cu pace, cu sânătate-n ciolane. Şî fac nouă mătane. Şî pe urmă mă duc s-aduc apă... ieu măligă, pâne sau sare în mână şî mă duc la fântână. Şî... la fântână pun în izvor pânea ceea şî cu sarea, ş-aduc apă cât să scoati-o dată cu şaica. Şî pun pi spărhat să fiarbă. Şî mai aduc înc-o dată apă şî mai pun în altă oală, ca s-o pot spala, şî mai aduc o dată şî mai pun în altă oală. Ş-aduc di trii ori, aduc eu tot cu-acelea rugăciuni.

Bolnavu îl pun deasupra ciubărului şî-l dezbrac în pielea goală, fie bărbat sau fimeie, indiferent ce este, şî-i ieu on şurţ dinainte, ceva, sau on ştergar, on prosop, cum zâceţ 'mneavoastră, şî să suie pe ciubăr. Şî torn apă, şî dzâc „Tatu nost", înainte cu mânur'le, şî de trii ori îl spăl în dosu stinării, şî di trii ori pe partea dreaptă şî de trii ori pe partea stângă... Şî apili celea le dau afară, la o ultuoană, sau uneva în loc curat. Acelea flori, cu care l-am spălat, li ieu şî li duc tăte-n părău, cum să spune, în vale (noi spunem aşa), în părău, să margă cu apa. Cum mărg florile pe părău, aşa să margă boalile, durerile, giunghiurile, săgetur'le, a roabei tale Cătrina.

Botoşana – Suceava. Mg.77, II,9
Inf. Veronica D. Gheaţă, 55
Culeg. I.H.C. (1972)

De obrintit

290

Iei on dup di lânî nispalatî di pi oaie şî pui on carbuni aprins în ie, sî iasî fum:

Oaii laii, bucalaii,
Zdiarî dincol'di mari,
Păcurari cu suman lai,
Strâgî di pisti valea.
Oili-o stat di zderat,
Păcurariu di strâgat,
Câni-o stat di latrat,
Rana cutăruia
O stat di gânfat.
De-a înfla,
De-a gânfa,
De-a giunghié,
De-a dure;
Nici sî umfli,
Nici sî gânfi,
Nici sî strângî zoaii,
Cu ustunoaii,
Şî cutari sî ramâi
Curat,
Luminat!

Sabasa – Neamţ. Mg.135, II,27
Inf. Varvara N. Furtună, 89
Culeg. I.H.C. (1973)

De orbalţ

291

Purcesără Ion, marţ,
La dealu mare;
Mai purcesără
Nouî oamini barbaţ:
Cu nouî toarî,
Cu nouî topoarî,
Cu nouî berzî,
Cu nouî lopeţ,
Cu nouî sfredili,
Cu nouî cuţâti,
La dealu mari,
Sî fac-o bisericî mari,

Cu nouî uşi,
Cu nouî altari.
Maria, Sântămăria,
I-o-ntrebat:
– Uni vă duciţ voi,
Nouî oamini barbaţ,
Cu nouî toarî,
Nouî topoarî,
Cu nouî berzi,
Nouî lopeţi?
– Ni'cim la dealu mari,
Sî facim o bisericî mari,
Cu nouî uşi,
Cu nouî altari!
– Nu vă duciţ la dealu mari,
Sî faciţ o bisericî mari,
Cu nouî uşi...
Duciţî-vă la Gheorghi
Sî-i scoatiţ orbalţu:
Din crierii capulu,
Din sfârcu nasulu,
Din auzu urechilor,
Din viderili ochilor,
Din rădăcina măsălilor,
Din cununa dinţâlor,
Din inimî,
Di supt inimî,
Din maţî,
Di sub maţî,
Din vinili chicioarilor.
Cu sapa sî-l sapaţ,
Cu mătur'li sî-l măturaţ,
Din creierii capului sî-l scoteţ,
La pământ sî-l trântiţ,
Cu cuţâtili sî-l ciopliţ,
Cu ceresteili sî-l rătezaţ,
Cu săcirili sî-l săceraţ,
Cu măturili sî-l măturaţ,
Pişti nouî mări sî-l aruncaţ!
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca Dumnezău din ceri
Lasat.

Frumuşelu – Bacău. Mg.239, I,19
Inf. Ioana I. Mardare, 80
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

292

Amin, Amin,
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău!
Purcesără Ion
Pi cale,
Pi carare,
Gras şî frumos,
Bun sănătos;
Cân la mijloc di cale,
Întâlnitu-l-o.
Nouî oamini mari
Cu nouî topoarî,
Cu nouî berzi,
Cu nouî lopeţi,
Cu nouî sapi,
Cu nouî custoai,
Cu nouî sfredili,
Cu nouî mături,
Nimi n-o văzut,
Nimi n-o auzât,
Numa Maria,
Sântămăria,
Din porţâli cerului o văzut,
În scări di argint s-o scoborât,
În scaun di aur s-o pus
Şî din gurî o-ntrebat:
– Uni vă duciţ
Nouî oamini mari
Cu nouî topoarî,
Cu nouî berzi,
Cu nouî lopeţi,
Cu nouî sapi,
Cu nouî custoai,
Cu nouî sfredili,
Cu nouî mături?
– Măria, Sântămăria,
Ni'cem la pădurea mare,
Sî tăiem copacii mari,
Sî facim mânăstirea mari,
Cu nouî uşi, cu nouî altari,
Pintru Sântămăria mari.
– Nu vă duciţ, nouî oamini mari,
La pădurea mari,
Sî tăieţ copacii mari,

Sî faciţ mânăstirea mari,
Cu nouî uşi, cu nouî altari,
Pintru Sântămăria Mari,
Duceţî-va la Ion
Şî-i tăieţ orbalţu:
Din inimî,
Di supt inimî,
Din rânzî,
Din osânzî,
Din chept,
Din schinari,
Din rădăcinili fălcilor,
Din cununili dinţâlor,
Din sfârcuşu nasulu,
Din văzu ochilor,
Din auzu urechilor,
Din creierii capulu,
Din faţa obrazulu,
Din măduva ciolanilor,
Din măduvî,
Di sub măduvî,
Din carni,
Di sub carni
Şî din cheli-afarî !
Cu toporu toporâţî-l,
Cu berzâli bărduiţî-l,
Cu sapili sapaţî-l,
Cu custoaili custoiţî-l,
Cu sfredili sfredeliţî-l,
Cu mătur'li măturaţî-l,
Afarî scoatiţî-l,
Pisti nouâzăşânouî di mări negri
Aruncaţî-l!
Orbalţ cu-ntâlniturî,
Orbalţ cu pociturî,
Orbalţ cu săgitâturî,
[Orbalţ] pin diochi,
Orbalţ din răcealî,
Orbalţ din cerbinţalî,
Orbalţ din vânt,
Orbalţ din ploaie,
Orbalţ din sănin,
Orbalţ nemţăsc,
Orbalţ franţuzăsc,
Orbalţ inglezăsc,
Orbalţ jâdovăsc,
Orbalţ sârbesc,
Orbalţ di nouâzăşânouî di neamuri,
Di nouâzăşânouî di chipuri,
Di nouâzăşânouî di feluri!
Cu toporu toporâţî-l,
Cu berzâli bărduiţî-l,
Cu sapili sapaţî-l,
Cu custoaili custoiţî-l,
Cu sfredili sfredeliţî-l,
Cu mătur'li măturaţî-l,
Afarî scoatiţî-l,
Pisti nouâzăşânouî di mări negri
Aruncaţî-l!
Uni cucoş negru n-a cânta,
Câni negru n-a latra,
Buhai negru n-a mugi,
Fatî cosâţî n-a-mpleti,
Acolo sî chieie,
Sî răschieie,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari;
Sî rămâi Ion curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maica ci l-o făcut,
Ca 'mnezău Sfântu ci l-o născut.

Gura Crăieşti – Bacău. Mg.241, I,13
Inf. Dumitru A. Genez, 78
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

293

Orbalţ negru,
Orbalţ roşu,
Orbalţ înflat,
Orbalţ beşâcat,
Orbalţ din mâncari,
Orbalţ di băuturî,
Orbalţ di răcealî,
Orbalţ di cerbinţalî,
Orbalţ di nouâzăşânouî di feluri!
Nu ti faci,
Nu ti coaci,
Şî-napoi ti-ntoarci
Di la (numitu),
Aceal ci-l dicânţ,
Di la Dunitrachi,
Din criirii capulu,
Din faţa obrazulu,
Din auzu urechilor,
Din rădăcina măsălilor,
Din toati-nchieturili.
Cî Dunitru ghini s-o priceput,
La Dunitrachi-on vinit,
Eu l-an discântat,
Cu peria l-an periat,
Cu mătura l-am măturat
Şî l-am îndreptat pi vali.
Esti-o buruianî-nantî,
Di vârf pleacatî,
Di rădăcinî sacatî,
Acolu te-aşteaptî
Fata craiului
Cu mesâli-ntinsî,
Cu paharî plini!
Cî *(aceal cari-i bolnav)*
Nu ştii masa ta,
Nu ştii casa ta,
Nu ştii cina ta;
El sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnulu
Ci l-o lasat.

Moreni – Berzunţi, Bacău. Mg.141, I,7
Inf. Dumitru T. Corman, 75
Culeg. L.B. (1973)

294

Caţ o cârpî roşâi, da sî cii di lânî cârpa, şî faci noauî păşuşăli acolo aşa, noauî păşuşăli di celea, ca deştu, di cânipî, pui colo, şî pui o datî una, o datî una, o datî una, şî li dai foc. Şî pui rachiu şî cu nieri, şî pui colo pi cârpî, şî dai foc cu lumânarea şî-ncerbântî cârpa ceea şî-i treci la iuţalî; încerbântî colo disubt şî pi loc îi ie făchili.

Fugi, orbalţ,
Fugi,
Cî cu rachiu ti cinstesc(u)
Cu nieri ti-ndulcesc(u)
Şî cu câlţ di in ti pârlesc(u).
Sî fugi di la cutari,
Din criirii capului,
Din sfârcu nasului,
Din umerii obrazului,
Din toati ciolănelili,
Sî rămâi curat, luminat.

Iar zâci di trii ori. Orbalţu ti-nroşăştî, cum îi focu ti faci la faţî, şî trebu sî pui cârpî roşâi. Nu vez cî eu pominesc şî măru roşu.

Plecat-a noauî feti
Din noauî sati,
Cu mânicili suflicati,
Cu noauî topoarî,
Cu noauî cosoarî,
Cu noauî cuţâtoaie
Cu noauî cerestaie,
Cu noauî ghinuri.
– Uni vă duceţ?
– Ni ducem la măru roşu,
Să-l tăiem,
Să-l curăţâm
Di schini,
Di mărăciuni.
– Întoarci-vă-ţ înapoi
Sî luaţ orbalţu
Di la cutari:
Din criirii capulu,
Din auzu urechilor,
Din inima măsălilor,
Din cununa dinţâlor,
Din sfârcu nasulu,
Din umerii obrazulu,
Din băirili inimii,
Şî cutari sî rămâi
Curat,
Luminat,
Ca Dumnezău ci l-o lasat!
Tu, orbalţ orbălţât,
Orbalţ pin răcealî,
Orbalţ pin cerbânţalî,
Orbalţ din ochi,
Orbalţ din vânt,
Orbalţ din soari,

Orbalţ orbălţât(u),
Orbalţ obrintit(u),
Ieş di la (cutari)
Din criirii capulu,
Din auzu urechilor,
Din luminili ochilor,
Din sfârcu nasulu,
Din umerii obrazulu,
Din băierili inimii,
Şî gata. Aşa sî zâci.

Orbeni – Bacău. Mg.117, I,15
Inf. Catinca Gh. Suman, 82
Culeg. I.H.C. (1972)

295

Orbalţ din curent,
Orbalţ din diochi,
Orbalţ di nouzăşnouî di feluri,
Ieş din capu lui,
Din urechi,
Din inimî,
Din gât,
Din nas,
Din sfârcu nasulu,
Din umirii obrazulu,
Cu cuţâtu te-oi tăie,
Cu foc te-oi ardi,
Cu funia te-oi spânzura,
În mari te-oi îneca.
– Noauî lupi din noauî codri,
Noauî lupi din noauî sati,
Uni mergeţ urlând
Şî pământu înturnând?
– Mergem la Maica Domnului
Sî scotem om măr din rădăcinî,
Din rădăcinî sî-l scotem
Şî-n mari sî-l ducem.
– Nu vă duceţ la Maica Domnului,
Duceţî-vă la Gheorghi,
Scoteţî-i orbalţu:
Din capu lui,
Din gâtu lui,
Din urechi,
Din nas,
Din geni,
Din sprânceni,
Din crierii capului,
Din sfârcu nasului,
Din umerii obrazului;
Cu cuţâtu te-oi tăie,
Cu foc te-oi ardi,
Cu funia te-oi spânzura,
În mari te-oi îneca.
Şî iarî zâcem:
– Nouî feti levedenci,
Uni mergeţ cu nouî săciri?
– Mergem la Maica Domnului
Sî sâcerăm on lan di grâu,
Cu săcira sî-l sâcerăm,
Cu grebla sî-l greblăm,
Cu furca sî-l luăm,
În mari sî-l ducem.
– Nu vă duceţ la Maica Domnului,
Sî sâceraţ lanu di grâu,
Viniţ la Ghiorghi
Şî-i sâceraţ orbalţu:
Din capu lui,
Din nasu lui,
Din chelea lui,
Din ochii lui,
Din tăti-nchiiturelili lui.
Cu săcira-l sâceraţ,
Cu grebla-l greblaţ,
Cu mătura-l măturaţ,
Cu furca-l luaţ,
În mari-l aruncaţ,
Uni cucoş nu cântî
Şî clopiti nu trag,
Ghiorghi sî rămâi luminat,
Curat,
Ca din sănin,
Amin!

Bodeasa – Botoşani. Mg.448, I,12
Inf. Grapina P. Amarfi, 81
Culeg. I.H.C. (1981)

296

O plecat noauî oamini,
Cu noauî bărzi,
Cu noauî dălţi,

Cu noauî cuţâtoaie,
Cu noauî cerăstaie,
La măru roşu să-l taie!
Nimeni nu i-o văzut,
Nimeni nu i-o auzât,
Numa Maica Mare
I-o văzut
Şî i-o auzât
Şî i-o-ntrebat:
– Undi vă duciţ voi,
Noauî oamini,
Cu noauî bărzi,
Cu noauî dălţi,
Cu noauî cuţâtoaie,
Cu noauî cerăstaie,
Cu noauî sfredili,
Cu noauî ghinuri,
Cu noauî tesli?
– Ni ducim la măru roşu,
Să-l tăiem!
– Nu vă duceţ la măru roşu,
Să-l tăieţ,
Ci vă duciţ la Gheorghi
Şî-i luaţ orbalţu:
Din criirii capului,
Din faţa obrazului,
Din auzu urechilor,
Din viderili ochilor,
Din măduva oasâlor,
Din sfârcu nasului!
Cu topoarâli-l toporâţi,
Cu sfredili-l sfredeliţ,
Cu ghinuri-l ghinuiţ,
Cu teslili-l tesluiţ,
Cu săcuruli-l săcuriţ,
Cu cerestaili-l rătezaţi!
Şî-l lasaţi curat,
Luminat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat!

Brăhăşeşti – Galaţi. Mg.149, II,42
Inf. Dumitra Gh. Chiriac, 77
Culeg. L.B. (1973)

297

– Undi mergiţ voi,
Nouî feti,
Nouî nevesti,
Nouî babi bătrâni,
Înşalati
Şî-narmati
Cu topoarili,
Cazmalili,
Greblili
Şî cu măturili
În schinari?
– Mergim la măru-nrotat,
Mândru şî frumos,
Cu toporu sî-l tăiem,
Cu cazmaua sî-l săpăm,
Grebla sî-l greblăm,
Mătura sî-l măturăm,
Valuri sî-l făcem,
În vânt sî-l dăm.
N-am tăiet măru-nrotat,
Mândru şî frumos,
Am tăiet Năjâtu
Şî orbalţu,
Diochitura,
Pocitura,
Pocnitura,
Întâlnitura,
Săgitătura,
Răceala,
Obosala,
Ostineala,
Cerbinţala
Di la Maria,
Din sfârcul nasului,
Din faţa obrazului,
Din crierii capului,
Din auzu urechilor,
Din limbî,
Di sup limbî,
Din inimî,
Di supt inimî,
Din rărunchi,
Di su' rărunchi,
Din cosâţî,
Di pi cosâţî,
Di pi cheli,

Di su' cheli,
Sî chiei,
Şî răschiei,
Din Nouâzăşnouî di-nchietureli,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Ca on cir di mac,
În patruzăşâpatru dischicat,
Pisti mari aruncat,
Dă-i Doamni,
Maicî Precistî
Leac!
Discânticu-i di la mini,
Leacu-i di la Isus Cristos
Şî di la Maica Precista.

Bălţaţi – Iaşi. Mg.434, I,1
Inf. Anica P. Mărtinică, 67
Culeg. L.B. (1979)

298

C-o cârpî roşî. O uz, ş-o bucăţâcî di cânipî, o turtiţî aşa di cânipî o pui pi cârpa ceea udî. Cârpa o pui pi faţî. Şî cân am terminat discânticu, am dat foc cu chibritu la cânipa ceea. Cânipa ardi şî iesî olea' di abur aşa, în gios, pi faţî. Cuvinti-aşa zâci:

Nouî feti
Din nouî sati,
Cu poalili-n brâu bagati,
Cu mânicili suflicati,
Cu noauî hârleţî,
Cu noauî săpi,
Cu noauî furci,
Cu noauî lopeţ
Pi spati!
Maica Domnului
Le-o văzut
Şî le-o-ntrebat:
– Uni va duceţ voi,
Noauî feti
Din noauî sati,
Cu poalili râdicati,
Cu mânicili suflicati,
Cu noauî furci,
Cu noauî grebli,
Cu noauî mături,
Cu noauî săciri
Pi spati?
– Ni ducim sî săcerăm
Holdili şî Grâili!
– Nu va duceţ,
Duceţî-va la Ileana
Şî săceraţî-i orbalţu:
Din cap,
Di su' cap,
Din ochi,
Di supt ochi,
Din dinţ,
Di sub dinţ,
Din urechi,
Di supt urechi,
Din măsăli,
Di sub măsăli,
Din tăti-nchiiturelili.
Cu hârleţu sapaţî-l,
Cu mătura măturaţî-l,
Cu furca aruncaţî-l,
Cu lopata vânturaţ-l,
Ca un cir di mac
Pisti mari aruncat.
Şî Ileana sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca di la Dumnezău lasatî.

Chişcăreni – Iaşi. Mg.202, II,37
Inf. Elena I. Naharniuc, 57
Culeg. I.H.C.(1975)

299

O pornit omu nou
La pădurea noauî,
Sî taie lemnu nou,
Sî facî caru nou
Şî plugu nou,
Şî tăti dricur' li noauî
Şî tăti cuili noauî.
S-o-ntâlnit cu Maica Domnului:
– Da un' ti duci, omu nou?
– Mă duc la pădurea noauî,
Sî tai lemnu nou,
Sî fac plugu nou,

Caru nou,
Şî tăti dricur' li noauî
Şî tăti cuili noauî,
Sî mă duc la câmpu nou,
Sî-ntorc brazda
Cu iarba-n gios
Şî cu ţărna-n sus.
– Nu ti duci,
Cî pământu-i arat
Şî-i înturnat,
Du-ti la Maria
Şî-i brăzdeazî orbalţu,
Din criirii capulu,
Din sfârcu nasulu,
Din umăru obrazulu,
Din dinţ,
Din măsăli,
Din nouzăşânoauî di-nchietureli,
Şî din nouâzăşânoauî di ciolăneli.
Sî rămâi Maria curatî
Şî luminatî,
Ca Domnu Hristos,
Cî el nu-i bolnăvicios.

Poiana Mărului – Iaşi. Mg.208, I,18
Inf. Maria I. Bârsan, 53
Culeg. L.B. (1975)

300

Un călugâr negru,
Panegru,
O luat săciri neagrî,
Paneagrî,
Şî s-o dus la pădurea neagrî,
Paneagrî,
Sî săciri meri şî peri negri,
Panegri
Şî putrigaiuri di pin păduri.
– Nu ti duci la pădurea neagrî,
Paneagrî,
Sî săciri meri şî peri negri,
Panegri
Şî putrigaiuri din pin păduri,
Du-ti la Ghiorghi
Şî-i săcirî orbalţu,
Giunghiurili, durerili,
Din creştitu capului,
Din lumina ochilor,
Din sfârcu nasului,
Din umerii obrazului,
Din gât,
Din limbî,
Din gingini,
Din măsăli,
Din nouâzăşânoauî di-ncheitureli!
El sî rămâi curat,
Luminat,
Ca mă-sa când l-o făcut,
Ca Dumnezău când l-o lăsat
Ca soarili sănin,
Amin!
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului

Verşeni – Iaşi. Mg.7, II,41
Inf. Aglaia GH. Zaharia, 64
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1968)

301

Luni dimineaţî s-o sculat
Nouă vădaruici
Cu nouă seceruici,
La săciri au plecat.
Nu s-au dus la săcerat
Oarză-n lapti,
Grâie coapti,
S-au dus sî săciri
Orbalţu lu Ion.
Sî rămâie curat
Şî luminat,
Ca di la Maica Domnului lasat.
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Maica Domnului.

Discânticu sî faci cu o spatî di ţăsut sau o săciri, cu cari sî dă pi capu celui ce descântă.

Târpeşti – Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

302

Sculatu-s-o noauî feti curati,
Cu mânicili suflecati,

Cu poalili rădicati
Cu săciri la brâu legati;
Pi cali, pi carari,
Nimi-n lumi nu li vedi,
Nimi-n lumi nu li credi,
Numa Maica Domnului
Din înaltu ceriului.
Calea lor cuprinsu-le-o,
Pi dâns-întrebatu-le-o:
– Un' vă duciţ voi,
Noauî feti curati,
Cu mânicili suflecati,
Cu poalili rădicati
Cu săciri la brâu legati?
– Noi ni ducim
La muntili Ilionului,
C-am auzât cî sunt
Pâni di dat,
În parti di luat.
– Voi acolo nu vă duciţ,
Cu sorocu Maicii Domnului,
Duciţî-vî la pcicioru lu' Nistor,
La picioru-mbobotit,
E orbalţu orbalţât;
Culegiţî-l,
Alegiţî-l,
Cu măturili măturaţî-l,
Cu săcirili săciraţî-l
Şî-n poalî puniţî-l
Şî-n Marea Roşî duciţî-l.
C-acolo sunt vaci albi, codalbi,
Şî-n coarni lua-l-or
Şî farinî şî pulbiri faci-l-or.
Pcicioru sî rămâi curat,
Cum îi di la Dumnazău lasat
Ca pcica di sari,
Ca via ci-nfloreşti,
Ca Sfântu Soari ci rasareşti.

Ciocăneşti – Suceava. Mg.6, I,12
Inf. Rafira Moroşanu, 74
Culeg. L.B. (1968)

303

O işât ciobanii lăi, bulăi,
Cu sumanu lău, bulău,
Cu cheaptariu lău, bulău,
Cu cameşâli lăi, bulăi,
Cu chinga lăi, bulăi,
Cu opchincili lăi, bulăi,
Cu aţâli lăi, bulăi,
Cu stricătoarea lău, bulău,
Cu laptili lăi, bulăi,
Cu cârja lău, bulău,
Cu oili lăi, bulăi,
Cu tătului tăt lău, bulău,
Pi deal mari s-o suit,
Cu (cutari) s-o-ntâlnit,
(Cu Ghiorghi s-o-ntâlnit),
În faţî i-o catat,
Orbalţ o capatat.
Pin foami,
Pin seti,
Pin pocituri,
Pin sagetaturî
Pin didiochi,
Pin ceas rău cu spariet.
Cu săcire l-au săcirat,
Cu greblili l-au greblat,
Cu mături l-au măturat,
În Marea Roşî l-au aruncat,
În chicioari l-au calcat,
La dânsu-n cap nu s-o aflat
Nici cât on cir di mac,
În chiuî închiuat,
În vânt vânturat,
Pi dela aruncat,
Aculo sî chiarî,
Sî răschiarî,
Ca roua di soari,
Ca spuma di mari,
Ca stupchitu-n carari.
Discânticu-l discânt eu,
Leacu-i di la Dumnazău
Şî di la Maica Precuratî.
Sî ramâi curat,
Luminat,
Ca Dumnazău ci l-o dat!

Frătăuţii Noi – Suceava. Mg.51, I,19
Inf. Raveica Şerbu, 65
Culeg. I.H.C. şi L.C. (1971)

304

Sî luarî noauî feti
Gatati,
Nimaritati,
Cu săcirili-n brâu bagati,
Nimi-n lumi nu li vedi,
Nimi-n lumi nu le-audi.
Numa Maica Domnului;
Cergî alb-o-ntins,
Calea li-o cuprins:
– Uni va duceţ, noauî feti,
Gatati,
Nimaritati,
Cu săcirili-n brâu bagati?
– Bodaprosti, Maicî Sfântî,
Cî ni-ntrebghi,
Cî noi ni ducem
În munţî Garaliulu,
C-am auzât cî sunt
Oarzî coapti,
Grâii-n-lapti,
Bini s-li sâcerăm,
Bini-n clăi sî li punem.
– Ba acolo nu va duceţ,
Cî va sorocesc eu,
Cu sorocu mneu
Şî cu-a lu Dumnezău;
Înapoi va duceţ,
La Ghiorghi va duceţ,
Orbalţu din cap luaţî-l:
Orbalţu din Strâgari,
Orbalţu din pocitura cea mari,
Cu săcirili sâceraţî-l,
În carari-aruncaţî-l,
Cî boul-bour a vini,
În coarni l-a lua
Şî-n mari l-a alunga,
Acolo sî cheie,
Sî răscheie,
Ca roua di soari
Ca stupchitu sub chicioari.
Ghiorghi sî ramâi curat,
Luminat,
Ca argintu cel curat,
Ca Dumnezău ci l-o dat!

Şcheia – Suceava. Mg.92, I,4
Inf. Margarita A. Papuc, 86
Culeg. L.C. (1972)

305

O plecat patruzăci di salahori
Cu patruzăci di topoarî,
Cu patruzăci di săcuri,
Cu patruzăci di lopeţ!
– Uni vă duciţ voi, salahorilor?
– Ni ducim sî tăiem munţî şî codrii!
– Nu tăieţ munţî şî codrii,
Tăieţ orbalţu Ilenii:
Din sfârcu nasului,
Din încheiturili trupului,
Din gurmazu gâtului.
Cu sapa să-l sapaţi,
Cu mătura să-l măturaţi,
Pişti Marea Neagrî sî-l daţi;
Uni cucoş negru nu cântî,
Vacî neagrî nu mugeşti,
Câni negru nu latrî.
Orbalţ pin răcealî,
Orbalţ pin Strâgari,
Orbalţ di nouăzăşânoauî di feluri!
Sî rămâi Ileana curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Precistî ce-o lasat!

Cănţălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,23
Inf. Elena Bilan, 48
Culeg. I.H.C. (1968)

306

Plecat-am
Pi cali,
Pi carari,
M-am întâlnit
Cu noauî oamini mari,
Cu noauî topoarî,
Noauî cerestăie.
– Uni vă duciţ voi,
Nouî oamini mari,
Cu nouî topoarî mari?

– Ni 'cim la pădurea mari,
Sî tăiem on copac mari,
Sî facim o coraghie pi mari,
Sî ni plimbăm pi mari.
– Nu vă duciţ la pădurea mari,
Sî tăieţ un copac mari,
Sî faciţ o coraghie mari,
Sî vî plimbaţ pi mari,
Vă duciţ la cutari bolnav,
Sî-i tăieţ orbalţu
Din crierii capulu',
Cu toporu sî-l toporâţi
Şî cu ceresteu sî-l cerestuiţ
Din crierii capului,
Din auzu urechilor,
Din vederili ochilor,
Din faţa obrazului,
Şî din rădăcinili dinţâlor.
Pi toati li adunaţ,
În coraghie li puniţ
Pişti mari li aruncaţ.
Acolu esti pat di adamascî,
Sî sî culci sî sî hodineascî,
Înapoi sî nu sî mai gândeascî.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I,19
Inf. Măndiţa Macarie, 73
Culeg. L.C. (1974)

307

Plecat-o nouî salahori
Cu nouî topoarî,
Cu nouî berz,
Cu nouî hârleţî,
Cu nouî lopeţ,
Cu nouî sfredeli,
La măru roş;
Cu topoarâli să-l taie,
Cu berzâli să-l bărduiascî,
Cu hârleţâli să-l săpi,
Cu lopeţâli să-l arunci,
Cu sfredeli să-l sfredeli.
Dar niminea nu i-o văzut,
Niminea nu i-o auzât,
Doar Maica Domnului,
Din poarta cerului,
I-o auzât
Şî i-o văzut
Ş-o spus:
– Uni vă duciţ voi,
Cei nouî salahori,
Cu nouî topoarî,
Cu nouî berz,
Cu nouî hârleţî?
– Ni ducim la măru roş.
– Nu vă duciţ,
Cî-i lăsat di Dumnezău.
Sî vă duciţ la numitu,
Bolnavu *(cum îl cheamî)*,
Sî-i scoatiţ orbalţu lui:
Din cap,
Din ochi,
Din chept,
Din schinari,
Din mâni,
Din chicioari,
Din rânzî,
Din osânzî,
Din tătî inima lui!
Cu topoarâli sî i-l tăieţ,
Cu berzâli sî i-l bărduiţ,
Cu hârleţâli sî i-l săpaţ,
Cu lopeţâli sî i-l aruncaţ,
Cu măturili sî i-l măturaţ,
Cu sfredili sî i-l sfredeliţ,
Pişti nouâzăşânouî di mări negri,
Acolo sî i-l aruncaţ;
Sî chiarî, sî răscheie
Ca roua di soari,
Ca spuma di mari.
(D-apu mai am încî:)
Orbalţ cu-ntâlniturî,
Orbalţ pin didiochi,
Orbalţ cu roşaţî,
Orbalţ cu cel pierit,
Orbalţ umflăcios,
Orbalţ mocnitori,
Orbalţ beşâcat,
Orbalţ bubos,
Orbalţ roş,
Orbalţ românesc,

Orbalţ sârbesc,
Orbalţ bulgăresc,
Orbalţ turcesc,
Orbalţ rusăsc,
Orbalţ polonez,
Orbalţ unguresc,
Orbalţ franţuzăsc,
Orbalţ căiesc,
Orbalţ văcăresc,
Orbalţ oiesc,
Orbalţ porcesc,
Orbalţ păsăresc,
Orbalţ cânesc,
Orbalţ di nouâzăşânoauî di neamuri,
Di nouâzăşânoauî di feluri!
Acolo sî cheii,
Sî răscheie,
Ca roua di soari,
Ca spuma di mari,
Sî rămâi omu curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Ci l-o lasat.

Aista-i. Di trii ori sî spuni, trii zâli la rând, cu barda în mălai di porumb. Moaie mălaiu cu apî şî-l pui undi-l doari şî sî treci.

Bogheştii de Jos – Vrancea. Mg.146, I,17
Inf. Maria I. Daneş, 68
Culeg. L.B. (1973)

De păducei

308

Scoborându-se Maica Domnului
De pe munte,
Iată, îi ies în cale:
Nouă lupchi
Din nouă râchi,
Nouă lupchi
Din nouă dealuri,
Pe un deal mare
Şi ascuţit
Ca o sângé de cuţit.
Maica Domnului i-o văzut,
S-o dus fuga
Şî i-o întrebat:
– Voi, nouă lupchi
Din nouă râchi,
Nouă lupchi
Din nouă dealuri,
Voi unde vă duceţi?
– Ne ducem la mărul cel rotat,
Să-l săpăm,
Cu rădăcina în sus să-l înturnăm,
Ca să crească,
Să rodească,
Oamenii să se hrănească.
– Duceţi-vă la Costachi,
Cu dinţii săpaţi-i
Cu gurile mâncaţi-i
Şi cu cozile ştergeţi,
Loc curat să lăsaţi.
De azi înainte
Să rămâie curat
Şi luminat,
Ca Dumnezeu ce l-o lăsat,
Ca şi auru revărsat.

Se descântă în apă sau untdelemn, folosindu-se mătura şi acul, luni dimineaţă, înainte de răsăritul soarelui.

Dumbrăveni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

De păr

309

Păr de împărat,
Păr de împărăteasă,
Păr de lipovan,
Păr de lipovancă,
Păr de mâţă,
Păr de câine,
Păr de porc,
Păr de drac,
Păr de drăcoaică,
Nu scurmaţi,
Nu râmaţi;

Cu cuțitul te-oi tăia,
Cu acul te-oi împungea,
Cu paiele te-oi pârlea!

Se descântă cu câteva fire de busuioc învelite într-o cârpă care arde. Se rotește în jurul bubei. Se descântă de trei ori în trei zile la rând, dimineața, până la răsăritul soarelui.

Copălău – Botoșani
Anexă-chestionar (1971)

310

Di păr îi cei mai ră bubî. Sî fací la degiti, sî faci-n talpî, pi la-ncheituri, ie sî mutî. Ti-nghimpî așa ca cum ti-ar înghimpa on schin; șî pi urmî sî ridic-așa, acolu, o beșâcuțî vânâtî pi di lături, șî sî îmflî. Docturii o ie ș-o opireazî, ie, di undi, mai tari sî-ncăliazî, sî cățălești. Numa pin babi sî discântî, cu frundzî di calapăr șî frundzî di păr, noauî chetri din părău..., șî apî ni-nceputî. Pui chetrili-n foc șî pui apa într-o strachinî, cu calapăru, cu frundză di păr șî cu cimbru.

Costachi s-o luat,
Luni dimineațî,
Șî s-o sculat,
La fântâna lu Iordan o plecat,
Apî-n gurî o luat,
Păr la degit o făcut,
La Jănica o vinit,
Iar Jănica l-o discântat.
Iar eu, viniri dimineațî,
Am ieșât afarî
Ș-am auzât on răcnit
Ș-on țâpit.
Cân am ișât,
M-am uitat încol',
N-am văzut nica,
M-am uitat încol',
N-am văzut nica,
Cân m-am uitat
Înspri răsărit,
Ci sî văd?
Pi Costachi răcnind.
– Da ci răcnești, măi Costachi?
– Of, tari mă mai doari mâna asta!
Cî m-am sculat di-iez-dimineațî,
La fântâna lu Iordan am plecat,
Apî-n gurî am luat,
Păr la degit am făcut,
– Taci din gurî, măi Costachi,
Cî eu ți-oi discânta
Cu apî din fântânî,
Cu chetri din părău
Șî cu calapăr,
Șî cu frundzî di păr,
Șî cu olecuț' di cimbru.
Cân am început a discânta,
Păru s-o luat
Șî s-o sacat,
Costachi-o rămas luminat
Șî curat,
Ca soarili-n sănin lăsat.

Sirețel – Iași. Mg.81, II,34
Inf. Jenița Gh. Acasandrei, 60
Culeg. L.B. și L.C. (1972)

311

Am o cățălușî
Cu dinți di critî
Ș-an s-o bat
Cu panta ast' di oțăl,
S-sî ducî sî-ni aducî păr.
Păr di câni,
Păr di mâțî,
Păr di iepuri,
Păr di urs,
Păr di om,
Păr di fumei,
Păr di cămilî,
Păr di gitî,
Păr di guzgan,
Păr di șoaric,
Păr di găinî,
Păr di gâscî,
Păr di nouâzășnoauî di tcipuri,
Păr di nouâzășnoauî di feluri
Sî puném la buba asta,
La mânî,
La bubî cân om puni,
Buba sî piarî
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Ca stupcitu din carari,
Bolnavu sî ramâi curat
Șî luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului
Sî cie!

Uda – Iași. Mg.384, I,26
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

312

S-o sculat Maria
Ș-o plecat la apî,
La fântâna lu Iordan o agiuns,
Apî din fântân-o băut,
Șî Satana s-o băgat
Șî păru l-o scuturat.
Maria ap-o băut,
Păr la degit s-o făcut.
Păru iar s-o discântat,
Cu apî di la fântânî,
Cu cimbru din grădinî,
Cu chetri di la pârău,
Sî sî aperi di rău.

Țibucani – Neamț. Mg.226, I,42
Inf. Maria V. Ambrose, 67
Culeg. L.B. și L.C. (1976)

313

Buba cei ră cari sî fací la mânî. Cei mai ră bubî. Întăi sî zâcí ca di diochi:

Du-ti la Anița,
Cî te-a discânta
Șî Dumnezău leac ț-a da.
Di-a hi:
Păr di urs,
Păr di ursoaicî,
Păr di lup,
Păr di lupoaicî,
Păr di dihor,
Păr di dihoroaicî,
Păr di iepur,
Păr di iepuroaicî,
Păr di drac,
Păr di drăcoaicî,
Păr di cal
Șî păr di iapî,
Păr di bou
Șî păr di vacî,
Păr di mâțî,
Di motan,
Păr di câni,
Di cățâ,
Păr di oai,
Di berbec,
Păr di porc
Șî păr di scroafî,
Păr di țap
Șî păr di caprî,
Păr di toati vietățâli
Di pi fața pământulu,
Sî cheii,
Sî răscheii,
Sî rămâi cutari persoanî
Luminatî
Șî curatî,
Ca Dumnezău ce-o lasat-o.

Odaia Bursucani – Vaslui. Mg.184, I-II,27
Inf. Anița Gheorghiu, 60
Culeg. L.C. (1974)

314

Ieș, păr din bou,
Ieș, păr din vacî,
Ieș, păr din căprioarî,
Ieș, păr din țap,
Ieș, păr din câni,
Ieș, păr din cățâ,
Ieș, păr din iepuri,
Ieș, păr din iepuroaicî,
Ieș, păr din dihor,
Ieș, păr din dihoroaicî,
Ieș, păr din animali

Cari au păr.
Ieş, păr din bivoliţî,
Ieş, păr din bivol,
Ieş, păr din mâţî,
Ieş, păr din motan,
Ieş, păr din tăti animălili
Cari-s cu păr.
Şî sî rămâi curatî,
Luminatî.

Zorleni – Vaslui. Mg.63, I,10
Inf. Pamfila Tudor, 80
Culeg. L.C. (1971)

De plecate

315

Apari di la lăcomia di mâncari. Ţi-i rău, iar la mâni, când sî freacî, sî sîmt niştí ghionturi mititeli sub cheli. Sî freacî şî sî discântî.

Ieşi plecati, plecăcioasî,
Din mâncari,
Din foami,
Din săti,
Cî ti-ajungi şărpili verdi,
Cum te-ajungi,
Cum ti frigi.
Sî rămâie (cutare) curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Se spune de nouă ori.

Pupezeni – Galaţi
Anexă-chestionar (1971)

316

Plecate din foame,
Plecate din săte,
Plecate din lăcomie,
Plecate să cheie
Ca spuma de mare,
Ca stuchitul în cărare,
Ca fata cea mare.
Plecate pe drugă,
Druga a venit
Plecatele nu au mai venit
Şi (cutare) să rămâie curat
Şi luminat,
Ca de Dumnezeu lăsat.

Iveşti – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

317

Plecate prin foame,
Plecate prin sete,
Plecate prin osteneală,
Plecate prin 99 de feluri,
Plecate plecăcioase
Fugiţi din aieste oase păcătoase,
Că vă v-oi lua la bătaie
C-o nuia mare
Şi groasă,
Şi-nainte,
Şi-napoi,
De nu se mai alege
Nimica de voi!

Roşieşti – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

318

Plecate plecăcioase
Ieşiţi de la Tache
Din aieste oase păcătoase,
Sofia v-a lua
Cu o trestie groasă
Şi pe dinainte
Şi pe dinapoi
Şi nu s-a alege nimic de voi.
Plecate din mâncare,
Plecate din cascare,
Plecate din apă,
Plecate din deochi,
Din pocitură
Şi săgetătură,
Plecate de 99 de feluri,
De 99 de neamuri,
Să ieşiţi din aieste oase păcătoase,

Că Sofia v-a lua
Cu o trestie groasă
Şi Tache să rămâie curat
Şi luminat.

Zorleni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

De plânsori

319

Noaptea, sunt uni fimei cari mai au copchii nici şî discântî la fereastî şî-i furî somnu istuia; sunt di tăt feliu. Ş-apu să discânt-aşa: Ti duci în drum, iei trii băliguţ di cal, iei copilu-n braţă şî ti uiţ spri păduri, spri sfinţât, şî spui aşa:

Ţupţurup, babî di munti,
Tu ai fatî, eu ficior,
Hai, ni-ncuscrim,
Hai ni-ncumătrim.
Na strânsorili
Şî plânsorili
Ficiorului neu
Fetii tali;
Fata ta sî-i deie
Somnu ii
Şî hodina
Ficiorului neu!

Sfârrr! băliguţa. [Dai] cu băliguţa pi deasupra căpuţului. Aşa. Ş-apu de-acule... a doilea băliguţă tot aşa... trii; sara, pi asfinţâta soarilui, când asfinţé soarili. Pi urmî-l aduci în casî, îl pui în leagăn şî-l legini şî sî ogoaie copchilu.

Vicovu de Jos – Suceava. Mg.160, I,34
Inf. Glicheria S. Calancea, 74
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1974)

De pocitură

320

Descântătoarea folosea un ştergar lung, pe care măsura, cu mâna bolnavului, „trei coţi răi", adică de la cot până la vârful degetului mic. Înfăşura apoi ştergarul sau îl strângea „în fălđurele", ajungându-se la o lăţime de 10 cm. După ce spunea descântecul, desfăşura ştergarul şi îl măsura din nou. Dacă bolnavul suferea de pocitură, *numită şi* întâlnitură, *ştergarul „se scurta cu un deget"; dacă avea altă boală, ştergarul rămânea neschimbat. Când boala era foarte gravă, existând pericolul morţii, ştergarul „se lungea cu mult deasupra degetului mic". Descântecul se spunea repede, „în trei răsuflături", la fiecare respiraţie repetându-l de trei ori. Dacă* pocitura *avea o formă grea, femeia respectivă începea să caşte în timp ce spunea descântecul. Pe tot parcursul descântecului, bolnavul era atins, uşor şi ritmic, cu ştergarul, de la cap până la picioare. Gestul era repetat până termina descântecul. Se descânta în trei răstimpuri: în zile de post sau la sfârşitul luminii lunii, „ca să ia sfârşit boala". Când bolnavul se vindeca, ştergarul revenea la lungimea iniţială.*

Plecă Maria
Pe cale,
Pe cărare,
Pe la mijloc de cale
Întâlni cămeşă de năsăchiş,
Cămeşă de mohorâş.
În palme luatu-o,
Sângele băutu-i-o,
Ochii păinjânitu-i-o,
Chip de om luatu-i-o,
În 'naltu cerului aruncatu-o.
Prins-a Maria a se trânti,
Prins-a a se zvârcoli,
Nimeni n-o auzi,
Nimeni n-o văzu,
Numai Maica Domnului.
Coborî pe scări de argint
Şi-o întrebă:
– Ce ai tu, Marie,
De ce te trânteşti,
De ce te vârcoleşti?

– Cum nu m-oi trânti,
Cum nu m-oi zvârcoli,
Dacă am plecat de acasă,
Grasă şi frumoasă,
Bună, sănătoasă.
Pe la mijloc de cale
Am întâlnit cămeşă de mohorâş,
Cămeşă de năsâchiş,
În palme luatu-m-o,
Sângele băutu-mi-o,
Ochii păinjânitu-mi-o,
Chip de om luatu-mi-o,
În 'nantu cerului
Aruncatu-m-o.
– Nu mai plânge, Marie,
Du-te la Anica,
[Descântătoarea]
Cu ştergarul te va descânta,
Toate pociturile ţi le va lua,
Toate deochiturile,
Toate întâlniturile:
Din inimă,
De sub inimă,
Din rărunchi,
De sub rărunchi,
Din mai,
De sub mai,
Din grumazi,
Din umerii obrajilor,
Din măsele,
Din ochi,
Din urechi,
Din creier,
De sub creier,
Peste Marea Neagră le-a arunca,
Unde cucoş negru nu cântă,
Unde fată cu cosiţă nu este,
Unde popa nu citeşte.
Acolo se vor împrăştia
Toate deochiturile
Toate pociturile,
Toate întâlniturile,
Să se topească,
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare.
Să rămâie Maria curată
Şi neântinată,
Ca Maica Domnului ce-a lăsat-o.
Ptiu, ptiu, ptiu!
Leac şi babei colac.

Ungureni – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

321

O plecat (cutari),
Gras şî frumos,
Bun sănătos,
O plecat pi cali,
Pi carari,
La niez di cali
S-o-ntâlnit cu:
Nouî niri,
Nouî niresî,
Nouî lei,
Nouî leoaici,
Nouî zmei,
Nouî zmeroaici,
Nouî-ntâlnituri,
Nouî pocituri,
Nouî ceasuri răli,
Nouî vânturi răli!
În braţ-o luat-o,
În faţî i-o suflat,
Sângili i l-o bout,
Carnea i-o morsocat-o,
Vinili i-o-ncordat,
Chicioarili i-o-nchedecat,
Trupu mănuşî di cânipî i-o făcut,
Cu gura o mestecat-o,
La margini di drum
O aruncat-o.
Cutari o-nceput a plângi
Ş-a sî văita,
Nimi n-auza,
Nimi nu vide,
Numa Maica Sântămărie,
Din ceri l-o auzât,
Pi scări s-o coborât,
La dânsu s-o lasat,
Din gurî c-o-ntreabat:

– Ci ti plângi,
Ci ti văicăreşti, (cutari)?
– Cum sî nu mă plâng,
Sî nu mă văicăresc,
Maicî Sântămărie?
Am plecat gras şî frumos,
Bun sănătos,
Ş-am plecat pi cali,
Pi carari,
La niez di cali
M-am întâlnit cu:
Nouî niri,
Nouî niresî,
Nouî lei,
Nouî leoaici,
Nouî zmei,
Nouî zmeroaici,
Nouî moroi,
Nouî moroaici,
Nouî-ntâlnituri,
Nouî pocituri,
Nouî ceasuri răli,
Nouî vânturi răli;
În braţî m-o luat,
În faţî ni-o suflat,
Sângili ni l-o bout,
Carnea ni-o morsocat-o,
Vinili le-o-ncordat,
Chicioarili le-o-nchedecat,
Trupu mănuşî di cânipî l-o făcut,
În gurî m-o mestecat,
La margini di drum m-o aruncat.
– Nu ti mai plângi,
Nu ti mai văita,
La cutari te-i îndrepta,
La Leonora te-i îndrepta,
Ghini ţ-a discânta,
Cu mâna dreaptî ţ-a lua,
Pisti noauî mări l-a arunca,
Ş-ăi rămâné curat,
Luminat,
Ca maica ci te-o făcut,
Ca Dumnezău ci te-o lasat.

Buciumeni – Galaţi. Mg.559, I,27
Inf. Eleonora N. Cârcei, 90
Culeg. L.B. şi L.C. (1984)

322

O plecat, cutari,
Gras şî frumos,
Bun sănătos,
Pi cali, pi carari;
La niljuc di cali
L-o-ntâlnit
O babî nantî,
Cu boştoroagi-ncalţatî,
Cu potca-n mânî,
Cu raghila-n gurî,
Cu potca l-o pocit,
Cu raghila l-o răghilat,
Cu diochiu l-o diochet,
Di cap l-o luat,
În pământ l-o bagat,
Păru i s-o zburlit,
Ochii i s-o păinjânit;
Nimea nu-l vide,
Nimea nu-l auză,
Maica Domnulu l-o văzut
Şî-nainti i-o işât
Şî din gurî l-o-ntreabat:
– Ci ti plângi, cutari,
Ci ti văicărez?
– Cum sî nu ma plâng,
Sî nu ma văicărez?
C-am plecat gras şî frumos,
Bun sănătos,
Şî m-o-ntâlnit o babî nantî,
Cu boştoroagi-ncalţatî,
Cu raghila-n gurî,
Cu potca-n mânî,
Cu potca m-o pocit,
Cu raghila m-o răghilat,
Cu diochiu m-o diochet,
Di cap m-o luat,
În pământ m-o băgat,
Sângili ni l-o bout,
Carnea ni-o măcelărit,
Ochii ni i-o păinjânit.
– Nu ti plângi,
Nu ti văita,
Du-ti la Paraschiva,
Cu bosâioc în nieri

Ţ-a discânta,
Cu mâna ţ-a lua,
Şî-i rămâné tu curat,
Luminat,
Ca maicî-ta ci te-o făcut,
Ca Dumnezău ci te-o lasat.

Buciumeni – Galaţi. Mg.571, I,13
Inf. Paraschiva Gh. Stavarache, 100
Culeg. L.B. şi L.C. (1984)

323

M-am sculat
Luni, dimineaţa,
Mă uităi în sus,
Mă uităi în jos,
Mă uităi la vali,
Pi drumu cel mari,
Văzui doi voinici,
Pe doi cai murgi,
Din suliţî suliţau,
Din cuţâti sî tăiau.
– Undi mergiţ voi,
Doi voinici,
Pi doi cai murgi,
Din suliţ suliţaţ,
Din cuţâti vă tăiaţ?
– Mergim la marea albî,
C-acolo iesti-o pasâri albî,
Cu coada verdi,
Sî-i tăiem gâtu,
Sî-i bem sângili.
– Nu vă duciţ acol',
Duciţî-vă, mai di curând,
La Catrina,
Ş-o curăţaţ di huialî,
De-ameţalî,
Di pociturî,
Di săgitături,
Di damblagealî,
Di ceasu cel rău,
Sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca maicî-sa ce-o lasat-o.

Matca – Galaţi. Mg.144, I,16
Inf. Gafiţa I. Voicu, 67
Culeg. L.B. (1973)

324

M-an sculat duminicî dimineaţî,
Am plecat pi cali,
Pi carari,
Grasî şî frumoasî,
Bunî sănătoasî;
La nijloc di cali
M-am întâlnit cu noauî câni,
Noauî căţăli,
Noauî ceasuri răli,
Cu gurili cascati,
Cu linghili lasati,
Cu ochii beliţ,
Cu dinţî rânjâţ.
Mă uitam în sus
Şî-n gios,
Pi nimea nu videm,
Pi nimea n-auzăm,
Numa Maica Sântămărie,
Din poarta raiului,
Di mâna dreaptî m-a luat
Şî m-a-ntrebat:
– Ci ti vaicâri, Floricî,
Ci ti olecăieşti?
– Cum nu m-aş oicara,
Cum nu m-aş olecăi?
Dac-am plecat de-acasî
Grasî şî frumoasî,
Bunî sănătoasî;
La nijloc di cali
M-am întâlnit cu noauî câni,
Noauî căţăli,
Noauî ceasuri răli,
Cu gurili cascati,
Cu linghili lasati,
Cu ochii beliţ,
Cu dinţî rânjâţ.
– Nu ti vaicara,
Nu ti olecăi,
Du-ti la Florica,
Cî ie te-a discânta,
În batistî roşî le-a lega,
Pisti Marea Neagr-a arunca,
Sî chieie,
Sî răschieie,

Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Sî rămâi cutari luminat,
Ca Maica Domnului
Ci l-o lasat.

Urleşti – Galaţi. Mg.280, I,9
Inf. Floarea C. Alexandru, 64
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

325

Voi roadele zilelor
Ce-aţi stricat la Ion?
Aţi stricat capul,
Aţi stricat piept,
Aţi stricat mâini,
Aţi stricat picioarele,
Aţi stricat sângele,
Aţi mosorât vinele?
Ce-aţi stricat la el,
Să veniţi să-i dregeţi!
Toate roadele
Din toate bisericile,
Din toate mânăstirile,
Din toate casele,
Din toate pădurile,
Din toţi copacii,
Să v-adunaţi toate roadele
Din toate părţile,
Să-i dregeţi tot
Ce i-aţi stricat lui Ion:
Capul,
Pieptul,
Mâinile,
Chicioarele,
Sângele
Şi vinele.
Eu cu hin v-oi cinsti,
Cu miere v-oi îndulci,
Lână de chindisit v-oi da,
Să rămâie Ion curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca Maica Domnului
Ce l-a lăsat.

Vlădeşti – Galaţi
Anexă-chestonar (1971)

326

Potcî di noapti,
Potcî di zî,
Potcî-n zorii zâli,
Potcî di cu sarî,
Potcî di-amiazî,
Potcî la vremea-mâncări,
Potcî dupa aniazî,
Potcî di la patru,
Potcî la ojânî;
Voi tăti v-ăţ strâns gramadî,
Cu samca
Şî cu rău,
Şî v-ăţ dus la Toadir;
Ia sî vă luaţ
Sî vă căraţ!

Asta discânt cu seciri şî măturî părăsâtî.

Sî vă luaţ,
Sî vă duceţ
Undi buhaii nu mugesc,
Fetili codiţ albi
Nu-mpletesc,
Iarî Toadir sî rămâi curat
Şî luminat,
Ca soarili pi sănin lăsat.

Sireţel – Iaşi. Mg.82, I,5
Inf. Jeniţa Gh. Acasandrei, 60
1Culeg. L.B. şi L.C. (1972)

327

Dimineaţî, cutari, s-o sculat,
Pi obraz s-o spalat,
La icoani s-o-nchinat,
Pi cali, pi carari-o plecat;
Cân o fost la mniez di cali,
Tunchinatu-l-o:
Lehoi cu lehoaie,
Moroi cu moroaie,
Pocitori cu pocitoari,
Farmăcători cu farmăcătoari.
Di pi ci-n loc l-o tunchinat,
Sângili i-o baut,
Carnea i-o mâncat,
Ceas di moarti i-o lasat.
Nimi n-o auzât,

N-o vazut,
Numa Maica Domnulu
Din 'nalţâmea cerulu,
Pi scarî di cear-o coborât,
La (cutari) o vinit:
– Da ci ti caini,
Ci ti cânţi (cutari)?
– Cum nu m-oi vaicara,
Cum nu m-oi cânta,
Cî, zâci, m-o palit:
Dimineaţî m-an sculat,
Pi obraz m-an spalat,
La icoani m-a-nchinat,
Pi cali, pi carari
Am apucat;
Cân o fost la mniez di cali,
Tunchinatu-m-o:
Lehoi cu lehoaie,
Moroi cu moroaie,
Farmăcători cu farmăcătoari.
Di pi ci-n loc m-o tunchinat,
Sângili ni-o baut,
Carnea ni-o mâncat,
Ceas di moarti ni-o lasat!
Maica Domnului:
– Nu ti mai cânta (cutari),
Nu ti vaicara,
Cî eu le-oi mâna
În Marea albî,
Esti-o fatî di-mparat,
Acolo sî mâncaţi,
Acolo sî beţ,
Acolo sî crapaţ;
Cum cheri roaua di soari,
Aşa sî cheriţi voi,
Şî (cutari) sî ramâi sanatos,
Curat,
Luminat,
Ca Dumnezău ci l-o lasat,
Ca maicî-sa ci l-o facut,
Ca soarili pi sanin,
Amin!

Sabasa – Neamţ. Mg.135, II,26
Inf. Varvara N. Furtună, 89
Culeg. I.H.C. (1973)

328

Este un deal mare,
Sub dealul mare
Este un măr de aur,
Sub mărul de aur
Cine şade?
Şăde Maica Domnului,
Sfânta Maria Mare,
Cu arcul în mâna dreaptă,
Cu paharul în mâna stângă.
Pe acolo trecea:
Ciuma cu ciumaşii,
Pocitorii cu pocitoarea
Şi strigoiu cu strigoaia.
Maica Domnului,
Când i-o văzut,
La ei s-o repezit
Şi i-o întrebat:
– Unde mergeţi voi,
Ciuma cu ciumaşii,
Pocitorii cu pocitoarea
Şi strigoiu cu strigoaia?
– Mergem la Costachi,
Sângele să-i bem
Şî ceas de moarte să-i dăm.
Maica Domnului o zâs:
– Voi înapoi să vă înturnaţ,
Că voi la Costachi
N-aveţi ce căuta.
Pocitură de noapte,
Pocitură de miez de noapte,
Pocitură de apă,
Pocitură de vânt,
Pocitură de zi,
Şi pocitură de orice-i fi,
Să ieşi de la Costachi
Din creierii capului,
Din sfârcul nasului,
Din viderile ochilor
Şî din auzul urechilor;
Să te duci în pădure,
Unde cucoş nu cântă,
Vaci nu rag,
Nici popă nu toacă.
Să rămâie Costachi curat

Şi luminat,
Ca floarea înflorită,
Ca altoiul altoit.
Descântecul meu
Şi leacul lui Dumnezeu.

Se spunde de trei ori. Se foloseşte apă şi băţ de mătură.

Dumbrăveni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

De răsfoc
(La animale)

329

Cân sî umflî ungeru şî sî-nroşăşti, şî [vaca] scapârî din chicioari.

Fugi de-aicea
Rânci-părânci,
Cî te-agiungi
Hanţa – panţa,
Cum te-agiungi,
Cum ti-mpungi!
Tu nici sî coci,
Nici sî răscoci,
Şî-napoi sî ni ti-ntorci.
Florica sî rămâi luminatî
Şî curatî,
Ca Dumnezău ce-o lasat-o,
Ca maicî-sa ce-o făcut-o.

Huruieşti – Bacău. Mg.619, I,2
Inf. Ileana Gh. Anghene, 72
Culeg. L.B. (1986)

De răul copiilor

330

Se descântă în apă neîncepută, de trei ori, cu cuţitul ori cu un băţ de mătură.

M-am pornit pi cali,
Pi carari,
Când la giumatati di cali,
M-o-ntunchinat un rău mari,
Sângili ni-o sacat,
Carnea ni-o morsocat,
Cu ceas di moarti m-o lasat.
Nimeni n-o văzut,
N-o auzât,
Numa Măicuţa Domnului
Din poarta cerului:
– Ci plângi,
Ci ti văicărezi?
– Cum n-oi plângi,
Când m-am pornit
Grasî şî frumoasî,
Când la giumatati di cali
M-o-ntunchinat un rău mari,
Sângili ni-o sacat,
Carnea ni-o morsocat.
– Voi 99 di păsări
Cu clonţuri di cer,
Ci vă mâncaţi,
Ci vă spărgeţi?
Duceţi-vă la Ion,
În chept şi-n spati,
Cî ari fricî şî răutati,
Şî cu clonţurili spărgeţi,
Cu căngile trăgeţi
Şi duceţi [răul]
Undi cucoş nu cântî
Şî cânii nu bat,
Şî pi dânsu lasaţi-l curat
Şi luminat,
Ca Dumnezeu Sfântul ci l-o dat,
Ca mama lui ci l-o făcut
Şî nânaşa ci l-o botizat.

Huţani – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

331

S-o sculat Ghiţî,
Gras ca o slăninî,
Roş ca o călinî
Ş-o pornit pi carari
Şî l-o întâlnit răul copchiilor;
Răul copchiilor pin diochi,
Răul copchiilor pin mâncari,
Răul copchiilor pin somn,

Răul copchiilor pin plâns,
Răul copchiilor din câmp...
L-o-ntâlnit,
Gios l-o-ntunchinat,
Sângili din fațî i-o băut,
Ochii i-o-mpăinjânit
Mânurili i-o ciuntes.
Mai esti ș-amintrilea:
S-o sculat
Șî s-o luat
Pi cararea buruienoasî,
Schinoasî,
Holboroasî,
Pi cararea nităpșâtî,
O pornit șî l-o-ntâlnit
Răul copchiilor:
Răul copchiilor pin mâncari,
Răul copchiilor pin somn,
Răul copchiilor pin plâns,
Răul copchiilor din câmp,
Răul copchiilor din păduri,
L-o-ntâlnit,
Gios l-o-ntunchinat,
Sângili din fațî i-o băut,
Nimi n-o văzut,
Numa Maica Precista,
Ș-o strâgat:
– Ci ti căinez, Ghițî,
Ci ti văicărez?
– Cum nu m-oi căina,
Cum nu m-oi vaicara?
M-an sculat, marți dimineațî,
Gras ca o slănină,
Roș ca o călină...
– Nu ti cainà,
Nu ti vaicarà,
Cî eu în scări di argint m-oi scoborî,
În cârjî di aur m-oi razama,
Pi o lespidi mari, di argint, te-oi puni,
Trii cofi di apî în cap ț-oi turna
Șî te-oi spala:
Di rău copchiilor,
Di spăriet,
Di fricî,
Di spaimî,
Di lichiturî,
Sî rămâi luminat
Șî curat,
Ca Maica Precista!

Se descântă c-o bucățî' di potcoavî di cal, cu frigari... ni-o dat o babî, o țagancî, ni-o dat, o frigari-așa... ciucit-așa, făcutî, șî c-o bâcățî' di coasî, c-o măsă di coasî, iac-așa, li stângém, li puném în foc șî li stângém în apî.

Pârcovaci – Iași. Mg.171, I,14
Inf. Elena Gh. Hrițcu, 75
Culeg. I.H.C. (1974)

332

S-o sculat Andrian,
O mânicat,
Pi cali, pi carari,
Cân la giumata' di cali
S-o-ntâlnit cu:
Strâga cu strâgoiu,
Samca cu sămcoiu,
Ceasu rău cu acili
Șî cu mătur'li-n mânî.
Maica Domnulu
În cârjî s-a razamat
Șî pi Dânșî i-o-ntrebat:
– Da uni vă duceț voi
Cu acili șî cu mătur'li-n mânî?
– Ni ducem la Andrian,
Sî-l împungim,
Sî-l pătrundim,
Gios sî-l izghim,
Păru sî-i zbârlim,
Fața sî i-o-ngălbinim
Sângili sî-l scurgim,
În pahar sî-l punem
Șî noi sî-l bem.
– Nu vă duceț la Andrian,
Sî-l împungeț,
Sî-l pătrundeț,
Gios sî-l izghiț,
Păru sî-i zbârliț,
Fața sî i-o-ngălbiniț,
Mergeț la dealu Garaliului,

Cî esti-un vultur mari,
Cu schinarea-n ceri,
Cu arichili-n pământ,
Pe aceala sî-l împungeț,
Sî-l pătrundiț,
Gios sî-l izghiț,
Păru sî-i zbârliț,
Fața sî i-o-ngălbiniț,
Sângili sî-i scurgeț,
În pahar sî-l puneț
Șî voi sî-l beț.
Ș-Andrian sî rămâi curat
Șî luminat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Dumnezău ci l-o lasat.

Vlădeni – Iași. Mg.498, I,5
Inf. Agripina D. Dănilă, 53
Culeg. L.C. (1982)

De râie

333

Erau niști brobonele printre deşte și te mânca. Te spălai cu leșie de ciocălăi și te ungeai cu pucioasă, piatră vânătă și grăsime de porc negru. Se descânta. Mătura râia de la ușă spre fundul casei, o da afară. Cine descânta sta cu pielea goală.

Se ia pucioasă, chiatră vânătă și grăsime de porc. Se amestecă și se pun într-o cârpă. Intri într-o odaie, singură și în pielea goală, mături cu această legătură prin toate colțurile și zici:

Nu mătur gunoiu,
Ci mătur râia
De la Ion.
Râie căprească,
Râie porcească,
Râie câinească,
Râie nemțească,
Râie jidănească,
Râie de 99 de feluri!
Să iasă din carnea lui,
Să ieșiți din măduvă,
Din măduvă în ciolane,
Iar din ciolane în carne
Și din carne în pieliță
Și din pieliță jos,
Să rămâie el
Gras și frumos,
Curat și luminat,
Ca de Maica Domnului lăsat,
Să-i dea Dumnezeu leac.

După ce descânți, chisezi pucioasa și chia tra vânătă și pui praful în grăsime de porc Se topesc la foc și se unge râia.

Cașin – Bacău
Anexă-chestonar (1971)

334

Cu unturî di porc, cu ceapî albî uscatî ș cu pucioasî. Li pui într-o legăturî, într- peticî, șî li mături cu mătura pi gios. Iei d la ușî șî pânî-n fundu căsî șî iarî-napoi Zâci așa:

S-o-nsurat ficioru popi,
Cel mai mari,
Ș-o luat pi fata vorniculu,
Cei mai mari,
Ș-o facut nuntî
Șî masî mari
Ș-o chemat pi tătî lumia,
Pi tăti zgrebunțâli,
Tăti bubuțâli,
Numa pi giupâneasa râi
N-o chemat-o,
C-o uitat-o.
Giupâneasa râi,
Di ciudî șî di alian,
S-o așazat la ciolan:
Râi căpriascî,
Râi unguriascî,
Râi țigăniascî,
Râi porceascî,
Râi ovreiascî,
Râi di nouâzășnouî di chipuri,
Râi di nouâzășnouî di feluri.

Ieş, râí:
Di la ciolan în carni
Şî din carni în pceli
Şî din pceli-afarî,
Ca untura sî ti topceşti,
Ca pucioasa sî ti-mpuţăşti,
Ca ceapa sî ti uşti,
Toader, Vasâli *(cât îs bolnagi)*
Sî rămâi curat,
Şî luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu din strat.
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Maica Domnului.

Uda – Iaşi. Mg.384, I,12
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

335

Bună dimineaţa,
Giupâneasî pucioasî,
Mândrî eşti
Ghini aniroşi,
Scoţ râia di la os,
Din os în carni,
Din carni-n cheli;
Din cheli,
Cu mătura te-oi mătura,
Cu mătasî te-oi lega,
Pisti nouăzăşânouî di mări
[Ti-oi arunca].
Ti-oi vindeca,
Şî-i rămânè curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca măicuţa ci ti-o lăsat.

Berezeni – Vaslui. Mg.151, II,40
Inf. Ilinca Chirazi, 65
Culeg. L.C. (1973)

336

Râi căpreascî,
Râi porceascî,
Râi româneascî,
Râi ungureascî,
Eu cu trii trestii di mari
Te-am luat,
Şî te-am discâtat
Cu pucioasî,
Cu unturî di porc
Şî di caprî,
În fundu mării sî chei!
Sî rămâi (cutare) curat
Şî luminat,
Ca argintu din răderi
Şî ceara din ştiubeili albinelor,
Amin!

Odaia Bursucani – Vaslui
Anexă-chestonar (1971)

337

Râie de mâţă,
Râie de cal,
Râie de capră,
Râie de găină,
Râie de oaie,
Râie de porc,
Râie de nouăzeci şi nouă de feluri,
Cu untul te-am descântat,
Să rămâie Joiana curată,
Ca de Dumnezeu lăsată.

Păuleşti – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De rosuri

338

Înainti vremi, cân iaram noi, apu aşa sî zâcé, nu să spuné romatismî. *Şî viné la mini şî-i discântam. Punem barda aşa di la umăr până la vârvu degitilor. Tot muţi barda aşa. Şî spui cuvintili:*

În pădurea mari
Mărg noauî oamini mari,
Cu noauî ceresteie mari,
Cu noauî topoarî mari,
Cu noauî bărz mari,
Cu noauî geleii mari,
Cu noauî hălcitori mari,
Cu noauî cuţâtoi mari,
Cu noauî sfredili mari.
– Uni vă duceţ?
– Mergem la Măria:
S-o curmăm,
S-o bărduim,
S-o hălcim,
S-o cuţâtoim,
S-o geluim,
S-o sfridelim,
Măduva din ciolani
Sî i-o zvârlim.
– Nu vă duceţ la Măria,
Duceţî-vă-n pădurea mari,
La paltinu galbân;
Aculo curmaţî-l,
Ciopliţî-l,
Bărduiţî-l,
Cuţâtoiţî-l,
Geluiţî-l,
Hălciţî-l,
Sfridiliţî-l
Şî măduva din ciolani
Zvârliţî-i.
Şî pi Maria s-o lasaţ curatî
Şî luminatî,
Ca maicî-sa ce-o făcut-o
Şî ca Dumnezău ce-o născut-o.
Amin.
Soarili din sănin,
Discânticu di la mini.

Vicovu de Jos – Suceava. Mg.160, I,32
Inf. Glicheria S. Calancea, 74
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1974)

De roşaţă

339

Ghiorghi s-o culcat
Gras şî frumos,
Bun sănătos,
Iar la niezu nopţî
O-nceput a-l înţăpa,
A-l mânca,
Roşaţa-l înţăpa.
Iera on om
Pi-on deal roş
C-on bou roş,
C-on plug roş,
Cu peştili roş,
Cu strachina roşâi
Şî cu lingura roşâi.
Iar roşaţa sî-roşă,
Omu cu plugu-o mâna,
Cu cânipa di var-o pârlé,
Roşaţa sî-nnegré,
Şî-n fundu mării
Sî dădé.
Fugi, roşaţî,
Cî cu cânipî di varî
Te-oi pârli,
Tu te-i mânié
Şî te-i înnegri.
Roşaţa o plecat,
Ghiorghi s-o curăţat,
Roşaţa s-o uscat,
În fundu mării s-o dat.

Cudalbi – Galaţi. Mg.281, I,22
Inf. Marghioala I. Drăguş, 86
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

340

I se pune pe cap cârpă roşie şi se pârleşte cu câlţi. Se descântă cu miere de albine, cu ou şi cu mătură. Se spune de nouă ori: „Fugi roşaţî cu venin,/ Cî ti frig cu câlţi di in!". După ce se pârleşte, se pune în in şi se spune descântecul:

A plecat, cutari,
Gras şî frumos.
Pi cali,
Pi carari,
Pi drumul cel mare
I-o ieşit roşaţa-n cale.
Roşaţî neagrî,
Roşaţî roşâie,
Roşaţî cu cel pierit,
Roşaţî cu mâncărimi,

Roşaţî cu usturimi,
Roşaţî di 99 di feluri!
Ieşi din cutari,
Din crierii capului,
Din auzu urechilor
Din faţa obrajilor,
Din sfârcuşu nasului,
Din mii di încheituri.
Din inimî,
Di sub inimî,
Din mai,
Di sub mai,
Cu limba te-oi discânta,
Cu mătura te-oi mătura,
Cu aţî roşâie te-oi lega,
Pisti mari te-oi arunca.
Cutari sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Pupezeni – Galaţi
Anexă-chestionar (1971)

341

Viné omu roş,
Poroş,
Cu iavólu roş,
Poroş,
Să prind-un peşti roş,
Poroş,
Să-l aducă acasă,
Să-l puie la foc roş,
Poroş,
Şi să se strângă musafiri
La mâncat,
Cu furculiţ
Şî cu cuţâti
Şî cu linguri roş,
Poroş.
Că cine din borş a gusta
Şi din peşti-a mânca,
Roşaţa la (aista)
I-a crăpa:
Din pchicioru lui,
Din vinile lui,
Din ciolanile lui,
Din închiituri.
„Discânticu di la mini"
(asta la fiicari discântic zâc)
Cî Dumnezău îi cu... talantu.

Stulpicani – Suceava. Mg.39, I,4
Inf. Ileana G. Nergheş, 71
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1971)

De rujă

342

Ruja sî diprindi la om dintr-o răcealî. Vini di univa încerbântat tari şî... îl prindi-n faţî o... aşa ca o bubî roşî; tătî faţa sî faci roşî. Şî, na, vini şî-i discânt. Şî-i pui pi faţî o basma roşî (el stă culcat), şî-i faci aşa, din fuior di in nişti bucăţâli, nişti turtiţî, şî le-aprinz cu chibricu şî li dai foc şî li zvârli-n sus. Li zvârli în sus di noauî ori; noauî turtiţî de-acelea di fuior di in. Şî vini pi el, pi faţî. Şî-apu aceea cenuşî o prinz cu mâna şî-i ştergi faţa; îi iei petica ş-o ştergi pi obraz. Şî-i spui cuvintili cari-s di la Dumnezău tăti:

Rujî din diochi,
Rujî din spaimî,
Rujî din răcealî,
Rujî roşî,
Rujî albastrî,
Rujî galbânî,
Rujî verdi,
Rujî neagrî... *tot aşa!*
Şî tot: Sî rămâi
Ca on cir di mac,
În mare aruncat,
Sî rămâi curat,
Ca di la Dumnezău lasat.

Şî gata. Asta-i!

Mihoveni – Suceava. Mg.140, I,16
Inf. Paraschiva I. Hriţuc, 78
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1973)

343

– Rujî-nrujatî,
Nu zbocati,
Nu coaci,
Ie şî ti du,
Şî ti-ntoarci,
Cu bulduşca la covatî
Şî cu arşâţâli lasatî,
Cî te-oi frigi
Şî te-oi ardi.

Faci aşa nişti..., din buci faci, nişti rujuţ-aşa, trii rujuţ; pui o pitecuţî roşî şî-i discânţ. Ş-apu pi urmî, dupa ci găteşti di noauî ori di discântat, apu dai cu rujuţa ceea şî ti faci aşa cî ardz acolo, o ţârucî numa, nu tari, pui o ţârucî roşî acolo.

Şcheia – Suceava. Mg.92, I,2
Inf. Margarita A. Papuc, 86
Culeg. L.C. (1972)

344

O iei din răcealî... sî înflî. Iei o sfeclî roşâi ş-on pahar di oloi. O radz pi rădzători, într-on vas ni-nfruptat, curat, şî pui paharu di oloi în sfecla ceea şî discânţ c-on ac mari:

Sfântu Vasâli
S-o pornit la arat,
Cu patru boi roşâi,
Poroşâi,
Cu tri oamini roşâi,
Poroşâi,
Cu plugu roşu,
Poroşu,
Cu grapa roşî,
Poroşî,
Cu oticu roşu,
Poroşu,
Şî bdiciuşca roşâi,
Poroşâi.
O arat
Ş-o samanat
Ş-o grapat.
Şî cum nu s-o ales nic
Din arăturî,
Aşa sî nu s-aleagî
Din ruja cutăruia.
Amin,
Soari-n sănin,
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnădzău
Şî di la Maica Domnului.

O pui pi sobî ş-o-ncălzăşti bini [sfecla cu uleiul], caţ o frundzî di curechi şî-ncăldzăşti şî frundzâca, ş-apu-o pui aşa cât poati sufiri, numa să nu să frigă. Dacî-i scapatî şî coaci, spargi, şî dacî nu, apu sî-ntoarci.

Vicovu de Jos – Suceava. Mg.160, I,30
Inf. Glicheria S. Calancea, 74
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1974)

De samcă

345

O plecat cutari copchil,
Aşa cum îl cheamî,
O plecat
Şî l-o-ntâlnit:
Sancî albî,
Sancî neagrî,
Sancî roşî,
Sancî galbânî,
Sanc-albastrî,
Stânjânie,
Fantarozâie,
Cu roşaţî,
Cu ceal pierit,
Cu giunghi,
Cu leşân,
La cutari-o tras,
Faţa i-o-ngălbinit,
Ochii i-o painjânit,
Cheptu i-o tremurat,
Capu i-o huit.
– Nu ti vaicara,
Cî la Maria-i alerga.
Eu cu acu-am înţapat,
Cu unt di undilemn am dat,

Cu untu di lemn
Di vatrî le-am frecat,
Cu mătura am măturat,
Di la copchilu ceala
Le-am luat.
Ş-am luat:
Zburători cu zburătoarea,
Moroi cu moroaica,
Zmăoi cu zmăoaica,
Lehoi cu lehoaica,
Ursoi cu ursoaica,
Lupoi cu lupoaica,
Vulpoi cu vulpoaica,
Iepuroi cu iepuroaica,
Samca cu sămcoaica,
Striga cu strigoaica,
Lichitura cu lichituroaica,
Ceasu cel rău cu cesuroaica,
Frica cu-nfricatu,
Norocu cu norocoaica,
Boala cu boloaica
Di la cutari!
Cu acu le-am înţapat,
Cu mătura le-am măturat,
Cu untu di lemn
Di vatrî le-am frecat,
Di la cutari am luat,
Pi Marea Neagrî le-am aruncat,
Uni cucoş n-a cânta,
Copil di maicî n-a plângi,
Ghiţăl di vacî n-a ragi.
Sî rămâi copchilu curat,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Frumuşelu – Bacău. Mg.239, I,31
Inf. Maria I. Ivaşcu, 61
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

346

S-o pornit cutari
Di la casa lui,
Di la masa lui,
Gras şî frumos,
Sănătos şî voios.
Cân la mijloc di cali,
L-o-ntunchinat
Samca cei mari;
În cănci l-o luat,
Spatili i-o strâcat,
Cheptu i-o zvârlit,
Carnea i-o măcelărit,
Urechili i-o surzât,
Faţa i-o veştezât,
Gura i-o muţât,
Mânili i-o legat,
Chicioarili i-o-nchedicat!
El sî nişala
Şî sî vaicara.
Nimi nu l-o văzut,
Numa Maica Domnului
L-o văzut,
L-o auzât,
Pi scări di-argint
S-o coborât
Şî la dânsu c-o vinit
Şî din gurî l-o-ntreabat:
– Ci ti nişălezi,
Ci ti văicărez?
– Cum nu m-oi nişala,
Maica Domnului,
Cum nu m-oi vaicara?
Dacî m-am pornit
Di la casa me,
Sănătos
Şî voios,
Curat,
Şî luminat;
Cân la mijloc di cali,
M-o-ntunchinat samca
Şî sămcoaica,
Cei din Marea Neagrî
Di pi cheatrî.
Viné cu gura cascatî,
Cu cuţâtili lungiti,
Cu cimârli zvârliti,
Cu căncili-ntinsî,
În cănci m-o luat,
Spatili ni-o strâcat,
Cheptu ni-o zvârlit,
Carnea ni-o măcelărit,
Urechili ni-o surzât,

Faţa ni-o veştezât,
Gura ni-o muţât,
Mânili ni-o leagat,
Chicioarili ni-o-nchedicat!
– Niş în samî nu baga,
(cum îl cheamî), Ion,
Cî eu di mâna dreaptî
Te-oi lua,
În mâna Ruxandi
Te-oi da,
Ruxanda ac şî aţ-a lua,
Sânealî-n sânealî
A-mpungi cu acu-n inimî
Pi samcî
Şî pi săcoaicî,
Pi cei din Marea Neagrî
A străpunge-o,
Cu aţa a dizgurma-o
Şî la drum a-ndrepta-o:
– Du-ti samcî
Şî sămcoaicî,
Cei' din Marea Neagrî
Di pi cheatrî,
În pustâi,
Cî te-aşteaptî
Un pui di tatar,
Cu mesî-ntânsî,
Cu făclii aprinsî,
Paharî plini
Cuvinti buni!
Tu di az înainti
Sî n-ai grija cutăruia,
A lu Ion;
Ion sî rămâi sănătos
Şî voios,
Curat
Şî luminat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.
Discânticu di la mini
Leacu di la Dumnezău
Şî di la Maica Domnului!

Dobârceni – Botoşani. Mg.130, I,17
Inf. Ruxanda I. Teodorescu, 82
Culeg. L.B. (1972)

347

O plecat Maricica
C-on copchil însărcinatî,
Mama Strâgî o mâncat-o,
O plecat cu doi,
Mama Strâgî o mâncat-o,
O plecat cu trii,
Mama Strâgî o mâncat-o,
O plecat cu patru,
Mama Strâgî o mâncat-o,
La al cincilea,
S-o dat trii îmgeri din ceri,
Pi trii cai încălicaţi,
Cu suliţ însuliţaţ;
Pi mama Strâgî
Cu chicioarili cailor o calcat-o,
Cu suliţâli o suliţat-o
Pişti mări negri-o aruncat-o;
Sî' chiarî,
Sî răschiei,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari.
Sî rămâi Maricica luminatî,
Curatî,
Ca Maica din ceri
Ce-o lasat-o.

Gohor – Galaţi. Mg.508, I,6
Inf. Amalia G. Dobre, 65
Culeg. L.B. (1982)

348

Sanca micî,
Sanca mari,
Sanca cu limba di foc,
În dinţ l-o luat,
În sus l-o saltat,
Carnea mâncatu-i-o,
Capu căhuitu-i-o,
Vini motolcitu-i-o,
Ochii painjânitu-i-o.
I-o işât Maica Domnului
În cali
Şî l-o luat
Şî l-o-ntrebat:
– Di ci plângi;

Di ci ti văicărez?
Nu mai plângi,
Nu mai vaicara.
– Cum, Maica Domnului,
N-aş plângi,
Cum nu m-aş văicara?
Dacî eu an plecat
Gras şî frumos,
Bun sănătos,
La mijluc di cali
M-o-ntâlnit:
Sanca micî,
Sanca mari,
Sanca tari,
Sanca cu limba di foc.
– Di ci plângi,
Di ci ti văicărez?
Du-ti la Maria,
Cî Maria va iscăli
Numili di sancî.
Uni vi s-a găsî
Numili di sancî iscălit,
Nu vi s-a aprochié
Di noauî metri patraţi,
Di casa mami copilului,
Di casa tatălui copilului,
Di gitili lor,
Di păsărili lor.
Sî rămâi curat,
Luminat,
Sî aibî leac
Măcar cât on cir di mac;
Capu sî-l discăhuiascî,
Vinili sî li dismotolceascî,
Ochii sî-i dispainjâneascî,
Distrus, duh necurat,
Unghiili tali ca săcerătorili,
Chicioarili tali ca răşchitorili,
Din maţâli lui,
Din plămânii lui,
Din toate-nchieturelili,
Din toati mădurelili.
Cum sî hodineşti
Toati păsărelili la cuibu lor,
Aşa s-sî hodineascî plămânii
În copchilu ceala.

Ţepu – Galaţi. Mg.511, I,12
Inf. Maria V. Dinu, 53
Culeg. L.B. (1983)

349

O pleacat Vasâli
Pi cali, pi carari,
Marţ dimineaţî,
Gras şî frumos,
Bun sănătos.
Pi cali, pi carari
S-o-ntâlnit:
Cu ceas rău cu lichiturî,
Cu ceas rău cu spăriet,
Cu strâns cu strânsoaica,
Cu samca cu sămcoaica,
Cu lupu cu lupoaica,
Cu ursu cu ursoaica,
Cu faptu cu făptoaica,
Cu moroiu cu moroiţa.
În braţî l-o luat,
În gurî l-o sărutat,
Sângili i l-o băut,
Ochii i-o păinjânit,
Faţa i-o-ngălbinit,
Di schinari-l rupé,
Di chept îl strângé,
În pământ îl trânté.
El ţâpa,
Sî văicăra,
Nimi nu-l vide,
Nimi nu-l auză,
Numa Maica Domnulu,
Din poarta cerulu,
Îl vide,
Şî-l auză.
Pi scări di aur s-o coborât
Şî di mânî l-o luat
Şî din gurî l-o-ntrebat:
– Ci ţâchi tu, Vasâli,
Ci ti văicărez?
– Cum n-oi ţâpa,
Maica Domnului,
Şî m-oi jălui?

C-am pleacat,
Marţ dimineaţî,
Gras şî frumos,
Bun sănătos,
Pi cali, pi carari,
Şî m-am întâlnit:
Cu ceas rău cu lichiturî,
Cu ceas rău cu spăriet,
Cu strânsu cu strânsoaica,
Cu samca cu sămcoaica,
Cu lupu cu lupoaica,
Cu ursu cu ursoaica,
Cu faptu cu făptoaica,
Cu moroiu cu moroiţa.
În braţî m-o luat,
În gurî m-o sărutat,
Sângili ni l-o băut,
Ochii ni-o păinjânit,
Faţa ni-o îngălbinit,
Di schinari mă rupé,
Di chept mă strângé,
În pământ mă trânté.
– Lasî, Vasâli,
Nici în samî nu baga,
Cî eu am doi cai,
Cu cordeluţî legaţ,
Trii ogaraş,
Din patru părţi pataţ,
Cu caii-oi călări,
Cu ogaraşî i-oi fugări,
La Savastia i-oi mâna,
Savastia cu gura i-a discânta,
Cu cuţâtu i-a tăie,
Cu acu i-a-mpungi,
Cu mătura i-a mătura,
În poalî i-a lua,
Pisti vaduri i-a arunca,
În Marea Neagrî i-a-neca,
Undi cânii n-a lătra
Şî cucoşî n-a cânta,
Sî nu mai rămâi boalî,
Cu ceas rău cu lichiturî,
Cu ceas rău cu spăriet,
Di leac,
Cât on grâu di mac,
Sî rămâi Vasâli curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca auru vânturat,
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Precista
Şî Dumnezău Sfântu.

Covasna – Iaşi. Mg.445, I, 8
Inf. Savastia Al. Asavei, 77
Culeg. L.C. (1981)

350

Luni dimineaţa
S-o sculat băietu,
La parinţ,
Rumân ca călina,
Gras că slănina,
Ş-o pornit s-sî gioaci,
N-o putut,
I-o işât în cali:
Nouâzăşnouî di sămcoi,
Nouâzăşnouî di moroi,
Nouâzăşnouî di strigoi,
Nouâzăşnouî di drăcoi,
Nouâzăşnouî di diavoloi.
Di pi loc l-o văzut samca,
Sângili i-o luat:
Din creştitu capului,
Di sub creştitu capului,
Din auzu urechilor,
Di su auzu urechilor,
Din gât,
Di su gât,
Din chept,
Di su chept,
Din inimă,
Di su inimă,
Din maţî,
Di su maţî,
Din rarunchi,
Di su rarunchi,
Din picior,
Di su picior;
Băietu-o prins a plângi
Cu glas mari pânî-n ceri,

Nimi nu l-o văzut.
Maica Domnului l-o văzut,
Ie l-o auzât,
Ie l-o-ntreabat:
– Ci plângi tu, Ioani?
– Cum n-oi plângi,
Maica Domnului?
Cî el luni dimineața
S-o sculat
Şî s-o pornit la gioacî,
N-o putut,
S-o sculat gras ca slănina,
Rumân ca călina,
S-o dus la gioacî,
N-o putut,
Cî i-o ișât 'nainti:
Nouăzăşnouî di sămcoi,
Nouăzăşnouî di strigoi,
Nouăzăşnouî di moroi,
Nouăzăşnouî di drăcoi,
Nouăzăşnouî diavoloi.
Satana di pi loc l-o văzut,
Sângili din creştitu capului
I-o luat,
Din creştitu capului
Di su' creştitu capului,
Din auzu urechilor,
Di su' auzu urechilor,
Din viderili ochilor,
Di su' viderili ochilor,
Din inimî,
Di su' inimî,
Din plămân,
Di su' plămân,
Din mațî,
Di su' mațî,
Din carnea lui,
Din suflitu lui,
Din chicioari,
Din rarunchi.
Maica Domnului
Pi pământ s-o coborât
Şî la băiet o vinit
Şî di mâna dreaptî l-o luat,
Şî tăti junghiurili
Şî tăti durerili
Şî samca
Şî pustiitatea
Şî făcăturili
Ş-aruncăturili
Pi apa sâmbiti le-o dat,
În pcetri-n codri pustii s-o dus;
Şî băietu-o rămas curat
Şî luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.

Uda – Iaşi. Mg.384, I,15
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

351

O plecat on vultur mari di hier,
Cu arichili di hier,
Cu ciocu di hier,
Cu totu şî cu totu di hier,
La pădurea di hier,
Ş-o ales on copac di hier
Ş-o făcut on cuib di hier
Ş-o făcut nouî ouî di hier
Ş-o scos nouî pui di hier.
După ce-o scos aciia
Nouî pui di hier,
O plecat după mâncat
Şî după băut.
Di mâncat şî di băut
N-o găsât;
Grâili s-o trierat,
Oarzâli s-o măcinat,
Părincili s-o cosât
Şî toati la locu lor s-o vârât.
Şî ii o început a țâpa
Ş-o-nceput a sî văicara.
Nimea nu i-o văzut,
Nimea nu i-o auzât,
Numa Maica Domnului
I-o auzât
Şî i-o-ntrebat :
– Di ci țâpaț voi?
Noauî vulturi di hier,
Cu vulturoaicili voastri di hier?
– Cum n-avem sî țâpăm
Şî cum n-avem sî ni văicărăm?
Dac-am plecat după mâncat
Şî după băut,
Şî di mâncat n-an găsât,
Grâili s-o trierat,
Oarzâli s-o măcinat,
Părincili s-o cosât
Şî la locu lor s-o vârât,
Apili-o săcat,
Şî noi am început a țâpa
Ş-a ni văicara.
– Nu mai țâpaț,
Nu mai văicăraț,
La cutari *(cari-i bolnav)*
S-alergaț,
Cu ciocur'li voastri di hier
Sî batiț,
Sanca din trupu lui sî-i scoatiț,
Sancî cu săncoi,
Strigî cu strigoi,
Matrici cu mătricioi.
Cî sanca sî faci
În nouâzăşânouî di feluri:
Sî faci muscî,
Sî faci fluturi,
Sî faci cât on fir di păsat,
Dar voi, cu ciocur'li voastri,
S-alergaț,
Sanca din trupu lui sî-i scoatiț.
Şî el sî rămâi curat,
Luninat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău Sfântu ci l-o născut.

Iugani – Vrancea. Mg.147, I,33
Inf. Grigore T. Şargu, 69
Culeg. L.B. (1973)

352

Plecat-a Ion pi cali,
Pi carari,
S-o-ntâlnit cu samca-n cali.
Di cap l-o luat,
În pământ l-o aruncat,
Carnea i-o secat,
Sângele i-o băut,
Ochii i-o împaienjenit,
Somn di moarti i-o lăsat.
Dar el o țipat
Şi s-o văicărit,
Nimenea nu l-o auzit,
Numai Maica Domnului
L-o văzut
Şi l-o auzit
Şi din gură i-o grăit:
– Taci tu, Ioane,
Nu te țipa,
Nu te văicări,
La Maria vei alerga,
Cu gura ți-a cânta,
Cu limba ți-a descânta
Şi a strânge samca:
Din fața obrazului,
Din creierii capului,
Din auzul urechilor,
Din văzul ochilor.
Samcă albă,
Samcă neagră,
Samcă cu gura căscată,
Cu limba lăsată,
Cu dinții rânjiți,
Samcă din băuturî,
Samcă din mâncari,
Samcă din ostenealî,
Samcă din diochi,
Oi strânge-o
Şi-oi aduna-o,
Peste nouă mări oi arunca-o,
Ion să rămâie curat,
Cum Dumnezeu l-o lăsat.

Se descântă cu sâneală, *cu acul şi cu vin în fundul unui pahar. Vinul şi sâneala se pun în apa cu care i se face baie copilului. Când se toarnă în baie, se spune: „Cu acul oi străpunge-o,/ Cu sâneala oi ospăta-o,/ Cu vinul oi îmbăta-o".*

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

353

La vlădicî-n poartî
Esti-o pasări mari,
Cu totu şî cu totu di fier:
Cu capu di fier,
Cu urechili di fier,
Cu ghiarâli di fier,
Cu arichili di fier,
Cu sângili di fier,
Cu maţâli di fier,
Cu ficatu di fier,
Cu ciupu di fier,
Cu totu şî cu totu di fier.
Şî a ouat nouâzăşânouî
Di ouî di fier,
Ş-a scos nouâzăşânouî
Di pui di fier,
Cu totu şî cu totu di fier:
Cu arichili di fier,
Cu ghiarâli di fier,
Cu picioarâli di fier,
Cu fulgii di fier,
Cu ciupu di fier,
Cu limba di fier,
Cu maţâli di fier.
Şî le-a dat muşti, iermi, cărăbuş,
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut
Şî n-a zburătăit,
Şî le-a dat cânipî, mei, pasat,
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut
Şî n-a zburătăit,
Şî le-a dat brânzî, peşti, carni,
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut
N-a zburătăit,
Şî le-a dat grâu, orz, ovăs
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut
Şî n-a zburătăit,
Şî le-a dat fragi, zmeurî şî căpşuni,
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut
N-a zburătăit,
Şî sî plângea ghiata pasâri
Cu glas mari pân-la cer,
Cu lăcrâni pânî-m pământ.
Nimnea n-o auza,
Nimnea n-o videa,
Numa Maica Domnului din cer
O auza
Ş-o-ntreba:
– Di ci ti plângi, pasâri mari,
Cu totu şî cu totu di fier?
– Cum sî nu mă plâng,
Cum sî nu mă olecăiesc,
Cum sî nu mă vait,
C-am ouat nouâzăşânouî di ouî di fier
Ş-am scos nouâzăşânouî di pui di fier,
Cu totu şî cu totu di fier:
Cu arichili di fier,
Cu ghiarâli di fier,
Cu picioarâli di fier,
Cu fulgii di fier,
Cu ciupu di fier,
Cu limba di fier,
Cu maţâli di fier,
Cu sângili di fier,
Cu totu şî cu totu di fier,
Şî le-am dat:
Muşti, iermi, cărăbuş,
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut
Şî n-a zburătăit,
Şî le-am dat cânipî, mei, pasat,
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut
Şî n-a zburătăit,
Şî le-am dat brânzî, peşti, carni,
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut

N-a zburătăit,
Şî le-am dat grâu, orz, ovăs
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut
Şî n-a zburătăit,
Şî le-am dat fragi, zmeurî şî căpşuni,
Sî creascî,
Sî zburătăiascî,
Şî n-a crescut
N-a zburătăit,
Şî di asta plâng şî mă olecăi.
Ş-a zâs Maica Mărie,
Sântămărie:
– Nu ti plângi,
Nu ti olecăi,
Du-ti la Ion,
În burta lui,
În sângili lui,
În maţâli lui,
În maiu lui.
Ia durerili
Şî ia sanca
Şî ia ţăchili
Şî ia plânsu
Şî ia strânsu
Şî ia spaima,
Li ia şî li du în gurili lor.
Şî cum a mânca,
Cum a creşti,
Cum a zburătăi.
Şî pi Ion sî-l lasaţ curat,
Luninat,
Ca argintu di curat,
Ca Maica Domnului din ceri
Ci l-a lăsat.

Vidra – Vrancea. Mg.204, I,14
Inf. Ileana T. Vidreanu, 66
Culeg. L.B. (1975).

De săgetătură

354

O plecat Eugenia
De-acasî,
Di la masî,
Grasî şî frumoasî,
Cân la mijloc di cali,
Di carari,
O-ntâlnit-o:
Noauî săgetături,
Cu noauî pocituri,
Cu noauî diocheturi;
Săgităturî cu ceas rău,
Săgităturî cu lichiturî,
Săgităturî cu orbalţ,
Săgităturî din vânt,
Din mâncari,
Din băuturî,
Săgităturî cu cel pierit negru,
Cel pierit roşu,
Cel pierit beşâcat,
Cel pierit cu roşaţî,
Săgităturî di nouâzăşânoauî di neamuri
O săgetat-o:
Pin mâni,
Pin chicioari,
Pin chept,
Pin schinari,
Pin toati mădurelili trupului,
Pin rădăcinili măsălilor,
Pin sfârcuşu nasulu,
Pin umerili obrazulu,
Pin auzu urechilor,
Pin viderili ochilor.
Eugenia o-nceput a sî nişala,
A sî văicara.
Nimi n-o văzut-o,
Nimi n-o auzât-o,
Maica Domnului
Din poarta cerului
O văzut-o
Ş-o auzât-o.
Din ceri gios s-o scoborât
Şî pi Eugenia di mâna dreaptă o luat-o
Şî din gurî o-ntrebat-o:
– Eugenie, ci ti nişălez,
Ci ti văicărez?
– Cum nu m-oi nişala

Şî nu m-oi văicara?
C-am plecat de-acasî,
Di la masî,
Grasî şî frumoasî,
Cân la mijloc di cali,
Di carari,
M-o-ntâlnit:
Noauî săgetături,
Cu noauî pocituri,
Cu noauî orbălţături,
Cu noauî-ntâlnituri;
Săgităturî cu ceas rău,
Săgităturî cu lichiturî,
Săgităturî cu orbalţ,
Săgităturî cu cel pierit negru,
Cel pierit roşu,
Cel pierit cu roşaţî,
Cel pierit di nouâzăşânoauî di neamuri
M-o săgetat:
Pin mâni,
Pin chicioari,
Pin chept,
Pin schinari,
Pin toati mădurelili trupului,
Pin rădăcinili măsălilor,
Pin sfârcuşu nasulu,
Pin umerili obrazulu,
Pin auzu urechilor,
Pin viderili ochilor.
– Taci, Eugenie,
Nu ti mai nişala,
Nu ti mai văicara,
Cî tu la Maria ăi alerga,
Maria cu limba ţ-o discânta,
Cu hin le-a-mbăta,
Cu tămâi le-a atămâia,
Cu chiperi le-a chipara,
Cu măturî di la bisăricî
Le-a mătura,
Pişti mări negri le-a arunca,
Şî tu, Eugenie, te-i curăţa;
Tu sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca argintu curat,
Strecurat,
Ca Maica Domnului
Ci te-o zâdit
Şî te-o lasat.

Perieni – Vaslui. Mg.213, I,5
Inf. Maria C. Cristea, 68
Culeg. L.C. (1976)

De socute

355

Sî naşti-on copil slab... rău. Şî... să spuni boalî di socuti. *Să pun chirosteili-n nijlocu căsî, sî puni caldarea pi chirosteie, pui apî, pui un ou, pui o bucăţâcî di slăninî, pui sămânţă di cânipă şî pui grâu. Ş-o babî şădi gios şî mesticî-n caldari. Una îmblî cu furca di tors în mânî. Aşa îmblî, roatî-mpregiur. Cân agiungi-n faţa babii ciliia: „– Ghineţ, babî! Ci faci acolo? – Cerb carni bătrânî sî să facî tânără; rătundă ca ou, grasă ca porcu, sî creascî ca cânipa, frumoasî ca grâu!".*

Di trii ori faci aşa pi lângî caldari şî zâci aşa:

Amin,
Soarili din sănin,
Discânticu-i di la mini,
Leacu-i di la Dumnezău
Şî di la Maica Domnului!

Apa ceea o puni în scălduşcî, cân scaldî băietu. Spargi ou, pune-acolo acelea, bozgăniili celea şî scaldî copchilu. Na. Şî scapî.

Vicovu de Jos – Suceava. Mg.160, I,33
Inf. Glicheria S. Calancea, 74
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1974)

De speriat

356

S-o lunecat,
S-o mânecat Ion,

Pi cali, pi carari,
Marţi dimineaţa.
La nijloc di cali
L-o întâlnit Statu-Barbî:
Cu barba de-on cot,
Cu capu cât on ciubăr,
Cu ochinci di lup încălţat,
Cu cojoc di urs îmbracat,
Cu gura căscatî,
Cu limba lăsatî,
Cu ochii sticliţi,
Cu dinţî rânjâţi.
La Ion s-o repezât,
Cu groaza l-o-ngrozât,
Cu frica l-o-nfricoşăt,
Cu spaima l-o înspăimântat,
Di schinari l-o luat,
În pământ l-o trântit,
Ochii i-o painjânit,
Sângili i l-o băut,
Carnea i-o morsocat-o,
Inima i-o mâncat-o,
Mort pi pământ o ramas.
Nimi-n lumi nu l-o auzât,
Nu l-o văzut,
Numa Maica Maria,
Sântămăria,
Din ceri l-o văzut
Şî l-o auzât,
Pi scarî di argint
S-o coborât
Şî din gurî l-o-ntrebat:
– Ci ti vaicâri, Ioani?
– Cum nu m-oi vaicara,
Maica Domnului,
Cî eu am plecat
Gras şî frumos,
Şî la mijloc di cali
M-o întâlnit Statu-Barbî:
Cu barba de-on cot,
Cu capu cât on ciubăr,
Cu ochinci di lup încalţat,
Cu cojoc di urs îmbracat,
Cu gura cascatî,
Cu limba lasatî,
Cu ochii sticliţi,
Cu dinţî rânjâţi.
– Nu ti vaicara, Ioani,
Nu ti nişala,
Digrabî la Vasâli-i alerga,
Vasâli cu gura ţ-a cânta,
Cu limba ţ-a discânta,
Cu mătura ţ-a mătura,
Toatî groaza
Toatî frica, cari-o ai,
În spatili tău,
În sufletu tău,
În somnu tău;
Cu mătura le-a scoati,
Pisti nouâzăşânouî di mări,
Nouâzăşânouî di pustiuri
Le-a arunca,
C-acolo i-i cina,
Acolo i-i hodina
La spaima cari-i pi Ion.
Ion sî rămâi curat,
Luminat
Ca mă-sa cân l-o făcut,
Ca auru curat,
Ca argintu strecurat.

Şî sî mai discântî şî-n gin, da spuni:

Şî digrabî-i alerga
La Vasâli,
Şî Vasâli-n gin ţ-a discânta,
Şî din gin ăi be,
Ginu pin oasî ţ-a umbla,
Cu tămâi a tămâié,
Cu chiperiu a chipara,
Cu sâneala a sânili,
Toatî groaza,
Toatî frica,
Toatî spaima cari-o ai,
În sângili tău,
În mintea ta,
În somnu tău,
În aşternutu tău
Afarî le-a da,
Pisti nouâzăşânouî di pustiuri
Le-a arunca,
C-acolo li-i cina,

Acolo li-i hodina,
Ion sî rămâi curat,
Luminat,
Ca auru curat
Şî ca argintu strecurat.

Găiceana – Bacău. Mg.152, I,2
Inf. Vasile V. Ciulei, 82
Culeg. L.C. (1974)

357

S-o pornit Maria
Di la casa ii,
Di la masa ii,
Tânârî şî grasî,
Mândrî şî frumoasî;
La giumata' di cali,
Di carari,
O-ntunchinat-o:
Ceas rău cu lichiturî,
Ceas rău cu spăriet,
Ceas rău cu lucru rău,
Ceas rău cu ceas răoaica,
Boala cu boloaica,
Faptu cu făptoiu;
În spati i-o sărit,
Sângili i-o zugrumat,
Cheptu i-o strâcat,
Ochii i-o-mpainginit,
Ceas di moarti i-o gătit.
Acolo ţâpa,
Acolo răcnè,
Acolo sî văita,
Nimi-n lumi n-auză,
Numa Maica Domnului
O auzât,
O văzut,
În scări di-argint s-o coborât
Şî pi Maria o-ntreabat-o:
– Nu răcni,
Nu ţâpa,
Nu ti văita,
Că Maica Domnului,
Tăti cuvintili le-a asculta,
Cu mâinili-amândoauî-a lua
Şî cu mătura a mătura:
Ceas rău cu spăriet,
Ceas rău cu lichiturî,
Ceas rău cu ceas răoaica,
Boala cu boloaica,
Faptu cu făptoiu,
Tăti le-a mătura
Din spati,
Din chept,
Din mâni,
Din chicioari,
Le-a mătura
Şî pi Marea Neagrî le-a da,
Aculo sî chiarî,
Sî răschiarî,
Sî rămâi Maria curatî,
Luminatî,
Ca Dumnezău ce-o lasat-o,
Ca eu ce-am discântat-o.
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău,
Di la Sfântu Mihai
Şî di la Sfânta zî di az,
Sî rămâi curatî,
Luminatî,
Ca Dumnezău ce-a lasat-o.

Pleşani – Botoşani. Mg.429, I,28
Inf. Catinca V. Boboc, 76
Culeg. I.H.C. (1980)

358

S-o sculat purcesul,
Joi dimineaţî,
Gras şî frumos
Şi-o plecat pi cali,
Pi carari,
Când la giumatati di cali,
Di carari,
S-o-ntâlnit cu:
Samca cu sămcoiu,
Cătăroaica cu cătăroiu,
Leoaica cu leoiu,
Strigoaica cu strigoiu,
Frica cu fricoiu,
Spaima cu spăimoiu.
În pământ l-o izbit,

Rărunchii i-o strămutat,
Şălili li-o-ncordat,
Ochii i-o-mpaianjânit,
Faţa i-o-ngălbinit,
Ceas di moarti cî i-o dat.
Purcesu Ion o prins a plângi
Şî a sî mişela,
Nimini în lumi
Nu l-o văzut,
Nimini în lumi
Nu l-o auzât,
Decât Maica Domnului din cer;
În cârjî di aur s-o coborât
Şî di mâna dreaptî l-o luat
Şî l-o întrebat:
– Di ci plângi tu,
Di ci ti mişăleşti?
– Cum n-oi plângi,
Cum nu m-oi mişela,
Dacî m-am sculat joi sănătos,
Şi-am plecat pi cali,
Pi carari,
Când la jumatati di cali,
Di carari,
M-am întâlnit cu:
Samca cu sămcoiu,
Cătăroaica cu cătăroiu,
Leoaica cu leoiu,
Strigoaica cu strigoiu,
Frica cu fricoiu,
Spaima cu spăimoiu.
În pământ m-o izbit,
Rărunchii i-o strămutat,
Şălili ni le-o-ncordat,
Ochii ni-o-mpăinjânit,
Faţa ni-o-ngălbinit,
Ceas di moarti cî ne-o dat.
– Nu plângi,
Nu ti mişela,
Aleargă la mătuşa ta,
Cu gura te-o discânta,
Cu mătura te-o mătura
Şî cu limba l-a sufla,
Şî n-a rămâne dicât un cir di mac,
În patru dischicat,
În Marea Neagrî aruncat.
Şî tu sî rămâi curat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Precista cari te-o lasat.
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Dumnezău.

Soroceni – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

359

Plecat-a Ion
Pi cali, pi cărari,
La mijloc di cali
I-o işât o umbrî di vacî neagrî,
Din vacî neagrî
S-o făcut om negru,
Om negru cu fricî,
Om negru cu groazî,
Om negru cu spaimî;
Spaimî cu lichiturî,
Lichiturî cu ceas rău,
Ceas rău cu lichiturî,
Pi şâra schinării i-o-ntrat,
Sângili i-o supt,
Carnea i-o morsocat-o,
Giunghi di moarti datu-i-o.
Ie la mini o aleargat,
Eu, cu cuţâtu-n apî
I-an discântat,
Cu tămâi am tămâiet,
Cu chiperi an chiparat,
Di toatî spaima,
Frica, groaza, lichitura,
Cu ceasu cel rău.
Sî sî ducî,
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica lui Dumnezău din ceri
Ci l-o lasat,
Ca argintu strecurat.
De-a ci diochet
Di parti fumiiascî
Sau parti bărbătească,
Sau di animali
Sau di păsări

Sau di nouauâzăşnoauî di frici,
Di lichituri,
Toatî sî sî ducî di la el,
Cân el n-ari
Nici masî di cinî,
Nici pat di hodinî,
Sî sî ducî
Uni carî nu scârţâi,
Feti cosâţî nu-mpleteşti,
Cânii nu latrî,
Popa nu toacî,
Acolo-i cina
Şî hodina.
Iar el sî rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica lu 'mnezău din ceri
Ci l-o lasat,
Ca argintu strecurat.

Gohor – Galaţi. Mg.510, I,19
Inf. Savastiţa Gh. Bâca, 79
Culeg. L.B. (1983)

360

S-a sculat Maria
Marţ dimineaţî
Ş-a plecat pi cali,
Pi carari,
Cu faţa spri sfântu soari;
Pi la mijloc di cali
A-ntâlnit-o Frica mării,
Cu ochii ca ăriili,
Dinţî ca greblili,
Mânili ca săghiili,
Chicioarili ca răşchitoarili,
Cu căciulî di lup în cap,
Cu ochinci de-arici încalţat,
În oasî i-o întrat,
Vlaga şî puterea i-o luat.
A prins Maria a plângi
Ş-a sî vaicara,
Nimi n-o vedea,
Nimi n-o auza;
Maica Maria,
Sfânta Maria,
Pi scarî di argint
La ea s-a coborât
Ş-a întrebat:
– Ci plângi, Mario,
Ci ti văicărez?
– Cum sî nu plâng,
Sî nu mă văicărez,
M-an sculat marţ dimineaţî,
Tari ca fieru,
Roşâi ca bujoru,
Ş-am plecat pi cali,
Pi carari,
Cu faţa spri sfântu soari.
Pi la mijloc di cali
M-a-ntâlnit Frica mării,
Cu ochii ca ăriili,
Dinţî ca greblili,
Mânili ca săghiili,
Chicioarili ca răşchitoarili,
Cu căciulî di lup în cap,
Cu ochinci de-arici încalţat,
În oasî ni-o întrat,
Vlaga şî puterea ne-o luat.
– Nu plângi,
Nu ti văicara,
Fugi digrabî la Catinca,
Dinscântătoarea;
Ea cu gura a discânta,
Cu cuţâtu spaima ţ-a tăia,
Cu vin a spala-o,
Cu mătura a mătura-o,
Pisti Marea Neagr-a arunca-o,
Uni cucoş nu cântî
Şî vacî nu zghiarî,
Ş-ăi rămâné curatî
Şî luminatî,
Ca argintu strecurat,
Ca din trupu maicî-ti lasat.
Discânticu-i di la mini
Şî leacu-i di la Maica Domnului.

Smârdan – Galaţi. Mg.154, I,16
Inf. Catinca V. Manolache, 67
Culeg. L.B. (1974)

361

S-o pornit copchilu (cutari),

Marţ dimineaţî,
De-acasî,
Gras şî frumos,
Bun sănătos;
Cân la mijluc di cali
Înainti işâtu-i-o:
Ceasu cu cesoaica,
Leu cu leoaica,
Moroiu cu moroaica,
Cataroiu cu cataroaica,
Dracu cu drăcoaica,
Lichitoriu cu lichitoroaica,
Spărietu cu spărietoaica.
Pi copchilu (cutari) l-o-ntâlnit,
Gios l-o trântit,
Carnea i-o morsocat,
Ciolanili i le-o farmat,
Sângili i l-o băut,
Din rând l-o-nchinat.
Copchilu-o ramas plângând
Şî văicărând;
Şî nimi nu l-o văzut,
Nimi nu l-o auzât,
Numa Maica Precistî,
Din porţâli cerulu,
L-o văzut
Şî la dânsu-o aleargat
Şî l-o-ntrebat:
– Di ci plângi, copchili,
Di ci ti văicăreşti?
– Cum n-a plângi,
Maicî Precistî,
Şî s-a vaicara?
C-o pornit marţ dimineaţî
De-acasî,
Gras şî frumos
Şî bun sănătos,
La nijluc di cali
Înainti işâtu-i-o:
Ceasu cu cesoaica,
Leu cu leoaica,
Moroiu cu moroaica,
Cataroiu cu cataroaica,
Dracu cu drăcoaica,
Lichitoriu cu lichitoroaica,
Spărietu cu spărietoaica.
Pi copchil l-o-ntâlnit,
Gios l-o trântit,
Carnea i-o morsocat,
Ciolanili i-o farmat,
Sângili i l-o băut,
Din rând l-o-nchinat,
Şî copchilu-o ramas plângând
Şî văicărând.
– Taci, copchili,
Nu plângi,
Nu ti vaicara,
Cî tu la Culina îi alerga
Şî Culina cu măturî părăsâtî
Şî cu cuţât di găsât
Te-a discânta
Şî Maica Precistî
Ţâi leac ţ-a da.
Eu cu mătura v-oi mătura,
Cu cuţâtu v-oi înghimpa,
V-oi înghimpa:
Din crierii capului,
Din faţa obrazului,
Din auzâtu urechilor,
Din văzutu ochilor,
Din sfârcu nasului,
V-oi înghimpa din mâni,
Din chicioari,
Din chept, din schinari,
V-oi înghimpa din vinili inimii
V-oi înghimpa din vinili plămânilor,
V-oi înghimpa din vinili maiului,
V-oi înghimpa din rărunchi,
Di su' rărunchi,
Din maţî,
Di su' maţî,
Din cheli,
Di su' cheli,
Din suta di ciolăneli,
Miia di-nchietureli,
V-oi lua,
V-oi goni,
V-oi diparta;
Sî vă duciţ
Pisti noauî mări,

Pisti noauî ţări,
Acolo sî chériţi,
Sî răschériţ,
Ca spuma di mari,
Ca stuchitu din carari.
Sî nu rămâi spăriet di leac,
Cât on cir di mac
În patru dischicat.

Cozia – Iaşi. Mg.445, I,30
Inf. Culina A. Ezariu, 69
Culeg. L.C. (1981)

362

Crâsnic te-o făcut,
Crâsnic te-o botizat,
Crâsnic paluşu-n mâna dreaptî
Ţî l-o dat;
Eu de-on spăriet, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di doi spărieţ, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di trii spărieţ, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di patru spărieţ, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di cinci spărieţ, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di şăsî spărieţ, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di şăpti spărieţ, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di opt spărieţ, Crâsnici,
Eu te-oi apara,
Di noauî spărieţ, Crâsnici,
Eu te-oi apara!
Te-i spăriet di mâţî,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di câni,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di vaci,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di foc di armî,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di maşânî,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di tren,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet de-o bătălii mari,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di foc,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di zapadî mari,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di apî mari,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet di viti,
Eu te-oi apara,
Te-i spăriet cî te-o bătut,
Ciniva străin,
Eu te-oi apara,
Te-o bătut părinţî,
Eu te-oi apara!

Dumbrava – Ciurea, Iaşi. Mg.578, I,5
Inf. Măndiţa Tănăsucă, 80
Culeg. L.C. (1984)

363

Păpuşa sî faci cu-aceli noauî cordeli di la trii casî nipriminiti. Uni trăiesc cii ci s-o luat cu cununie. Şî faci păpuşî ş-o pui în gard. În iasarî o pun în gard şî mâni dimineaţî mă duc şî zâc aşa:

– Buna dimineaţî, păpuşî,
Nu te-i temut as' noapti?
– Nu m-am temut *(tot eu zâc).*
– Nu ţî s-o năzărit nicî,
Nu te-i spăriet?
– Nu.

Ş-o lăs acolo şî mâni dimineaţî. Mă duc poimâni dimineaţî, tot aşa:

– Buna dimineaţî, păpuşî.
– Buna dimineaţî.
– Ce-i făcut as' noapti?
Nu te-i temut,
N-o vinit nimi,
Nu te-o spăriet nimi,
Nu ţî s-o năzărit nicî?
– Nu.
Tot aşa şî cutari copchil,
Nu s-o spăriet,
Nu s-o temut.

Sî zâci di trii oari, doamn-aşa, şî-i ceal mai bun leac di spăriet. Cu păpuşa îl afuni în trii sări; o aprinz şî-l afuni cân doarmi el.

Mironeasa – Iaşi. Mg.164, I,17
Inf. Mărioara N. Petrache, 87
Culeg. L.C. (1974)

364

O pornit on moşneag
Bărbos
Şî flocos
Şî urâcios,
Cu trupu pânî-n pământ
Şî barba pânî-n brâu,
Sî sparie văili,
Câmpiili
Şî ponoarîli;
Şî Maica Domnului
L-o văzut
Şî l-o-ntrebat:
– Un' ti duci, moşulea,
Aşa flocos
Şî bărbos
Şî urâcios,
Cu trupu pânî-n pământ
Şî barba pânî-n brâu?
– Mă duc sî sparii văili
Şî câmpiili
Şî ponoarâli
Şî pădurili.
– Nu ti duci, moşule,
Şî spărie câmpiili
Şî văili
Şî ponoarâli,
Du-ti la... Gheorghiţî
Şî sparie-i ceasu cel rău,
Cu năluciturâ,
Cu-ntunchinătură;
De-a ci spăriet di tat-su,
De-a ci spăriet di mă-sa,
De-a ci spăriet di foc,
Di apî,
Di mâţî,
Di câni,
Di sorî,
Di frati,
Di cei ci ştiu
Şî cei ci nu ştiu,
Sî iasî di la Ghiorghiţî
Din crierii capulu,
Din faţa obrazulu,
Din tătî măduva ciolanulu!

Probota – Iaşi. Mg.291, I,5
Inf. Măndiţa I. Şaramet, 53
Culeg. L.B. (1978)

365

Ieş spaimî spăimoşatî,
Fricî-nfricoşatî,
Din mii di mii di-nchiituri
A cutăruia,
Cî eu cu cuţâtu te-oi junghié,
Cu mătura te-oi mătura,
În munţî Stârnailor
Te-oi arunca!

Aşa sî spuni.

Acolu sî trăieşti,
Sî vecuieşti,
Pi cutari sî-l părăsăşti.
Ieş spaimî spăimoşatî,
Fricî-nfricoşatî,
Din mii di mii di-nchiituri
A cutăruia:
Din cap,
Di su' cap,
Din criiri,
Di su' criiri,
Din ochi,
Di su' ochi,
Din nas,
Di su' nas,
Din obraz,
Di su' obraz,
Din barbî,
Di su' barbî,
Din budzî,
Di su' budzî,
Din gingini,

Di su' gingini,
Din măsăli,
Di su' măsăli,
Din limbî,
Di su' limbî,
Din gât,
Di su' gât,
Ieş şî ti du
Pi munţ pustii,
Uni cucoşî nu cântî,
Uni cânii nu bat,
Acolu sî trăieşti,
Sî vecuieşti,
Pi, cutari, sî-l părăsăşti!
Ieş din umeri,
Di su' umeri,
Din mâni,
Di su' mâni,
Din cheieturi,
Di su' cheieturi,
Din palmî,
Di su' palmî,
Din degiti,
Di su' degiti,
Din undii,
Di su' undii,
Din piept,
Di su' piept,
Din inimî,
Di su' inimî,
Din plămâi,
Di su' plămâi,
Din spati,
Di sup spati,
Din stomac,
Di sup stomac,
Din rinichi,
Di su' rinichi,
Din burtî,
Di su' burtî,
Din ... *tot, ... nu mai dzâc.*
Din picioari,
Di su' picioari,
Din chieturi,
Închieturi,
Din genunchi,
Di su' genunchi,
Din glezni,
Di su' glezni,
Din călcâi,
Di su' călcâi,
Din talpî,
Di su' talpî,
Din degiti,
Di su' degiti,
Din undii,
Di su' undii.
Ieş spaimî spăimoşatî,
Fricî-nfricoşatî,
Cî eu cu cuţâtu ti tai,
Cu mătura ti mătur,
Sî ti duci în munţ pustii,
Uni cucoşî nu cântî,
Uni cânii nu bat,
Uni zgomât di om nu-i,
Acol' sî trăieşti,
Sî vecureşti,
Pi cutari sî-l părăsăşti,
Amin!

Sabasa – Neamţ. Mg.134, I,1
Inf. Aglaia T. Nicuţă, 67
Culeg. I.H.C. (1973)

366

Crasnic te-am făcut,
Crasnic te-am botezat,
Noauî chiei di urs
În cap ţ-am pus,
Cu noauî te-am înfăşăt,
Cu noauî te-am învălit,
Cu mătura te-am măturat,
Pisti noauî munţ
Boala ţ-am aruncat-o
Uni-acolo babî turtî nu coaci,
Nici cucoş negru nu cântî,
Nici fatî mari coadî nu-mpliteşti,
Sunt mesî pusî,
Cu bucati buni,
Cu paharî plini;
Tu, duh nicurat

Şî nicurat,
Acolo vei ci ospatat,
Da cu numili cutari
Sî nu mai ai nici o trebuţî
Niciodatî!

Vad – Neamţ. Mg.115, II,20
Inf. Maria Ciobanu, 81
Culeg. L.B. (1972)

367

Plecai în luncî
Înspri Sfânta Duminicî,
Plecai pi drumu mari
Înspri Sfântu soari rasari,
Pi potica nicalcatî,
Di rouî niscuturatî.
Maica Precistî
Din ceri m-o auzât
Şî iuti din pat sări,
Şî-n rochii di matasî sî-mbrăcă,
Şî băţ di aur în mână luă,
Şî pi scări di argint sî coborî,
Şî la mini vini
Şî mă spălarî:
Pi fatî,
Pi braţî,
Pi dalba peliţî,
Pi la guriţî.
Şî-ni luă din cap
Peri di ţap,
Din sprânceni,
Peni răli,
Di pi trup
Peri di lup
Şî din mâni
Peri di câni,
Din chicioari
Copiti di căprioari.
Nici cu-aiasta nu mă lăsarî,
Altî sanatati-mi darî,
Di la noauâzăşânoauî di vaci cu ghiţăi,
Di la noauâzăşânoauî di oi cu niei,
Di la noauâzăşânoauî di grădini
Cu mulţi vişâni înfloriţ.
Cum aleargî oaia la mel
Şî vaca la viţăl,
Aşa s-alergi sanatatea la mini,
Sî rămân curatî,
Luminatî,
Cum maica m-o născut,
Cum Dumnezău m-o lasat.

Boteşti – Suceava. Mg.53, I,10
Inf. Nataliţa P. Păvălucă, 77
Culeg. I.H.C. (1971)

368

Fugiţ on sparieţ,
Cî va agiung doi sparieţ,
Doi sparieţ,
Cî va agiung trii sparieţ,
Trii sparieţ,
Cî va agiung patru sparieţ,
Patru sparieţ,
Cî va agiung cinci sparieţ,
Cinci sparieţ,
Cî va agiung şăsî sparieţ,
Şăsî sparieţ,
Cî va agiung şăpti sparieţ,
Şăpti sparieţ,
Cî va agiung opt sparieţ,
Opt sparieţ,
Cî va agiung noauî sparieţ,
Noauî sparieţ,
Cî va agiung zăci sparieţ,
Unu, niciunu,
S-o-mpraştiet,
Şî copilu (cum îl cheamî)
S-o-ndreptat di sparieţ.
Fugiţ noauî sparieţ,
Cî va agiung opt sparieţ,
Opt sparieţ,
Cî va agiung şăpti sparieţ,
Şăpti sparieţ,
Cî va agiung şăsî sparieţ,
Şăsî sparieţ,
Cî va agiung cinci sparieţ,
Cinci sparieţ,
Cî va agiung patru sparieţ,
Patru sparieţ,
Cî va agiung trii sparieţ,

Trii spariet,
Cî va agiung doi spariet,
Doi spariet,
Cî va agiungi un spariet,
Unu, niciunu,
S-o-mpraştiet
Şî... s-o-ndreptat di spariet.
Hup, zup,
Fatî di paduri,
Tu ai fât.
Fătu tău s-sî prăbuşascî,
Fetiţa s-sî hodineascî,
S-sî linişteascî,
Bini sî creascî (Voichiţa),
Plânsu ca s-o parasascî.
Ie s-o liniştit,
S-o potolit,
Soarili-o asfinţât,
Soarili-asfinţăşti,
Voichiţa sî hodineşti,
Soarili şî luna şî stelili
Îs lucioasî
Şî luminoasî,
Aşa-i fetiţa noastrî di frumoasî!

Botoş – Suceava. Mg.6, II,35
Inf. Axinia A. Giosan, 70
Culeg. L.B. (1968)

369

Crâsnicu-o făcut-o,
(pi copcilî, cum i-i numili),
Crâsnicu-o făcut-o,
Crâsnicu-o botedzat-o,
Di on spariet o aparat-o,
Di doi spariet o aparat-o,
Di trii spariet o aparat-o,
Di patru spăriet o aparat-o,
Di cinci spăriet o aparat-o,
Di şăsî spăriet o aparat-o,
Di şăpti spăriet o aparat-o,
Di opt spăriet o aparat-o,
Di noauî spăriet o aparat-o,
La noauî spăriet,
La tăţ capu le-o tăiet!
Sî cii copcila mândrî
Şî curatî,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Sfântî ce-o lasat-o.
Discânticu di la mini
Şî leacu di la Dumnedzău.

Botoşana – Suceava. Mg.76, I,8
Inf. Irina Slevoacă, 80
Culeg. I.H.C. (1972)

370

Mergé la dânsu c-o mătură; c-o mătură părăsâtă, care era mătură de grădină, nu de-aiestea di cumpărat – că nici nu era di pomenit mătură de cumpărat atunci, pe timpu cela, – sî puné oleacî di jar pi ie sau o ardé on picuţ în foc, şî meré-naintea copilului... şî spuné aşa, zâce:

O boarză neagră,
Poneagră,
Din pădurea neagră,
Cu ochii boldiţ,
Cu dinţî rânjâţ,
Ai vinit la Georgi,
Să-l spai,
Să răsai,
Cu George treabă să n-ai!
S-te duci în munţî Garaleului,
C-acolu sunt noauî baieţ nebotezaţ,
Pe-aciia să-i spai,
Pe-aciia să răsai,
Cu George treabă să n-ai!
Pe dânsu să-l laşi luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Sfântu soare luminat,
Ca bosâiocu-n strat.
On spăriet,
Doi spăriet,
Trii spăriet,
Patru spăriet,
Cin' spăriet,
Şăsî spăriet,
Şăpti spăriet,
Opt spăriet,
Noauî spăriet,
Di noauâdzăşânoauî di spăriet!

Cu mătura să-i măturăm,
Cu sapa să-i săpăm,
În Mare să-i aruncăm,
George să rămâie luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Sfântu soare luminat,
Ca bosâiocu-n strat.
Descântecu di la mine,
Leacu di la Dumnezău
Şî di la cini l-am învaţat eu.

Botoşana – Suceava. Mg.77, II,10
Inf. Veronica D. Gheaţă, 55
Culeg. I.H.C. (1972)

371

Un spăriet te-o spăriet,
Doi nu te-o spăriet,
Doi spărieţ te-o spăriet,
Trii nu te-o spăriet,
Trii spărieţ te-o spăriet,
Patru nu te-o spăriet,
Patru spărieţ te-o spăriet,
Cinci nu te-o spăriet,
Cinci spărieţ te-o spăriet,
Şăsî nu te-o spăriet,
Şăsî spărieţ te-o spăriet,
Şăpti nu te-o spăriet,
Şăpti spărieţ te-o spăriet,
Opt nu te-o spăriet,
Opt spărieţ te-o spăriet,
Noauî nu te-o spăriet,
Noauî spărieţ te-o spăriet,
Zăci nu te-o spăriet,
Zăci spărieţ te-o spăriet,
Noauî nu te-o spăriet,
Noauî spărieţ te-o spăriet,
Opt nu te-o spăriet,
Opt spărieţ te-o spăriet,
Şăpti nu te-o spăriet,
Şăpti spărieţ te-o spăriet,
Şăsî nu te-o spăriet,
Şăsî spărieţ te-o spăriet,
Cinci nu te-o spăriet,
Cinci spărieţ te-o spăriet,
Patru nu te-o spăriet,
Patru spărieţ te-o spăriet,
Trii nu te-o spăriet,
Trii spărieţ te-o spăriet,
Doi nu te-o spăriet,
Doi spărieţ te-o spăriet,
Unu nu te-o spăriet,
Nici on spăriet nu te-o spăriet!

Ciocăneşti – Suceava. Mg.6, I,14
Inf. Rafira Moroşanu, 74
Culeg. L.B. (1968)

372

De-i spăriet di om,
Di câne,
Di vacă,
Di mâţă,
Di 99 di feluri di vietăţi,
Să iasă tot răul
Di 99 di feluri di boli,
Di răhnă,
Di ceas rău,
Di spăriet,
Să-i iasă din cap,
Din ochi,
Din gene,
Din sprâncene,
Din 99 di încheieturele,
Din 99 di răutăţi di boli.
Di-i diochet,
Di-i di răhnă,
Di ceas rău,
Să iasă tot răul,
Din 99 di boli,
Din 99 di închiituri
Ale lui Ion,
Din ochi,
Din nas,
Din gură,
Din gâtul lui,
Din umere,
Din spate,
Din coatele mâinilor,
Din cheptul lui,
Din şăli,
Din genunchi,

Din vârfurile degetelor,
De la chicioare
Şi di sub unghii,
Tăt răul sî iasî,
Sî sî ducî
Pe malul pârăului,
La muntele Galileului,
C-acolo l-aşteaptă
Cu mese întinse
Şi făclii aprinse.
Di-i luat din ceas rău,
Din spaimă,
Din strigare,
Din strigări di zî,
Din strigări di noapti,
Din pocitură di zî,
Din pocitură di noapti
Şî din plânsori,
El acolo sî şadî
Şî acolo sî vieţuiască,
Undi cucoş negru nu cântî,
Undi vacă neagră nu ragi,
Câini negru nu bati
Şî suflare de om, pământească,
Nu calcă.
Ion sî rămâie curat
Şî luminat,
Ca di la Maica Domnului lasat
Şi ca Sfânta zi di azi.
El sî rămâie mai curat
Şî luminat,
Ca di la Dumnezău Sfântu lăsat.
– Sfinti Sâsoie, înarmează-te
Cu 9 coasî,
Cu 9 cuţâti,
Cu 9 suliţî
Şî du-ti dupa ceasu cel rău,
Cautî-l,
Găseşti-l,
El are 9 nume
Şî sî schimbî în 90 di feluri:
Sî faci bou,
Sî faci giţăl,
Sî faci câne,
Sî faci ogari,
Sî faci muscă;
Cautî-l,
Găseşti-l,
Străpungi-l,
Taie-l,
Cosăşte-l,
Du-l în criirii munţâlor
Şî leagî-l în fundu stâncilor,
Acolo sî şadî,
Acolo sî vieţuiascî!
Undi cucoş negru nu cântî,
Undi vacă neagră nu ragi,
Câni negru nu bati
Şi suflari di om, pământească,
Nu calcă.
Ion sî rămâie curat
Şi luminat,
Ca di la Maica Domnului lăsat.
Pi Ion nu-l săgeta,
Nu-l încorda,
Nu-l îndurera,
Nu-l înlăcrăma,
Lasă-l vesel,
Voios,
Sănătos,
Curat
Şi luminat,
Ca di la Dumnezeu Sfântul lăsat.

Se spune de 3 ori în 3 zile, la sfârşitul lunii di pi cer, lunea, miercurea şi vinerea.

Liteni – Moara, Suceava
Anexă-chestionar (1971)

373

– Hututuru di paduri,
Înfricoasî,
Vârticoasî,
Cu chicioarili flocoasî,
Cu dinţî zgâiţ,
Cu ochii boldiţ,
Du-ti-n fundu padurii,
Uni cucoş negru nu cântî,
Găină neagrî nu îmblî,
Câni negru nu gârgheşti,
Vacî neagrî nu răgeşti,

Buhai negru nu buhăieşti,
Fata cosâţî nu despleteşti,
Acolo spari şî îngrozăşti.
Cutari, cum îl cheamî, Ion,
Ion s-o spăriet di lup,
Lupu-i în paduri,
Ion i-acasî,
S-cie sânatos.
Crâştea spatî
În mâna dreaptî,
Di-i spariet di tatî,
Di-i spariet di mamî,
Di-i spariet di surori,
Di-i spariet di boi,
Di-i spariet di cai,
Di tăti sparietur'li,
Ion sî ramâi sânatos
Şî voios.

Şcheia – Suceava. Mg.92, I,1
Inf. Margarita A. Papuc, 86
Culeg. L.C. (1972)

374

O plecat cutari,
(sî-i zâcim pi numi, Vasâli!)
Pi cali, pi carari,
Gras şî frumos,
Bun sănătos.
Cân la capâtu podului,
I-o işât ursu-bursu,
Cu dinţî rânjâţi,
Cu ochii stecliţi,
Cu gura cascatî,
Cu limba lasatî;
Di subsuori l-o luat,
Di pământ l-o trântit
Şî sângili l-o podidit,
Cu colb acupirit.
Puterea din mâni
Şî din chicioari i-o luat,
Din auzu urechilor,
Din sfârcul nasului,
Din umerii obrazului,
Din gâtu lui,
Din chept,
Di sub chept,
Din tăt trupuşoru lui,
Din toatî vlăguşoara lui.
El plângé
Şî sî vaicara.
Nimi nu l-o văzut,
Nimi nu l-o auzât,
Numa Maica Domnului
Din poarta cerului
L-o văzut
Şî l-o auzât.
În scări di aur s-o coborât,
În cârji di argint s-o sprijânit
Şî la dânsu c-o vinit
(la Vasâli, sau cum îl cheamî.)
– Nu plângi, nu ti vaicara,
Cî eu di mâna dreaptî te-oi lua
Şî la Ilinca te-oi duci
Şî Ilinca te-a discânta
Şî leac ţ-a da!

Cănţălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,30
Inf. Ilinca V. Bilan, 71
Culeg. I.H.C. (1968)

375

O plecat noauî fraţ
Niînsuraţ,
Cu noauî cai ni-nvăţaţ,
Cu noauî topoarî,
Cu noauî grebli,
Cu noauî mături,
Cu noauî furci.
– Undi vă duciţ voi,
Noauî fraţ niânsuraţ,
Cu noauî cai ni-nvaţaţ,
Cu noauî topoarî,
Cu noauî grebli,
Cu noauî mături,
Cu noauî furci?
– Ni ducim la (cutari).
– Nu vă duciţ la aceea,
Ci vă duciţ la (cutari),
(cari-l discânţ)
Scoatiţ spărietu:
Din cap,

Din chicioari,
Din chept,
Din schinari,
Spăriet di mamî,
Spăriet di tatî,
Spăriet di vecin,
Spăriet di vecinî,
Spăriet di mâţ,
Spăriet di câni,
Spăriet di ghiţăl,
Spăriet di purcel.
Cu topoarâli-l tăieţ,
Greblili-l greblaţ,
Cu măturili-l măturaţ,
Pisti Marea Neagr-aruncaţ!
Acolo sî chiei,
Sî răschiei,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Cutari *(cari l-am discântat)*
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.
Amin, amin,
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău.

Pădureni – Vaslui. Mg.137, I,22
Inf. Natalia D. Cheldescu, 52
Culeg. I.H.C. (1973)

376

M-an sculat dimineaţî
Şî m-am mânecat
Pi cali, pi carari,
Şî cân la mijlocu drumului,
La capâtu podului
Ieşâtu-ni-u-nainti
Ţurţu-nfricoşat,
Din fundu mărilor stat,
Cu ochii ca ploştili,
Cu dinţî ca cuţâtili,
Cu mânili
Ca greblili,
Cu unghiili
Ca săcirili,
Cu chicioarili
Ca răşchitoarili,
Cu păru păr în pământ,
Cu capu cât oborocu
Şî cu coasa de-a schinari.
Înapoi, Măicuţa Domnului!
Când (cutari) s-o uitat,
Aşa di rău s-o-nfricoşat
Şî s-o spăimântat.
Spaima
Şî frica
Şî groaza
Şî huiala
Ş-ameţala
Şî zălezala
Şî frigur'li
Şî lichitura
Şî trimesu
Şî ceasur'li cele răli
În spatili lu cutari
S-o aşazat.
Di mânî l-o luat,
În pământ trântitu-l-o,
Carnea mosorcatu-i-o,
Sângili băutu-i-o,
Cheptu prăbuşâtu-i-o,
Schinarea corogitu-i-o,
Ochii painjânitu-i-o,
Faţa i s-o-ngălbinit ca finicu,
Fălcili i-o-ncleştat,
Rărunchii i s-o dipărtat,
Vinili la trup i s-o-ncordat,
Puterea din trup i-o luat,
Om di nica l-o lăsat.
O plâns şî s-o spăimântat,
Nimi nu l-o auzât,
Dicât Maica lu Dumnezău,
Din porţâli cerulu l-o auzât
Şî l-o văzut,
Di porţâli cerulu s-o răzămat,
Pi scaun s-o aşazat
Şî pi cutari l-o strâgat:
– Di ci plângi

Şî ti văicărez
Şî ti spăimântez?
– Cum sî nu plâng,
Sî mă zvăicăr,
Maica lu Dumnezău?
C-am plecat pi cali,
Pi carari,
Şî cân la mijloc di cali,
La mijloc di carari,
La mijlocu drumului,
La capâtu podului,
Ieşâtu-ni-o-nainti
Ţurţu-nfricoşat,
Din fundu mărilor stat,
Cu ochii ca ploştili,
Cu dinţî ca cuţâtili,
Cu mânili
Ca greblili,
Cu unghiili
Ca săcirili,
Cu chicioarili
Ca răşchitoarili,
Cu păru păr în pământ,
Cu capu cât oborocu
Şî cu coasa de-a schinarea.
Înapoi cân s-o uitat, Ion,
Aşa di tari s-o-nfricoşat
Şî s-o-nspăimântat.
Spaima
Şî frica
Şî groaza
Şî huiala
Ş-ameţala
Şî zălezala
Şî frigur'li
Şî lichitura
Şî trimesu
Şî ceasur'li celi răli
Toati-n spatili lu Ion
S-o aşazat.
Di mânî l-o luat,
Di pământ trântitu-l-o,
Carnea mosorcatu-i-o,
Sângili băutu-i-o,
Cheptu prăbuşâtu-i-o,
Schinarea corogitu-i-o,
Ochii painjânitu-i-o,
Faţa i s-o-ngălbinit ca finicu,
Fălcili i-o-ncleştat,
Rărunchii i s-o dipărtat,
Vinili la trup i s-o-ncordat,
Puterea din trup i-o luat,
Om di nica l-o lăsat
O plâns şî s-o-nspăimântat.
– Nu mai plângi
Şî ti spăimânta,
Cî la Bălaşa îi alerga,
Cî ie ştii ghini-a descânta
Şî cu mâna dreapta ţ-a lua.
Cu mâna dreapta ţ-oi lua,
Cu ajutorul Maicii Domnului
Şî cu-a Mântuitorului,
Cu mâna dreapta ţ-oi lua
Şî te-oi curăţî:
Şî din mâni
Şî din chicioari
Şî din chept
Şî din schinari,
Cu mătura i-oi mătura,
Cu grebla i-oi grebla,
Cu coasa i-oi tăia,
Cu cuţâtu i-oi scrijela,
Cu ghiciu pământului i-oi ghiciui
Şî i-oi mâna.
Şî i-oi duci-n fundu prăpăstiilor,
Undi-s codrii-ntunecoşi,
Nilocuiţi nici de-o fiinţî omineascî,
Acolo or locui,
Pi măcieşi şî pi schini s-or sui,
Masî şî casî ş-or faci
Şî-napoi la tini
Nu s-or mai întoarci.
Nu s-or mai afla:
Nici în mâni,
Nici în chicioari,
Nici în chept,
Nici în schinari,
Nu s-a mai afla
Spaimî
Şî fricî

Şî groazî
Şî huialî
Ş-ameţalî
Şî zălezalî
Şî friguri
Şî spaimî
Şî fricî
Şî ceasur'li celea răli.
Cî eu în gin ţ-oi discânta,
Tu ginu l-ăi be
Şî te-i freca,
Pin ciolani-a îmbla
Carnea s-a dismosorca,
Fălcili s-or discleşta,
Rărunchii la trup s-a aprochié,
Vinili la trup s-a discorda
Inima s-a dismăcilări,
Giunghiur'li s-or dămoli
Arşâţa s-a potoli,
Puterea-n trup napoi ţ-a vini,
Tu te-i linişti,
Şî te-i hodini,
Nu te-i mai înspăimânta,
Nu te-i mai înfricoşa
Ş-a rămâné corpu tău
Întărit, curat,
Ca auru di strecurat,
Ca Dumnezău şî Mântuitoru din cer
Ci te-o lăsat,
Di la mini-i discânticu
Şî di la Maica şî Dumnezău
Îi leacu.

Sălceni – Vaslui. Mg.597, I,4
Inf. Balaşa I. Sandu, 86
Culeg. L.B. (1985)

377

S-o sculat Ghiorghi
Ş-o plecat
Pi cali, pi carari;
Cân la giumata' di cali,
L-o-ntâlnit on om mari,
C-on ciomag pi schinari,
Cu gura cascatî,
Cu ochii beliţ,
Cu limba afarî.
În schinarea lui o sărit,
Schinarea i-o morsocat,
Cheptu i-o cucoşăt,
Faţa i-o-ngălbenit,
Ceas di moarti i-o dăruit;
El a prins a nişala
Ş-a vaicara, Ghiorghi!
Nimi nu l-o văzut,
Nimi nu l-o auzât,
Maica Domnului l-o văzut,
L-o auzât,
Pi scări di aur s-o scoborât,
În cârjî di aur s-o sprijânit,
La dânsu-o alergat:
– Ci ti nişălez, Ghiorghi,
Ci ti văicărez?
– Cum nu m-oi nişala,
Maica Domnului,
Cum nu m-oi vaicara?
Dacî m-an sculat, marţ dimineaţî
Ş-an plecat pi cali, pi carari,
Cân la giumata' di cali,
M-o-ntâlnit on om mari,
C-on ciomag pi schinari,
Cu gura cascatî,
Cu ochii beliţ,
Cu limba afarî.
În schinarea me o sărit,
Schinarea ni-o morsocat,
Cheptu o cucoşăt,
Faţa ni-o-ngălbinit,
Ceas di moarti ni-o dăruit
Maica Domnului i-o spus:
– Nici în samî nu baga,
Du-ti la Aglaia,
Cî Aglaia cu toporu l-a tăie,
(pi spăriet)
L-a tăie,
Şî el a cheri
Ş-a saca
Şî pisiti hostruv l-a arunca!
Aculo sî locuieşti,
Aculo sî vecuieşti,
C-aculo cucoş negru nu cântî,

Vacî neagrî nu ragi,
Câni negru nu latrî,
Mesî-ntinsî nu-s,
Făclii aprinsî nu-s.
Aici cucoş negru cântî,
Vacî neagrî ragi,
Câni negru latrî,
Mesî-ntinsî sunt,
Făclii aprinsî sunt,
Sî rămâie curat,
Luminat,
Ca argintu ceal curat,
Ca maica ci l-o făcut,
Gras şî frumos!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,37
Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
Culeg. I.H.C. (1968)

378

A plecat, Ionel,
Pă cale, pă cărare,
S-a-ntâlnit cu om mare, ciudos:
Capu ca baniţa,
Chicioarili ca trestiili,
Mâinili ca paili,
Dinţii ca cheptinii,
Unghiili ca secerili.
Cu coasa l-a cosit,
Cu mătura l-a măturat,
Cu busuiocu ni l-a strochit,
Cu paraua ni l-a tăiet.
S-a lăsat, Maica Domnului,
Din cer,
Pă scaun d-aurel:
– Ci ti văieţi, mă Ionel,
Ci ti olecăieşti?
– Maica Domnului,
Cum să nu mă vaiet
Cum să nu mă olecăiesc?
Sî-ni iei speriatu
Cu ceas rău,
Cu zburători,
Cu bătaie de inimă,
Cu vânt cald,
Cu vânt rece,
Cu poceală,
Cu şerpeleală.
Ieş, fricî di mort,
Fricî di rumân,
Fricî di fimeie,
Fricî di bătaie,
Fricî di cuţit,
Ieş di la Ionel!
Ieş din sângi,
Ieş din fricî,
Ieş din oasî,
Ieş din carni,
Încalică-te,
Pă tăişu frigării,
Pă tăişu cuţitului,
Dă-te-n apă
Şi te-neacă,
Sî rămâi Ionel curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului
Ci l-a lăsat
Curat,
Luminat!
A plecat Ionel
Pă cale, pă carare,
Şi s-a-ntâlnit
C-o lupoaică turbată,
Cu limba crăpată,
C-un câine turbat,
Cu păru-nschicat:
Cu coasa l-a cosit,
Cu mătura l-a măturat,
Cu busuiocu ni l-a strochit,
Cu paraua ni l-a tăiat,
Cu cuţâtu ni l-a-ngiunghiat.
S-a lăsat, Maica Domnului,
Din cer,
Pă scaun de-aurel,
Pă scaun de argint:
– Ci ti vaieţi tu,
Mă, Ionel,
Ci te olecăieşti?
– Maica Domnului,
Cum să nu mă vaiet

Cum să nu mă olecăiesc?
Sî-ni iei:
Groaza,
Frica,
Spaima,
Huiala,
Şerpeleala,
Cu zburător,
Cu ceas rău,
Cu vânt cald,
Cu vânt rece,
Cu speriatu.
Fricî di mort,
Fricî di rumân,
Fricî di bătaie,
Fricî di cuţit,
Ieş di la Ionel!
Ieş cu ceasu rău,
Ieş cu junghi,
Ieş cu zburător,
Ieş cu bataie di inimă.
Mătrici albî,
Mătrici neagrî,
Mătrici roşie,
Sancî albî,
Sancî roşie,
Sancî neagrî,
Ieş di la Ionel!
Cu mâncăturî,
Cu boli di ficat,
Boli di rinuchi;
Ieş din sângi,
Ieş din vini,
Ieş din oasî,
Ieş din carni,
Încalică-te,
Pă tăişu frigării,
Pă tăişu cuţitului,
Dă-te-n apă
Şi te-neacă,
Sî rămâi Ionel curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului,
Cei' ci l-a lăsat,
Curat, luminat!

Bordeasca Veche – Vrancea. Mg.231, I,16
Inf. Tudora N. Mihai, 75
Culeg. L.B. şi L.C. (1976)

De strâns

379

A venit un bou ager
La fereastră
Şi mi-a cerut carne grasă;
Io nu i-am dat carne grasă,
I-am dat strânsu de la Ion:
Din creieri,
De sub creieri,
Din ochi,
De sub ochi,
Din sfârcu nasului,
Din umerii obrajilor,
Din rinichi,
De sub rinichi,
Din inimă,
De sub inimă,
Din ficat,
De sub ficat,
Din bojogi,
De sub bojogi,
Din mâni,
Din picioare,
Din toate vinele
Şi-ncheieturile lui Ion.
Şi l-am lăsat pe Ion gras,
Frumos şi voinic.

Caşin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

380

Plecat-a cutari
Pi cali, pi carari,
Uni-o fost la nijloc di cali
Ni l-o-ntâlnit
Strânsu ceal mari.
Cum l-o-ntâlnit,
În pământ l-o trântit,
Carnea i-o măcelărit,
Faţa i-o-ngălbinit,
Ochii i-o-mpainjânit.
Nimi n-o văzut,
Nimi n-o auzât,
Maica Domnului,
Din poarta cerului,
Scări di aur o făcut
Şî s-o dus la cutari,
(cum îl cheamî pi băiet)
Di cap l-o rădicat,
La inimî l-o pus
Şî l-o-ntreabat:
– Ci ti plângi,
Ci ti văicăreşti?
– Cum nu m-oi plângi,
Cum nu m-oi văicări ?
C-am plecat pi cali,
Pi carari,
Cân o fost la nijloc di cali,
M-o-ntâlnit strânsu ceal mari;
Alăturea di drum
M-o trântit,
Carnea ni-o măcelărit,
Faţa ni-o-ngălbinit,
Ochii ni-o-mpainjânit.
– Nu ti plângi,
Nu ti văicări,
Şî du-ti la cutari,
(cum o cheamî)
Cari discântî,
La Catinca,
Cî cu limba te-a discânta
Şî cu palmili te-a freaca
Şî ţ-a scoati:
Strâns cu samcî,
Cu pociturî,
Cu-ntâlniturî,
Strâns mari,
Strâns nic,
Fărî nici on strâns.

Orbeni – Bacău. Mg.117, I,13
Inf. Catinca Gh. Suman, 82
Culeg. I.H.C. (1982)

381

S-o sculat Vasâli
Luni dimineaţî,
Gras şî frumos,
Ş-o plecat pi cali, pi carari;
La nejluc di cali
S-o-ntâlnit cu:
Striga cu strigoiu,
Samca cu sămcoiu,
Întâlnitura cu-ntâlniturοiu,
Pocitura cu pociturοiu,
Lichitura cu lichituroiu,
Diochitoriţa cu diochituroiu,
Strânsu cu strânsoaica,
Ursu cu ursoaica,
Lupu cu lupoaica,
Cânili cu cânoaica,
Leu cu leoaica,
Smău cu smăoaica,
Iepurili cu iepuroaica.
Gios trântitu-l-o,
În cochiti calcatu-l-o,
Carnea morsocatu-o,
Sângili băutu-i-o,
Ochii painjânidu-i,
Sămn di moarti lăsându-i.
Nimi n-o văzut,
Nimi n-o auzât,
Iar Maica Domnului
Din ceri o văzut
Ş-o auzât,
Pi scări di argint s-o coborât
Şî-naintea lu Vasâli-o ieşât,
Şî di mâna dreapta l-o luat
Şî din gurî l-o-ntreabat:
– Ci plângi, Vasâli,
Ci ti oicărez,
Ci ti văicărez?
– Cum sî nu plâng,
Sî mă oicărez,
Sî mă văicărez,
Dacî m-an sculat
Luni dimineaţî,
Gras şî frumos,

Ş-an plecat pi cali, pi carari,
La nijluc di cali
M-am întâlnit cu:
Striga cu strigoiu,
Samca cu sămcoiu,
Întâlnitura cu întâlnituroiu,
Pocitura cu pocituroiu,
Lichitura cu lichituroiu,
Diochitoriţa cu diochituroiu,
Strânsu cu strânsoaica,
Ursu cu ursoaica,
Lupu cu lupoaica,
Cânili cu cânoaica,
Leu cu leoaica,
Smău cu smăoaica,
Iepurili cu iepuroaica.
Gios trântitu-m-o,
În cochiti calcatu-m-o,
Carnea morsocatu-ni-o,
Sângili băutu-ni-o,
Ochii painjânidu-mi,
Sămn di moarti lăsându-mi.
– Nu plângi Vasâli,
Nu ti oicara,
Nu ti vaicara,
Du-ti la Maria,
Cî ie cu gura ţ-a discânta,
Cu sâneala le-a sânila,
Cu tămâi le-a tămâié,
Cu chiperi le-a chipara,
Cu undilemn te-a freaca,
Cu mătura ţî le-a mătura,
Cu mâna ţî le-a lua,
Pisti nouâzăşânouî di mări
Le-a arunca,
Ş-acolo sî cheie,
Sî răscheie,
Ca roua di soari,
Ca spuma di mari,
Şî Vasâli sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat
Şî ca Domnu
Şî cu Maica Domnului
Ci l-o lasat,
Ca mă-sa ci l-o născut.

Tăvădăreşti – Bacău. Mg.152, II,66
Inf. Maria I. Boghiu, 62
Culeg. L.B. (1974)

382

S-o sculat (cutari)
Marţ dimineaţa,
Gras şî frumos,
Puternicos,
Pi cali, pi carari plecat-o.
Pi la mijloc di cali
L-o-ntâlnit:
Samca, sămcoiu,
Smău, smăoaica,
Leu şî leoaica,
Neamţu şî nemţoaica;
Cân l-o-ntâlnit,
În pământ l-o trântit,
Sângili i-o băut,
Carnea i-o mosorcat,
Auzu i-o luat,
Viderili i-o-ntunecat,
Faţa i-o-ngălbinit,
Ochii i-o painjânit;
Strânsu-l-a
Strânsu cel mari:
Din creştitu capulu,
Din faţa obrazulu,
Din luminili ochilor,
Din auzu urechilor,
Din sfârcu nasulu,
Din ceriu gurii,
Din vârfu linghii,
Din gâtişor,
Din cheptişor,
Din schinăruşî,
Din plămânî,
Din mai,
Din inimî,
Din rărunchi,
Din mățâşoari,
Din chicioari,
Din unghişoari,

Strânsu-l-o,
Îngrămăditu-l-o,
El glas mari, părî-n ceri,
O lasat,
Nimi n-o văzut,
Nimi n-o auzât,
Numa Maica Domnului
O văzut
Ş-o auzât,
Cu scarî di aur s-o coborât,
Di mâna dreaptî l-o luat
Şî cu gura l-o-ntrebat:
– Ci plângi, cutari?
– Cum n-oi plângi,
Maica Domnului?
Dacî eu m-an sculat
Marţ dimineaţî,
Gras şî frumos,
Puternicos,
Pi cali, pi carari am plecat,
La nijloc di cali întâlnitu-m-o:
Samca şî sămcoiu,
Smău şî smăoaica,
Leu şî leoaica,
Neamţu şî nemţoaica;
Cân m-o-ntâlnit,
În pământ m-o trântit,
Sângili ni-o băut,
Carnea ni-o mosorcat-o,
Auzu ni-o luat,
Viderili ni-o-ntunecat,
Faţa ni-o-ngălbinit,
Ochii ni i-o-mpainjânit.
Strânsu-m-a
Strânsu cel mari:
Din creştitu capului,
Din faţa obrazului,
Din luminili ochilor,
Din auzu urechilor,
Din sfârcu nasului,
Din ceriu gurii,
Din vârfu linghii,
Din gâtişor,
Din cheptişor,
Din schinăruşî,
Din plămânî,
Din mai,
Din inimî,
Din rărunchi,
Din mățâşoari,
Din chicioari,
Din unghişoari,
Strânsu-m-o,
Îngrămăditu-m-o.
– Nu plângi,
Nu ti văita,
Dă fuga la Catinca,
Cî ie ştie-a ti discânta
Cu mătura
Şî cu acu-n undilemn,
Cu gura a discânta,
Cu mâna i-a lua,
Cu acu i-a-nţapa,
Cu mătura i-a mătura,
Pisti nouâzăşnouî di mări
I-a arunca!
Acolo sî chiei,
Sî răschiei,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Iar (cutari)
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.
Pasări di fier
Cu ouli di fier,
Cu puii di fier,
Ci ţâpaţi şî zî şî noapti?
N-aveţ ci be
Şî mânca
Şî vă sătura
Şî vă-ndestula?
Nu ţâpaţi şî zî şî noapti,
Duceţî-vă-n inima cutăruia,
Şî-i beţ strânsu cel mari:
Din inima lui,
Din plămâna lui,
Din tusa lui,

Din arşâţa lui,
Din trapâdu lui,
Din tăti zâlili lui;
Beţ şî mâncaţ
Şî vă săturaţ
Şî vă destulaţ,
Iar (cutari) sî rămâi curat,
Luninat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău, pi pământ,
Ci l-o lasat.

Cosmeşti Vale – Galaţi. Mg.524, I,27
Inf. Tinca N. Filip, 62
Culeg. L.B. (1983)

383

S-o culcat Ioana
Grasî,
Sănătoasî
Şî frumoasî,
La ie o vinit:
Samca,
Tusa,
Giunghiu,
Pocitura,
Săgitătura,
Întâlnitura
Şî diochiu,
În gur-o luat-o,
În pământ o trântit-o,
Vinili i-o mosorât,
Sângili i l-o băut,
Faţa i-o-nnegrit,
Ochii i-o-mpainjânit,
În ceasu morţ-o lasat-o!
Ioana plângé,
Sî vaita,
Sî olecăié,
Nimi-n lumi n-o vide,
Nimi-n lumi n-o auză,
Dicât Maica Precista,
Din înaltu cerului,
O văzut-o,
O auzât-o,
Pi scări, la vali, s-o coborât,
Di mân-o luat-o
Şî din gur-o-ntreabat-o:
– Ioanî, di ci ti plângi,
Di ci ti vaicâri,
Di ci ti olecăieşti?
– Da cum sî nu mă plâng,
Maicî Precistî,
Sî mă vait,
Sî mă olecăiesc
Dacî m-an culcat
Grasî şî frumoasî,
Bunî sănătoasî.
La mini în somn o vinit:
Samca,
Tusa,
Giunghiu,
Pocitura,
Săgitătura,
Diochiu
Şî-ntâlnitura.
În gurî m-o luat,
În pământ m-o trântit,
Vinili ni le-o mosorât,
Sângili ni l-o băut,
Faţa ni-o-nnegrit,
Ochii ni i-o-mpainjânit,
În ceasu morţî m-o lasat!
– Du-ti la Marghioala,
Discântătoarea,
Cu undilemn te-a discânta,
Cu mâna dreapta te-a freca,
În cheptini te-a da
Şî leacu ţî l-a da.
Rărunchii ţî i-a-ntări,
Carnea pi trup ţ-a clădi,
Vocea ţ-a vini,
Faţa ţî s-a alghi,
Ochii ţ-a curaţî,
Păru ţ-a netezî;
Ca sacu te-i împlé,
La corp te-i îngrăşă
Şî ca nielu-i dorni.
Aista-i!

Cudalbi – Galaţi. Mg.281, I,19
Inf. Marghioala I. Drăguş, 86
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

384

Strâns mari,
Strâns mic,
Strâns cu plâns,
Cu râs,
Cu cerbinţalî,
Cu răcealî,
Strâns cu sanc-amestecat;
În braţî l-o luat,
În pământ l-o trântit,
Carnea mociolcatu-i-o,
Ciolanili posocitu-i-o,
Da nimi nu l-o văzut,
Da nimi nu l-o auzât,
Dicât Maica Domnului.
Maica Domnului
La dânsu-o alergat,
Di mâna dreaptî l-o luat
Şî cu gura o-ntrebat:
– Ci ti vaiţi, Ionel,
Ci ti olecăieşti?
Nu ti mai văita,
Nu ti mai olecăi,
Du-ti la Maria,
Maria cu unt te-a ungi,
Cu sânealî te-a freca,
Cu chiperi te-a chipări,
Cu tămâi te-a tămâi,
Cu acu ţ-a descânta.
Din criirii capulu,
Din auzu urechilor,
Din sfârcuşu nasulu,
Din umerii obrazulu,
Din muşchii cheptulu,
Din muşchii schinării,
Din osu cheptulu,
Din osu schinării,
Din muşchii mânilor,
Din muşchii chicoarilor,
Din degitili mânilor,
Din degitili chicioarilor,
Din măduva ciolanilor.
Ieş tu-ntâlniturî,
Ieş tu pociturî,
Ieş tu cu fricî,
Cu lichiturî,
Cu ceas rău di noapti,
Cu ceas rău di zî,
Ieş tu din inimî,
Di supt inimî,
Din plămâni,
Di sup plămâni,
Din rinichi,
Di sup rinichi,
Din cheli,
Din carni,
Din toati închieturelili!
Sî ti duci uni cucoş negru nu cântî
Şî buhai nu buhăieşti,
Acolu sî locuiascî.
Sî rămâi Ionel luninat,
Curat,
Ca Maica din ceri
Ci l-o lasat,
Ca argintu strecurat,
Sî sî-ngrăşî ca purcelu
Şî sî zburdi ca niorelu.

Gohor – Galaţi. Mg.508, I,5
Inf. Amalia G. Dobre, 65
Culeg. L.B. (1982)

385

S-o sculat Vasâli
Marţ dimineaţî
Ş-o plecat pi cali,
Pi carari,
Gras şî frumos,
La giuma' di cali
L-o-ntâlnit:
Sanca cu săncoiu,
Potca cu pocioiu,
Diochiu cu diochioiu,
Hulturu cu hulturoiu,
Striga cu strigoaia,
Leu cu leoaica,
Moroiu cu moroaica;
Pi din faţî l-o-ntâlnit,
Pi din dos l-o pocit.
Iar boala di sancî,
Cu ochii stecliţ,

Cu dinţî rânjâţ,
În braţî l-o luat,
În pământ l-o trântit,
Carnea i-o mosorcat,
Sângili i l-o supt,
Cheptu i l-o strâcat,
Rinichii i-o chişcat,
În rând di moarti l-o lasat.
Vasâli-o-nceput a plângi,
A vaicara,
Nime nă-l auză,
Nime nă-l vide,
Dicât Maica Domnului
Din porţâli cerului.
Răp'di-n scarî di aur
Şî-n cârjî di argint
S-o coborât,
Din gurî sfântî-o-ntrebat:
– Ci ti plângi, Vasâli,
Ci ti văicăreşti?
– Cum nu m-oi plângi
Şî nu m-oi vaicara?
Dacî eu marţ dimineaţî
Am pleacat pi cali,
Pi carari,
Gras şî frumos,
La giuma' di cali
M-o-ntâlnit:
Sanca cu săncoiu,
Potca cu pocioiu,
Diochiu cu diochioiu,
Hulturu cu hulturoiu,
Strâga cu strigoiu,
Leu cu leoaica,
Moroiu cu moroaica;
Pi din faţî m-o-ntâlnit,
Pi din spati m-o pocit.
Iar boala di sancî,
Cu ochii stecliţ,
Cu dinţî rânjâţ,
În braţi m-o luat,
În pământ m-o trântit,
Carnea ni-o mosorcat,
Sângili ni l-o supt,
Cheptu şî schinarea ni-o corogit,
Rinichii ni i-o strâcat,
În rând di moarti m-o lasat.
Atuncea eu am început a ţâpa,
Ş-a văicara,
Nimea nu mă vide,
Nimea nu mă auză,
Dicât Maica Domnului
Din porţâli cerului.
Răp'di-n scarî di aur
Şî-n cârjî di argint
S-o coborât,
Din gurî sfântî m-o-ntrebat.
– Taci, Vasâli,
Nu mai plângi,
Nu mai vaicara,
Aleargî la Ioana,
Cî Ioana ţ-a cânta,
Ţ-a discânta,
Cu acu a-nţapa-o,
Cu sânealî a sânili-o,
Pisti nouî mări negri
A azvârli-o,
Şî tu sî rămâi curat,
Luninat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica din ceri
Ci te-o lasat.

Priponeştii de Jos – Galaţi. Mg.524, I,38
Inf. Ioana Z. Ajudeanu, 75
Culeg. L.B. (1983)

386

O plecat Maria
Pi cali, pi carari,
Grasî şî frumoasî,
La nijloc di carari,
Supt on mal mari,
I-o ieşât on ghihol mari, negru,
Cu coarnili-mpungăcioasî,
Cu coada-nţăpăcioasî,
Cu gura cascatî,
Cu limba lasatî;
La dânsa s-o răpezât,
În coarni-o luat-o,
În pământ o trântit-o,

Cheptu i l-o cocoşat,
Schinarea i-o coghiliţat,
Ochii i-o tulburat,
Sângili i l-o băut,
Faţa i s-o-ngălbinit.
Maria aşa sî plângé,
Aşa sî văita;
Maria, Sântămăria,
La dânsa s-o scoborât
Pi scarî di aur şî di argint:
– Ci ai Marie,
Ci ti plângi,
Ci ti orăcăieşti?
– Văleu, Măicuţî,
Cum nu m-aş plângi,
Cum nu m-aş văicara?
Dac-am plecat pi cali,
Pi carari,
Grasî şî frumoasî,
Şî la nijluc di carari,
O işât on ghihol mari, negru,
Cu coarnili-mpungăcioasî,
Cu coada-nţăpăcioasî,
Cu gura cascatî,
Cu limba lasatî,
În coarni m-o luat,
În pământ m-o trântit,
Cheptu ni l-o cocoşat,
Schinarea ne-o coghiliţat,
Ochii ni i-o painjânit,
Sângili ni l-o tulburat.
– Taci, Marie,
Nu ti mai plângi,
Nu ti mai văita,
Du-ti la Gherghina,
Ea cu cheptinii te-a discânta,
În undilemn te-a discânta
În vin şî-n sânealî,
Di la noauî dugheni,
Boala ta a diparta,
Cu mânili te-a freca,
Cu baie di velniş te-a scălda,
Cu mătur'li-a mătura,
În mări negri le-a arunca.
Maria a rămâné curatî,
Luminatî,
Ca mă-sa ce-o făcut-o,
Ca Dumnezău ce-a născut-o.

Slobozia Blăneasa – Galaţi. Mg.522, I,7
Inf. Gherghina Şt. Potârniche, 74
Culeg. L.B. (1983)

387

O plecat Costicî
Pi cali, pi cărari,
La nijluc di cali
L-o-ntâlnit sanca cea mari,
În coarni l-o luat,
În sus l-o aruncat,
În pământ l-o trântit,
Capu i l-o cănit,
Urechili i le-o surzât,
Schinarea i-o gheboşat,
Cheptu i l-o cocoşat,
Mânili i le-o ciucit,
Chicioarili i le-o zgârcit,
Vinili i le-o-ncălecat,
Sângili i l-o-nchegat!
El o plâns
Şî s-o tânguit,
Niminea nu l-o văzut,
Niminea nu l-o auzât;
Maica Maria l-o-ntrebat:
– Di ci ti plângi, Costicî,
Di ci ti tânguieşti?
– Alei, Maicî,
Cum nu m-aş plângi,
Nu m-aş tângui?
Dacî eu am plecat
Marţ dimineaţî,
Gras şî frumos,
Bun sănătos,
Cam pi cali,
Cam pi vali,
Cam pe-on mălişor di mari,
La nijluc di cali
M-am întâlnit cu sanca cea mari,
În coarni m-o luat,
În sus m-o aruncat,
În pământ m-o trântit,

Capu ni l-o cănit,
Ochii ni-o painjânit,
Fața ni-o-ngălbinit,
Schinarea ni-o gheboșat,
Cheptu ni l-o cocoșat,
Mânili ni le-o ciucit,
Chicioarili ni le-o zgârcit,
Vinili le-o-ncălecat,
Sângili ni l-o-nchegat,
În chip di om m-o lăsat.
– Tu nu mai plângi,
Nu mai tângui,
La Ștefana ăi alerga,
Cî ie cu cheptinii
I-a discleșta,
Drumu la sângi ț-a da,
Capu l-a discăni,
Urechili le-a dissurzî,
Fața s-a rumini,
Schinarea s-a dizgheboșa,
Cheptu s-a discocoșa,
Mânili s-a diciuci,
Chicioarili le-a dizgârci,
Vinili le-a discăleca,
Drumu la sângi ț-a da.
Ș-ai sî rămâi curat
Șî luminat,
Ca argintu curat,
Ca maica ci te-o lasat.

Slobozia Blăneasa – Galați. Mg.522, I,37
Inf. Ștefana P. Rotaru, 63
Culeg. L.B. (1983)

388

O plecat noauî lei
Cu noauî leoaici,
Noauî smei
Cu noauî smeoaici,
Noauî stămci
Cu noauî stamcoaici,
Din casî-n casî,
Din ușî-n ușî,
Uni-a găsî fereastî distupatî,
Ușî discuiatî;
Nicăierea n-a găsât,
Numa la Ioana a găsât;
În cas-a intrat,
Pi Vasâli-n căngi di fier l-o luat,
În sus l-o râdicat,
În pământ l-o lăsat,
Sângili i l-o băut,
Fața i s-o-ngălbinit,
Ochii i s-o-mpainjânit.
A prins a plângi
Ș-a văicara;
Nimi n-a auzât,
Numa Maica Maria,
Din poala cerului,
A auzât șî l-a-ntrebat:
– Ci plângi,
Ci ti văicărez?
– Cum sî nu plâng,
Sî nu mă văicărez,
Dac-a plecat, marț dimineața,
Noauî lei
Cu noauî leoaici,
Noauî stămci
Cu noauî stămcoaici,
Noauî șărpi
Cu noauî șărpoaici,
Din ușî-n ușî,
Din casî-n casî,
Uni-a găsî fereastî distupatî,
Ușî discuiatî;
Nicărea n-a găsât,
Numa la Ioana a găsât,
În casî a întrat,
În căngi di fier m-a luat,
În sus m-a rădicat,
În pământ m-a lăsat;
Sângili ni-a băut,
Fața ni-a-ngălbinit,
Ochii ne-a-mpainjânit.
Nimi nu m-o auzât,
Numa Maica Maria,
Din poala cerului,
M-o auzât,
Șî m-o-ntreabat.
Șî ea a spus:
– Nu mai plângi,
Nu ti mai vaicara,
Du-ti la Maria,
Cî ea cu cheptânii i-a-nțapa,
Cu sâneala i-a atingi,
Cu tămâia i-a tămâia,
Ș-or piere,
Ș-or răspiere,
Din rărunchi,
Di sup rărunchi,
Ș-ăi rămâné curatî,
Luminatî,
Ca argintu strecurat,
Cum Maica lu Dumnezău
Din ceri
Te-o lasat.

Smârdan – Galați. Mg.154, I,9
Inf. Maria A. Tănase, 76
Culeg. L.B. (1974)

389

O plecat cutari copchil
Pi cali,
Pi carari,
Bun sănătos,
Gras șî frumos,
Cân la nijloc di cali,
L-o-ntâlnit:
Leu cu leoaica,
Zmău cu zmăoaica,
Samca cu sămcoiu,
Potca cu potcoiu;
Di șăli l-o luat,
În sus l-o rădicat,
În pământ l-o trântit,
Sângili i l-o băut,
Din sfârcu nasului,
Rădăcina măsălilor,
Din viderea ochilor.
Cutari băiet, Ionel,
O-nceput a plângi
Ș-a sî văicara;
Nimi nu-l videa
Șî nimi nu-l auză
Dicât Maica Sântămăria,
Din cer l-o văzut,

Pi scări di argint s-o coborât,
La dânsu o vinit,
Cu mâna dreaptî l-o apucat
Șî cu gura l-o-ntreabat:
– Ci plângi, Ionicî,
Ci ti văicărez?
– Cum sî nu plâng,
Sî mă văicărez?
Dac-am plecat,
În cutari zî,
Pi cali, pi carari,
Bun sănătos,
Gras șî frumos,
Cân la nijloc di cali,
M-o-ntâlnit:
Leu cu leoaica,
Zmău cu zmăoaica,
Samca cu sămcoiu,
Potca cu potcoiu;
Di șăli m-o luat,
În sus m-o rădicat,
În pământ m-o trântit,
Sângili ni l-o băut,
Din sfârcu nasului,
Din rădăcina măsălilor,
Din viderili, ochilor,
Din auzu urechilor.
– Taci, măi Ioneli,
Nu mai plângi,
Nu ti mai vaicara,
Du-ti la baba Soltana,
Baba Soltana cu mâna te-a freca,
Cu gura te-a discânta,
Strânsu cu mătura l-a mătura,
Pisti nouî mări l-a arunca;
Uni fatî mari
Cosâțî neagrî nu-mpletești,
Câni negru nu latrî,
Cucoș negru nu cântî,
Acolo sî chiei,
Sî răschiei,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari.
Șî cutari
Sî rămâi luninat

Şî curat,
Ca argintu strecurat,
Dumnezău Sfântu ci l-o lăsat
Şî maicî-sa ci l-o făcut.
Valea Mărului – Galaţi. Mg.279, I,11
Inf. Soltana Gh. Susanu, 75
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

390

Din pădurea neagrî
O işât Borza neagrî,
Cu ochii holbaţ,
Cu gura cascatî,
Cu limba spânzuratî;
Ş-o işât:
Samca cu sămcoiu,
Strânsu cu strânsorili,
Plânsu cu plânsorili,
Ş-o işât samca cei mari
Şî plânsu cel mari,
Şî pi copchilu (cutari)
L-o-ntâlnit,
Gios l-o trântit,
Carnea i-o morsocat,
Ciolanili i le-o farmat,
Sângili i l-o băut,
Din rând i l-o-nchinat,
Duşcî i l-o băut.
Şî copchilu-o ramas plângând
Şî văicărând.
Nimi nu l-o văzut,
Nimi nu l-o auzât,
Numa Maica Precistî,
Din porţâli cerulu,
L-o văzut
Şî la dânsu-o alergat
Şî i-o zâs:
– Taci tu, copchili,
Nu plângi,
Nu ti vaicara,
Cî tu la Culina îi alerga
Şî Culina cu acu şî-n usturoi
Te-a discânta
Şî Maica Precistî
Ţîi leac ţ-a da.
Eu cu acu v-oi înghimpa,
V-oi înghimpa din crierii capulu,
Din faţa obrazulu,
Din auzâtu urechilor,
Din văzutu ochilor,
Din sfârcu nasulu,
V-oi înghimpa din mâni,
Din chicioari,
Din chept,
Din schinari,
V-oi înghimpa din vinili inimii,
V-oi înghimpa din vinili plămânilor,
V-oi înghimpa din maţî,
Din mai,
Di sub mai,
Din plămâi,
Di sub plămâi,
V-oi înghimpa din cheli,
Di su' cheli,
Din suta di ciolăneli,
Mia di-nchietureli,
V-oi lua,
V-oi goni,
V-oi diparta;
Sî vă duciţ acolo
Undi cucoş negru nu cântî,
Vacî neagrî nu ragi,
Fatî mari malai nu coaci;
C-acolo sunt feti di jâdan
Şî au beri,
Au mâncari,
Ş-acolo sî lecuiţ
Şî di copchilu cutari
Sî nu gândiţ.
Cozia – Iaşi. Mg.445, I,29
Inf. Culina A. Ezariu, 69
Culeg. L.C. (1981)

391

S-o sculat azi dimineaţî (cutari)
Ş-o pornit de-acasă
Grasă, frumoasă, sănătoasă.
O mers pân-la mijloc di cali,
S-o-ntâlnit cu:
Lupu cu lupoaica,

Ursu cu ursoaica,
Strânsoarea cu strânsoroaica,
Moroiu cu moroaica,
Samca cu sămcoaica,
Iepurele cu iepuroaica,
Guzanul cu guzănoaica;
Toţi o întunchinat-o
Pi Maria.
Păru i l-o zbârlit,
Ochii i-o painjânit,
Faţa i-o îngălbenit,
Sângili l-o băut,
Carnea i-o mâncat-o.
O ramas răcnind
Şi văicărind,
Nime-n lume n-auzând,
Decât Maica Domnului
Din poarta cerului
Scară di argint făcé,
Gios, pi pământ, la dânsa coboră:
– Taci Marie,
Nu plânge,
Nu răcni,
Nu te văicara,
Că Ileana,
Cu pai de mătură
În rachiu şi untdelemn
Te-a descânta,
Noi cu mâna dreaptî
Ţ-om lua
Din creierul capului,
Din faţa obrazului,
Din auzul urechilor,
Din viderile ochilor,
Din dinţi,
Din măsăli,
Din gât,
Din chept,
Din spate,
Din inimă,
Ţ-om scoate tot răul
Şî l-om trimete
La dealu Garalinului,
Unde cucoşî nu cântă,
Cânii nu latră,
Pochii nu toacă,
Fete mari nu gioacă,
C-acolo te-aşteaptă
Cu mese întinse,
Cu fâclii aprinse,
Cu pahare pline,
Cu cuvinte bune.
Eu cu gura am discântat,
Maica Domnului
Leac şi sănătate Mariei i-o dat
Şî s-o vindecat.
Goeşti – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

392

Sî spuni-aşa:
S-o sculat Maica Domnului
Duminicî dimineaţî
Şî s-o-ntâlnit cu noauî vânători,
Înarmaţi,
Înzalaţi,
Cu haini albi-mbracaţi.
Şî i-o-ntâlnit
Şî i-o-ntreabat:
– Uni vă duciţ voi,
Noauî vânători,
Înarmaţi,
Înzalaţi,
Cu haini albi-mbracaţi?
– Ni ducem la vânătoari.
– Înturnaţî-vă-napoi
Şî vă duceţi la...
(copilu cutari)
Sî-l luaţ din cap,
Din schinari,
Din mânuri,
Din picioari,
Din urechi,
Din nas,
Cii răi!
Sî-l lasaţi curat,
Luminat,
Di Maica Domnului lasat.
Mironeasa – Iaşi. Mg.164, I,10
Inf. Veronica V. Curcudel, 60
Culeg. L.C. (1974)

393

O plecat Ion
Marți di dimineață,
Pe cale, pe cărare,
Gras, frumos și sănătos.
Când la mijloc de cale
L-o-ntâlnit :
Strânsu cu strânsoaia,
Samca cu sămcoaia,
Ghidihoi cu ghidihoaia,
Potca cu potcoaia,
Spărietu cu spărietoaia,
Ceasul rău cu cesoaia.
Jos l-o trântit,
Carnea i-o morsocat,
Ciolanele i-o zdrobit,
Sângili i-o băut,
Ochii i-o painjânit.
O-nceput Ion a plângi
Și a se vaicara.
Nimeni nu-l vide,
Nimeni nu-l auză,
Numai Maica Domnului
Din porțile cerului
L-o auzit
Și l-o întrebat :
– Ce plângi Ioane,
Ce te văicărezi?
– Cum n-oi plângi,
Maica Domnului,
Cum nu m-oi văicara?
Am plecat marți dimineață
Pe cale, pe cărare,
Gras, frumos și sănătos.
Când la mijloc de cale
M-o-ntâlnit :
Strânsu cu strânsoaia,
Samca cu sămcoaia,
Ghidihoi cu ghidihoaia,
Potca cu potcoaia,
Spărietu cu spărietoaia,
Ceasul rău cu cesoaia.
Jos m-o trântit,
Carnea ni-o morsocat,
Ciolanele ni-o zdrobit,
Sângili ni-o băut,
Ochii ni-o painjânit.
– Nu plângi Ioane,
Nu te văicara
Că eu pe strânsu cu strânsoaia,
Samca cu sămcoaia,
Ghidihoi cu ghidihoaia,
Potca cu potcoaia,
Ceasul cel rău cu cesoaia,
Spărietu cu spărietoaia,
În mănunchi i-oi lega,
Cu mătura i-oi mătura
Și-n Marea Neagră i-oi arunca.
Și Ion să rămână curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-o lăsat,
Ca maica lui ce l-o făcut.

Poiana de Sus – Iași
Anexă-chestionar (1971)

394

M-an sculat luni dimineațî,
Grasî ca slănina,
Roșî ca călina
Ș-am pornit pi cali,
Pi carari,
Cu douî meri di aur în mânî;
Șî cân la jumata' di cali,
M-o-ntâlnit:
Leoi cu leoi,
Diochi cu diochioi,
Strâns cu strâns,
Plâns cu plâns,
Samca cu sămcoiu,
Dracu cu drăcoaica,
Ursu cu ursoaica,
Șărpili cu șărpoaica,
Cataroi cu cataroaica.
Sus m-o suit,
Gios m-o trântit,
Carnea ni-o morsocat-o,
Fața ni-o-ngălbinit-o,
Ochii i-o-mpainjânit,
Cheptu ni l-o zvârlit,
Di moarti m-o gătit.
Nimi nu m-o văzut
Șî nimi nu m-o auzât,
Dicât Maica Domnulu,
Șî m-o-ntreabat:
– Ci sloboz, tu (cutare),
Glas mari pânî-n cer
Șî lacrimi pânî-n pământ?
– Cum n-oi plângi
Șî nu m-oi vaicara?
Dacî m-an sculat luni dimineațî
Grasî ca slănina,
Roșî ca călina
Ș-am pornit pi cali,
Pi carari,
Șî cân la jumata' di cali,
M-o-ntâlnit:
Leoi cu leoi,
Diochi cu diochioi,
Strâns cu strâns,
Plâns cu plâns,
Samca cu sămcoiu,
Dracu cu drăcoaica,
Ursu cu ursoaica,
Șărpili cu șărpoaica,
Cataroi cu cataroaica.
Sus m-o suit,
Gios m-o trântit,
Carnea ni-o morsocat-o,
Fața ni-o-ngălbinit-o,
Ochii i-o-mpainjânit,
Di moarti m-o gătit.
– Nu plângi
Șî nu ti văicara,
Aleargî la Mandița,
Cî ie te-a discânta
Șî răù cu grebla l-a grebla
Șî cu țăpoiu l-a-ncărca
Șî l-a puni-n nouăzășânouî di carî
Șî l-a duci pisti nouăzășânouî di hotarî;
Acolo sî cheie,
Sî răscheie,
Sî beie,
Sî benchetuiascî,
Ciolanili sî-i putrizascî,
La (cutare) sî nu gândeascî,
C-o ramas curat
Șî luminat,
Ca soarili cân rasari
Ca măru cân i-n floari,
Ca spuma di pi mari
Șî ca roua di soari.
Discânticu-i di la mini
Șî leacu-i di la Dumnezău
Șî di la Maica Domnului.

Probota – Iași. Mg.291, I,4
Inf. Măndița I. Șaramet, 53
Culeg. L.B. (1978)

395

O purces băietu,
(cum îl cheamî),
O purces pi cali,
Pi carari,
Gras șî frumos,
Ca sî beie
Șî sî mânînci,
Șî, cân o fost
La mijluc di cali,
L-o-ntâlnit:
Samca cu sămcoiu,
Potca cu potcoiu,
Strâga cu strâgoiu;
În brațî l-o luat,
În fațî l-o sărutat
Șî-n pământ l-o trântit,
Fața i-o-ngălbinit,
Ochii i-o păinjânit,
Cheptu i-o bulbucat,
Rărunchii i-o sfărmat,
În strat di moarti l-o lepadat.
Nimi n-o văzut,
Nimi nu l-o auzât,
Numa Maica Domnului
Din poarta cerului
O văzut
Ș-o auzât,
Pi scări di aur s-o coborât
Șî di mânî l-o luat
Șî din gurî l-o-ntrebat:

– Ci ti doari,
Ci ti văicărez,
Gheorghi, cum îl cheamî.
– Cum sî nu mă văicărez?
Dacî am purces
Gras şî frumos,
Ca sî beu
Şî sî mânânc,
Cân an fost
La mijluc di cali,
M-o-ntâlnit:
Samca cu sămcoiu,
Potca cu potcoiu,
Şî strâga cu strâgoiu,
În braţî m-o luat,
În faţî m-o sărutat
În pământ m-o trântit,
Faţa ni-o-ngălbinit,
Ochii ni i-o păinjânit,
Cheptu ni-o bulbucat,
Rărunchii ni i-o sfarmat,
În strat di moarti m-o lepadat.
Maica Domnului o spus:
– Taci, nu mai plângi,
Nu ti mai văicara,
Cî, cutari fimeie, te-a discânta
Şî tu-i rămâné curat,
Luminat,
Ca argintu cel strecurat,
Ca Dumnezău leac bun ci ţ-o dat,
Amin,
Ca soarili din sănin,
Discânticu neu,
Leacu di la Dumnezău
Şî di la Maica Domnului!

Suhuleţ – Iaşi. Mg.295, I,25
Inf. Maria F. Tăbuşcă, 89
Culeg. L.B. şi L.C. (1978)

396

O plecat Maria
Di la casa ii,
Di la masa ii;
Pe-o cali, pe-o carari,
S-o-ntâlnit cu:
Ursu cu ursoaica,
Lupu cu lupoaica,
Moroiu cu moroaica.
Ii, cân o văzut-o,
Gios o trântit-o,
Carnea i-o morsocat,
Sângili i l-o băut;
Nimi n-o vide
Cum sî vârcole,
Numa Maica Domnului
Din porţâli cerului!
– Ci plângi?
Ci ti vârcoleşti?
– Cum nu m-oi plângi?
Cum nu m-oi vârcoli,
Dacî samca m-o mâncat?
Eu samca ţ-oi scoate-o:
Di pi cheli,
Di sub cheli,
Din rărunchi,
Di sub rărunchi,
Din sfârcu nasului,
Din încheiturili trupului.
Cu sapa oi sapa,
Cu mătura oi mătura,
Pişti Marea Neagr-oi da;
Uni cucoş negru nu cântî,
Vacî neagrî nu ragi,
Câni negru nu latrî.
Sancî pin mâncari,
Sancî pin Strâgari,
Sancî di 99 di feluri!
Sî rămâie Maria
Curatî, luminatî,
Ca Maica Precista ce-o lasat-o!

Cănţălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,22
Inf. Elena Bilan, 48
Culeg. I.H.C. (1968)

397

O pleacat Ion
Pi cali, pi carari,
Gras şî frumos,
Bun sănătos.
Cân la mijloc di cali,

I-o işât samca cu sămcoiu,
Potca cu potcoiu,
Diochiu cu diochioaia,
Strigoiu cu strigoiţa,
Moroiu cu moroiţa,
Dracu cu drăcoaica,
Lupu cu lupoaica,
Ursu cu ursoaica!
El plângé şî sî vaicara.
Nimi nă-l auză,
Nimi nă-l vide,
Numa Maica Domnului
Din poarta cerului l-o auzât,
În scări di aur s-o coborât,
În cârji de-argint s-o sprijânit,
La... Ion o vinit.
Nu plângi, nu ti vaicara,
Cî Maica Domnului
Di mâna dreaptî te-a lua
Şî la Ilinca te-a duci
Şî Ilinca te-a discânta
Şî leac ţ-a da.
Şî l-a-mpungi,
La răspungi,
Pi samcî
Şî pi strâns
Şî pi boalî
Şî pi rău
Din criirili capului
Lu... Ion,
Din sfârcu nasului,
Din umerii obrazului,
Din gâtul lui,
Din chept,
Di sub chept,
Din inimî,
Di supt inimî,
Din plămâi,
Di supt plămâi,
Din rânzî,
Din osânzî,
Din tot trupuşoru lui,
Din toatî vlăguşoara lui.
L-a strângi
Şî l-a potoli
Şî-n Marea Neagrî l-a trimeti!
Ş-a rămâné Ion curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului ci l-o lasat,
Ca mă-sa ci l-o făcut!

Cănţălăreşti – Vaslui. Mg.3, II,31
Inf. Ilinca V. Bilan, 71
Culeg. I.H.C. (1968)

398

– Şărpe vânăt, ce ţipi,
Ci ti văicărezi?
– Cum n-oi ţipa
Şi nu m-oi văicăra,
Că tare mi-i a mânca.
– Nu plânge
Şi nu te văicăra,
Du-te la Vasile
Şi-i mănâncă strânsul şi plânsul:
Din degete,
De sub degete,
Din unghii,
De sub unghii,
Din chele,
De sub chele,
Din oase,
De sub oase,
Din măduvă,
De sub măduvă,
Din beşică,
De sub beşică,
Din rânză,
De sub rânză,
Din mai,
De sub mai,
Din ciere,
De sub ciere,
Din maţe,
De sub maţe,
Din inimă,
De sub inimă,
Din chept,
De sub chept,
Din limbă,
De sub limbă,

În fundu tartarului te-oi arunca,
Acolo sî ti pustieşti,
Sî ti părăduieşti,
Şî Ion sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Călimăneasa – Vrancea. Mg.604, I,37
Inf. Elena V. Ifrim, 75
Culeg. L.B. (1986)

De suflat

401

Când pleacî omu la o treabî şî-i năcăjât pi suflit, ari ceva, or cu cineva, atunci fimeia lui, dacî ştii discânticu ista, sî puni-n dosu spatilui lui, cu bosâiocu-n gurî, şî spuni-aşa:

Omu ista,
Pi din faţî-i păuniţî,
Pi din dos îi iconiţî,
El sî cii crucea busuiocului
În mijlocu oaminilor,
Giocului, uni' sî duci el,
La treaba lui, la sărviciu lui.
Vrăjmaşii, cari-l strâgî pi dânsu,
Şî-i fac di urî,
Sî nu-l vadî nimi,
Sî n-aibî spor la ban,
Sî n-aibî spor la lucru,
Sî cii cloşti c...,
Pisti gard aruncati,
Di tătî lumea stupciti,
Fugăriti şî strâgati,
El sî cii-n fruntea giocului.
Vrăjmaşu, cari sî gândeşti lui di bini,
Sî-i cii omului istuia di rău,
Ci-s gândesc lui di rău,
Omului istuia,
Sî li cii lor di bini.
Vrăjmaşî, strâgaşî satului,
Cari-i gândesc omului di rău,
Sî li cii lor di bini,
Ci li esti lor di bini,
Sî-i cii omului di rău.
Apî zurzuricî,
Fă-mă frumuşâcă,
Albî ca lâna,
Frumoasî ca zâna,
Ca soarili când răsari,
La toatî lumea bini pari,
Aşa sî-i parî bini la...

(uni ma duc la lucru, la munca me)

La tăţ domnii,
La tăti doamnili,
La tăti cucoanili,
Sî bagi vorba-n samî.
Cum ascultî cucu,
Sî-ni audî vorba me,
Cini ni-a auzî sfatu
Sî gândeascî cî-i împaratu,
Cini ni-a auzî vorba
Sî gândeascî cî-i popa,
Cini ni-a auzî zgomu
Sî gândeascî cî-i domnu,
Sî nu poatî sta
Di dragusti şî di uitatu lui.
Răsai soari, frăţâoari,
Cu nouâzăşnouî di răzâşoari,
Nu răsari pi craci,
Pi copaci,
Răsai pi mânili lui,
Răsai pi otcii lui,
Răsai pi fumeia lui,
Răsai pi gospodăria lui,
Răsai pi sporiu muncii lui,
Răsai pi tătî treaba lui.
Cum sî-nalţî soarili,
Frumos, strălucit, cu razî,
Cuprindi pământu
Cu dragusti, cu rod,
Aşa sî-l cuprindî pi omu cela.
Tăţ oaminii cii buni
Cu vorbi buni, cu dragusti,
Şî cu cinsti şî cu frumusaţî.

Discânticu-i di la mini,
Leacu di la Maica Domnului
Şî di la Sfânta Cruci
Sî cie!

Îl suflî cu busuiocu:

Eu nu suflu suflitu,
Nici bosâiocu,
Suflu făcăturili
Şî urili
Şî strâgărili
Şî ochii cii răi,
Sî nu-i aibî nimi grija!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,29
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

De şarpe

402

Se descântă cu crenguţă de alun, corn, argint şi cuţit.

– Răule, codăule,
Ce stai la fântâna leului
Supărat şi întristat?
– Stau supărat şi întristat,
Că l-am muşcat pe Ion.
– Nu mai sta supărat
Şi întristat,
Tu du-te şi bea-ţi veninul
Şi Ion să-şi bea apa,
Că leacul vostru este :
Alun, corn, argint
Şi cuţit.
Liţă, liţă,
Pasăre pestriţă
Împunge-n pojiţă,
Pojiţa în carne,
Carnea în oase.
Şarpele să-şi bea veninul
Şi Ion să-şi bea apa.

Albele – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

403

Se descântă în apă neîncepută cu trei nuiele de alun, de trei ori. Bolnavul bea apa aceea şi, cu ce rămâne, se spală pe unde-i umflat.

Dimineaţă mă sculai,
Pe ochi mă spălai,
Trecui gard în curmeziş,
Şărpili m-o muşcat.
– Ci ţi-i, Neculai?
Şărpili m-o muşcat!
– Îţi spui eu leacu tău:
Cu trei găteje de alun
Şî cu apî neîncepută.
Peliţă pestriţă
Lichită de carne,
Carnea de os,
Osu cade gios.
O fată bălană
Şădi pi piatră
Şi bea apă,
Şărpili crapă,
Lui Neculai să-i treacă!

Buciumi – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

404

Se descântă într-o ulcică cu apă neîncepută. Se bate cu trei nuiele de alun în ulcica cu apă şi se spune:

– Sulemendriţă pestriţă,
Tu muşti de chele,
Chelea se ţine de peliţă,
Peliţa se ţine de carne,
Carne se ţine de ciolane,
Ciolanul se ţine de măduvă,
Ciolanul îi dă os,
Şarpele îi veninos.
Am o fată barosancă,
Şade pe chiatră,
Când răcneşte,
Şarpele plesneşte.
– Ia, şarpe, veninul,
Că te bat cu alunul.

Caşin – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

405

Purcesără boul negru
Din muntele negru,
Cu coarnili brazî-i rupé,
Cu cochitili brazdî zvârlé,
La fântâna lu Iordan,
Sî beie apî.
Ş-o ieşât fiara răului,
Dintr-o stâncă di cheatrî,
Şî l-o muşcat
Şî l-o-nvânoşat;
El s-o unfalt,
Veninu l-o împlut.
Şî la Anica o alergat,
Cu trii vergi di alun
L-o discântat,
Cu cuţâtu l-o-mpuns,
Veninu din bou s-o scurs;
Din toati osâşoarili,
Din toati-ncheieturelili,
Aista-i!

Frumuşelu – Bacău. Mg.239, I,18
Inf. Ioana I. Mardare, 80
Culeg. L.B. şi L.C. (1977)

406

Cân muşcî şărpili o vitî, atâta-i spuni omului care-o vinit, întăi cân l-o văzut: – Băi, pun'ti gios! Pun'ti gios şî nu mai mergi diloc. Dacî ti muţ tu de-acolo, nu stă veninu, tot mergi-nainti, tot moari animalu. Dacî nu ti muţ tu, apu îi treci.

Ş-apu pi urmî, i-aduci-acolu trii gătejăli di alun ş-o lecuţ di apî într-o ulcicî, şî-i discânţ di noauî ori şî... o lasî.

Plecat-a pi cali,
Pi carari,
Gras şî frumos,
Bun sănătoas,
La mijlocu căii
S-o-ntâlnit cu lupu cu gidra-n gurî!
Şî şărpili o lasat gidra
Şî o luat pi animalu ceala.
Şărpi,
Tu sî-ţi bei veninu tău
Şî vaca me
Sî-şî beie apa ii.

Moreni – Bacău. Mg.141, I,5
Inf. Dumitru T. Corman, 75
Culeg. L.B. (1973)

407

Colo-n grădiniţî,
Iesti-o fântâniţî,
În fântâniţî
Iesti-o petricicî,
Roşî, viniţâcî,
Sub petricicî
Iesti-on şărpurel
Cu dinţî di oţăl.
Dinţî-apucî di peli,
Pielea di carni,
Carnia di os,
Şî pin trup
Treci-on fulger veninos.
Dar cum iesî dintri nori,
Fulgir strălucitori,
Aşa sî iasî
Din os,
Din carni,
Din pieli,
Muşcăturili răli.
Dinţî di oţăl
Celui şărpurel,
Cari stă-n fântânî micî,
Sub tufî sălbăticitî.

Cristeşti – Botoşani. Mg.5, II,56
Inf. Vasile C. Cojocaru, 50
Culeg. I.H.C. (1968)

408

Se descântă în apă cu nouă cire de iarbă din gard sau cu trei fuse, trei ace şi cu trei cire de iarbă. Cuvintele se zic, într-un suflet, de trei ori.

Mergeam pe cale,
Pe cărare,
La fântâna cu trei aluni.
Lângă cei trei aluni,
Trei pietre erau.
Satana de şarpe
Acolo era.
O-ntins gura,
M-o muşcat,
Veninul în trupul meu
L-o lăsat.
Eu m-am umflat
Mari săgeţi mi-o dat,
Dureri cu umflături.
Eu trei beţe de alun rupeam,
Satana de şarpe
O băteam.
– Strânge-ţi veninul
De unde m-ai muşcat
Şi dă-l în apă,
Că eu m-oi dezumfla,
M-oi potoli;
Tu ieşi,
Că nu te-oi mai bate,
În apă te-oi da,
Pe sub tufiş vei fugi,
Să se potolească durerile
Şi săgeţile.
În foc te-oi arde,
Cenuşă te-oi face
Şi-n vânt te-oi sufla,
Să rămâie (cutare) luminat
Şi curat,
Cum Dumnezeu cel bun
L-a dat!

Ibăneşti – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

409

Laur, balaur,
Cu solzii de aur,
Şărpi veninos,
Pi câmpu frumos,
Iarba sî legana,
Roua sî scutura;
Iediţî, pestriţî,
Ţâni di peliţî,
Peliţa di carni,
Carnea di os,
Osu di măduvî,
Coada-n tufî di alun
Ş-o aruncat,
Veninu s-o scuturat,
Iar, cutari,
Sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca maicî-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat.

Cosmeşti Vale – Galaţi. Mg.524, I,32
Inf. Tinca N. Filip, 62
Culeg. L.B. (1983)

410

– Roş codoroş
Ieşâi pi dos,
Pi (cutari),
Di ci l-ai muşcat?
– El di ci m-o calcat?
– Ci leac îi dai?
– Trii beţî di alun,
Apî ni-ncepută,
On ban di argint,
Trii crâşcăli
Din măsăli
Şî trii paş înapoi!

Ăsta-l spui într-on suflit di noauî ori.

Gohor – Galaţi. Mg.510, I,45
Inf. Aurelia F. Stiubei, 67
Culeg. L.B. (1983)

411

Cruce-n cer,
Cruce-n pământ,
Cu cruce, mamă, m-ai născut,
Cu cruce m-ai botezat,
Cu crucea
Lucrul rău l-ai depărtat
Şapte mile şi mai bine.
Dumnezeu cu mine
Şi toate sfintele zile.
Vinerea, vinerea,
Două tinerea,
Nime-n lume nu ştia,

Numai trei surori
Ale lui Lazăr.
Una Mălina,
Alta Călina,
Una Talpa Rusalina.
M-o trimăs
Bunul nostru Dumnezeu
În câmpul lui Lazăr,
Să aflu nouă floricele.
Nouă floricele n-am aflat,
Da am aflat o albinuță,
Din albinuță
S-o făcut ceruță,
Din ceruță, luminiță,
Luminița s-a aprins,
Raiul s-a deschis,
Iadul s-a închis,
Dumnezeu Sfântul
Așa a zis:
Cine s-a afla
Ș-a spune
Rugăciunea Sfintei Vineri,
Vineri seara de trei ori,
Duminică seara de patru ori,
A scoate multe suflete
Din zgură,
Din păcură,
Din paingân cât casa
Și din șarpe gros cât masa.
În numele Tatălui,
Al Fiului,
Al Sfântului Duh,
Amin!

Frasin – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

412

Șarpe, șarpe veninos,
Vin și-ți ia, de la Gheorghiță,
Veninul jos.
Du-te și mănâncă iarbă;
Și când o fi Gheorghiță în pădure,
Tu la baltă,
Și când o fi Gheorghiță la baltă,
Tu la parău, în vale.
Șarpe, eu te-afurisesc,
Cu băiatul să nu te întâlnești.

Preutești – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

413

Colo-n grădiniți
Esti-o fântâniți
Șî în fântâniți
Esti-o pietricicî,
Roșî, viniţâcî,
Și sub pietricicî
Esti-un șărpurel
Cu dinți di oțăl.
Dinți-apucî di pieli,
Pielea di carni,
Carnea di os,
Șî pin trup
Treci-on fulgir veninos.
Da cum iesî dintr-on nor
Fulgiru strălucitor,
Așa sî iasî din os,
Din carni,
Din pieli,
Mușcăturili răli
Di dinț di oțăl
A cilui șărpurel,
Cari stă-n fântânî mutî,
Sub tinî sălbătăcitî.

Mărășeni – Vaslui. Mg.3, II,53
Inf. Ileana Țurcanu, 68
Culeg. I.H.C. (1968)

De șopârlaiță

414

– Șopârlaițî, laițî,
Ai fost la pești?
– Am fost.
– L-ai prins?
– L-am prins.
– L-ai cert?
– L-am cert.
– L-ai sarat?
– L-am sarat.
– L-ai mâncat?
– Da lu Ion nu i-ai lăsat?
– Lu Ion nu i-an lasat
Cî l-am uitat.
Sî-l uiti lăili,
Șopârlăili.
Di-i șopârlă,
Țuști în tufă,
Di-i șoarici,
Țuști în paie,
Di-i broascî,
Sai în baltî,
Șî Ion sî rămâie curat
Șî luminat,
Ca argintu strecurat,
Ca bosâiocu di pi strat.

Uda – Iași. Mg.384, I,10
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

415

– Șopârlaie, laie,
Fost-ai la pește?
– Fost!
– Prinsu-l-ai?
– Prins!
– Saratu-l-ai?
– Sarat!
– Friptu-l-ai?
– Fript!
– Mâncatu-l-ai?
– Mâncat!
– (cutăruia) nu i-ai lăsat?
– Nu i-am lăsat,
Nici cât un fir de mac,
În patru despicat.
Să pieie,
Să răspieie,
Ca iarba de soare,
Ca roua de mare,
Și (cutare) să rămâie curat,
Luminat,
Cum Maica Domnului
L-a lăsat.

Se descântă în făină de porumb.

Ceahlău – Neamț
Anexă-chestionar (1971)

416

Se spune de trei ori:
S-o dus șopârlaița
Cu nouă feciori
Ș-o venit cu opt,
S-o dus cu opt
Ș-o venit cu șapte,
S-o dus cu șapte
Ș-o venit cu șase,
S-o dus cu șase
Ș-o venit cu cinci,
S-o dus cu cinci
Ș-o venit cu patru,
S-o dus cu patru
Ș-o venit cu trei,
S-o dus cu trei
Ș-o venit cu doi,
S-o dus cu doi
Ș-o venit cu unu,
S-o dus cu unu
Și n-o venit cu niciunu!

Ciomârtan – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

417

„Apar la viti, la gât, doauî ghioguț-așa; ș-apu discânț c-o lecuțî di grăsâmi."

– Șopârlaii laii,
Ai fost la pești?
– Am fost!
– Ai găsât?
– Am găsât!
– Ai adus?
– Am adus!
– Ai prins?
– Am prins!
– Ai mâncat?
– Am mâncat!
– Noauî ne-ai lasat?
– Vai, cam uitat!

– Prag sus,
Prag gios,
Şopârliţa me s-o dus.

Rotopăneşti – Suceava. Mg.56, I,16
Inf. Nastasia Gavril, 64
Culeg. I.H.C. (1971)

418

Noauî babi,
Noauî feti,
Noauî şopârlaiţî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o şopârlaiţî!
Opt babi,
Opt feti,
Opt şopârlaiţî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o şopârlaiţî!
Şăpti babi,
Şăpti feti,
Şăpti şopârlaiţî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o şopârlaiţî!
Şăsî babi,
Şăsî feti,
Şăsî şopârlaiţî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o şopârlaiţî!
Cinci babi,
Cinci feti,
Cinci şopârlaiţî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o şopârlaiţî!
Patru babi,
Patru feti,
Patru şopârlaiţî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o şopârlaiţî!
Trii babi,
Trii feti,
Trii şopârlaiţî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o şopârlaiţî!
Doauî babi,
Doauî feti,
Doauî şopârlaiţî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o şopârlaiţî!
Ş-o babî,
Ş-o fatî,
Ş-o şopârlaiţî,
Nici o babî,
Nici o fatî,
Nici o şopârlaiţî!

Şcheia – Suceava. Mg.32, I,8
Inf. Maria Roşu, 57
Culeg. Şt.P (1969)

419

Nouă cocostârci,
Nouă şopârlaiţe,
Opt cocostârci,
Opt şopârlaiţe,
Şapte cocostârci,
Şapte şopârlaiţe,
Şase cocostârci,
Şase şopârlaiţe,
Cinci cocostârci,
Cinci şopârlaiţe,
Patru cocostârci,
Patru şopârlaiţe,
Trei cocostârci,
Trei şopârlaiţe,
Doi cocostârci,
Două şopârlaiţe,
Un cocostârc,
O şopârlaiţă,
Nici un cocostârc,
Nici o şopârlaiţă!

Râşniţa – Vaslui
Anexă-chestonar (1971)

De tătarcă

420

Se descântă de trei ori, în zilele de marţi, joi şi sâmbătă:

S-a mânecat tataru negru
Marţi dimineaţa,
Cu calu negru,
Cu hamurile negre
Şi curelele tăte negre.
Nimeni nu l-o văzut,
Nu l-o auzit,
Numai Maica Domnului
Din porţile cerului
[L-o văzut]
Şi l-o întrebat:
– Unde te duci,
Tatar negru,
Cu hainele negre,
Cu calu negru,
Cu hamurile negre,
Cu tăte negre?
– Mă duc în Bugeag,
Să iau fata cea frumoasă.
[– Nu te du în Bugeag,
Să iei fata cea frumoasă,]
Ci du-te la Ion
Şi ie-i tătarca din chele,
De sub chele,
Din toate încheieturelele
Şi ciolănelele,
Ca Ion să rămâie curat,
Ca argintu strecurat,
Ca Dumnezeu Sfântu
Cum l-o lăsat,
Ca maică-sa ce l-a născut.
Descântecu de la mine
Şi leacu de la Maica Domnului
Să-i cie!

Covasna – Iaşi
Anexă-chestonar (1971)

421

Sî faci mari, sî faci cât on ou; oriundi: la chicior, la mânuri, la obraz... [Se descântă] aşa, cu cuţâtu în sfeclî roşî, di borş.

Di la curţâli di tatar roş
O işât o fatî di tatar roş,
Cu capâtu di tatar roş,
Cu mânili di tatar roş,
Cu chicioarili di tatar roş,
Cu cuţâtili di tatar roş,
O-nceput, pi cutari,
A-nţapa,
A săgeta,
A tăié,
A-ngiunghié.
– Stăi, tu, fatî di tatar,
Nu-nţapa,
Nu săgeta,
Nu tăié,
Nu-ngiunghié,
Sângi roş nu veştezî,
Cheli albî nu usca.
Strângi-ţ cuţâtili
Şî săgeţâli
Şî du-ti la curţâli tăli,
C-acolu sunt mesî buni
Şî paharî plini,
Acolu sî locuieşti,
Sî ti proslăveşti,
Cutari sî rămâi curat,
Ca argintu strecurat,
Ca Maica Domnului ci l-o lasat.

Rădém sfecla ceea şî mai discântam... şî cu cuţâtu-n apî şî... o prăjăm cu oleac' di undilemn ş-o punem acolu, aşă o pleşcusoarî, sî spargî.

Pârcovaci – Iaşi. Mg.172, I,32
Inf. Profira C. Huţanu, 75
Culeg. I.H.C. (1974)

422

– Fată tătărască,
Ce-ai ieşit din ţara tătărască,
Cu calul tătărăsc,

Cu boii tătărăşti,
Cu plugul tătărăsc
Şi cu ghiciul tătărăsc,
Unde te duci?
– La câmpul Gararăului,
Să caut tătarcă sacă
Şi uscată.
– Nu te duce la câmpul Gararăului,
Du-te la Costachi
Şi o ară:
Din suma de cap,
Până în suma de chicioare.
Cu plugul o ară,
Cu boii o calcă,
Cu ghiciul o plesneşte,
Din carne-o porneşte.
Maica Domnului
A să puie palma
Şi cinci degete,
Ş-ar s-o ducă,
În chilote moi,
La jâdogi,
Că acolo i-i locu,
Ş-acolo i-i giocu;
Şi Costachi să rămâie curat
Şi luminat
Ca maică-sa ce l-o făcut,
Ca Dumnezeu ce l-o lăsat.

Dumbrăveni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

De udmă

423

Udmî,
Di te-i faci cât on bou,
Eu ti fac cât un ou,
Dintr-on ou sî ti faci
Cât on hir di bob,
Dintr-on hir di bob
Sî ti faci
Cât on hir di mazări,
Dintr-on hir di mazări
Sî ti faci
Cât on hir di linti,
Dintr-on hir di linti
Sî ti faci
Cât on hir di mei,
Sî chei,
Sî răschei,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari.

Godineştii de Jos – Bacău. Mg.201, I,14
Inf. Ileana S. Samson, 62
Culeg. L.B. (1975)

424

Se foloseşte o furcă de tors şi un fus cu care se atinge uşor udma.

Udmă lungă cât un fus,
Dintr-un fus cât un grăunte,
Dintr-un grăunte cât un fir de mac,
Dintr-un fir de mac,
În mare aruncat,
Să nu rămâie udmă (la cutare)
De leac,
Nici cât un fir de mac.
Descântecul de la mine,
Leacul de la Dumnezeu.

Bivolari – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

425

Udmî lungî
Cât o furcî,
Dintr-o furcî,
Cât on fus,
Dintr-on fus,
Cât on grăunti,
Dintr-on grăunti,
Cât on cir di mac,
Dintr-on cir di mac,
Udma di la cutari-o sacat.
Sî nu rămâi udmî di leac,
Cât on cir di mac.
Discânticu di la mini,
Leacu di la Dumnezău
Şî di la Maica Domnului
Şî di la Sfânta Vineri,

Niercuri, ci-i atuncea.

Dobârceni – Botoşani. Mg.130, II,18
Inf. Ruxandra I. Teodorescu, 82
Culeg. L.B. (1972)

426

– Uimî, uimî,
Încalicî pi drugî,
Du-ti la Dunârea
Şî bea apî tulburea,
Şî ti-nalţî la soari
Şî crapî ca o cicoari!
Soarili din sănin,
Cosman din min,
Soarili-o-nsăninat,
Uima o crăpat.
Gheorghi, Ileana,
Cari esti,
Sî rămâi curat
Şî lămurat,
Ca argintu strecurat,
Ca mama ci l-o făcut,
Ca popa ci l-o botezat.
La mini discânticu,
La Dumnezău
Şî la Maica Domnului
Leacu.
Ptiuuu,
Acu sî chiei!

Poiana – Brusturi-Drăgăneşti, Neamţ. Mg.192, I, 13
Inf. Maria Gh. Chiţu, 54
Culeg. L.C. (1975)

427

Am trii căpăi pândăi,
Unu-i chior, nu vedi,
Unu-i surd, n-audi.
Venit-o lupu din pădurea sacă
Cu gura cascată,
Uima di vârf o prins-o,
La rădăcinî o sacat.
Ş-o pus-o-n coajî di nucă
Şî-n mari o dus-o.

Deleni – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

428

Utmă utmată
Înapoi înturnată,
Utmă din somn,
Utmă din săte,
Utmă pin diochi de fimeie,
Utmă pin diochi de bărbat,
Utmă din potcă de zi,
Utmă de potcă de noapte,
Utmă din strigare,
Utmă din cascare,
Utmă de 99 de neamuri,
Utmă de 99 de feluri,
Utmă de 99 de chipuri,
Utmă să chei,
Să răschei,
Din os în carne,
Din carne în chele,
Să chei,
Să răschei,
Ca roua de soare,
Ca stuchitu din carare.
Discânticu di la mine,
Leacu de la Dumnezău.

Gârceni – Vaslui
Anexă-chestionar (1971)

429

Udmă cu pocitură,
Udmă cu-ntâlnitură,
Udmă cu ceasurile cele rele,
De-o fi udmă şi udmoi,
Fă bine şi dă-napoi;
Udmă de 99 de feluri,
Nu-nţăpa,
Nu dure,
Nu coace,
Nu arşâţa,
Eu cu gura te-oi discânta,
La Dumnezău Sfântu m-oi ruga
Şi Maica Domnului te-a curăţa:
De udmă cu pocitură,
De udmă cu ceas rău,
De-o fi udmă şi udmoi,
Fă bine şi dă-napoi,

Şi-l lasă pe (cutare) curat,
Luminat,
Ca arsintu strecurat,
Ca Maica Domnului din cer
Ce l-o lăsat.
Eu cu casânca te-oi măsura,
La Dumnezău Sfântu m-oi ruga,
De-o fi udmă şi udmoi,
Fă bine şi dă-napoi.
De-o fi cu pocitură,
De-o fi cu-ntâlnitură,
De-o fi cu ceasurile cele răli,
Luaţi-o:
Din creierii capului,
Din faţa obrazului,
Din vederile ochilor,
Din auzu urechilor,
De-o fi udmă şi udmoi
Fă bine şi dă-napoi.

Prisecani – Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

430

Au plecat nouă fete,
Nouă neveste,
La malu roş,
Cu nouă săpi,
Nouă lopeţi,
Nouă hârleţe,
Nouă mături,
Sî mături munţii di paie
Şi gunoaie.
Nu sapaţi,
Nu măturaţi munţii di paie,
Di gunoaie,
Sapaţi uima di la (cutare),
Din criirii capului,
Faţa obrazului...
Şi-n mare aruncaţi-o,
Să rămâie (cutare) curat,
Luminat,
Ca di la Dumnezău lasat.

Viişoara – Vidra, Vrancea
Anexă-chestionar (1971)

De ulcior

431

Se spune seara:
Bună dimineaţa,
Bună dimineaţa,
Bună dimineaţa!
Cum îi dimineaţa acum,
Aşa s-ajungi tu dimineaţa!
Să te usuci
Şi să chei
Şi să rămâie Ion luminat,
Ca aurul
Şi ca argintul de curat,
Cum Maica Domnului
L-a lăsat.

Se descântă de trei ori şi se păleşte cu coada lingurii de nouă ori.

Berzunţi – Bacău
Anexă-chestionar (1971)

432

Se arată cu degetul spre bubă şi se descântă:

Unul – nici unul,
Două – nici două,
Trei – nici trei,
Patru – nici patru,
Cinci – nici cinci,
Şăsî – nici şăsî,
Şăpti – nici şăpti,
Opt – nici opt,
Nouă – nici nouă,
Să crape ulcioru în două!

Româneşti – Botoşani
Anexă-chestionar (1971)

433

S-a dus şipu cu ulcioru
La apă;
Ulcioru o rămas,
Şipul a venit.
Cât un fir de mac,
În mare aruncat,

Gheorghe să rămână curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului
Ce l-a lăsat.

După cum e vremea, se ia sudoarea de pe geamuri [şi se unge ulciorul]. Dacă e dimineaţă, se spune:

– Bună seara, ulcior!
Cum nu e acum sară,
Aşa să nu mai fii tu
Până-n sară!

Borosoaia – Plugari, Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

434

Seara se spune:

– Bună dimineaţa, ulcioare!
Cum nu-i acum dimineaţă,
Aşa să nu ajungi dimineaţa!

Dimineaţa, înainte de a răsări soarele, se spune:

– Bună seara, ulcioare!
Cum nu-i acuma seara,
Aşa să n-ajungi până seara!

Lespezi – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

435

În orice zi dimineaţa, până a nu răsări soarele, se zice de trei ori:

– Bună dimineaţa,
Câine de ulcior!
Cum eşti în iest dimineaţă,
Până mâni, la 12, sî nu mai fii!
Ulcior rotungior,
Ca o sămânţî di mac,
Ca un vârf di ac,
Sî săci şî sî nu mai fii!

Poiana Mărului – Iaşi
Anexă-chestionar (1971)

436

Dacă este seară, se spune:

– Bună dimineaţa, ulciorule!
După cum nu-i acum dimineaţă,
Aşa să nu ajungi nici tu
Până mâine dimineaţă!

Dacă este dimineaţă, se spune:

– Bună seara, ulciorule!
După cum acuma nu-i seară,
Să nu ajungi până diseară!

Agapia – Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

437

Seara se descântă:

– Bună dimineaţa,
Ulcior de câine!
Cum e amu dimineaţă,
Aşa să ajungi până dimineaţa!

Dimineaţa se spune:

– Bună sara,
Ulcior de câine!
Cum e amu sară,
Aşa să ajungi până-n sară!

Băişeşti – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

438

Ulcior prin mirari,
Ulcior prin strâgari,
Prin diochiu cel mari.
Ulcior să nu rămâie
Cât un cir di mac,
În patru dischicat,
În mare l-am aruncat.
Şî cari faci,
Sî rămânî curat,
Şi luminat!
Ca Dumnezău şi
Maica Domnului!
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului.

Deleni – Pârteştii de Jos, Suceava
Anexă-chestionar (1971)

439

– Ulcior, ulcior,
Cum nu-i amu dimineațî,
Așe sî n-agiungi
Pânî dimineațî!
Sî pchei ca un cir di mac,
În 400 dișchicat!
Sî pchei ca spuma di mari
Șî roua la soari,
Șî ca stupchitu din carari!
Ca un cir di mac,
În 400 dișchicat!
Ptiu! Ptiu!

Vatra Moldoviței – Suceava
Anexă-chestionar (1971)

440

M-an sculat luni dimineața,
Pi cali, pi carari-am pleacat,
On schic di orz în mân-am luat,
Ulcioru la ochi s-o umflat,
Eu cu ciru di orz l-am înțapat,
Ulcioru s-o suparat,
Din rădăcin-o sacat!
Ion sî rămâi curat,
Luminat,
Ca argintu ceal curat,
Ca mă-sa ci l-o făcut,
Ca Dumnezău ci l-o lasat,
Amin!

Vladnicu de Sus – Vrancea. Mg.605, I,14
Inf. Ioana T. Popa, 80
Culeg. L.B. (1986)

De ură

441

Di urât,
Di facaturî,
Di-aruncaturî,
Di la vecini,
Di la vecine,
Di la surate,
Di la cumnate,
Di la feti frumoasî,
Șî di la văduvi grasî.
Șî eu m-an dus
Șî m-am discântat,
Sî ramân luminatî,
Curatî,
Ca argintu strecurat,
Dumnadzău cân m-o dat,
Popa cân m-o botidzat.
Pasâri neagrî
La cer zboarî,
Din pasâri chicurî sângi,
Din sângi chicurî lapti,
Din lapti chicurî apî;
Șî di urî
Șî di facaturî
Ni spalăi,
Di tăti bubili,
Di tăti rălili
Ni spalăi,
Șî borsoacili,
Borsocanili,
Toati-o alergat la râu
Șî s-o mniarat:
Oari uni-o-mblat,
Uni-o discântat
Di s-o-ndreaptat?
Șî ie o ramas luminatî,
Curatî,
Ca argintu strecurat,
Dumnădzău cân o dat',
Popa cân o botezat!
Șî ma suii iarî
Șî ma dusăi
În munț cu stânci,
Pin văi adânci, mă dusăi,
Dimineațî ma sculăi
Șî pi munț ma suii,
Pi muntili lu Sfântulu Vasâli,
C-acolo-i leacul
Șî discânticu mai bini;
Ș-o ișât o babî batrânî
Șî m-o-ntreabat:
Cum de-am ajuns
Șî cum am îmblat
Pi munț șî pi stînci
Șî pin văi adânci?
Eu i-am spus
Cî sunt foarti suparatî
Șî bolnavî;
Șî ie m-o luat
Șî în ciubăru lu Iordan
M-o bagat,
Cu măturî di bosâioc
M-o măturat,
Cu paun m-o netezit,
Cu bani di argint
M-o curățât,
Douî meri di aur
În umerii obrazului mi-o dat,
Glasu cucului în gurî ni l-o bagat,
Cu ciubota cucului m-o-ncalțat;
Șî di mânî m-o luat,
Șî la lumi șî la sobor,
Cân am ieșit,
Toati tinirili
Șî batrânii sî mierarî:
Uni-am îmblat
Ș-am putut di ne-am discântat?
C-am fost oloagî di picioari
Șî nu putem îmbla,
Șî Maica Domnului
Ni-o ișât în cali,
Pi carari,
Soarili șî luna strălucioasî
Șî luminoasî,
Ș-așa sunt eu di sănătoasî.
În lumi am fost
Șî ni-am disturnat
C-o mânî, cu douî,
Cu patruzășânouî
Mi-am disturnat.
Leacu Dumnadzău ni l-o dat
Șî m-am îndreptat.
Ș-am mai îmblat
Șî pi la alț-am discântat,
Șî pi alți bolnavi
I-am îndreptat.

Botoș – Suceava. Mg.6, II,37
Inf. Axinia A. Giosan, 70
Culeg. L.B. (1968)

De ursită

442

Cini faci di rău șî i-i ciudî pi cineva, sî duci așa dimineața tari, displetitî, îmbracatî cu suman cernit, negru, douî fumei sî bat, plângând, sî duc la mătrăgunî-n păduri ș-aruncî cărbuni, ș-aruncî cenușî părăsâtî, ș-aruncî hârburi... șî bețî cari sî mânâncî cânii pin gard, șî zâci:

Aieștia lucruri
Sî sî ducî pi cutari fumeii,
(Cari i-i ciudî pi dânsa)
Sî sî pui pi capu ii,
Șî pi ochii ii,
Șî pi barbatu ii,
Șî pi soțu ii
Șî pi casa ii,
Șî sî nu poatî trăi bini-n casî.
Cum sî mânâncî cânii pin gard,
Sî sî mânânci el cu fumeia,
Cum îi negru cărbunili
Sî nu sî uiti nimi la el,
Așa sî cii neagrî
Fimeia omului celuia,
Sî nu poatî trăi-n casî cu dânsa.
Cum sî strâcî hârburili
Șî oalili
Șî nu sî mai fac înapoi,
Așa sî sî strâci dragostea lor
Șî gospodăria lor,
În casî sî nu mai poatî trăi amândoi.

Ș-apu-o ie [mătrăguna] plângând ș-o duci-acasî șî i-o puni fumeii cilia, or în băuturî, or în apî, or pi gard, or în fântânî, or în fața căsî i-o aruncî, ș-aceea fumeii numa urî ari-n casî, șî strâgari cu barbatu, șî rău.

Uda – Iași. Mg.384, I,20
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. și I.H.C. (1979)

443

Un copac coropac,
Doi copaci coropaci,

Trii copaci coropaci,
Patru copaci coropaci,
Cinci copaci coropaci,
Şăsî copaci coropaci,
Şăpti copaci coropaci,
Opt copaci coropaci,
Nouî copaci coropaci,
La nouî copaci coropaci
Şâdé nouâzăşânouî di draci,
Mulţ ca frunza,
Iuţ ca spuza.
Ci făce?
Capiti di buhai roşu frigé.
Baba o zâs:
– Nu frigeţ capiti di buhai roşu,
Na frigarea asta, frigaratî,
Şî vă duceţ la cutari baitan,
La pământ sî-l trântiţ
Carnea sî i-o morsocaţ,
Sângili sî i-l beţ,
Cu dânsa trabî sî n-aveţ,
Ursâta şî partea ii
Şî ursâtoarili
La dânsa s-aduceţ.

Atuncea fata vini-acasî cu ci i-o dat baba, cu discântici, sî spalî, puni su' cap; dacî-i ursâta şî partea ii acela, vini ş-o ie. Dacî nu-i ursâta şî partea ii, atunci fimeia cei ce-o discântat di ursâtî cadi. Şî bat penili în copaci, bortesc cu sfredelu-n copac şî bati pana şî strâgî pi Mama Pădurii:

– Uuu, Strâga Paduri
Şî Mama Paduri,
Cari-i ursâta şî partea Ileni?
– Aardî-ti focu,
Tu mă strâgi pi mini,
Mă stârneşti di la locu meu?
Vin eu la tini!

Mai strâg-o datî:

– Uuu, Strâga Paduri
Şî Mama Paduri,
Cari-i partea Ileni?

Vini mai aproapi:

– Tu ma strâgi pi mini,
Tu nu ştii cî ursâta ta-i aicea?

Iar mai strâg-o datî:

– Uuu, Mama Paduri,
Şî Strâga Paduri,
Cari-i partea Ileni ?
– Ardî-te-ar focu,
Îi cutari om!

Pi numi-i spuni; şî numili şî tăt îi spuni, familia.

Acela ţî-i ursâta,
Acela ţî-i partea ta.

Da Mamii Padurii i-o facut mâncari acolo-n paduri, i-o tăiet gâscî, i-o făcut fripturî, ie o mâncat, cî dacî nu, viné dupa ieli. Acolo li omoară, în paduri.

Uda – Iaşi. Mg.384, I,16
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

444

Pântru feti cari nu sî maritî şî pântru băitani cari nu sî-nsoarî. Şî cum? Catî trii crengi di nuc, trii di soc şî trii di alun. Ari sămânţî di cânipî, ari grâu, ari graunţî şî mac. Şî puni fumeia cari discântî celi noauî crengi, li leagî cu aţî, sî puni la vatra focului şî discântî. Zâci:

– Focule, focuşorule,
Eu ti-nvăl,
Tu sî ti dizveli,
Sî ti faci şărpi,
Laur, balaur,
Cu solzî di aur,
Sî zbori în tuspatru cornuri di lumi,
La ursâta şî la partea ii anumi,
Ursâta ii,
Di Dumnezău Sfântu lasatî,
Di oaminii cii buni îndreptatî.
De-i găsî partea ii pi drum,
Cu coada s-o plesneşti,
La dânsa s-o porneşti,
L-i găsî durnind

Soţu ii
Şî partea ii,
Cu linghili sî-l sugi,
La dânsa sî-l aduci,
L-i gasî culcat pi pat,
Sî-l dai sub pat,
La ie sî-l aduci,
Di lî-i gasî culcat pi laiţî,
Sî-l dai su' laiţî,
La ie s-aduci,
Di lî-i gasî la servici,
Sî lesî serviciu,
La ie sî vie,
Di lî-i gasî stând di vorbî,
Cu mamî,
Cu tatî,
Cu fraţ,
Cu susrori,
Lesî fraţî,
Lesî surorili,
Lesî tata,
Lesî mama,
Sî vii la dânsa,
Di lî-i găsî stând la masî,
Sî-l dai su' masî,
Di su' masî
Sî-l dai pisti prag în tindî,
Di pisti prag în tindî
Sî-l dai pisti prag afarî,
Di pisti prag afarî
Sî-l aduci la dânsa,
Pin păduri,
Fără sâni,
Pisti aburi
Fărî saturi,
Pin garduri
Făr' di ruşâni,
Pin păduri tot la ie sî vie-anumi,
Sî nu poatî sta
Şî mânca!
Cum pocneşti samânţa,
Sî-i pocneascî rânza,
Cum pocneşti macu,
Sî-i pocneascî capu,
Cum pocnesc grăunţâli,
Sî-i pocneascî minţâli,
Cum pocneşti grâu,
Sî-i pocneascî brâu,
Cî-i fac niasarî pi ursâtî,
Cu trii crengi di alun,
Sî vii nebun,
Cu trii di nuc,
Sî vii năuc,
Cu trii di soc,
Amu, amu, amu, digrabî,
Sî vii pi loc!
Sî nu mai poatî sta,
Cum nu şădi ceara pi foc,
Sî nu şadî el în loc,
Cum nă şădi păru pi foc,
Sî nu şadî el în loc,
Cum nu şădi carbunili aprins în apî,
Sî nu poatî el sta
Fără dânsa,
Pânî cu ie într-o cununie n-a întra,
Dintr-o bucăţâcî n-a mânca,
Cu dânsa-ntr-un aşternut s-a culca,
Inima-ntr-însu a plesni
Ş-a crăpa.
Discânticu di la mini,
Leacu di la Maica Domnului
Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,23
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

445

Fata catî cearî curatî, di albini, şî-i faci tcipu unui băiet, cu mâni, cu picioari, cu cap, cu tătu. Şî-mplântî cuţâtu-ntr-însu şî-l puni-n vatra focului. Focu-l dă-n douî părţ şă-l ardi acolo. Cân s-o gătit di ars, o pus sămânţî di cânipî, grâu, mac, tot acolo:

Cuţât alămat,
Di nouî meşteri lucrat,
Di noauî oamini tăiet,
Di noauî popci cununat,
Eu ti-nfig,
Tu sî ti-nfigi,
Eu ti trimăt,

Tu s-ti duci,
Sî ti-mplânț în inima lu Vasâli,
S-ti-mplânț în capu lui,
S-ti-mplânț în gându lui,
S-ti-mplânț în suflitu lui,
S-ti-mplânț în mânili lui,
Sî ti-mplânț în mâncarea lui
Şî-n somnu lui
Şî-n hodina lui.
El de-a vre sî sî scoali,
Sî sî răsufli,
Nu poati,
De-a vre sî vorbeascî ceva,
Nu poati,
De-a vre sî porneascî la drum,
Nu poati,
Cî la dânsa-i înturnat
Di cuțâtu alămat.
Eu săgeata cei mari
I-o dau pin cap,
Săgeata cei mari
I-o dau pin ochi,
Săgeata cei mari
I-o dau pin mânî,
Săgeata cei mari
I-o dau pin pântici,
Săgeata cei mari
I-o dau pin tcicioari,
Săgeata cei mari
I-o dau pin somn
Şî pin gustu mâncării
Şî pin tătî treaba lui,
Sî nu poatî sta,
Sî nu poatî mânca;
Cum nu şădi păru din cap pi foc,
Sî nu şadî el într-on loc,
Cum sî topceşti ceara
Di fața focului,
Aşa sî sî topceascî dupa dânsa,
Cum s-o topcit tcipu lui
În vatra focului
Ş-o ars,
Cân l-am înțapat în cuțât,
Aşa s-sî topceascî el;
Sî nu poatî sta la mamî,
Nici la tatî,
Nici la frat,
Nici la surori,
Nici la sărvici,
Nici la o trabî
Pân' n-a lua-o pi Ileana,
Pân' cu ie n-a mânca,
Pân' cu ie nu s-a cununa,
Pânî cu ie n-a trăi,
Inima-n el a crapa
Ş-a plesni!

Fata ceea faci alt tcip şî-l puni la gura focului, uni bati para-n plitî, deasupra puni pământ şî-l las-acolo.

Cum bati para focului
În gura sobii,
Aşa sî batî inima-n el,
Sî nu poatî sta la casa lui,
Pânî n-a vini la dânsa.
Dicânticu di la mini
Şî leacu di la Maica Domnului
Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,24
Inf. Varvara I. Ungureanu, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

446

Sî-nvârti oala. Nierea-i pusî-n oalî ş-on ban şî bosâiocu. Zâci din gurî:

Învârt oala,
Oala-nvârti focu,
Focu-nvârti vatra,
Vatra-nvârti stâlpcii,
Stâlpcii-nvârti hornu,
Hornu-nvârti casa,
Casa-nvârti masa,
Masa o-nvârti Maica Domnului!
Gându lui
(cum îl cheamî,
Gheorghi, Vasâli)
Gându lui.
La gându ii,
Otcii lui,
La otcii ii,
Gura lui,

La gura ii,
Tceptu lui,
La tceptu ii,
Mânur'li lui
La mânur'li ii,
Tcicioarili lui
La tcicioarili ii,
Mâncarea lui
La mâncarea ii,
Aşternutu lui
La aşternutul ii.
Sî crăpi inima-ntr-însu,
Sî plesneascî,
Pânî n-a vide-o
Şî pânî n-a sta,
Sî nu poatî sta.
Cum sî-nvârti oala,
S-sî-nvârtî gându
Şî inima
Şî suflitu,
Cum ardi ceara-n foc,
Sî ardî inima lui,
Sî nu poatî sta-n loc,
Cum nu şădi păru pi foc,
Şî nu şadî el într-on loc;
Sî-i crăpi inima,
Sî-i crăpi rânza,
Sî-i crăpi cerea,
Sî-i crăpi suflitu,
Sî vii bâzâind,
Printri nori,
Printri steli,
La dânsa anumi, acasî,
Sî nu poatî mânca
Nici durni
Pân' n-a lua-o.
Discânticu di la mini,
Leacu di là Maica Domnului
Sî cie!

Uda – Iaşi. Mg.384, I,24 bis
Inf. Varvara I. Ungureani, 73
Culeg. S.C. şi I.H.C. (1979)

447

Purces-a cutare
Pe drum şi pe cărare,
Gras şi frumos,
Şi la mijloc de cale
L-a-ntâmpinat
Ursitorile în cale.
Ursită făcută de femei,
Ursită de la Dumnezău,
Ursită cu gândul cel rău,
Ursită cu lichitură,
Ursită cu sanca cea mare,
Ursită cu cataram (!)
Şi cu spini,
Ursită cu friguri,
Ursită din dragoste,
Ursită din mâncare,
Ursită făcută
De femeie şi bărbat,
Cu ursitul cel rău,
Descântată de Sfântu Andrei,
Ursită făcută
Cu broască cusută la gură
Şi cu bătătură
A penilor şi a țăpuşilor,
Ursită cu luat mana
Câmpiilor şi a pădurilor,
Ursită din lac,
Ursită din sare,
Ursită cu frigare,
Ursită cu lingoarea cei mare,
Ursită de 99 de chipuri,
Făcută şi venită de blăstăm.
Şi cum m-am întâlnit,
De cap m-a luat,
La pământ m-a trântit,
Şi eu am început a plânge
Şi a mă vaicara,
Şi nimeni de pe fața pământului
Nu m-a uzit
Şi m-a văzut,
Numai Maica Domnului
M-a văzut
Şi m-a întrebat:
– Ce plângi tu, cutare,
Ce te vaicări?
– O, Maica Domnului,

Cum n-oi plânge
Şi cum nu m-oi vaicara?
C-am purces pe cale
Grasă şi frumoasă,
La mijloc de cale
M-a întâmpinat
Ursitorile în cale
Şi mi-a făcut pe ursită:
Cu broască cusută la gură
Şi cu bătutul penilor
Şi a ţăpuşilor,
Şi cu săgeţi.
Şi cum m-a întâlnit,
Din cap îmi lua sănătatea,
Inima mi-a înţăpoşat,
Trupul mi l-a frământat,
Rărunchii mi-a mâncat.
Şi zise Maica Domnului:
– Taci tu, cutare,
Că eu am să fac,
Pe aceea care ţi-a făcut ţie pe ursită,
Să-ţi deie sănătatea înapoi,
Şi răul tău
Are să se ducă
Nouăzeci şi nouă de munţi pustii,
Nouăzeci şi nouă de mări,
Să meargă cu apa,
Că acolo are
Case de odihnă,
Mese de ospătat
Şi pahar de băut,
Că acolo cucoşii nu cântă,
Nici Câinii nu latră.
Răul tău acolo să se ducă,
Şi pe tine să te lase curat,
Luminat,
Cum Dumnezău te-a lăsat
Şi te-i botezat.
Descântecul de la mine
Şi leacul de la Dumnezeu
Şi Maica Domnului,
Şi Sfânta cruce a lui Dumnezeu,
Şi Sfinţii 40 de Mucenici.
Rugaţi-vă pentru sănătatea lui (cutare).

Pentru bătutul penilor la bolnavul de ursită:

Nu bat în capul lui cutare,
Bat în capul ursitei,
A doua şi a treia,
Care îşi fac pe ursită,
Nu bat în şoldul drept
A lui cutare,
Ci bat în şoldul drept
A ursitei a doua şi a treia,
Care îşi fac pe ursită,
Nu bat în genunchiul drept
A lui cutare,
Ci bat în genunchiul drept
A ursitei a doua şi a treia,
Care îşi fac pe ursită,
Nu bat în umărul stâng
A lui cutare bolnav,
Ci bat în umărul stâng
A ursitei a doua şi a treia,
Care îşi fac de ursită,
Nu bat în inima cutărui bolnav,
Ci bat în inima ursitei
A doua şi a treia,
Care îşi fac de ursită,
Nu bat în şoldul stâng
A lui cutare bolnav,
Ci bat în şoldul ursitei
A doua şi atreia,
Care îşi fac pe ursită,
Nu bat în gleznele
Lui cutare bolnav,
Ci bat în gleznele ursitei
A doua şi a treia
Care îşi fac pe ursită
Cu gând rău!

Se bat penele sub patul bolnavului, cu 9 bucăţi de fier găsit.

Vădurele – Cândeşti, Neamţ
Anexă-chestionar (1971)

448

Ursâtî ursatî,
Di Dumnezău datî,
Di Maica Precistî lasatî.
Lunî, lunî,
Doamnî bunî,
Na bgiciuţu di la mini,
Mânî murgu di sub tini,
Mânî-l iuti şî-l grăbeşti,
La ursâtu meu-l porneşti.
Cu ciocu sî-l ciocneşti,
Cu aripili sî-l plesneşti,
Cu coadili să-l porneşti.
Di n-a porni,
A plesni,
Di n-a pleca,
A crăpa;
Îi treacî şoarici
Pin cioarici,
Furnici pin opinci,
Sara asta sî ni-l aduci aici!
De-a ci cu tatî-su,
Cu mumî-sa,
Cu fraţ, cu surori,
Toţ di iel sî stea,
Sî vii sî mă ia.
Lunî, lunî,
Doamnî bunî,
Na bgiciuţu di la mini,
Mânî murgu di sub tini,
Mânî-l iuti ş-ăl grăbeşti,
La ursâtu meu-l porneşti.
Poati li-i găsî
Cu tat-su vorbind,
Cu sorî-sa,
Cu fraţ, cu toţ,
La masî stând,
Cu ciocu ciocni-l-ăi,
Cu aripi plesni-l-ăi,
Cu coadi porni-l-ăi.
Di nu pleacî repidi ca vântu,
Iuti ca gându,
Di n-a pleca,
A crăpa,
Di n-a porni,
A plesni,
Pânî la mini nu s-a opri.

Botoş – Suceava. Mg.6, II,32
Inf. Axinia A. Giosan, 70
Culeg. L.B. (1968)

449

S-o pornit Maranda
Pi cali, pi carari,
Grasî şî frumoasî,
Şî s-o-ntâlnit:
Cu ursu cu ursoaica,
Cu lupu cu lupoaica,
Cu dracu cu drăcoiaica,
Cu diavolu cu diavuloaica,
Cu pocitoriu cu pocitoroaica!
– Un'ti duci tu, pocitorule?
Un'ti duci tu ursâtorule?
Un'ti duci, drăcoaicî?
Undi, diavoloaicî?
– Ma duc la Maranda,
Chicioarili sî i li moi,
Inima sî i-o-ndoi!
– Nu ti duci la Maranda
Ş-o muié
Ş-o-ndoié,
Du-ti-n Marea Neagrî,
Cî esti-o mreanî
Cu solzî di aur,
Sî-npungi-o,
Şî pi Maranda
Las-o curatî
Şî luminatî,
Ca Maica Domnului
Ce-o lasat-o,
Cî eu amu am auzât,
Amu i-an discântat,
Dumnezău şî Maica Domnului
Leac i-o dat!
– Ieş, ursâtî,
Di la Maranda:
Din chept,
Din spati,
Din inimî,
Di su' inimî,
Din rărunchi,
Di su' rărunchi,
Din tidva capului,
Din faţa obrazului,
Din tăţi-nchiiturili ii
Şî din tăţi mădulărili ii,

Sî rămâi curatî,
Şî luminatî,
Ca Maica Domnului ce-o lasat-o!

Dolheştii Mari – Suceava. Mg.179, I,3
Inf. Catinca N. Pavel, 73
Culeg. I.H.C. (1974)

450

Foc, focuşoru neu,
Eu ti-nvălesc pe-o parti
Tu s-ti dizvăleşti pi douî,
Eu ti-nvălesc pi douî,
Tu s-ti dizvăleşti pi trii,
Eu ti-nvălesc pi trii,
Tu s-ti dizvăleşti pi patru,
Eu ti-nvălesc pi patru,
Tu s-ti dizvăleşti pi cinci,
Eu ti-nvălesc pi cinci,
Tu s-ti dizvăleşti pi şăsî,
Eu ti-nvălesc pi şăsî,
Tu s-ti dizvăleşti pi şăpti,
Eu ti-nvălesc pi şăpti,
Tu s-ti dizvăleşti pi opt,
Eu ti-nvălesc pi opt,
Tu s-ti dizvăleşti pi noauî,
Pi părţîli-amândoauî!
Cucoşăl cu ciupu di oţăl.
Cu arichili di foc,
Cu căngi di mărgărint,
Cu ghici di clocotici,
Eu mă culc, mă hodinesc,
Tu sî nu ti culci,
Sî nu ti hodineşti,
Sî ti duci după ursâta lui... Ghiorghi.
S-o cauţi:
Tăti căsâli,
Pin tăti ogrăzâli,
Pin tăti cotiturili,
Une-i găsî-o.
De-i găsî-o mâncân,
Sî-i iei mâncarea ii,
De-i găsî-o sfătuind,
Sî-i iei sfatu ii,
De-i găsî-o dormind,
Sî-i iei somnu.
De-i găsî-o cu tatî, cu mamî,
Sî-i paie braoşti ţăstoasî!
Şî-n inima ii sî ti bagi,
Cu ciupu di oţăl s-o ciuchelti,
Cu arichili di foc s-o plesneşti,
Cu căngi di mărgărint sî scormoneşti,
Cu ghici di clocotici s-o plesneşti
Şî la Gheorghi s-o porneşti!
Şî Gheorghi sî şadî
Cu ursâta lui,
În capâtu mesî stîn',
Dintr-o bâcăţî' di pâni mâncâm'
Faţî sărutân'
Batistî albî di gios luân'!

Ştefan cel Mare – Vaslui. Mg.3, II,36
Inf. Aglaia Gh. Brodoceanu, 65
Culeg. I.H.C. (1968)

De vătămătură

451

Vătămăturî batî,
Vătămăturî turbatî,
Vătămăturî cu ceas rău
Amesticatî:
Nu hurui la cutari,
Nu hurui ca nucili,
Nu chiorcăi ca curcili,
Nu râdi ca fetili,
Nu necheza ca iepili,
Nu ti lăţî ca frundza,
Nu ti-ntindi ca giţa;
Furnicuţî s-ti faci,
La buric s-ti tragi,
Cum trag babili
La iarmaroc
Şî fetili la gioc.
Aşă s-ti tragi tu
Din tăti vinili omului,
La loc, la buric.
Furnicuţî s-ti faci,
La buric s-ti tragi,
Sî ti-aşăz loculu,
Ca para-n vatra foculu.

Cum sî strângi
Puiu-n găuaci,
Aşă s-ti strângi tu
La buric, îndatî.

Rânghileşti – Botoşani. Mg.125, I,22
Inf. Zoiţa Gheorghian, 76
Culeg. L.C. (1972)

452

Vătămăturî vătămatî,
Ceasu ceal rău cum ti poartî,
Găgăind ca gâştili,
Ocăind ca răţâli,
Niorcăind ca broaştili,
Boncălăind ca vacili.
Nu niorcăi ca broaştili,
Nu găgăi ca gâştili,
Nu ocăi ca raţâli,
Nu boncălăi ca vacili,
Du-ş-ti-aşazî la locuşoru tău,
Un-ti-o lasat Dumnezău.

Perieni – Iaşi. Mg.290, I,10
Inf. Profira V. Iacob, 77
Culeg. L.B. (1978)

De viermi

453

Sî discântî la on schine de-aceala alb. Tai on schine, de-aceala cu scai aşa, cari ari găciurlii colo-n cap. Ş-ăl aduci, şî cu cuţâtu, la schinili ceala zâci:

– Buna dimineaşa, pârcălabi!
Mulţam dumitali, leneşule!
Ci caţ leneşule?
– Ci sî cat, pârcălabi,
Pi cutari.
Di gerni sî-l curăţăşti,
Di ranî sî-l tămăduieşti;
Di gerni l-ai curăţât,
Rana i-ai tămăduit.

Tai cu cuţâtu colo-ntr-o crangî di ceea. Di trii ori zâci:

– Buna dimineaşa, pârcălabi!
Mulţam dumitali, leneşule!
Ci caţ leneşule?
– Ci sî cat, pârcălabi,
Pi cutari.
Di gerni sî-l curăţăşti,
Di ranî sî-l tămăduieşti;
Di gerni nu l-ai curăţât,
Di ranî nu l-ai tămăduit,
Ti tai!

Gohor – Galaţi. Mg.510, I,25
Inf. Savastiţa Gh. Bâca, 79
Culeg. L.B. (1983)

454

(La animale) Discânţ la holerî. Îi o buruianî cu ţăchi subţâri, un fel di cornuţ. Ti duci cu cuţâtu acol', la holerî, şî tu-l pui pi creanga holeri şî-i spui aşa:

– Bună dimineaţa, holerî.
Ie-m răspundi:
– Mulţumesc ţâia, Mariio.
Ci umbli, Mariio, ci cauţ?
– Iaca, ci sî umblu,
Ci sî caut?
Am vinit sî ti duci
La vaca (cutari),
Sî ni-o cureţ di ierni,
Di muşti,
Di punoi,
Di copturi,
Di dureri,
Di giunghiuri.
Sî ni-o cureţ,
Sî ni-o-ngrijeşti,
Sî ni-o tămăduieşti.
Nu ne-i curăţî-o,
Nu ne-i îngrijî-o
Şî nu ne-i tămădui-o,
Vin mai di-apoi
Ş-ti tai cu cuţâtu.
Şî iesî iernii din ranî văzând cu ochii!

Griviţa – Vaslui. Mg.185, II,41
Inf. Maria Leonte, 44
Culeg. L.C. (1974)

BIBLIOGRAFIE

Antologia descântecelor populare românești. Ediție îngrijită și prefață de Radu Răutu, București, Ed. „Grai și Suflet – Cultura Națională", 1998.

AUGÉ, Marc, *Religie și antropologie.* Traducere și prefață de Ioan Pânzaru, București, Ed. „Jurnalul Literar", 1995.

AVRAM, Vasile, *Constelația magicului. O viziune românească asupra misterului existențial*, Năsăud, Universitatea Creștină, 1994.

BACHELARD, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei.* Traducere de Irina Mavrodin, București, Ed. Univers, 1995.

BARTOLOMEU D. și Șt. Bartolomeu, *Cunoașterea plantelor cu aplicațiune la medicina populară. Plante ce pot folosi sătenilor pentru căutarea sănătății*, București, 1906.

BĂLTEANU, Valeriu, *Terminologia magică populară românească*, București, Ed. Paideìa, 2000.

BÂRLEA, Ion, *Cântece poporane din Maramureș. Descântece, vrăji, farmece și desfaceri*, culese de..., vol. II, București, Ed. Casa Școalelor, 1924.

BÂRLEA, Ovidiu, *Descântecul*, în vol. *Folclorul românesc*, II, București, Ed. Minerva, 1983.

BÂRLEA, Ovidiu, *Poetică folclorică*, București, Ed. Univers, 1979.

BEJAN, Dumitru, *Nume românești de plante*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1991.

BERNEA, Ernest, *Cadre ale gândirii populare românești. Contribuții la reprezentarea spațiului, timpului și cauzalității.* Cu o postfață de Ovidiu Bârlea, București, Ed. Cartea Românească, 1985.

BERTHOLET, Alfred, *Dicționarul religiilor.* În colaborare cu Hans von Campenhausen. Ediție în limba română de Gabriel Decuble, Iași, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza", 1995.

BICHIGEAN, Gavril și Ion Tomuța, *Bocete și descântece*, Timișoara, Tip. G. Matheiu, 1947.

BIEDERMANN, Hans, *Dicționar de simboluri*, vol. 1-2. Traducere din limba germană de Dana Petrache, București, Ed. Saeculum I.O., 2002.

BLAGA, Lucian, *Despre gândirea magică*, București, Fundația Regală Pentru Literatură și Artă, 1941.

BLOCH, Marc, *Regii taumaturgi. Studiu despre caracterul supranatural atribuit puterii regale, în special în Franța și în Anglia.* Traducere de Val Panaitescu, prefață de Jacques LeGoff, Iași, Ed. Polirom, 1997.

BOCȘE, Maria, *Cercetări de etnoiatrie în Munții Apuseni*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei" pe anul 1976, Cluj-Napoca, p. 229-261.

BOCȘE, Maria, *Elemente de știință populară românească*, în vol. *Istoria gândirii și creației științifice românești*, vol. I, București, Ed. Academiei, 1982.

BOGREA, Vasile, *Pagini istorico-filologice.* Ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Mircea Borcilă și Ion Mării. Cu o prefață de acad. Constantin Daicoviciu, Cluj, Ed. Dacia, 1971.

BOLOGA, Valeriu Lucian, *Despre medicina populară românească.* Studii, note și documente, București, Ed. Medicală, 1970.

BONTE, Pierre și Michel Izard, *Dicționar de etnologie și antropologie*, Iași, Ed. Polirom, 1999.

BORZA, Al., *Dicționar etnobotanic cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, București, Editura Academiei, 1968.

BRĂTESCU, Gh.V., *Vrăjitoria de-a lungul timpului*, București, Ed. Politică, 1985.

BUJILĂ, M., *Despre medicina populară*, Cluj, 1940.

BUJOREAN, George, *Boli, leacuri și plante de leac cunoscute de țărănimea română.* Ediție îngrijită de Antoaneta Olteanu, București, Ed. Paideìa, 2001.

BURADA, T.T., *Despre descântece, farmece și vrăji*, în „Arhiva", Iași, XXVII, 1916, nr. 4-6, p. 103-110; XXVIII, 1921, nr. 1, p. 81-82.

BURADA, T.T., *Puncte extreme ale spațiului etnic românesc.* Ediție critică și prefață de I. Oprișan, București, Ed. Vestala, 2003.

BURGHELE, Camelia, *În numele magiei terapeutice*, Zalău, Ed. Limes, 2000.

BUTURĂ, Valer, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1979.

BUTURĂ, Valer, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, vol. II. *Credințe și obiceiuri despre plante*, Paris, *Sociétés Européennes*, nr. 4, 1988.

CAMUS, Dominique, *Puteri și practici vrăjitorești. Anchetă asupra practicilor actuale de vrăjitorie.* Traducere de Mugurаș Constantinescu, Iași, Ed. Polirom, 2003.

CANDREA, I.A., *Iarba fiarelor.* Studii de folklor, București, Cultura Națională, 1928.

CANDREA, I.A., *Simbolismul în terapeutica populară*, București, Ed. Fundației Culturale „M. Kogălniceanu", nr. 8.

CANDREA, I. Aurel, *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică.* București, Ed. Casa Școalelor, 1944.

CANIANU, Mihail, *Studii şi culegeri de folclor românesc.* Ediţie îngrijită de Al. Dobre şi Mihail M. Robea, Bucureşti, S.C. Ed. Minerva S.A., 1999.

CANTEMIR, Dimitrie, *Descrierea Moldovei.* Traducere după originalul latin de Gh. Guţu. Introducere de Maria Holban. Comentariu istoric de N. Stoicescu. Studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu. Indice de Ioana Constantinescu. Cu o notă asupra ediţiei de D.M. Pippidi, Bucureşti, Ed. Academiei, 1973.

CANTEMIR, Dimitrie, *Istoria ieroglifică*, I, II. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de P.P. Panaitescu, I. Verdeş, Bucureşti, Ed. Pentru Literatură, 1965.

CARAMAN, Petru, *Magia populară ca sursă de inspiraţie pentru poezia cultă*, în vol. *De la instinctul de autoorientare la spiritul critic axat pe tradiţia autohtonă.* Ediţie îngrijită şi prefaţă de Ovidiu Bârlea, Bucureşti, Ed. Academiei, 1994.

CHEVALIER, Jean, Alain Gheerbrant, *Dicţionar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. I-III, Bucureşti, Ed. Artemis, 1994-1995.

CIAUŞANU, G.F., *Superstiţiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi şi nouă*, Bucureşti, Academia Română, 1914.

CIREŞ, Lucia, Lucia Berdan, *Descântece din Moldova.* Texte inedite, Iaşi, „Caietele Arhivei de Folclor", II, 1982.

CRISTESCU, Ştefania, *Descântatul în Cornova – Basarabia.* Volum editat, introducere şi note de Sanda Golopenţia, Bucureşti, Ed. Paideìa, 2003.

CRISTESCU-GOLOPENŢIA, Ştefania, *Credinţe şi rituri magice*, în vol. *Drăguş. Un sat din Ţara Oltului (Făgăraş).* Manifestări spirituale, Bucureşti, Institutul de Ştiinţe Sociale, 1944.

COATU, Nicoleta, *Strcturi magice tradiţionale*, Bucureşti, Ed. Bic All, 1998.

CODRESCU, Th., *Doctorul sătenilor. Cuprinzând reţete de mai multe boale, culese din diferite cărţi atât pentru oameni cât şi pentru animale, cu care se servesc sătenii*, Iaşi, 1874.

DANIEL, Constantin, *Civilizaţia sumeriană*, Bucureşti, Ed. Sport-Turism, 1983.

DANIEL, Constantin, *Cultura spirituală a Egiptului antic*, Bucureşti, Ed. Cartea Românească, 1985.

DE MARTINO, Ernesto, *Il mondo magico. Prolegomeni a una storia del magismo*, Torino, Editore Boringhieri, 1973.

DELUMEAU, Jean, *Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată*, vol. I-II, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1986.

DENSUSIANU, Ovid, *Limba descântecelor*, în „Grai şi suflet", Bucureşti, vol. IV; 1930, fasc. 2, p. 351-376; vol. V, 1931, fasc. I, p. 125-157; vol. VI, 1934, fasc. 1-2, p. 75-162.

Dicţionar medical, vol. I, II. Redactor responsabil Dr. P. Simici. Redactori coordonatori: Dr. A. Mincu, Dr. G. Ionescu-Amza, Dr. Stela Cărnaru. Bucureşti, Ed. Medicală, 1969.

DUMISTRĂCEL, Stelian, *Până-n pânzele albe. Expresii româneşti. Biografii-motivaţii*, Iaşi, Ed. Institutul European, 2001.

DUNĂRE, N., M. Bocşe, T. Graur, I. Şovrea (coord.), *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974.

ELIADE, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religiile şi foclorul Daciei şi Europei Orientale.* Traducere de Maria Ivănescu şi Cezar Ivănescu, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980.

ELIADE, Mircea, *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, III. *De la Mahomed la epoca Reformelor.* Traducere de Cezar Baltag, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988.

EVSEEV, Ivan, *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale*, Timişoara, Ed. Amarcord, 2001.

FOCHI, Adrian, *Estetica oralităţii*, Bucureşti, Ed. Minerva, 1980.

Folclor vechi românesc. Ediţie îngrijită, prefaţă, note şi bibliografie de C. Ciuchindel, Bucureşti, Ed. Minerva, 1990.

FRAZER, James George, *Creanga de aur*, I-V. Traducere, prefaţă şi tabel cronologic de Octavian Nistor. Note de Gabriela Duda, Bucureşti, Ed. Minerva, 1980.

FRAZER, James George, *Foclorul în Vechiul Testament.* Traducere şi adaptare de Harry Kuller, Bucureşti, Ed. Scripta, 1995.

FRAZER, James George, *L'Homme, dieu et l'immortalité*, traduit par Pierre Sayn, Paris, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1928.

FRAZER, James George, *La Crainte des morts*, par... Avec une préface de Paul Valéry, Paris, Emile Nourry, 1934.

GASTER, Moses, *Chrestomaţie română*, vol. I-II, Leipzig, F.A. Brockhaus, Bucureşti, Socec, 1891.

GASTER, Moses, *Literatură populară română*, Bucureşti, Haiman, 1883.

GOLOPENŢIA, Sanda, *Intermemoria. Studii de pragmatică şi antropologie*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001.

GOMOIU, V.Dr., *Din istoria medicinei şi a învăţământului medical în România*, Bucureşti, Tip. Cultura, 1922.

GOMOIU, V.Dr. şi Dr. Viorica Gomoiu, *Medicina în poezia populară românească*, Bucureşti, Tip. Vulturul, 1938.

GOROVEI, Artur, *Credinţi şi superstiţii ale poporului român*, Bucureşti, Socec, 1915.

GOROVEI, Artur, *Descântecele românilor. Studiu de folklor*, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1931.

GRIGORIU-RIGO, Gr., *Medicina poporului.* Memoriul I, *Boalele oamenilor*, Memoriul al II-lea, *Boalele vitelor.* Extras din „Analele Academiei Române", seria a II-a, tomul XXX, Bucureşti, Göbl, 1907.

HASDEU, B.P., *Soarele şi luna. Folclor tradiţional*, vol. I, *Texte*, vol. II, *Note, comentarii, variante, addenda, indici.* Ediţie critică, prefaţă, note, comentarii, variante şi indici de I. Oprişan, Bucureşti, Ed. Saeculum I.O., 2002.

HERSENI, Traian, *Literatură şi civilizaţie. Încercare de antropologie literară*, Bucureşti, Ed. Univers, 1976.

JUNG, C.G., *Amintiri, vise, reflecţii.* Consemnate şi editate de Aniela Jaffé. Traducere şi notă de Daniela Ştefănescu, Bucureşti, Editura Humanitas, 1996.

JUNG, C.G., *În lumea arhetipurilor.* Traducere din limba germană, prefaţă, comentarii şi note de Vasile Dem. Zamfirescu, Bucureşti, Ed. „Jurnalul Literar", 1994.

KIRILEANU, G.T., *Scrieri*, II. Ediţie îngrijită, note, comentariu şi bibliografie de Constantin Bostan, Bucureşti, Ed. Minerva, 1997.

LAUGIER, Ch.Dr., *Contribuţiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Craiova, Scrisul Românesc, 1915.

LE GOFF, Jacques, Jean-Claude Schmitt, *Dicţionar tematic al Evului Mediu occidental*, Iaşi, Ed. Polirom, 2002.

LEON, N.Dr., *Istoria naturală medicală a poporului român.* Extras din „Analele Academiei Române", seria a II-a, tom. XXV, Bucureşti, Göbl, 1903.

LÉVY-BRUHL, L., *Les fonctions mentales dans les sociétés inférieures*, Paris, Librairie Felix Alcan, 1928.

LUPAŞCU, Dimitrie P., *Medicina babelor. Adunare de descântece, reţete de doftorii şi vrăjitorii băbeşti*, Bucureşti, Göbl, 1890.

MARIAN, S.Fl., *Botanică românească.* Ediţie îngrijită, cuvânt înainte şi note de Antoaneta Olteanu, Bucureşti, Ed. Paideìa, 2000.

MARIAN, S.Fl., *Descântece poporane române*, culese de ..., Suceava, Tip. Eckhardt, 1886.

MARIAN, S.Fl., *Vrăji, farmece şi desfaceri*, adunate de ..., Bucureşti, Göbl, 1893.

MAUSS, Marcel, Henri Hubert, *Teoria generală a magiei.* Traducere de Ingrid Ilinca şi Silviu Lupescu. Prefaţă de Nicu Gavriluţă, Iaşi, Ed. Polirom, 1996.

MIHĂILESCU, Dan, *Limbajul culorilor şi al formelor*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980.

MIHU, Achim, *Magia*, în vol. *Antropologia culturală*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2002, p. 221-272.

MUCHEMBLED, Robert, *Magia şi vrăjitoria în Europa, din Evul Mediu până astăzi.* Traducere din franceză de Maria şi Cezar Ivănescu, Bucureşti, Ed. Humanitas, 1997.

MUŞLEA, Ion, Ovidu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu*, Bucureşti, Ed. Minerva, 1970.

NICULIŢĂ-VORONCA, Elena, *Datinile şi credinţele poporului român, adunate şi aşezate în ordine mitologică*, vol. I, Cernăuţi, Tip. Wiegler, 1903.

OIŞTEANU, Andrei, *Ordine şi haos. Mit şi magie în cultura tradiţională românească*, Iaşi, Ed. Polirom, 2004.

PAMFILE, Tudor, *Boli şi leacuri la oameni, vite şi păsări, după datinile şi credinţele poporului român.* Adunate din comuna Ţepu (Tecuci), Bucureşti, Socec-Sfetea, 1911.

PANŢU, Zach. C., *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane şi ştiinţifice*, Bucureşti, Ed. Casa Şcoalelor, 1929.

PAPADIMA, Ovidiu, *Descântecul – structura lui artistică*, în vol. *Literatură populară română*, Bucureşti, Editura Pentru Literatură, 1968.

PAVELESCU, Gheorghe, *Cercetări asupra magiei la românii din Munţii Apuseni*, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1945.

PAVELESCU, Gheorghe, *Magia la români.* Studii şi cercetări despre magie, descântece şi mană, Bucureşti, Ed. Minerva, 1998.

POPA, Ioan I., *Contribuţii la studiul practicii magice în Banat*, în vol. *Folclor literar*, I, Timişoara, 1967.

PURDELA SITARU, Maria, *Etnomedicină lingvistică*, Timişoara, Ed. Amarcord, 1999.

PURDELA SITARU, Maria, Livia Vasiluţă (coord.), *Studii şi materiale privitoare la terminologia românească de etnobotanică*, Timişoara, Tip. Universităţii, 1986.

RĂUTU, Radu, *Tehnica analogiei în poezia de incantaţie*, în „Revista de Etnografie şi Folclor", 16, 1971, nr. 2, p. 123-129.

RIES, Julien, *Sacrul în istoria religioasă a omenirii.* Traducere din limba italiană de Roxana Utale, Iaşi, Ed. Polirom, 2000.

ROSETTI, Al., *Limba descântecelor româneşti*, Bucureşti, Ed. Minerva, 1975.

RUXĂNDOIU, Pavel, *Poezia descântecelor*, în vol. *Folclorul literar în contextul culturii populare româneşti*, Bucureşti, Ed. „Grai şi Suflet – Cultura Naţională", 2001.

SAMARIAN, Pompei Gh. Dr., *Medicina şi farmacia în trecutul românesc*, vol. I *(1382-1775)*, Călăraşi, Tip. Modernă, f.a.; vol. II *(1775-1834)*, Bucureşti, Tip. Cultura, 1938; vol. III. *Asistenţa publică în trecutul românesc, până la 1834*, Bucureşti, „Bucovina", 1938.

SERVIER, Jean, *Magia.* Traducere de Bogdan Geangalău, Iaşi, Ed. Institutul European, 2001.

ŞĂINEANU, Lazăr, *Ielele, Dânsele, Vântoasele, Frumoasele, Şoimanele, Măiestrele, Milostivele, Zânele. Studiu de mitologie comparativă*, Bucureşti, Tip. Academiei Române, 1886.

ŞTEFĂNUCĂ, Petre V., *Folclor şi tradiţii populare.* Alcătuire, studiu introductiv, bibliografie, comentarii şi note de Grigore Botezatu şi Andrei Hâncu, vol. 1-2, Chişinău, Ed. Ştiinţa, 1991.

TOCILESCU, Grigore G., Christea N. Ţapu, *Materialuri folcloristice*, vol. III. Ediţie critică şi studiu introductiv de Iordan Datcu, Bucureşti, Ed. Minerva, 1981.

URSACHE, Petru, *Etnoestetica*, Iaşi, Ed. Institutul European, 1998.

URSACHE, Petru, *Prolegomene la o estetică a folclorului*, Bucureşti, Ed. Cartea Românească, 1980.

VASILIU, Al., *Descântece din Moldova*, în „Grai şi Suflet", vol. VI, 1934, fasc. 1 şi 2, p. 280-305.

VĂTĂMANU, Nicolae, *Medicină veche românească*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică, 1970.

VĂTĂMANU, Nicolae, *Originile medicinii româneşti*, Bucureşti, Ed. Medicală, 1979.

VERTEMONT, Jean, *Dicţionar al mitologiilor indo-europene*. Traducere de Doina Lică, Lucian Pricop, Timişoara, Ed. Amarcord, 2000.

VOICULESCU, V.Dr., *Toate leacurile la îndemână*, Bucureşti, Institutul de arte grafice „Luceafărul", 1938.

VRABIE, Gheorghe, *Retorica folclorului (poezia)*, Bucureşti, Ed. Minerva, 1978.

VULCĂNESCU, Romulus, *Coloana cerului*, Bucureşti, Ed. Academiei, 1972.

VULCĂNESCU, Romulus, *Fenomenul horal*, Craiova, Ed. „Ramuri", 1944.

VULCĂNESCU, Romulus, *Mitologie română*, Bucureşti, Ed. Academiei, 1985.

WUNENBURGER, Jean-Jacques, *Sacrul.* Traducere, note şi studiu introductiv de Mihaela Căluţ. Postfaţă de Aurel Codoban, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2000.

ZAHARIA, O.Dr., *Dicţionarul plantelor medicinale ce cresc în România. Descrierea şi întrebuinţarea lor casnică*, Craiova, Ed. Samitca, 1916.

INDICE DE LOCALITĂŢI

(siglar)

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
B A A	Bacău	Agăş	Agăş
B A C	Bacău	Agăş	Coşnea
B A P	Bacău	Agăş	Preluci
B Ar Ar	Bacău	Ardeoani	Ardeoani
B B F	Bacău	Balcani	Frumoasa
B Bb Bb	Bacău	Bereşti-Bistriţa	Bereşti-Bistriţa
B Bb I	Bacău	Bereşti-Bistriţa	Iteşti
B Bl Bl	Bacău	Blăgeşti	Blăgeşti
B Br Br	Bacău	Brusturoasa	Brusturoasa
B Br C	Bacău	Brusturoasa	Cuchiniş
B Br Ca	Bacău	Brusturoasa	Camenca
B Bs A	Bacău	Bârsăneşti	Albele
B Bs Bs	Bacău	Bârsăneşti	Bârsăneşti
B Bt Bt	Bacău	Bereşti-Tazlău	Bereşti-Tazlău
B Bu B	Bacău	Buhoci	Bijghir
B Bu Bu	Bacău	Buhoci	Buhoci
B Bz B	Bacău	Berzunţi	Buda
B Bz Bz	Bacău	Berzunţi	Berzunţi
B Bz D	Bacău	Berzunţi	Dragomir
B C Bl	Bacău	Căiuţi	Blidari
B C C	Bacău	Căiuţi	Căiuţi
B C H	Bacău	Căiuţi	Heltiu
B C P	Bacău	Căiuţi	Pralea
B C V	Bacău	Căiuţi	Vrânceni
B Cb B	Bacău	Corbasca	Băcioiu
B Cb Cb	Bacău	Corbasca	Corbasca
B Cb M	Bacău	Corbasca	Marvila
B Cb P	Bacău	Corbasca	Pogleţ
B Cb S	Bacău	Corbasca	Scărişoara
B Cb V	Bacău	Corbasca	Vâlcele
B Cj Cj	Bacău	Cleja	Cleja
B Cl Cl	Bacău	Coloneşti	Coloneşti
B Cş C	Bacău	Caşin	Curiţa
B Cş Cş	Bacău	Caşin	Caşin
B Cţ Bo	Bacău	Coţofăneşti	Borşani
B Cţ Cţ	Bacău	Coţofăneşti	Coţofăneşti

Sigla	Județul	Comuna	Satul
B Cț T	Bacău	Coțofănești	Tămășoaia
B D C	Bacău	Dămienești	Călugăreni
B D D	Bacău	Dămienești	Dămienești
B Df C	Bacău	Dofteana	Cucuieți
B Df Df	Bacău	Dofteana	Dofteana
B Dm Dm	Bacău	Dealu Morii	Dealu Morii
B Dm T	Bacău	Dealu Morii	Tăvădărești
B Dr Dr	Bacău	Dărmănești	Dărmănești
B Dr L	Bacău	Dărmănești	Lapoș
B F F	Bacău	Filipeni	Filipeni
B F V	Bacău	Filipeni	Valea Boțului
B Fa Fa	Bacău	Faraoani	Faraoani
B Fl Fl	Bacău	Filipești	Filipești
B Fl G	Bacău	Filipești	Galbeni
B Fl O	Bacău	Filipești	Onișcani
B G G	Bacău	Găiceana	Găiceana
B Gf B	Bacău	Ghimeș-Făget	Bolovăniș
B Gf F	Bacău	Ghimeș-Făget	Făget
B Gf G	Bacău	Ghimeș-Făget	Ghimeș
B Gf R	Bacău	Ghimeș-Făget	Răchitiș
B Gl Gl	Bacău	Glăvănești	Glăvănești
B Gl M	Bacău	Glăvănești	Muncelu
B Gr Gs	Bacău	Gârleni	Gârlenii de Sus
B Gr L	Bacău	Gârleni	Lespezi
B H B	Bacău	Helegiu	Brătila
B H D	Bacău	Helegiu	Deleni
B H H	Bacău	Helegiu	Helegiu
B Hg Hg	Bacău	Horgești	Horgești
B Hg V	Bacău	Horgești	Văleni
B Hm Hm	Bacău	Hemeiuși	Hemeiuși
B Hr C	Bacău	Huruiești	Căpotești
B Hr F	Bacău	Huruiești	Fundoaia
B Hr Hr	Bacău	Huruiești	Huruiești
B Hr O	Bacău	Huruiești	Ocheni
B Hr Pr	Bacău	Huruiești	Prădaiș
B L L	Bacău	Livezi	Livezi
B L O	Bacău	Livezi	Orășa
B L P	Bacău	Livezi	Poiana
B L Pr	Bacău	Livezi	Prăjoaia
B Lc Lc	Bacău	Luizi-Călugăra	Luizi-Călugăra
B Lc O	Bacău	Luizi-Călugăra	Osebiți
B Lp Lp	Bacău	Lipova	Lipova
B Mc Mc	Bacău	Mănăstirea-Cașin	Mănăstirea-Cașin
B Mt Gc	Bacău	Motoșeni	Gura-Crăiești

Sigla	Județul	Comuna	Satul
B Mt Mt	Bacău	Motoșeni	Motoșeni
B Mt Pr	Bacău	Motoșeni	Praja
B Mt R	Bacău	Motoșeni	Rotăria
B Mt Ș	Bacău	Motoșeni	Șendrești
B Mt Ț	Bacău	Motoșeni	Țepoaia
B N M	Bacău	Negri	Mâgla
B Nb Nb	Bacău	Nicolae Bălcescu	Nicolae Bălcescu
B Nb Vs	Bacău	Nicolae Bălcescu	Valea Seacă
B O H	Bacău	Oituz	Hârja
B O O	Bacău	Oituz	Oituz
B On B	Bacău	Oncești	Bărboasa
B On On	Bacău	Oncești	Oncești
B On Tț	Bacău	Oncești	Tarnița
B Or Or	Bacău	Orbeni	Orbeni
B Pg Pg	Bacău	Pârgărești	Pârgărești
B Pg Sn	Bacău	Pârgărești	Satu Nou
B Pj B	Bacău	Pârjol	Băhnășeni
B Pj Bs	Bacău	Pârjol	Băsăști
B Pj P	Bacău	Pârjol	Pustiana
B Pj Pj	Bacău	Pârjol	Pârjol
B Pn Pn	Bacău	Pâncești	Pâncești
B Pp B	Bacău	Plopana	Budești
B Pp I	Bacău	Plopana	Ițcani
B Pp Pp	Bacău	Plopana	Plopana
B Pr Pr	Bacău	Parincea	Parincea
B Pr V	Bacău	Parincea	Vladnic
B Pt C	Bacău	Podu Turcului	Căbești
B Pt F	Bacău	Podu Turcului	Fichitești
B Pt G	Bacău	Podu Turcului	Giurgioana
B Pt L	Bacău	Podu Turcului	Lehancea
B R R	Bacău	Răchitoasa	Răchitoasa
B Rc G	Bacău	Răcăciuni	Gâșteni
B Rc Gd	Bacău	Răcăciuni	Gheorghe Doja
B Rc Rc	Bacău	Răcăciuni	Răcăciuni
B Rș P	Bacău	Roșiori	Poieni
B Rș Rș	Bacău	Roșiori	Roșiori
B S P	Bacău	Sascut	Păncești
B S S	Bacău	Sascut	Sascut
B Sc Sc	Bacău	Săucești	Săucești
B Se Se	Bacău	Secuieni	Secuieni
B Se Ts	Bacău	Secuieni	Tisa-Silvestri
B Sg Sg	Bacău	Strugari	Strugari
B Sn C	Bacău	Sănduleni	Coman
B Sn S	Bacău	Sănduleni	Stufu

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
B Sn V	Bacău	Sănduleni	Verşeşti
B So C	Bacău	Solonţ	Cucuieţi
B So So	Bacău	Solonţ	Solonţ
B Şţ F	Bacău	Scorţeni	Floreşti
B Şţ G	Bacău	Scorţeni	Grigoreni
B Şţ Şţ	Bacău	Scorţeni	Scorţeni
B Ştcm B	Bacău	Ştefan cel Mare	Buciumi
B Ştcm R	Bacău	Ştefan cel Mare	Rădeana
B Ştcm Ştcm	Bacău	Ştefan cel Mare	Ştefan cel Mare
B T Cj	Bacău	Tătărăşti	Cornii de Jos
B T D	Bacău	Tătărăşti	Drăgeşti
B T Gd	Bacău	Tătărăşti	Gherdana
B T T	Bacău	Tătărăşti	Tătărăşti
B T U	Bacău	Tătărăşti	Ungureni
B Tr P	Bacău	Traian	Prăjeşti
B Tt Tt	Bacău	Târgu Trotuş	Târgu Trotuş
B Tt V	Bacău	Târgu Trotuş	Viişoara
B U Bb	Bacău	Ungureni	Bibireşti
B U U	Bacău	Ungureni	Ungureni
B U V	Bacău	Ungureni	Viforeni
B Ur Ur	Bacău	Urecheşti	Urecheşti
B V L	Bacău	Vultureni	Lichitişeni
B V Gdj	Bacău	Vultureni	Godineştii de Jos
B V V	Bacău	Vultureni	Vultureni
B Vs Vs	Bacău	Valea Seacă	Valea Seacă
B Z Z	Bacău	Zemeş	Zemeş
Bt A B	Botoşani	Albeşti	Buimăceni
Bt A T	Botoşani	Albeşti	Tudor Vladimirescu
Bt Av Av	Botoşani	Avrămeni	Avrămeni
Bt B B	Botoşani	Brăieşti	Brăieşti
Bt Br Br	Botoşani	Broscăuţi	Broscăuţi
Bt C C	Botoşani	Cristeşti	Cristeşti
Bt Cd Cd	Botoşani	Cordăreni	Cordăreni
Bt Cl Cl	Botoşani	Călăraşi	Călăraşi
Bt Cł P	Botoşani	Călăraşi	Pleşani
Bt Cn Cn	Botoşani	Conceşti	Conceşti
Bt Co Co	Botoşani	Corni	Corni
Bt Co S	Botoşani	Corni	Sarafineşti
Bt Cp Cp	Botoşani	Copălău	Copălău
Bt Cr Cr	Botoşani	Cristeşti	Cristeşti
Bt Cţ C	Botoşani	Coţuşca	Crasnaleuca
Bt Cţ Cţ	Botoşani	Coţuşca	Coţuşca
Bt Cu A	Botoşani	Curteşti	Agafton
Bt Cu B	Botoşani	Curteşti	Băiceni

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
Bt Cu Cu	Botoşani	Curteşti	Curteşti
Bt Cu Md	Botoşani	Curteşti	Mănăstirea Doamnei
Bt D D	Botoşani	Durneşti	Durneşti
Bt Da B	Botoşani	Darabani	Bajura
Bt Da Da	Botoşani	Darabani	Darabani
Bt Da E	Botoşani	Darabani	Eşanca
Bt Db B	Botoşani	Dobârceni	Bivolari
Bt Db Db	Botoşani	Dobârceni	Dobârceni
Bt Db M	Botoşani	Dobârceni	Murguţa
Bt De De	Botoşani	Dersca	Dersca
Bt Dn Dn	Botoşani	Dângeni	Dângeni
Bt Dn H	Botoşani	Dângeni	Hulub
Bt Dn I	Botoşani	Dângeni	Iacobeni
Bt Dr Dr	Botoşani	Drăguşeni	Drăguşeni
Bt F F	Botoşani	Flămânzi	Flămânzi
Bt Fr B	Botoşani	Frumuşica	Boscoteni
Bt Fr Fr	Botoşani	Frumuşica	Frumuşica
Bt Fr Vd	Botoşani	Frumuşica	Vlădeni Deal
Bt G G	Botoşani	Gorbăneşti	Gorbăneşti
Bt Ge A	Botoşani	George Enescu	Arborea
Bt Ge D	Botoşani	George Enescu	Dumeni
Bt H H	Botoşani	Havârna	Havârna
Bt H T	Botoşani	Havârna	Tătărăşeni
Bt Hd A	Botoşani	Hudeşti	Albele
Bt Hd Hd	Botoşani	Hudeşti	Hudeşti
Bt Hh I	Botoşani	Hilişeu-Horia	Iezer
Bt Hl D	Botoşani	Hlipiceni	Dragalina
Bt Hn Hn	Botoşani	Hăneşti	Hăneşti
Bt I I	Botoşani	Ibăneşti	Ibăneşti
Bt L C	Botoşani	Leorda	Costineşti
Bt L L	Botoşani	Leorda	Leorda
Bt Ln Z	Botoşani	Lunca	Zlătunoaia
Bt M L	Botoşani	Manoleasa	Liveni
Bt M M	Botoşani	Manoleasa	Manoleasa
Bt Me S	Botoşani	Mihai Eminescu	Stânceşti
Bt Mh Mh	Botoşani	Mihălăşeni	Mihălăşeni
Bt Mi C	Botoşani	Mihăileni	Cândeşti
Bt Mi Mi	Botoşani	Mihăileni	Mihăileni
Bt Ml Ml	Botoşani	Mileanca	Mileanca
Bt Mt H	Botoşani	Mitoc	Horia
Bt Mt Mt	Botoşani	Mitoc	Mitoc
Bt Nb Nb	Botoşani	Nicolae Bălcescu	Nicolae Bălcescu
Bt P P	Botoşani	Pomârla	Pomârla
Bt Pl Pl	Botoşani	Păltiniş	Păltiniş

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
Bt Pr M	Botoşani	Prăjeni	Miletin
Bt Pr Pr	Botoşani	Prăjeni	Prăjeni
Bt Ri Riv	Botoşani	Ripiceni	Ripicenii Vechi
Bt Rm Rm	Botoşani	Româneşti	Româneşti
Bt Ro C	Botoşani	Roma	Cotârgaci
Bt Ro Ro	Botoşani	Roma	Roma
Bt Rp M	Botoşani	Rădăuţi-Prut	Miorcani
Bt Rp R	Botoşani	Rădăuţi-Prut	Rediu
Bt Rp Rp	Botoşani	Rădăuţi-Prut	Rădăuţi Prut
Bt Rs R	Botoşani	Răuseni	Rediu
Bt Rs Rs	Botoşani	Răuseni	Răuseni
Bt Sh S	Botoşani	Suharău	Smârdan
Bt Sh Sh	Botoşani	Suharău	Suharău
Bt Sl D	Botoşani	Suliţa	Dracşani
Bt Sl Sl	Botoşani	Suliţa	Suliţa
Bt Sm R	Botoşani	Santa Mare	Rânghileşti
Bt Sm Sm	Botoşani	Santa Mare	Santa Mare
Bt Ş Ş	Botoşani	Ştiubieni	Ştiubieni
Bt Şn P	Botoşani	Şendriceni	Pădureni
Bt Şn Şn	Botoşani	Şendriceni	Şendriceni
Bt Şt Şt	Botoşani	Ştefăneşti	Ştefăneşti
Bt Td Td	Botoşani	Tudora	Tudora
Bt Tr D	Botoşani	Truşeşti	Drislea
Bt U U	Botoşani	Ungureni	Ungureni
Bt Uţ Bu	Botoşani	Unţeni	Burleşti
Bt Uţ M	Botoşani	Unţeni	Mânăstireni
Bt Uţ S	Botoşani	Unţeni	Soroceni
Bt Vă S	Botoşani	Văculeşti	Saucenita
Bt Vă Vă	Botoşani	Văculeşti	Văculeşti
Bt Vd B	Botoşani	Vlădeni	Brehuieşti
Bt Vd Hţ	Botoşani	Vlădeni	Huţani
Bt Vd M	Botoşani	Vlădeni	Mândreşti
Bt Vd Vd	Botoşani	Vlădeni	Vlădeni
Bt Vf Vf	Botoşani	Vârfu Câmpului	Vârfu Câmpului
Bt Vl Vl	Botoşani	Vlăsineşti	Vlăsineşti
Bt V P	Botoşani	Vorona	Poiana
Bt V Vm	Botoşani	Vorona	Vorona Mare
G B B	Galaţi	Bălăbăneşti	Bălăbăneşti
G Ba Ba	Galaţi	Barcea	Barcea
G Bc Bc	Galaţi	Buciumeni	Buciumeni
G Bc H	Galaţi	Buciumeni	Hănţeşti
G Bh Bh	Galaţi	Brăhăşeşti	Brăhăşeşti
G Bş P	Galaţi	Bălăşeşti	Pupezeni
G C C	Galaţi	Corni	Corni

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
G C U	Galaţi	Corni	Urleşti
G Cd Cd	Galaţi	Cudalbi	Cudalbi
G Cn Cn	Galaţi	Costache Negri	Costache Negri
G Co Br	Galaţi	Corod	Brăduleşti
G Co Co	Galaţi	Corod	Corod
G Cţ Co	Galaţi	Cerţeşti	Cotoroaia
G Cţ Cţ	Galaţi	Cerţeşti	Cerţeşti
G Cv Cv	Galaţi	Cavadineşti	Cavadineşti
G Cz B	Galaţi	Cozmeşti	Băltăreţi
G Cz Czv	Galaţi	Cozmeşti	Cozmeşti Vale
G Cz Fn	Galaţi	Cozmeşti	Furcenii Noi
G Cz Fv	Galaţi	Cozmeşti	Furcenii Vechi
G D D	Galaţi	Drăguşeni	Drăguşeni
G Fl Fl	Galaţi	Folteşti	Folteşti
G Fn Fn	Galaţi	Fundeni	Fundeni
G Fr Fr	Galaţi	Fârţăneşti	Fârţăneşti
G Fr V	Galaţi	Fârţăneşti	Viile
G G G	Galaţi	Ghidigeni	Ghidigeni
G G Gf	Galaţi	Ghidigeni	Gefu
G G T	Galaţi	Ghidigeni	Tălpigi
G Gh Gh	Galaţi	Gohor	Gohor
G Gr Gr	Galaţi	Griviţa	Griviţa
G I I	Galaţi	Iveşti	Iveşti
G M C	Galaţi	Măstăcani	Chiraftei
G M M	Galaţi	Măstăcani	Măstăcani
G Mn Mn	Galaţi	Munteni	Munteni
G Mt Mt	Galaţi	Matca	Matca
G N B	Galaţi	Nicoreşti	Braniştea
G N D	Galaţi	Nicoreşti	Dobrineşti
G N N	Galaţi	Nicoreşti	Nicoreşti
G N P	Galaţi	Nicoreşti	Poiana
G O O	Galaţi	Oancea	Oancea
G P P	Galaţi	Priponeşti	Priponeşti
G P Pj	Galaţi	Priponeşti	Priponeştii de Jos
G Pc Pc	Galaţi	Pechea	Pechea
G Ps Ps	Galaţi	Piscu	Piscu
G R R	Galaţi	Rediu	Rediu
G S S	Galaţi	Smârdan	Smârdan
G Sc C	Galaţi	Slobozia Conachi	Cuza Vodă
G Sl Sl	Galaţi	Schela	Schela
G Sm Sm	Galaţi	Smulţi	Smulţi
G Sv Sv	Galaţi	Suceveni	Suceveni
G T T	Galaţi	Tuluceşti	Tuluceşti
G Tv Tv	Galaţi	Tudor Vladimirescu	Tudor Vladimirescu

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
G Ţ Ţ	Galaţi	Ţepu	Ţepu
G U T	Galaţi	Umbrăreşti	Torceşti
G U U	Galaţi	Umbrăreşti	Umbrăreşti
G V V	Galaţi	Vârlezi	Vârlezi
G V C	Galaţi	Vârlezi	Crăieşti
G Vl B	Galaţi	Vlădeşti	Brăneşti
G Vl Vl	Galaţi	Vlădeşti	Vlădeşti
G Vm M	Galaţi	Valea Mărului	Mândreşti
G Vm Vm	Galaţi	Valea Mărului	Valea Mărului
I A A	Iaşi	Andrieşeni	Andrieşeni
I Ac Ac	Iaşi	Al. I. Cuza	Al. I. Cuza
I Ac Ş	Iaşi	Al. I. Cuza	Şcheia
I B B	Iaşi	Bălţaţi	Bălţaţi
I B P	Iaşi	Bălţaţi	Podişu
I B V	Iaşi	Bălţaţi	Valea Oilor
I Bl Bl	Iaşi	Belceşti	Belceşti
I Bl M	Iaşi	Belceşti	Munteni
I Bs Bs	Iaşi	Bosia	Bosia
I Bt Bt	Iaşi	Butea	Butea
I Bt M	Iaşi	Butea	Miclăuşeni
I Bv Bv	Iaşi	Bivolari	Bivolari
I C C	Iaşi	Cotnari	Cotnari
I C I	Iaşi	Cotnari	Iosupeni
I Cc Cc	Iaşi	Coarnele Caprei	Coarnele Caprei
I Ci Ci	Iaşi	Ciurea	Ciurea
I Cp B	Iaşi	Ceplenița	Buhalnița
I Cp Cp	Iaşi	Ceplenița	Ceplenița
I Cp P	Iaşi	Ceplenița	Poiana Mărului
I Cs C	Iaşi	Costuleni	Covasna
I Cs Cs	Iaşi	Costuleni	Costuleni
I Cs Cz	Iaşi	Costuleni	Cozia
I Cs H	Iaşi	Costuleni	Hilița
I Ct Ct	Iaşi	Ciorteşti	Ciorteşti
I Ct D	Iaşi	Ciorteşti	Deleni
I Cu B	Iaşi	Cucuteni	Băiceni
I Cu Cu	Iaşi	Cucuteni	Cucuteni
I D D	Iaşi	Dagâța	Dagâța
I Db Db	Iaşi	Dobrovăț	Dobrovăț
I Dh Dh	Iaşi	Dolheşti	Dolheşti
I Dl Dl	Iaşi	Deleni	Deleni
I Dl P	Iaşi	Deleni	Poiana
I E B	Iaşi	Erbiceni	Bârleşti
I F F	Iaşi	Focuri	Focuri
I F Fn	Iaşi	Focuri	Fântânele

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
I G G	Iaşi	Gropnița	Gropnița
I G S	Iaşi	Gropnița	Săveni
I Gj Gj	Iaşi	Grajduri	Grajduri
I Gl Gl	Iaşi	Golăieşti	Golăieşti
I H H	Iaşi	Heleşteni	Heleşteni
I H Hm	Iaşi	Heleşteni	Hărmăneasa
I H M	Iaşi	Heleşteni	Movileni
I H O	Iaşi	Heleşteni	Oboroceni
I Hl Hl	Iaşi	Hălăuceşti	Hălăuceşti
I Ho Ho	Iaşi	Horleşti	Horleşti
I Hr P	Iaşi	Hârlău	Pârcovaci
I I A	Iaşi	Ipatele	Alexeşti
I L B	Iaşi	Lespezi	Buda
I L D	Iaşi	Lespezi	Dumbrava
I L H	Iaşi	Lespezi	Heci
I L L	Iaşi	Lespezi	Lespezi
I Ln G	Iaşi	Lungani	Goeşti
I Ln Ln	Iaşi	Lungani	Lungani
I M B	Iaşi	Miroslava	Balciu
I M M	Iaşi	Miroslava	Miroslava
I M P	Iaşi	Miroslava	Proselnici
I Mc Iz	Iaşi	Mirceşti	Izvoarele
I Mc Mc	Iaşi	Mirceşti	Mirceşti
I Mc R	Iaşi	Mirceşti	Răchiteni
I Mg H	Iaşi	Mogoşeşti	Hadâmbu
I Mg Mg	Iaşi	Mogoşeşti	Mogoşeşti
I Ml C	Iaşi	Mirosloveşti	Ciohorăni
I Ml Ml	Iaşi	Mirosloveşti	Mirosloveşti
I Ml S	Iaşi	Mirosloveşti	Soci
I Mn Mn	Iaşi	Mironeasa	Mironeasa
I Mn U	Iaşi	Mironeasa	Urşița
I Ms Ms	Iaşi	Mogoşeşti-Siret	Mogoşeşti-Siret
I Mş Mş	Iaşi	Moşna	Moşna
I Mț B	Iaşi	Moțca	Boureni
I Mț Mț	Iaşi	Moțca	Moțca
I O O	Iaşi	Oțeleni	Oțeleni
I P P	Iaşi	Popricani	Popricani
I Pb P	Iaşi	Probota	Perieni
I Pb Pb	Iaşi	Probota	Probota
I Pi B	Iaşi	Podu Iloaiei	Budăi
I Pi C	Iaşi	Podu Iloaiei	Cosițeni
I Pi Pi	Iaşi	Podu Iloaiei	Podu Iloaiei
I Pp Pp	Iaşi	Popeşti	Popeşti
I Pr Pr	Iaşi	Prisăcani	Prisăcani

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
I Pş B	Iaşi	Paşcani	Blăgeşti
I Pş S	Iaşi	Paşcani	Sodomeni
I R R	Iaşi	Răducăneni	Răducăneni
I Rg D	Iaşi	Ruginoasa	Dumbrăviţa
I Rg Rg	Iaşi	Ruginoasa	Ruginoasa
I S Br	Iaşi	Scânteia	Boroseşti
I S C	Iaşi	Scânteia	Ciocârleşti
I S L	Iaşi	Scânteia	Lunca Rateş
I Sc S	Iaşi	Scobinţi	Sticlăria
I Sc Sc	Iaşi	Scobinţi	Scobinţi
I Sd Sd	Iaşi	Schitu Duca	Schitu Duca
I Sn S	Iaşi	Sineşti	Storneşti
I Sn Sn	Iaşi	Sineşti	Sineşti
I Sp Sp	Iaşi	Stolniceni-Prăjescu	Stolniceni-Prăjescu
I Sr B	Iaşi	Sireţel	Berezlogi
I Sr Sr	Iaşi	Sireţel	Sireţel
I St F	Iaşi	Strunga	Fărcăşeni
I St St	Iaşi	Strunga	Strunga
I Ş Cb	Iaşi	Şcheia	Cioca-Boca
I Ş D	Iaşi	Şcheia	Drăguşeni
I Ş Ş	Iaşi	Şcheia	Şcheia
I Şp H	Iaşi	Şipote	Hălceni
I Şp Şp	Iaşi	Şipote	Şipote
I T R	Iaşi	Trifeşti	Roşcani
I T Rd	Iaşi	Trifeşti	Rădeni
I T T	Iaşi	Trifeşti	Trifeşti
I Td B	Iaşi	Todireşti	Băiceni
I Tg B	Iaşi	Târgu Frumos	Balş
I Tg Bz	Iaşi	Târgu Frumos	Buznea
I Tg C	Iaşi	Târgu Frumos	Costeşti
I Tn S	Iaşi	Tansa	Suhuleţ
I Tn Tn	Iaşi	Tansa	Tansa
I Tt Tt	Iaşi	Tătăruşi	Tătăruşi
I Tt U	Iaşi	Tătăruşi	Uda
I Tt V	Iaşi	Tătăruşi	Vâlcica
I Ţ Ţ	Iaşi	Ţibăneşti	Ţibăneşti
I Ţb Ps	Iaşi	Ţibana	Poiana de Sus
I Ţb Ţb	Iaşi	Ţibana	Ţibana
I Ţg Ţg	Iaşi	Ţigănaşi	Ţigănaşi
I Ţu Ţu	Iaşi	Ţuţora	Ţuţora
I V H	Iaşi	Vânători	Hârtoape
I V V	Iaşi	Vânători	Vânători
I Vc Sc	Iaşi	Victoria	Sculeni
I Vl Vl	Iaşi	Vlădeni	Vlădeni

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
I Vn Ss	Iaşi	Voineşti	Schitu Stavnic
I Vn Vn	Iaşi	Voineşti	Voineşti
I Vs C	Iaşi	Valea Seacă	Conţeşti
I Vs Vs	Iaşi	Valea Seacă	Valea Seacă
N A A	Neamţ	Agapia	Agapia
N A V	Neamţ	Agapia	Văratec
N B B	Neamţ	Borca	Borca
N B Pc	Neamţ	Borca	Pârâul Cârjei
N B Sb	Neamţ	Borca	Sabasa
N Bc Bc	Neamţ	Bicaz-Chei	Bicaz-Chei
N Bd Bd	Neamţ	Brusturi-Drăgăneşti	Brusturi-Drăgăneşti
N Bd G	Neamţ	Brusturi-Drăgăneşti	Groşi
N Bd P	Neamţ	Brusturi-Drăgăneşti	Poiana
N Bd T	Neamţ	Brusturi-Drăgăneşti	Târzia
N Bg Bg	Neamţ	Bârgăuani	Bârgăuani
N Bg Bl	Neamţ	Bârgăuani	Bălăneşti
N Bg C	Neamţ	Bârgăuani	Certieni
N Bg D	Neamţ	Bârgăuani	Dârloaia
N Bg G	Neamţ	Bârgăuani	Ghelăieşti
N Bg T	Neamţ	Bârgăuani	Talpa
N Bg V	Neamţ	Bârgăuani	Vlădiceni
N Bh Bh	Neamţ	Bahna	Bahna
N Bh I	Neamţ	Bahna	Izvoare
N Bo Bo	Neamţ	Bodeşti	Bodeşti
N Bt B	Neamţ	Boteşti	Barticeşti
N Bt Bt	Neamţ	Boteşti	Boteşti
N Bt M	Neamţ	Boteşti	Moreni
N Bt N	Neamţ	Boteşti	Nisiporeşti
N Bţ Bţ	Neamţ	Bălţăteşti	Bălţăteşti
N Bţ G	Neamţ	Bălţăteşti	Ghindăoani
N C C	Neamţ	Crăcăoani	Crăcăoani
N C Cn	Neamţ	Crăcăoani	Cracăul Negru
N Cd Cd	Neamţ	Cordun	Cordun
N Ch B	Neamţ	Ceahlău	Bistricioara
N Ch Ch	Neamţ	Ceahlău	Ceahlău
N Cn B	Neamţ	Cândeşti	Bărcăneşti
N Cn Cn	Neamţ	Cândeşti	Cândeşti
N Cn P	Neamţ	Cândeşti	Pădureni
N Cn V	Neamţ	Cândeşti	Vădurele
N Cs Cs	Neamţ	Costişa	Costişa
N Cs D	Neamţ	Costişa	Dorneşti
N Cs M	Neamţ	Costişa	Mănoaia
N D D	Neamţ	Dragomireşti	Dragomireşti
N D H	Neamţ	Dragomireşti	Hlăpeşti

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
N D M	Neamţ	Dragomireşti	Mastacăn
N D V	Neamţ	Dragomireşti	Vad
N Db Db	Neamţ	Dobreni	Dobreni
N Dj Br	Neamţ	Doljeşti	Buruieneşti
N Dj Dj	Neamţ	Doljeşti	Doljeşti
N Dl Ch	Neamţ	Dulceşti	Corhana
N Dl Dl	Neamţ	Dulceşti	Dulceşti
N Dl R	Neamţ	Dulceşti	Roşiori
N F F	Neamţ	Farcaşa	Farcaşa
N Fă Fă	Neamţ	Făurei	Făurei
N G Dc	Neamţ	Girov	Dochia
N G G	Neamţ	Girov	Girov
N G T	Neamţ	Girov	Turtureşti
N Gm Gm	Neamţ	Grumăzeşti	Grumăzeşti
N Gm T	Neamţ	Grumăzeşti	Topoliţa
N Gn C	Neamţ	Gârcina	Cuejdiu
N Gn Gn	Neamţ	Gârcina	Gârcina
N Gr Gr	Neamţ	Gherăieşti	Gherăieşti
N Gţ Gţ	Neamţ	Grinţieş	Grinţieş
N Gţ P	Neamţ	Grinţieş	Poiana
N H B	Neamţ	Hangu	Buhalniţa
N H H	Neamţ	Hangu	Hangu
N I B	Neamţ	Icuşeşti	Băluşeşti
N I Bt	Neamţ	Icuşeşti	Bătrâneşti
N I C	Neamţ	Icuşeşti	Chilii
N I I	Neamţ	Icuşeşti	Icuşeşti
N I R	Neamţ	Icuşeşti	Rocna
N I S	Neamţ	Icuşeşti	Spiridoneşti
N Ic Ic	Neamţ	Ion Creangă	Ion Creangă
N M Hţ	Neamţ	Mărgineni	Hârţeşti
N Pd Pd	Neamţ	Podoleni	Podoleni
N Pe B	Neamţ	Petricani	Boiştea
N Pe Pe	Neamţ	Petricani	Petricani
N Pe T	Neamţ	Petricani	Târpeşti
N Pg Pg	Neamţ	Pângăraţi	Pângăraţi
N Pg Pn	Neamţ	Pângăraţi	Pângărăcior
N Pp B	Neamţ	Pipirig	Boboieşti
N Pp Pl	Neamţ	Pipirig	Pluton
N Pp Pp	Neamţ	Pipirig	Pipirig
N Pş L	Neamţ	Piatra Şoimului	Luminiş
N Pş P	Neamţ	Piatra Şoimului	Poieni
N Pş Pş	Neamţ	Piatra Şoimului	Piatra Şoimului
N Pt Pf	Neamţ	Poiana Teiului	Pârâul Fagului
N Pt Pl	Neamţ	Poiana Teiului	Poiana Largului

Sigla	Judeţul	Comuna	Satul
N Pt Pt	Neamţ	Poiana Teiului	Poiana Teiului
N Pt Pv	Neamţ	Poiana Teiului	Petru Vodă
N Pt S	Neamţ	Poiana Teiului	Săvineşti
N Pt T	Neamţ	Poiana Teiului	Topoliceni
N R R	Neamţ	Războieni	Războieni
N R Va	Neamţ	Războieni	Valea Albă
N Rc O	Neamţ	Răuceşti	Oglinzi
N Rc Rc	Neamţ	Răuceşti	Răuceşti
N Rd B	Neamţ	Rediu	Beţeşti
N Rm Rm	Neamţ	Români	Români
N Rm S	Neamţ	Români	Siliştea
N Rz Rz	Neamţ	Roznov	Roznov
N Rz S	Neamţ	Roznov	Slobozia
N S Bj	Neamţ	Secuieni	Bârjoveni
N S S	Neamţ	Secuieni	Secuieni
N Sb Sb	Neamţ	Săbăoani	Săbăoani
N Sg Sg	Neamţ	Sagna	Sagna
N Sg V	Neamţ	Sagna	Vulpăşeşti
N St St	Neamţ	Stăniţa	Stăniţa
N St T	Neamţ	Stăniţa	Todireni
N Ş G	Neamţ	Ştefan cel Mare	Ghigoieşti
N Ş Ş	Neamţ	Ştefan cel Mare	Ştefan cel Mare
N T Pr	Neamţ	Timişeşti	Preuteşti
N T T	Neamţ	Timişeşti	Timişeşti
N Tf Tf	Neamţ	Trifeşti	Trifeşti
N Tm A	Neamţ	Tămăşeni	Adjudeni
N Tm Tm	Neamţ	Tămăşeni	Tămăşeni
N Tp Tp	Neamţ	Tupilaţi	Tupilaţi
N Tr Tr	Neamţ	Tarcău	Tarcău
N Tş N	Neamţ	Taşca	Neagra
N Ţ Ţ	Neamţ	Ţibucani	Ţibucani
N Ţ Ţj	Neamţ	Ţibucani	Ţibucanii de Jos
N U I	Neamţ	Urecheni	Iugăreşti
N U U	Neamţ	Urecheni	Urecheni
N V A	Neamţ	Viişoara	Agârcia
N V Bţ	Neamţ	Viişoara	Bistriţa
N V V	Neamţ	Viişoara	Viişoara
N Vn L	Neamţ	Vânători-Neamţ	Lunca
N Vn N	Neamţ	Vânători-Neamţ	Nemţişor
N Vn Vn	Neamţ	Vânători-Neamţ	Vânători-Neamţ
N Z T	Neamţ	Zăneşti	Traian
N Z Z	Neamţ	Zăneşti	Zăneşti
S A A	Suceava	Arbore	Arbore
S B B	Suceava	Brodina	Brodina

Sigla	Județul	Comuna	Satul
S Ba Ba	Suceava	Baia	Baia
S Bd I	Suceava	Bădeuți	Iaslovăț
S Bg Bg	Suceava	Bogdănești	Bogdănești
S Bi Bi	Suceava	Bilca	Bilca
S Bn Bn	Suceava	Bunești	Bunești
S Br M	Suceava	Boroaia	Moișa
S Bș Bș	Suceava	Broșteni	Broșteni
S Bș Hd	Suceava	Broșteni	Holda
S Bș Hț	Suceava	Broșteni	Holdița
S Bt Bt	Suceava	Botoșana	Botoșana
S Bt H	Suceava	Botoșana	Humoreni
S Bz Bz	Suceava	Breaza	Breaza
S C C	Suceava	Cacica	Cacica
S C P	Suceava	Cacica	Pârteștii de Sus
S Cf Cf	Suceava	Calafindești	Calafindești
S Cf Ș	Suceava	Calafindești	Șerbăuți
S Cj Cj	Suceava	Cajvana	Cajvana
S Cl B	Suceava	Cornu Luncii	Băișești
S Cl Cl	Suceava	Cornu Luncii	Cornu Luncii
S Cl Sm	Suceava	Cornu Luncii	Sasca Mare
S Cp Cp	Suceava	Ciprian Porumbescu	Ciprian Porumbescu
S Cp I	Suceava	Ciprian Porumbescu	Ilișești
S D B	Suceava	Drăgoiești	Berchișești
S D C	Suceava	Drăgoiești	Corlata
S D D	Suceava	Drăgoiești	Drăgoiești
S D M	Suceava	Drăgoiești	Măzănăiești
S Da Da	Suceava	Dorna-Arini	Dorna-Arini
S Da G	Suceava	Dorna-Arini	Gheorghițeni
S Da O	Suceava	Dorna-Arini	Ortoaia
S Db Db	Suceava	Dumbrăveni	Dumbrăveni
S Db S	Suceava	Dumbrăveni	Sălăgeni
S Dc Dc	Suceava	Dorna Candrenilor	Dorna Candrenilor
S Dc P	Suceava	Dorna Candrenilor	Poiana Negrii
S Dh DhM	Suceava	Dolhești	Dolheștii Mari
S Dh Dhm	Suceava	Dolhești	Dolheștii Mici
S Do B	Suceava	Dolhasca	Budeni
S Do Do	Suceava	Dolhasca	Dolhasca
S Do G	Suceava	Dolhasca	Gulia
S Do Po	Suceava	Dolhasca	Poienari
S F F	Suceava	Fântânele	Fântânele
S F St	Suceava	Fântânele	Stamate
S Fm Bt	Suceava	Fundu Moldovei	Botuș
S Fm Fm	Suceava	Fundu Moldovei	Fundu Moldovei
S Fn Fn	Suceava	Frătăuții Noi	Frătăuții Noi

Sigla	Județul	Comuna	Satul
S Fo Fo	Suceava	Forăști	Forăști
S Fo O	Suceava	Forăști	Oniceni
S Fo Ț	Suceava	Forăști	Țolești
S Fs D	Suceava	Frasin	Doroteia
S Fs Fs	Suceava	Frasin	Frasin
S Fv Fv	Suceava	Frătăuții Vechi	Frătăuții Vechi
S G B	Suceava	Grămești	Bălinești
S G G	Suceava	Grămești	Grămești
S Gl Gl	Suceava	Gălănești	Gălănești
S Gl V	Suceava	Gălănești	Voitinel
S Gr Gr	Suceava	Grănicești	Grănicești
S H B	Suceava	Horodniceni	Botești
S H Br	Suceava	Horodniceni	Brădățel
S H H	Suceava	Horodniceni	Horodniceni
S H R	Suceava	Horodniceni	Rotopănești
S Hr Hj	Suceava	Horodnic	Horodnic de Jos
S Hr Hs	Suceava	Horodnic	Horodnic de Sus
S I C	Suceava	Iacobeni	Ciocănești
S Ip Ip	Suceava	Ipotești	Ipotești
S Is B	Suceava	Izvoarele Sucevei	Bobeica
S Is Is	Suceava	Izvoarele Sucevei	Izvoarele Sucevei
S L L	Suceava	Liteni	Liteni
S M M	Suceava	Moara Nică	Moara Nică
S Mg Mg	Suceava	Marginea	Marginea
S Mh Mh	Suceava	Mânăstirea Humorului	Mânăstirea Humorului
S Ml Ml	Suceava	Mălini	Mălini
S Ml Pm	Suceava	Mălini	Poiana Mărului
S Mo Mo	Suceava	Moldovița	Moldovița
S Mș B	Suceava	Mușenița	Bainet
S Mș Bă	Suceava	Mușenița	Băncești
S Mș Mș	Suceava	Mușenița	Mușenița
S Mș Vț	Suceava	Mușenița	Vășcăuți
S P H	Suceava	Preutești	Hârtop
S P P	Suceava	Preutești	Preutești
S Pj Pj	Suceava	Pârteștii de Jos	Pârteștii de Jos
S Pl C	Suceava	Păltinoasa	Capu Codrului
S Pl Pl	Suceava	Păltinoasa	Păltinoasa
S Pn Cv	Suceava	Panaci	Coverca
S Pn G	Suceava	Panaci	Glodu
S Pn Pn	Suceava	Panaci	Panaci
S Po Po	Suceava	Pojorâta	Pojorâta
S Ps P	Suceava	Poiana Stampei	Pilugani
S Ps Ps	Suceava	Poiana Stampei	Poiana Stampei
S Pt Gp	Suceava	Putna	Gura Putnei

Sigla	Județul	Comuna	Satul
S Pt Pt	Suceava	Putna	Putna
S Rd L	Suceava	Rădăşeni	Lămăşeni
S Rd Rd	Suceava	Rădăşeni	Rădăşeni
S Sa P	Suceava	Salcea	Prelipca
S Sd Sd	Suceava	Sadova	Sadova
S Sj Sj	Suceava	Straja	Straja
S Sl G	Suceava	Slatina	Găineşti
S Sl Sl	Suceava	Slatina	Slatina
S Sm Ţ	Suceava	Satu Mare	Ţibeni
S Sr Sr	Suceava	Stroieşti	Stroieşti
S Sr Z	Suceava	Stroieşti	Zahareşti
S St G	Suceava	Stulpicani	Gemenea
S St St	Suceava	Stulpicani	Stulpicani
S Sv Sv	Suceava	Suceviţa	Suceviţa
S Ş M	Suceava	Şcheia	Mihoveni
S Ş Tm	Suceava	Şcheia	Trei Movile
S Şd N	Suceava	Şaru Dornei	Neagra Şarului
S Şd Şb	Suceava	Şaru Dornei	Şaru Bucovinei
S U P	Suceava	Udeşti	Plăvălari
S U Ps	Suceava	Udeşti	Poieni-Suceava
S U Rs	Suceava	Udeşti	Răuseni
S U Ş	Suceava	Udeşti	Ştirbăţ
S U U	Suceava	Udeşti	Udeşti
S Ul N	Suceava	Ulma	Nisipitu
S Ul Ul	Suceava	Ulma	Ulma
S V S	Suceava	Vadu Moldovei	Spătăreşti
S V V	Suceava	Vadu Moldovei	Vadu Moldovei
S Va Va	Suceava	Vama	Vama
S Vj Vj	Suceava	Vicovu de Jos	Vicovu de Jos
S Vl C	Suceava	Valea Moldovei	Capu Câmpului
S Vm Vm	Suceava	Vatra Moldoviţei	Vatra Moldoviţei
S Vs Vs	Suceava	Vicovu de Sus	Vicovu de Sus
S Vt G	Suceava	Vultureşti	Giurgeşti
S Vv Vv	Suceava	Volovăţ	Volovăţ
S Z C	Suceava	Zamostea	Ciomârtan
S Z L	Suceava	Zamostea	Lunca
S Z N	Suceava	Zamostea	Nicani
S Zv Zv	Suceava	Zvoriştea	Zvoriştea
V A A	Vaslui	Arsura	Arsura
V A P	Vaslui	Arsura	Pâhneşti
V Al Co	Vaslui	Albeşti	Corni
V B M	Vaslui	Banca	Micleşti
V Ba A	Vaslui	Buneşti-Avereşti	Avereşti
V Ba B	Vaslui	Buneşti-Avereşti	Buneşti

Sigla	Județul	Comuna	Satul
V Ba P	Vaslui	Buneşti-Avereşti	Plopi
V Ba T	Vaslui	Buneşti-Avereşti	Tăbălăieşti
V Bc B	Vaslui	Băceşti	Băbuşa
V Bc Bc	Vaslui	Băceşti	Băceşti
V Bd Bd	Vaslui	Bogdăniţa	Bogdăniţa
V Bd C	Vaslui	Bogdăniţa	Coroieşti
V Bd T	Vaslui	Bogdăniţa	Tunseşti
V Bg Bg	Vaslui	Bogdăneşti	Bogdăneşti
V Bg V	Vaslui	Bogdăneşti	Vişinari
V Bl C	Vaslui	Bălteni	Chetreşti
V Bo L	Vaslui	Bogdana	Lacul Babei
V Bo V	Vaslui	Bogdana	Verdeş
V Bţ Bţ	Vaslui	Boţeşti	Boţeşti
V Bz Bz	Vaslui	Berezeni	Berezeni
V Bz R	Vaslui	Berezeni	Rânceni
V C C	Vaslui	Coroieşti	Coroieşti
V C H	Vaslui	Coroieşti	Hreasca
V Cs C	Vaslui	Costeşti	Chiţcani
V Cs Cs	Vaslui	Costeşti	Costeşti
V Cs Pt	Vaslui	Costeşti	Puntişeni
V Cţ Cs	Vaslui	Creţeşti	Creţeştii de Sus
V Cţ Cţ	Vaslui	Creţeşti	Creţeşti
V D D	Vaslui	Dragomireşti	Dragomireşti
V De E	Vaslui	Duda-Epureni	Epureni
V De V	Vaslui	Duda-Epureni	Valea Grecului
V Dl Dl	Vaslui	Deleni	Deleni
V Dm Dm	Vaslui	Dumeşti	Dumeşti
V Dm Dmv	Vaslui	Dumeşti	Dumeştii Vechi
V Dn B	Vaslui	Dăneşti	Bereasa
V Dn Dn	Vaslui	Dăneşti	Dăneşti
V Dn R	Vaslui	Dăneşti	Răşcani
V Dr Dr	Vaslui	Drânceni	Drânceni
V Dş F	Vaslui	Deleşti	Fâstâci
V E E	Vaslui	Epureni	Epureni
V F B	Vaslui	Fălciu	Bozia
V F C	Vaslui	Fălciu	Copăceana
V F F	Vaslui	Fălciu	Fălciu
V G C	Vaslui	Ghergheşti	Corodeşti
V Gr Gr	Vaslui	Gârceni	Gârceni
V Gv Gv	Vaslui	Griviţa	Griviţa
V Gv O	Vaslui	Griviţa	Odaia Bursucani
V I Br	Vaslui	Ivăneşti	Broşteni
V I Cş	Vaslui	Ivăneşti	Coşeşti
V I I	Vaslui	Ivăneşti	Ivăneşti

Sigla	Județul	Comuna	Satul
V In In	Vaslui	Iana	Iana
V Iv Iv	Vaslui	Iveşti	Iveşti
V L L	Vaslui	Laza	Laza
V L P	Vaslui	Laza	Puşcaşi
V L R	Vaslui	Laza	Râşnița
V L S	Vaslui	Laza	Sauca
V M Sc	Vaslui	Murgeni	Schineni
V Mj Mj	Vaslui	Muntenii de Jos	Muntenii de Jos
V Ml L	Vaslui	Măluşteni	Lupeşti
V Ml Ml	Vaslui	Măluşteni	Măluşteni
V Ml T	Vaslui	Măluşteni	Tuțcani
V N G	Vaslui	Negreşti	Glodeni
V Ol Ol	Vaslui	Olteneşti	Olteneşti
V Ol T	Vaslui	Olteneşti	Târzii
V Pd L	Vaslui	Pădureni	Leoşti
V Pd Pd	Vaslui	Pădureni	Pădureni
V Pd R	Vaslui	Pădureni	Rusca
V Pg M	Vaslui	Pogana	Măscurei
V Pg Pg	Vaslui	Pogana	Pogana
V Pr Pr	Vaslui	Perieni	Perieni
V Pu C	Vaslui	Puieşti	Călimăneşti
V Pu Cr	Vaslui	Puieşti	Cristeşti
V Pu F	Vaslui	Puieşti	Fântânele
V Pu I	Vaslui	Puieşti	Iezer
V Pu L	Vaslui	Puieşti	Lăleşti
V Pu Pu	Vaslui	Puieşti	Puieşti
V R Gi	Vaslui	Roşieşti	Gura Idrici
V R R	Vaslui	Roşieşti	Roşieşti
V R V	Vaslui	Roşieşti	Valea lui Darie
V Rb C	Vaslui	Rebricea	Crăciuneşti
V Rb D	Vaslui	Rebricea	Draxeni
V Rb R	Vaslui	Rebricea	Rateşu Cuzei
V Rb Rb	Vaslui	Rebricea	Rebricea
V Rb S	Vaslui	Rebricea	Sasova
V Rb T	Vaslui	Rebricea	Tatomireşti
V St St	Vaslui	Stănileşti	Stănileşti
V Ş Ş	Vaslui	Şuletea	Şuletea
V Şt B	Vaslui	Ştefan cel Mare	Bârzeşti
V Şt Cț	Vaslui	Ştefan cel Mare	Cânțălăreşti
V Şt M	Vaslui	Ştefan cel Mare	Mărăşeni
V Şt Şt	Vaslui	Ştefan cel Mare	Ştefan cel Mare
V T R	Vaslui	Todireşti	Rafaila
V T T	Vaslui	Todireşti	Todireşti
V T V	Vaslui	Todireşti	Viişoara

Sigla	Județul	Comuna	Satul
V Tn Tn	Vaslui	Tanacu	Tanacu
V Tt Tt	Vaslui	Tătărăni	Tătărăni
V Ve Ve	Vaslui	Vetrişoaia	Vetrişoaia
V Vl Vl	Vaslui	Văleni	Văleni
V Vn D	Vaslui	Vinderei	Docani
V Vn Vn	Vaslui	Vinderei	Vinderei
V Vo A	Vaslui	Voineşti	Avrămeşti
V Vo G	Vaslui	Voineşti	Gârdeşti
V Vo O	Vaslui	Voineşti	Obârşeni
V Vo S	Vaslui	Voineşti	Stâncăşeni
V Vo Vo	Vaslui	Voineşti	Voineşti
V Vş Vş	Vaslui	Vultureşti	Vultureşti
V Vt Vt	Vaslui	Vutcani	Vutcani
V Z Z	Vaslui	Zăpodeni	Zăpodeni
V Zr S	Vaslui	Zorleni	Similea
V Zr Zr	Vaslui	Zorleni	Zorleni
Vr B B	Vrancea	Bogheşti	Bogheşti
Vr B Bs	Vrancea	Bogheşti	Bogheştii de Sus
Vr B I	Vrancea	Bogheşti	Iugani
Vr B Pr	Vrancea	Bogheşti	Prisecani
Vr B Pş	Vrancea	Bogheşti	Pleşeşti
Vr Bd Bs	Vrancea	Bordeşti	Bordeştii de Sus
Vr Bl Bl	Vrancea	Boloteşti	Boloteşti
Vr Bl G	Vrancea	Boloteşti	Găgeşti
Vr Bl I	Vrancea	Boloteşti	Ivănceşti
Vr Bl P	Vrancea	Boloteşti	Putna
Vr Bs T	Vrancea	Bârseşti	Topeşti
Vr Cj Cj	Vrancea	Chiojdeni	Chiojdeni
Vr Cr Cr	Vrancea	Corbița	Corbița
Vr Cr R	Vrancea	Corbița	Rădăcineşti
Vr D Bs	Vrancea	Dumitreşti	Biceştii de Sus
Vr G G	Vrancea	Garoafa	Garoafa
Vr Gc Gc	Vrancea	Gura Caliței	Gura Caliței
Vr H H	Vrancea	Homocea	Homocea
Vr H P	Vrancea	Homocea	Ploscuțeni
Vr J P	Vrancea	Jariştea	Pădureni
Vr J S	Vrancea	Jariştea	Scânteia
Vr It D	Vrancea	Jitia	Dealu Sării
Vr Jt Jt	Vrancea	Jitia	Jitia
Vr M M	Vrancea	Mera	Mera
Vr M V	Vrancea	Mera	Vulcăneasa
Vr Mc R	Vrancea	Măicăneşti	Râmniceni
Vr Mr P	Vrancea	Mărăşeşti	Pădureni
Vr Mv R	Vrancea	Milcovul	Răstoaca

Sigla	Județul	Comuna	Satul
Vr Nj Nj	Vrancea	Năruja	Năruja
Vr Nr Nr	Vrancea	Nereju	Nereju
Vr Ns Ns	Vrancea	Nistorești	Nistorești
Vr P P	Vrancea	Paltin	Paltin
Vr Pc D	Vrancea	Poiana Cristei	Dumbrava
Vr Pc Pc	Vrancea	Poiana Cristei	Poiana Cristei
Vr Pf C	Vrancea	Pufești	Ciorani
Vr Pf Pf	Vrancea	Pufești	Pufești
Vr R R	Vrancea	Reghiu	Reghiu
Vr R Rț	Vrancea	Reghiu	Răiuți
Vr R Ș	Vrancea	Reghiu	Șindrilari
Vr Rc Rc	Vrancea	Răcoasa	Răcoasa
Vr Rc V	Vrancea	Răcoasa	Verdea
Vr Rg Rg	Vrancea	Ruginești	Ruginești
Vr S M	Vrancea	Străoane	Muncelu
Vr S R	Vrancea	Străoane	Repedea
Vr S S	Vrancea	Străoane	Străoane
Vr Sc Sc	Vrancea	Slobozia Ciorăști	Slobozia Ciorăști
Vr Sh B	Vrancea	Sihlea	Bogza
Vr Sh Sh	Vrancea	Sihlea	Sihlea
Vr Sr Sr	Vrancea	Suraia	Suraia
Vr Sv D	Vrancea	Soveja	Dragosloveni
Vr T Cl	Vrancea	Tănăsoaia	Călimăneasa
Vr Tl C	Vrancea	Tulnici	Coza
Vr Tl L	Vrancea	Tulnici	Lepșa
Vr Tl P	Vrancea	Tulnici	Păulești
Vr Tl Tl	Vrancea	Tulnici	Tulnici
Vr Tm S	Vrancea	Tâmboiești	Slimnic
Vr Tm Tm	Vrancea	Tâmboiești	Tâmboiești
Vr Tt Bv	Vrancea	Tătăranu	Bordeasca Veche
Vr Tt Tt	Vrancea	Tătăranu	Tătăranu
Vr U P	Vrancea	Urechești	Popești
Vr V V	Vrancea	Vidra	Vidra
Vr V Vș	Vrancea	Vidra	Viișoara
Vr Vl Vr	Vrancea	Vizantea Livezi	Vizantea Răzășească
Vr Vș B	Vrancea	Vârteșcoiu	Beciu
Vr Vș Vș	Vrancea	Vârteșcoiu	Vârteșcoiu
Vr Vu B	Vrancea	Vulturu	Boțârlău

INDICE DE NUME

(subiecți chestionați)

BAIMACEAN I. Aglaia, 76 de ani (1977), Straja, jud. Suceava.
BARABULĂ I. Ioana, 64 de ani (1979), Valea Oilor, jud. Iaşi.
BARAN Gh. Gheorghe, 81 de ani (1971), Vădurele – Cândeşti, jud. Neamţ.
BĂRBOSU A. Maria, 55 de ani (1984), Arborea, jud. Botoşani.
BÂCA Gh. Savastiţa, 79 de ani (1983), Gohor, jud. Galaţi.
BÂCLEA Mariţa, 57 de ani (1971), Rotăria, jud. Bacău.
BÂRGĂUANU A. Clara, 77 de ani (2000), Gherăieşti, jud. Neamţ.
BÂRLESCU M. Maria, 79 de ani (2000), Adjudeni, jud. Neamţ.
BÂRSAN I. Maria, 53 de ani (1975), Poiana Mărului, jud. Iaşi.
BEJENARU C. Alexandru, 75 de ani (1975), Poiana Mărului, jud. Iaşi.
BEJENARU Elena, 60 de ani (1973), Mogoşeşti, jud. Iaşi.
BEJENARU S. Ileana, 75 de ani (1975), Poiana Mărului, jud. Iaşi.
BENCHEA Gh. Elena, 54 de ani (1981), Oţeleni, jud. Iaşi.
BILAN Elena, 48 de ani (1968), Cănţălăreşti, jud. Vaslui.
BILAN V. Ilinca, 71 de ani (1968), Cănţălăreşti, jud. Vaslui.
BIŞOC P. Roza, 81 de ani (1981), Hălăuceşti, jud. Iaşi.
BIŢICĂ C. Floarea, 82 de ani (1982), Havârna, jud. Botoşani.
BLIDARI I. Paraschiva, 70 de ani (1980), Botuş, jud. Suceava.
BOBOC V. Catinca, 76 de ani (1980), Pleşani, jud. Botoşani.
BOCA Tudosia, 70 de ani (1971), Botoşana, jud. Suceava.
BOCA V. Floarea, 48 de ani (1972), Botoşana, jud. Suceava.
BODNAR Al. Ecaterina, 41 de ani (1981), Gălăneşti, jud. Suceava.
BODOAŞCĂ I. Manole, 82 de ani (1971), Mirosloveşti, jud. Iaşi.
BOGDAN Maria, 85 de ani (1971), Bordeasca Veche, jud. Vrancea.
BOGHIU I. Maria, 62 de ani (1974), Tăvădăreşti, jud. Bacău.
BOLOCA S. Veronica, 73 de ani (1971), Pârteştii de Sus, jud. Suceava.
BOSÂNCEANU Profira, 87 de ani (1971), Rediu – Rădăuţi Prut, jud. Botoşani.
BOTEZ Aniţa, 51 de ani (1971), Iveşti, jud. Vaslui.
BRAŞOVEANU I. Ileana, 75 de ani (1971), Odaia Bursucani, jud. Vaslui.
BRATOSIN M. Marin, 69 de ani (1976), Bogza, jud. Vrancea.
BRĂDĂŢAN I. Paraschiva, 60 de ani (1971), Drăgoieşti, jud. Suceava.
BRODOCEANU Gh. Aglaia, 65 de ani (1968), Ştefan cel Mare, jud. Vaslui.
BUCUR Gh. Profira, 57 de ani (1975), Agârcia, jud. Neamţ.
BUJA Aniţa, 74 de ani (1974), Odaia Bursucani, jud. Vaslui.
BULEANDRĂ T. Ştefana, 77 de ani (1971), Boloteşti, jud. Vrancea.
BULGARU H. Maria, 80 de ani (1971), Brăhăşeşti, jud. Galaţi.
BULIGA Aurelia, 32 de ani (1972), Pârteştii de Jos, jud. Suceava.
BURDUHOSU V. Saveta, 85 de ani (1982), Băiceni – Cucuteni, jud. Iaşi.
BURLACU I. Elena, 70 de ani (1981), Dumbrăviţa, jud. Iaşi.
BURLICA D. Domnica, 49 de ani (1974), Vicovu de Jos, jud. Suceava.
BURLUI I. Catinca, 73 de ani (1975), Vidra, jud. Vrancea.
BURUIANĂ P. Spiru, 78 de ani (1971), Rediu, jud. Galaţi.
BUSUIOC Gh. Lenuţa, 57 de ani (1980), Caşin, jud. Bacău.
BUTA Silvia, 60 de ani (1972), Corlata, jud. Suceava.
BUTĂ D. Vasile, 70 de ani (1989), Bahna, jud. Neamţ.
BUTNARU Gh. Soltana, 87 de ani (1971), Dobârceni, jud. Botoşani.
BUTNARU I.C. Ileana, 67 de ani (1976), Ţibucani, jud. Neamţ.
BUTNARU Maria, 61 de ani (1971), Parincea, jud. Bacău.

BUZDUGA A. Trandafira, 78 de ani (1973), Prisecani, jud. Vrancea.
CADAR N. Mariţa, 90 de ani (1996), Bijghir, jud. Bacău.
CALANCEA S. Glicheria, 74 de ani (1974), Vicovu de Jos, jud. Suceava.
CARTAS I. Ioana, 67 de ani (1971), Motoşeni, jud. Bacău.
CASUSELI Ecaterina, 90 de ani (1971), Prăjoaia, jud. Bacău.
CATRINOIU C. Natalia, 76 de ani (1977), Grinţieş, jud. Neamţ.
CĂIERIU D. Ileana, 80 de ani (1974), Dolheştii Mari, jud. Suceava.
CĂLIMAN A. MIHAI, 80 de ani (2000), Tămăşeni, jud. Neamţ.
CĂRĂRUŞĂ V. Cleofira, 73 de ani (1971), Tanacu, jud. Vaslui.
CĂRPUŞ I. Teodor, 83 de ani (1971), Ciomârtan, jud. Suceava.
CĂRPUŞ T. Maria, 78 de ani (1971), Ciomârtan, jud. Suceava.
CĂTANĂ Garofina, 95 de ani (1981), Dobrovăţ, jud. Iaşi.
CĂTANĂ I. Maria, 74 de ani (1986), Călimăneasa, jud. Vrancea.
CĂTANĂ Suzana, 72 de ani (1981), Dobrovăţ, jud. Iaşi.
CÂMPEANU Elena, 57 de ani (1974), Griviţa, jud. Vaslui.
CÂRCEI N. Eleonora, 90 de ani (1984), Buciumeni, jud. Galaţi.
CERCEL V. Maria, 71 de ani (1971), Strugari, jud. Bacău.
CERNAT N. Luca, 75 de ani (1971), Rediu, jud. Galaţi.
CHELARU I. Dumitru, 61 de ani (1971), Rădeana, jud. Bacău.
CHELARU I. Dumitru, 63 de ani (1973), Solonţ, jud. Bacău.
CHELARU N. Irina, 81 de ani (1971), Gura Idrici, jud. Vaslui.
CHELĂRESCU M. Elena, 82 de ani (1981), Ştiubieni, jud. Botoşani.
CHELDESCU Gh. Natalia, 52 de ani (1973), Pădureni, jud. Vaslui.
CHIRAŞ Gh. Ion, 50 de ani (1971), Suceviţa, jud. Suceava.
CHIRAŞ Gh. Ştefania, 67 de ani (1971), Suceviţa, jud. Suceava.
CHIRAŞ I. Elisabeta, 70 de ani (1971), Suceviţa, jud. Suceava.
CHIRAZI Ilinca, 65 de ani (1973), Berezeni, jud. Vaslui.
CHIRIAC A. Gheorghe, 75 de ani (1975), Godineşti, jud. Bacău.
CHIRIAC Gh. Dumitra, 77 de ani (1973), Brăhăşeşti, jud. Galaţi.
CHIRIAC I. Ileana, 68 de ani (1975), Godineşti, jud. Bacău.
CHIRIAC Lupu, 75 de ani (1988), Stăniţa, jud. Neamţ.
CHIRICHEŞ A. Maria, 72 de ani (2000), Nicolae Bălcescu, jud. Bacău.
CHIRILĂ A. Anca, 77 de ani (1974), Valea Seacă, jud. Iaşi.
CHIRIŢĂ D. Floarea, 71 de ani (1989), Barcea, jud. Galaţi.
CHIRIŢĂ Ileana, 61 de ani (1983), Barcea, jud. Galaţi.
CHIRVĂSUŢĂ N. Maria, 61 de ani (1983), Gohor, jud. Galaţi.
CHISCOP T. Safta, 66 de ani (1983), Ţepu, jud. Galaţi.
CHIŢU Gh. Maria, 54 de ani (1975), Poiana, Brusturi – Drăgăneşti, jud. Neamţ.
CHIUARIU Gh. Maria, 75 de ani (1975), Lichitişeni, jud. Bacău.
CIOBANU C. Ileana, 81 de ani (1982), Onceşti, jud. Bacău.
CIOBANU Maria, 81 de ani (1972), Vad, jud. Neamţ.
CIOBOTARU Gherghina, 80 de ani (1971), Rânceni, jud. Vaslui.
CIOCĂNEL I. Aguriţa, 64 de ani (1977), Ceahlău, jud. Neamţ.
CIOFU M. Ioana, 67 de ani (1971), Stulpicani, jud. Suceava.
CIOLAN C. Nastasia, 78 de ani (1973), Pârâul Cârjei, jud. Neamţ.
CIOLPAN Maria, 87 de ani (1971), Hlăpeşti, jud. Neamţ.
CIUBOTARU Elena, 63 de ani (1982), Ţipileşti, jud. Iaşi.
CIUHU C. Catinca, 78 de ani (1979), Heci, jud. Iaşi.

RUSU C. Valița, 69 de ani (1978), Bivolari, jud. Iași.
RUSU Gh. Valeria, 58 de ani (1974), Țolești, jud. Suceava.
RUSU V. Anica, 76 de ani (1979), Bălțați, jud. Iași.
SABĂU F. Ștefan, 75 de ani (1995), Nicolae Bălcescu, jud. Bacău.
SAMSON S. Ileana, 62 de ani (1975), Godinești de Jos, jud. Bacău.
SANDU E. Maria, 73 de ani (1974), Costache Negri, jud. Galați.
SANDU Iancu, 77 de ani (1971), Ivești, jud. Vaslui.
SANDU I. Balașa, 86 de ani (1985), Sălceni, jud. Vaslui.
SAVA Gh. Ileana, 65 de ani (1971), Pârteștii de Sus, jud. Suceava.
SAVIN C. Elena, 67 de ani (1971), Tarnița, jud. Bacău.
SAVIN Gh. Elena, 76 de ani (1982), Tarnița, jud. Bacău.
SÂRBU I. Marghioala, 72 de ani (1971), Covasna, jud. Iași.
SILISTRU I. Catinca, 81 de ani (1971), Tanacu, jud. Vaslui.
SIMINA C. Elena, 85 de ani (1979), Ciohorăni, jud. Iași.
SIMION I. Vasile, 68 de ani (1989), Butnărești, jud. Neamț.
SITARU A. Agurița, 78 de ani (1980), Mănăstirea Cașin, jud. Bacău.
SLEVOACĂ Irina, 80 de ani (1972), Botoșana, jud. Suceava.
STAMATI Safta, 65 de ani (1971), Vlădești, jud. Galați.
STAN I. Aglaia, 74 de ani (1981), Dumbrăvița, jud. Iași.
STANCANA Dița, 66 de ani (1971), Stâncășeni, jud. Vaslui.
STAVARACHE Gh. Paraschiva, 100 de ani (1984), Buciumeni, jud. Galați.
STICEA Gh. Ileana, 48 de ani (1979), Lespezi, jud. Iași.
STRATICA A. Marghioala, 51 de ani (1971), Cotoroaia, jud. Galați.
STRĂJER A. Rafira, 66 de ani (1980), Pojorâta, jud. Suceava.
STROIE Marinca, 85 de ani (1974), Grivița, jud. Vaslui.
STRUȚ V. Minodora, 62 de ani (1984), Reuseni, jud. Suceava.
SUMAN Gh. Catinca, 82 de ani (1972), Orbeni, jud. Bacău.
SUSANU Gh. Soltana, 75 de ani (1977), Valea Mărului, jud. Galați.
ȘANDRU M. Catrina, 93 de ani (1997), Vizantea, jud. Vrancea.
ȘARAMET I. Mândița, 53 de ani (1978), Probota, jud. Iași.
ȘERBAN Raveica, 65 de ani (1971), Frătăuții Noi, jud. Suceava.
ȘIPOTEANU I. Maria, 63 de ani (1988), Dulcești, jud. Neamț.
ȘTIUBEI F. Aurelia, 67 de ani (1983), Gohor, jud. Galați.
ȘULEAP V. Saveta, 78 de ani (1973), Liteni – Moara, jud. Suceava.
TABLAN N. Catinca, 86 de ani (1972), Mastacăn, jud. Neamț.
TAMAȘ P. Ana, 78 de ani (2000), Oțeleni, jud. Iași.
TANASĂ I. Floarea, 64 de ani (1971), Bistricioara, jud. Neamț.
TARBA S. Tița, 70 de ani (1972), Putna, jud. Vrancea.
TĂBUȘCĂ F. Maria, 89 de ani (1978), Suhuleț, jud. Iași.
TĂNASE A. Ileana, 81 de ani (1987), Răducăneni, jud. Iași.
TĂNASE A. Maria, 76 de ani (1974), Smârdan, jud. Galați.
TĂNASE V. Dumitra, 66 de ani (1976), Tulucești, jud. Galați.
TĂNĂSUCĂ Mândița, 80 de ani (1984), Dumbrava – Ciurea, jud. Iași.
TĂTARU V. Marița, 74 de ani (1971), Băișești, jud. Suceava.
TELEMAN Gh. Constantin, 85 de ani (1989), Bahna, jud. Neamț.
TEMEA M. Ana, 85 de ani (1996), Horgești, jud. Bacău.
TEODOR C. Gheorghe, 85 de ani (1984), Giurgești, jud. Suceava.
TEODORESCU I. Ruxanda, 82 de ani (1972), Dobârceni, jud. Botoșani.

TEȘCĂRĂU I. Eleonora, 81 de ani (1971), Orbeni, jud. Bacău.
TICU V. Ileana, 82 de ani (1971), Covasna, jud. Iași.
TIRON N. Anica, 73 de ani (1981), Oprișeni, jud. Iași.
TOMA E. Rachila, 68 de ani (1971), Corlata, jud. Suceava.
TONIȚA Elena, 73 de ani (1975), Pogana, jud. Vaslui.
TUDOSĂ I. Anica, 69 de ani (1971), Sodomeni, jud. Iași.
TUDOSE E. Natalia, 66 de ani (1974), Vicovu de Jos, jud. Suceava.
TRUȘESCU Dumitru, 64 de ani (1971), Dobârceni, jud. Botoșani.
ȚÂMPĂU T. Ștefania, 70 de ani (1980), Pojorâta, jud. Suceava.
ȚÂRDEA C. Maria, 61 de ani (1975), Viișoara – Vidra, jud. Vrancea.
ȚÂRDEA Saveta, 82 de ani (1975), Boboiești, jud. Neamț.
ȚIBICHI A. Natalia, 59 de ani (1979), Ciohorăni, jud. Iași.
ȚIBUCANU Gh. Mircea, 65 de ani (1989), Bârgăuani, jud. Neamț.
ȚURCANU Ileana, 68 de ani (1968), Mărășeni, jud. Vaslui.
ULINANU Gh. Anica, 74 de ani (1973), Buhalnița, jud. Iași.
UNGUREANU D. Gheorghe, 76 de ani (1984), Valea Glodului, jud. Suceava.
UNGUREANU Gh. Profira, 79 de ani (1971), Gârceni, jud. Vaslui.
UNGUREANU I. Varvara, 73 de ani (1979), Uda, jud. Iași.
UNGUREANU Maria, 84 de ani (1971), Munteni, jud. Iași.
UNGUREANU Șt. Ileana, 87 de ani (1984), Reuseni, jud. Suceava.
URSEI C. Maria, 70 de ani (1982), Răchitoasa, jud. Bacău.
URSU P. Maria, 42 de ani (1971), Berezlogi, jud. Iași.
URSULEASA Gh. Vasile, 62 de ani (1971), Sodomeni, jud. Iași.
VACARIUC Maria, 67 de ani (1974), Hudești, jud. Botoșani.
VAMAN Anica, 61 de ani (1971), Corbasca, jud. Bacău.
VASILICĂ D. Ion, 70 de ani (1987), Dofteana, jud. Bacău.
VASINCU N. Leucadia, 53 de ani (1975), Măzănăiești, jud. Suceava.
VASINCU Șt. Nechifor, 62 de ani (1975), Măzănăiești, jud. Suceava.
VĂLEANU D. Anica, 80 de ani (1982), Buznea, jud. Iași.
VĂLEANU N. Elena, 66 de ani (1971), Rădeana, jud. Bacău.
VĂTAVU S. Nastasia, 71 de ani (1971), Tălpigi, jud. Galați.
VÂJÂIANU V. Lisaveta, 73 de ani (1982), Oprișești, jud. Bacău.
VÂLCU C. Maria, 66 de ani (1971), Bolotești, jud. Vrancea.
VÂRLAN I. Chirica, 62 de ani (1971), Toporăști, jud. Vaslui.
VIDREANU T. Ileana, 66 de ani (1975), Vidra, jud. Vrancea.
VIȘAN I. Ruxanda, 77 de ani (1971), Dobârceni, jud. Botoșani.
VLASE Gh. Natalia, 76 de ani (1987), Răducăneni, jud. Iași.
VLĂDESCU C. Tinca, 59 de ani (1980), Buciumi, jud. Bacău.
VOICU I. Gafița, 67 de ani (1973), Matca, jud. Galați.
VRABIE, Gh. Marița, 81 de ani (1971), Obârșeni – Voinești, jud. Vaslui.
VRABIE Mândița, 65 de ani (1971), Ocheni, jud. Bacău.
VRÂNCEANU Al. Elena, 57 de ani (1971), Gura Idrici, jud. Vaslui.
VRÂNCEANU C. Aglaia, 73 de ani (1971), Drislea, jud. Botoșani.
ZAHARIA Gh. Aglaia, 64 de ani (1968), Verșeni, jud. Iași.
ZELINCU D. Maria, 51 de ani (1971), Stornești, jud. Iași.
ZAVATI N. Elisabeta, 64 de ani (1971), Vădurele – Cândești, jud. Neamț.

INDICE DE PLANTE

Romanița calului – *Anthemis arvensis L.*
Romaniță – v. Mușețel.
Rostogalniță – v. Rostopască.
Rostopalniță – v. Rostopască.
Rostopaniță – v. Rostopască.
Rostopască – *Chelidonium majus L.*
Roșcova pământului – Neidentificată.
Rozmarin – *Rosmarinus officinalis L.*
Rug de mure – *Rubus plicatus Weihe. et Neas.*
Ruginele – *Calendula officinalis L.*
Rujă – *Sedum roseum (L.) Scop.*
Rujă albă – v. Rujă.
Ruptoare – v. Rupturele.
Rupturele – *Saponaria officinalis L.*
Salcie – *Salix alba L.*
Salcie pletoasă – v. Răchită pletoasă.
Salcâm – *Robinia pseudacacia L.*
Salvie de câmp – *Salvia pratensis L.*
Saschiu – *Vinca minor L.* și *Vinca herbacea W. et K.*
Săgetătură – *Geranium pratense L.*
Sânger – *Cornus sanguinea L.*
Sânger roșu – v. Sânger.
Sânișoară – *Sanicula europaea L.*
Sânziene – *Galium verum L.*
Sânziene albe – *Galium mollugo L.*
Scai – *Carduus acanthoides L.*
Scai voinicesc – *Dipsacus silvester Huds.*
Scaieții pământului – v. Ciulin.
Scânteuță – *Anagallis arvensis L.*
Sclinchiță – v. Scrântiță.
Sclintitoare – *Potentilla supina L.*
Sclintitură – v. Sclintitoare.
Sclântinică – v. Scrântiță.
Scornuț – *Claviceps purpurea Tul.*
Scorțișoară – *Cinnamonum zeylonicum Blume.*
Scoruș – *Sorbus domestica L.*
Scradă de pădure – *Carex silvatica Huds.*
Scrânghiță – v. Scrântiță.
Scrântiță – *Potentilla argentea L.*
Sculătoare – *Orchis morio L.*
Sculăței – v. Sculătoare.
Sculățică – *Orchis papilionacea L.*
Scumpie – *Cotinus coggygria Scop.*
Secărică – *Carum carvi L.*
Secărică de câmp – *Bromus secalinus L.*
Sfeclă – *Beta vulgaris L.*
Sfeclă roșie - *Beta vulgaris L. f. rubra Döll.*
Sfredelul pământului – Neidentificat.
Sglabă – *Centaurea nigrescens Willd. Gärtn.*
Siminic – *Antennaria dioica (L.)*
Siminichie – *Cassia acutifolia Del.*
Siminoc – *Helichrysum arenarium (L.) Moench.*
Sita zânelor – *Carlina acanthifolia All. (C. utzka Hacq).*
Slăbănog – *Impatiens noli-tangere L.*
Smirnă – *Styrex benzoin Dry.*
Soc – *Sambucus nigra L.*
Socru – v. Soc.
Somnoroasă – *Laserpitium pruthenicum L.*
Sosnari – v. Nasul curcanului.
Sovârf – *Origanum vulgare L.*
Spânz – *Helleborus purpurascens W. et K.*
Spin – *Carduus acanthoides L.*
Spin albastru – *Echinops ritro L.*
Spin voinicesc – *Dipsacus silvester Huds.*
Spini albi – *Eryngium campestre L.*
Spini voinici – v. Spin voinicesc.
Stânjen albastru – *Iris germanica L.*
Stânjen galben – *Iris pseudacorus L.*
Stânjenel – *Iris pallida Lam.*
Stejar – *Quercus robur L.*
Stirigoaie – *Veratrum album L.*
Strânsoare – v. Buruieni de strânsoare.
Strudeniță – v. Studeniță.
Struginiță – v. Studeniță.
Strugurii ursului – *Arctostaphylos uva-ursi (L.) Spreng.*
Strujăniță – v. Studeniță.
Strunginiță – v. Studeniță.
Struniță – v. Studeniță.
Studeniță – *Scleranthus uncinatus Schur.*
Stuf – v. Trestie.
Sudoarea calului – v. Osul iepurelui.
Sulfină – *Melilotus officinalis* L.
Sulfină albă – *Melilotus albus Medil.*
Sunătoare – v. Pojarniță.
Surguși – *Consolida ajacis (L.) Schur.*
Surioară cu frățior – *Melampyrum arvense L.*
Susai – *Sonchus arvensis L.*
Șapte daturi – *Ranunculus auricomus L.*
Șărpuroaică – v. Iarba șarpelui.
Șofran – *Crocus sativus L.*
Șopârcaniță – v. Șopârlaiță.
Șopârlaiță – *Veronica archidaea Cr.*
Șperhaiț – v. Prahaghiță.

Ștevie – *Rumex patientia L.*
Ștevie sălbatică – *Astrantia major L.*
Știr roșu – *Amaranthus paniculatus L.*
Talpa gâștei – *Leonurus cardiaca L.*
Talpa ursului – *Acanthus longifolius Host.*
Tăietoare – *Gentiana asclepiadaea L.*
Tămâiță – *Chenopodium ambrosioides L.*
Tătarcă – *Fagopyrum sagittatum Gilib.*
Tătânească – v. Iarba lui Tatin.
Tărtăcuță – *Coccinia indica Wight.*
Târș – *Picea abies (L.) Karst.*
Tei – *Tilia tomentosa L.*
Torțel – *Cuscuta europaea L.*
Tragăn (Trăgace) – *Lagenaria siceraria (Molina) Standl.*
Traista ciobanului – *Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.*
Traista țigăncii – Neidentificată.
Trandafir – *Rosa centifolia L.*
Trandafir alb – *Rosa alba L.*
Trandafir galben – *Rosa foetida J. Herrm.*
Trandafir roșu – v. Trandafir.
Trandafir sălbatic – v. Măceș.
Trânji – *Neottia nidus-avis (L.) L.C. Rich.*
Trestie – *Phragmites communis Trin.*
Trifoi – *Trifolium campestre Schreb.*
Trifoi alb – *Trifolium repens L.*
Trifoi roșu – *Trifolium pratense L.*
Troscot – *Polygonum aviculare L.*
Troscot gras – v. Iarbă grasă.
Tufă – v. Alun.
Turta lupului – v. Dalac.
Turturică – *Carlina acaulis L.*
Tușnică – v. Cătușnică.
Tutun – *Nicotiana tabacum L.*
Țintaură – v. Cintaură.
Țâța vacii – *Primula elatior (L.) Grafb.*
Ulm – *Ulmus campestris L.*
Ulmușor – v. Ulm.
Umbra iepurelui – *Asparagus officinalis L.*
Unghia caprei – *Lycium halimifolium Mill.*
Unghia găii – v. Ghizdei.
Unghia găinii – *Astragalus glycyphyllos L.*
Unghia oii – Neidentificată.
Unguraș – *Marrubium vulgare L.*
Unguroaică – v. Rodul pământului.
Untul pământului – *Tamus communis L.*
Urechea iepurelui – *Bupleurum rotundifolium L.*
Urechea Maicii Domnului – Neidentificată.
Urzică – *Urtica dioica L.*
Urzică albă – v. Urzică moartă.
Urzică creață – v. Urzică iute.
Urzică iute – *Urtica urens L.*
Urzică moartă – *Lamium album L.*
Urzică vie – v. Urzică.
Usturoi – *Allium sativum L.*
Usturoi sălbatic – v. Pur.
Usturoiță – *Alliaria officinalis Andrz.*
Varză – *Brasica oleracea var. capitata L.*
Varză dulce – v. Varză.
Varză verde – v. Varză.
Vătămătoare – *Anthyllis vulneraria L.*
Vâsc – *Viscum album L.*
Vâsc de pădure – *Rhodendron kotschyi Simk.*
Vâsc de stejar – *Loranthus europaeus L.*
Vâzdoage – v. Boance.
Velniș (Veniș) – *Ulmus laevis Pall.*
Ventrilică – v. Buruiană de cel pierit.
Vetrice – *Chrysanthemum vulgare (L.) Bernh.*
Viperină – v. Iarba șarpelui.
Vișin – *Cerasus vulgaris Mill.*
Viță de vie – *Vitis vinifera L.*
Voalul miresei – *Anthericum ramosum L.*
Volbură – *Convolvulus arvensis L.*
Volovatec – *Swertia perrenis L.*
Zârnă – *Solanum nigrum L.*
Zburătoare – *Chamaenerion angustifolium (L.) Scop.*
Zdravezi – v. Zdreviță.
Zdrențe – v. Drențe.
Zglăvog – *Centaurea phrygia L.*
Zgorghin – v. Măceș.
Zmeiță – *Lithospermum arvense L.*
Zmeoaică – *Laserpitium latifolium L.*
Zdreviță – *Myricaria germanica (L.) Desv.*

INDICE DE REPREZENTĂRI MITOLOGICE ŞI CREŞTINE

GLOSAR

ABÚBĂ – s.f. Bubă rea, 130
ADAMÁSCĂ – s.f. Stofă scumpă, ţesătură de mătase. Aici *aşternut*, 440
ADARMÁT – adj. Prăbuşit, surpat, 398
ALUĂŢÉL – s.n. Amestec de leacuri, formând o pastă densă, 107
APÁUS – s.n. Paus, 111
ARMONÍŢIE – s.f. Muniţie, 331
ASTÁR – s.n. Căptuşeală, 152
AŢICLÁTE – s.f.pl. Suliţe, 334
BĂTUCÉI – s.m.pl. Păducei, 121
BÂHNIŢĂ – s.f. Guturai, 170
BOÁNCE – s.f.pl. Vâzdoage, 286
BOGÁZĂ – s.f. Ţesătură roşie, 146
BOLMOÁJE – s.f.pl. Farmece, vrăji, 177
BORSOÁCE – s.f.pl. Farmece, vrăji, 302
BÓŞTINĂ – s.f. Resturi de fagure, după ce s-a stors mierea şi ceara, 117
BOŞTOROÁGE – s.f.pl. Încălţări rupte, scâlciate, 447
BOZGĂNII – s.f.pl. Farmece, vrăji, 466
BOZGONITOÁRE – s.f. Descântătoare, vrăjitoare, 412
BRÂNDÚŞĂ – s.f. Găină sălbatică. Ieruncă, 142
BROÁSCĂ – s.f. Umflătură sub limba sau la gâtul animalelor, 128
BROSCĂRÍ – vb.IV. A sparge o bubă, *a broscăi*, 246
BRUŞTIÚC – s.n. Chihlimbar, 378
BÚBĂ MOCNÍTĂ – s.f. Bubă oarbă, 133
BÚBE CĂŢĂRĂTOÁRE – s.f.pl. Plescaviţe, 206
BUCĂLĂU – s.m. Ştiulete de porumb curăţat de boabe, 213
BÚCIUM – s.n. Cornet de pânză îmbibată în ceară, 187
BUGINÍ – vb.IV. A lenevi, a se puhăvi, 422
BURBOÁNE – s.f.pl. Băşicuţe, 182
CĂHUÍ – vb.IV. A zăpăci, a buimăci, 459
CĂŢÉI – s.m.pl. Băşicuţe, 182
CHIORCĂÍ – vb.IV. (Despre curcă). A emite sunete caracteristice, 522
CHISNOVÁT – adj. Aici cu sensul de *ruşinos*, *urât*, 390
CHÍTĂ – s.f. Mănunchi, 402
CIUMPĂGÍ – vb.IV. A ciunti, a strica, 413
CIURLÁN – s.m. Nume de plantă. Săricică, 109
COGHILIŢÁ – vb.I. A încovoia, a strâmba, 491
COLÉRĂ – s.f. Holeră, 173
CORCOJÍ – vb.IV. A cocoloşi, a corcoli, 423
CORDÓN – s.n. v. *Curduc*, 248
CORDÚN – s.n. v. *Curduc*, 248
CORŞÁLĂ – s.f. Cruşeală, argăseală, 159
COŞŢÉI – s.n. Săculteţ, 123
COTÂRCĂ – s.f. Holeră, 173
CRÁSNIC – adj. Frumos, 474
CRÂSNIC – adj. v. *Crasnic*, 472
CRÂŞCÁLĂ – s.f. Scrâşneală, 505
CRISTIAN – adj. v. *Crasnic*, 316
CURDÚC – s.n. Umflătură pe limba bovinelor, 248
CUSTOÁIE – s.f. Cuţitoaie, 431
CÚSTRU – s.n. Fierul plugului, 298
DALÁC – s.n. v. *Răsfulg*, 256
DĂNĂLÁTĂ – adj. Aplecată, 373
DĂULÍ – vb.IV. Aici *a boncălui*, *a mugi*, 416
DIMNICÁ – vb.I. A dumica. A tăia în bucăţele, a fărâmiţa, 428
DÓBRICĂ – s.f. Dropică, 155
DÓPLICĂ – s.f. Dropică, 155
DRÓBIŢĂ – s.f. Dropică, 155
DUP – s.m. Smoc de lână, 430
DURCĂNÍ – vb.IV. A sălta copilul în braţe, a-l juca, 221
FAŢÁRE – s.f. Suprafaţa ariei, 314
FÂŞCHÍE – s.f. Bălegar de oaie, 127
FEŞTÍLĂ – s.f. v. *Bucium*, 187
FLOÁREA BÚBEI – s.f. Bubă rea, 130
FOCUŞÓR – s.n. v. *Răsfulg*, 145
FOFÁZĂ – s.f. v. *Bucium*, 187
FOŞÁZĂ – s.f. v. *Bucium*, 187
FREÁNŢĂ – s.f. Boală lumească. Sifilis, 126

FÚLGER – s.n. v. *Răsfulg*, 256
GĂCIULÍI – s.f.pl. Mâţişori de salcie, 118
GÂNFĂ – vb.I.refl. A se umfla, 430
GEÁNDRĂ – s.f. Amestec de mămăligă cu apă şi sare. Cir, 199
GÉNE – s.f. Mulţime de oameni, lume, 370
GHIN – s.n. Unealtă de dogărie, 433
GHINILÍNE – s.f.pl. Fermecătoare, vrăjitoare, 377
GHIVIZÍE – adj. Vişinie, 286
GLIGÁN – s.m. Mistreţ, 177
GOM – s.n. Vorbă, glas, 382
GONITOÁRE – s.f. Juncă, 305
GROŞTÍOR – s.n. Spumă formată pe laptele crud. Smântână, 132
GRÓVNICĂ – adj. Grabnică, 126
GURÁR – s.n. Boală de gură la bovine, 250
HĂLCITÓR – s.n. Un fel de rindea, 455
HĂPOTÍ – vb.IV. A mânca înghiţind repede. A hăpăi, 324
HĂRPĂŢÍ – vb.IV. A sfâşâia, a face bucăţi, 324
HOÍ – vb.IV. A hui, 429
HOLÉRĂ – s.f. Afecţiune gastrointestinală acută, 173
HORHOTÍ – vb.IV. A hârâi, a horcăi, 222
HOROPSÁLĂ – s.f. Luare de sânge, prin tăieturi uşoare, în scop terapeutic, 110
HÓŞTINĂ – s.f. v. *Boştină*, 117
HRĂNÁR – s.n. Un fel de răzătoare, 156
HRENCUÍ – vb.IV. A tăia felii, 168
HURDÚC – s.n. v. *Curduc*, 248
HÚSCĂ – s.f. Coaja de la sământa de cânepă, 420
IAVÓL – s.n. Unealtă de pescuit, 456
IEDÍŢĂ-PESTRÍŢĂ – s.f. Nume dat şarpelui, 505
ÎMPONORÁTĂ – adj. Căţelită, lăţită, 284
ÎNCHILÍ – vb.IV. A înţepeni, a împietri, 398
ÎNSURÁTE – s.f.pl. Surate, 277
ÎNTORSACÁTĂ – adj. Întoarsă, 296
ÎNTUNCHINĂTÚRĂ – s.f. Pocitură, 209
JĂCNEÁLĂ – s.f. Arsură de pe plită, 109
JOF – s.n. v. *Zof*, 146
JÓLNĂ – s.f. Umflătură la gâtul vitelor, 251
JÚRNĂ – s.f. v. *Jolnă*, 251
LEVEDÉNCE – adj. Curate, albe, 434
LIFTÁN – s.m. Termen de ocară, 325
LIMBÁR – s.n. v. *Broască*, 246
LIMBÁRIŢĂ – s.f. v. *Broască*, 246
LIMBĂU – s.n. v. *Broască*, 246
LÍPRICĂ – s.f. Pelagră, 200
LUH – s.n. Leşie, 181
MÁRNĂ – s.f. Humă cernută prin sită, 194
MARSUCÁ – vb. A murseca, 321
MĂNÚŞĂ – s.f. Mănunchi, fuior, 397
MĂRGĂRITĂRÉL – s.n. Afecţiune a limbii la copii, 208
MÂNECÁ – vb.IV.refl. A se scula, a se porni dis-de-dimineaţă, 312
MÂZDRIŢĂ-PÂZDRIŢĂ – s.f. Nume dat şarpelui, 185
MEHLÉMURI – s.n.pl. Alifii preparate din ceară, grăsimi, plante ş.a. Iruri, 117
MLADUHURÉLE – s.n.pl. Mădulare, 332
MOCIOLCÁ – vb.I. A murseca, 489
MORSOCÁ – vb.I. A murseca, 321
MOŞĂLÍCĂ – s.f. Moaşă, 186
MOTOCHÍNĂ – s.f. Umflătură, 128
MOTOLCÍ – vb.IV. A încâlci, 459
MOZOLCÁ – vb.I. A murseca, 342
MREJ – s.n. Zorii zilei. Prour, 387
MUŞTIRÉAŢĂ – s.f. Seva ce curge din butaşii viţei de vie. „Lacrimă de coardă", 159
MUZURCÁ – vb.I. A murseca, 323
NAGÂŢĂ – s.f. Mitră, 176
NARANGÍE – adj. De culoarea naramzei, 286
NĂLBÁR – s.m. Lecuitor, veterinar, 261
NIHOÍ – vb.IV. A necheza, 353
NIOÁGĂ – s.f. Umflătură, 128
NIŞALÁ – vb.I.refl. A se plânge, a se văicări, 299
NIŞCORÍŢ – s.m. Miriapod, 177
NOIÉRI – adj. Proaspete, 388
NOITÚRĂ – s.f. Mugur de brad, 118
OICARÁ – vb.I.refl. A se văicări, 342
OJÂNĂ – s.f. Între amiază şi asfinţit, 449
OLECĂÍ – vb.IV.refl. A se plânge, a se văicări, 284
OLOŢÉL – s.n. v. *Aluăţel*, 131
OMETÍŢĂ – s.f. Praf de făină, 107
ORZIŞÓR – s.n. Ulcior. Bubă mică ce apare la rădăcina genelor, 234
OSTRÍŢĂ-PESTRÍŢĂ – s.f. Nume dat şarpelui, 184
PAIÉZ – s.n. Margine îngustă, muchie, 119
PÁNTĂ – s.f. Bucată de metal folosită la ferecatul roţilor. Şină, 442

PASUCÉLE – s.f.pl. Bucăţele de câlţi în formă de turtiţe, 159
PĂCIŞÉLE – s.f.pl. v. *Pasucele*, 159
PĂLÍTE – s.f.pl. v. *Pasucele*, 112
PĂRÍNCI – s.f.pl. Plantă erbacee. Mohor, 462
PĂSĂRÍCĂ-PESTRICIOÁRĂ – s.f. Nume dat şarpelui, 185
PĂŞIŞÉLE – s. f.pl. v. *Pasucele*, 163
PCÍCĂ – s.f. Picătură, 438
PECETLUÍRI – s.f.pl. Cruci de paie, 189
PELÁGRĂ – s.f. Boală de piele, 200
PIÁTRA IÁDULUI – s.f. Nitrat de argint, 212
PIÁTRĂ ÁCRĂ – s.f. Alaun, 212
PIÁTRĂ VÂNĂTĂ – s.f. Sulfat de cupru, 212
PLĂGINI – s.f.pl. Lemne şi crengi amestecate cu nămol, 274
PLĂMĂDÉŢ – s.n. Amestec de pământ cu apă, 117
POSOCÍ – vb.IV.refl. A se usca, a se vindeca, 288
POSONCÍ - vb.IV.refl. v. *Posoci*, 284
POTOCHÍNĂ – s.f. Umflătură sub piele. Gâlmă, 220
POTRIOÁCĂ – s.f. Fiertură de *potroacă*, plantă numită şi *fierea pământului*, 416
POTROMOSÎ – vb.IV. A deteriora, a distruge, 410
POTRONISÎ – vb.IV. v. *Potromosî*, 400
PRĂSÁD – s.m. Pom fructifer. Păr, 140
PRĂSLĂVÍ – vb.IV.refl. A se simţi bine, a se răsfăţa, 398
PRETCÁR – s.n. Sfredel, 155
PRICHEÁLĂ – s.f. Fierbinţeală mare, 153
PRIPĂŞÉI – s.m.pl. Viţei, 417
PRÍSNE – s.f.pl. v. *Pasucele*, 159
PRÍSNIC – adj. Curat, 188
PRÓOR – s.n. Zorii zilei, 411
PROŞNEÁLĂ – s.f. Urină, 387
PUHĂIÁLĂ – s.f. Boală de ochi, 273
PUPÁZĂ – s.f. v. *Bucium*, 187
RÁC DE PĂMÂNT – s.m. Căţelul pământului. Orbete, 260
RĂSFÚLG – s.n. Boală ce se manifestă prin inflamarea ugerului la oi, 256
RĂSÚG – s.n. v. *Răsfulg*, 256
RÂPCĂ – s.f. Viţă de vie uscată, 139
RÓCINI – s.f.pl. Bube pe care le fac sugarii. Spurcat, 214
RÓFII – s.f.pl. v. *Rocini*, 214
RÓHINI – s.f.pl. v. *Rocini*, 214
ROSÚRI – s.f.pl. Dureri în perioada lehuziei, 216
ROŞ-CODORÓŞ – s.m. Nume dat şarpelui, 505
SALAMÁZDRĂ – s.f. Miriapod, 177
SĂLÂMÉNDRIŢĂ-PESTRÍŢĂ – s.f. Nume dat şarpelui, 185
SÂNECÁ – vb.I.refl. A se scula, a se porni dis-de-dimineaţă, 358
SÂNGEÁ – s.f. Lamă de cuţit, 441
SCÓRLE - s.f.pl. Încălţări rupte, scâlciate, 275
SCRÁDĂ – s.f. Iarbă de pădure, care rămâne verde şi iarna, 119
SLÓINĂ – s.f. Partea cea mai curată a unei ape, 154
SPAT – s.n. Umflături la picioarele cailor. Oase, 254
SPURC – s.n. v. *Rocini*, 214
SPURCÁT – s.n. v. *Rocini*, 214
STOLOVĂNEÁLĂ – s.f. v. *Răsfulg*, 256
STRECĂTOÁRE – s.f. Strecurătoare de pânză, 252
STRÓHURI – s.n.pl. Scuturătură de fân. Pleavă, 118
STRUDELNÍŢĂ – s.f. v. *Studeniţă*, 158
STRUDENÍŢĂ – s.f. v. *Studeniţă*, 159
STRUGINÍŢĂ – s.f. v. *Studeniţă*, 159
STRUJĂNÍŢĂ – s.f. v. *Studeniţă*, 159
STRUNÍŢĂ – s.f. v. *Studeniţă*, 159
STRUNJÍ – vb.IV. A curăţa, a elimina părţile nefolositoare, 404
STUDENÍŢĂ – s.f. Buruiană de surpătură, 158
STUGINÍŢĂ – s.f. v. *Studeniţă*, 159
SULEMÉNDRIŢĂ – s.f. Nume dat şarpelui, 503
SÚRLĂ – s.f. Sfârlă, rât, 176
ŞÁICĂ – s.f. Vas de lemn folosit la scosul apei. Ciutură, 430
ŞPAT – s.n. v. *Spat*, 254
ŞTRÉMŢURI - s.f.pl. Zdrenţe, 413
TALÁN – s.n. Dalac ori răsfulg, 248
TALÁNT – s.n. Talent. Aici *putere lecuitoare*, 456
TARTÁR – s.n. Iad, 502
TĂLĂNOÁICĂ – s.f. v. *Răsfulg*, 256
TÂRN – s.n. Mătură mare, 278

TRÁGĂN – s.n. Jolnă ori răsfulg, 251
TROHNĂRÍE – s.f. Guturai, 170
TRÓHNIȚĂ – s.f. Gripă, 169
ȚÁICĂ – s.f. Drojdie de bere, 119
VETEJÍTE – adj. Mândre, semețe, 416
VINIȚÍE – s.f. Veneție, Veneția. Aici cu sensul de *loc îndepărtat*, 358
ZĂLEZÁLĂ – s.f. Durere de cap, zăpăceală, 210
ZĂPREÁLĂ – s.f. Anurie, 174
ZÂTE – s.f.pl. Tărâțe, 409
ZBLOCOTÍ – vb.IV. A zvâcni, 113
ZBURȘÁ – vb.I. A zburli, 398
ZGĂNCUȘOÁRĂ – s.f. Zgaibă. Bubă cu crustă, 306
ZGHICIULÁ – vb.I. A rupe, a fărâmița partea lemnoasă a tulpinii de cânepă sau de in A melița cu *melițoiul*, 404
ZGHICIURÁ – vb.I. A zbici, a usca, 323
ZGÓM – s.n. v. *Gom*, 502
ZGREBÚNȚE - s.f.pl. Bubulițe, coșuri, 453
ZGRIBÚȚE - s.f.pl. v. *Zgrebunțe*, 285
ZOF – s.n. Stofă de lână, 146
ZURZURÍCĂ – adj. Curată, limpede, 502

CUPRINS